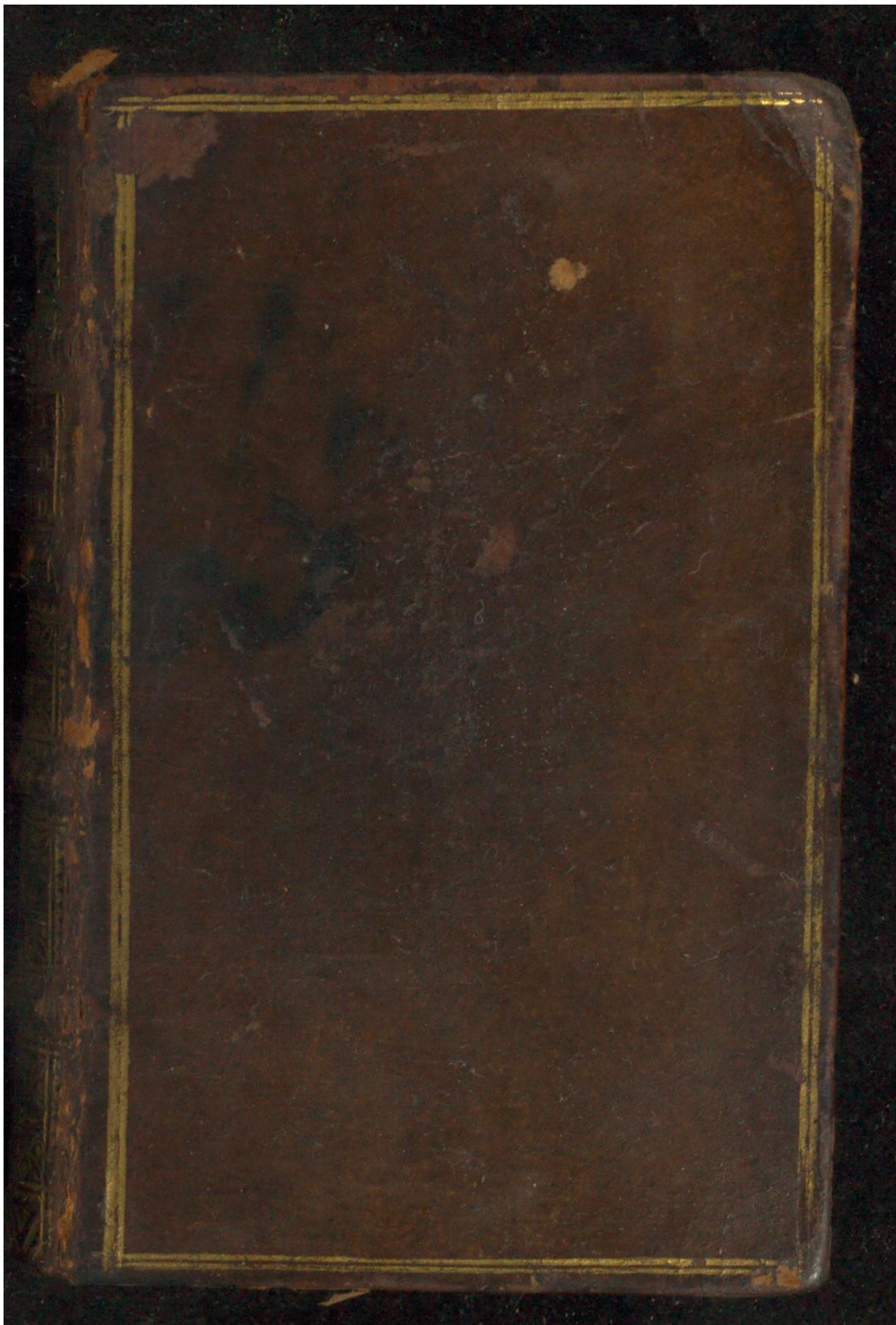
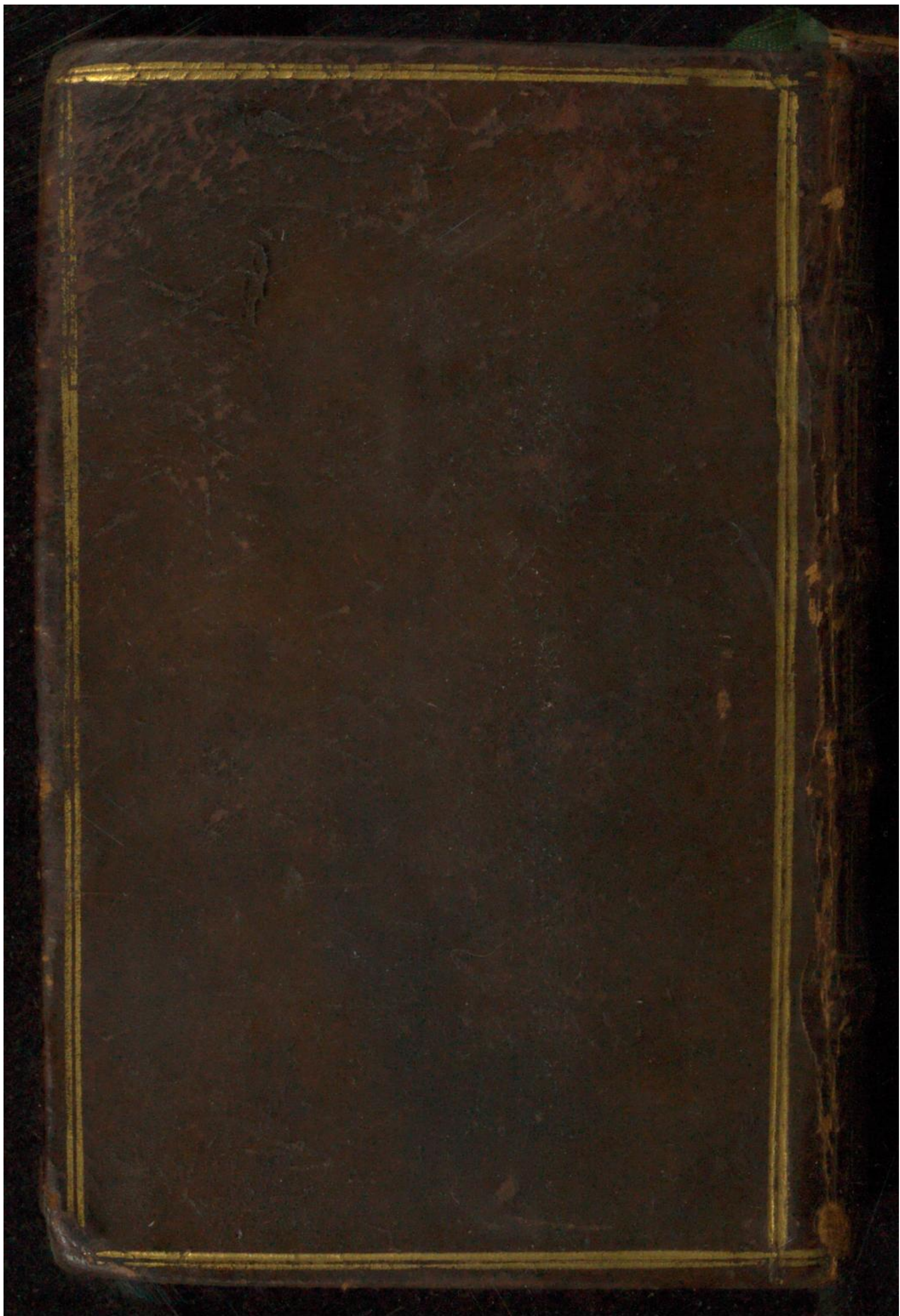

GALENI
METHOD.
MEDEND.

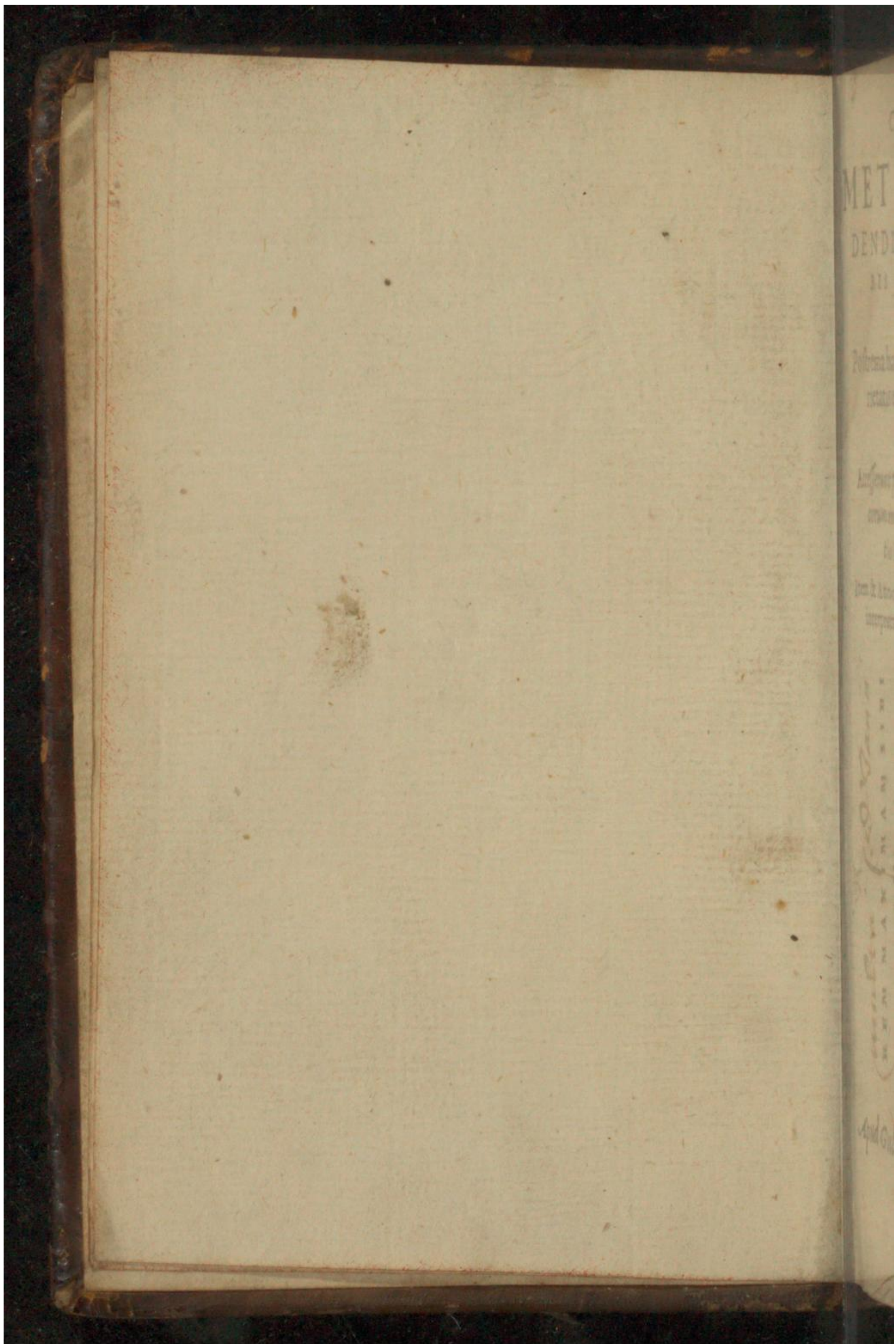

E Libris 2640/A
Gulielmi Stevens
1754.

3/3/-

A. Greaves

CL. GALENI

METHODI MEDENDI, VEL DE MORBIS CVRANDIS LIBRI XIIII.

Postrema hac editione ad cuiuscunque varietatis exemplarium fidem collati & restituti.

Accesserunt peritissimorum quorundam Medicorum industria, noua quædam partitio Librorum in sua capita,

Item & Annotationes complures in margine: cum interpretatione Græcorum nominum, quæ in toto opere extant.

REM MAXIMAM SIBI

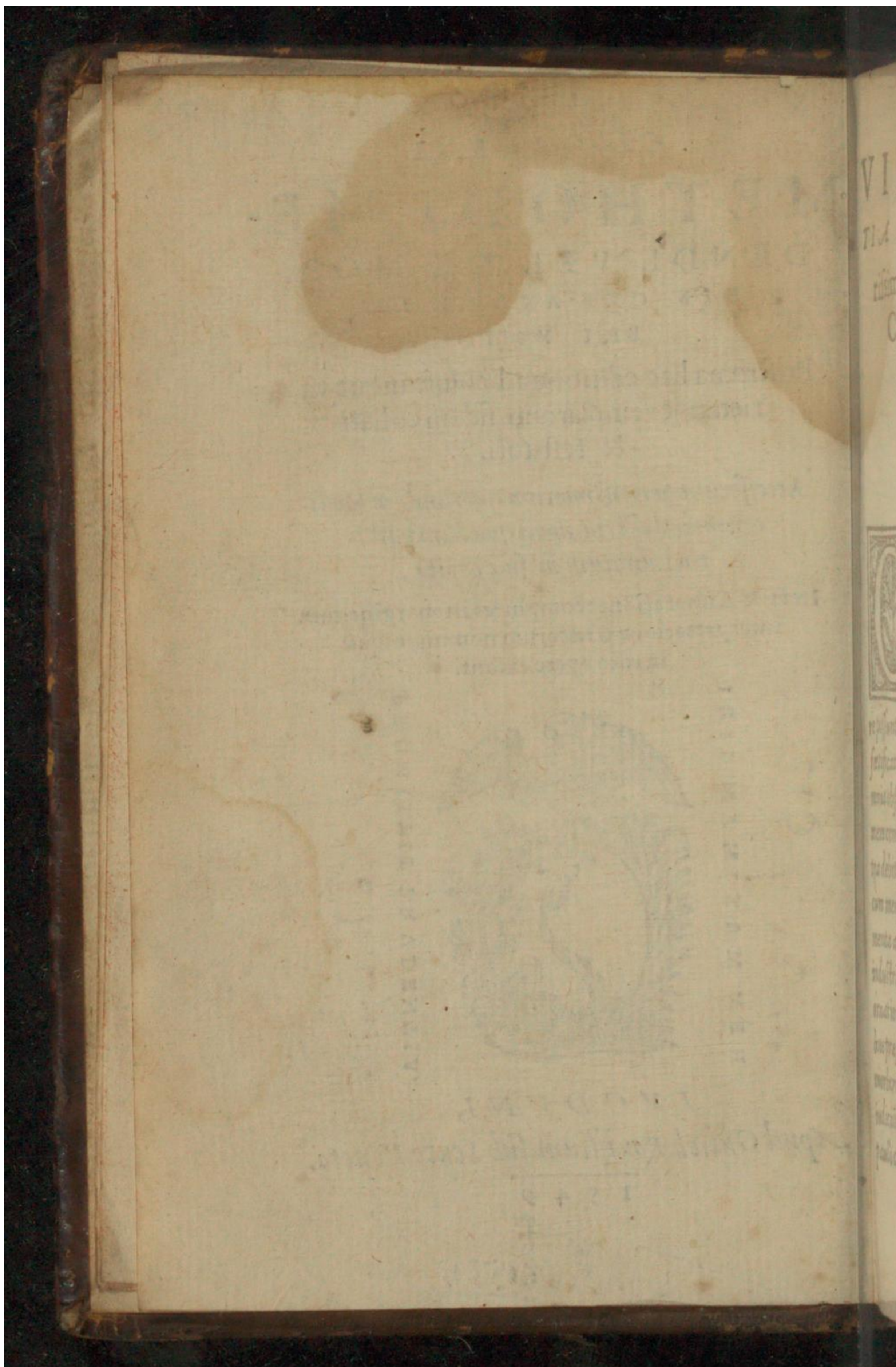

PROMITTIT PRVDENTIA.

LVGDVNI,

Apud Guliel. Rouillium sub Scuto Veneto.

1549

VIRO SCIENTIA ET MORIBVS CLArissimo, D. Hieronymo Auaraedeo Christianissimi Francorum Regis medico dignissimo, Gulielmus Rouillius S. D.

* * *

ONVENIENTIAM & rectam symmetriam, qui sibi ad imitationem proponunt, vir multis nominibus ornatissime: ij (vt puto) praestantiores modulos sibi haudquaquam proponere possunt, quàm quos continuò suo partu nobis natura foetificat. Sic vt illius vestigia & delineationes per omnia obseruantes, nequaquam monstruosa vel deformem compositionem effingant: prout passim in rebus citra debitum suum ordinem dispositis videre est. Quare cùm mensibus praeteritis, ad principis medicorum monumenta animum meum intenderem, si qua parte nostra industria, & virorum doctorum auxilio fieri posset, vt ornatior ille, vel magis facilis, suae professionis hominibus praesentaretur: principiũ ex methodo hac curandorũ morborũ auspicati, velut exploratura prodiẽs commune iudiciũ ad reliqua: nouis illam characteribus, noua & paulò commodiori forma renouauimus. Dispositione in-

ſuper & alia quàm fuerit hactenus: libris videlicet ſingulis per ſua quaſi membra & partes, ſeu per multa capita ab inuicem diſtinctis, prout ad perceptionē aliquātò faciliorem & ad retentionem memoriæ conducere, iudicatū à viris eruditiſsimis eſt & ipſa etiā experiētia docet. Additis præterea & Annotationibus aliquot, vbi res ipſa exigere viſa eſt, & Græcis etiā nominibus vbi illa in toto opere ſupſunt, Latina pro interprete fuerūt appoſita. Cōtextui verò toti ſua nec cura defuit in collatione ad omne exemplariū genus. Verùm cùm pro cōmuni vſu, ornamentum adhuc aliud, iſtud ipſum opus à nobis requirere videretur, vt non ſolum videlicet, ſine ſibi condigno patrocinio, & ſuæ æqualitatis comite, prodiret in publicum, abſoni aliquid veritus, ſi eidem alterius vel infimæ profeſsionis virum adiungerem, naturæ generationem quæ ſimilibus ſimilia copulat ſequutus. Inuitantibus præterea me doctiſsime ſimul atque ornatiſsime Varæde tot inſignibus quæ clarū te ac excellentiſsimum faciunt & euehunt ad ſumma. Prout apertiſsimis indiciis vel me etiam tacente inuictiſsimi noſtri Regis fides teſtatur & confirmat. Vt qui nedū quæ mediocris ſunt momenti, ſed & vitam propriam conſummato ac prudenti tuo conſilio credat. Quem ego aptiorem vel magis huic muneri idoneum, deligam quam te: humanitate & polytica tua gratia mihi maximè iſtud ipſum concedente. Accipe igitur è manu noſtra, quos tibi præſentamus Galeni libros ad tutelam, in quibus ſi noſtrum ſtudium probaueris non parum ſpei adiicies ad maiora. Vale.

INVICTISSIMO

ILLVSTRISSIMOQVE HEN-
rico VIII. Angliæ regi, domino Hyberniæ, ac Vualliæ Cornubiæq; principi, Thomas Linacrus medicus ſuus S. P. D.

***

TERVM *iam maieſtatem tuam Henrice Regum clariſsime cogor exorare, vt ex incly ti nominis tui præfatione lucubrationibus meis fauoris aliquid conciliem. Quas enim ad te nũc affero, tanto profectò magis quàm priores patrocinium tuum poſtulant, quanto fuere ſicut grauioris operæ, ita vereor ne ſupra vires meas. Affero enim nunc Galeni opus, in quo ille omnem, quæ propriè de medendo inſtituitur, rationem complectitur. Opus planè arduum, & quod ſiue id ob ſubtilitatem ſuã, ſiue prolixitatem, mille iam annis nemo ſatis latinè, ne dicam extanti operis dignitate vertere (quod ſciam) eſt aggreſſus: vt mihi planè dolenda ſtudioſorum ſors videatur, qui hactenus deſyderio eius partim barbaris quibuſdam iiſdemq; malæ fidei inuerſionibus, partim nudis rerum capitibus, Arabum quorundam arbitrio excerptis: omniq; non modo ratione, quæ reluctantem lectorem ducere, ſed etiam*

quæ hæsitantem quoquo modo inhortari poßit orbatis, incumbere sunt coacti. Quod ipse mecum identidem reputans, tentandum pro virili existimaui, nunquid ipse præstare possem, quo simul his melius consulerem, simul cùm duas medicinæ parteis prioribus lucubrationibus tibi dedicassem, non committerem vt vel tertiæ par desyderio officium in te meum claudicaret: vel cùm multi tibi pro seruata sanitate & debeant & debituri sint, non plurimi etiam sint, qui redditam sibi salutem tibi aliquando acceptam referant. Itaque quanquam magnitudo rei nonnihil me meritò deterruit, tamen quod quouis labore instantiaq; non longißimo saltem interuallo me assequi posse confidebam, detrectandum non censui, potißimùm cùm me magnopere consolaretur, quòd docti quoque homines primos nostros conatus ve lutiq; præludia sic approbarunt, vt sicubi in iis quæ nūc paraui, vel tædio tam longi operis lassus, vel difficulta te alienis vestigiis semper insistendi victus, humano fortasse more laberer: facilè sperem æquos lectores, modò plura niteant, paucis, (quas ipse præsertim occupatus, & subcisiuis temporibus ista cudens, parum vbique ca uerim) non iri offensum maculis. Quas alioqui ipsas (quo tuo nomine, quæ afferimus, minus sint indigna) nō in his modò, verùm in omnibus quæ scripsero, vt vel ab amicis lectoribus admonebor, vel ipse eas deprehendam: in eo quod superest vitæ meæ statui emaculare. Interim Rex clarißime sines has quoque lucubrationes sub tui nominis patrocinio commendatiores exire: præsertim cùm non tam à me tibi destinatæ sint, quàm

planè

planè debitæ: vel quòd, in qua natæ sunt, aulæ tuæ velu ti fœtura sint, vel quòd tu quicquid vsquam laborum est meorum, iure tibi vendices: qui me tam munificè non victu modò stipendioq; alis, sed etiam amplißimis muneribus ornas. Et alioqui cui potius mea omnia aut debeantur, aut etiam dedicetur quàm tibi, qui sic meas quantumuis tenues lucubratiunculas æstimare soleas? Cui potius medicus tuus hoc quo sanitati tuæ consuli poßit, conferam, quàm tibi? Cui satius literarum studiosus ipse quicquid in his mußito nuncupem, quam tibi Regum omnium literatißimo? cùm certè non aliter eruditos viros sic vt facis complectereris, nisi doctrinam eorum ipse probè perspiceres. Cui denique Anglus ipse, aulicusq; tuus, nisi tibi & Regi meo, & principi indulgentißimo? Quo magis his, cum tot nominibus tibi debita vel verius tua sint, gratiam aliqua vel ex eo quòd tibi omnino non displicent, parari patieris. Id futurum non dubito, si ea (quod dixi) sub inclyti nominis tui præfatione veluti munita in publicum prodire permittas. Diu valeas, viuasq; Regum decus.

GVLIELMVS

BVDAEVS THOMAE

LVPSETO ANGLO

S. D.

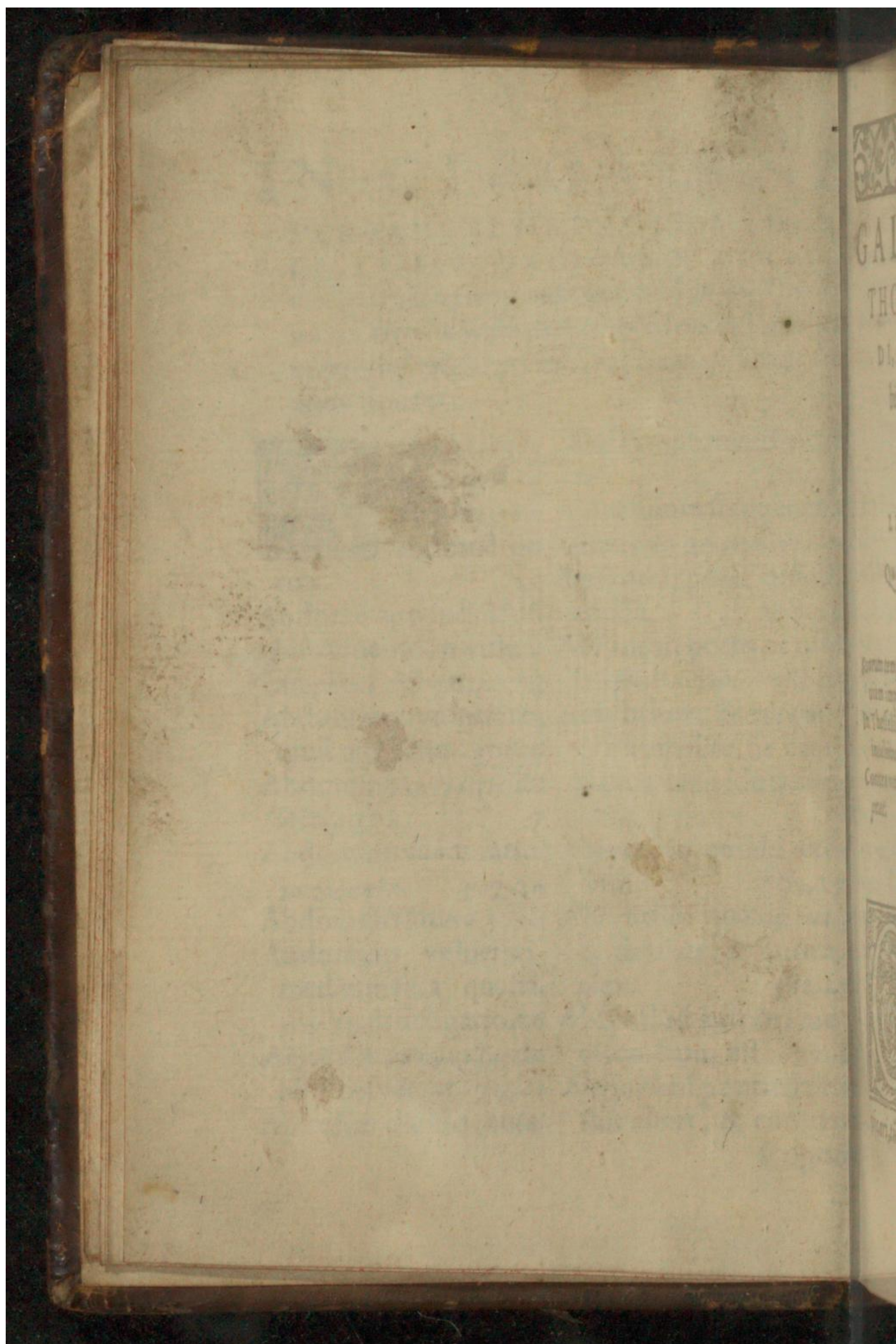

VOS mihi libros therapeuticos credideras, Lupſete doctiſsime, eos ad te remitto, tumultuaria quidem lectione, & ſubſultim, non etiam perfunctoria & oſcitanter euolutos volui enim eorum lectione non modò tibi operam, ſed etiam mihi nauare: tametſi cùm id primùm facere inſiſterem, altius omnino nihil animo agitabam, quàm vt paucorũ dierum officio ſatisfacerem petitioni tuę: ſimul vt eadem opera aduentitiorum voluminum contrectatione animũ meum oblectarem negotiis confectum. Solet enim (vt noſti) noſtrę ſortis hominibus inceſſere cupido haud illiberalis de vno quoque opere literario ęſtimationem factitandi, vt quiſpiam ſtudioſorum in medium protulit aliquod ingenij ſui ſpecimen: ita ſcilicèt natura ferente, vt ſui quiſque ingenij atque induſtrię modum contendere cum aliorum gaudeat, quo certius perpendat quid pręſtare eadem in re poſsit. Verùm cùm idipſum hominum more facerem, humanitus quoque mihi obrepſit (vt ingenuè in ſinu tuo loquar) certandi quoque libido cum eorum librorum interprete Linacro: tametſi eum ſumma eſſe eruditione pręditum non neſcius iam diu forem. Itaque pauca quędam loca ad Momi lucernam inſpecta, & animaduerſione (prope dixerim) delatoria obſeruata, quum priore ſpecie ſe mihi non probaſſent, cum Gręco ſtatim exemplari collata, partim mutare, partim noua facere de integro conatus, vt nihil aut parum promouere me ſenſi, criminationem illam meam potius fuiſſe iudicaui ęmulę

content

contentionis,ab ingenua ipsam & studiosa alacritate manantis,quàm iustam ęquamq; reprehensionem. Id vtrum in culpam inertię & imperitię vertere mihi debeam, an in operis laudem exactè absoluti, aliorum esse iudicium malo:quandoquidem nondum me eum censendi locum in doctorum concilio adeptũ esse arbitror,vt optimus quisque & existimatissimus transire in sententiã meam debeat, antequam rem ipsam ad manum aspexerit. Hactenus tamen in medium ferre sententiam non dubitarim si omnia similia sunt iis quæ legi,Galenum nobis eleganti & exquisito sermone Latinum esse factum:vt iam Britannię decus hoc futurum sit, quod olim Pergamum in Asia illustrauit. Quo in opere animaduerti Linacrum multo plus tribuisse priscę scribendi vertendiq; seueritati, quàm nostri temporis indulsisse licentię lasciuienti. Hęc ad te scripsi,vir amice,in instrumenti viatorij apparatu coëmptuq; occupatus,iisq; rebus constituendis, quę ad instantem mihi peregrè profectionem pertinebant,penè iam vt accinctus mihi esse viderer, cum ineundę vię dies non ex alieno arbitrio penderet:alioqui rarus domi, & iam cursitator circuitorq; factus inuito meo genio, & obluctante mihi. Sed fortuna(vt arbitror)antè mihi ferè iniqua,nunc etiam ludos sibi nostratibusq; hominibus factitare in me exercendo constituit:quę negotioso genere commercij cum iis me hominibus committit, qui non tam salutationum & venerationis honore, quàm postulatorum ęrumnis gaudent quas cum summa oblectatione spectant.

Vale.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro anglo interprete,

LIBER PRIMVS.

Quæ in primo Methodi medendi libro habentur.

Suorum temporũ ad bonas artes capeſſendas ignauiam improbat.
In Theſſalũ ſectæ Methodice principem acerrimè inuehitur, atque eius omnia fundaméta deſtruit.
Contra veteres Medicos de morbi definitione diſceptat.

CAPVT I.

VANQVAM *& tu ſæpe aliàs chariſſime* Hiero, *& alij quidam amici me nunc hortantùr, vt ſibi medendi Methodum conſcribã: & ego ſanè, tũ vobis in primis gratificari, tũ verò poſteros pro viribus iuuare cu-*

pio:ſemper tamen ſum cunctatus,ac diſtuli:idq́; multis de cauſis,quas nũc quoq; ſatius (opinor) fuerit,prius,quàm opus ipſum aggrediar,exponere:ſunt enim ad ea quæ pòſt dicentur,ſanè non inutiles.Earũ igitur omnium illa præcipua fuit, quòd fruſtra me ſcripturũ timebã:cũ nemo,propè dixerim,hac noſtra ætate veritatis inquiſitioni ſit deditus:ſed pecuniã,& ciuilẽ potentiã,& inexplebiles voluptatũ delitias omnes eouſq; ſuſpiciant,vt ſi quis ſapiẽtiæ quoduis ſtudiũ ſectetur, pro inſano hũc habeãt, quippe qui primã ipſam & verè ſapientiã,quæ diuinarũ humanarumq́; rerũ eſt ſcientia,ne eſſe quidẽ omnino exiſtimẽt. Medicinã verò Geometriã, Rhetoricen,Arithmeticẽ,Muſicen,ac reliquas id genus artes,eſſe quidem autument:cæterùm finem earũ ſtudioſè perſequendum minimè cenſeant.Me verò ex his,qui me vnicè diligere ſunt viſi,nõnulli ſæpe increpãt, quòd plus iuſto veritatis ſtudio ſim addictus, quaſi nec mihi ipſi vſui,nec ipſis in tota vita ſim futurus,niſi & ab hoc tanto veritatis indagandæ ſtudio deſiſtam,& manè ſalutando circumeam,& veſperi apud potentes cœnem. His enim artibus tum amari,tũ amicitias conciliari, tum verò pro artificibus haberi, nequaquã ex priuata ac domi parta induſtria.Neque enim eſſe qui de ea iudicẽt,vbi omnes totũ diẽ diuerſis ſtudijs tranſigãt,manè quidem omnes ſimul ſalutationibus occupati,pòſt autem diſtracti, ad forum

quid

quidem & lites nō exigua turba, ad saltationes autem & aurigas alia maior. iam vel aleæ, vel amoribus, vel balneis, vel ebrietati, vel comessationi, vel demū alicui corporis voluptati deditus sanè non exiguus numerus. vesperi verò rursum omnes ad symposia simul collecti, vbi postquàm vino se impleuêre, non lyra citharáve, aut aliud musicum instrumentum in orbem circunfertur, (quod sicut olim in eiusmodi congressu tetigisse, honestum: sic cōtrà, non tetigisse admodum erat turpe) sed nec sermones vlli habentur, quales in symposijs agitari solere veteres prodiderunt, nec aliud honestū quicquam: imò inuicem sibi propinant & de magnitudine poculorū certant: vtpote inter quos optimus cēsetur, nō qui plurimis instrumentis musicis, aut etiā sermone philosophico vti nouit: sed qui multos, eosq; maximos calices exiccauit, adeò vt mihi manè etiámnum ebrij ex his pleriq; videantur: nōnulli verò etiam euidenter adeò vinū olere, quàm si modò hausissent. Eoq; iurè fit, vt quū ægrotare cœperint, medicos aduocēt, nō quidē optimos, vtpote quos per sanitatē noscere nūquam studuerūt: sed eos quos maximè familiares habent, quiq; ipsis maximè adulantur: qui & frigidā dabunt, si hanc poposcerint: & lauabūt, cū iusserint, & niuē vinūq; porrigent: postremò quicquid iubebitur, mancipiorū ritu facient, cōtrà quàm veteres illi medici ab Aesculapio oriundi, qui tanquam duces mi-

litibus, & reges ſubditis, imperare ægris voluerunt: nequaquam verò Getarum, & Tibiorum, & Phrygum, & Thracum emptitiorũ ritu parêre, atque obſequi. Itaque nõ qui melius artem callet, ſed qui adulari aptius nouit, apud iſtos magis in pretio eſt: huicq; omnia plana peruiaq; ſunt: huic ædium fores patent: hic breui efficitur diues, plurimumq; poteſt: huic diſcipuli multi à cubiculis, vbi iam fuerint exoleti, traduntur. Quod Theſſalus ille intelligẽs, non ſolùm cætera Romæ diuitibus aſſentabatur, ſed etiã artẽ ſex menſibus traditurũ ſe profeſſus, quàmplurimos diſcipulos breui comparauit. Si enim neque Geometriæ, neque Aſtronomiæ, neque Dialectices, neque Muſices, nec vllius denique bonarum diſciplinarũ indigẽt, qui medici ſunt futuri, (quemadmodũ Theſſalus iſte generoſiſſimus promittebat,) nec etiã longã experientiã, & operũ artis vſum deſyderãt: cui non promptum ſit artẽ aggredi ceu facilè medico futuro? Atque hinc adeò fit, vt nunc etiã ſutores, & tinctores, & fabri, tum materiarij, tum ferrarij, proprio magiſterio relicto, in medicinæ artis opera inſiliant. Quin & rhopopolæ ipſi, etiam de primo loco certant. Atque ob hæc ipſe medendi methodum ſcribere ſum cũctatus: quam vtique & viri veteres inceperũt, & poſteri eorum perficere ſunt conati. Atque olim quidem non parua lis erat eorũ, qui in Co atque Cnido habitabãt, vtri videlicet in-

uento

uentorũ multitudine reliquos superarẽt. quippe geminũ hoc genus Asclepiadarũ adhuc in Asia supererat, deficiente nimirũ quod in Rhodo viguerat. Certabant autẽ cum his honestum illud certamen, quod Hesiodus prædicabat, etiam medici qui Italiã incolebant, Philistion, Empedocles, Pausanias, & horum sectatores: erãtq; tres hæ certantium inter se nobilium medicorũ scholæ. Plurimos quidem atque optimos discipulos Coæ fortuna contulit: ab hoc Cnidiæ. Nec tamen in paruo habenda pretio erat, & quæ in Italia noscebatur. At horum nemo nec manè potẽtium fores ipsos salutaturus, nec vesperi cœnaturus frequentabat: sed, sicut Hesiodus cecinit,

„ Nãq; aliũ ditẽ cernẽs, cui deest quod agatur,
„ Ipse solum vertit tauris, & semina ponit.

Ita & illi inter se perpetuò certabãt, nõ vtiq; de arãda serẽdáve terra, (quippe quæ vt Asclepiadarũ genere inferiora, sic Ascræo poëtæ erãt non indecora) sed de Apollinis Aesculapijq; arte tum exercẽda, tum verò semper augenda, ac pro viribus perficiẽda. Nunc verò honestũ illud certamẽ intercidit, aut certè minimũ eius inter homines adhuc superest. Regnat autẽ inhonestum: nec est qui hoc auertat, aut malo medeatur, vt Hesiodus:

„ Lis ne te inducat mala deuitare laborem,
„ Dulce malum alterius cui sit.

Hæc enim lis, vt Hesiodo etiam diuinior Poëta cecinit,

Armatur primum tenuis, mox improba cælo.
Inſerit alta caput terris veſtigia figens.

CAPVT II.

HVIVS *litis ſtimulis agitatus ille Theſſalus Hippocratem ac reliquos Aſclepiadas maledictis inceſsit, ac totius terrarũ orbis theatrũ in ſuis ipſius libris conſtituens, inibi iudicatur, vincitq́; & cõtra omnẽ antiquitatẽ coronatur, ipſeq́; à ſe victor declaratur. Hæc facit tum in eo libro, quem de cõmunitatibus ſcripſit, tum in Syncriticis: quin in reliquis quoque omnibus cõtumelioſus eſſe non deſiſtit, veluti in epiſtola quam ad Neronem mittit, his ipſis inter initia verbis vſus: Cùm nouã ſectã cõdiderim, & quæ ſola vera ſit, propterea quòd qui ante me medici fuerunt, omnes nihil vtile prodiderunt, vel ad ſanitatem tuendam, vel morbos propulſandos. Pergens autem in epiſtola Hippocrates, inquit, Noxia præcepta tradidit. Auſus eſt & Aphoriſmis eius cum ſummo dedecore contradicere. Et cùm oſtẽdat ſe in Hippocratica diſciplina, nec à quoquam inſtitutũ, nec eius opera ſub præceptore legiſſe: tamen non veretur etiã, talis cùm ſit, palmam ſibiipſi tribuere. Quò magis aliquæ eſſe meæ partes videntur (quanquam aliâs parùm aſſueti improbos acerbè taxare) aliquid contra hunc ob veterum contumeliam dicere. Quid improbè, quæ bona ſunt calumniari tentas, vt multitudini placeas, cùm liceret tibi veritatis con-*

tem

templatione excellere, si diligẽs esses ac veritatis amator? Quid ita ruditatis auditorum patrocinio abuteris ad veterum blasphemiam? Num paternæ artis socios, impudentissimè Thessale, iudices medicorũ statues? Istis scilicet iudicibus vinces proculdubio, siue contra Hippocratem, siue contra Dioclem, siue contra Praxagorã, siue contra reliquos omnes veteres dixeris. Quin potius viros antiquos. Dialecticos, scientes, qui verum falsumq; discernere sunt periti, qui cõsequens ac repugnãs distinguere, qui demonstrandi methodum à pueris sunt meditati, hos inquam iudices in cõsessum introducito. His sedẽtibus aude quippiam Hippocratem accusare. His pronũtiaturis aggredere scelesta illa tua, barbaraq; voce cõtra Hippocratem primùm illud disserere, Non oportere de hominis natura curiosum esse: deinde, si quis hoc donet: malè illum de ea inquisiuisse, ac falsò omnia præcepisse. Ergo quis iudex erit? Nũ Plato? quando huic saltem iniurius esse minimè es ausus. Ego verò ne discipulos quidẽ eius refugiam, non Speusippum, non Xenocratem. Aristotelis verò, vel rogem, iudiciũ subeas, & cum eo Theophrasti. Optem vtique & Zenonẽ, & Chrysippum, & eorũ qui hos sectantur, quemlibet iudicem eligas. Horum nemo, vir audacissime, Hippocratis de natura hominis scita damnauit: quæ tu mihi nec legisse vnquam videris, nec si legisti, intellexisse, & si intellexisti, iudicare certe de

ijs minimè gentiũ potuiſti, vt qui ſub patre male lanas carpente, in gynæcio ſis altus. Nec enim putes nos, vel egregium genus tuum, vel clarã doctrinam, latere. Nec te Hippocrati & reliquis veteribus in ſurdo theatro maledicere: ſed qui ſis, & vnde venias, quo genere ortus, qua educatione vſus, qua diſciplina imbutus, prius oſtende: atque ita demũ dicito, Illud ipſum prius vir audaciſsime monitus, nõ eſſe cuiuis in vlla bene inſtituta ciuitate conceſſum, publicè dicere: ſed ſi quis vir clarus eſt, qui genus poſsit, & educationem, tum verò eruditionem concionatore dignã oſtendere, huic dicere permittunt leges. Tu cùm nihil horum oſtendere habeas, audes tamẽ homo generoſiſsime, Hippocratem accuſare: facisq; in nugacibus libellis tuis Græcos ſedere iudices: fers autem ipſe ſententiam nec illorum expectas. Et palmam tibijpſi das, modò de omnibus medicis, modò de omnibus in vniuerſum Græcis. Hæc enim inſignis audacia ſapiẽtiſsimi ſcilicet Theſſali eſt, omnes ſe medicos viciſſe, ſed ſeipſo litigatore, ſeipſo agonotheta, ſeipſo iudice: poſt hos etiam reliquos Græcos in certamẽ prouocaſſe, Rhetoras, Geometras, Grammaticos, Aſtronomos, Philoſophos: inter quos conſtitutũ, ac lanificis elocutione vſum, cenſere ſe omnium primũ eſſe, quippe medicinam reliquas omnes artes præcellere, ſe verò medicos omnes ſuperaſſe, quod vnum fortè fortuna rectè collegit. Si enim medicina eſt omnium

art

artium præstantißima, in ea verò Thessalus primas partes obtinet, vtique omniũ hominum ita sit primus, ac Socratem & Lycurgum præcellat, cæterosq; omnes quos Pythius, vel vt viros bonos, vel vt sapientes, vel vt musarũ ministros, vel vt Iouis famulos, vel denique vt alio quolibet munere dijs gratos laudauit. Agedum igitur Thessalo hymnos decæterò omnes cãtent, scribãtq; victoriæ carmina: & publicum orbis theatrum constituatur: acceditoq; aliquis, qui canat eum, qui in textrina sit altus, vicisse Demosthenem, Lysiam, & reliquos Rhetoras, superasse Platonem, Socratem & cæteros Philosophos: palmam eripuisse Lycurgo, Soloni, & alijs Legislatoribus: victorem denique totius hominum generis coronatum esse, Rhetorum, Philosophorum, Legislatorum. Nam si Geometras, etiam & Grammaticos, ac Musicos, nominatim post tantos titulos commemorem, contumeliosus in hominẽ videar. Vbi enim Lycurgus, Solon, Plato, Socrates, & Pythagoras dant manus: num pulchrum etiam sit, Hipparchi, Archimedis, Aristoxeni, Aristarchi, & aliorum quorundam id genus meminisse, hominum (vt Thessalus dicat) nullius pretij? Sed quis tã magniloquus poëta nobis existet, qui hæc canet? Quis nunc dabitur Homerus, qui hexametro tono hanc Thessali victoriam celebrabit? aut quis Lyricus, qui veluti Pindarus altè in dityrambis canet: quiq; sicut olim Bacchi, ita nunc

Thessali præconium efferet? An horũ potius nullum requirimus, sed eorum qui iambos scribunt, Archilochum aliquem, aut Hipponactem, aut ex Tragica scæna quempiã, qui sit hominẽ cõpellet:

Quiesce dum miserrime in stratis tuis,
Nanque haud vides, quæ te putas nosse probè.

Orestis mihi somniũ narras Thessale. Qualénam id theatrum est, in quo tu vinces Hippocratem? Qui iudices erunt? Quinam præmia proponent? Vísne primùm Platonis suffragium legamus? fortasse enim hunc iudicem non reijcies. Atqui ille hæc ad verbum ait: Animæ igitur naturã aptè putas intelligi posse, non cognita totius natura? Imò, si quidem Hippocrati vni ex Asclepiadarũ genere fides est habenda, ne corporis quidem naturã absq; hac methodo. rectè ais amice: oportet tamen cum Hippocrate sermonem cõferentes, num cum eo concordet, æstimemus. Sanè quidẽ. Igitur de natura considerare, quid est quod Hippocrates rectaq; ratio dicit? Num ad hunc modum de cuiusq; rei natura primum illud perpendi oportet, sítne de quo volumus, vel ipsi sciẽtes esse, vel alios facere sciẽtes posse, simplex, an varias species habeat? Mox si simplex sit, facultas eius æstimanda est, quã videlicet ad quid agẽdũ obtineat, aut quam ad patiendũ ab alio sit sortitũ. Sin plures habeat species, his enumeratis, quod in vna feceris, id in vnaquaq; exigere oportebit: nempe quid illa facere per suam naturã sit apta, vel quid ab

alio

alio pati. Audiſtin': vir bone Platonē ſimili methodo animæ naturam inueniendam eſſe cenſere, qua corporis naturā Hippocrates? An adhuc vis multas hominis dictiones ex multis librorū eius locis deligā, in quibus ille Hippocratē omniū qui ante ſe fuerunt, maximè admiratur? An potius, cùm id alibi fecerim (nempe in eo opere, in quo de Hippocra. & Platonis placitis diſſerui) illuc qui id ſcire volet, remittam: vbi, vt arbitror, clariſſimè oſtēdimus, in plurimis maximiſq; rebus horū hominū inter ſe conſenſum: atq; aliò me cōferēs, aliū tibi iam aduocē in teſtē cœtū, nēpe Peripateticū: qui & ipſe Hippocratis phyſiologiæ principia confirmat? Quin de hoc quoque proditum à me in alijs commentarijs eſt: quorū vnus de elementis ſecundùm Hippocratem inſcribitur: poſt hunc alij tres de temperamentis: mox alij duo, alter de inæquali intēperie, qui etiā ad tractationē de tēperamentis pertinet: alter de optima corporis cōſtitutione: deinde etiam tres de naturalibus facultatibus, hos igitur ſi quis leget, clarè perſpiciet, rationū Hippocra. de natura, Ariſtotelē interpretem eſſe. Quin etiam de morborum diſcrimine, quot hi, quiq; ſint, ac de ſymptomatis pari modo: præterea de horum vtrorunque cauſis, primus omnium quos nouimus, Hippocrates rectè principia dediſſe videtur. Poſt eū verò Ariſtoteles fuſiſſimè ea eſt interpretatus. Hæc ita eſſe intelliget, qui cōmētarios noſtros, quos de ſingulis horū

scri

scripsimus, legere nō grauabitur. Quare si Peripatetici iudiciū exercebūt, Hippocrat. (arbitror) vincet: Thessalus vt impudēs, & nequam eijcietur. Sin Stoicis philosophis in consessum admissis iudicium permittetur, ex ijs placitis, quæ ipsimet statuūt, Hippocrati palmam dabunt, quippe calidū, frigidū, siccum, & humidū, primus Hippocrates inuexit: post eū Aristoteles demōstratione asseruit. Eadē Chrysippus parata cùm accepisset, minimè est obluctatus: sed omnia ex horū mistura constare confirmat, atque hæc inter se mutuò agere ac pati, artificemq; naturam esse, omnia denique alia Hippocratis dogmata de natura recipit, nisi quòd in re tenui est illi cum Aristotele dissentio, quippe cùm rectè Hippocrates affirmet totū corpus esse (vt Græcè dicitur) σύμπνουν καὶ σύῤῥουν, quasi conspirabile & confluxile dicas, omnesq; animalis particulas mutuò à se affici: recipiūt quidē hoc vtriq;: dissidēt tamē in eo quòd Aristoteles qualitates tantū in se mutuò trāsire, omninoq; misceri, Stoici non has modò, sed etiam substantias ipsas existimēt. Quòd autē hoc definire medico superuacuū sit, quodq; ad medicinæ opus abundè sit si tantū concedantur ea quæ ab vtrisq; sunt demonstrata, item quòd qualitates virtutesq; in mistis totæ sint totis permistæ: hæc & antè à me sunt demonstrata, & si res poscet, nūc demōstrabūtur. Quare & Platonis, & peripateticorū, & Stoicorum iudicio, Hippocra. physio

siologiæ victoria dabitur. Imò verò ex eius physiologia omnes, qui iam cõprehensi sapientiæ professores sunt, ostendũt nemini fas esse morbos cõmodè curare, qui corporis vniuersi naturam non perspexerit. Nũquid igitur si de palma sub horũ sapientiæ professorũ iudicio certasset Thessalus, vicisset, qui omnis suæ physiologiæ Hippocratem autorẽ habent? Quid autẽ si Geometris, Astronomis, Musicis, aut Rhetoribus iudiciũ concedet: putemúsne hos Hippocrate prætermisso alij vlli palmã daturos? Ego sanè nec aliũ quẽuis primas esse laturum arbitror, omniumq́; minimè impudentißimũ Thessalũ, vt quo nemo Geometriam, Astronomiã, Musicen, ac Rhetoricen magis dehonestarit. Itaque ac saltẽ ratione apud hos in parũ amico theatro certauerit. Verùm hos fortaßis in theatrũ minimè inducet, vtpote quos ipse prior inimicos reddiderit: sed ijs sapientiæ professorum dũtaxat, qui in Dialecticæ sunt periti, vt qui veræ falsæq́; orationis iudicandæ facultatẽ exercuerint, iudicũ partes cõcedet. Atqui si Platonẽ, Aristotelem, & Chrysippum, ceu parũ in hac facultate exercitatos trãsibimus, quósnã quæso, alios inueniemus? Quare si nec aliarum artium professores iudices admittet, nec qui in Dialecticæ cæteris omnibus sapientiæ professoribus præstiterũt, illi suffragabuntur: qui tandem erunt, qui eum vicisse iudicabũt? Qui illi frequens theatrum cõstituent? Qui victorẽ renũciabunt? Qui denique

coronabũt? Ipſe videlicet ſeipſum. id quod in illis egregijs libris ſuis fecit, in quibus ſeipſum iudicauit, coronauit, victoremq́; declarauit.

CAPVT III.

AT fortaßis illud ſibi gloriæ memoriæq́; inter homines occaſionẽ fore eſt arbitratus, ſi optimis viris laceßitis, nos ſibi reſpõdere cogeret. Verùm ita & Zoilus celeber clarusq́; ſit, qui Homeri ſtatuam flagellauit, & Salmonus, qui Iouem eſt imitatus, reliquaq́; flagitioſorum hominum non exigua turba, qui vel meliores non ſunt reueriti, vel in deos ipſos fuerunt contumelioſi. Verùm hi non bonam de ſe opinionem reliquerũt. nec æmulatur quiſquam, qui compos ſit mentis, nec Homeromaſtiga Zoilum, nec dementem Salmoneum: quãuis maledicis Zoilus in admiratione ſit, & Salmoneus ſacrilegis. Sed quid hos memoro? Cùm & qui loculos præcidunt, ſimilia perditorum ſtudia, & proditores proditorum, ſuſpiciant: nec eſt prorſus quiſpiã, qui proprium cœtum, in quo palmam mereatur, deſideret. Adeò ſi Theſſalus inter coquos, tinctores, lanificos ſutores, textores, ac fullones, de victoria certãs ſcripſiſſet, vtique & retuliſſet, de Hippocrate victoriã, & nemo noſtrum ei repugnaſſet. Nunc cùm omnes homines iudices facit, ex horum autẽ numero ſunt & Plato, & Ariſtoteles, & Theophraſtus, & Chryſippus, nequaquã omne punctũ ſolus feret, ſed alicui fortaßis prouocare

uocare

uocare ad alium iudicē licebit. Quanquam enim Hippocrates certare cū Thessalo, vtpote indigno se, nolet: at fortè Erasistratus nō negliget: multóq; minus Herophilus, atque his etiam minus Asclepiades, aliíq; multi iuniorū medicorū, quibus est ad contētionē natura propensior, minimè impunè abire contumelia sinent, qua pariter omnes Græcos Thessalus aspergit: sed producto in medium homine, omnes eius libros crassissima ignorantia refertos, Græcis ostendent: qui tot ac tātis libris scriptis, & tot nugacissimorū versuū millibus effusis, nusquam in vllo operum suorum demonstrationem vllā afferre tentauit: sed tyrāni ritu duos tantùm esse in omni victus ratione morbos iubet, nempe fluxum & clausum: non intelligens se differentiam quandam morborum dixisse, quam vtiq; prisci (vt ostendemus) probè norunt. Cæterùm, ~~nemo tam rudis fuit vt differentias morborū ipsos esse morbos putaret: ac remediorū indicationem ab ijs sumeret, substantia ipsa prætermissa.~~ Atqui hic Thessali paruus scilicet error, quem vel puer in liberalibus disciplinis altus statim aduertisset, hic inquam paruus error, eo insolentiæ hominem euexit, vt magnū & præclarū aliquid inuenisse se putaret: perinde ac si quis cùm omne animal rationale esse, aut irrationale dixerit, non animalium differentias, sed aliud quippiam dixisse se putet: cùm scilicet hui illud quoque similiter sit dictum, Omne anima l

mor

mortale est, vel immortale. Quippe oppositio, quæ in singulis differentijs notatur, coniuncta de omnibus speciebus dicitur. Omne enim animal, aut mansuetum est, aut ferum. Omne animal, aut pedatũ est, aut apes. Omne animal, aut cornutum est, aut cornuũ expers. Nec est inter differentias inuenire oppositionẽ vllam, quæ sit altera præstãtior, aut potior, nec quæ magis omnibus insit particularibus: Verùm non conuenit cùm de animalium numero quæritur, vnam differentiarum oppositionẽ respondere. Hoc enim pacto duo erunt animalia vniuersa, nec vllum magis rationale, vel irrationale, quàm mortale, vel immortale, aut ferum, vel mansuetũ, aut reliquarũ oppositionum quælibet. Quòd si quis differentijs omißis (sicut planè ratio exigit) equum, bouem, canem, hominẽ, aquilam, apim, formicam, leonẽ, & ouem respondeat, reliquaq; omnia per species animalia cõnumeret: constat hũc quærenti quot sint in totum animalia, rectè respondisse. Quin si multa quidem sermone animalia memoret, testetur autem enumerare se omnia non posse: sic quoque cõmodißimè responderit. Similis agitata quæstio de morborũ numero, & omnibus antiquis medicis est: alijs septem eos in totũ esse affirmantibus, alijs plures his, paucioresve dicẽtibus: omnibus tamẽ ad species quæ in substantia, non quæ in differentia essent, respectum habentibus. Nemo enim ita erat indoctus, aut Logicæ specu-

lat

lationis rudis,vt differentiã specierũ pro substantia loquendo vsurparet:quemadmodũ Thessalus iste qui è gynæcio exiliẽs,tantis viris maledicit, ipse nec genus habẽs quod referat, nec educationem, nec eruditionẽ:qualẽ illorũ quisque:quorũ alius Aristotelis,alius Platonis:alius Theophrasti,aut denique alterius cuiusquam eorũ,qui in Logica cõtemplatione fuère exercitati, familiaris fuit. Veluti igitur rogatus quispiã, quot sint in vniuersum vocis elemẽta: si duo ea esse responderit,quippe aut vocalem omnino, aut cõsonantem esse quicquid vocis sit elementũ,is verũ quidem dixerit:cæterùm ad quæstionẽ non respõderit. Ad eundem modum:arbitror,si quis omnium morborũ numerum cõprehendere studens,speciem quidem vllam morborum, veluti phlegmonem, scirrhon,vel œdema,referre nõ curet,solas autem differentias memoret,siue clausum & fluidum, siue rarum & densum, siue durũ & molle, siue tensum & laxum,verũ hic quoque dixerit:minimè tamẽ ad quæstionem responderit. Primùm nanque in eo error est, quòd nõ omnis differẽtia generi addita,ad speciei constitutionem aliquid cõducit:sed quæ ex generis propria diuisione nascitur.quippe hæ demũ differentiæ sunt,quæ species cõstituẽt:reliquæ omnes alienæ. Etenim animalis propriæ differẽtiæ sunt,mortale & immortale, rationale & irrationale, mansuetũ & ferum,aliáq; id genus. Molle verò ac durũ, graue

& leue, rarũ & densum, magnum & paruum, animalis differẽtiæ non sunt, sed substãtiæ. Itaq; etiam si cum animali, vel molle, vel durum, vel densum, vel rarũ, vel magnum, vel paruum componas: ad speciem constituendam nihil sanè plus contulerint. sin vel rationale & immortale, vel rationale & mortale animali adieceris: efficitur iam illic Deus hîc homo. Ita verò & si rationali animali duas illas differẽtias peculiares addideris, quæ sunt greßile & bipes, sic quoque speciem quãpiam effeceris, nẽpe hominẽ. Vnde fieri nõ potest, vt vllius rei specificas differentias inueniat, qui eã definitione, siue substãtiæ ipsius oratione ad vnguẽ nõ circunscripserit. Alius deinde error incidere solet ijs: quibus parũ exercitata ratio est quòd cùm vnam aliquã differẽtiarũ oppositionẽ inuenerint, speciem aliquam propositi generis se putent inuenisse: ceu paulò antè de vocis elemẽtis est dictum. Siquidẽ qui vocalem & cõsonantem dixit, nondum omnia humanæ vocis elementa dixit, sed duas tantũ primas & generales differẽtias. Quòd si vocales rursus in longas, breues, ancipitesq; diducẽs, tum consonãtes in semiuocales, & mutas: itemq; tum longas, tum breues vocales bifariam, ancipites verò trifariã: sed & mutas primùm in aspiratas, tenues, ac medias: dein rursus tripartito harum singulas, mox semiuocales propria (ne frustra multis morer) sectione secet: ita quatuor & viginti elemẽta vo-

cis, qua Græci vtuntur, inueniat: quippe id tantùm dixisse, quòd elementorũ vocis quædã vocales sint, quædã consonantes, nondũ omniũ elementorũ artificẽ, aut planè scientem auditorẽ reddidit: sed si quis vbi in longas, breues, & ancipites diduxerit, adijciat duas esse breues, nẽpe ε, & ο, duas præterea longas, η, & ω, tres verò ancipites, α, ι, υ: sic sanè artificem auditorẽ de omnibus vocalibus effecerit. itẽq; de cõsonis ad eundẽ modũ. Itidẽ si quis tradere de morborũ numero instituat, quot hi in vniuersum sint, nõ debet, arbitror, is in prima statim differentia subsistere, sed diuisa ea ꝓcedere, donec ad aliquã infimarũ specierũ, & quæ amplius in aliã distrahi nõ possit, perueniat. Id verò quàm haud cuiq; sit prõptũ, sed ei dũtaxat, qui in diuidendi arte magnopere sit exercitatus, intelligere quisq; poterit, primũ si omnia legerit, quæ de eo genere methodi: in principio Philebi à Platone sunt prodita, dein si Sophistã etiã & Politicũ legerit. Iam verò difficilior adhuc res videbitur, si quis primũ Aristotelis librũ de partibus animaliũ legerit. Conatur enim in eo libro, omnes animaliũ differẽtias enumerare. at vbi multas dubitationes mouit, vix tandem suspectè ac timidè pronũtiare quippiam audet. Et cùm Aristoteles & Plato tantã tamq; difficilem rem esse censuerint genera in proprias differẽtias exactè diuidere, ac post hos Theophrastus, & alij philosophi rationẽ absoluere tenta-

nerint, vtpote ne apud illos quidem satis adhuc constantē, homo audacißimus Thessalus absolutè, citraq; vllam rationē adhibitā pronuntians, credendum sibi censet duos in totū esse, in victus ratione morbos, & eos quidem simplices, ac primos, & veluti elementares, nam tertium ab his ratione gignit, ex ambobus compositū. At si vlla methodo hæc, sicut iactas, inuestigasti. cur hanc nobis non dixisti? Sed contrà plane quàm pro grauitate nominis, quod tibi arrogas homo temerarie, atque à methodo alienißime, rem pronuntiasti, qui ne principiū quidem ipsum vnquam attigeris, à quo cœpisse necesse sit eum qui rectè cuiuslibet rei species, & differentias peculiares sit inuēturus. De re enim qualibet, ò puer, vnum principium optimū, nosse id oportet, de quo proposita quæstio est: aut prorsus est aberrandum: (Plato quodam loco ait) non ad diuidendum modo quiduis, ab ipsa quæsitæ rei essentia nobis esse inchoandum cēsens, sed etiā in omni disquirenda re eiusmodi semper principio vtendum. Ergo hic quoque (arbitror) par erat, vbi quid morbus sit, quid symptoma, & quid paßio, diligenter prius dixisset, ac dein qua conueniant, differantq; ipsorum singula, definiuisses: sic demum tentare in proprias ea differentias diducere, secūdum eam quam sapiētiæ professores tradiderūt methodum: aut si quam potiorē ea, quæ ab ijs prodita est, explorasses, hanc ipsam prius

astru

astruere, tum illud ostendere, ac Græcos docere: hunc qui in textrina sit altus, superasse Aristotelem, & Platonem in methodis Logicis, hunc afflixisse Theophrastũ, & Stoicos in Dialectice, clarissimè ostendisse omnes eorum sectatores, ne primos quidem morbos, qui essent, vnquam nouisse. dico & Herophilum illum Dialecticũ, & condiscipulum eius Philotimũ, & præceptorem eius Praxagoram, qui ab Aesculapio originem traxit, & qui cũ his & ante hos fuerunt Erasistratũ, Dioclem, Mnesitheũ, Dieuchen, Philistionem, Plistonicum, ipsum denique Hippocratem. Porrò, simplici verbo dicere omnes in victu morbos esse duos, non methodo, non demonstratione, non ratione vlla probabili, nõ lenimento aliquo, non alia re prorsus adhibita, præterquam eiusmodi in veteres blasphemia, id facere imperãtis hominis est, non docentis. Esto verò taceas qua Logica methodo insistens, hæc inueneris: at certè vnde saltem de veritate sermonis iudicasti, adhibitum aliquid oportuit. Nam inueniendi eius quod quæritur, Logicæ methodi facultatẽ præstant. At quæ fidem ijs faciãt, quæ rectè sunt inuenta, ~~duo sunt apud omnes homines instrumenta nempe ratio, & experientia.~~ Quippe ad eum qui interrogauerit. Cur huic febricitanti frigidæ bibendæ potestatẽ feceris, duplex responsio est. Altera, quæ ortum naturamq; febris docet, ac de morborum temporibus disserit. tum ad eundem

modum aquæ frigidæ naturã explanat. vbi hæc proposuit, conatur docere in hoc morbo, atque hoc tempore, aquam frigidam congruum remedium esse. Altera de nullius horum natura solicita, ad experientiã confugit. nempe quòd in tali morbo atque tẽpore sæpe frigidam profecisse vidit. Debebat igitur (opinor) & Thessalus vel experimentum, vel rationẽ assertioni suæ probationem adhibuisse, non sicuti tyrannus imperare, ac sibi citra demonstrationem credendum exigere. At quam (inquiunt) audire demonstrationẽ postulas? Ita enim contra nos interrogant eius sectatores: neque id iniuria, vt qui nec eò vnquam peruenerint, vt notionem demonstrationis tenerent, cùm nec Geometriam, nec Arithmeticen, nec Dialecticen, nec Resolutoriã, nec denique Logicam vllam speculationem attigerint. Quo circa respõdendũ his ita est: Nimis serò, quid demõstratio sit, discere postulatis: nec fieri potest, vt breui tempore speculationẽ, quæ subtilitatẽ mẽtis desyderat assequamini: præsertim qui nec subtiles rationes audire sitis assueti, & peruersi in diuturno errore versati. Sed istos mittamus, vt qui ne intelligere quidem, quæ veræ disciplinæ sint, valeant, nedum ipsas discere, aut rectè iudicare.

CAPVT IIII.

Nos verò vnà cum ijs qui exercitati sunt, & demonstrationẽ intelligunt, & natura sunt sagaces, (neq; enim Thessalios asinos docere

vere profitemur)ad id quod propositum nobis ab initio est, accingamur:ac statim vnà cùm ipsa medendi methodo tradenda,etiam caussas ipsas vnde errarint medicorum plurimi,qui tradere eam sunt conati,exponamus.quippe ad firmiorẽ veritatis fidẽ id quoque nõ parũ conducere videtur.Ac primũ quidẽ illud cauebimus,ne simul de ambobus tum methodo quæ ratione nititur,tum experientia quæ ratione non vtitur,agamus.Nõ enim de omni remediorum inuentione nunc loqui statuimus,sed tantũ de ea quæ hæc methodo explorat:ita vtique vt de Empirice ipsa & à nobis in alio opere est proditũ,& ab ipsis Empiricis medicis, quos vocãt,plurimũ elaboratũ.Atque vtinam rationales omnes medici propositũ ita premerent,nec experiẽtiã & rationẽ miscerẽt:atque in vnũ confunderẽt:sed quã vtraq; vim habeat, quantumq; ad propositũ artis finẽ conducat,seorsum tractarent,atque perpẽderẽt. Ergo methodo quippiã inquirere inuenireq;,ex aduerso opponitur ei quod est fortuitò,temereq; reperire. Est autem id cũ via quadã,& ordine:ita vt indisquisitione aliquid primũ sit, aliquid secundum,& tertiũ,& quartũ,atque ita de reliquis omnibus deinceps,quoad demum ad ipsum quod ab initio est propositum,sit peruentum. Ac empirici quidẽ rationabiliter fatentur,nec inueniendi ,nec docendi apud ipsos esse necessarium ordinem.nam nec arte vlla rationéve experientiam niti : imò

vnius fortunæ fauorem ad ea quæ quærit, inuenienda requirere. Qui verò rationem, inuentionis suæ autorem statuerunt, ac ordinem, vnamq; viam, quæ ad finem ducat, proposuerunt: ijs fuerat quidem necessarium à primo aliquo auspicatis, de quo inter omnes homines conueniret sic transire ad reliqua. Cæterùm hanc rationem nõ sequitur pleraque medicorũ pars, imò principia quoque ipsa controuersa sumit, nec illa demonstratione confirmat, tum ad reliqua simili modo transit: legislatorum ritu sanciens verius, quam demonstrãs. Quæ omnia inde adeò his accidunt, quòd nihil prius de demonstratione sunt meditati: sed simul & inquisitis insistunt, & ad eorum fidẽ demonstratione vti audent: simile profectò quiddam ijs molientes, qui sphæram, aut cubum, aut conum, aut cylindrum, aliúdve id genus metiri aggrediuntur, cùm tamen omnis Geometricæ ac Logisticæ rationis sint ignari, imò verò nec cubiti palmíve, aut pedis mensuram præparatam habeant: ac deinde ijs qui vel demonstrationẽ ab ipsis exigunt, vel tacere censent, irascuntur. Veluti enim in illo ridiculus erit is, qui rectanguli trigoni, cuius alterum (exempli causa) latus circa rectum angulum quinque sit pedum, alterum duodecim, dicat aream non esse triginta pedum, sed quadraginta, nec eius rei demonstrationem vllam afferat: ita hic quoque ridiculus est, qui quicquam affirmat, quod demõstrare nõ possit.

posſit. Ergo sicuti in demōstratione de triangulo (neque enim recedendū nobis ab exēplo est, qui indoctos istos methodicos à disputatione nostra iam abegimus) ipsum quod propositum est, ex duabus his propositionibus colligebatur: vna quæ spatium id quod lateribus pedū quinque & pedum duodecim continetur, sexaginta pedum effici dicit: altera, quæ triangulum dimidium eius esse spatij proponit, atque ostendit, harū vtraque rursus vt demonstrationis fidem reciperet, alijs propositionibus egebat. mox ille alijs, quoad peruentum ad primas esset. hæ verò nec ex alijs, nec per demonstrationem, sed ex se fidem faciunt: sic arbitror & in ijs omnibus quæ in medicina demonstrantur, ad primas & indemonstrabiles propositiones, & quæ ex se fidem faciant, omnia esse perducenda. Ac si omnes de medendi methodo sic dicere aliquid instituissent, prorsus sicuti inter Arithmeticos, Geometras, & logisticos: ita inter ipsos quoq; cōuenisset: quippe apud quos discere ab ipso statim initio licet, quid quoq; nomine, quo vsuri sunt, significetur: quas præterea propositiones indemōstrabiles (quæ axiomata vocant) ad disceptationē sint sumpturi: veluti lineā esse longitudinē citra latitudinē: superficiē, quæ longitudinē latitudinemq; tantū habeat: & triangulum esse hoc, quadrangulū illud: ac reliqua ad eundē modū. Ab ijs vbi axiomata eiusmodi vsurpanda sibi esse prædixerint, quòd scilicet quæ ei-

dem ſunt æqualia, inter ſe eſſe etiã æqualia: & ſi æqualibus æqualia ſint adiecta, tota fore æqualia: poſtea demonſtrare theoremata iam tentãt, nihil extra ea quæ à principio præſumpſerunt, adÿcientes. Plerique tamẽ medicorũ, ſicut ipſe ſcis Hiero chariſsime, interrogati vndénã principiũ inuentionis ſuæ ſumpſerint, tantũ abeſt, vt indemonſtrabilia principia, & quæ omnibus hominibus in cõfeſſo ſint, proferãt, vt nec quò ſibiÿpſis cõſona reſpondeant, inueniant: ſed ſurſum ac deorſum Euripi more agantur, contraria quiſque in progreſſu ſermonis ÿs quæ ab initio ſtatuerunt, aſſerentes. Siquidẽ ſapientiſsimus iſte Theſſalus, cùm apparentes eſſe cõmunitates dixiſſet, paulò pòſt non ſolũ non alium quenquã priorũ medicorum vidiſſe eas aſſeuerat, ſed nec ipſum qui primus eas peperit Themiſonẽ. Huius nanque vnius eſſe monſtroſas illas cõmunitates fatetur, ceu patris legitimos filios. Poſt hos verò qui ſicuti ſunt omnes, & inter ſe, & ab ipſo Theſſalo diſſentiũt, nec eaſdem communitates tradentes, nec omnino inter ſe vel in vno concordantes. Id quod ſæpenumero tibi, ipſis etiã methodicis præſentibus, oſtendi: fortaſſeq; aliquando maius ocium nactus, de inconſtantia eorum ſcribam. At nunc tantũ ſaltem ad rem propoſitam ſumi expedit, oportuiſſe eos præſertim ſectæ autores expoſuiſſe prius de qua re ſingula nomina dici vellẽt. ſicut Empirici faciunt, qui apparere ea dicunt, quæ ſub ſenſum cadunt.

cadunt. noſci verò, quæ memoria tenentur. apparere ſimul & noſci, quæ & antè aliquando ſubſenſum venerũt, & nunc ſimili modò veniunt. Num igitur ita ipſi quoq; apparere cõmunitates dicũt, ceu ſenſu cognitas? An & quæ ratione comprehendimus, apparentia nominant? Empirici namque non admodũ cõcedũt quicquã ex ijs, quæ ſola ratione noſci videntur, apparẽs dici. Rurſus veteres Philoſophi ~~duplex eſſe genus apparẽtium~~ decernunt. Vnum quod ipſi Empirici cõprobant, nempe eorum quæ ſenſu aliquo noſcuntur, veluti albi, nigri, duri, mollis, calidi, frigidi, & similiũ. Alterũ indemonſtrabile, eorũ nimirũ quæ intelligentiæ primo occurſu patent. veluti quæ eidem ſunt æqualia. ea etiam inter ſe eſſe æqualia. & ſi æqualibus æqualia addãtur, tota etiam æqualia fieri. & ſi ab æqualibus æqualia demas, quæ reſtãt etiã æqualia fore. Huius eſſe generis aiũt, & quòd nihil citra cauſam fiat, & quòd omnia ex ente quopiã, & quòd ex eo quod omnino non ſit, nihil fiat. ſimili modo nihil corrumpi in id quod antè† non ſit. item quod affirmare, vel denegare quoq; ſit neceſſe: aliaq; id genus nõ pauca, de quibus in Logicis tractatibus agitur, & ipſe in cõmẽtarijs de demõſtratione, quàm potui, dixi clariſſimè. De his inter eiuſmodi principia, cuiuſmodi Logica nuncupamus, quidã Philoſophorũ contẽdũt, atque ambigunt. hi tamẽ hactenus ſaltẽ ſunt modeſti, quòd omni demonſtrationi fidẽ ſuã abrogant.

† In antiq. τίως sed τελίως, id eſt omnino.

gant, intelligentes (arbitror) tametsi id non dicant, illud saltem se certò scire, nihil omnino demonstrari posse, si Logicis principiis fides non sit adhibita. Atqui eousq; rudes amentesq́; sunt, vt ne id quidẽ intelligere queãt, hi demostrare quidem conãtur, cæterũ quæ qualiáve [aut quot] demõstrationis principia sint, nec noscere, nec quærere volunt, nec aliũ docentẽ audire sustinẽt: sed absolutè pronũtiant, & verba loquũtur, quæ nec quid significent, ipsi clarè explicare valeant: Meritò igitur eorum æmulis centum voluminũ opera scribuntur, partim inuestigantibus de quo quodque dici nomen Thessalus voluerit, partim nihil tale inuenientibus, cui omnia ab eo particulatim dicta cõsentiant. Nam quæ demum apparentes illæ cõmunitates sint, aut quomodo apparentes, dicere nõ possunt, ne si iterũ atque iterum totidem libros scripserint: quippe quod apparet, aut sub sensum omnino cadat oportet, aut sub intelligentiã vno semel occursu vtriq; sine vlla demõstrationis ope. quod verò intellectui se vno occursu nõ exhibet, protinus id controuersum, est ac demonstratione eget, nec artem vllam à tali principio incepisse cõuenit. Hæc si in Logicis methodis exercuissent, & ipsi ea intelligerent, & tempus nostrum frustra non contererent. Nunc quoniam inexercitati rudesq́;, per amentiam audent demonstratione vti priùs quàm quid ea sit didicerint, necesse est cum similibus sui, omnes

aber

aberrent, prorsusq; nugentur: ac eos qui rectè demonstrant, minimè intelligãt, sed tempus inaniter consumant. Ergo cũ his nequaquam vt cũ rationalibus animalibus vel disputãdũ amplius est vel iisdẽ impensè cõtradicendũ priusquã didicisse, quærã res demõstratio sit, velint: & quatenus exercitatum esse oportet, qui ea probè sit vsurus.

CAPVT V.

TECVM verò omnem deinceps sermonem conferam, ipsis vsus methodis, quas in commentarijs de demonstratione tradidi. Quippe nõ solùm principia omnis demõstrationis esse ea quæ tum sensui, tum intelligentiæ manifestè se exhibent, sed etiam in omni re quærenda nomẽ ipsum ad sumi in disputationem oportere, in illis docuimus. Nunc neutrum præcipere statui, nec quemadmodum inuenire, nec quemadmodum demonstrare conueniat: sed ijs qui iam didicerunt, & exercitati sunt, simul aliquem, laboris opportunum fructũ reddere, inuenta nimirũ non tenui re, quam nũc instituimus simul si qui sunt, quibus artiũ maxima cordi est, quæ circa animum hominis versatur ipsos quoq; in minoribus prius exercitare conuenit. Quippe id tenaciter seruare in omni methodo oportet, vt in ea te multis sæpe leuioribus problematis prius exerceas, quam maioribus manum admoueas. Hoc igitur nobis veræ disciplinæ principium esto. quod vtique statim inter initia facturi fueramus, tum artem ipsi

inqui

inquirentes, tum alijs præeuntes, qui adhuc peruersi non essent. Quoniam omnis morbi curationem inuenire propositum est, necesse est morborũ numerum prius sciri. At quoniam fieri nequit, vt aut differentias generis vllius, aut species inuenias, ipso quod diuiditur non planè explorato, oportet profectò nunc etiam quid morbus sit, narremus, quò sic diuisionem eius ritè adeamus. Qua igitur ratione id methodo inueniamus? Quánam alia nisi ea quã in libris de demõstratione præcepimus? Nẽpe vt de notione ipsa prius cõueniat, cùm sine hac, propositæ rei substantiam inuenire non liceat. Ipsam verò notionem, quæ omnibus in confesso sit, sumendam diximus, vt quæ aliàs principium iure non dicatur. Quæ igitur est de ægrotando omnibus hominibus confessa notio? Et de qua maximè subiecta re verbum hoc ægrotare enuntiant? Nunquid vbi citra offensam omniũ corporis partiũ actiones obeunt, & valere se tũc dicũt, & minimè medicis egere putant: vbi verò naturaliũ corporis actionũ senserint quampiã vel malè geri, vel prorsus nõ geri, & ægrotare se illa parte corporis existimant, cuius actionem læsam vident, & medicum de remedio consulunt. Ego sanè omnes homines ita video tum morbi tum sanitatis, nomẽ vsurpare. Quinetiam eam, quam dixi, notionẽ, omnes obseruant, non in his modò nominibus, sed etiã nihilominus in omnibus, quæ cum his coniugata

sunt.

ſunt, tum nominibus, tum verbis. Quippe cùm & valere illũ exiſtimẽt, cui nullius partis actio ſit vitiata: & ægrotare, cui ſit vitiata: & valentem cũ nominent, cuius omnes corporis partes actiones ſuas ſecundũ naturam edant: & ægrotantẽ cui malè affecta pars aliqua ſit. Nec quiſquam omnino Græcorũ aut alijs nominibus vtitur, aut de alia re enuntiat iam dictorũ nominũ quoduis. id quod diffusè in medicinaliũ nominũ interpretatione oſtendimus. Atque hoc ſaltem mihi per omnem diſceptationẽ memoria teneri maximè velim, nominũ quidem interpretationẽ ex Græcorum me conſuetudine facturum: (ſicut in cõmentarijs de demõſtratione dixi,) ipſius autẽ rerum eſſentiæ tum inuentionẽ, tum inquiſitionem, tum demonſtrationem, non ex ijs, quæ multitudini vidẽtur: imò ex ſumptionibus ſciẽtificis, quæ λήμματα Græcè vocant. de quorum inueniendi ratione in illis eſt proditũ. Ergo accepto eo quod omnes confitentur principio, nempe illud in medendi methodo propoſitũ eſſe, vt ægrota corpora in ſanitatẽ vindices, id verò eſt, vt naturales partiũ actiones, ſi quæ vitiatæ ſint, corrigas. Iam quod deinceps eſt, inquiramus, quod numero in totum res ſint quæ loco inter ſe ſibi ſunt propinquæ: nec vbi aliqua procedente ſermone, vel pro morbis accipiamus, cũ ſint his ſimilia: vel vt ſanitatẽ, cũ ad huius naturã propè accedant. †Proponamus autẽ claritatis cauſa particulas aliquas,

† In codi. impreſſ. legitur, προκεχωρίθω, in antiq. προκεχειρίθω.

in quibus confirmetur quod dicimus, ac primùm quidem ante cæteras oculũ. De hoc igitur omnibus hominibus non medicis modo, ſed etiam alijs quibuſlibet cõuenit, eius opus eſſe, vt videat. Seu verò opus, ſeu actionem inter loquẽdum dicam, in præſentia ſaltem non refert. Ad eundem modum, nec ſi quis aſpicere, oculorum eſſe opus dixerit, nec ſi quis aſpectum, aut viſum, aut viſionem, aut quomodocunque aliter nominet, quicquam refert. quando etiam ſi quis ſolœciſmũ cõmittens nominet, ad rei ipſius ſcientiam nihil id afferat in cõmodi, modò de qua re nomẽ pronuntiet, clarè explicet. In hoc enim præcipua doctrinæ vis eſt. Nominetur igitur oculus pars corporis: neque hic referat partémne, an particulã quis dixerit. ~~Quicquid enim totũ complet, atque integrat: id totius videlicet corporis quod complet, particula, ſiue pars nominatur.~~ Eſt enim pars ex ijs, quæ ad aliquid dicuntur. quippe pars totius, integriq; pars, dicitur æquè profectò, vt totum & integrum per relationem ad partes & particulas proprias nominatur. Eſtq; ſicuti dextrum ad ſiniſtrum, & ſiniſtrum ad dextrũ: ita & totum ad partem, & pars ſe habens ad totũ. Ergo ſi quis hac ſeruata notione, malit partem dicere quam particulã, aut ſi quis cõtra particulã potius quam partẽ is mihi ad rerũ inuentionem impedimento non ſit, cæterùm imperitũ ſe linguæ † Latinæ prodit. Quẽadmodũ certè ſi quis

† Legitur vtrobique Græcæ.

in

integrũ à toto secernat, ijs quoq; linguæ †Latinæ est ignarus. Dictum verò alibi (vt scis) diffuse de nominũ vsu est. Ac nunc quantũ satis ad rem sit propositã adijciam, illud duntaxat indicans, non oportere nominibus seduci, nec qui in ijs dissentiunt, hos statim in rebus quoque ipsis dissentire putare. In quo genere omnes (vt vno verbo dicã) non medicos modò nostræ tempestatis, sed etiam Philosophorũ plerosq; parum exercitatos vides: vt quorum paucissimi nominũ diuersitatẽ à rerum diuersitate distinguere norint. Verùm huius quoq; rei methodũ in Logicis speculationibus tradidimus, cuius opportunitas si quãdo aliàs, vtiq; nunc quoq; ad vsum venit. Quænam igitur fuit ea methodus? Nẽpe vt à rerũ incipias differentia, non autẽ nominũ. Tum ostẽdas quatuor, exempli gratia, esse res quæ in vicino sunt positæ, pòst deinde, vel demonstratione confirmes neque plura esse, neq; pauciora quæ in proposita disceptatione contineantur: postremò vt accõmodato rerũ cuiq; suo nomine sic reliquũ sermonẽ absoluas, nec mutans dehinc, nec transferens nomen vllum: sed cui rei ipse ab initio imposueris, de eadem perpetuò vsurpans. Quippe ita & dilucida doctrina efficitur, atque à cauillationibus, quas homonymia parit, libera, & quod frustra est additum, facilè deprehenditur, & quod deficit, citò inuenitur, & quæ consonant dissonantq;, maximè in eiusmodi explicationibus, exactè discernuntur.

CAPVT VI.

ERGO illud repetamus denuo. Viſus, oculorũ actio eſt: locutio, linguæ: inceſſus, crurũ. Ipſa rurſus actio motus eſt actiuus. Iã horũ ipſorũ motus, prioris habitus eſt immutatio, actiuus, qui à ſe editur. Paßiuus, qui ab alio quopiã extrinſecus poſito excitatur, veluti volatio, actio eſt animalis volatilis: & inceſſus, animalis greßilis, quod autem ab alio ſic agitur, vt locum mutet: id vtique non agit, ſed patitur. Egit nanque, qui ex Piræo Suniũ commeauit, quippe motus actiuè eſt, id eſt ex ſeipſo, & propria natura, cõtra, paſſus eſt, qui ex Piræo Sunium nauigauit: vtpote qui naui vectus eſt. At quoniam motum prioris eſſe habitus mutationem diximus, ea verò immutatio dupliciter fit, nempe aut in qualitate, aut loco: vtique mutatio, quæ in loco agitur, latio dicitur: quæ in qualitate, alteratio, ita videlicet vt ſit latio, immutatio, vel demutatio, vel mutatio prioris loci: (de induſtria enim multis ſum vſus nominibus, maximè ſcilicet inſinuare ſtudens, quòd licet vnius rei multas definitiones efficere, quæ vocibus tantùm, non etiam notionibus diſferant) alteratio verò, vel mutatio in qualitate, vel demutatio eius quæ prius fuit qualitatis, vel immutatio in qualitate, vel tranſmutatio qualitatis, vel quomodocunque aliter auditori quod dicitur, clarum fore ſperaueris, quippe huc tibi varietas interpretatiõis ſit vtilis. Ergo viſio

(nam

(nam redeũdum ad oculum est) actio partis est: oculus verò ipse animalis est particula. nam particulam, an partem dicas (vt prædiximus) nihil refert. Instrumentũ verò appello animalis partẽ, quæ perfectam edere actionẽ possit: veluti oculus visionẽ, & lingua loquelam, & crura itionem. Ad eũdem modum & arteria, & vena, & neruus, tum instrumẽta, tum partes animalis sunt. Pro hoc nanque nominũ vsu, non à nobis modo, sed etiã veteribus definito, oculus quidẽ & pars animalis, & particula, & instrumentũ vocabitur: cornea verò tunica, particula quidem & pars, nõ autẽ instrumentũ. Simili modo & quæ ῥαγοειδὴς, & ἀραχνοειδὴς, & quæ ἀμφιβληστροειδὴς Græcè dicuntur. quippe quarum singulæ primùm quidem ac maximè oculi particulæ sunt. & quia is etiam faciei pars est. itidem & illæ faciei sunt partes, sed secunda quadam ratione. ita verò & totius corporis partes sunt, propterea quòd facies ipsa totius corporis est particula. Homœomeres verò, id est, similaris pars est, sicut ipsum clarè indicat nomen, quæ vndiq; in similes diuiditur particulas: veluti in oculo vitreus humor, & crystallinus, & tunicarum propriæ cuiusque substantia. Porrò hæc latius indicata sunt in dissectionum cõmentarijs. Hîc verò ea tantùm dixisse sat est, quorum ad id quod instat, meminisse est opus. Est autem opus ostẽdere in singulis particulis plura inesse,

quæ inter ſe diſſideãt: nec tamen à quibuſdã medicis ſint percepta. hoc autẽ vtile eſſe prædiximus ad nomina à nobis rectè vtẽda, vtiq; cuius cauſa nunc id tractandum ſuſcepimus. Indicabitur autem & ad ipſam nobis propoſitam methodum maximè neceſſarium. Eſt enim inſtrumentum oculus, actio verò viſio: vna ex particulis eius ſimilaris, ac primum viſionis inſtrumentũ, cryſtallinus humor: ſicuti in libris, vbi de iïs egimus, monſtratũ eſt. id nanque eſt quod alterari debet ab aliquo extrinſecus occurrentium colorum, vt animal videat. alterari verò nõ potuit, niſi purum omnino perſpicuũq; eſſet. At purum ita perlucidumq; eſſe non poſſet, ſine eo quod nũc obtinet, temperamẽto. Quippe oſtenſum eſt vnãquanque rerum talem eſſe qualis eſt, propter calidi, frigidi, humidi, & ſicci temperamentum. Ideoq; ſi quid horum magnopere immutatũ ſit, aut planè nõ videbit, aut malè videbit animal. Verùm hoc nobis parum adhuc conſtat, modò artem quærere orſis. nec oportet aliquid ex iïs, quæ pòſt ſunt inquirenda, velut ſcitum præſumere. nec ipſe huius gratia, eorum quæ de cryſtallino alibi demonſtraui, mentionem feci, ſed claritatis cauſa eorum quæ nunc ſunt dicenda. Videntes enim oculum probè munus ſuum obire, ac rurſus nequaquam videre, atque illud ſanitatem eius, hoc morbum, vel vitiũ, vel quicquid libet vocantes, (nihil enim ad rem propoſitã refert) quæri-

mus

mus deinceps, quæ demum ſit eius noxæ cauſa.

CAPVT VII.

VNDE, inquies, ad hoc moti? Certè ex indemonſtrabili axiomate, de quo tamē inter omnes conuenit, propterea quòd intelligentiæ euidēs eſt. Quod ergo æſt id axioma? Nihil abſq; cauſa fieri. quippe hoc non conceſſo, non datur aut læſæ viſionis, aut prorſus amiſſæ cauſam requirere. Sed quoniam id ex ijs eſt, quæ intelligentiæ ſunt manifeſta: præſumentes iam aliquam ſubeſſe læſionis cauſam ad eius inquiſitionē venimus. Ergo hanc cauſam ſeu affectum aliquem corporis, ſeu corpus certo modo affectum appellare velis, nihil ſanè ad rem propoſitam intereſt. Illud omnino fateberis, aut morbum ipſum hanc eſſe: aut ſi quidem morbus eſt ipſa actionis læſio, affectū qui huic officit, morbi cauſam eſſe. Exiſtitq; hoc loco rurſus de nomine controuerſia, ipſúmne oculorū affectum, à quo viſus læditur, morbum vocemus: an ipſum actionis vitium. Verùm ſiue quis actionem vitiatam morbum dici velit, vtique multò prius ſtatuat neceſſe eſt ſanitatem eſſe naturaliter ſe habentē actionē: ſiue affectum, qui actioni incōmodat: multò quoque antè qui ſecundùm naturam eſt, ſiue hunc affectum, ſiue cōſtitutionem dici velit, ſanitatis vocabulo appellet. Quippe committere, vt cùm in actionibus poſueris ſanitatē: in affectibus exiſtimes ſtatuendum morbū: aut contrà, cùm in par-

tium conſtitutione ſanitatem in actionis vitio morbũ:tum reliquis methodicis, tũ verò principe huius inſaniæ Theſſalo digna ſententia eſt. Etenim omnes ferè qui ſunt indocti huius inſaniq; dogmatis ſectatores, ſanitatem eſſe naturalium actionũ firmitatẽ ac robur aiũt:morbũ verò nequaquã actionis læſionẽ & infirmitatẽ. ſed alij corporis quendã affectum,alij corpus certo modo affectũ. Qua quænã,obſecro,maiör dementia ſit? Hoc enim vel quiuis deprehendat,nõ oportere in altero ſanitatẽ, in altero morbum, ſed in eodem omnino genere ambo cõſtitui. Siquidẽ contraria ſunt, quæ in eodẽ genere plurimũ inter ſe diſsident:veluti candidum,& nigrũ.etenim vnũ eſt horũ genus,color. Ideoq; ſi cõtraria inter ſe ſunt, ſanitas,& morbus:in quocunq; genere eorũ,quæ naturaliter ſe habent,ſtatuetur ſanitas:in eodẽ, quum præter naturã ſe habet, ponetur morbus. Quare ſi ſanitas actio eſt, quæ ſecũdum naturã ſe habeat, omnino morbus præter naturam actio fuerit. Sin autẽ affectio quæpiam,aut conſtitutio naturaliter ſe habẽs,ſanitas eſt. & morbus affectio, conſtitutiove præter naturã neceſſariò fuerit. Ac Theſſalus quidẽ finire morbũ ne aggreſſus quidem vſquam eſt, quin potius hariolandum nobis reliquit,de qua re vocabulũ id enuntiet. Quòd enim nihil intereſſe cẽſeat inter morbum & pathos,iam tibi in ipſius hominis cõmentarijs oſtendimus, in quibus tranſlatitiè ambo ponit,

ponit, transfertq; vtrũque in alterius locũ, ceu nihil intersit, hoc, an illo modo loquaris. Eius verò sectatores vniuersi sursum deorsumq; aguntur, ratiocinantes, ac se tegentes, omniaq; facientes, vt vel obscurè loquãtur, vel omnino nihil, vt Thessalus ipse, atque ante hunc Themiso, qui fundamentum illis huius insaniæ iecit. Quòd si tibi ea quæ Proclus, & Rheginus, & Antipater, ad hæc quæ Eudemus, Mnaseus, Philo & Dionysius in hoc genere prodiderunt, dicere velim: vtique à proposita tractatione, quæ & scientifica est, & ipsum quod vtile sit docere conatur, imprudens excidam. Verùm de horũ dissidentia licebit aliquando, fortasse etiam in sequentibus mentionẽ facere: vnaq; cum his Menemachi, qui omnes eorum res astutius turbauit, atque cõfudit: & nugacis Olympici, cumq; hoc etiam Apollonidæ, & Sorani, & qui adhuc viuit Iuliani, quem vtiq; & nos cõuenimus vt viua videlicet hominis voce meras nugas condiscerem, sed nec is explicare potuit quid morbus, pathósve esset. Cuius rei vel maximũ signũ est, quòd cùm viginti plus anni iam sint, ex quo illum Alexandriæ conuenimus: scripseritq; iterum atque iterum† institutiones: (nam has assiduè transponit, transformatq;, nũquam ijs, quas scripsit, contentus) nusquam tamen earum est ausus quid morbus sic prodere, tametsi certè adeò ea quæ nihil ad rem pertinẽt, in ijs agitet, vt etiã illud inquirat, Sítne pictura

† εἰσαγωγάς.

medicis ex vſu, & tamē tam multa taliaq́; cùm ſcribat, nec diſsimulare queat, (ſicut nec Menemachus) quaſi methodicæ ſectæ abſurditatem clarè norit, ne in hodiernum quidem diem in inſtitutionibus ſuis vſquam ſcripſit quid morbum pathósve nominet. Mihi certè ipſum interrogāti, adeò multa obſcuraq́; reſpondit, vt nihil eorum quæ dixit, planè intelligerem, cogererq́; illud tantùm homini dicere, quòd mihi deſciſcere ab Olympico videretur, quāquam is auus doctrinæ ipſius fuerat. Nam Iulianus hic Apolinidæ Cypriȷ, ille Olympici diſcipulus fuerat. Ergo Olympicus (vti dixi) ſanitatē †morbumq́; finire auſus, illam eſſe affectum dixit, qui † abſentia ſit morbi. Rurſus morbum mutationē à naturali in id quod præter naturam ſit, ſtabilem. Quorum ſanè vtrique permulta inſunt à ratione aliena, quæ & tunc Iuliano expoſui, & nunc ſummatim dicā. Quòd enim (inquam) confuſionem facit, id eſt quod Olympicus non illud tantùm abſolutè dicit ſanitatem affectum eſſe poſitum extra morbum: ſed etiam illud definitioni adijcit, quem affectū definimus naturalium actionum conſtantiam, & firmitudinē, haud enim coijcere valeo, in ſoláne actionum conſtantia, an in corporis affectu, an in ambobus ſanitatem ſtatuat, ſed fortè, vt vtiq; cum reliquis methodicis aſſolet confuſe alienæq; abuti Græcorum vocibus, ita nunc quoque affectum non ad corpus, ſed ad actiones refert: vt nimir

†Olympicus pathus non morbi nomē vſurpauit his aliquot paginis quòd tādē etiam indicat Galenus.

†κατὰ ἐκτότητα νόσου.

mirum ad hunc modum definitionem intelligas, Sanitas affectio est actionis in absentia morbi. Porrò iustum (arbitror) fuerat, alterum duorum definitioni adiecisse aut actionum, aut corporis: vt videlicet aut ita se haberet finitio, Sanitas est affectus actionum in absentia morbi, aut certè talis, Sanitas est affectio corporis in absentia morbi. Quinetiã si ambo iungere voluisset, ita quoq; licuisset, vt dilucidè, sic breuiter dicere, Sanitas est affectio tum actionũ, tũ corporis in absentia morbi. Quid autẽ cùm subijcit? Quẽ affectũ definimus constantiam, ac robur actionũ naturam suam tuentiũ: vtrúmne pars hæc putãda est eius quod prædictũ est, iungendáq; tota definitio est ad hũc modũ? Sanitas est affectus corporis in absentia morbi, & cõstantia actionũ, quæ secundũ naturã se habent, ac robur, an ista ipsa per seipsam perfecta definitio est, ac quid sanitas sit docẽns, prout sanè nõnullis methodicorũ placuit, qui sanitatẽ esse dixerunt constantiã secũdũ naturã se habentium actionũ? Verùm si hæc absoluta est, haud scio quid doceat ea quæ antè dicta est, quæ affectũ esse sanitatẽ præcipit. Quippe illud quod dixit in absentia morbi, eiusmodi plane est, quod vel puer rideat: cùm si ita definire permittetur, manifestum sit & morbum fore aspectũ corporis in absentia sanitatis, ita videlicet, vt vtraq; definitio, nõ quid sit id quod quærit, sed quid nõ sit, doceat. Sed mittamus (inquã) si placet & hæc, cũ

ſint ad rem nõ admodum neceſſaria. Illud certè præterire diſsimulareq; non licet quòd in ſanitatis explicatione omnia actionibus tribuantur, vel ſolis, vel etiam confundendo inuoluendoq; ac obſcurè quodammodo miſcendo ipſum affectionis vocabulum, quemadmodum fecit Olympicus: in ipſius verò morbi definitione, nulla ſit actionum mentio, nam illud dicere ſatis habuit, morbum eſſe mutationem corporis à naturali ſtatu ad eũ qui præter naturam ſit, conſtantem & ſtabilẽ. At debuerat, inquam, aut in actionibus, aut in affectibus vtrunque cõſtituere. Quid verò mihi reſponderit, & ſæpe tibi iam mi Hiero narraui, & nũc repetere nõ erit alienũ. Nihil (inquit) miri eſt in actionum quidẽ conſtantia cùm robore ſanitatem poni: in affectu autem corporis præter naturam, morbum. Neque enim contraria ſunt, vt tu reris, inquit. Eſt enim eorum aliquid medium, quod nec ſanitas ſit, nec morbus. Quo ego ſermone audito, abij ſtupefactus ſimul ac dolens, fatendum enim eſt quod accidit. Antea enim neminem vnquam eorum, qui in ea opinione prorſus ſunt ſtupidi, cõueneram, tum autem primum conueniens meritò obſtupui: nõ quòd is ſolus adeò ſine ſenſu eſſet, ſed quòd multò ſe etiã aggreſtiores tot haberet diſcipulos, qui cũ ſtatim in initio doctrinæ ſuæ methodicos ita errare viderent, tamen à ſecta non deſciſcerent: aut ſi omnino non viderẽt, prorſus eſſent attoniti. Nam quid, quæſo

ad

ad rem, morbum ſanitati non eſſe contrarium, propterea quòd aliquid eorum ſit medium? Patet enim hac ſcilicet ratione non fore album nigro contrarium, propterea quòd eorum ſint media, flauum, & fuſcum, & rubrum, & pallidum, & reliquorum colorum ſinguli, nec calidum frigido, quippe horum quoq; ſunt media, tepidum, & temperatum. Ac ſapientes iſtos methodicos, cum nec leui, nec ſpernendo lapſu ſic ſint inter initia ſtatim lapſi: ſperemúsne veritatem vllam eorũ, quæ ſequãtur, poſſe intelligere? minimè profectò, quippe quæ in arte medica ſpectantur, omnia ex his pendere docebimus, idq́; meritò, ſiquidem in ijs artibus, quæ methodo aliqua traduntur, earum conſtituendarum principium eſt finis ipſius notio. Ac in huius quidem notitia, alijs quoq; permultis variè eſt erratum: alijs medicinæ finem eſſe affirmantibus, vt plurimùm ſanare: alijs ea facere, quæ ſint ad ſanitatem conducibilia: alijs morborũ cauſas adimere: alijs pro ſe quẽq; omnia peragere: alijs prout cuique ſuccurrit, ac de his definire ſeorſum conueniet. Nemo tamen adeò fuit ſtupidus, vt in alio genere poneret ſanitatẽ, in alio morbũ: ſed vel actionibus naturaliter ſe habentibus tribuit, vel partium cõſtitutionibus, quos aliqui affectus vocãt. Siue autem in actionibus naturaliter editis ſit ſanitas, in ijs quæ præter naturam ſunt, erit morbus, ſiue in conſtitutionibus naturaliter ſe habẽtibus, in ijſdẽ præter

nat

naturam se habentibus erit morbus, siue in affectibus, in his ipsis erit & inualetudo. Neq; enim profunda vlla spectatione ad hoc est opus: tantũ sufficit non esse peruersum. Nam quis, obsecro, dubitet, si videre sanitas sit, morbũ esse vel cæcutire, vel omnino nõ videre? Quis nõ intelligit, si audire sanitas sit, esse morbũ vel ægrè audire, vel prorsus nõ audire? Pari modo si cõcoquere, bona valetudo est: malè cõcoquere, vel planè nõ concoquere, inualetudo est. Et si suo aliquem arbitrio moueri sanitas est, vtiq; morbus fuerit & cõuulsio, & palpitatio: quẽ παλμὸν vocãt, & neruorũ resolutio, & tremor: & deniq; quicquid volũtariũ motũ vel penitus destruit, vel etiã impedit. Ad hæc, si naturaliter sentire sanitatis opus sit: insensibilitas, & difficilis sensus, & stupor, et dolor, ægritudines erũt. Rursus, si ordinatè respirare sanitas est: vtiq; spirandi defectus, vel difficultas, morbus est. Atqui si hi morbi sunt, dubiũ nõ est particularũ affectus ex quibus hæc eduntur, morborũ esse causas nec oportere aut phlegmonem, aut scirrhum, aut erysipelas, aut abscessum, aut vlcus, aut œdema morbos dicere. Quòd si hæ ægritudines sunt, manifestum est nullum illorũ esse morbũ. Quippe duo rerum genera sunt nusquam inter se similiũ, sed omnifariam dissidẽtiũ, & tota natura differẽtium, alterum horũ generum corpus vocant, alterũ actionẽ. Ergo oculus, & lingua, & auris, & crus, atq; id genus singu-

la,

la, corpora sunt certo modo affecta. visus, auditus sermo, incessus, actiones prædictorũ sunt corporum. Si itaque in certo quodam corporum habitu ægritudo cõstituitur, certè in certo quodam actionum habitu non statuetur. Quãdo si in hoc morbus cõsistat, planum rursus est in corporum affectu non esse. Verùm quòd affectus ipse causa sit, actio verò id quod ab affectu corporis efficitur, id verò est quod omniũ maximè & fatendũ medico sit, & tenendum. Adeò quisquis hoc ignorat, is in re labitur, quæ planè est ex necessarijs. At qui vel actionis læsionem, † vel corporis affectum, morbum, [vel quoquo nomine] appellat: quanquam parum conuenienter nominat: potest tamen de rebus ipsis rectam habere sententiam. Contingit autem nõ ex nominum, sed rerum recta opinione, recta morborum curatio. Iam hoc ipsum multos medicorum ignorãtes inuenias, putantesq; in rebus dissidere eo, qui corporũ affectus morbos esse censent, ab ijs qui in actionis vitio eosdem cõstituunt. Atque horũ omnium errorum (quod & sæpe iam dictum est, & post dicetur) vnica causa est, quòd qui inuenire quiduis Logicè sunt aggressi, nõ fuère in Logica methodo exercitati: sed simul veluti ratione cogitationeq; exercitati fuissent, ab experientia desciuerũt: simul, cũ in illis inexercitati essent, magnopere sunt lapsi. siquidem millies eos de nominibus tãquam de rebus litigãtes inuenio. Rursum vbi

rem

† In Græ. est non ἢ, sed οὐ, id est non.

[Hæc particula non est in Græ.

rem quampiam maximam ignorarint, nomen ſe ignorare putātes, veluti in eo quod nunc eſt propoſitum, diſcernere nequeunt † corporis quidem ſtatum cauſæ rationem ſuſtinere, actionem eius quod ab eo perficitur: ſed nec quod ſanatur, id eſſe corporis affectum, quippe comitatur neceſſariò hunc naturaliter ſe habentem naturalis actio. Contrà ſi à natura receſſerit, actio ſtatim præter naturam ſe habeat, neceſſe eſt. Porrò in hoc totū vertitur, eſtq; hoc principium, ac veluti primum quoddam elementum omnis methodi, quæ de medendo inſtituitur. Cæterùm an hoc ipſum appellare morbum oporteat, an actionis vitium, id eſt de nomine dubitare. Dicemus autem aliquid & de nominū vſu, ſicut in alijs priùs, iam fecimus. Verùm nunc de ipſis nondum diſtinguo, quò videlicet hoc ipſum, rerum fide magis comprobem, oſtendamq; quódnam ſit huius de medēdo methodi principium & radix. In quo cùm alij multi ex ijs qui rationales ſe dogmaticosq; appellant, tum verò probi iſti methodici ſunt falſi: atque illud quidem ijs qui prudentes ſunt, iam quodammodo apparet nihil eſſe aliud quod à medicis curetur, quàm corporum affectum, veluti proximo libro monſtrabitur.

† In antiq. ὀργάνων.

CAPVT VIII.

NVNC illud nobis propoſitū erat, vt ignorantiam eorum corrigeremus, qui quot in vniuerſum res ſint, quæ in præſenti diſputatione

pro-

proximæ inter se habeantur, ignorant. Videtur enim vnum harum genus esse ipsorum corporum, alterum actionum. Ac corporum quidem genus præcedere actiones, easq; gignere: has verò sequi, idq; si corpora naturaliter se habeant, inculpabiles ac naturales: sin præter naturam sint affecta, aut nullas prorsus, aut omnino certè impeditas. Tertium præter hæc genus est causarum, quæ hos affectus creāt. nam quam rationē habet affectus ad actionē, hanc alterū quippiam ad ipsum affectum omnino habeat oportet, illo duntaxat euarians, quòd affectus cum actione vnà cōsistit, nec potest vsquam aut proba actio esse sine corporis naturali affectu: aut vitiosa, nisi cùm corpus sit vitio affectum. Eius autem affectus qui actionem impedit, causæ possunt quidem non etiam esse, possunt autem & adhuc nūc manere. Ergo diuersæ omnino ab affectibus causæ sunt. Ac tertium hoc iam inuentum genus diuersum est, & ab actione, & eo qui hanc gignit affectu. Ab hoc quartū aliud genus est affectus eorū quæ quum corporibus & naturaliter, & præter naturam se habentibus insit, actioni nec commodant, nec incommodant, sicut, exempli causa, color corporis ex diuturna in Sole mora niger ex candido factus, aut contra, vbi versatus in vmbra quis sit, ex nigro candidus: [aut ruber lauantibus: aut pallidus timentibus.] Quippe hæc nec actiones sunt, nec corporis affectus, qui sint actionis causæ: mul

[In Græco veteri codice hæc non habentur.

multoq; minus ipſæ cauſæ quæ affectus, qui præter naturam ſunt, creant: ſed ſunt ſymptomata, quæ diuerſas corporum alteratiões neceſſariò ſequuntur, ſiue hæ ſecundùm naturam, ſiue præter naturam ſe habeant. Ego cùm quatuor definita genera iam ſint, ex quibus vel noſcendis, vel non noſcendis, probè ſecúsve incipiendam eſſe medēdi artem mōſtrabimus, liceat de cætero cuiuis, prout volet, ijs nomina imponere, veluti affectum corporum præter naturam ſe habentem, cùm actionem aliquam vitiat, morbū, ſi placet, appellato. Ipſum verò functionis vitium, inſigne quoddam morbi ſymptoma. Quæ alia ratione accidunt, ceu colores: ea quoque, ſi volet, appellato ſymptomata, cæterùm ea diſtinguat à functionum vitio, & ſi illa inſignia, morbi ſymptomata vocet, hæc familiaria propriaq; nomine. Quædam etiā præter hæc, ſi volet, nec familiaria, nec propria, ſed fortè quadam incidentia. Quartum verò ab ijs genus ſtatuito, quod ſit inſalubrium, ſiue (vt ita dicam) morbificarum cauſarum. Atque harum quæ quidem in ipſo animalis corpore conſiſtunt, †internas nominet: quæ extrinſecus, †externas, [niſi malit (vt nūc vulgus medicorum inſueuit) illas antecedentes, has primitiuas vocare.] poſitis autem pro arbitrio vel hoc vel alio modo nominibus, dummodo clarè, & ex vſu legentium, nec mutet poſtea, nec tranſponat eorū vſum: ſed perpetuò per omnem diſputationem obſeruet, quò &

quæ

† Προηγούμενα, id eſt antecedentes.
† Προκατάρχοντα, id eſt præincipientes.
[Iſta non ſũt in græ.

quæ dicat facilè intelligamus, & refutationes redargutionesq; omnes ad aliquid clarũ distinctũq; referamus. Qualiter (inquis) & ad quem modum? Nam idipsum quoque indicandũ adhuc arbitror propter stupidos istos methodicos, nēpe esto dicat aliquis, phlegmonē affectum esse præter naturã: ipsam verò læsam phlegmone laborãtis particulæ functionē morbi insigne symptoma, veluti pedum quidem [læsum] ingressum, oculorum visum, aurium auditum: ruborem autem, tensionem, & renixum, & tumorem qui præter naturam sit, ac phlegmonis succedat, diuersum quoddam genus siue symptomatum, siue accidentium, siue quo alio nomine appellare malit: illud modò sciat, clareq; definiat, non esse idem genus cum vitio actionis. rursus sanguinis redundantiam (si fortè hæc fuit) internã phlegmones causam externam verò & quæ hanc præcessit ciborum abundantiã. Ergo sicuti ipse exempla sermonis habendi clara posui, & quatuor genera distinxi, ac † notiones eorũ dixi: ita & Thessalo arbitror faciendum fuit, præsertim post tot & tantos viros, quos se vicisse prædicauit, nouam sectam condituro. Nunc verò nec ipse apertum quicquam attulit, nec sectatorũ eius quisquam.

[Non est in Græco codice.

† Est in impress. τὰς αἰτίας, id est causas: sed ἐννοίας, in antiq.

CAPVT IX.

OLYMPICVS enim cũ ausus sit definire quid pathos sit, non eius, sed symptomatis retulit notionē. In summa igit nec quid pathos

ſit, nec quatenus à morbo differat, intelligunt. Verùm hoc nos in ſequentibus docebimus. ſimul enim omnia dici non poſſunt. Verùm conceſſo ijs idem eſſe morbum ac pathos, inſpiciamus ea quæ dicit Olympicus. Pathos (inquit) eſt cõuerſio corporis à naturali habitu in eum qui præter naturam eſt, permanens. Poſt paululum progreſſus, Sciendum, ait, eſt differre à ſymptomate pathos: quòd pathos, vt paulò antè dixi, affectus corporis eſt præter naturã permanens: ſymptoma quod huic accidit, quodq́; in ijs quæ præter naturam ſunt, ſpecialem ac magis etiam particularem figurationem habet. Hæc eſt egregia interpretatio ſapientis Olympici, qui pathos ac ſymptoma finire eſt auſus. Quæ ſanè tot vitijs ſcatet, vt mihi in mentem veniat illud ſtulti ad cribrum, negantis inuenire ſe quid eius obturet, aut non obturet. Quid enim primum ex ipſis dicas, aut quid omittas? quippe omnia refutare, quæ perperam ſunt dicta, longum ſit. Num omnis mutatio ab eo quod ſecũdum naturam ſe habet, ad id quod præter naturã eſt, morbum cenſetis, ſi modò permanentia illi adſit? At vos tum coloris vitiũ, tum atrophiã id eſt affectum, in quo corpus non nutritur ſymptomatis, nequaquam morbis adnumeratis. Quid autem cacochymia, id eſt vitioſus ſuccus? quid cachexia, id eſt malus corporis habitus? qui ſucci defectus? quid verò ipſa redũdãtia? nónne præter naturã ſunt? Si ergo permanentia

his

his accedat, inter morbos numerabuntur. Atqui nec ipsi id vultis, & meritò sanè. Etenim supra id quod præter naturā sit affectus, adijci oportet etiā aliquā ab eo lædi actionē. nam quoad illæsæ hæ omnes seruantur, etiam si millies corpus sit alteratū mutatumq; nullus tamē eorū affectuū adhuc morbus est. Quod enim curationem desyderat, aliud planè nō est quàm affectus, qui vitiat actionem. Siquidē quod primū maximeq; omniū desyderamus, id naturalis est actio: propter hanc, & naturalem siue affectum, siue constitutionem nominare velis. Videre nanque, & audire, & loqui, & ingredi indigemus, non autem oculis, auribus, lingua aut cruribus. nā si videre alia particula liceret, quis oculorum esset vsus? Et si alio quouis instrumento audire liceret, quæ aurium esset vtilitas? Pari modo & lingua, & cruribus minimè profectò esset opus, si loqui atque ingredi sine his possemus. Ac videre quidem, nostra ipsorum causa indigemus: oculis non nostra, sed ideò vt videamus. Iam linguam, aures, crura, non propterea requirimus, vt † instrumentis & multis affluamus partibus, sed loquelæ gratia, & auditus, & incessus. quippe demortua quauis particula, quæ abscindi potest, veluti digito, pede, aut summa manu, non patimur hanc ociosam gestare, ac veluti pondus alienum circunferre: illud clarè hoc ipso declarantes, haudquaquam nos particulis illis, sed

† In antiq. codi. ἀεργὰ, id est ociosis.

functionibus egere. Veluti igitur totam particulam actionis causa requirimus, eodem (arbitror) modo naturalem quoque eius cōstitutionē actionis gratia desyderamus. Sicuti enim supra diximus, causæ vicem ad actionē constitutio præstat. Quæ verò constitutionem vnde actio nascitur, necessariò sequuntur, sanis quidem nobis accidentia, ægrotantibus symptomata nuncupantur. Atque hæc quatuor genera sunt omnium, quæ in corpore nostro habentur, seu secundùm naturam nos seu præter naturam habeamus, actio cōstitutio, quæ has præcedunt, quæ sequuntur. his dehinc nomina qui volet, imponito, singulis seorsum: & si Dionem, aut Theonem appellare velit eorum quodlibet, mea nihil refert, illud modò intelligat seruetq; vbique, quatuor in vniuersum res esse, quæ sitæ inter se proximè sint. Et quoniā huc sermonis veni, videor mihi hoc iustè exigere, vt sicuti nos illis permittimus quæ velint nomina indere, ita illi inuicem nos vsitatis & antiquis vti sinant. Alioqui sanè graue atque adeò iniurium sit, si illis solœcismum committere tyrannorum ritu licebit, nobis vel † Græcè, [vel Latinè] loqui non concedetur. Vocanto si placet sanitatem, ipsarum functionum constantiam. Quanquam ostensum à nobis est affectum constitutionemq; partium, cuius ope functiones secundùm naturam edimus, ὑγίαν, id est sanitatem ab omnibus Græcis appellari. Atque id cùm statuerint sanita

† ἑλληνίζειν id est, Græcè loqui.

[Sicuti hic ita paulò infra in Græc. illud Latinè nō habetur.

nitatem,morbum tamen censento non actionis vitium,sed qui præter naturam sit affectum. Tanquã ergo nos illos nec Græcè [Latinéve] nec Dialecticè nominantes,nõ impedimus:ita illi nobis permittant,& Græcè [Latinéve] & Dialecticè non omnẽ qui præter naturã sit affectũ, sed qui actioni incõmodat morbum nominare: qui præter naturam sit,nec tamen actionem obturbet,nõ morbum,sed morbi symptoma. Rursus,sicut illi permanentiã adiiciũt,nec indicant quot horas eiusmodi affectus moratus,morbus sit censendus: ita illi nobis concedãt illud permanentiæ nomen subtrahere. Nã si quis siue tribus horis,siue quatuor, siue horæ tantũ dimidio,toto corpore vehementer sit arreptus,sic vt neq; sentiat,neque moueatur, hũc nos apoplecton siue attonitũ dicimus. Aequè si quis conuulsus toto corpore sit,hunc etiã comitiali morbo laborare,nulla nec horarũ, nec dierũ ratione habita:quippe nomina id genus, naturæ rei,nõ tẽporis modi sunt indicia:nõ aliter quàm albũ & nigrũ,& calidũ,& frigidũ. alioqui mirũ mehercule sit,si aqua calida,calida nõ sit, nisi perpetuum diẽ talis perduret.aut qui sex horis febricitauit,non febricitauerit: oportuisse enim,vt febricitauerit.durasse malum.quanquã quod tẽpus id sit quod duratione illam iustáne fuerit an secus,determinet,nemo eorum tradidit: vtrúmne dierũ aliquis numerus sit,an mẽsium,an horarũ: aut cur durabilẽ dicãt,cùm licuerit diuturnũ di-

cere, aut cur hoc quidem mutantes nonnulli eorũ difficilè ſolubilem dicant. At certè hoc non generaliter morbi, ſed longi morbi propriũ eſt, perinde ac facilè ſolubile, breuis. Verùm exiſtimare referre, ægrè ſolubilem, an durabilem, an diutinũ dixeris, nonne extremæ eſt ruditatis? Iam illud profectò magis mirum, quòd ipſi veluti à graui ſomno experrecti, diſtinguere pathos à ſymptomate aggrediuntur: cùm autor ſtupiditatis eorum in ſecundo de methodo, ſic ſcribat: Eadẽ nãq; cùm præcedunt, pathe dicuntur, cùm ſuccedunt ſymptomata. Quãuis etiam longè mirabilius hoc ipſum ſit, quàm ea quæ ab illis dicuntur, vtique iocinoris phlegmonẽ, ſi primo ſtatim die irruat, pathos eſſe concedere: ſin alteri cuipiam ſecundo, aut tertio die ſuccedat, abire in ſymptoma, quãquã quid diẽ ſecundã memoro? cũ melius ſit horã ſecundã à morbi inuaſione dicere. An enim in ſecundo die phlegmone iocinoris in ſymptoma migrabit, in ſecunda ab initio hora non migrabit, nec ſymptoma erit? Cùm illud ſaltem quod eſt, alicui quod præceſſit, ſuperuenire illi omnino cõpetet. At quod tam celeriter, inquiũt, ſuperuenit, ab eo quod vnà irruit, nõ diſtat. Rurſum igitur dictum ab illo clarè oportuit, quot horis determinet, diſtinguatq; quod ſuperuenit, ab eo quod vnà inuadit. Ac Theſſalus quidem eiuſmodi eſt. Olympicus verò, ceu in arcem ipſam ſapiẽtiæ euectus, non ita pathos à ſymptomate diſcernit: ſed

pathos

pathos id esse quod dictum est, symptoma verò quod huic accidit. mirificè videlicet ac dilucidè †essentiã eius interpretatus. quippe quid ipsum symptoma quod pathos comitatur, sit, adijcere (vt arbitror) ac definire oportuit, num corporis aliquis affectus, num læsio quæpiã actionis, num pariter vtrũque esset. At *ille quidem minimè id dicit, sed nobis videlicet diuinare est opus. Illud verò quod definitioni apposuit, nempe specialem atque etiã magis particularẽ in ijs quæ præter naturam sunt, figurationẽ habens: quam nõ excellentiam claritatis habet, atque etiã nominum Græcam perlepidamq; interpretationẽ? Si magis specialem quandam figurationem, in ijs quæ præter naturã sunt, symptoma habet: quid ergo est quod magis generalem notam habet?* Non *enim dixit, an sine collatione ad generale, magis speciale liceat inuenire, sin ad nihil omnino referens, magis speciale pronũtiat, oppido, quàm diligenter clareq; interpretatur: quãquam & paucis, & dilucidis verbis dicere ei licebat, omnia quæ circa corpus animalis præter naturam sunt, vel morbũ esse, vel causam, vel symptoma. Quibus omnibus cùm illud præter naturam sit commune, morbus actioni officit, causa ipsum præcedit, symptoma eum sequitur. ipsum videlicet natura duplex, alterum actionis læsio, alterum affectio quædam morbum sequens.* Verum *(vt dixi) si quis omnes eorum errores excutere velit,*

†Græci codi. impressi habent αἰτίαν, id est causam: antiq. verò οὐσίαν, id est essentiam.

finem dicendi nõ inueniat. ipseq; mi Hiero, optimè scis eorum nos ne millesimã quidem ipsorum partem refutare conatos. Ergo si illud tantùm adiecero, primum hũc librum hoc loco claudam: nempe quòd in ipso methodi principio non pauci medicorũ falluntur, vtique qui Thessali ac Themisonis sunt æmuli, quiq; methodicos se appellãt, insignibus ac maximis erroribus. Cum his verò non pauci eorũ qui se analogisticos, dogmaticos ac logicos nominãt. Siquidẽ nisi quis omnes affectus à quibus actio læditur, inuenerit, numerum ipsum morborũ, quãtus qualisq; sit ad vnguem definire non potest. Id cùm quidam eorum facere nunquam vel tentauerint, tyrannorũ more quæ ipsis videntur, citra demõstrationẽ pronũtiant. Alij nõ modò ipsi non demonstrant, sed nec à demonstrantibus discũt. Ac plurima (vt scis) medicorum pars qui nũc sunt in pretio, eiusmodi est, nec id fortasse mirum. Nam vbi Philosophorum plerique citra demonstrationem credendum sibi postulant, qui de medicis mirere, quibus nec vacat veritatis inquisitioni vacare? vt qui manè in salutationibus (ita enim appellant) sint occupati, vesperi cibo distẽti, ac ebrij. Verùm ego veteris tibicinis exemplo, mi Hiero, vel cũ musis ipsis certauero. cum alioqui turpe putẽ, tibicinem, qui præsertim haud magnam rem prosperè moliebatur, adeò repertũ fuisse laudis cupidũ: me autẽ, qui medẽdi methodũ ab antiquis inquisitã, non

tamen

tamen hactenus exactè proditam, inuestigare absoluereq́; valeã, propter eam quæ hac tempestate regnat ignauiã, grauari atque † cunctari ac differre. Quare contrà nunc affectus, quàm antè, mihi videor. †Non enim propriũ vobis, qui me ad medendi artem totam ordine perscribendam hortati estis, hoc munus dedico. Ac primus liber hic mihi finiatur: totius quod sequitur operis secundus ad hunc modum deinceps incipitor.

†Male legitur in impres. μίλλειν pro ἀμελεῖν.

†τοὐδὶ γὰρ ὑμῖν χάριν οἰκίαν δίδωμι.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete.

LIBER II.

Quæ in secundo Methodi medendi libro habentur.

De differentia eorum, quæ præter naturam sunt.

Illud quod primo curatur esse corporis affectum, à quo actio læditur.

Si ignores corporis affectum secundũ naturã, à quo actio producitur, prorsus fieri nõ posse vt cognoscas affectum præter naturã à quo actio læditur.

Qui affectus in partibus consimilibus existant, qui actiones lædant.

Quod iidem morbi non sint partium instrumentariarum & consimilium.

Quod consimilium partium morbi per distantiam à temperamento fiunt, instrumentariarũ autem partium, vel informatione quæ à naturali rece-

dat, vel in quantitate partium quæ in eis sunt, vel in magnitudine vnius cuiusq; ipsorum, vel in positione consistunt.

Continui solutionem instrumentariis & consimilibus partibus communem esse.

Quod per solam experientiam & si non perfectè saltem commode, quis curare possit.

Quod artem medicam per experientiam addiscere præstet iis, qui neque in rationalibus disciplinis sunt exercitati, neque studium adhibent vt methodos discant quibus inueniuntur quæ ad rationalem viam curandi necessaria sunt.

CAPVT I.

VAE corporibus nostris à naturæ suæ modo egressis, Hiero dulcissime, accidunt, eorũ quatuor traditæ differentiæ sunt, vna ipsius functionis vitiatæ, altera eius qui hanc peperit †affectus, tertia causarũ quæ ipsum præcesserũt affectum, quarta symptomatũ quæ hunc necessariò cõsequuntur. Quòd itaque vel cuncta hæc esse morbum oporteat, vel horũ quædam, vel certè ex his vnũ, id promptũ colligere cuius est. cùm enim ægrotantibus præter hæc nihil insit, vtique præter hæc morbus non fuerit. Quod ergo reliquũ est, aut omnia hæc collecta morbus erit: aut horũ quædã, aut vnũ saltẽ omnino. sed enim omniũ esse collectionẽ, præter id quod neminẽ vsquam habuit authorẽ, etiã dici nõ potest. nã quæ, quæso, morbi causa, aut quod morbi symptoma

†Διαθέσεως.

erit,

erit, si omnium pariter colectio morbus censebitur? Neutrum profecto erit. Ergo duo præter morbos genera relinqui necessum est. Alterum causarum, quæ hos creant: alterum eorum quæ necessariò sequuntur, non tamen homini officiũt. Verùm si hæc abstuleris, reliquum est vt in altero duorum statuatur morbus, aut ipsis functionibus afflictis, aut qui has edũt affectibus. Fuítque & antiqua sanè de hoc controuersia, & hodie dissident inter se omnes, non modò medici, sed etiam philosophi: alij ipsius actionis vitia, alij affectus vnde actio prodit, morbos nominantes. Et dissedere viros in rebus tam obscuris minimè est mirum: non intelligere tamen eos quòd de nomine contendant, sanè taxatione est dignum. quippe si inter omnes conuenit, ad affectum qui functioni obest, curationis consilia dirigi: quid ad artis officia cõferat definiuisse affectúsne, an læsa functio morbus sit appellandus? Vtrouis enim modo appellantibus æger sanitati restituetur, modò quis affectui commodis præsidijs occurrat. Hic namque est quem alterare mutareq; & prorsus summouere oportet, non vitium functionis. Nemo enim ipsam claudicationem sanat (id enim esset ridiculũ) sed affectũ qui hãc efficit veluti phlegmonẽ si huius vitio claudicatur: atq; hãc & perfundit, & cataplasma superimponit, et scarificat, & per halitũ digerit, & omni ratione discutere tentat: vtpote cũ hac abolita, reddatur

tur

tur rectus inceſſus: nec hac ſummota claudicationem corrigere prorſus ſit opus: cùm nec remaneat quicquam prauæ functionis, ſi qui huic obfuit, prorſus ſit amotus affectus. Quoad verò huius quicquã relinquitur, neceſſum eſt ad proportionẽ eius, actionem vitioſè edi. Hũc itaque affectũ, ſeu morbũ appellaſſe, ſeu pathos, vitiúmve, ſeu morbi cauſam, ſeu pathus vitijúe cauſam quis velit: id nihil ad curationẽ nec proſit, nec obſit. Sed neque ſi Theonem aut Dionem hunc vocet quis, modò ritè ſanet, ne hic quidem ægrotanti officiat. Quinimo ſi quis prorſus innominato eo, tamen quæ ex vſu ægrotantis ſunt adhibeat remedia: nõ ſolùm hic nihil offendet: ſed etiã belliſsimè curabit. Verùm qui alterum docere volet, quæ ipſe tenet: huic prorſus nominibus propter res vti eſt opus. in quorũ vſu claritas quaſi meta ſpectanda erit. nam qui ſic nominare quæq; ſtudet, vt qui diſcit, clariſsimè intelligat, is optimus præceptor fuerit. Quoniam igitur & nos iam docendi munus ingredimur, neceſſe eſt alicubi rebus nomina imponamus, an verò dilucidè, id vos æſtimetis licet. Ergo affectus qui actionem vitiat, morbus appellatur. hunc ſi quid ſequitur, ſymptoma. quod illum excitat, cauſa.

CAPVT II.

HIS *ita diſtinctis, inſpicienda diligenter eſt nominum diuerſitas, quæ ægritudinibus impoſuerũt ipſorum primi autores. Subinde enim*

à la

à læsa particula sunt indita, vt Græcis πλευρίτις, id est, laterum cōpunctio. περιπνευμονία, id est, pulmonum phlegmone. ἰσχιὰς, id est, coxēdicum morbus. ποδάγρα: id est, pedū vitiū. νεφρίτις, id est, renū vitiū. ἀρθρῖτις, id est, articulorū vitiū. ὀφθαλμία, id est, oculorū phlegmone. & κεφαλαλγία, id est, capitis dolor. & δυσεντερία, id est, intestinorum tormina. Subinde ab ipso symptomate, vt εἰλεὸς, id est, tenuioris intestini morbus. τεινεσμὸς, id est, desidendi aßidua cupiditas. σπασμὸς, id est, conuulsio. παλμὸς, id est, palpitatio. & τρόμος, id est, tremor. παράλυσις, id est, neruorū resolutio. & ἀπεψία, id est, cruditas. δύσπνοια, id est, difficultas spirādi, vel inordinata spiratio. ἄπνοια, id est, defectus spirandi. & ἀγρυπνία, id est, vigilia. & παραφροσύνη, id est, delyrium. & κῶμα, id est, sopor. Sæpe ab ambobus simul: vt κεφαλαλγία, & ὠταλγία, id est, aurium dolor. & καρδιαλγία, †id est, cordis dolor. ὀδονταλγία, id est, dentiū dolor. ὑστεραλγία, id est, vteri dolor. Sæpenumero à causa putata, vt μελαγχολία ab omnibus: χολέραι, ijs qui sunt à Cnido medicis. Hinc etiam fortaßis & λευκοφλεγματίας ὕδερος, quæ aquæ intercutis est species, nomē accepit. Nonnunquā à similitudine ad aliquid extra positū, vt elephas, siue Elephātiasis Cancer. Polypus. σαφυλὴ, id est, vua. λεύκη, id est vitiligo alba. μυρμηκία, id est, formica, siue sessiles verrucæ. ἀθέρωμα, id est, tuber, cui pulticulæ

simi

† Καρδιαλγία, id est stomachi dolor.

ſimile quid ineſt, quam Græci ἀθέραν dicũt. στεάτωμα, quod ſeuo ſimile quid cõtinet. σταφύλωμα id eſt, oculi morbus, [cũ in ſumma tunica quiddã acino ſimile eminet.] μελικηρὶς ἄνθραξ, id eſt, carbo. ἀλωπεκία, id eſt, areæ in capite. ὀφίασις, id eſt, vitium ſerpentis formã repræſentans. σύκωσις id eſt, ficus. σατυριασμοὶ, & πριαπισμοὶ, pudendi præter naturam erectiones, ipſorum verò morborum, quæ nec locũ affectum nomine repræſentent, nec cauſam quæ eos effecit, perpauca ſunt nomina. Phlegmone, Gangræna, σκίρρος, id eſt, durities vix ſentiens. Eryſipelas, ἀπόστημα, id eſt abſceſſus. οἴδημα, qui tumor eſt laxus citra dolorẽ. ἐμπύημα, id eſt, collectũ in thorace pus. Vlcus. ἐξάρθρημα, id eſt, luxatio. κάταγμα, id eſt, oſsis fractura. σπάσμα, id eſt, cõuulſum. ῥῆγμα, id eſt, ruptum. κολόβωμα, id eſt, mutilũ ſiue curtũ. δοθιὴν, id eſt, furũculus. ἴονθος, id eſt, varus. φῦμα, laxarum partium phlegmone. Quanquã horum quoq; nõnulla partim locũ corporis ſiue particulã afflictã ſubindicare vidẽtur, partim à prægrauante ſymptomate nominari. Quòd ſi quid citra huiuſmodi inſinuationem eſt nominatũ, ac certè differẽtias ſuas multiformes habet, veluti vlcus tametſi ipſo nomine vnitatis ſolutionẽ in carnoſa parte nõ indicet, atque ita afflictã partẽ vnà inſinuet. At particulares eius differẽtiæ variè ſunt nominatæ, Chironiũ, Telephiũ, Cancer, Herpes, Phagedæna, omniaq; id genus, partim ab iis qui

pri

primùm ea sanarũt, vt Chironiũ: partim ab ipsis qui ijsdẽ sunt affecti, vt Telephiũ. Cãcer autẽ à similitudine ad animantẽ. Phagedæna à symptomate, similiter Herpes. Verùm Phagedæna vlcus omnino est, idq; depascens, siue exedens siue quomodocunque appellasse libet. Herpes non semper vlcus est, quotiesq; cũ exulceratione est, non vtique seruata veteri sede, vicinas partes depascit: sed sicuti nomẽ ipsum indicat, ritu serpẽtis bestiæ relicto priore loco transit ad alterum. Cauũ verò vlcus, & sordidum, & purum & æquale, & quod ὑπερσαρκõν. Græcè dicitur, id est cuius supercrescit caro: hæc magis proprias sortita sunt appellationes nõ tamẽ similiter omnes sed æquabile à propria nimirũ differẽtia, sicuti & cauũ, & supercrescens. At cruentũ, & purũ, & sordidum, nõ à proprijs differẽtijs, sed ab externis symptomatis sunt appellata. Ergo cũ tam impar nominum impositio veteribus fuerit, multoq; etiam magis cũ Epinyctida, & Acrochordona, id est, pẽsilem verrucã, & Nyctilopa dicãt, (primũ quod noctu est enatum, alterum quod summam occupat cutem, tertium quod noctu visum aufert) aliaq; eiusmodi multa faciant. Ergo si omnia numerẽ (quod ipse fugere iußi) † superuacua persequi videar: id omni modo agendũ est ei quẽ veritatis studiũ tenet, vt ab ea quam nomina imaginationem faciunt recedens, ad ipsum rerũ substãtiam se conferat, atque hanc inspiciat. tum quot

† In antiq. τὸ πάρεργον, sed in Græco. impres. deest sicut etiã ἴσως.

in vniuersum sint, & morbi, & symptomata, & proximæ siue internæ horum causæ, requirat. Nos igitur id aliis cõmentariis fecimus, quorum, vnus de ægritudinum numero est, inscriptus autem est de morborum differentia, alter de symptomatum est differentia. Adeò verò in eo opere causas horũ vtriusq; seorsum explorare studuimus (dico tum morbi, tum symptomatis cuiusque) vt ad præsentem disputationem nihil amplius desyderetur, sed præparata omnia iam sint. Itaq; ne legenda quidẽ quæ hîc dicemus, vlli suaserim, priusquam in illis sit exercitatus. Quippe si quis illis tã numerosis theorematis neglectis, huc se contulerit, nec ipse fructũ percipiet: et quæ rectè sunt tradita, temerè incusabit. Ac in illis quidẽ particulatim omnia, tum morbos, tũ symptomata, tum causas inquiro.

CAPVT III.

HIC duobus adhuc additis, quæ necessaria erunt ijs qui medendi artem exercebunt, tunc me ad vsum inuentorum prodendum conferam. Quænam sunt, inquies, duo illa quæ dicere paro? Certè vnum: quid inter morbum, & quod Græci πάθος vocãt, intersit, indicabit. Alterum quòd sine corporis elementis, ex quibus primum consistit, noscendis, non poßint morbi inueniri, ostendet. Hæc igitur nos accuratißimè tradere studebimus. Qui ea legent, oro ne prius ad ipsam methodum medendi se conferant, quàm & ipsi quot in totum morbi sint, per se inquisierint, &

quæ

quæ prodita à nobis sunt, curiosè inspexerint. Ergo ceu hæc fecerint, incipiã quæ promisi. Treis esse in corpore affectus præter naturã, ostensum iam est. Causas, morbos, symptomata. Causas, veluti redundantiã vel corruptelam. Morbos, vt phlegmonem, vlcus. Symptomata, vt malum colorem, & gracilitatẽ. Diuersa ab his sunt quæ immodicè à corpore excernũtur, aut quæ præter naturã retinentur, & functionum vitia: omnia scilicet communi nomine symptomata dicta, cæterùm nõ vni generi subiecta. Quippe affectus quidam corporis est vitiosus color, quod excernitur aut retinetur, affectus non est, sed affectum sequitur. Similiter actio vel læsa, vel integra, affectus sanè non est: particulæ autem vnde editur, affectum necessariò comitatur. Ac œdema quidẽ & phlegmone ex ijs sunt, quæ absolutè esse dicuntur. Eodem modo & redundantia si ea sit, sanguinis & corporis pallor. Actio verò ex eorum numero non est, quæ esse absolutè dicũtur, aut certè non similiter sicut iam comprehensa, siquidẽ nullo temporis spatio manent eius partes, sicuti profectò nec sermonis, nec etiam motus vllius: sed horum quilibet in ipso fieri (vt sic dicam) esse suum obtinet. Cùm verò duplex sit motus genus, vnũ in loco, aliud in qualitate, prius delatio, secundũ alteratio dicitur. Ac omnis quidem actio, motus est actiuus. Omnis alteratio eius quod alteratur, motus est passiuus. Patitur nanq; quod alteratur. Ergo

affectus dum alterantur, mouentur. Cùm à motu cessauerint, iam alterati sunt: non autem amplius alterātur. Quicquid enim quocūq; modo se habet, aliquo omnino affectu est præditū. Quod autem in cōstanti ægræq; auferibili affectu est, id habitu iam quodam affectum est. Sanè alteratur is qui nigrescit: alteratus est qui iam obnigruit, siue (vt sic dicā) nigrefactus est. Itaq; alteratio generatio est qualitatis, aut affectus, aut quomodocūq; appellare velis, nec si alterationem esse depositionē, vel mutationem eius quod priùs fuit, dicas, id pugnet cum eo quod dixi alterationem generationem esse qualitatis, cùm ambo in idem recidāt, nam & quæ prior in corpore qualitas † fuit mutatur, & nunc noua gignitur. Quippe eius qui in Sole versatur, candor mutatur: nigritia gignit̄. [Rursus eius qui igni se calefacit,] frigus mutat̄: calor fit. Quoties verò cuiuspiam quod substantia nō sit, generationē esse dicimus, non idem eo sermone significamus, sicut cum absolutè generationem proferimus. Nā quæ absolutè generatio nominatur, via est in substātiā. Quæ verò huius, vel illius generatio dicitur, via est in illius (vt sic loquar) entiam, siue subsistētiā. Verū hoc veluti extra rem sit dictū. Quod verò propositū nobis in disputatiōe maximè fuit, fermè iam definitū est, nempe aliqua in generatione, & mutatione, & alteratione, & vt semel dicā, in motu ipsam essentiam habere: aliqua in ipsi

† Male legitur in impress. μεταβολῆ, pro μεταβάλλει.

[In antiq. hæc non sunt, sed horum loco additur &c.

ipsius substantiæ cõstantia. Ac sanitas quidem, & morbus, & quæcunq; symptomatũ causarũq; affectus, vel habitus sunt: ex permanentiũ constantiumq; numero sunt. Actiones omnes alterationesq; in quacũq; re fuerint, in ipso fieri essentiam suã possident. Et corpus secũdum quodcũq; mouetur, secundum idem patitur: motusq; eius pathos, siue paßio est. Sanè prisci motus omnes, etiam qui naturaliter se habent, nisi actiui sint, πάθη, *Græcè, id est, paßiones nominãt: sicuti etiã ipsos actiuos motus actiones. Eo pacto & Plato sensuũ alterationes, pathe siue paßiones appellat: cùm iunioribus aliter (nescio quomodo) sit visum, vt videlicet de solo eo qui præter naturã sit motu, id nomẽ vsurpent. Ac à veteribus quidem pathos priuatim de omni extrinsecus motu dicebatur: nũc per abusum etiã affectus, qui ex paßione iam prouenere, nec amplius in motu sunt, pathe siue paßiones appellãt, nõ tamẽ diuturniores, aut ægrius auferibiles.† Sed eiusmodi nomenclaturæ à iunioribus sunt inuectæ. Diximus autem alibi diffusius de medicinaliũ nominũ vsu. Nec illud nobis ad consyderationẽ propositũ nunc est: sed tantùm quemadmodum ipsi vtemur, claritatis gratia, distinguere necessariũ est visum. Nam cõtrariũ sanitati affectum, quo lædi actionem dicimus, morbũ tãtùm appellamus, siue diutinus hic, siue breuis sit, siue momento duret. Ex reliquis affectibus, qui præter naturem sunt, eos*

† Hæc habentur in Græc. quæ tamen omisit interpres, ἢ διάθεσις τῆς ἕξεως ὕπερ οἷ ἢ ἀκρασία.

qui hunc præcedunt, causæ quæ ratione obtinent, † causas tantùm dicimus, non pathe. Qui illum sequuntur, si actionum offensæ sunt: & symptomata, & pathe. Eodem modo & immodicas, vel inanitiones, vel retentiones. Qui verò affectus sunt, veluti vitiosus color, supra paßionis & symptomatis appellationem, etiam affectus, vel affectiones vocamus, ita nimirũ vt sunt. Omniũ igitur horum cõmune id est, quod præter naturã sunt, & causæ, & morbi, & symptomatis. Proprium autem morbi quidem est, actioni incõmodare, symptomatis hunc sequi, causæ præcedere. Ergo nec is qui morbum esse motum præter naturam dixit, intellexit quid diceret: quemadmodum in proximo libro docuimus methodicorum nõnullos definiuisse, adiecta ex superabundanti constantia. Nec si quis mutationẽ esse ab eo quod secũdùm naturam, ad id quod præter naturam, voluit. quippe quæ non magis morbi quàm causæ, & symptomatis definitio est: quãdo omnia ea affectus sunt præter naturam. Verùm si breuis spacij sunt, constat acuta esse: sin ægrè auelluntur, diuturna. νόσον autem, an νόσημα dicas, nihil interest, † atqui πάθος, id est paßionis appellationẽ de morbo dixisse veteres, quẽadmodũ & ἀῤῥωστίαν id est, infirmitatẽ, & ἀσθένειαν, id est, imbecillitatẽ, ostensum nobis est in ijs quæ de medicinalibus vocabulis scripsimus. In quibus illud quoque traditum est, nihil referre dicere

† Legitur in antiq. ἢ αἰτίας ἢ πάθη.

† Hæc verba omisit interpres, ὥσπερ ὁδὲ πάθος ἢ πάθημα.

cere

cere †valetudinē infirmā, an infirmitatē valetudinis. Nam & ipſos qui ægrotāt, appellāt non ſolùm νοσοῦντας, ſed etiā ἀῤῥωστοῦντας, id eſt, ægrè habentes, & ἀσθενοῦντας, id eſt, parùm valentes, & κάμνοντας, id eſt, laborantes. Reliquum nunc fuerit, vt cuius cauſa hæc omnia diximus, in mediū adducto, ad aliquid eorū quæ ꝓximè tractāda ſunt, deinceps tranſeamus. Id quid ſit, rogas? Certè nō aliud quā quod ſæpius iam antè dictū eſt. Primùm ac maximè id medicos ſtudere, idq́; ferè proprium eorum munus eſſe, vt morbos adimant. Quippe ſimul cum hoc non modò actionis vitiū ſtatim euaneſcit: ſed etiam reliqua omnia ſymptomata tolluntur. Siquidē primùm ac maximè actionis ipſius quæ ſecūdū naturā edatur, omnes egemus: propter illam verò & ſanitatis. Sed & functionis incōmodum amoliri omnes cupimus, ob id verò etiā morbum ipſum. Cæterùm, nō functionis vitio, ſed morbo ipſi, id eſt affectui præter naturam qui actioni incōmodat, applicamus remedia. Quiſquis igit̃ ex ijs quæ particulis naturaliter inſunt, & quæ temerè accidunt, & quæ actionis ſunt cauſæ, diſtinguere non poteſt: hūc ſanè credibile nō eſt affectū ex quo primùm actio læditur, inuenire poſſe. Nam quæ temerè corporibus accidunt, etiā ſi millies ſint alterata, nocere profectò actioni non poſſunt quandiu à quibus fiebat, omnia naturā ſuam tuentur. Horum verò ſi vel vnūquodlibet ſit alteratū, actio-

† In Græco codi. ἀῤῥωστία ἢ ἀῤῥώστημα.

nem quoque ipſam ſtatim lædi intantum eſt neceſſe, inquantum ab eo, cùm ſecundùm naturam ſe haberet, eſt adiuta.

CAPVT IIII.

A C MIHI *quidem res tota explicata iam eſt, clareq; oſtenſum, ijs præſertim qui intelligere vera poſſunt, fieri non poſſe vt omnium morborum numerum methodo quis cōprehendat, niſi idem omnium cauſarum actionis numerum corpore ſecundùm naturā ſe habente, norit.* Nihil *tamen ex iam dictis intelligere adhuc poſſunt, quicunque vel rudiores ſunt, & ingenio craſſiores, vel methodicæ ſectæ nugis innutriti.* De*nuò igitur quod nunc generatim dictum intelligentibus eſt, illis quoq; ſpeciatim exponamus, vnum aliquot atque alterum veluti exemplum ſermoni proponentes.* Cur *lingua ſapores percipit, nec vlla pars alia?* Num *propter colorem, aut ſitum, aut magnitudinem, aut figuram?* Quippe *ea affecta, nec commodè ſapores ſentiente, aut colorem eius ad naturam ſuam reducemus, ſi videlicet huic actionem debet: aut iam dictorum quoduis, ſi ab illo agendi vim accipit.* Quòd *ſi propter aliud ab ijs quippiam, conſtat ſi illo tantùm tenus ad naturalem habitum ſit reſtituta, nullo etiam reliquorum fore opus.* Nam *eſto, exempli gratia, denſitas certa pororum cauſa ſit, cur ſucci ſaporem dijudicet.* Nun*quid horum ſymmetriam quæ in ſanitate viſitur.*

tur, tuebimur, rursusq; ametriam, id est à iusto modo recessum, quoties laborat, corrigemus? Esto (si placet) mediocris calor causa sit, cur saporem intelligat. Num hic quoque manifestum est, cæteris neglectis, vnam adhibendam curam, vt illud seruemus à quo agendi facultatem accepit? iam si propterea quòd ita in sicco humidoq; attemperata sit, idcirco sentiat: quis non reliquis posthabitis, huc tantùm intendat, vt neque iusto siccior sit, nec etiã humidior? Quis rursus, si hoc verum est, non facilè prompteq; colligat duos esse vniuersos linguæ morbos, alterum siccum, alterũ humidum? Veluti rursum si per moderatum calorem, & frigus habet quod sentiat, quis nõ hîc quoque duos esse morbos eius intelligat, caloris frigorisq; à modo recessum? Non aliter quoque si propter tenuium meatuum competentiam sensum est nacta, promptum profectò hîc quoque colligere est, omnino eam ex horũ † contrario habitu esse vitiandum, duplexq; vitium fore, densitudinem eiusmodi meatuum, & raritudinem. Sed num etiam plura dicam, quò stupidos istos inducam, vt si nihil aliud, illud saltem intelligant, non posse quenquã, nec inuenire, nec demonstratione asserere morborum numerum, qui, non ex ijs quæ particulis insunt, tum quæ causæ actionis sint, tum quæ temerè accidant, norit? Num etiam alterum adhuc tertiumq; exemplum adijciam? Sæpe nanque multitudine exemplorũ † stu-

† ametria.

† In impress. ἀνοήτων, in antiq. ἀναισθήτων.

pidorum animi veluti à ſomno excitantur. Agè *igitur ita homines interrogemus:* Idcircóne *corpus calida, frigida, dura, mollia, lenia, & aſpera, omnia denique tangibilia ſentit, quòd cãdidum colore eſt, aut nigrum, aut rufum, aut vno verbo, quòd talis coloris eſt?* An *propter horum nihil, ſed aliud quippiam?* Neminem *enim arbitror latere, quin ſi quid probè ſentiendi munere vtetur, id tantùm illi tuendum cuſtodiendumq́; ſit, ex quo vno probè ſentiendi facultatem accepit.* Nã *ſi ex eo quòd candidum fuit, id dotis obtinuit: eius nimirum tuendi maxima erat habenda cura, ſicut nigri fugiendi.* Sin *contrà ex eo quòd nigrum fuit, ſentiẽdi vim habuit: omnes (arbitror) alios colores fugere formidariq́; oportebat.* Ad *eũdem modum & ſi inde adeò ſentit, quòd flauum, vel rufum eſt, fugiendi (arbitror) alij colores ſunt, ceu ſenſum, vel penitus abolentes, vel vitiantes.* Præterea, *ſi eo quòd durum ſit, ſenſu eſt præditum molle fiat, deterius ſentiet.* Aequè *vt ſi eo quod denſum ſit, ſi ad raritudinem mutetur.* Iam *ſi tenuium meatuum ſymmetriæ acceptam ſentiendi vim refert, vbi ab hac receſſerit, vitiabitur.* Et *generaliter, vt ſentiat, id tãtum ipſum adſit oportet, vnde ſenſum obtinuit: atque id tantùm corrigatur, vnde ſenſus eſt læſus, cùm à natura receßit.* Num *igitur tertio exẽplo eſt opus? an hæc abundè ſatisfaciant?* Sanè *prudẽtibus vel hæc ſuperuacua puto, vt qui vniuerſale intellige-*

re

re sine exemplis possint: rudibus autem, & †auer- † σχάιοις.
sis, & contentiosis ne si tertium quidem addam exemplum, quicquam fortasse profecero. Verũtamen quando duo iam dicta sunt, & inaniter tẽpus nostrũ semper terũt: nõ fuerit alienum, vnũ etiãnũ ijs exemplũ adijcere. Proponatur itaque iam quemadmodũ ventriculus malè concoquens nobis sit corrigendus. Verba autem faciemus, non solùm contra methodicos, sed etiam contra eos rationalium qui non cognita ipsius actionis prima causa, quam continentem etiam nominare sunt soliti, methodo quadam ac ratione constitui posse artem putant. Esto igitur quispiam dicat (ab ijs enim quæ obuiam promptamq; absurditatem exhibent: cœpisse præstat, quò eos, si fieri potest, ad ea quæ confusa magis sunt: intelligenda sensim perducamus). Esto, inquam, aliquis dicat hunc quempiã, qui nunc cruditate laborat, quòd multos deinceps dies solo lacte est altus, ventris colorem mutasse, albumq; ex rubro reddidisse, idcircoq; ventris sui functionem vitiasse. Fortasse iam rides, & iure profectò rides. Verùm si scias quàm sit simile, & huic de coloribus citra vllam demonstrationem adhibitam quiduis pronuntiare, & tibi de exiguorum meatuum (verbi gratia) symmetria, aut alio quolibet affectu, nõ arbitror iure ridebis, Nã aut in tete risum vertes, aut nõ in hunc. Nã esto impudens sit, qui causam minus probè concoquendi colori imputet, dicatq;

quòd quoniã ex naturali colore vẽtriculus ruber est, nunc verò redditus est planè albus; idcirco cruditate laboret est necesse. Libens sanè audiã, quid tu contra hunc obijcias. Ego enim aliam rationẽ non inuenio, quàm vt iubeam qui ita dicet, prius ostendat an omnino propter colorẽ, iustam ac naturalem actionẽ vẽtriculus edat. Tu si quã aliã habes, libens audiã. Sed nec habes, nec habere aliã cõtradicendi rationẽ potes cõtra eum, qui colorẽ cruditatis ventriculi causam esse dicit, quàm exigere vt doceat quomodo ex naturali colore consecutus, vt concoqueret ventriculus, sit. An igitur huic qui colori cruditatis causam imputat, fides nõ adhibebitur antequã doceat etiã hoc nomine agere vẽtriculũ: tu cùm vel tenuiũ meatuũ symmetriæ vitio, vel alij cuipiam hanc asscribas, credi tibi postulabis, priusquàm doceas quo pacto ex symmetria in illo genere agat? At nõ hoc aio, inquit, nec aliud quicquã esse concoctionis continentem causam: sed prorsus id ignorare me fateor. Atqui si ei qui colori actionis causam tribuit, necesse est etiã eidẽ læsionem actionis imputet, qui verò tenuium meatuũ symmetriam actionis causam dicit etiã horum ipsorũ à iusto modo recessum, eandem vitiare fateatur: tum qui temperamento quatuor qualitatum, caloris, frigoris, humoris, & siccitatis, actiõis causam aßignat, etiã eorũdẽ ipsorũ intẽperiei offensam eius asscribat, vtiq; & tibi necesse erit, eo quod secũdũ naturã

est

est prius præsumpto, ita quod præter naturam est, inquirere, aut si ipsum quod secundùm naturam est, non nosti, nec quod egressum à natura est, nosti. Etenim vos etiam ipsos audio contra Empiricos dicere, fieri nõ posse vt qui id quod secundùm naturã sit, non norit, dignoscere id quod præter naturam sit, possit. At nosco, inquit, quod secundùm naturam se habet. Quæro, totúmne, an partem eius aliquam? Atque pars ipsa quam nosti, éstne actionis ipsius causa, an vẽtriculo inest ociosè? Nam quid demum eius nosti? situm videlicet, & magnitudinem, & cõtextum, & figurã? At nihil horum actionis est causa. Sed nec Empiricos horũ quicquam latet, quippe qui & se partiũ dissectione, cum occasio hanc offert, vti fatentur: & ex illa se hæc intelligere, nõ tamen actiones vsusq; particularum. Aut noui, inquit, & actionẽ. Est enim circũplexus & attritio. At nisi causam eius noueris, nec morbum intellexeris. Nã si quatuor qualitatum mediocris tẽperies, actionis sit causa: earũ intemperies, omnino vitij causa eris. Tu verò reris phlegmonẽ, & scirrhũ, & œdema, & abscessum, aliaq; quæ oculis vsurpari possunt, solos esse ventriculi morbos, quamuis ne hæc ipsa quidẽ veluti Empirici solis oculis, manibus, et reliquis sensibus apprehẽdas: sed ad ipsam essentiã eorũ tentas ascendere, atq; hãc diligẽter disquirere, videlicet nõ cõtentus ijs symptomatis, quæ sensui apparẽt, quæ tamẽ symptomata. Em-

pi-

piricis definiunt, ac circunscribunt, suam syndromen. Sic enim ipsi appellandũ censent symptomatum congeriẽ, quæ in affectu sunt loco. Sed nec curationis indicationẽ ex apparentibus symptomatis accipis. Non enim an tumor præter naturam, nec an renitens, nec an cum dolore, nec an ruber: sed an sit in finibus arteriarũ impactio ex coincidentia, cõsyderas: ac curationẽ (vt ipse fateris) ad hoc referẽs, exploras. An nõ ea est Erasistrati docendi ratio, vbi de febribus agit? sicuti rursus alia Dioclis, alia Praxagoræ, alia Asclepiadis. Itaq; non à symptomatis quæ in phlegmones apparent loco, indicatio præsidij his sumitur: sed ab ipsa substantia. Neque enim an tumor à natura egressus, neque an renitentia, neq; an dolor pulsatilis: sed an & coincidentia, & impactio in finibus† pulsatiliũ, aut obstructio in exitu venarũ, aut putredo aliqua succorũ, aut corpusculorum ratione cõtemplabilium, in laxitatibus æquè ratione speculabilibus, †intẽtio sit, æstimãt. Quare hi omnes ab affectu phlegmone laborantis partis, nõ à symptomatis quæ hanc sequuntur, præsidiorum indicationem sumunt: Ad eundem arbitror modum, & si quis calidum, frigidũ, humidũ, & siccũ, causatur. Verùm hic etiam si ventriculus citra phlegmonem, aut vlcus, aut abscessum, aut alia id genus, eò tãtùm quòd frigidus sit, nõ rectè concoquat: tamen remedijs nõ destituitur. At qui phlegmonas, scirrhos, aliaq; quæ oculis videre licet,

†arteriarum.

† ἔντασις.

cet, tantùm esse morbos putāt, ridiculè planè cruditates, quæ sine ijs fiunt, ex imbecillitate vētriculi incidere dicūt: ceu affectū aliquem priuatū seiūctūq; imbecillitatē esse velint, nō autē velut in suppurātibus, aut scirrho grauatis, aut phlegmone affectis, aut alia quauis ratiōe laborātibus inesse. Quippe omnia hæc vitia, siue in vētriculo, siue in iocinore, siue in pectore, siue in alio quouis accidāt, illico partē in qua sunt, ad propriā functionē edendam imbecilliorē reddunt. Sed id non satis illis erat ad indicāda remedia: alioqui frustra inquirūt affectus, frustraq; ad ipsam morbi essentiā subeunt, tanquā non aliter detur idonei cōpotes esse remedij. Nō igitur (qui imbecillitatē vitiū esse dicūt, vbi nullo ex ijs quæ ipsi morbos definiūt, affecto vētriculo, animal cruditate laborat) ij dum à nobis refellantur, expectant, sed ipsi seipsos redarguunt. cum nō propriū aliquod, sed cōmune omniū dicāt, quodq; nec illis ipsis iudicibus, remediorū inuentionem indicare facilè posſit. Quippe illud roborare imbecillitatē, nomē nudū, ac veluti meta potiùs est [quò curans dirigit] nō curatio. Nam quid faciēdo ijs qui inualidi ad actionē sunt, robur vindices, nō dicunt. At in hoc curatio cōsistebat, & nisi ventriculi affectu inuento, vt remediorū sis cōpos, fieri non potest. quippe si refrixit, calfaciēdus est: si humētior est effectus, siccandus est: pari modo si immodicè incaluit, refrigerandus est: si siccatus, humectan-

[Non est in Græco.

ctandus est. Atq; hæ quatuor simplices curationis rationes sunt. Alteræ quatuor compositæ sunt. Si frigidiore ac sicciore tẽperamẽto redditus ventriculus est, calfaciendus simul humectandusq; est. Sin humidior & calidior iusto euasit, siccandus ac refrigerandus est. Pari modo si calidior ac siccior est effectus, tum refrigerãdus, tum humectãdus est. Sin humidior ac frigidior, quàm pro natura est: siccandus ac calfaciendus est. Quare octo tum vẽtriculi ipsius affectus sunt, quas illi †imbecillitates dicunt: tum octo medendi rationes.

† ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀτονίας αἰτίαι, id est, vt illi dicunt imbecillitatis causæ.

CAPVT V.

NEC *sicut Empiricis, sic vlli dogmatizantium dicere licet sint hæc, an nõ sint, nihil esse opus intelligere. Funditus nanque logicam sectam subuertent, si ignorato affectu, curationis tamen facultatẽ abundè sibi superesse dicant. Etenim ab vsu ipso omnes quomodo curandum sit, intelligent, si ab ipsius rei natura indicationem non sument. Ac Empirici quidem & quod inuenire posse non putent quicquam eorum quæ abstrusa sunt, & quòd id etiam si inuentũ sit, non desyderẽt, (quippe obseruatas à se esse curationes in apparẽtibus cõcursibus) meritò nec scire se an octo affectus sint quibus ventriculus imbecillus sit, aiunt: & citra eiusmodi superuacuã morositatem remedijs se abundare. Qui verò & rationem se habere profitentur cuius ope etiã abstrusa inquirant, & ipsorum inuentionem præsidiorum*

rum præstare indicationem dicunt: hos quomodo non pudeat dicere, aut non nosse se, an octo affectus sint, aut eos ad medendum parũ se requirere? Neque enim id tantùm dicere satis est, nõ nosse se: sed refellere par est eos, qui se scire affirmãt, ceu parum vera professos. Quoad verò nec ipsi id faciunt, alijq; non pauci demonstrationis fide confirmant omne corpus pro certo quatuor qualitatum temperamento opus suum edere, rationabilius est illis accedere: nisi fortè qui nuda afferunt verba, plus sibi credi postulabũt, quàm qui cum demonstrationum fide loquuntur. Atqui illi si non aliud, saltem suadere ac docere auditorem student, non cogere iubereq;. Hi totum contra tyrannorũ ritu iubent, ne quæramus actionis causam. Verùm nos hoc nomine Dionysium, Phalarim, cæterosq; tyrannos odio prosequimur, quòd iubent imperantq;, non suadent, ac docent, sicut Solon, Draco, & Lycurgus. At, inquit, ego intra limites artis maneo: vos & ab ijs exceditis, & ad naturalis philosophiæ principia nos reducere conamini. An igitur homo lepidissime, ne hoc quidem ipsum demonstrabis, quinam videlicet medicinæ artis, sint limites, quæq; nouisse expediat ei qui ratione remediorum inuentionẽ molietur, sed terrifico vultu tuo nos reddere attonitos putas? Audio quidem & te illud dicere, non oportere actionis inquiri causam. Audio & Empiricos dicere, nec actiones ipsas esse

con-

cōsyderandas. Audio *non minus illū qui dicit nō tantū has esse æstimandas, sed etiā causas vnde nascantur quærendas.* Num igitur ex eo esse me *iniquorū iudicū numero iubes, qui priusquā omnes qui inter se dissideant, audierint, vni statim ferunt suffragiū?* An *primùm quæ vestrū quisq; dicat, seorsum audire vis, dein cōferre, atq; perpēdere quis tū sibi, tū apparētibus cōsentiat, quis rursus nec secū, nec cū ijs quæ apparent?* Atqui *si ita faciā,* Empiricos *audiā, etsi quæ dicunt, stabiliter nō demonstrent, saltē ea lenire conātes.* Vos *ne id quidē facitis.* Nam *sanè libenter audierim quis vestrum, vel lenimen aliquod, vel demōstrationem aliquam afferre sit conatus, cur actionis causam inquiri nō expediat.* Quæ *enim à me methodus suprà est posita, inquirēdā esse demōstrauit.* Vos *quòd inquirenda non sit, nec demonstrationē vllā, nec rationē vllam probabilem afferre conamini: sed tantùm elato supercilio tetricè nos obiurgatis, abscedere à summa physiologia iubentes, nec sic quærere hominis naturā intelligere, vt philosophi faciunt, qui ad prima vsque elementa ratione ascendunt.* Illud *quoque vobis, vel dixisse tantùm satis videtur, nempe arteriam, & venam, & neruum, principia cōtinentia, & veluti elementa eius physiologiæ, quæ de homine instituitur, ponenda esse.* In *quo quidam* Herophilum *laudauit, quòd ita ad verbum dixerit:* Esto *hæc* “
“ *prima esse, tametsi prima non sint.* Sed *qui ad de-*

mon

monstrationem prouocat, ac hypotheses istorum qui sic opinantur, pugnare secum ostendit, hunc auersamini ac fugitis, prorsusq; non auditis, & cõtemnere simulatis, ibiq; rationẽ fastiditis, ijdẽ scilicet qui cõtra Empiricos *rationẽ demonstrationemq; extollitis.* Nam *quòd secũ dissideãt rationes omniũ, qui vel ex dimidio dogmatizant, etiam ijs qui tenuiter in demonstrandi methodo sunt exercitati facilè perspicere licet.* Cùm *enim phlegmone ventriculus laborat, atque inde adeò cõcoquere non valet, quænam phlegmones causa sit, quærendum censent, atque inde præsidiorum copiã coniectant, spreta* Empiricorũ *inuentione.* Cùm *verò citra phlegmonem, aliúdve id genus vitium, solius intemperantiæ culpa concoquere non valet, hic rursus auxiliorum facultatem ab experientia petunt.* Atqui *hæc secum non conueniunt, cùm* Empiricorũ *opinio sibi constet, præterea demonstret efficiatq; quod volunt, ex ijs quæ vos ipsi non inficiamini, lemmatis.* Quippe *si fieri vllo modo potest, vt ex ijs quæ apparent symptomatis curandi ratio coniectetur, ignorato affectu: vtique non hic possibile, in alio fuerit parùm possibile: sed æquè in omnibus possibile erit.* Ergo *ne hoc qui de loco rationẽ vllam afferre poteritis, quò minus vbi affectum explorare nequitis, experiẽtia ipsa satis sit ad remediorum inuentionẽ.* Omnia *igitur tyrannorum ritu imperatis.* Vti *verò demonstratione nec ipsi vultis:*

(præstat enim ita fortasse dicere, quàm nō posse vos) nec ijs qui vti tum volunt, tum possunt, acceditis. Itaque quid aliud sunt disceptationes vestræ, quàm lites, & contentio, & prouocatio ad conuitia, & pugnas? cuiusmodi præceptorum vestrorū quidam perpetuò exercuit: aut irridens si quis calidi, vel frigidi mentionem faceret, tanquam balneatoribus magis quàm medicis ea nomina cōuenirent, aut vehemēter increpans quasi longißimè à medendi arte digressum, aut Erasistrati grauem illam autoritatē obijciens. Verùm hæc vt primo auditu oblectabant; ita cùm secundo & tertio audiui, molesta sanè fuerunt, ceu scurris, quàm medicis magis congrua. Si enim semel autoritas eorum, qui vltrà nō esse procedendum iubent, legitimus testis esse ad demonstrationem putabitur, omnia iam meræ nugæ erunt, nec finis in disputatione vllus, nisi qui nūc visitur, inimicitia, pugna, conuitium. Quippe qui à logicis demōstrationibus digreßi, credi quippiā censent, propterea quòd Herophilus, aut Erasistratus ita iußit, hos necesse est omnis generis cōuitia pugnasq; sequi, admiranda scilicet disputationum quæ nūc habentur præmia. Fingamus enim alius dicat, huic qui cōmodè non concoquat ventriculum frigidam & siccam intemperiem contraxisse, proindeq; humectandum, ac calfaciendum esse, alius, quòd naturalis eius habitus mutatus ad frigidius, & humidius sit, calidum

siccum

ſiccumq́; victum adhibendum ſuadeat, tertius autem quiſpiam accedens, quòd quæ comprehēſa ſunt, nō rectè ſint dicta, id ne tentet quidē oſtendere, ſed tantùm eos qui dixerint, obiurget, quaſi ſuperflua ſcrutētur, & teſtes adhibeat Eraſiſtratum, vel Herophilū: nónne (vt dixi) diſsidij hinc mutuiq́; conuitij initium excitabitur? quippe illos contrà neceſſe eſt Atheneum, & Mneſitheum, & Dioclem, & Pliſtonicum, & Hippocratem, & Philiſtionem, & ſexcentos alios tales opponere teſtes. Si enim teſtibus decidenda lis erit, non modico hi vincent. Nam quod tum inſalubris intemperamenti plures ſint ſpecies, tum cuiuſque earum diuerſa curatio, vbi non Hippocratis modò, & plurimorum aliorum medicorū, ſed etiam Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti, Zenonis, Chryſippi, & omniū illuſtrium Philoſophorum teſtimonio comprobarint: vtique & quòd citra naturam corporis exactè inuentam fieri nequeat, vt vel de morborum differentia quicquam inuenias vel auxiliorum conuenientium copiæ ſis compos, iiſdē ipſis tum Philoſophis, tum medicis confirmabunt: hisq́; non tyrannorum ritu, ſicut iſti, iubentibus, ſed euidenti ratione probātibus. Cōtra hæc igitur, qui calidū, & frigidū, balneatorum, non medicorum dicunt eſſe vocabula, dicterijs videlicet vtentur, & riſus mouebunt, moriones, phrygas, aut ſcholaſticos narrantes. Quippe cōſcij ſibi ſunt nō modò nihil demōſtratione cōfirmatū ſcire

ſed nec quid demũ demonſtratio ſit intelligere. Ergo ex his dicterijs neceſſe eſt oriatur diſſidij initium. Vt enim primũ omniũ memorẽ quæ nugantes ſine demonſtratione dicere non dubitant, conſydera quo pacto neceſſe ſit ex eo pugnã ſubſequi. Nam vbi cõtradicta eorũ nuda, & demonſtrationis expertia, ac contra teſtes ipſos quibus credendũ cenſent, alij tum celebriores, tum longè plures teſtes opponũt, neceſſe eſt, vel cedere, vinciq; vtroq; nomine, & quòd demõſtrare recuſarũt, & quòd numero teſtiũ ſint impares: vel perfricta fronte Eraſiſtratum omnibus illis teſtibus dicere maioris eſſe fidei. Siquidẽ hic neceſſum eſt alterũ negare eſſe maioris fidei, aut Hippocrate, & Mneſitheo medicis, aut Ariſtotele, & Platone philoſophis: alterũ eſſe maioris fidei inſtare: deinde variè vltro citro tam immodeſta, contẽtioſaq; cõtradictione iactata, alterũ eorũ impelli, vt dicat nõ eſſe, alterũ bene ſanè, ſi tu Eraſiſtratũ in ordinẽ redigas. Hæc enim quotidie fieri in medicorũ diſputationibus, ô Hiero, vides. Ea verò ſemel data porta, omnia iam muliercularũ verba ingeruntur: & quũ mutuis ſe maledictis aſperſerint, inutiliter amiſſo tẽpore diſcedũt. Atq; hanc turpitudinẽ nõ eſt quòd dicat aliquis non eſſe ab ijs qui demonſtrationẽ fugiunt, inceptã. Fugiunt autẽ multifariã, vt ſcis: alij cũ grauitate tantũ increpantes: alij ſcurrile aliquid cõmenti: alij in riſum ſanaſq; diſceptatione abrepta. Quòd ſi

quis

quis sermoni stare, demonstrationesq́; audire audet, primũ quidem omnino non intelligit. neque enim potest qui demonstratiuæ methodi sit imperitus, eos qui ipsa vtuntur intelligere. quòd si aliquatenus intelligit, at quòd dogma suum in quo est innutritus, propugnare omnino decreuit, contrà tendere aggressus, deinde prehensus, quæ nec ritè cludant, nec colligant, sed vana nugaciaq́; sint dicere irascitur, & deuouet Dialecticos, ceu malorum autores, quòd videlicet pituitam à naribus ipsorum detergent, ipsisq́; mederi conantur adhibitis scilicet nõ melle, & placentis, sed allijs, & cæpis, quæ etiam pituita tentatos gallinaceos sanare solent. Quippe millies affuisti ijs, cũ à diuersè cludentibus argumẽtis non aliter quàm ab ipso allio, & cæpis cogerentur lachrymari. Nec te profectò latet, multos sæpe nobis priuatim fassos, sentire iam se suam sectã, quàm sit absurda, nec tamen hanc posse publicè mutare, cũ alioqui nec alia nossent, vnde haberentur in precio, & iã vulgo propter hæc, & noti, & in precio forent. Itaque ob hæc ipse quoque distuli commentarios de medendi methodo scribere, pro comperto planè habens paucißimos huius tẽpestatis ab iis adiutũ iri. Et enim nisi magna quæpiam miraq́; mutatio humanarum rerum fiat, actum de bonis studiis est, vtpote confusis ac corruptis, neminè veritatem ipsam, sed tantùm scientiæ famam quærẽte. Optime enim profectò sis, ne quinque qui-

dem vſquam inueniſſe nos, qui eſſe potius quàm videri docti cuperent. Atqui niſi quis ſapientiam ipſam propter ſeipſam expetat, ne tempus quidẽ vllum inueniet, quo ſe in Logica methodo exerceat: imò diuitijs, & famæ, & potentiæ ciuili inhians, in horum ambitu vitam omnem conſumet.

CAPVT VI.

ERGO dimiſsis his, rurſus ad propoſitum redeamus. Eſt autem ab initio propoſitum illud, qui omnem morborũ numerum methodo non inuenerit, hunc maximè in ipſis medendi methodi foribus lapſurum, cùm conſtet totidem eſſe medendi rationes, quot ſint morborum ideæ. Ergo ſic in enumerandis morbis egiſſe, vt neque priuatis proprietatibus attentus infinitos ſtatuat, nec in primis ſtatim generibus ſubſiſtat, id in promptu cuique non eſt, ſed ei tantùm, ſicut antea dictum eſt, qui in diuidẽdi methodis ſit exercitatiſſimus. Principium verò diuiſionis eorum eſt, vt etiam alibi diximus, vt eſſentiæ ratio rei diuidendæ, conſtituatur. Igitur illud monſtratũ nobis eſt, morbum omnino vnum ex ijs eſſe, quæ præter naturam ſint. Hæc autem quatuor cùm ſint, actio offenſa, affectus vnde actio prouenit, affectus ipſius cauſa, & quæ hũc ſubſequuntur ſymptomata, ſiue functionem ipſam vitiatam, ſiue vnde hæc prouenit affectũ, morbum nominare velis: nihil id medendi methodũ immutare oſtẽſum eſt, modò vnum illud intelligatur, primam ipſam

cura

curationem, quam etiam nonnulli continentem appellant, affectus esse qui actioni incommodat. Porrò ostensum à nobis diximus, rationabilius hunc morbum appellari, non tamen vetare nos quin si cui id cordi sit, actionis noxam morbum nominet, affectum qui hãc creet, morbi causam. Præsumpto igitur quòd morbus vocetur affectus is præter naturã, qui functioni officiat, inquisiuimus deinceps quot in vniuersum morbi essent. Vbi clarum obiter fecimus, si quis via ordineq; processurus sit, nec (sicut vulgus medicorũ facit) tyrãni ritu imperaturus, huic primùm inueniendum esse affectum illum qui functionis effectrix sit causa. Hunc sanè nos εὐκρασίαν diximus esse calidi, frigidi, humidi, ac sicci. Proindeq; primum morbum in similaribus esse, ex horũ intemperie ostendimus. Alius quispiã corpusculorũ, & meatuũ symmetriã statuet, eoq; ex indebito meatuũ ipsorum modo ægrotare animantes. Cæterùm, si quis nec ipse actionis causam, in quónam entiũ sit genere, audebit statuere, nec ijs qui statuunt contradicet, ac nihilo secius tamẽ ratione methodoq; se procedere arbitrabitur, hunc egregiè improbum esse diximus: vt qui nec tutũ se ab Empiricorũ accusatione facere poßit, & secũ planè pugnet, quippe eiusmodi homines ex dimidio logicos esse, qui qua ratione phlegmone, scirrhus, œdema, & alia id genus fiant, multo labore disquirũt: lædi autẽ etiam citra hæc omnia ex sola

intemperie actionē, non intelligunt: sed empiricè talia curāt. Quisquis igitur quantū hi aberrent scire volet, tum quot morbos trāsiliant, quātoq; plures ignorent, quàm norint, librum de morborum differētijs perlegat. Intelliget *enim* Hippocratem *primum omniū recta institisse via. Quæ cùm à posteris absoluenda fuerat, nō modò nemo eorum absoluit, sed pleriq; etiā quæ probè fuere inuenta, corruperunt.* Proximè *autem vt viam quæ inchoata est ab eo, perficerent absoluerentq;, Aristoteles, &* Theophrastus *accesserūt: & si fateri verum oportet, potestate absoluerunt. cùm cōstituerint aliud esse in corporibus similaribus morbi genus, aliud in ijs quæ instrumētalia dicatur. Quippe à similaribus functiones edi, eoq; esse cuiusque instrumēti vnam tantùm similarem. Reliquas verò quæ cum hac quoduis instrumentū perficiunt, eas, vsus alicuius gratia, illius quæ prima erat actionis causa factas esse. Sed & horū tamen rursus cuiusque esse per se actionē, veluti in oculis. Satius enim fortaßis sit, quæ in alijs diffusè ostendimus, strictim hic cōmemoremus. Ipsum visus instrumentum est crystallinus humor: reliquæ oculi partes, eius causas sunt factæ. Quarū omniū vsus narrauimus in decimo operis de partiū vtilitate libro. Cæterùm, quanquam crystallini maximè causa omnes sunt factæ, singulæ tamen earū aliquam seorsum actionem sunt nactæ, ac vena quidem, & arteria,*

& neruus, toti animanti communem. Membranulæ oculi omnes cùm ſint nutrimenti participes, omnino naturalibus facultatibus ſunt præditæ, ac perinde etiã functionibus quæ ab his proficiſcũtur. Quoties igitur cryſtallinus humor ex intemperie laborat, omnino læditur oculorũ functio. Cæterùm, non eſt eorũ, vt organa ſunt morbus. At quod hypochyma vocant, nullius ſimilarium eſt morbus, ſed oculi totius, vt inſtrumenti. Ad eundem modum, ſi in finibus venarum, quæ in cauo iocinoris habentur, obſtructio ex lentis, aut craſſis ſuccis ſubhæſit, digeſtio quidẽ in corpus per has morabitur, ægritudo tamen totius iocinoris, ceu inſtrumenti cenſebitur, nulla ſimilarium eius partium ægrotante. Quòd ſi intemperies venas eius infeſtauerit, ipſarũ quidẽ illarum morbus primùm erit, ex accidente verò etiã iocinoris. Ac Eraſiſtratus quidem in phlegmones ſubſtantia tradenda eſt lapſus. cùm nec in particulis quæ phlegmone laborãt in finibus† pulſatilium, impactio neceſſariò cernatur, nec arteriæ ſpiritũ tantũ, cùm in naturali habitu ſint, contineant: veluti in tractatione de his oſtendimus. Si igitur phlegmone eius generis morbus ſit, cuius autumat, & ſcirrhus eius generis, cuius ille opinatur, & reliquorũ ſinguli, ſicut ipſe obſcurè, & multi ſequaces eius clarius explicare conantur: vtiq; ſolidas ipſas partes liberas propemodum à morbis relinquit, niſi quatenus vlcerari, collidi,

†arteriarum.

incidiq; valeant, atque id genus aliud quippiam pati. Laborare verò eas se totis, eiusmodi morbis, quales nos octo. intemperantias ostendimus, id nusquàm dicit. Atqui corpora vniuersa etiã quæ difficillimè afficiuntur, veluti æs, lapis, ferrum, saltem calfieri, frigefieri, siccari, humescereq; cernuntur: vt vtiq; mirũ sit, si tantùm arteria, & vena, & neruus, nihil eiusmodi sentient. Atque hoc etiã magis mirũ, si patientur quidẽ, functionem tamẽ legitimã edent, veluti (si ita fors tulit) in corde facultas quædam est (vt ipse quoque Erasistratus cõfirmat) qua laxatur, & cõtrahitur. Hanc autẽ lædi profectò oportet, si viuenti animali cor sit exẽptũ, quemadmodũ sæpe factũ in sacrificijs videmus. Quippe si nõ læditur, perpetuò mouebitur, nec tãtum ad tempus aliquod, vt nunc cernitur. Manifestum est igitur læsam esse: proindeq; mouere desinere. Illud igitur consyderatu nõ inutile erat, cùm potest saltẽ facultas ea lædi, etiã antequam cor sit exemptũ, quænam sit eius læsio, quænam alia, præter intemperiem. Nam neq; figura eius mutata apparet, nec cauitas, nec ligamentũ, nec osculũ, nec alia vlla pars perdita, sed tantũ naturalis temperies mutata. Ergo omnes hi similarium partium morbi omnino, vt dictum est, ab illo sunt omißi. Si quidem vbi sanguis in finibus arteriarũ impactus actionẽ vitiat, id arterias ipsas quatenus instrumenta sunt, malè habet. Vt verò similares particulæ

culæ sunt octo, quidem secundũ nudas qualitates intẽperies habẽt, octoq; rursus cũ fluxione. Oportet igitur, quisquis horum cũ certa sciẽtia demõstrationes, cœpisse velit, à libro de elementis incipiat, post deinde reliquos sigillatim (vt dictũ est) legat. Sunt verò proximi huic cõmentarij de temperamentis. Ab his proximus est, qui de inæquali intemperie inscribitur. Mox, qui de naturalibus facultatibus. Alijq; qui de animæ affectibus sunt proditi: idq; de vno quoque deinceps, & seorsum. Hos excipiũt qui de particularũ vsu sunt inscripti. Quos sequuntur qui de morborũ, symptomatumq; differentijs titulum habent. Plerique verò medicorũ, nec tantũ experientiæ applicantes animum (cùm tamen liceret ex Empiricorũ institutione bonis esse medicis) & perfectioris rationis cupidi, cũ aut ijs quæ citra demonstrationẽ sunt enuntiata, credant, aut vitiosis demonstrationibus fallantur, non solùm nihil excogitant boni, sed etiam quæ per experientiam sunt cognita, corrumpunt. Siquidem ratio non leue momentum obtinet ad experientiam, vel ornandam, vel corrumpendam: sed quantùm recta ratio ornando adijcit, tantùm, vel etiam amplius, vitiosa detrahit. Atque hæc me sæpe medicorum vulgo prædicantem audis, qui priusquàm in methodis Logicis se exercuerint, vel cùm demonstrare aliquid tentant, seipsos fallunt, vel cùm diuidere quiduis in species, ac differentias,

hic

hic quoque imperitorum coquorum ritu non per

† ἄρθρα, id est articulos.

†membra incidunt, sed conterunt, collidunt, ac dilaniant, veluti in eo quod nunc est propositum. Consulo igitur (vt scis) talibus omnibus experientiæ animũ intendant. cùm nõ leue instet periculũ ijs, qui supra vires aliquid moliũtur, ne & id nõ cõsequãtur. & quæ intelligere aliàs possent, omnino amittant. Ergo cũ ijs qui tum recto sunt ingenio, tum discere parati, ipsi rursus sermonem cõferamus, illud tantũ ex ijs quæ inter initia di- 1
ximus, commonentes, non esse committendum, vt vtraq; simul confundantur, misceãturq;, & quæ per experientiã sunt inuenta, & quæ sola ratione sunt inuestigata: sed cùm vtrunq; seorsum sit tractatum, pòst ambo coniungantur. Ergo cùm

† αἱρέσεως habetur in antiq. id est secta.

ipsi de experimẽtali †inuentione alibi egerimus, de Logica in his cõmẽtarijs disserere proposuimus. At mihi videor ijs præsertim qui cõmentarios nostros de morborũ symptomatumq; differẽtijs perlegerunt: cùm quibus scilicet mihi deinceps sermo 2
erit, iam clarè ostendisse maximè in ipsis statim foribus lapsum Thessalum esse. Lapsus enim non

† Male legitur in impress. ἐποίησαν pro ἐπεπτώκεισαν.

leui lapsu, & Asclepiades erat, vbi inter initia de elementis corporis malè sensit. Cæterum, multò & maiore & grauiore Thessalus † lapsus est. quippe qui omnes in victus ratione morbos in duos similiter illi contulit affectus, multos verò medicinalium scoporum ademit, quibus ille est vsus. Pessimum autem grauissimumq; illud ad-

misit

misit, quòd nec ipsas actionū noxas, nec affectus qui earum causæ sunt, morbos censet: sed solis vacuationibus, vel status, vel præcipitatis intentos esse vult, quum nec quid sit plus iusto sisti præcipitaríve vacuationem, clarè nos doceat. Quippe vel ad vires, vel ad causam, vel ad affectū, vel ad id quod per sanitatē semper est obseruatum, referri iudiciū oportet. Ex quo factū arbitror, vt pugna inter eius sequaces non parua sit orta, vt qui tum dereliquis omnibus inter se dißideāt, tū de eorū quæ pathe vocāt, & notione, & subsistētia. Verū si nunc de pugna eorum historiam moueam, deflectam ad inutilia sermonem. Omnem igitur deinceps sermonem faciam, ceu cum illis agam, qui commentarios de morborum ac symptomatum differentijs, præterea de causis eorum legerint. ad hæc, qui ea omnia quorū paulo antè memini, reuoluerint. atque hinc ordiar. Quoniā actiones omnes à similaribus corporibus proficisci ostendimus, reliquas verò omnes singulorum instrumentorū particulas, vsum quempiā ipsis †præbere duplex sanè morborū genus erit: alterum in partibus similaribus, alterum in totis organis. In similaribus intemperantiæ, in totis organis vnum in figura spectatur, aliud in particularum numero, aliud in cuiusque quantitate obseruatur, quartū in positura. Vtrarunq; verò partium, id est similarium instrumentaliumq;, communis est ipsa vnitatis diuisio. Ergo sex in vni

†Male legitur in impreß. προσί-χοντα, pro παρέχοντα.

vniuerſum morborum ſunt genera. Vnum ipſorum ſimilarium proprium: nempe intemperies. quatuor, vt modò dictum eſt, inſtrumentorum cuiuſque, & cum his ſextum, quod tum ſimilaribus, tum inſtrumentalibus eſt commune, ipſius vnitatis ſolutio. Horum *cuiuſque differentiæ ad vltimas vſque ſpecies in libro de morborum differentia ſunt traditæ.*

CAPVT VII.

His *ſic ſe habentibus, iam de medendi indicationibus eſt dicendum: ſed hoc ipſo indicationis vocabulo prius expoſito. Quippe ipſam †ſequentis, ſiue agendi inſinuationẽ, indicationẽ dicimus.* Nam *inuenitur quidem, & ab ipſa experientia id quod conſequens faciendúmve ſit: cæterùm, non ita quaſi in præcedenti aliquo deſignatum, proindeq; nemo* Empiricorũ *dicit id iſto indicari: quanquam certè hoc ſequi illud dicunt, & hoc præcedere illud, & conſiſtere hoc cum illo.* Denique *omnem artem horum obſeruationẽ memoriam quæ eſſe dicunt, nempe quid cum quo, & quid à quo, & quid pòſt quid identidẽ ſit viſum.* Ergo *ex ipſa rei natura ordiri, atq; ab ipſa quòd ſequẽs ſit, citra experientiã inuenire, id eſt indicatione inuenire.* De*finito iam hoc quoq;, ac rurſus quod antè diximus, ad memoriã reuocato, omnẽ medendi methodum ſe iunctam ab experientia procedere, nec rectè facere eos qui ambas doctrinas* Empiricam, Logicamq; *in vnũ cogunt, atq;*

† οἷον ἔμφασιν τῆς ἀκολουθίας.

con

confundũt quæ reliqua ſunt, proſequamur. Fuerit autem omnium quæ reliqua ſunt, ordine primum, quod & propoſita iam proximè ſequitur. Sequitur autem primùm ac proximè illud, quòd omnis medendi methodus, per indicationem fit. Quippe quicquid ab experientia ſeiunctum eſt, id totum indicatio nominatur. Quare quiſquis cõdere medendi methodum ad vnguẽ parat, huic à primis eſt indicationibus auſpicandum: atque hinc ad eas quæ deinceps ſunt tranſeundum: rurſusq; ab his ad proximas. Itaq; pergenti, nõ prius deſiſtendum, quàm ipſius compos ſit finis. Porrò, finis propoſitæ nunc nobis tractationis eſt, inuenire cuiuſque morbi remedia. Quodnam igitur viæ quæ huc perducit, ſtatuetur principiũ? Nempe morbi ipſius cognitio, qualis ſcilicet is natura ſit, vt prius eſt oſtenſum. Quippe ſi id quod curatur is eſt, ratio profectò eſt ab ipſo quoque indicationes eſſe incipiendas. Ergo primùm quæ generalis communisq; morborum omnium indicatio ſit, inueſtigãdum eſt: ab hac deinde ad alias ſpeciatim deſcendendum. Quippe neceſſe eſt omnes morbos vnius eiuſdemq; participatione morbos appellari: veluti arbitror, & hominem, & bouem, & canem, & reliquorum ſingula. Vnum nanque idemq; in omnibus hominibus habetur, † cuius gratia omnes eandem appellationem hominis ſortimur. Pari modo canibus vnum idemq; omnibus ineſt, cui cogitatione innitimur

† Additur in antiq. τὸ νοεῖν, καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, id eſt intellectionis, & ſcientiæ capax.

timur, cùm canem intelligere volumus. Similiterq; in omnibus equis vnum idemq; inest, propter quod omnes equi dicuntur. In homonymis autem hoc clarius perspicere licet. Nam omnibus quadrupedibus animalibus, quæ latrãt, vnum idemq; inest, vtique quòd & quadrupedia sunt, & latrabilia. At marinis illis rapacibus belluis quas ipsas quoq; canes appellamus, vnũ rursus, idemq; inest, quod terrestribus non est: ita vt his cum illis in canum natura nulla sit, nisi tantũ nominis conuenientia. At hominis cum homine, veluti Socratis cum Alcibiade, non nominis modò, verumetiã eorum quæ ijs insunt, societas est. Nam & animalia, & bipedes, & pedestres, & rationales, & mortales sunt. In†plenumq; nihil vlli singularium hominum qua homo est inesse deprehendas, quod non & reliquis hominibus insit. Cæterùm terrestribus canibus, ab ijs qui sunt marini, multa insunt diuersa: seu corporis spectes formam, seu animi mores. Quippe ille cicur est, hominisq; amans: hic insidiator, & ferus. Ille terrestris, hic marinus. Ille quadrupes, hic non. Rursus, ille latrabilis: hic ad latrandum minimè habilis: At nõ terrestrium canum hic latrabilis est, ille non: nec rursus hic quadrupes, alter non quadrupes: sed omnibus ipsis vna forma inest, qua canes nominantur. Nec verò substantijs modò id inesse videtur: verumetiam ipsis accidẽtibus, vel vt affectus sunt, vel vt actiões, vel vt paßiones.

†ὅλως.

Verbi

Verbi gratia, homo inambulãs ab homine inambulante nihil differt secũdùm ipsam inambulationem: sed nec vstus ab vsto, nec † cæsus à cæso, nec albus ab albo, nec niger à nigro. Verũ in maioris minorisq; ratione: singuli horum nõ paruam obtinent differentiam, veluti magis minúsve albus. Verùm quatenus albus, vnum idemq; cũ altero albo poßidet: ita nimirum, vt qua homo est, vnum idemq; cum alio quolibet homine. Et in singulis deniq; significatorum, vnum idem omnibus inest. Ita igitur & ipsum ægrotare, & valere se habent. Illud enim ægrotantibus omnibus inest, hoc valentibus: vtique vnum idemq; vtrunq;. Et veluti nomine hominis vnum, ita etiam nomine sanitatis vnum significatur. Declarat autem & quotidianus inter nos sermo, quòd in quibus homonymia non est, in his vnum est quod significatur. Si enim dicat quispiam vulneratum sibi esse lapide caput, nemini qui audiat, sermo est obscurus, aut ambiguus, sicut est cùm dicitur deuoratũ esse à cane Coriscum. Siquidẽ à quo cane, statim rogabit auditor: propterea videlicet quòd duo sunt canum genera: terrestre alterum, alterum marinũ. At nõ quo lapide, aut quod caput, rogabit: cũ & omnis lapidis qua lapis est, vna species sit, & omnis capitis qua caput. Canis verò, vt canis, sanè non vna: sicut nec linguæ qua lingua, quãdo & tibiæ, & calceamẽti, & animãtis pars lingua est. Ac si quẽ audias ministro iubentẽ, vt

† τεμνόμενος, τεμνομένου· id est, sectus à secto.

linguã afferat, incertũ est quam linguã dicat. Sin vẽtrem, aut vesicã, aut iecur afferre iubeat, nõ itẽ. Ergo singulis significatis vna certa subiecta res est: nõ tamẽ cuiq; voci vna res subijcitur. Interdũ enim tantũmodo significatur per vocẽ, nec quicquam subijcitur. Verùm de his quæ ita dicuntur differere, præsentis propositi non est. Quibus autem non tantùm significatur aliquid, sed etiam res aliqua subiecta est, his quotquot significata fuerint, totidẽ sunt, & rerũ ideæ. Ac vocis quidẽ vnum significantis, vna necessariò erit, & rei species, numero tamẽ plures has esse licet: sicuti α. Eoq; septem esse vocales dicimus: elementa Græcorum idiomate quatuor & viginti: ad communẽ videlicet omniũ speciem, quæ vna est, referentes, non ad particulares, quæ chartis, lignis, membranis, & lapidibus sunt scriptæ: quarũ maximus numerus est, nec potis numerari, peneq; in infinitum extensus, nam possunt in toto temporis spatio infinita scribi, tum α, tum β, tum γ. Eodẽ modo & reliquarum literarum singulæ. Verùm ea in vniuersum quatuor esse & viginti numero dicimus, nõ particulares intelligentes, sed tantùm species, quibus (vt arbitror) ipsa nomina indimus. Quippe non hoc quod in charta scribitur, α dicitur: illud quod in ligno pingitur, non α dicitur: imò tum hoc, tum illud. Idq; siue describas in terra, siue in lapide: siue scalpas, siue coloribus pingas. Sed nec pueros docet quispiam multa α,

& β,

& β, & γ, & reliquorum singula: imò quoque horum vnũ, simul autẽ omnia vigintiquatuor. Simili genere, si equum vnum puero indices, aut camelum: vbi aliũ rursus equum, aut camelum aspexit, non rogat quod animal id sit, sed illum equũ, hunc camelum nominat: atq; illum quem prius, cùm hoc quẽ nunc cernit, eũdem esse dicit, quãuis fortaßis alter mortuus iam sit, alter (hic videlicet quẽ cernit) supersit. Iam vinũ homines heri hodieq; idem bibisse se dicunt: nempe specie idem. Interim tria se vina hodie bibisse narrant: aut etiam vnum, ad speciem vbique respicientes. Præterea quindenas fores vno sigillo obsignatas, ad speciem scilicet in omnibus his sermonem referentes. Adeoq́; est euidẽs, ac omnibus natura insitum, tum hominibus, tum brutis, vt aliud quid ceu in substãtia subiectum, aliud ceu specie vnũ intelligant: vt vel asinorum (qui tamẽ omnium brutorum stupidißimi videntur) aliud esse specie vnũ, aliud numero, notitiã nõ fugiat. Conspecta nanque camelo, asinus se retrahit, & fugit, ac timet, si nunquam antè camelum conspexit, sin autẽ videre iam assueuit, quamuis aliũ aliumq; illi demonstres, tamen propter consuetudinem non amplius timet: sed veluti vnam speciem intuetur, & illam cui insueuit, & hanc quæ nunc primùm apparet. Ad eundem modum, nec homines timet, propter consuetudinem: sed hos quoque velut vnam speciem videt. Verùm, si curatorem

inſpexit, nõ ſolùm vt hominẽ, ſed etiam vt ſuum hominẽ agnoſcit, & micat auribus, & caudam quatit, & rudit, & laſciuit, cum eum aſpexit, vtiq; indicãs ſe familiarẽ agnoſcere. Hunc itaq; tum vt hominẽ, tum vt familiarem noſcit. Eum autẽ quẽ primùm iam videt, vt hominẽ ſimiliter, vt familiarẽ nõ ſimiliter. Quare nõ nos modò, verùm aſini quoq; iam aliud, vt numero idẽ, tum vidẽt, tum etiã noſcũt, ac meminerũt: aliud vt ſpecie. Ac Dionem curatorẽ (eſto enim ita vocetur) aliter vt hominẽ, aliter planè, vt curatorẽ ſuũ agnoſcunt, vernaculi aſini, vtique cõmunem eius cum alijs hominibus ſpeciem, vt hominis capientes: priuatam verò ac ſecretã, vt Dionis tantùm. Ergo tantùm abeſt, vt veteres philoſophos laudem, tãquam amplũ aliquid magnæq; ſubtilitatis inuenerint, quòd idem ac diuerſum, vnũ ac non vnum, non ſolùm numero, ſed etiam ſpecie ſit inaudiendum : vt etiam ipſis aſinis hoc ineſſe natura dicam. Sanè adijciunt veteres philoſophi non tantùm numero, ac ſpecie aliquid idem dici, verùm etiã genere. Verùm id iam ad rem propoſitam non deſydero. Mihi enim vnicum illud ſatisfaciat, quòd ipſis aſinis ſtupidiores oſtendi, qui non concedunt aliud ſpecie vnum, aliud numero dici : magiſq; his etiã, qui vnũ eſſe phreniticum, & vnum Empiricũ dicunt, vnum tamẽ eſſe hominem non cõcedunt: aut qui nõ intelligunt ſpecie quidem vnũ eſſe hominem, numero nõ vnum,

tunc

† *nec Socratē vnum esse, tum specie, tum numero: Phreniticum autē specie esse vnum, multitudine non vnum: cùm fieri nō posſit vt* Dion, Socrates, *Theon, & Coriscus, pariter si ita fors tulit, phreniti laborātes, cum quatuor sint, vnus multitudine sint; sed specie vnus, multitudine non vnus. Absurdius autē multò est quod* Empirici *dicūt, cùm vnū esse* Empiricū *dicūt, deinde rogati quomodo vnū dicant eū qui viuit, cum eo qui mortuus est, & eū qui est in* Græcia, *cū eo qui est in* Aegypto, *mirificū responsum afferunt: Quatenus (inquiūt)* Empiricus *est, hactenus etiā vnus est. Hoc enim extremæ stupiditatis est, si adiectis illis quatenus & hactenus, nec quæ ipsimet, loquuntur, intelligunt. Si enim hactenus* Serapion, *&* Menodotus *vnus sunt, qua* Empirici *sunt: profectò in aliјs vnus nō erunt: quādo si omnifariam vnus essent, superuacuè arbitror, ac frustra addita essent illa, quatenus & hactenus, cū promptū esset simpliciter dicere vnum esse* Serapionem *&* Menodotū: *ita nimirum, vt si de ipso tantùm* Menodoto *loquens, adiectione nō egeres, sed absoluto sermone diceres,* Menodotus *est vnus. Ergo si vnus absoluto sermone est* Menodotus, Serapion *autē &* Menodotus *non absoluto sermone vnus, sed quatenus* Empirici: *omnino profectò ipsis alia quæpiā inerūt quibus duo sunt, & nō vnus ambo. Efficiturq; hoc illud quod antiqui* Philosophi *dixerūt, aliud numero, & idem, & vnum*

† οὐδὶ in impres. deest.

esse,aliud specie:nec esse mirũ si Menodotus Serapioni in aliquo idem sit atq; vnus,in aliquod nõ idem,neq; vnus : quatenus enim Empiricus,idẽ: quatenus autẽ hic resimus, ille naso adunco,aut cãdidus,aut niger,aut magnus,aut paruus,non idẽ. Nũquid igitur sic est vterque eorũ homo,vt vel naso est adunco,vel resimus:an sic vt Empiricus est? An hoc quoq; puer intelligat,quòd qua homo,vnus sunt:qua hic resimus,ille grypus, nõ vnus? Num igitur extremi stuporis est,aut pertinaciæ,aut nescio quo nomine meritò appellem,fateri vnum esse phreniticũ qua phreniticus.similimodo lethargicũ, & pleuriticum : hominẽ verò, qua homo est,non vnũ? Præterea Empiricũ vnũ dicere qua est Empiricus:equum verò, vt equus est,nõ vnum?Cùm audire liceat Aristotelem,& Theophrastum affirmantes , specie quidem posse alterum alteri idem esse,numero verò non idem. Atque etiam ante hos,illum qui ipsos huiusmodi significatorũ distinctionẽ docuit,audire dicẽtem nihil esse miri vnũ esse multa,& multa vnum. Quippe adeò dilucidè omnẽ hanc disceptationem Plato in principio Philebi absoluit, vt mihi vel ipsis stupidis videatur esse dilucidus. Asini nãq; norunt,tum hominẽ,tum camelũ,tum bouẽ:præterea hunc hominẽ quendam, hãc camelum,hũc bouẽ.Eodem modo viã norunt, nõ tantùm absolutè vt viã:sed etiã vt hanc aliquã viã.Nam in ingressu viæ quam nõ nouit,asinũ statue,atten-

deq;

deq; vt illam perambulet,ac totã peragat,in neutram partem declinãs,nisi sicubi in diuersa scinditur,vtique declarans se speciem ipsam viæ meminisse, & clarè agnoscere. Quippe inambulat eã,quæ trita est.quatenus autẽ ignorat,fallitur. Neque enim ex recordatione eius,quæ insectilis, vnaq; numero est,hanc quam nõ nouit, peragere potest.Manifestum verò est eum hanc viam, quæ nunc primũ insistit,quatenus via est,vt specie noscentem inambulare,quatenus verò numero vna est,eatenus ignorare,propterea quòd & nusquã ad nõ tritã diuertat, & qua in duas scinditur, nesciat vtra sit eundũ. Quod tamen omnino non ignoraret,si secundo,aut tertio,nunc per hãc ingrederetur.Nam quoniam alterũ nouit, alterum non nouit,propterea videlicet quòd communem viæ speciem cognoscit, propriam autẽ huius, vel illius ignorat: vtique quatenus nouit: non fallitur,quippe qui tritæ insistit, quatenus ignorat, fallitur subinde in triuijs,nescius quã eligat.Duplicẽ ergo cognitionẽ habent & asini: cõmunium specierũ alterã,priuatarũ alterã.In summa, siue vnã speciẽ appellare cõmune illud velis, siue genus,siue cõmunitatẽ,si illius hanc quã ipse nunc interpretor notionẽ custodias, de nominibus contendes,rem tamen mutare non poteris. Et de nominum quidẽ impositione,alius fortasse quispiã tecũ cõtendet,vtique qui æquè in rerum contemplatione,vt tu parũ est exercitatus. Cæterũ,nos

ſaltem non contendemus: illud potius te monebimus meminiſſe, quod Plato ait: Multa enim vnũ eſſe, & vnum multa. Mirificum ſanè dictũ, nec facile eſt contendere cũ eo: qui in horum vtrũlibet ſtatuat. Etenim ſi hoc obſerues, non erit quòd cõtendas, vt nunc cõtendis, partim ignorãtia partim adductus pertinacia. Sed ſiue quis vnum eſſe phreniticũ dicat, vnũ eſſe cõſenties: ſiue multa, ita quoq; conſenties. Simili modo & empiricũ, et dogmaticũ, & methodicũ. Nõ aliter ſanè & medicum vnũ eſſe, ac multos dices, vnũ quidem qua medicũ, non vnũ verò particulari multitudine. Non enim de Empirico loquens, illud quatenus adhibebis, de medico loquẽs id tolles. Neq; rurſus de medico loquens adijcies, de homine loquẽs auferes. Nec phreniticum vnum eſſe dices qua phreniticus, ægrotantem verò non vnum. Siquidẽ hic quoq; qua ægrotans eſt, vnus eſt. Dediſce igitur tandem nugas illas, quibus in alijs libris captiosè vtens, cenſes oſtendi tibi ipſum hominem ſolum, & ſeorſum à particularibus hominibus: tanquã ipſe oſtendere poßis Empiricum citra Menodotũ, & Serapionẽ, & alios particulares Empiricos: aut etiam phreniticum ſeorſum à particularibus phreniticis. Vbi igitur eſt error, vndeq; hæc mutatio, vt aſinis adeò ipſis ſint ſtolidiores? Nẽpe vnde in alijs quoq; infinitis fallũtur. Quippe vbi à notionibus ad rerum ſubſtantias tranſire tentãt: deinde per Logicæ contemplationis imperitiã fal-

lun

luntur, vtiq; subuertentes cum rerum addubitatione etiam ipsas notiones. Siquidem excipit eos hîc quæstio de generibus, & speciebus: quæ non modò homines qui in Logicis methodis non sunt exercitati, sed etiam nisi acriter intendant, aliquos ex ijs qui sunt exercitati potest fallere, Cæterùm, non oportet propterea quòd de rerum substantia dubitant, à manifestis recedere notionibus: nec putare consultũ aliquid inuenisse vtrósvis, vel Empiricos si vnũ dicant, non adiecto quo significato vnum sit: vel methodicos si pro genere vel specie, vel communi, communitatem vsurpent. Mihi enim melius visum est notione ipsa clarè iam definita (nempe qua phrenitici sunt, hac esse omnes vnũ: qua verò hic iuuenis, ille senex, aut gracilis, aut obesus, aut vir, aut mulier, hac multos) veteri elocutione decæterò vti, ac cũ Aristotele, Theophrasto, & Platone loquẽdo periclitari, qui omnia id genus specie esse vnum dicunt, multitudine verò non vnum, non phreniticum modò, aut lethargicum, aut Empiricum, sed etiã dogmaticũ, & methodicum, & hominẽ, et equũ, & virũ, & mulierẽ, & reliquorũ singula, quòd si ad particularia descenderis, veluti hãc mulierem, quæ indicari digito potest, hanc sanè nõ possis specie quidem vnam dicere, multitudine verò multas. Quippe hæc mulier, quæ indicari digito potest, vna est vtroq; modo, & specie, & multitudine, quod etiam aliter numero dicere solemus.

Hi verò ita nõ faciunt, sed alij communitates no minant, ceu verò non magis dubitari de ijs, quã generibus, & speciebus possit. Alij quatenus hoc quippiam est, vnum esse dicunt. † quatenus autẽ non vnũ, nequaquam explicãt. Etenim par erat hos quoque quemadmodũ ostendũt, quòd Menodotus, & Serapio, & Theodas, & Glaucias, & Apollonius, & Calicles, & Diodorus, & Heraclides, & Lycus, vnus omnes sunt qua Empirici, ita rursus quẽadmodũ nõ vnus omnes, sed multi 10 sunt, exponere. Siquidẽ in his exponendis alicubi planè deprehẽdissent idem, tum vnũ, tum multa, nõ modò esse, sed etiã dici posse. Menedotus nãque & Serapio, qua Empirici sunt, vnus sunt: imò verò & qua medici, & qua homines. Quid verò qua animalia? Nam id quæri ab his operæ pretiũ est. Num hactenus quoque Menodotus & Serapio vnus sunt? Nam si id negent, nec nos concedemus quatenus Empirici sunt, eatenus duos homines esse vnum. Sin concedant hac quoque duos 20 esse vnum, nẽpe quatenus ambo sunt animalia, protinus illud subijciemus: Rectè igitur ab antiquis philosophis dictũ est, aliud numero, aliud specie, aliud genere esse quod tum idem, tum vnum est. Dehinc rursus interrogabimus, Phreniticus Menodotus, phreniticus Serapio: idémne est, an diuersus? Si respondent eatenus vnum phreniticum esse, vnumq; & eundem ambos qua phrenitici, rursus percontabimur: Quid autem qua ægrotantes?

† Sequutus est veterũ codicum lectionem.

tes? num hac quoque ambo vnus sunt? Si negent, neque nos illis cõcedemus qua phrenitici. Sin annuent, vtique rem aliquam ponemus, cuius vna sit species, de qua omnes homines morbi nomẽ enũtiant. Non enim phrenitis res aliqua fuerit, cui vna sit idea, atq; eatenus omnes qui ea sunt affecti, vnũ efficiens. Morbus autem similiter vnũ nõ faciet eos, quos occupauerit. At nulla est, inquit, ita distincta species, aut animalis, aut morbi, sicut hominis, & phrenitidis. Quid ais improbe? An nihil tibi significare videntur hæ voces, animal, & morbus, sed similiter efferri, vt blityri, et scindapsus? An significant quidẽ, verũ nulla res substat, quæ vocibus respondeat, veluti in Scylla, & Cẽtaurus? an etiã significãt, atq; id quod significatur, vnũ est? Quippe si nulla sit res, quæ ijs vocibus animal, & morbus indicetur, non rectè dicis hominẽ esse animal, aut phrenitim morbũ. Sin est res aliqua, & verè dicis, tum hũc qui aduenit, animal esse, †tum hũc qui decumbit, ægrotare: est vtique omnino aliquid eorum, quæ ipsis insunt, de quo vocem vtranque enuntias. Verùm ad hæc intelligẽda, parum es exercitatus, tametsi ea ex primis sint, quæ in Logicis institutionibus tradantur. Cæterùm, quid hoc ad ipsam veritatem? Non enim profectò ex ijs quæ tu non intellegis, iudicanda veritas est: sed ex ijs quæ quispiã intelligit, qui & natura prudens sit, & ea didicerit, ac exercuerit, nec idem contentiosus sit: sed

† Addunt ipres. codi. ἢ τὴν φρενῖτιν νόσον.

ver

veritatem amet, quorum nullum in te est, quan-
quã medius fidius haud scio, an ista, natura pru
dentem desyderent. Quis enim nescit nõ idem si-
gnificare Socratem, ac resimum: † sed Socratem
totius esse subiectæ substantiæ nomen, reliquorũ
autem nominum nullum de tota corporis substã-
tia dici: non simum, non ventrosum, non caluum:
sed horum aliud figuræ nasi esse nomẽ, aliud de-
fectus capillorum in capite, aliud magnitudinis
esse ventris? Atq; hæc sunt quæ respectu partium 1
dicũtur: At si candidum aut nigrum Socratẽ di-
cam, de omnibus arbitror corporis partibus nomi-
na pronuntiem: cæterùm non totam substantiã,
sed vnum ex ijs quæ illi accidunt, indicem: nem-
pe colorem. Quinetiam si obesum dicam aut gra-
cilem, durum aut mollem, hirtum aut glabrum,
aut cætera id genus, quæ Socrati accidunt, ne sic
quidem de omni eius substãtia appellationes af-
fero: sed vnum aliquid eorum, quæ ipsi accidunt,
ostendo. Ad eundem modum & sedere ipsum, & 2
inambulare, & moueri, & dormire, & vigilare,
& singula id genus nomina, de nulla profectò
substãtia dicimus: sed aliquid eorum, quæ Socra-
ti insunt, his significamus. Quæ nimirũ in supe-
rioribus vel actiones esse, vel paßiones, vel affe-
ctus quosdam diximus. Satius ergo fuerit, nunc
quoque sub hac re formula exerceam, quemadmo
dum etiam in superioribus ostendimus, nõ à no-
minibus, sed à rebus orsum. Incipe verò à teipso
pri

† Addunt antiq. οὔθ' ἐφαλακρός. id est, neq; caluum.

primùm, æstimaq́; simpléxne res sis, an cõposita. Vtrúmne pes sis, an nasus, an oculus, an caput. Constat enim nullum te horum esse, sed nec sine his. Verùm & ex his & ex reliquis partibus vniuersis, quarum singulæ debitam habeant positu-ram, totus es compositus. Esto igitur nomen Themisô. At cùm Themisôna claudum esse aio, eò quòd dico claudum, pedũ affectum significo. Themisô verò totius est nomen. Quinetiam simus cæcusq́; à parte dicitur Themisô. Rufus verò & crassus non à parte, sed ab affectibus qui toti insunt, nõ aliter quàm inambulans, sedens, disputans, & viuens. Num igitur intelligis non esse hæc totius substantiæ tuæ signa: sed alia à parte quapiã esse nominata, alia ab vno affectu? Cùm verò bonum te iustúmve quispiam dicit, num etiam prospicis hæc esse affectuũ † nomina, qui in animo tuo consistunt? Atqui si noris quòd hæc ad portionem se habent cum albo & nigro (quippe sicuti ista corporis, ita illa animi affectionũ sunt nomina) intelliges (arbitror) & artificẽ & inertem [vel si quod nomen artifici est contrarium,] ab animi affectibus esse imposita. Iam si artifex vnde nomen accepit scias, scies (arbitror) medicus quoque vnde sit appellatus. Ad hunc si vnde dictus sit cognoris, nõ est quod magnopere labores, vt inuenias cui demũ inditũ sit nomen empirici. Sanè ipsum quod à vobis exigo, nec adeò difficilè, nec magnũ est. Quippe ipsa prædicamenta diuidere.

† In antiquis γνωρίσματα, id est indicia.

[Ista non sunt i Græco codice.

dere, Logicæ speculationis est initium. Cuius esse vos omnino expertes, facilè declarant ea quæ temerè nugamini. Vel nunc igitur respiciẽtes, post hac incipite quæ corpori accidunt nominare, veluti quòd hic albus est & niger, aut certè vehementer calidus, adeò vt ægrè ferre calorẽ poßit. Deinde calorẽ ipsum qui adeò auctus sit, vt occasione eius corpus laboret, nec probè perfungi actione poßit, permittite volenti appellare febrẽ.
Siquidem omnes homines eum qui ita sit calidus febricitare dicunt. Nec sanè rem magnam facietis nomen mutantes, nisi quòd tempus vestrum perdetis. Illud potius vir bone facito: Cùm Themisonẽ febricitare dices, & Dionẽ febricitare, & multos deinceps ad eum modum febricitãtes nominabis, perpende diligenter nũquid in ijs omnibus vnũ idemq; sit ipsum (vt sic dicã) febricitare, an diuersum. Inuenies enim vnũ esse idemq; specie: multitudine autem quòd etiam numero dicimus, non vnũ, cùm aliter tibi nec vt respondeas fas sit, nec intelligas. Ergo qui febricitat, is qua febricitat, vnus planè est: quando & qui delirat, quatenus delirat, etiam est vnus: quid verò & qui simul febricitat & delirat? nũquid & is vnus est, qua simul & febricitat & delirat? Sanè id neminẽ latere arbitror. Ponatur igitur ambobus ijs vnũ nomen, febricitanti dico ac deliranti, voceturq; phreniticus, qui ita laborat. Quòd si nõ intelligis quẽadmodũ ambobus vnũ

nomen sit positũ, admonebo te fortaßis nominum quæ ipse vsurpas. Quippe equũ aliquid appellas, nẽpe animal (vt ita dicã) hinnibile, siue quod ad hinnitũ sit habile. An igitur interesse cẽses, equũ dicas, an animal quod ad hinniendum sit habile? Ego sanè nõ cẽseo. Atqui si id ita est, ambobus illis nominibus, & animali, & hinnibili, quo vtiq; breuior esset sermo, equũ indidisti. Ad hunc etiã modum si quod pedestre & bipes animal sit, pro tribus nominibus vno interpretari velis, hominẽ vocabis. Et sanè solutio cuiusq; nominis in suam orationem, ad eum modũ absoluitur. Quinetiam vt conijcias componasq; orationem in vnum nomen, non aliter quàm iam dicto fit modo: cùm videlicet & simplicium cuiusq; notionem secũdùm ipsius nomen tenes, & simul ex duobus simplicibus rursus alteram notionem efficere compositam potes: mox illi nomen imponere: subinde rursus ipsi compositæ alio simplici adiecto, vbi ex tribus iam simplicibus vnam notionẽ feceris, huic quoque nomẽ aliquod imponere. Quomodo, inquies, & qua ratione id? Siquidem non grauabor exercendo eos, qui resipiscere à diuturna ista ignorãtia non recusant, longius progredi. Calor, simplicis rei nomen est, præterea actionis læsio simplex quædam res est. At tantus calor quantus iam actioni officiat, non etiam simplex res est. Quòd si etiã totum vexet corpus, multò profectò minus iam simplex est. Ergo quò minus multis vtantur

homi

homines, ad compendium alioqui natura procliues, eiusmodi calorem febrem vocant. Quippe expeditius dictu est febricitare Dionem, quam tantũ in toto corpore caloris habere, vt multas functiones corrumpat. Ergo cùm affectum ipsum significare volunt, febrim: cùm verò eum qui affectu laborat, ab affectu ipsô nomen declinant, vocantq; febricitantem, ad eum modum quo à candore candidum, & à nigrore nigrum. Itaq; compositæ rei nomen febris est, atque hoc etiam magis febricitans. Simplex autem est delirium. Verùm si simplex hoc cum composito copules, homo ipse phreniticus, affectus phrenitis nominatur, quemadmodum & homo ipse, ne animal rationale mortale dicamus, breuitatis causa homo est nominatus, ipsô hominis vocabulo orationis vim quandam comprehendente. Atque id est quod veteres Philosophi † orationem nominis dicere appellant. Cæterùm nõ ducunt in infinitum, sed vsque ad simplicia subeunt. Nam cùm hominem in animal & rationale & mortale solueris, postea ipsum animal solues in substantiam sensilẽ. At nõ ipsam substantiã amplius soluere poteris, nec etiam sensile. Quippe simplex primumq; est horum vtrunque. Quò fit, vt mihi mirari subeat de ijs qui phreniticum & hominem esse concedũt: morbum verò & animal esse non concedunt. Quippe quod perinde est ac si composita esse des, de simplicibus dubites: quasi non priora compositis

† τὸν λόγον definitionem fortè vertendum erat.

sitis natura simplicia sint. At non vidi (inquit) ipsum per se animal. Sed nec hominẽ insulsè vidisti: & tamen teipsum ais hominem esse. An illud fateberis, animal autẽ esse te non fateberis? Nusquam (inquit) vidi per se morbum. Sed nec phrenitim vnquam solam vidisti, sed in Theone, aut Dione, aut alio quopiam homine. Quare hoc planè puerile est, eo quòd nusquam morbũ ipsum per se solum videris, idcirco putare morbum non esse. Quippe ita nec febrim, nec phrenitim, nec aliud quippiã id genus esse dabis, vt quorũ nullum vsquam ipsum per se solũ videris. Sanè expediebat potius non ita, sed vt dictum supra est, à rebus ipsis cœpisse, cogitationeq; ipsa spectasse quot essent in totum simplicia: mox proprio nomine cuiq; imposito, ex ipsis iam cõposita nectere. Ergo subiecto corpori vnũ hoc primum insit, quòd sentit. Num cui id inest, animal nõ appellabis? Non, inquies. Atqui de nomine hoc pacto hæsitabis. Sed nec sensile corpus esse cõcedes? Iam ita de rebus ipsis falsò opinaberis. At si & corpus aliquid sensile esse, & nomẽ hoc animal de eiusmodi corpore dici concedes: audebis postea dicere animal nihil esse? Ergo nec albũ aliquid erit, nec inambulans, nec currens, quippe ab ijs quæ ipsi accidunt, dicitur corpus album, inambulans, & currens. Ipsorum verò accidentium hoc albedo, illud inambulatio, tertiũ rursus dicitur. Eodem modo sensus vnum quid est ex ijs quæ corporibus

accidunt: sentiens verò ipsum est corpus: hoc verò etiam animal nominatur. Quis igitur vbi sentiens corpus aspexit: omisso hoc nomine, animal, aliud quærat, quod de eo dicat? Num corpus duntaxat intelligitur, tanquam Centaurus? an res quoque aliqua huic appellationi est subiecta? Patet proculdubio esse subiectã aliquam. Age quid sensus? intelligitúrne tantùm, an aliquid est eorũ quæ corpori insunt? Mihi verò etiam id clarum esse videtur: nempe sensum vnum esse ex ijs quæ corpori insunt. Atqui si neque corpus tantummodo intelligitur, sed etiam subsistit: nec etiam sensus, imò is quoque subsistit: qui fiet, vt ambo coniuncta compositum efficiant non ens? Nã id iam perridiculum sit, corpus quidem esse ac sensum, nihil tamen esse sentiens corpus. Sicut illud magis ridiculum: sentiens quidem corpus esse, animal autem nihil esse: ceu aliud quidam animal sit, & non hoc, aut quicquam intersit, oratione, an nomine indicare aliquid velis. Aequè absurdũ sit & morbũ negare aliquid esse. Quippe si affectus nihil sit, morbus quoque nihil erit. Sin affectus aliquid esse detur, vtiq; & morbus aliquid fuerit. Quicũque enim affectus functioni officit is est morbus. At non potes (inquiunt) ostendere mihi ipsum per se morbum. Imò nec phrenitim vir bone nec febrim, quæ tamen & ipsa esse fateris, sicuti multa alia. Nam micrologiam nominum, quam philosophi quidam scitè sunt cõmen-

tis.

ti, sed quæ omnem in vita loquendi consuetudinem subuertit, sic vt ne ipsi quidem in suis ipsorum operibus ea vti poßint, impræsentiarum omitto, vt qui & alibi de ipsis diffusius egerim, & in opere de elemẽtis quæcũque sunt necessaria dixerim. Intelligo *autem micrologiam qua diuidunt in genera, Græca illa* τὸ ὄν. τὸ ὑπάρχον, & τὸ ὑφεστώς: Latinè *ens, & subsistens, siue substans dixeris. quippe quæ † translatitiè nobis tum hic, tum in sequentibus* Latinè *ponentur.* Vt *autem omnes in omnibus refutem, fieri omnino non potest.* Sed *enim quòd non modò propria morbi notio, sit sed etiam res aliqua subiecta quæ hãc appellationem sit sortita, satisfaciant ad præsens quæ hactenus sunt dicta.* Clarius *autẽ idẽ ipsum in progressu sermonis intelligetur, vbi de primis indicationibus absoluta disputatio erit.* Quæcunque *verò nunc dicta de morbo sunt, ea mihi & de symptomate, & paßione esse dicta censeo: præterea sanitate, & paritate, & robore, & potentia, omnibusq́; alijs quorum nomina & notiones de rebus quibusdam subiectis sunt dicta.* Omnia *nanque hæc corporibus insunt, partim vt affectus, partim vt actiones, partim vt paßiones.* Præterea *quædam ceu naturaliter insint, quædã ceu præter naturam.* Indicatio *quoque ex singulis eorum seorsum præbetur, à plurimis tamẽ medicorum prætermissa.*

† ἀδιαφόρως, id est nullo discrimine.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete.

LIBER III.

Quæ in tertio Methodi medendi libro habentur.

Methodus curationis vlcerum non malignorum.
Quo pacto medicamenta carnem generantia ab Empiricis inuenta ſint.
Caui vlceris curatio.
Curandi vlceris indicationes à laborantis particulæ temperamento ſumi debere.
Similarium corporum ſanitatem in bona quatuor qualitatum temperie conſiſtere.
Quod omnia corpora iiſdem medicamentis non indigent, ſed imbecillioribus quidem, & mollioribus molliora, robuſtioribus verò & ſiccioribus vehementiora conueniant.

CAPVT I.

SI IGITVR Hiero, *indicatio quæ ab ipſa rei natura primùm oritur, quod agẽdũ ſit inuenit, neceſſe eſt remediorũ inueniẽdorũ initiũ ex morborum ipſorũ natura ſumi. Siquidẽ abſurdũ ſit, aliud eſſe quod curandi rationẽ præſcribat, aliud quod curetur. Etenim indicare de ſe quique magis poteſt, quàm de alio.* Hoc *autem clarius fiet in ſequentibus. Verũ quoniã omnibus in confeſſo* eſt

est primas indicationes ex affectibus esse sumendas, certè laborandū pluribus frustra non est, vt hinc esse incipiendū doceā. Illud potius monstrare tentemus, neque totū hoc esse, nec prorsus magnam aliquā partē, veluti Methodici putant, sed minimā, & tantū initiū. Igitur ijdē ipsi aiunt calculū qui in vesica sit, propterea quòd toto genere præter naturam sit ablationē sui indicare. Ad eundem modū † verrucas, & myrmecias, & atheromata, & steatomata, & meliceridas & alia id genus. Ad intestinū quod iam in scrotum decidit, omniaq; quæ luxata sunt, quòd videlicet loco ipso præter naturā se habent, reponenda se in suū locū docēt. Atqui tantū abest, vt horū quippiam artificij cuiusquam sit, vt etiam priuatorū cuique patere possit. quippe qui membrū quod luxatum sentiunt, reduci in artus iubent: præterea verrucam tolli, & vlcus ad cicatricem duci, & aluum fluentē sisti. Verū quibus hæc rationibus fiant, id sanè nesciunt: atque id est quod adijci à medico debet. Itaque indicatio quæ à morbis sumitur, principiū tantū est, & (vt sic dicam) carcer vnde medendi ratio promouet nulla prorsus ipsius medicinæ artis adhuc portio, aut certè nec magna nec propria, sed quæ etiam plebi sit cōmunis. Ergo cui facultas est illa inueniēdi, ex quibus perfici possit quod à prima indicatione suggeritur, is meritò morborū est curator, qui si per experientiā inuenit, obseruator & empiricus est no-

† ἀκροχορδόνας, i. verrucas pensiles.

minandus: ſin ratione quadam & methodo, logicus, & methodicus, & dogmaticus. Ergo plebeius quidē (altius enim idē repetendū eſt) medicū adit reponi ſibi mēbrū iubens, aut eos quod fortè † fractum eſt, formari atque componi, aut melicerida ſibi tolli. Verùm quo pacto horū quodque peragetur, id ſanè inuenire medicæ artis eſt munus. Ac Empirici quidē per experientiam inueniri omnia cōtendunt. Nos partim experientia, partim ratione: cùm neque illa inuenire omnia queat, neque ſola ratio. Veruntamē confuſam miſtamq; tradēdam eſſe doctrinā nō cenſemus, ſed ſeorſum empiricam, & ſeorſum logicam, quò facilè appareat quam habeat vtraque vim. Nunc verò de ea quæ ratione paritur, inuentione dicere ſtatuimus. Nū igitur eſt nobis methodus aliqua, qua vſis inuenire prædictorū ſingula liceat? dico quod ſuperuacaneū genere ſit, adimere: & quod motū loco ſit, id proprio loco reddere: & quod vnitatis ſolutum ſit, vnire. An empiricen ad hæc requiremus? Ego ſanè methodū eſſe aliquā, qua quæſita inuenias, planè mihi perſuaſi: eiusq; principium eſſe id quod ſinguli morbi faciendū dictant. Vnitatis nanque ſolutio vnitionē poſtulat. Ea in oſſe fractura dicitur, Græcè κάταγμα: in carnoſa parte vlcus: ſicuti etiam vulnus, & ruptio, quod ῥῆγμα: & conuulſio, quod σπάσμα dicitur. Vulnus quidem ſolutio quædā ex vulnerando in carnoſa parte relicta. Ruptio & conuulſio citra vulnera

† συντετριμμένον, id est cōtritum.

tio

tionem facta. Prior enim carnosæ partis diuisio est: posterior neruosæ. His omnibus vnitio molienda indicatur: quæ an præstari vbique poßit, an in multis non poßit, hoc vtique internoscere primum iam artificis est. Quippe nemo plebeius nouit nec neruosam trāsuersi septi partem, nec intestina tenuia nō posse quem indicant finē recipere. Sed & de præputio, & de tenui buccarum parte, quod similiter se habet, idem ignorat. Præterea an caries in osse, quæ τερηδὼν Græcè dicitur, sanari queat, sicut erosio in carne, compertum nō habet. Iam an coalescere fractura poßit, veluti vulnus, præterea an callo adglutinari poßit, nō intelligit. Pari modo in capitis fracturis vulgus omnino nō nouit, sítne expectanda calli generatio, an aliter curandum. Porrò multò adhuc magis ignorat an corde vulnerato, aut pulmone, aut ventriculo, aut iocinore, fiducia sanationis sit. Nec in summa quicquā vltra primam †indicationem vulgaris quisquam nouit. Itaque hoc ipsum primū artis est opus, vt intelligas speraréne id † quò tēdis debeas, an secus. Eius rei duplex cognitio est, nec potest addi tertia. Altera per experientiam, cui longo vsu est opus. Altera per ipsius rei naturā, siquidē hæc tum cuiusq; particulæ substātiā æstimabit, tū actionē, tum vsum, situmq;. A quibus procedens, nō solùm quod sanari nō potest, præuidebit: sed etiā quod recipere sanitatē potest: de inueniēdis ei remedijs deliberabit.

† σκόπον, id est propositum. Nō autem est idē cum indicatione, vt patet infra lib. 9. ca. 6.

† τὸ τέλος.

CAPVT II.

CONSTAT *autem quòd à simplicißimis incipiet. Porrò nihil est simplicius vlcere quod in summa carnosa parte sit.* Huius *ergo, si quidem vlcus tantùm sit, curationis† finis vnitio est. Sin etiã cum cauitate sit, duplex eius propositus est finis: sicuti etiã duplex est affectus, nempe vlcus quod est vnitatis solutio, & cauitas quæ ex amissa aliqua animalis propria substãtia est contracta.* In *quo genere fieri sæpe non potest, vt alterius propositarũ finium sis compos: veluti si non modo caro ipsa, sed etiã subditũ illi os perierit.* Quippe *impleri ad vnguem cauitas eiusmodi non potest, cicatrice induci certè potest: sed hæc vlceris sanatio est, cauitas autem insanabilis remanebit.* Hoc *igitur ipsum aut per experientiã, aut rationis ope dignosci omnino oportebit.* At *Thessalus nec his vtitur, nec tertium quicquam adijcit: & tamẽ nugari nõ erubescit.* Sed *id mittamus.* Illud *potius doceat imitator* Thessali *medicus, quo pacto cauum in carnosa parte vlcus, nullo ex ijs quæ subsunt læso, sanabimus.* Sarco*tico (inquit) medicamento, id est, quod carne impleat, imposito.* Bene *sanè, magna facilitas, fortasse autẽ stupiditas potius erat dicẽdum, si cùm sarcoticum dixit, satisfecisse se quæstioni putat.* Quippe *si sarcoticum iam scimus, quid amplius requirimus?* Dic *nobis, quod illud sarcoticum sit, quo es vsurus?* Thus *reor, inquies, aut irim, aut*

† σκοπὸς neq; idem est cum fine, vt patet in prin. lib. de sectis.

ariſtolochiā, aut erui farinā, aut panacem. nam de ſiccis medicamentis principio mentionem faciam. Age igitur, hæc medicamēta quo pacto inueniſti? Experientia, in quis. Quid igitur eſt, quod per te amplius eſt adiectū? Siquidem quòd cauū implendū ſit, id quidē vel priuatus nouit. at ex quibus id, & per quæ medicamēta fiat, experiētia docuit. Theſſalus verò nec vt empiricus, nec vt logicus, medicamentū id nouit. Vt empiricus, quia videlicet nō vult. Vt logicus, quia non poteſt. Nam ego eum vt empiricū id ſcire, planè noui. Cùm enim duo ſint omnis inuētionis inſtrumenta, (nempe experientia & ratio) qui quod inuentū eſt nouit, ſed tamē rationem eius dicere in promptu nō habet, is prodit ſe per experientiā id inueniſſe. Vt igitur quantum erret intelligat, aurium nobis operam pauliſper accōmodet. Volo enim paucis cū ſolius experientiæ profeſſore agere. Etenim hunc quoque dicere par eſt, quo pacto ſiccum hoc quod carnē producat medicamentum inuenerit: quod vtiq; Cephalicon nominãt. Porrò cōponitur id ex iride & ariſtolochia, & erue & thure, & māna, [id eſt, purgamento thuris.] Eſt autē & aliud quod præter iam dicta corticē panacis recipit: ſicuti etiam aliud cui elota cadmia admiſcetur. Dicat itaque mihi, hæc quomodo ſint inuēta. Et quid (inquit) attinet de inuentione eorū quærere, ac nōn rectè potius inuentis vti? Atque hæc quidem initio ſtatim reſpondent:

pòst verò interim ex somnijs inuēta esse potuisse talia dicunt: interim fortè quapiam aliud fuisse in aliud effusum: mox aliquē vti misto ausum. Cæterùm audaciæ eius spem nō dicunt. Hæc *igitur manifestæ sunt nugæ.* Tertius *his inueniendi modus planè est rationalis.* Siquidem *simplicium illorū priuatim quispiam vnumquodq; vt sarcoticum expertus, mox carnem aliquādo non facere cernens, ratione deprehendit nō omni naturæ eorum quodque competere.* Si *enim cui aristolochia vlcus carne non impleuit, huic thus contulit: cui autem thus non profuit, huic iris admota fuit vtilis: rationabile erat (arbitror) non omnes ab omnibus similiter affici.* Hoc *vbi semel in ratiocinationem venit, optimum factu est visum quamplurima eiusdem speciei in idem miscere, quo nulli corporis naturæ deesset quod cōueniat.* 1

¶ Hæc in antiq. codicib. non habētur.

[Atqui *amice in commistis speciebus non seruatur actio suæ cuiusque substantiæ, sic vt in vnaquaque corporis specie adsit, quod morbo curando conueniat.*] Nam *si aut corporis naturam inuenire possent, aut adhibiti medicamēti vim non esse fortasse ijs tali varietate opus, vt quibus vnum illud medicamentū quod vni corpori conueniret, inuenire in promptu semper esset.* Nunc *cùm ignorāt vtrunque, parum rectè omnia miscent: vnum scilicet quod omnibus naturis quadret, moliri medicamentum studentes.* Hanc *ego componendorum medicamentorum rationē primis* 2

mis illis medicis ex cogitatam arbitror, atque vt antiquum inuentum recipio. Cæterùm tantum eam à vera medicinali methodo abesse reor, quanto certè rationabilior est transfusis in se mutuò cribris. Quippe nisi illud primum cogitet, solius se compositionis quæ ex similibus specie medicamentis conflatur, non eius quæ ex contrarijs initur, methodum dixisse: mox in eius miscellæ multitudine vnum fortasse esse medicamentum quod laboranti sit vtile, fortasse verò nec vnum, contra septem octóve quæ ex vsu nō sint: ita vt pluribus numeris obsit eiusmodi medicamentū quàm prosit: hæc inquam nisi reputet, plus eum ignorare de re ipsa quàm nouisse dixerim. Oleum nanq; cauo vulneri infusum: aduersißimum omnium medicamentum est: cùm si ita mederi velis, vsu ipso intelliges sordidum ac malè olens vlcus fieri. Quòd si tēpus quoque anni calidis sit, ac vitio mali succi homo laboret, aut fluxionibus obnoxius natura sit, aut etiā in victus ratione delinquat: timor est, ne illi pars ea computrescat, in qua vlcus est factum. Timor verò est & si cera, siue sola, siue in oleo soluta vtare. Atq; hæc quidem putrescere vlcus facient. At si æruginem ad leuorem tunsam insperges, ea quidem nullo modo putrefaciet: † dolorem tamen ac rosionem inferet non paruam. Præterea excedet, ac phlegmonem excitabit. Quòd si largius vtêre conuulsionem quoque accerset. Quoniam igitur

† δῆξιν. i. morsum.

ne

neque oleum, neq; ærugo, neque cera cauũ vlcus implere carne poteſt: cõſtat quòd ex ijs qui experientiam profitentur, nemo vſquam ea miſcebit. At ego ſanè hæc miſcebo, imò debita menſura non hæc modo, verum etiam alia mille pharmaca ex ijs quæ cauo vlceri ſunt inimica. Quippe ſi non iiſdem facultatibus lædunt, ſed quodammodo cõtrarijs: imparia quidem immodicaq; profectò fuerint, vt ad cauum vlcus implendum. Verùm quemadmodum ex duobus temperamentis immodicis vnum efficiatur modicum, id in medicamẽtorum componendorũ rationibus docuimus. Non eſt igitur difficile, ex oleo, cera, & ærugine, medicamentum quod carnem producat, conficere. Si enim noris eiuſmodi vlcus mediocriter ſiccandum eſſe, non ſiccare autem nec ceram, nec oleum, vtiq; intelliges nec alterum ſeorſum, nec ambo ſimul cauum vlcus implere poſſe: imò verò nec æruginẽ ſolam, vt quæ immodicè ſiccet. Ergo ſi omnia miſcueris, modicè ſiccum efficere medicamentum poteris. Quis verò cuiuſq; eſſe modus debeat, id mihi in libris qui de medicamentorũ compoſitione ſunt inſcripti, iam traditũ eſt. Nunc quoque ſi res poſtulet, indicabitur in ſermonis progreſſu. Nã primum omniũ abigendus mihi à ſequentibus libris amethodus iſte Theſſalus eſt, ſed indicato prius illi quantum à recto aberret. Nam prudenti vel quæ nunc dicta ſunt, ſatis oſtenderint qualis eſſe debeat medendi methodus. Verùm non eſt cum

tali

talibus sermo. Itaque etiam necesse est cum istis adhuc disputemus, hinc sumpto initio: Omnis quæ præter naturam est cauitas, impleri postulat quare & quæ in carnosa etiam accidit parte. ipsa verò impletio, inueniendorum remediorum finis quò tenditur, est. Vt verò quæ impleant inuenias, & multa ratione opus est, & multiplici particulatim indicatione, & methodo rationali exacta. Etenim sæpe vidisti difficilia sanatu vlcera curare nequiuisse: nec eos qui experientiam profitentur (istos inquam qui remediis scatent) nec etiam eos qui rationem sibi vindicãt omnes, quippe Thessalij isti quos methodicos nominant, sunt autẽ reuera à methodo alieni tanquã asini ad lyram, ne ad audiendã quidã eiusmodi speculationem sunt idonei: nedum quod rectũ est, ratione inueniant. Vidisti autẽ subinde in eiusmodi vlceribus Empiricos quidem aliâs se ad aliud medicamentum transferre, cùm nulla profectò ratio transitum ipsum monstraret. Verùm quoniam multa sunt experti, quæ cauum vlcus impleant, ipsam verò vt ijdem vocant: ἰδιοσυγκρασίαν, id est, corporum proprietatem in qua singula eorum pollere sunt visa: nec dignoscere, nec meminisse possunt. ideo nunc quoque ad quod transferent non intelligentes, sed sperãtes in multis particularibus experiendis, obiter quod conueniat omnino inuentum iri, aliàs ad aliud transiliunt, fortunæ potius quàm rationi eius quod

condu

conducat inuentione permissa. Similes his sunt. tametsi id nolunt, & qui ex dogmaticis ad naturalia corporum principia subire ratione non valuerunt, Quippe hi (vt antè ostēdimus) ex dimidio † Empirici sunt. † De istis verò amethodis Thessalijs quid etiam loquare? Soli igitur ij qui vera methodo curant, tum singulis id genus vlceribus idonea medicamēta & victum aptum inueniunt, tum liquidissimè rebus ipsis ostendunt quantopere conducat, quantumq; ad medendum lumen præstet ipsa de natura tractatio. Etenim prætermitti negligiq; aliquādo quod vtile sit, ijs qui ab alio pharmaco ad aliud assiduè trāseunt, non semel tibi ostendi, vno aliquo ex medicamentis quibus illi fuerant vsi, eiusmodi vlceribus sanatis. Spreta verò eiusmodi medicamēti facultas ab ijs meritò est, quòd videlicet & propter intempestiuum vsum non solùm non prodesse, sed etiā obesse est visum, & quòd in primo vsu nihil aliquando quod esset euidens, effecit. Vidisti porrò non minus oculorum nos grauissimos dolores sanare aut balneo, aut vini potione, aut somentis, aut sanguinis mißione, aut purgatione, quibus nihil aliud adhibet medicorum vulgus, quā medicamenta hæc quæ ex opio & mandragora & hyoscyamo fiunt, maximam planè oculorum perniciem, vtpote quæ nulla re alia sublati ad præsens doloris speciem præstant, quàm quòd ipsum sensum enecant. Multusq; nosti ab eiusmodi medica

dica

† Dogmatici, est in antiquo.
† qui ne prima quidē elementa potuerunt assequi.
Hæc in Græc. sunt exemplari: videntur tamen ab interprete consultò omissa, ne idem subinde repetatur.

dicamentorum vsu, cùm liberalius fuissent admota, nunquam postea naturalem statum, recepisse, sed ex his principio quidem obscurè atque ægrè vidisse, tempore verò suffusione, quam ὑπόχυσιν vocant, † vel pupillæ nimia dilatatione, quam μυδρίασιν appellant, vel tabe, vel corrugatione, quam ῥυτίδωσιν vocant, occupatos. Nosti profectò non minus & illud cùm ab ephebis vsq; mecum sis versatus, nec sub vllo me vsquã præceptore vidisse eiusmodi opus, sed id per me ratione excogitasse, & quam longo tẽpore aphorismum illum: Dolores oculorum meri potio, vel balneum, vel fomentum, vel vena incisa, vel purgatio tollit, considerauerim, quamq; ex reliqua Hippocratis diligentia sperarim ne in hoc quidem vel falsum quippiam, vel quod fieri non possit, præcipi, idq; fuisse quod me ad inquisitionem incitauit, quoad ipsa Hippocratis insistens via, inueni quo pactò discernerem, quando, quomodoq; dictorum quoque sit vtendum. Qua ratione multis qui talia viderunt, manifestum feci quãta medicinalis methodi vis sit, quãtiq; mali occasio fuerint qui nõ seruata veteri medicina, nouas sectas condiderint. Hæc sanè & vos præterea me quanquam à principio recusantẽ, orando tamen impulistis omne hoc opus tractandum suscipere. Quod, Deos præcor, alijs quoque hominibus alicui sit vsu. Certè minimam spem habeo, propter eum qui nunc regnat bonarum artium contemptum,

† Hic quædam addũtur in codicib. antiquis quæ cum Galeni esse non viderentur consultò omisimus.

ptum, diuitiarum verò existimationis, & ciuilis potentiæ admirationem. Ad quæ quisquis se conuertit, is nulla in re veritatem inuenire poterit. Verùm hæc prout Deo *placebit, ita finientur. At nos medendi methodum quæ veteribus quidē exculta est, nūc verò neglecta iacet, pro virili restituemus: repetita nimirū quam de cauo vlcere inchoauimus, disputatione.* Ac *de prima quidem inuentione eorum quæ eiusmodi vlcus carne impleant, satisfaciant quæ paulò ante diximus, con-* 1
cedamusq; si libet Empiricis *quæ dicunt omnia. At de inuentorum vsu & sæpe tibi in ipsis rebus ostendi, & nunc nihilo minus ratione demonstrare conabor, quemadmodū* Empirici *vbi solenne cuique medicamētū nihil profecit, aptè ad aliud certáque ratione transire nesciant.* Atque *id iure accidit. siquidē cùm causam improsperi successus prioris medicamenti ignorent, nec quò eam in secundo declinent habent. quippe cum causam ignorent, cur munere suo medicina fungatur, nec cur* 22
fallat intelligere valent. Hoc *verò ignorato, neq; ad aliud transire rationabiliter possunt: quādo nec in illo vitare eandem causam possunt.*

CAPVT III.

AGEDVM *igitur ipsi iam* Hippocrati*cam veramq́; caui vlceris sanandi methodum tradamus.* Porrò *hanc ab ipsa rei substātia ordiri oportet.* Itaque *quoniam in cauo vlcere id nobis proponitur, vt caro quæ periit restituatur,*

scire

ſcire licet generãdæ carnis materiam, ſanguinẽ bonum eſſe: opificem (vt ita dicam) autoremq́; naturam. Verùm nõ ſatis eſt naturã ſimpliciter dixiſſe, niſi etiã quorum natura, ſit adiectum, & vbi. Cõſtat autẽ quod ſubiectorũ corporũ quibus ſuperinduci caro debet, natura ipſa gignẽdæ carnis opifex eſt. Porrò cuiusq; corporis natura monſtrata eſt ex calidi, frigidi, humidi, ac ſicci tẽperatura conſiſtere. Quare manifeſtum eſt iuſtum horũ tẽperamẽtum in ſubiectis particulis, quibus reſtituri deficientem carnem ſumus, opificis habere rationem. Ac primum quidẽ in omni cauo vlcere duo illa cõſyderãda nobis ſunt, & quod ſubiectum eſt, iuſtáne temperie ſit, id eſt an ſecundũ naturã ſe habeat, quippe ſe mõſtratum ſanitatẽ in ſimilaribus corporibus, ipſarũ quatuor qualitatum eſſe iuſtã tẽperiem, & præterea ſanguis qui adfluit, bonúsne, ac mediocris ſit. Si igitur horũ alterutrum vitioſum ſit, multi ſanè affectus præter naturã exiſtũt. Nobis tamen vna cauitas in carnoſa parte proponitur. Fingamus igitur et ſanã eſſe partẽ, & ſanguinis cõfluxũ citra vllũ vel in qualitate vel quãtitate vitiũ. Porrò his ita ſe habẽtibus, nihil eſt præterea qđ obſtet quo minus prima carnis generatio proſperè cõtingat, idq́; nullius externi medicamẽti ope. Quippe cauſis ambabus vnde naſcitur præſentibus, nulloq́; extrinſecus quod impediat obſtãte, nõ poteſt prohiberi carnis generatio. Verũ in ipſa primæ car-

nis generatione duplex prouenire excrementum necesse est, veluti etiam in commentariis de natura docuimus, quòd omnē qualitatis alimēti mutationem alterum craßius, alterum tenuius excrementum sequitur. His excrementi etiam per vniuersum corpus semper prouenientibus, quod tenuius est, ipsa inuisibilis est perspiratio, quæ etiā subinde fit visibilis, quoties vel naturalis calor lāguet, vel nutrimēto vtitur quā iustum sit ampliore, vel motus quispiā vehemētior animali cōtingit, alterū est sordes, quæ in summo corpore nostro colligitur, Quinetiā in vlceribus tenuius excrementum sanies, Græcè ἰχὼρ appellatur: quod crassum est, sordes. Ac ex tenui quidem excremento vlcus humidum redditur, ex crasso sordidum, eoq; duplicibus medicamentis eget: vtiq; vt humidum est, siccantibus: vt sordidum quæ ipsum se expurgent. Ergo cùm nullo vnquā tempore natura cesset, certè nec tempus vllum erit, in quo non ambo hæc in cauo vlcere colligentur. Quare nec tempus vllum erit, in quo non vtrūque medicamentorum genus desyderabit, vtique & quod siccet, & quod expurget. Ac cuiusmodi quidem genere esse medicamētum debeat, inuētū iam est. Verùm non est id satis. Siquidē specie aliqua inuentā est opus, quæ sit vlceri admouenda. Hæc igitur quomodo & qua methodo inuenietur? Nēpe ea, quæ in libris de simpliciū medicamētorū viribus est tradita. Ostēdimus nanq; in his

quæ

quædã medicamẽta ſiccare, quædam humectare, quædã refrigerare, quædã calfacere, nonnulla per cõiugationẽ vel calfacere & ſiccare, vel frigefacere, & humectare, vel calfacere & humectare, vel refrigerare & ſiccare, eſſeq́; in ſingulis eorum maioris minoriſq́; rationẽ, multitudine ſanè infinitã: cæterùm ad vſum medicinalem limitibus qui facilè cõprehendantur, circũſcriptam, primo quodã in his, & ſecũdo, & tertio, & quarto ſtatuto ordine gradúve. Cuius igitur ordinis erit medicamentũ, quod carni producẽdæ ſit aptum: quodq́; modicè tum ſiccare debere, tum detergere propoſuimus? Certè primi ordinis. Quippe quòd ſuper hunc fuerit, ita vt non modò humoris qui influit redundantiã cõſumat, ſed etiã affluẽtem ſanguinẽ ipſum populetur: id refici, carnẽ ceu materiam eius abſumẽs prohibebit. Porrò talia eſſe oſtenſum eſt thus & hordeaceã, & fabaceã, & erui farinã, & irim, & ariſtolochiam, & cadmiam, & panacẽ, & põpholygem. Omnia verò hæc tum maioris minoriſq́; diſcrimine inter ſe diſsidere, tum alia eorum ſimplices † qualitates vincentes habere, alia compoſitas, monſtratum eſt. Siquidem ariſtolochia & panax tum cæteris plus ſiccant, tum natura magis calent: hordeacea fabarumq́; farina multò his minus ſiccant, † nec vllum calorẽ obtinẽt. Thus verò moderatè calet, minus tamen illis ſiccat, adeò vt quaſdã corporũ naturas † omnino non ſiccet. Erui farina, & iris,

† δυνάμεις, id eſt facultates.

† καὶ ἥκιστα θερμότητος μετέχει, id eſt minimum caloris obtinent.

† ὅλως ξηραίνει τὴν ἀρχὴν, id eſt primum non ſiccet.

horum atq; ariſtolochiæ & panacis mediū locum tenent. Verū quod ſermo noſter vtiliter attigit, denuò repetamus. Quippe thus in humida corporis natura carnem producere poteſt, in ſicca non poteſt. Scire nāq; licet duas eſſe primarū indicationum differētias: quod ſecūdum naturā ſe habet, cuſtodiā ſui indicāte, & propterea quæ ſimilia ſui ſint poſtulante: quod præter naturam eſt, ſublationem ſui, eoq́; contraria requirente. Perit enim quidq́; in cōtrarium, & à contrario. Atque vlcus quidem quò eſt humidius, eo ſanè medicamento quod magis ſiccet, indiget. Corporis verò natura quāto eſt humidior, tāto quod minus ſiccet, medicamētū poſtulat. Quare ſi qua ſunt vlcera, quibus par eſt humiditas, quod in ſicciore corporis tēperamento conſiſtit, vtique magis ſiccari poſtulat: quod in humidiore, hoc ſanè minus, quo natura naturæ intereſt. Siquidē productam carnē ei, quæ antè erat, ſimilem eſſe oportet. Vbi igitur priſtina ſiccior fuit, nouellā quoq; ſicciorem fieri conueniet: quare vberius hæc ſiccari, quātoq́; magis ſicca fuerit, tāto quod admouetur medicamentū, magis ſiccam facultatē habere debebit. At in humidiore natura tanto rurſum iis quæ minus ſiccent medicamentis eſt opus, quanto caro ipſa minus eſt ſicca. Thus igitur, vt ad humani corporis naturā eiuſmodi obtinet temperamentum, vt temperatam & mediam naturam propemodum adæquet, humidiorem autē ſenſim

exiccet, quemadmodũ eâ, quæ ad ſummũ eſt ſicca, paulò eſt humidius. Meritò itaq; thus in quibuſdam tum vlceribus, tum naturis, pus quidem mouet, carnem nõ producit: in quibuſdam etiam carnem producit. Itaque ſi obſeruaueris, rationi reſpõdere euenta deprehendes. In humidiore nãq; natura producere carnem poteſt, in ſicciore non poteſt. Præterea in modicè humidis vlceribus carnem efficere poteſt, in ijs quæ præhumida ſunt, prorſus non poteſt. Vidéſne igitur clariſsimè, qui recta methodo curare vlcus velit, quot huic theorematis ſit opus? Nam poſtquàm inuentũ eſt humorem omnino huic vitio ineſſe, vtique ſiccans parandum medicamentũ indicauit. At quoniam ipſorum ſiccantium quædam magis ſiccant, quædam minus, partim ex vlcerum diuerſitate, partim ex ægri natura, quod expedit, eſt deſumptũ. Itaque non modò de corporis natura meditatus ſit, oportet, quiſquis cõmodè ſanare vlcus debet: verũetiam diligẽter ſpeculationem omnẽ de medicamẽtis didiciſſe, tum ſicci humidiq; corporum temperamenti notas callere. Contemplare igitur quanta ſit methodicorum iſtorum pronũtiandi temeritas, qui vnum id ſibi ad cauum vlcus ſanandum ſatisfacere putant, ſi ſciant quòd carne eſt implendum. Non enim in hoc curãdi ratio cõſiſtit, imò in eo inueniendo quod carne ſit impleturũ. At quod implebit, iam (inquit) experientia eſt inuẽtũ. Dic proinde & quod ſanabit, inuentũ

experiẽtia eſſe: nec fruſtra gloriare, nec methodũ extolle. Quãquam apud ipſos quoque Empiricos experientia, quæ ſine certa limitatione ſit, dãnatur. Scribunt nanque in cõmentarijs de medicamentis, ad hunc modum: Emplaſtrum ad eos qui molli ſunt corpore, & pueros, & mulieres. Noruntq́; thus in naturis eiuſmodi carnem in cauis vlceribus (modò aliud nullũ ſymptoma ſit) producere, eademq́; implere. Vtrum tamen eiuſmodi corpora humida ſint, atque idcirco modicè ſiccantia deſyderent, an alia euentus cauſa ſit, ſanè non norũt. Rurſus enim ad ſenilia corpora aliud ſcriptum medicamentum inuenies, aliudq́; ad ea vlcera quæ ægrè ad cicatricem veniunt, oraſq́; prætumidas habent, quæ ὀχθώδη Græci vocant, multaſq́; alias diſcretiones in omnibus ſuis medendi cõmentarijs ſcribunt, quibus quoad licet, ad curandæ naturæ proprietatẽ appoſitum pharmacũ inueniunt. Quippe diſcretiones in quaque arte propriũ à cõmuni ſecernere conantur: quantoq́; plura quis diſcreuerit limitaueritq́;, eò propius ad proprietatẽ accedit. Ipſum verò ad vnguem propriũ nec ſcribi omnino poteſt, nec dici. Eoq́; tum Empirici ij qui in arte fuêre diligentiſsimi, tum dogmatici ferè omnes fatentur nullam ſcribi poſſe curationẽ ad vnguem exactam. Sed id quod ad cõiecturam de laborantis natura deſyderatur, alij ex proprio cuiuſq; medẽtiũ vſu, alij ex artificioſè ratiocinando adijciendum eſſe

affir

affirmant. Nemo tamen eorum adeò fuit præceps, vt omni vlceri cauo vnam se habere medicinam, quæ carnem restituerit, profiteretur. Non enim apud vllum inuenies eiusmodi pharmacũ, quod omne vlcus cauum sanet, imò pro modo humoris sordisq; atque ipso laborantis temperamento, immutandum medicamentum esse. Missa ergo hîc methodicorũ impudẽtia, agè videamus quid Empirici dicant, qui ex proprio cuiusq; vsu exercitationeq; adijciendum aliquid censent ad propria laboranti inuenienda remedia. Siquidẽ (vt sæpe diximus) nulla est in arte medica nec res nec medela, quæ specie dicibilis nõ sit. Sed quod nec dici, nec scribi, nec omnino præcipi potest, id quantitas in quoq; est. Nam in vlceribus humor & sordes dici possunt, quantitas in neutro dici potest, quanquã hîc quoque accedere propius ad indicandam eam studemus, exiguã copiosamq; sordẽ dicentes, præterea tenuem, & crassam, & prorsus multam & admodum paucam, & mediocrem, & competentem, aliterq; ad hunc modum variè nominantes: quò videlicet quam proximè licet, ad quantitatem indicandam accedamus. Diligẽter igitur attendas nũc velim, vt intelligas quãtum præstet methodo quiduis, quàm sola experientia facere. Esto nanq; notum sit hoc vel illud pharmacum ad cauum vlcus implendum facultatem habere in ijs qui, vt nos loquimur, humidiore sunt temperamẽto: vt autem obseruator &

Empiricus† ijs, qui molli sunt carne, ac mulieribus & pueris: deinde nũc tali nihil prosit. Nos igitur cuius causa nihil profuit, inuestigabimus, atq; hãc in duo æstimãda reducemus. Nã aut partius siccauit medicamentũ, aut nimium, horũq; notas habebimus sordem & † saniem. Nã si plusculum sordis sit, totumq; vlcus humidius, intra modum siccauit, sin purum, & absque humore cernitur, vltra. Statim igitur mensuram quoque excessus defectusq; ex ipso notarum modo intelligemus: tantoq; pharmacum quod deinceps applicabitur, vel siccius, vel non tale admouebimus. Empiricus autem si admotũ cuipiam medicamentum carnem nõ restituit, id quidem videt: cæterùm ignarus parciúsne, an nimiũ siccando id euenerit, transire ad alterum non potest. Ad eũdem planè modum & Erasistratus, Herophilusq; ex dimidio (vt dictum est) dogmatici, malè vlcus sanabunt, quippe qui ea tantùm vitia curare ratione tentant, quæ instrumentaliũ partiũ sunt propria. Vlcus (vt iam dictum est) commune similariũ instrumẽtaliũq; est. Ideoq; id quatenus in similaribus prouenit eatenus empiricè curabũt. Quinetiã si ea curare tẽtẽt, quorũ substãtia omninõ perijt, aut etiã manca curtaq; est: in his quoq; necesse est, à logice curando multifariã aberrent. Si enim quod perijt, substantia quæpiã similaris sit, necesse est eum qui regignẽdæ huic cõsulet, totius esse naturæ peritum. Ac de his quidẽ post dicetur.

† Legitur in impres. ἀπαλοχρώτων, in antiq. ἀπαλοσάρκων.

† τοὺς ἰχῶρας.

tetur. Illud interim clarissimè ostẽsum arbitror, non esse cuiusque probus vlcus curare, primamq; omnium indicationem, quæ vel plebeis patet, minimam esse curationis partem. Nam & calorem, frigus, humiditatem, ac siccitatem, actiuas qualitates esse, demonstratione accepisse necesse est: & deinde quæ nobis tum de tẽperamẽtis seorsum dicato volumine sunt scripta, tum quæ huic pertinent in aliis voluminibus, omnia nouisse. Atque hactenus quidem de vlcere cauo sermo est habitus, ipsam tantum cauitatem curantibus nobis. Siquidem quæ vlceris propria curatio sit, nõdum traditum est. Perficitur autem ea quoque iuxta eandem methodum, quippe quæ tum à laborantis partis temperamento, tum à medicamentorum facultate accipitur. Porrò ambo hæc à tractatione de elementis pendent. Etenim nisi illud in methodo concessum sit, quatuor qualitates genituræ corruptelæq; causas esse, nec methodum inchoasse, nec prouexisse, nec absoluisse fas est. At verò vt illas agentes mutuò patientesq; ostendas, id ad speculationem de elementis pertinet. Quod igitur in præcedentibus ostendimus, id nunc præsenti sermone confirmatur, nempe nihil posse medicum de vlla similarium partium agitare, sine naturali, quam vocant, scientia. Verùm illic de similaribus duntaxat id est ostensum, hîc iam sermo noster quodammodo insinuat ne in ipsis quidem instrumẽtalibus cuiquam in-

tegram inuenire curationem licere, qui illam nō attigerit. Porrò idem in toto opere etiam euidentius monstrabitur.

CAPVT IIII.

Verùm ad ipsam vlceris quod solum consistit, curationem transire nunc tempestiuū videtur. Fuerit autem solum, si nec affectus vllus simul adsit nec symptoma. Esto igitur quæ exulcerata est particula, nec fluxione vexata, nec malo succo vitiosa, nec omnino extra naturalē temperiem: sed nec vlla ei cauitas adsit nec vlla cutis amißio. Nam id quoque bona pars medicorū præterit, non intelligens postquàm cauū vlcus carne iam impletum, ac planum effectum, nihilominus tamen hiat, duplicem adhuc particulæ affectum superesse, alterū substantiæ cutis amißionem, alterum continui solutionē. Ergo quoties vnum id habetur, nempe cōtinui solutio, siue ea summæ est cuticulæ, (quam ἐπιδερμίδα vocāt) siue cutis totius, siue etiā pariter subiectæ carnis, vitiū quod vlcus dicitur, ita existit, postulatq; tantū agglutinari. Quippe si commissæ simul sint cutis oræ, nihil erit in medio cutis generis diuersi, quemadmodum in eo quod iam repletū est, planumq; redditum. In hoc enim oræ vlceris se non contingunt, sed totius vlceratæ partis cutis perijt: quā vtique restituere oportet. At in eo quod acuto aliquo est diuisum, vna agglutinatio requiritur, non etiā cutis generatio. Quoties ergo vlceris simplicis

pro

propositum sit inuenire curationẽ, præsumendũ in sermone est diuisam esse carnosam particulam citra vllius portionis amißionem. Nã latũ quod cicatrice induci postulat, omnino cuticulam, quã ἐπιδερμίδα, Græcè vocauimus, desyderat. Hanc igitur tum gignere, tum sibi vnire oportet, duoq; tibi hoc loco existunt, ad quæ sicuti in cauo vlcere consilium diriges, propterea quòd affectus ipse geminus in ambobus est. Quo igitur (ipsorũ inquiet fortè aliquis) planum vlcus à cauo discernitur, si & geminus vtrobiq; est affectus, & geminus curãti propositus finis? Nempe multitudine amissarum partiũ. Quippe in cauo vlcere non ipsa modò peryt cuticula, verùm etiam reliqua cutis natura vniuersa, & subiectæ carnis portio aliquando non exigua. In repleto vlcere caro nõ deest, exterius tamen cooperimentum desyderatur. Ac quæ eius generis vlcerum curatio sit, pòst dicemus. Nũc eius quod vlcus tãtùm sit, nec aliũ vllum affectum adiunctum habet: quænam debita curatio sit, præcipiamus. Ergo quoniam hîc sola diuisio proponitur, diuisorum oras vnà coniũctas esse oportet. An non id solùm, verumetiam coniunctas manere? porrò bifariam simul manẽt quæ cõmissa sunt, cùm alia per se, alia ope aliorũ maneant. Per se quidẽ, quæcunque secum concrescunt ac coalescunt. Aliorum ope & quæ colligãtur, & quæ glutino aliquo tenentur. Ac quæ concrescant, omnino mollia naturaliter sint oportet.

Talia

Talis sanè est tum caro ipsa, tum quæcunque ex carne consistunt. Quæcunque verò dura siccaq; sunt, eorum diuisæ partes coire simul nequeũt: sed glutinum aliquod vinculúmve, quo cõmissa maneant, requirunt. Et talium quidem corporũ sanatio in sequentibus præcipietur. Nũc de ijs quæ vniri possunt, inceptum sermonem peragamus: hîc quoque ipsam coitionis coalescentiæq; causam inuestigantes. Est verò sicuti in cauis vlceribus vt caro producatur, ita in simplici vlcere vt oræ ipsæ secum coalescant, natura certè causa: adeò, vt si quæ dißident, in idẽ adamußim componas, citra omnem reliquam extrinsecus molitionem coalescant. Oriturq; tibi iam alius attendendus finis, nempe orarum adductio: à quo orsus, quibus id efficias, inuestigabis, quippe aut vinculo ex duobus initijs circundato, aut sutura, aut fibulis (quas Græcè ἀγκτῆρας vocãt) impositis, aut horũ quibusdam, aut omnibus, quæ diducta sunt, in idem adduces. Expedit autẽ quod circunijcitur, neque molle nimium sit, & algæ ritu fragile, (βρυώδεις Græcè vocant) quò videlicet tuto contineat: neque rursus ita durum, vt premendo offendat. Tu verò ipsa circũductio nec ita laxa sit, vt nihil efficiat: nec ita vehemens, vt premendo dolorem excitet. Hæc si feceris fueritq; vlcus solum citra vitiosum succum, aut fluxionẽ, aut intemperiẽ, aut phlegmonẽ, aut aliud quodlibet vitiũ, proculdubio coibit. At si vel præ eius magni-

tu

tudine fieri nequeat, vt disiunctæ ipsæ partes exactè ad imum vsque sibi cõiungantur, videlicet nec sutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas valẽte, vel etiã sanies iam illic sit collecta, vel dolor quispiam adiunctus: eiusmodi vlcus ex sola partiũ cõmissione agglutinari omnino non potest: quando quod dolet, plus aliquid affluere facit: atque etiã si quod affluit, pro iusto naturæ modo se habeat: attamẽ vires ipsæ partium quæ tum propter dolorẽ, tum etiam ex vulnere sunt imbecillæ, ne quod iustũ est ferent, sed veluti ab iniusto grauabuntur. Atque hinc omnino superuacua sanies proueniet: mirũ etiã nisi & phlegmone. Iam verò si etiã citra dolorẽ sanies in medio adductorũ labrorũ vlceris interuenerit, aut etiã locus quisquã medius interfuerit, qui sanie quidẽ sit vacuus, sed aëre plenus: non potest eiusmodi vlcus sola dissidentiũ partium cõiunctione glutinari: quãdo & sanies iam vnionẽ dispescit, & quæ coniungendis interueniunt loca vacua, interiorũ laterum frontes prohibent se cõtingere. Quare illæ saltẽ vlceris partes vt coëant etiam carne prius impleri naturæ opera postulãt. Porrò hæ adeò planè sunt exiguæ, si modò diuisæ vlceris partes ritè sint coniunctæ, vt vnius diei spatium desyderent, aut ad summum bidui. Hoc igitur tempore medicamẽto opus est quod particulam siccet, vt & siqua sanies iam subsit, hanc consumat: & siqua in vacua loca influxura est, hanc

hanc prohibeat. Nunc *igitur medicamentū quod carnem producat, & mediocriter siccet, rursus mihi ad memoriā reuocabis, vt intelligamus sicciúsne eo esse glutinatoriū debeat, an secus. Sanè quod carnem producit, si totum qui cōfluit sanguinē consumeret, ipsam materiem creandæ carnis sic adimeret.* At *glutinatoriū aut omnino carnis generatione nō eget, aut planè exigua, quare plus siccet, oportet, quàm quod carnem producit.* Ergo *tum hac ratione† tenui quadam differētia inter se dißidēt, tum verò altera nō parua, quatenus scilicet quod carnem producit, statim etiā detergendi vim obtineat oportet, quo non modo redundantiam humoris siccet, sed etiā sordē auferat, glutinatoriū verò nec detergeat, nec expurget, sed contra prorsus substantia omnē in idem cogat, cuiusmodi facultatē habent medicamenta ea, quæ austera & adstringentia vocātur.* Hæc *nanque in idē cogendi, ac stipandi, non detergendi, neque purgandi facultatem habent.* Quo *fit, vt vbi carni producendæ studemus, maximè cauendū sit à medicamento quod adstringat, vtpote quod sordē vlceribus arctius affigat, quàm vt facilè poßit absolui.* Vinū *igitur, omnis, vlceris, est, optimum est medicamentum.* Quòd *si nec illud, qua vlcus, sermoni sit adiectum, †idē tamen arbitror intelliges.* Quippe *recordationis tantùm causa est additum, (nequis obaudiat,) non sicut necessarium aliquid definiens.* Adeò *si memorem*

† Male legitur in impress. μακρὰν pro μικρὰν.

† Antiq. legit, putares hoc à me dictum absolutè.

te eorum omnium quæ in proximo libro sunt tradita de rebus singulis tum nominandis, tum verò subiectis, præstiteris, nihil est quod talia tibi decætero definiam. Illud tantùm abundè mihi erit, si per singula eorum simplices affectus à compositis secernam. De quibus mihi nõnihil prius est dictum, ac nunc nihilominus est dicendum, nõ adeò mehercle rei ipsius causa, quàm quòd plæriq; medicorum dictione ipsa decepti, cauum & æquabile, † recens & inueteratum, sordidum & purũ, † ἔναιμον
liberum phlegmone, & phlegmone impeditũ, putant differentias esse vlcerũ. Necesse igitur est distinguere quæ propriæ vlcerum differentiæ sint, & quæ aliorum affectuum complexiones. Verùm hoc posterius paulò. Sanè solennis veteribus doctrina (quæ vtinam nunc esset in vsu) maximè naturalis est. Quippe ij simplicis cuiusq; affectus propriam curationem dicunt, præcipueq; omniũ Hippocrates. Medendi nanque methodus ad hũc modum bellißimè procedet, si de singulis simplicibus seorsum præceperimus: post deinde de compositis omnibus alteram aliquam methodum indicauerimus. Veluti enim si duo verè essent in victus ratione morbi, clausum & fluens, id est qui in retentione & fluore spectarentur, cùm seorsum vtriusque curationem dixissemus, de coniũctione amborũ esset agẽdum, sicut Thessalus ipse censet: eodem (arbitror) modo quoniam vlcerum qua vlcera sunt, vna omnino est species, tum

phleg

phlegmonarum qua phlegmonæ ſunt, altera item ſpecies vna eſt: oportet vbi ſeorſum vlceris, ſeorſum rurſus phlegmones curationē tradideris, poſt deinde ambas in idem coniungere. Id igitur ſi fecerimus, omne profectò vlcus tum ſiccari debere, tum etiam adſtringi pro dicta iam methodo inueniemus non tamen detergeri, contrà, cauitatem in carne ſiccari quidem poſtulare & abſtergeri, minimè autem adſtringi. Quinetiā ad eundem modum quem prius diximus in cauis vlceribus, nūc ad portionē naturam corporis æſtimabimus mollíſne ac laxa ſit, an dura, ſicca & cōpacta. Si quidem prior quanto eſt humidior tanto medicamentis minus ſiccantibus eget. Poſterior quatenus eſt ſiccior, eatenus rurſum quæ vehementius ſiccent, magiſq; adſtringant, deſyderat. Empiricus enim (arbitror) hic quoque pueros, & fœminas, & qui tenero ſunt corpore, memorabit, iuuenes agricolas & nautas his opponens. Cæterùm cùm nō intelligit quòd in pueris & fœminis propter humiditatē temperamenti eiuſmodi medicamenta viſa ſunt conducere, rurſus altera meſſoribus ac nautis propter ſiccitatem conuenire, nec cuiuſque corporis curationem exactè conijciet, nec erroris cauſam deprehendet. Quo fit, vt nec intelligat quemadmodū ſed ad potius tranſferet, vbi parùm ceßit ijs quæ per experientiam prius nouit. Hac igitur ſummatim deglutinatorijs medicamentis diximus. Hinc verò altera quædam

met

methodus succedit ad eorum præparationẽ compositionẽq; pertinens. Siquidem cauo vlceri quicquid volumus, statim applicamus: siue siccũ id, siue humidũ, medicamentũ sit. Licet enim omni parti vlceris ea tum inspergere, tum illinire. At in vulneribus quorum maior est profunditas id non licet. Quippe vbi semel oras cõiunxeris, contingere quæ in alto sunt diuisa, non poßis. Consyderandum igitur est non modo, an siccans adstringensq; modicè medicamẽtum sit, verũetiam an peruenire ad imum valeat. Nam & cerussa & lithargyrus siccant, adstringuntq; modicè: sed si ea cineris ritu circa vulnus inspergas, nihil proficies. Neque enim ad fundum peruenit medicamenti vis, quod ita sit siccum: humiditatem igitur quãdam desyderat, quò simile emplastici sit, vel etiam, humidioris cuiusquam medicaminis. Verùm hæc operis eius quod de medicamentorum cõpositione præcipit, propria speculatio est, non eius quod de medendi ratione instituitur. Quòd si quid ea ad rem propositam indigebimus id procedente opere attingemus.

CAPVT V.

NVNC ad vlcus quod cicatrice induci postulat, reuertar: de quo paulò ante dixi eius quoq; primum quò tenditur finẽ ex eodẽ esse genere, cuius est & caui. Quippe regignere aliquid opus est quod periit, non tantùm vnire quæ dißident: cæterùm diuersa ratione hîc gignere

quod desit, quàm in cauo: quãdo hîc sanguis, illic caro pro materia sit. Siquidem quod cauum est, impletur ex gignenda carne: quæ ex sanguine ortũ habet. At ad cicatricẽ perducitur quod iam est impletum, ex gignenda cute, quæ ex subiecta creatur carne. Cæterùm caro eadẽ specie cum ea quæ perijt, gigni in cauo vlcere potest. Cutis talis omnino qualis erat quæ perijt, prorsus restitui non potest: sed simile quiddam cuti, & quod eius officiũ suppleat, potest: non tamen planè cutis. Ac causa quidẽ cur sicuti caro adepsq́; regignũtur, ita cutis quæ prorsus perierit, regigni nequeat, ex naturalibus problematis est petẽda: quẽadmodum autem tum naturã, tum vsum cutis imitemur, hinc accipiendũ. Eiusq́; rei methodum iam tradamus. Quoniã tegere carnẽ naturali aliquo tegumento propositũ est: quippe id est ducere ad cicatricẽ vlcus, aut cutis nobis generãda est, aut summa caro cuti similis efficienda. Verùm vt cutis regeneretur, fieri omnino nequit: quod superest igitur, efficere est tẽtandũ. At quæ igitur huius efficiendi est ratio? Nempe alteratio. Quippe vt carnis pars quæpiam nõ amplius caro permaneat, sed veluti cutis euadat, postulamus. Quo pacto igitur (inquies) alterabitur? Profectò alicuius alterantiũ qualitatẽ ope. Incidit enim rursus hoc loco, vel nolentibus nobis, de elemẽtis sermo: sine quo nec quod cicatricẽ inducat inuenire medicamentũ licet, nedum quod carnis producẽdæ,

aut

aut agglutinandi facultatem habeat. Ergo quoniam cutis carne ipsa tum siccior est, tum etiam densior, si carnē siccabimus & adstringemus, cuti etiam persimilē reddemus. Habes medicamenti quod cicatricē inducit, summam. Verū ea non satisfacit. nam & glutinatoria tum siccabant, tum etiā adstringebant. Ergo quo hæc ab illis distent, id, si ipsam rerū substantiam inspici, inuenies. Nam quoniam in glutinatione vlcerū siccādum quod adfluit est, quò videlicet affecta pars superuacuis vacet, in cicatrice ducenda non modò quod adfluit, verumetiam humor qui in ipsa carne continetur, est consumendus: multò profectò siccius quod cicatricem inducat, quàm quod agglutinet, esse conueniet: quando glutinaturo vnum id propositū est, vt eius quod secundū naturam est, redundantiam consumat, qui cicatricem inducet, non hoc modo, verumetiā vt ei quod secūdùm naturā se habet, aliquid deradat. Galla igitur immatura hoc loco, & malicorum, † & ægyptiæ spinæ fructus, modicè siccantia pharmaca sunt. Chalcitis, & es vstum, & æris squama, & misy, & fissum alumē, multò his sunt valētiora. Misy quidē & Chalcitis præcipuè, mitior autem æris squama, atque etiam hoc mitius es vstum. Quod etiam si lauabis, vtiq; minus mordēs medicamentū habebis. Porrò hoc quoque ad speculationem de componendis medicamentis pertinet, quæ sanè medendi methodum ordine sequitur.

† Antiq. addit, & balaustia.

Nam medicamentorum facultates nosse, id quidem medendi methodum præcedit, tractatumq́; de his alibi est. Compositio verò medicamẽtorum, medendi methodum sequitur. Quippe vbi hæc vniuersale præcepit, dico autem siccandum, aut humectandum, aut calfaciendũ, aut refrigerandum esse: tum vel modicè id faciendũ esse, vel valenter, vel leuiter, intelleximusq́; cuiusq; simplicium medicamentorũ facultatẽ, hancq́; per se & seorsum perpensam: tum profectò quo pacto quis 1
ea cõmodè ad vsum miscuerit, considerare conueniet. Existit igitur eo pacto duplex de medicamentis peritia, altera de eorum viribus, altera de compositione ac præparatione. Verùm ad id quod superest methodi de vlceribus, redeundum est.

CAPVT VI.

SVPEREST *autem (vt arbitror) de supercrescente carne dicere, quam* ὑπερσάρκωσιν *Græcè vocat pleraque medicorum pars. Est porrò is quoque morbus ex eo genere, quod in quan-* 2
titate magnitudinéve partium spectatur. Licet enim pro arbitrio voces. Ex eodem genere & cauitas erat de qua iam egimus. Ergo veluti quod vlcus cauum vocant, nõ vnũ est vitium, sed pariter & cauitas & vlcus ita vlcus quod supercrescentẽ carnẽ habet, nõ vnus est morbus, sed simul caro supercrescens, & vlcus. Indicat autem magnitudo quæ præter naturam est, primam indicationem, (quam etiam veluti metam inuenien-

do

dorum remediorum diximus) ipsius scilicet exuperantis ablationem. At hæc sola medicamentorũ ope perficitur, non opera naturæ: videlicet contrà quàm in carne restituenda aut glutinatione se habuit. Hæc enim naturæ ipsius sunt opera, pharmacis tantum quæ actioni eius obstant, summouentibus. At supercrescentis carnis detractio, nullum quidem naturæ opus est, sed medicamentis perficitur quæ vehementer siccent. Porrò proxima sunt eiusmodi medicamenta tum ijs quæ valenter detergent, tum ijs quæ cicatricem inducũt sic vt non pauci interim per errorem medicamentum quod carnẽ minuit, vel pro eo quod sordem deterget, vel pro eo quod cicatricem inducit, accipiant: vt (ne ab exemplo nostro recedamus,) misy & chalcitis si humidæ naturæ applicabis, potius carnem demere quàm cicatricẽ inducere deprehendes. Vnde siquãdo ijs vti ad cicatricẽ inducendã in aliorũ penuria cogimur, parcissimè ipsis vtemur: summũ tantũ specillũ in ea medicamẽta ad exactissimũ leuorem tunsa demittẽtes, ac pòst velut tenuissimum quendam pollinem partibus, quæ cicatrice induci postulant, imponẽtes. Quòd si minuere quæ supercreuêre, studemus, liberalius imponemus. Sanè ærugo magis etiam quàm hæc minuere carnem potest, ita vt genus eorum quæ cicatricem inducant, omnino sit egressa. At si illa etiã aduras, vt minus acria, sic ad cicatricẽ inducẽdã reddes magis apta. Si verò etiã laues, adhuc

fient mitiora. Meministi verò (arbitror) & tu eius qui celebri illo viridi, medicamento sordidũ vlcus citra rationẽ curabat, mel quidẽ ei admiscens, multis autẽ deinceps diebus æquè sordidũ reperiens, deinde inops consilij, nec habẽs quò se verteret. (Accidebat enim vt non modò non purgaretur sordes, sed etiam vt de subiecta quoq; carne nõnihil vnà detraheretur, & colliquaretur, propterea quòd medicamẽtum valentius quàm pro laborãtis natura erat.) plus deinde (vt erat egregius medicus) mellis aßiduè medicamẽto adijciebat, quò videlicet adhuc valentius purgaret, ceu non satis id medicamentum prius adhibitum fecisset. Eueniebat autem planè cõtrà. quippe quantum ille intendebat medicamenti acrimoniam, tantum caro subiecta colliquabatur. Quod verò in vlcere ex liquata carne sordis apparuit, id medico, ceu medicamentum nihil efficeret, imposuit. Atque huius quidem ignoratia etiam in discernendi peritia erat, non solùm in medendi methodo. Etenim si quã maximè similiter sordidũ † ex vtroque medicamẽto vlcus deprehẽditur: at certè cauitas maior ex valenti, & quod colliquat medicamento efficitur. Quinetiam labijs præaltis, rubrumq;, & phlegmone quodammodo affectum vlcus cernitur. Aliquando verò rosionem quoque manifestã ex huiusmodi medicamẽto æger sentit. Quòd verò minus quàm pars est siccat, nec mordet, nec quicquam efficit eorũ quæ retuli. Patere

† Additur antiquis codicib. καὶ ὑγρὸν, id est & humidum.

an

autem & in his arbitror Empiricū etiamsi experientia quammaximè distincta discretaq; vtatur, transire tamē vbi quid non cessit ad id quod expedit artificiosè nō posse: imò vni illi id licere, qui vera methodo (quam ipse nunc instituo) medetur.

CAPVT VII.

QVIPPE quam Thessalij isti Amethodi methodū profitentur, nomē dūtaxat esse nudum intelligis, omnis effectus vacuū. Qui cùm tanta, tamq; multiplex saltē methodus sit in vlcere sanādo, neq; Empiricorū discrimine ad inueniēda remedia sunt vsi, neque sicut dogmatici ab ipsa rerū natura indicationē aliquā agendorū sumpserūt: sed solùm id, quod nec vulgares lateat, proponētes, nempe cauū vlcus carne impleri postulare, plenum cicatrici induci, quod carne supercrescēte luxuriat minui, sordidū expurgari, † mundū vel cicatrice induci, vel agglutinari: vlcerū curationis methodū quādam explicasse se putāt: tantùm scilicet absunt, vt intelligant humidioribus naturis minus siccātes medicinas cōducere, siccioribus quæ magis siccēt. Ergo quod in tota disputatione nostra manifestè apparuit, id denuo resumendū est: vt & nos illi quāmaximè simus attēti, & reliqui omnes qui veterem methodū corrūpunt, quantū aberrēt, clarius intelligant. Incipiā verò ab eo vlcere quod carne impleri postulat, vnū id pro exemplo proponens:

† Ald. legit, mundum cicatrice induci, recēs agglutinari.

quando etiã proximè de eo sermonem feci. Ab hoc de omni simul in vniuersum curatione loquar. Ergo illud non ratione modò, verumetiam experientia cõsyderantibus apparuit non omnẽ naturam eadem medicamẽta requirere, sed infirmiores mollioresq; mitiora, validiores sicciores q; valentiora. Ita verò tum in ijs quibus cicatrix inducebatur, se habebat, tum etiam quæ glutinatione egebãt. Omnino enim nullum vehementiũ pharmacorum ferunt molles naturæ. In eiusmodi verò sermonis nostri decursu perspicuũ planè fit, tum ægri naturam esse consyderandum, tum cuiusque hominis propriam esse curationem, tum supra hæc illud tertiũ, nempe quoniam cuiusque naturæ proprietas ineffabilis est, nec exactißima scientia cõprehensibilis, hunc esse optimũ cuiusq; particularis ægritudinis medicum, qui iam methodum quandam cõparauit: ex qua & dignoscere naturas poßit, & coniectura consequi quæ sint cuiusque propria remedia. Porrò, existimare cõmunem quandam esse omnium hominum curationem, sicuti stupidißimi methodici putant, extremæ est dementiæ. Atqui illi ob id stata esse putant omnia medicinæ artis theoremata, hoc est eiusmodi esse quæ scientes homines faciant, firmamq; sui notitiam præstent, ipsorumq; artem: notitiam quandam esse cõmunitatum, non proprietatũ, tanquam cõmunem & generalem hominem, non particulares curarent. Ergo sicuti in

alijs

aliȷ̃s omnibus ſtatim inter initia ſunt lapſi, ſic in hoc quoq;. Siquidē curatur non homo cōmunis & generalis, ſed noſtrū quiſque, alius videlicet aliud temperamentum naturamq́; obtinens. Hi verò vnā eſſe omnium hominū curationē exiſtimant. Ego cōtrà, ſi cuiuſque priuatim naturam explorare ad vnguem ſcirē, vtique qualem fuiſſe Aeſculapium mente cōcipio, talem me eſſe putarem. Sed quoniam id fieri non poteſt, certè vt quoad homini licet, quamproximè accedam, tum ipſe me exercere decreui, tum alios vt idem faciant, adhortor. Ac conātur quidem quantū poſſunt & Empirici, vt à cōmunibus ſecedere, ita propius ad ea quæ propria ſunt accedere. Verùm quantū hi quoque ab eius rei perfectione abſint, ſuprà eſt dictum. Nō enim hæc in pueris, vel mulieribus, vel ſenibus, vel mollem carnem albamq́; habētibus, aliaq́; id genus, pro certis diſcretionibus (ſicuti illis placet) ſunt ponenda, imò quēadmodum in humore & ſiccitate corpus ſe habeat. Ac empiricos quidem medicos, tum ob alia multa, tum ob id probare maximè cōuenit, quòd accedere quantum licet ad ægri proprietatē conantur. Poſt enim reliquas diſcretiones omnes quas adhibent, etiā quæ à conſuetudine ſumitur, adiȷ̃ciunt, tanquam hinc remediorum quæ ægro magis ſint propria, compotes futuri. Dicetur autem à nobis in ſequentibus de conſuetudine fuſius, vbi pro cognoſcenda proprietate laborantis naturæ.

etiam discrimen à consuetudine priscis inuetum esse probabimus. Hanc itaq; cum reliquis Empirici recipiūt, & præter hanc, ipsum etiam medicum qui sæpe ægrum inuisit, quàm eum qui non viderit: cōmodius curaturū aiunt. Postea tamen cùm hæc omnia adiecerint, stabilem se atq; scientificam habere notitiam propriæ curationis ægri adhuc nō dicūt. At verò impudentissimus Thessalus illud modò vnum intelligens, quòd cauum vlcus sit implendum, cōstantia tamen & firma dicit esse medicinæ theoremata, quanquam hoc saltem omnes (vt antè iam dictum est) homines sciūt, non ij modò qui nūc sunt, postquam Thessalus iste alter videlicet Aesculapius, in lucē hominum venit, sed etiā, arbitror, qui ante Deucalionē, & Phoroneū fuerūt, si modò hi rationales erāt. Imò verò præter hoc quòd carne esse implendum: cauū vlcus nouerūt: etiā illud non ignorarunt, qui medicamēta nosset, quæ tale vlcus carne implerēt, hunc medicum esse. Atque hæc si per experientiā sunt inuenta, constat empiricè nobis esse curandum: sin ratione inuenta sunt, logicè. Non enim profectò aliud inuenit, alio autē nunc cōmodè vtetur. Verùm de eo nobis cum Empiricis lis est. Quod autē dicere cœperā, vera ipsa medicina de laborātis natura coniecturā fecit. Nominat, arbitror, id vulgus medicorū Græcè ἰδιοσυγκρασίαν omnesq; id incomprehensibile fatentur, ideoq;, ipsam veram medicinæ artē Aesculapio,

Apol

Apolliniq́; concedunt. Pendet porrò omnis hæc ratio ex duplici principio, Empiricis obseruatoribusq́; ab ijs quæ manifestè apparent, Logicis autem, ab ipsis elemẽtis. Nã quòd alij aliud medicamentum prosit, etiam pueri iam fermè sciunt, & ratio pariter quæ ab elementis ducitur, id confirmat. Si nanque quindecim differẽtias in hominũ temperamentis ex minoris in his maiorisq́; ratione, idq́; in humida tãtùm natura statuas, necesse profectò est medicamentorũ etiã quibus sis vsurus, quindecim differentias noueris, quarum aliæ magis, aliæ minus siccent, quò nimirũ quod cuiq; naturæ cõgruat, inuenias. Quòd si etiã in sicciore natura alijs quindecim positis, ad has quoq; pari modo alia quindecim medicamẽta requiras, habebis in totum triginta medicamẽta, quæ triginta naturis conuenient: quibus vt is demum solus cõmodè poterit, qui in corporum temperamentis diligenter se exercuerit. Nunquid igitur si totum corpus temperamento sit sicciore, ab ijs quæ magis siccent medicinis iuuabitur, si verò pars quæpiam eius, cæteris partibus natura sit siccior, quæ minus siccent requiret? An liquidò patet hîc quoque, quæ pars siccius temperamentũ obtinuit, hãc etiam quæ magis siccent postulare? quæ humidius sit sortita, minus siccantia? Atque hoc totum prætermittunt Amethodi isti Thessali, qui vnam omni particulæ congruere medicinam putant. Empirici autem quantum in hoc

Thes

Thessalios istos methodicos superant, tantū à veris methodicis logicisq; superantur. Habent enim profectò illi quoque, ab ipso scilicet vsu edocti, aliud medicamentum ad ea vlcera quæ in oculis accidunt, aliud ad ea quæ in auribus, aut articulis, aut carnibus, aut sola cute. Cæterùm quòd nec in ijs se transferre ad aliud possint, ex ijs quæ suprà diximus, facilè patet.

CAPVT VIII.

QVONIAM autem & de his satis iam dictum est, rursus ad disputationis initium reuertamur, misceamusq; vlceri omnes qui simul cum ipso incidunt affectus, ab intemperie primùm orsi. Si enim exulcerata caro, vel prius etiā ex quauis occasione, vel ipso vlcerationis tempore iusto calidior frigidiórve est effecta, vtique medelam exigit, quæ non modò moderatè siccet, sed etiam intantum calfaciat refrigerétve, inquantum subiecta caro à naturali suo habitu recessit, cùm fieri non possit, vt in vlcere, vel carnis productio, vel sinus impletio, vel agglutionatio, vel cicatricis inductio, rectè vnquam cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat. nec frustra dictum suprà est hæc omnia naturæ esse opera. purgari tamen sordida, minuiq; supercrescentia, etiam carne naturalē statum nō seruante possunt, propterea quòd tantū hæc medicamentorum sunt opera. Quocirca legitimi vlceratarū partium temperamēti, quoties eas vel carne im-

plere, vel glutinare, vel cicatrice inducere ſtudes, maior tibi ſolicitudo erit. Seruari nanq; debebunt naturæ motus, quos comprehenſorum ſingula† comitantur. At alias non ſeruabuntur, niſi prorſus ſe pro naturæ ſuæ ratione pars habeat. Veluti igitur ſi phlegmone cũ vlcere vna eſſet, priuſquam hæc diſcuſa ſit, nemo id vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere tentarit: ad eundem (arbitror) modum etiam ſi ſine phlegmone ſola ſubſit intemperies, nullum horum fore prius ſperabimus, quã illa ſit ſanata. Rurſus igitur hinc indicatio quædam ad medicamentorum, quæ ſuperius cõprehenſa ſunt, inuentionẽ oritur. quippe omnia ea ſiccantia erant: ſed diſsidebant inter ſe pro intentionis remiſsioniſq; modo. Cæterùm, definitum antea non eſt, quatenus in calefaciendo frigeſaciendoq; ſe haberẽt: ſed methodus hoc quoq; inueſtigare quodammodo cogit. Non enim tantũ an ſiccet, ſed an etiam non valde calefaciat, aut refrigeret, expẽdi oportet. Ergo† altercũ, & mandragoram, & †meconium, ceu ſupra modũ refrigerantia fugies: tametſi ſiccant ea quoque quantum ſit vlceri ex vſu. Reſina verò, & pix, & aſphaltus quãquam modicè ſiccant, tamen immodicè ſunt calida. Ideoq; eis nemo vtetur ſolis, nec aliter, niſi cum leuiter refrigerantibus admiſtis vnum ex omnibus medicamentũ fecerit, quod ſit temperatum. Si igitur hæc ita ſe habẽt ſicuti profectò habent, inſpici etiã conueniet, & circundari

† Male legitur in impreſ. εἴπερ pro ἕπεται.

† ὑοσκύαμον.

† In Græco eſt, κώνειον, id eſt cicutam.

dantis nos aëris temperiem. Si quidem veluti medicamentū quoddā, is quoque corporibus nostris forinsecus incidens, vbi immodicus calore, vel frigore est, sanationē moratur. Danda igitur opera est, vt medicamēta eius excessui occurrant. Ideoq; Hippocrates *in calidioribus anni temporibus his quibus frigidior facultas sit medicamētis vtitur, calidioribus autē per frigidiora. Nō ignoras profectò hîc quoque ex stupidis methodicis quendam fateri, quo pacto in calore, & frigore se habeat, qui ægrum cōtinet aërem se inspicere, non tamen anni tempora inspici permittere: quasi nomina ipsa tēporū anni prosint obsintve, nō eorū temperamenti ratio: aut non huius causa veteres medici ad ea respexerint. Verùm quòd qui certa methodo curare vlcus debet huic necesse sit, tum ad prima elementa, vel maximè venire, tum anni tempora, & corporū temperamēta nō in toto modo, verumetiā in singulis partibus considerare, abundè monstratū reor. Rursus verò repetendū hoc etiā loco est, quod prius diximus in indicatione, quæ à sicco humidoq; sumitur. Nam sicuti in illis humidior natura humidiora, siccior sicciora medicamenta exigebat: ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requiret: contrariā scilicet ijs quæ præter naturam, & ijs quæ secundum naturam sunt, indicationem præstātibus. quippe quæ secundū naturā sunt, similium sibi indicatiua sunt: quæ præter naturam, contrariorum si*

modò illa seruari, hæc summoueri necesse est.

CAPVT IX.

ACQVOD tum corporũ tẽperies, tũ anni tempora, tum partiũ naturæ, consyderãda ab eo sint qui probè vlcus sit sanaturus, clarè me docuisse existimo. ad hæc, quòd prima quidẽ medicationis indicatio à solo sumatur affectu, remedia tamẽ inde inueniri nõ posse, nisi prius ad corporũ elementa sit ascensum, & ægri tẽperamẽtũ perpensum, non corporis modò vniuersi, sed etiam afflictæ particulæ, cum hoc quoque ambiẽtis tẽperie æstimata. quæ vtique cũ ad præsentes status, tum verò regiones extenditur. Quòd autẽ cõtrariæ subinde in vna curatione indicationes sint, atque has quemadmodũ tractare cõueniat, latius quidẽ dicetur in sequẽtibus, non tamẽ alienũ sit nũc quoq; paucis de ipsis egisse. Etenim quòd ægri temperamentũ sit humidius, particula ipsa quæ laborat, siccior: aut contra quòd hæc sit humidior totius temperamẽtũ siccius mirandũ nõ arbitror. Pari modo in calore, & frigore, quòd cõtrario tẽperamento sit pars cũ toto. Veluti igitur si totum corpus medio tẽperamẽto esset, (quod esse optimũ docuimus(nihil planè quantũ ad laborãtis naturã attineret, in medicamẽtis nouaremus: ita vbi vel siccius, vel humidius, vel calidius, vel frigidius iusto cernitur, eatenus intendere vires medicamentorũ oportet, quatenus corpus ad naturalẽ intemperiem est versum. Non enim arbitror,

exci-

excidit nobis quæ naturalis intẽperies sit, & quæ præter naturam. Dictum enim de ipsis est in alijs ac præcipuè in libro qui de inæquali intemperamento est inscriptus. Pone igitur totum laborantis corporis temperamentũ humidius esse, eoq; medicamenta desyderare, quæ minus siccent: ipsam verò ægrã particulã ex earũ numero esse quæ sicciores sint (qualia esse diximus, quæ minus sunt carnosa, cuius generis sunt, quæ circa digitos, & articulos habentur præterea, quæ circa aures, & 1
nasum, & oculos, et dẽtes, sunt: ac vt semel dicã, vbi crebræ chartilagines, & mẽbranulæ, & ligamenta, & ossa, & nerui sunt; adeps verò, & caro, vel omnino nulla est, vel perquam exigua,) diuersa in his est ea quæ à patiente particula accipitur indicatio, ab ea quæ ex ægri sumitur natura. Quare si quanto ægri temperamentũ iusto est humidius, tanto particula iusto sit siccior: nec adyciendum, nec detrahendũ pharmaco quicquã est, sed tale adhibendum, quale si vlcus in medij 2
temperamenti particula corporis mediocriter tẽperati consisteret, adhiberemus. Sin siccior debito particula tanto fuerit, quanto corporis temperamentum iusto est humidius: vtique in tantum intendi siccitatem medicamenti conueniet, quantum particulæ temperementum totius temperamentum excedit, veluti si quatuor numeris sit exulcerata pars medio tẽperamento siccior, ægri natura gradibus tribus humidior, manifestũ est

parti

particulam quæ nunc exulcerata est, siccius vno gradu desyderaturam medicamentum, quã quæ pars sit temperata. Quod autẽ hæc omnia coniectura sint accipiẽda: tũ quod optimè † coniicere poterit, qui in ratiocinãdo de his sit exercitatus, liquidò patet. Ac in talibus quidem omnibus contrariæ subinde indicationes vno tẽpore fiũt. Neq; enim est quod de indicationibus quæ à calido & frigido sumuntur, etiámnum dicam, vtpote quæ ad portionem dictorum intelligi possunt. † In alijs verò, etiam temporibus quibus perficiendæ sunt indicationes separantur, oportetq; in principio præsertim curationis alterã cessare, alterã officio fungi, sicut exempli causa, cùm vlcus cauum simul sit, & admodum sordidũ, quippe affectus præter naturam in hoc triplex est, vlcus, cauitas, & sordes. Ordo verò sanationis à sorde expurgãda ordietur, quòd videlicet, nec glutinari quicquam, nec carne impleri potest, priusquam purũ fuerit. Secundum locum exiget cauitatis sanatio. Si nanq; vel glutinabimus, vel cicatricẽ inducemus, vel (vt summatim dicã) curabimus vlcus, cauitatẽ implere nõ poterimus. Pone ergo non solùm tria hæc particulam obsidere sed etiã phlegmonem, vel erysipelas, vel gangrænam, vel intemperiem aliquam simplicem compositámve. Num nam hîc manifestum est, quòd nisi quis illã prius sanauerit, implere carne cauũ vlcus nõ poterit? Quippe dictũ suprà est carnis generationẽ

† Additur antiq. μόριον. id est particulam.

† Antiq. codi. ita legunt, ἐφ' ἑτέρων δὲ, καὶ τοῖς χρόνοις αὐθὺς αἱ ἐνδείξεις τέμνονται, id est in aliis verò, et tẽporibus statim indicationes separãtur.

ex ſana quæ ſubiecta ſit, ortum habere. Ex ea verò quã phlegmone premit, & intẽperata, & vno verbo ægrota, caro gigni noua nõ poteſt. Ergo in omnibus eiuſmodi cõplexionibus triplex tibi propoſitus finis erit, vnus veluti à cauſis ſumptus eius quod poſt futurũ eſt, alter vt quod rationem obtinet eius ſine quo nõ, tertius eius quod veluti accelerantiũ & vrgentiũ nominatur. Siquidem iuſta ſubiectæ carnis tẽperies, cauſæ rationẽ habet, vt quæ concreſcere ſecũ quod vlceratũ eſt faciat, & cauitatem impleat. Puritas vlceris rationem eius ſine quo non, atque hanc ſordes interpellans curationẽ moratur.† Habet verò & ipſa cauitas ad vlcus rationem eius ſine quo nõ, quando niſi cauitas prius impleta ſit, induci cicatrice vlcus non poſſit. Ergo ſi ad hæc reſpexeris, ordinẽ ſanationis inuenies, veluti ſi phlegmone, & cauitas, & vlcus, & ſordes, ſimul in eadem particula conſtiterint, primùm phlegmonem ſecundo loco ſordem, tertio cauitatem eſſe ſanandam, & quarto vlcus. Ac in iam dictis quidem, tum ordo, tum agendorum inuentio ex his ſumitur. Vrgentis verò indicatio inter iſta non habetur: in alijs autem habetur. Nam affectus vnde primum maximeq; imminet homini periculum, hic primus curari debebit: interim verò non primus modo verumetiam ſolus, veluti ſi puncto muſculi capite, conuulſio quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittatur, ſuperueniat: quippe

† Ald. ſic legit, Habet autem & vlcus ad cauitatum rationem eius ſine quo non: quando ſi vlcus inductum cicatrice fuerit, nõ amplius cauitas impleri carne poterit.

præ

præciso per transuersum toto musculo, conuulsionem quidem sanaueris, aliquem tamē ex particulæ motibus vitiaueris. Ad eundē modum cum è vena, vel arteria, sanguis immodicè profluit, si totū vas per transuersum præcideris, vlcus quidē eius sanare postea non poteris, periculum tamen quod ex profluuio sanguinis impēdebat sustuleris. Iam neruū punctum sæpe cogimur transuersum præcidere, quoties, vel cōuulsiones, vel deliria, vel ambo, magna ægreq; sanabilia, superuenire vulnerationi cernimus. Pari modo, vbi luxatio cum vlcere in aliquo maiorū articulorum incidit, vlcus sanamus, luxationē autē insanatam relinquimus: quādo si hanc quoque sanare conemur, cōuulsiones omnino sequentur. Tertius itaque propositus medendi finis is est, qui ad id quod vrget, dirigitur: diuersus nimirū à duobus illis modo dictis. Neq; enim idē est, aliquid vel vt causam cōsyderare, vel vt id quod rationē obtinet eius sine quo nō, vel vt id quod vrget. Sed & quod vrget, tum eiusmodi interdū esse, vt alium insanabilē affectū relinquat, dictū iam est, tum verò affectū ipsum nōnunquam à nobis ipsis induci partim in neruo pūcto, vel tendone, vel vasorū cuiusquam sanguinis profusione, partim in musculo cuius caput est vulneratū. Nam vbi luxatio cum vlcere vna cōsistit, nō ipsi affectū facimus, sed tātùm eū qui factus est, nō sanamus. Dicetur verò de ijs accuratius in sequentibus.

CAPVT X.

IN PRAESENTIA nanque redire ad proprias vlcerũ differẽtias placet, ac propositum sermonẽ breuiter cõplecti: quò siqua ex his etiam indicatio remediorũ sit reliqua, eam non prætermittamus. Ergo † phlegmone laborans, & putrescens vlcus, & quod exeditur, & quod gangræna, & quod erysipelatæ affligitur, & cancerosum, & dolens, & indolens, quæq; alia id genus veluti vlcerum differentias loquuntur, si quis Empiricam curationem prodens, nec aliud cogitans pertractet, non est cum eo cõtendendum si vlcerũ ea differẽtias nominat. Millies enim dictum est nõ oportere de nominibus cõtendere. Sin tanquam artificiosum aliquid de indicationibus dicturus, docendus est omnes iam dictos affectus cõpositos esse: alias verò esse differentias simplicis soliusq; vlceris, & cui nullus alius adiunctus sit affectus. Nam si ab acuto aliquo facta tãtùm diuisione, forma eius quod vulnerauit, parti diuisæ impressa est, existẽt profectò sic multæ vlcerũ differentiæ, obliquorum rectorum, pampini modo retortorum, hami ritu vncorũ, aliter quocunque modo se habentium. Atque hæ quidem differẽtiæ omnes à figura sunt. A magnitudine rursus pro maioris minorisq; ratione mille aliæ. Nam & magnũ & paruũ, & maius & minus vlcus vlcere tum dicitur, tum verò est. Quinetiam breue & longũ, in summo residens, & in profundum

† Additur Grꝫco cod. φλεγμᾶινον, καὶ, id est inflammatione vexatum, &c.

peue

penetrans. Atque in singulis horũ, tum quod magis tale, minusq́; est, siue in spatij, siue magnitudinis, siue quãtitatis, siue quocũque modo appellasse libet differentia. Quòd si hæc ita se habent, omnino profectò & æquale vlcus, & inæquale, penes diuisionis profunditatem, erit. Quippe diffisso, si ita sors tulit, per lõgitudinẽ femore, potest superior diuisionis pars altè descendere, inferior in summo corpore hærere: aut contra, in summo esse quæ superior est, profunda quæ inferior. Iam illa quoque, nempe † diruptum aliqua ex parte aut ex toto fuisse, & incisum fuisse, & vbi quod vulnerauit, obliquè sub cutem se dedit, alteram vlceris partẽ in conspectu esse, alterã sub cute latere, idq́; vel ex supernis partibus esse, vel infernis, vel lateralibus, omnia hæc vlceris differẽtiæ sunt. Ab ipso tempore rursus aliæ vlcerum differentiæ sumũtur, † cruentũ, recens: exigui temporis, & diuturnũ. Atque in omnibus his ipsa maioris minorisq́; ratio numerosa est. Atque ab ipsa vlceris natura hæ differentiæ sumũtur, maximè quidem propriæ quæ à substantia rei capiuntur. Nẽpe quæ à figura ducuntur, & à diuisionis magnitudine, idq́; vel in longitudine, vel in altitudine, vel in ambabus dimensionibus: præterea æqualitate in his, & inæqualitate: extrinsecus verò accedentes, & quæ scilicet rationẽ obtinent eius sine quo nõ, tum à tẽpore in quo factũ vlcus est, (ita enim aliud recẽs, aliud vetus vocatur:)

† διασπᾶσθαι. id est diuulsum.

† Pro ἔναιμον legendum, παλαιὸν, id est vetustũ: vt paucis post lineis indicatur.

tum ex eo quòd totū párſve cōſpectum fugit, vel cōſpiciendū ſe præbet. Iam verò & à generationis ratione, eo quòd totū ſit inciſum, vel totū diruptum: vel pars inciſa, pars dirupta. Quòd ſi quæ à loco quoq; in quo eſt vlcus differētias cenſeas, veluti ſi finis muſculi, vel principiū muſculi, vel mediū muſculi, vel cutis ſit quod vlceratum eſt, vel iecur, ventérve ſit, in quo vlcus cōſiſtit: fuerint profectò & ipſæ vlcerū differētiæ, non vtiq; à propria ipſorū natura, ſed à locis in quibus conſiſtunt deſumptæ. At cum phlegmone quis obſeſſum vlcus dicit, aut ſupercreſcēte carne preſſum, aut cauum, deinde ſimiles vlceris differētias dixiſſe ſe ijs quas modò retuli putat, hūc neceſſe eſt in medēdi methodo falli. Quippe Græcè φλεγμαῖνον ἕλκος *ex formula dictionis ſimilē habet interpretationis figurā cum paruo vlcere: cæterùm, quod ſignificatur, ſimile non eſt. Siquidem profundum, aut ſummotenus factum, cùm de vlcere dicimus, propriam eius differentiā oſtendimus.* φλεγμαῖνον *verò omnino vlceris differentia non eſt, cùm poſſit phlegmone pars affici, etiā vbi vlcus non ſit. Quo fieri arbitror, vt hic immutare dictionē liceat. Si enim accidiſſe alicui vlcus cū phlegmone dixeris, propius ad rei naturā, & clarius interpretatus ſis: non autē ſi alij cum magnitudine, alij cum paruitate factū dicas: quippe cùm & magis ex natura rei & clarius loquare: ſi huic magnū accidiſſe vlcus, illi paruū dixeris.*

Adeò

Adeò si fieri poßit, vt mutata dictio & rei naturæ conueniētior, & audituris clarior sit: committendum non est quo minus id fiat. Quippe caput ad effugiendam in rebus deceptionē est, vt definita locutiōe vtare. Quámnā igitur in talibus methodū statuamus? Etenim tradēda quæpiā præceptio est, ac veluti scopus, quo semper intētis discernere statim liceat differētiamne alicuius affectus dixerit quis, an alterius affectus cōplexū. Esto igitur tibi discrimen hoc, Quod consistere seorsum, & per se potest, id nullius vnquā alterius fuerit differētia. Ergo magnitudo, paruitas æquabilitas, inæquabilitas, tempus, & figura, ex eorum numero sunt quæ alijs accidūt. Vlcus verò & phlegmone gāgræna, & putredo, singula seorsum, & per se cōsistere possunt. Sunt nanq; corporis nostri affectus quidā præter naturā, minimè ea quæ affectibus necessariò accidūt. Quippe omnibus his necessariò accidit, vt vel parua sint, vel magna, vel æquabilia, vel inæquabilia, vel recentia, vel inueterata, vel euidēter appareāt, vel cōdantur, nec videantur. Phlegmone verò affici, ex ijs quæ vlceri accidunt nō est, veluti nec putrescere, nec gāgræna tētari. Sunt enim hæc omnia ex morborū genere: siquidem affectus præter naturam sunt, & actionē vitiant. Alio rursus modo vlcus crucians, & vlcus sordidū, ceu quædā vlceris differentiæ dicuntur. Cæterùm, cōpositū quippiā hîc quoque indicatur, sed diuersa ratiōe quā

vt phlegmone tentatum, aut putrescens vlcus dicebatur. Quippe hic affectus sunt phlegmone, & putredo: illic dolor & sordes ex symptomatum sunt genere. Pari modo & cùm dicitur cacochymõ vlcus, id est vitioso succo obsessum, aut fluxione vexatum, aut arrosum, causa cum affectu copulatur. Manifestumq; ex talibus est, methodi eius quæ de medẽdo instituitur, primos an simplices, sineq; vlla compositione morbos, veluti elemẽta quædam esse. Quo magis in commentarijs qui de morborũ differẽtijs sunt scripti, omnes eos enumerauimus. Sanè nihil referat, primos an simplices dixeris, quãdo quod primum est, simplex est: & quod simplex, primũ, †ideoq; etiam elemẽtare. Indicatio verò curationis ex differẽtijs fit, sed non omnibus. Nam recẽs vetúsve vlcus nihil indicat: quanquã indicare videtur nonnullis, sed hi seipsos fallunt nõ aliter quã in ijs quæ ad victus rationem spectãt, cùm aliam initij, aliam incrementi, aliam summi vigoris, aliã remißionis indicationẽ esse dicũt. De quibus latius in sequẽtibus dicturus, nõ est quòd nũc sim verbosior. Verũ quod tãtũ ad rem præsentem sit satis, id adiiciã. Recens vlcus cùm omnino ab altero quolibet affectu est liberũ, nec symptoma vllum habet adiũctum, aliam putant indicare curationem, quam vetus, Id verò non ita se habet. Siquidẽ quod vlcus tantùm est, nec quicquam aliud: (est porrò eiusmodi, cui nec cauitas adest, nec dolor, nec sordes:

† Vetus ita legit ὥστε καὶ στοιχειώδης ἔνδειξις ἰάσεως i. quare & elementaris indicatio curationis.

des: quodq́; & omni alio affectu est liberum, & ipsam tantùm vlceris sanationẽ desyderat: cuius vtique propositus finis, vel vnitio, vel agglutinatio, vel coitio, vel continuatio est. Quippe millies diximus licere appelles, vt lubet, modo rei nihil mutes. Eiusmodi igitur vlcus, siue recẽs, siue antiquum sit, eandem semper curationem requirit, nihil planè proprium indicãte discrimine eo quod à tempore sumitur. At si cauitatem altè reconditam sub cute habet, cõsyderare oportet vtrum ea in superiore parte sit ita, vt sanies ex ea prona effluat: an in inferiore sic, vt illic sistatur. Eius igitur cui effluxus patet, eadem quæ aliorum curatio est. Cui non est, huic ipsi moliamur effluxũ quendam oportet. Eius duplex ratio est, aliàs tota cauitate defecta, aliàs in fundo tantùm aperta. Quando verò harum alterutra sit ineunda, docebit tum locorum ipsa natura, tum verò vlceris magnitudo. Si nanque & loca ipsa periculosam sectionem faciant, & vlcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit. Sin cõtra se habeãt, perscindere præstat. Deligatio verò eius incipiat quidẽ superne, sed finiatur infrà, vbi scilicet patet effluxus. Quòd autem differentia ea vlcerũ, quæ à vulneratis omnibus particulis sumitur, ad indicandam curationem sit maximè opportuna, id in superioribus est dictum. Verùm ea quidem vt similarium, hæc autem cuius nunc memini, vt instrumentaliũ est indicatio. Sanè dicetur de ea

quæ vel vt ſimilarium corporum, vel vt inſtrumentalium indicatio eſt, in ſequentibus vberius. Nunc ad proprias vlcerũ differentias eſt redeundum: ac de ipſo ſeu tranſuerſum ſit, ſeu rectũ, ſeu profundum, ſeu in ſummo corpore, ſeu paruũ, ſeu magnũ, definiendũ. Tranſuerſa nanq; vlcera, eo quòd labra eorum magis diſsident abſuntq́; à ſeſe, coniungi diligentius poſtulant: ideoq́; tum ſuturis, tum fibulis in his eſt vtẽdum. Quæ verò per longitudinẽ muſculorum ſunt facta, hæc ſi à duplici initio deliges, nec ſuturis, nec fibulis egebis. Sin aliter deligare placebit, vel fibulis, vel ſuturis vtere. Sufficient autem pauciſsimæ omnino ſuturæ. Et magna quidem vlcera, ſi rectè ea quæ prius dicta ſunt, meminiſti, ijs quæ valẽtius ſiccẽt medicamẽtis curabis. Parua verò, vel quæ moderatè ſiccẽt, abũdè ſanauerint. Profunda verò vlcera, omnino etiã magna ſunt, volũtq́; tum à duobus initijs deligari, tum verò nec labra ſua præproperè glutinari. At quæ profunda multùm longaq́; ſunt, vt duplici ratione ſunt magna, ſic duplicẽ quoque indicationem præſtant. Itaq; & quæ valenter ſiccent: poſtulant & ne immaturè labra cõiungas, & vt à duobus initijs deliges, & vt altis ſuturis conſuas. Ad eundem modũ & ſi multæ ſimul differentiæ coierint: quarũ ſua cuiq; ſit indicatio: ſi quidem inter ſe minimè pugnent, omnibus vti maximè expedit, ſin aliquatenus ſecũ pugnẽt: quẽadmodũ diſtinguere de talibus

oportebit, dictum quidem alicubi in præcedentibus est: locupletius tamen dicetur in sequentibus. Nunc enim finiendus hoc loco tertius hic liber videtur. In quarto qui sequetur, de ijs affectibus qui vlcera comitari plurimùm solent, disceptatio erit. Tradetur autem cum his etiam internarum causarum curationes.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete.

LIBER IIII.

Quæ in quarto Methodi medendi libro habentur.

Methodus curationis vlcerum malignorum.
Quot modi sint vlcerum curatu difficilium.
Methodus curationis vlceris curatu difficilis propter carnis intemperiem.
Vlceris curatio quando cum tumore præter naturam exulcerata sit pars.
Methodus curationis alterius affectus quando praui humores ad particulam defluunt.
Quo pacto in quibusdam morbis causam præincipientem cognoscere cogamur.
Malignorum vlcerum curatio secundum Thessali opinionem.
Contra Thessalum quod à tempore indicatio sumi non debeat.
Curatio vlcerũ malignorũ ex Hippocratis sentẽtia.

Quod sæpenumero alter affectus vlceri adueniens curationē quæ vlceri debetur prohibet adhiberi.

Curatio eorum quæ vlceri accidunt ex Hippocratis sententia.

Quæ indicatio curationis ex partium situ ac figura sumenda sit.

CAPVT I.

NVM esse morborum genus, ipsam quoque continuitatem solutã diximus. Hæc in omnibus animalis partibus incidit: nõ tamen vnũ nomen in omnibus sortitur. Quippe quæ in carnosa parte, vlcus: in osse fractura (Græcis κάταγμα) dicitur: in neruo, cõuulsio. Græci σπάσμα vocãt. Eiusdem generis sunt & quæ Græci ἀποσπάσμα & ῥῆγμα & θλάσμα dicũt. Illud in ligamẽto, hæc in vasis musculisq; ex violẽto ictu, vel graui casu, vel alio quopiam valente motu excitata. Quæ verò ἐκχύμωσις Græcè dicitur, plurimùm vnà cum contusione ruptioneq; incidit. Fit autem aliquando & ex oris vasorum apertione, quàm ἀναστόμωσιν vocant, & ex ea quæ à nonnullis διαπήδησις dicitur aliud vtique tunc solutæ cõtinuitatis est † genus. Iã verò & ex erosione, quã ἀνάβρωσιν Græcè vocãt, soluitur interim in animalis partibus continuitas. Verùm is iam mistus affectus est, vt qui aliud quoddam morbi genus adsciscat, quod in quãtitate partium cõsistit: veluti suprà cùm de cauis vlceribus egimus, est mõstratũ. Est enim horũ ipsorum duplex ortus: alias

† In antiq̃s εἶδος. i. species.

ab

ab excisione, sæpe ab erosione proueniens. Verùm excisio quo pacto eueniat, nõ latet. Erosio si intrinsecus ab ipso animali prouenit, vitiosi succi soboles est. Sin extrinsecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. Et sanè (vt dictum suprà est) diligenter attẽdere oportet, & simplices affectus à cõpositis discernere: cùm simplici morbo simplex adhibenda curatio sit, cõposito non simplex. At quænam in cõpositis curandis tenenda methodus sit, suprà est dictum. Cæterùm non tantùm generalitatem eius didicisse, sed etiã in singulis eius partibus exercitatum esse oportet: cùm in his quoque alijs nõ paucis methodis (vt ita dixerim) particularibus sit opus: propterea quòd cuiq; morborum speciei sua sit methodi species. Ergo quod reliquũ est vlcerũ curationis, in hoc libro exequamur, hinc sumpto initio: Omne vlcus aut solum est; ipsumq; per se, nullo nec cũ eo simul inuadente, nec ipsum præcedẽte, aut sequẽte alio affectu, aut cum alio quopiã vno multisve cõsistit: quorum alij non modò statim ab initio vlcus excitarunt, sed etiã nunc maius efficiunt: alij eius sine quo nõ, vt ad curãdi opus, rationẽ obtinent. Verùm de his prius dictum est. At quæ maius vlcus reddũt, de ijs hoc volumine agetur. Ac duplex in his curationis cõsilium est, vt vel eiusmodi affectus è corpore prorsus eximas, vel incõmodũ quod inferunt, vincas. Verùm hoc vbi exiguus planè affectus est, fieri licet: vbi magnus est, duci ad cicatri

catri

catricẽ vlcus prius nõ poterit, quàm illi affectui remediũ attuleris. Ergo quinam & quot numero eiuſmodi affectus ſint, diligenter nobis cõſyderandum eſt: inde nimirũ ſumpto initio, vnde ſuprà eſt cœptũ: Omne vlcus, ſiue ſolũ ſit, ſiue vnà cum cauitate, & ſubiectã ſibi carnẽ naturaliter habere poſtulat, & ne quid inter oras cõglutinandas interſit: quod tamẽ ſæpe fit, ita vt pilus, arena, ſordes, oleũ, aliúdve id genus glutinationem prohibeat. Cæterùm, hæc ceu ſymptomata quædã vlcerum ſunt, & quæ morari ſanationẽ, ſi ſint, poſſunt: †officere, ſi nõ ſint, non poſſunt. Subiectæ verò carnis affectus cauſæ rationẽ obtinet ad id quod efficitur. Quippe ex hac, & per hanc, tum quæ diſsident, glutinãtur: tũ quæ caua ſunt, carne implẽtur: ea ergo planè pro natura ſua ſe habeat oportet, quò hæc vtraq; cõmodè perficiantur. Atq; ea rectè quidem ſe habuerit, ſi id quod reliquis etiam omnibus eſt cõmune, propriũ temperamentum tueatur. Itaque temperatã eſſe ſubiectam carnẽ ad vlcera tum glutinãda, tum carne implenda, prorſus oportet. Nunquid igitur hoc tãtùm ſatis eſt? An etiã ſanguinem qui adfluit, & bonum eſſe & mediocrem quãtitate oportet? Mihi id quoq; multò maximè verum eſſe videtur. Nam & qui corruptus ſanguis eſt, tantùm abeſt vt ad glutinandum & carne implendum ſit vtilis, vt etiã ipſe nõnunquam corpus erodat, atq; exulceret: & multus humor cùm in vlceribus

† In Græ. ποιῆσαι, id eſt efficere.

bus excrementa creet, ſanationem (ceu prius diximus) moratur. Atque hi tres ægrè ſanabiliũ vlcerum modi videntur, qui ex intemperie ſubiectæ prouenit carnis, qui ex vitio adfluẽtis fit ſanguinis, & tertius qui ex menſura cõfluẽtis naſcitur. An non ita facienda diuiſio eſt, ſed ſic potius? Nempe ægrè ſanabilium rebelliumq; vlcerũ, alia propter vlceratæ carnis intemperiem, alia ob adfluentem humorem talia fieri, tum intemperiem rurſus ipſam bifariam diduci, cùm aliàs in qualitate ſola naturæ modum egreſſa ſubdita caro ſit: aliàs etiam cum acceſſorio quopiam tumore. Iam ipſum confluxum bipartito etiam ſcindi, nempe in confluentis ſucci, tum qualitatem, tum quantitatem. Interim verò miſceri dictorũ affectuum, aut aliquos, aut etiam pariter omnes. Porrò, tradenda eſt medendi methodus non omnium ſimul, ſed cuiuſque ſeorſum.

CAPVT II.

Ac carnis quidẽ intemperies ſi ſqualẽs ſiccaq; videtur, aqua temperata fouẽs humectansq; corriges. Quoties autẽ eo remedio vteris, eſto tibi perfuſionis humectationisq; meta, vt cũ primùm rubeſcit attolliturq; particulæ moles, tũ deſinas. Quippe ſi vltra perfundas, quod attraxiſti, id euocabis, itaq; nihil profeceris. Quinetiam medicamentorum humectandi facultas plenior eſto, quàm vt in ſana carne præceptũ eſt. Si verò humidior quàm pro naturali habitu caro fuerit

con

contraria ratio ineunda est, ac medicamentorum facultas ad siccius transferẽda, aqua verò nullatenus admouenda: imò si lauãdũ vlcus videtur, vinũ aut posca, aut decoctũ austeræ cuiusquam herbæ præparandũ. Eodem modo & calidiorem quàm par est carnis habitum refrigerabis, & frigidiorem calefacies. Agnosces verò horũ vtrũque partim colore, partim tactu, partim laborantis sensu, quippe aliàs vstionem sentire se fatentur, aliàs manifestũ frigus in particula, gaudentq; vel frigidis medicamẽtis, vel calidis. Et alijs quidẽ rubor leuis insidet, alijs color magis albicat. Verùm hæc distinguere, propositi operis officium non est, quippe in quo non dignoscendi sed medẽdi methodum instituimus, sed consequentia quadam sermonis inuitante digressi in hanc sumus. Rursus igitur ad ea quæ proposuimus, reuertamur. Partiũ quæ cùm aliquo præter naturã tumore exulceratæ sunt, earũ prius sanãdus tumor est. Quæ verò omnis præter naturã tumoris curãdi ratio sit, in sequentibus dicetur. Nunc quantũ eius rei coniunctum cum vlcerum curatione est, tractabitur. Cùm labra tantũ vlceris decolorata duráve plusculum fuerint, excidenda ea sunt ad sanam vsque carnẽ. Cùm verò amplius progressus eiusmodi affectus est, deliberatio incidit, excidendúmne omne id sit quod præter naturam visitur, an spatio potius curandum. Proculq; dubio est ægri animum hoc casu consulendum esse. Aliqui

qui enim longiore tēpore curari citra sectionem malunt: aliqui quid vis subire, dūmodo citius sanētur, sunt parati. Aequè verò & mali succi qui ad exulceratā partē confluit, vt vlcerās quidem est, sanatio eius hic dicetur: vt malignus succus est, aut copia redundans, in proprijs ipsorū locis tractabitur. Cùm ergo qui exulceratis partibus influit succus, nec multò plus iusto, nec multò deterior sit, auerti hunc †regeriq́; cōueniet, adstrictis scilicet refrigeratisq́; ijs particulis, quæ ante exulceratā sunt. Inchoanda quoque deligatio est à laborante ipsa particula, deducendaq́; versus sanā: veluti in fracturis oßium præcepit Hippocrates: sed & quæ vlceribus ipsis admouentur pharmaca, siccent valentius oportet, quàm ea quæ simplici admouentur vlceri. Quòd si sisti cōpesciq́; medicamentis influxus nequeat, causa eius inuestiganda est, atque hæc prius adimēda. Ac si quidem ob partis quæ fluxū recipit imbecillitatem aliquam id fiat, huic nimirū medendum est. Fuerit autē hæc vlceratæ quoque partis propria quædā curatio. Sin propter sanguinis copiā, vitiosúmve succū, vel corporis totius, vel alicuius †suprapositarū partiū, illa scilicet prius sunt corrigēda. Ac imbecillitas quidem partis propter quam plus iusto succorum illi influit, omnino ab intemperie prouenit, non tamen ab omni. Eoq́; fit, vt exulcerata caro nōnunquam intemperata tantùm sit, non autem imbecilla: nonnunquam

† ἀνασέλλειν, id est retromitti.

† In antiquis ὑποκειμένων, id est suppositarū.

vtrũque, & intemperata, & imbecilla. Quippe imbecillitatis affectæ partis valentior intẽperies causa est. Hãc autẽ, sicut prius dictum est curabis vtique calidam refrigerando, siccã humectando, frigidam calfaciendo, humidam siccãdo: quòd si per cõiugationem frigidior pariter humidiorq́; locus sit, calfaciendo pariter ac siccando: & in alijs ad eundem modum: † vincentem videlicet qualitatẽ contraria semper oppugnãs. Huius rei ratio hæc est: Quicquid rectum est nõ in animalibus modò plantísve, verũetiam alijs quibusq́; id symmetron est, mediũq́;, & omnis vitiosi excessus expers. Cui enim nec demere quicquã, nec adijcere non partem aliquam, nõ qualitatẽ possis, prorsus id rectè se habet. Contrà, quod demi sibi aliquid, adijcíve postulat, id iam ab optimo statu recessit. Ad quẽ vtique redire aliter nõ est, nisi & quod superuacuum est tollatur, & quod deficiẽs est adiungatur. Ac de ijs quidem quibus partes quæpiã abundãt, deficíuntve, alibi sermo erit. Vbi verò qualitas aliqua plus iusto inualuit, ibi & continuò vinci contrariã illi necesse, & continuò vitiũ corrigi ex ea quæ victa antè est, restituenda. Quippe refrigerans quod immodicè incaluit, vnà & quod deficit restitues, & quod superat diminues. Quare quæ per intemperiem aliquam à naturali habitu recesserunt, eorum sanationẽ per ea quæ cõtraria viribus sunt, fieri omnino est necesse. Atque ad hunc modum

† Legitur in Græco, Vincentibus qualitatibus cõtrariassem per adhibentes.

caro,

caro,aliáve carnoſa quæpiam pars quæ fluxione humoris ob imbecillitatē affligitur,ſanari debebit.Vbi intēperiei affectū iam ſanaueris, deinde etiam exulcerationis affectum ſanabis:non aliter planè nunc curata intemperie,quam ſi citra vlcus incidiſſet.Quo manifeſtū ſit,non eſſe vlceris, ſed intēperiei propriā omnem eiuſmodi curationem.Ad eundem modū ſi aut alterius cuiuſlibet particulæ occaſione,aut etiā totius corporis,cùm in eo ſanguis malíve ſucci redundant,vitioſum aliquid exulceratis partibus influxerit,medendū prius eſt,vel ei quod fluxionis eſt cauſa,vel etiā toti corpori.Ita igitur & varices qui ſæpe ſupra exulceratum locum ſunt, prius ſanabimus, vt deinde mox vlcus ſanemus. Etiam qui ex liene, aut alia quauis notabili parte laborāt,ipſa prius parte percurata,mox ad vlceris curationem accedemus.Cæterùm,nulla harum curationū ipſius eſt vlceris, ſed alterius cuiuſquam affectus,qui vlcus vel gignit,vel certè auget.

CAPVT III.

NAM *illud quoque iam definiri tempeſtiuum videtur,nullam† externarū, vel(vt nunc loquuntur)primitiuarū cauſarū curationis indicatricem eſſe,ſed huius indicationem ab ipſo affectu initium habere. quæ verò particulatim ſunt agenda,hæc tum ab eo quod prima indicatio dictat,tū verò ab ægrè partis natura,tū ambientis tēperie,quæq; alia ſunt his cognata,inueniri.*

† In Græc. tantum eſt προκαταρξάντων, i. præ incipientium.

Nam (vt breuiter dicam) à nullo eorũ quæ adhuc non permanent, indicatio sumi eius quod ex vsu sit, potest. Sed propterea quòd ad eũ affectũ noscẽdum qui omnino tũ rationẽ, tum sensum lateat, sæpe cogimur de externa causa inquirere: opinatur vulgus hanc quoque sanationis rationẽ indicare. Quod planè secus est. Apparet id liquido in ijs quibus nosci affectus exactè potest. Siue enim ecchymosis, siue vlcus siue erysipelas, siue putredo, seu phlegmone, in parte aliqua consistat, superuacuũ est causam quæ horũ quodlibet effecit inquirere, nisi iam etiã faciat. Sic enim simul quod iã factũ est, curabimus: simul quod adhuc facit, facere inhibebimus. Si verò fecit illa quidem, cæterùm iam abijt: vtique quod factũ est, curabimus. quod adhuc non est, nec si velimus, summouere id possumus. Quippe rei præsentis est curatio: eius autem quod futurũ est prouidentia. Quod verò nec nũc lædit, nec læsurum timetur, id ab vtroque artis munere, tum eo quod curat, tum eo quod prouidet, excessit. Quare nec indicatio ab hoc ad curationẽ vlla, nec prouidentiæ ratio sumitur: sed vti dictum est, ad eos tantùm affectus qui nostrã notitiam fugiunt, externæ causæ cognitio est vtilis. Empiricis tamẽ ceu pars totius syndromes, id est concursus, in quo curationẽ obseruarũt, externa causa interim sumitur: veluti in ijs qui à rabido cane, & omnibus qui à venenosis bestijs sunt læsi. Quinetiam ex dogmaticorum quoque numero

ijs qui sine rationali indicatione, sola experiẽtia curare se talia confirmant. Quippe his quoque externa causa seu pars totius syndromes, id est cõcursus, quæritur. Is verò qui ex priore vsu venenosarũ animantiũ vim norunt, atq; ab hac indicationem curationis sumunt: non sanè ad curationis indicationẽ cõducit externa causa cognita sed ad præsentis affectus cognitionem. Nam pone sciam scorpionis venenũ frigida vi esse, sumamq; veluti à frigido remedij indicationẽ: nullo tamen signo intelligam talem esse in hoc corpore affectũ manifestũ est si scorpiũ percußisse didicero, quòd calfacere tum corpus totum, tum punctam ab eo particulã conabor, nulla amplius expectata experientia, sed ab ipsa rei natura indicatione sumpta. Monstratum enim in ijs libris est qui de medicamentis sunt inscripti, in quibus exercitatum esse cẽsui quisquis ex his cõmentarijs fructũ percipiet, nullã eiusmodi facultatem sine experiẽtiæ inueniri. Esset enim profectò felicitatis cuiusdam munus, si quis inspecto lithargyro, aut castoreo, aut cantharide, protinus eorũ vires intelligeret. Verùm sicut in omnibus peccata, tum ab ijs qui modum excedunt, tum qui citra consistunt, committuntur: ita nimirum hic quoque, ac δὶς διὰ πασῶν (vt in prouerbio Græco est) non semel (arbitror) inter se discordãt, & qui neque in hodiernum vsque diem affirmant sciri medicamentorũ vires, idq; post tantam experientiam, & qui ex

vna experiẽtia ſciri eas cenſent. Nã & hoc præcipitãter inconſulteq; dictum eſt, ſi vtiq; inconſultũ eſt quod fieri omnino nõ poteſt: & illud hominũ eſt, aut omnino attonitorũ, aut planè litigioſorũ. Verùm de his plura expectare nunc nõ oportet, vtpote de quibus dictũ latius eſt, tũ in tertio de tẽperamẽtis, tũ in ijs libris, quos de medicamẽtis inſcripſimus. Cæterùm, (vt dixi) ad noſcendos affectus aliquæ externarum cauſarũ conferunt. Vbi verò præſentis affectus nihil latet, nulla iam externæ cauſæ eſt vtilitas. Ac diximus quidẽ in ſuperioribus, non eſſe in idẽ cõiungendas vtraſq; doctrinas, ſed ſeorſum Empiricẽ, & ſeorſum tradendam rationalẽ. Memoria autem tenendũ nũc quoque eſt, quòd, quoniã propoſitũ nobis in his cõmentarijs eſt ſolã rationalẽ tractare, quanquam ad quæpiam horum quæ dicimus, non opponitur quòd abſolutè vera non ſint, ſed tantũ ex methodicorũ ſectæ ſententia: aliquẽ tamen id per ſe ratiocinari, vltroq; apponere debere. Nunc enim ipſi appoſuimus nullam externarum cauſarũ ad curationis indicationem conducere, ſed ad affectus aliquando agnitionẽ, fatentes videlicet externã cauſam ijs qui empiricè quiduis, curant, vnã eſſe partem totius concurſus. idq; ſiue ij ratione reliqua curãt, ſiue omnia empiricè. In ijs autem quæ deinceps ſcribentur, non erit neceſſe hoc adſcribere. Rurſus igitur ad propoſitum redeamus, indubitatum illud principium præſumentes, quo etiã

in præcedentibus sumus vsi, vbi diximus primũ scopum quò medicus tendat, affectum ipsum qui curari desyderet, indicare: ex hoc verò & reliqua omnia sumi. Quòd verò cũ hoc scopo nulla externæ causæ societas sit, ex ipsis maximè vlceribus à quibus sermo est ortus, intelligas. Finge enim ex † eo quòd in partem aliquã procubuerit, natum vlcus esse. Quod si sit, ex vitiosis prouenire succis manifestũ est. Ita enim in morbis facere natura solet: cùm corpus expurgat, omne excremẽtum ad cutim trudit. Atq; hanc quidem vlcerari, totum verò corpus purgari accidit. Quænam igitur est eiusmodi vlcerũ sanatio? Nempe quæ reliquorum omniũ, quibus nullus affectus malignus, quem κακοήθη Græcè vocãt, est adiunctus. Verùm si hoc sic se habet, manifestũ est nullã esse ad curationẽ à causa quæ vlcus excitauit, indicationẽ. Atqui si vitiosus succus remaneret, omnino aliqua ab hac quoque indicatio sumeretur. Verùm alioqui etiã absurdũ esset, si curationẽ postularet, quod amplius nõ sit, aut si curationem indicaret, quod nullius indigeat. Quare dicere indicationem curationis ab externa causa sumi, omnimodo est absurdum. Quoniam ergo non ab hac, perspicuum est ab ea quæ præsens est indicationem fore, At qualis tandem ea est indicatio? Nempe ei qui exactè loquetur, quæ ad prouidentiam pertinet? (προφυλακτικὴν Græci vocant) qui abuti vocabulo volet, † medicinalis. Quandoquidem

† Græcè tantum est ἐξ ἀποσκήματος, id est abscessu.

† Θεραπευτικῆ.

ipſorũ etiã vlcerũ, ſiue tantùm vlcera ſimpliciter ſint, ſiue etiã cum cauitate, ſiquis diligenter æſtimet, ex fugiẽdis proſpiciẽdisq; ijs quæ naturæ efficient, ſanatio perficitur. Et in ſumma in quibus quod efficitur naturæ ipſius opus eſt, veluti vlceris glutinatio, & ex carne impletio: in ijs ad eã quæ prouidet artis partẽ, omnis pertinet cura. Cæterùm ſanatio vulgo dicitur. Ideoq; etiam huius quæ prouidet partis artis in altero genere cõſtitutum eſt quod morboſum affectum iam præſentẽ ſummouet: in altero, quod eum qui nõdum vrget, prohibet. Itaque hic quoque iuniores medici de nominibus contendere ſe non intelligunt. Par antẽ erat, ſi de rebus ſtudioſi eſſent, illud inueniſſe, duas eſſe functionũ medici primas differentias. Aut enim eos qui nunc vrgent affectus, ijs quæ moliuntur curant: aut eos qui non ſunt, fieri prohibẽt. Ergo præſentes iam affectus tollere, ſiue amouẽdis ijs quæ naturæ opus impediũt, id fiat, ſiue per medicamẽta quid ipſi moliamur, omnes profectò homines curare dicũt: cauere autem ne accidant, proſpicere. Et ſanè ea quæ ſuccorum vitio ſunt exulcerata, curant ij qui ratione ac methodo artem adminiſtrant, ſimul illos purgantes, ſimul ea quæ naturæ motus impediunt, auferẽtes. Quorũ vtraque, qui exactè loquitur, prophylactica vocat. Vetãt nanq; (vt in proximo oſtenſum eſt libro) omnia talia, aut ſordem vlceri, aut humiditatẽ nimiam vitioſámve innaſci.

CAP

CAPVT IIII.

NOn eſt igitur de nominibus anxiè contendendum, ſed methodus potius aliqua ſanandorũ vlcerum tradenda: qualem (arbitror) ipſe tum in proximo libro, tum in hoc præcipio. Ego nanque vel ſtupiditatem Theſſali demiror, ita de vlcerum quæ cacoëthe dicuntur, curatio-
,, ne ſcribentis: Sunt autem per quàm neceſſariæ,
,, & communitates vlcerum diuturnorum, ac non
,, ſaneſcentium, aut poſt cicatricem inductam re-
,, deuntium, ad hoc vt in ijs quæ non coaleſcunt
,, quidem, æſtimetur quid ſit quod prohibeat, idq́;
,, tollatur in ijs verò quæ poſt cicatricem inductam
,, renouantur, vt cicatricem tenere cogas, roborans
,, ſcilicet (ſic enim † τὸ μετασυγκρίνειν vertimus)
,, vel patientem particulam, vel etiam communi-
,, ter totum corpus: atque ne facilè patiatur, id præ
,, parans per ea quæ hæc faciãt præſidia. Atque hæc
,, quidem Theſſalus cùm in principio ſtatim libri
,, de chirurgia propoſuiſſet, poſtea de ijs ipſis latius
,, ad hũc modum ſcripſit: Diuturna vlcera & quæ
,, non ſaneſcunt, aut quæ ad cicatricem perducta
,, denuò reuertuntur, hæc indicant. Quæ quidem
,, ad cicatricem non perueniunt, vt quæ coitionem
,, fieri vetant, auferas, ac locum affectum noues.
,, Poſtquam ſimile recẽti vulneri feceris, rurſus vt
,, cruentũ ſanes, Quod ſi non proceſſerit: vt phleg-
,, monem mitiges, & reliquam diligentiam adhi-
,, beas. Quæ verò ad cicatricem veniunt, & rurſus

† μετασυγκρίνειν Theſſalo eſt μεταποροποιεῖν τουτέστιν τρόπον τῆς ποροποιΐας ὅλον ὑπαλλάττειν. Sic ita non multò pòſt Galenus explicabit.

se aperiũt in accessionibus quidẽ, & exulcerationibus, vt simili modo cures ijs quæ recens phlegmone vrget: ex ijs quæ mitigare solent, cataplasma inducẽs: idq́; donec deferueat ira: vbi deferbuit, adiuues ad cicatricẽ inducendam: post hæc vt partes circũpositas latè cõplexus malagmate, quod ex sinapi sit compositum, rubere facias, aut alio quopiam quod mutare possit, ac vt minus malo pateãt efficere. Quòd si ita non cessent, etiã totius cõmuniter corporis curã habeas, ipsum per varias exercitationes, & gestationes, & vociferationes, adhibitis scilicet earũ rerũ peritis, † roborans: etiam victus ratione gradatim tum aucta, tum diminuta, principio à vomitione † per radiculas facto. Vteris etiam albo veratro, alijsq́; omnibus quibus vtimur in ijs qui diuturni ægreq́; summoti morbi victus rationi subijciuntur. Atque *hæc quidem est* Thessali *dictio.* Ope*ræpretiũ verò est æstimare hominis vel stuporẽ, vel audaciã: vtiq; si rectè se dicere sibi persuasit, stuporem: sin conscius sibi nihil dicere, imponere omnibus legẽtibus sperat audaciã.* Ex *diuturnis vlceribus quænam est, ô generosissime* Thessale, *curationis indicatio?* Ego *sanè neq; ex his, neque ex recẽtibus, nec omnino à tempore in vllo morbo curationem vnquam inueni, sed ex ipso quem sanandum mihi proposui affectu.* Prorsus *enim si tempus spectabitur, tanquam ab eo indicatio sumatur, alterã omnino secundus, alterã tertius*

† μεταςυγκρίνων. † διὰ ῥαφανίδων, i. per raphanos.

dies indicationem dabit: ad eundem modum, & quartus alterã à quinto, & ab his omnibus sextus, & à reliquis singuli qui post istos. Sic affectus quos curamus, non vltra nobis ad consyderationem proponentur, nec ab his indicatio sumetur: quo tamen ne cogitari quidem magis alienũ à ratione potest. Quomodo ergo necessariæ sunt diuturnorum vlcerum communitates, vbi nihil indicare tẽpus ipsum per se potest? Non enim profecto vbi à malis succis vlcus eroditur, diuersam ex eo post quatuor menses indicationẽ sumemus ab ea quàm statim ab initio sumpsimus. Ego sanè nec cinerẽ quidem eiusmodi vlcus diuturnum esse sed protinus in principio causam eius adimerem. Nam & nosse affectum à principio plerunq; licet, & indicationẽ ab affectu sumi est necesse. Tempus verò quid amplius quàm dierum numerum docere nos poßit, non hercle possum conijcere: nisi id voluit Thessalus, ad eiusmodi vlcera noscenda tempus omnino esse manendum. Verùm sic primùm idiota prorsus sit, si videlicet fatetur nõ prius agnoscere se affectum, quàm vlcus inueterauerit. Deinde illud quoque apertè fateatur oportet, ex alio suggeri sanationis indicationem, ex alijs præberi affectus notitiã. Nam esto conferat aliquid tempus ad agnitionẽ, certè indicatio curationis à tẽpore nõ sumitur. Quid enim ad rẽ pertineat, si quod vlcus inueterauit, adimere quæ coitionẽ impediãt, & nouare locũ qui affligitur?

Nam

Nam si propter fluxionem malignam, quam cacoëthe dicunt, vir inepte vlceris labra hoc vel illo modo sunt affecta: quid cōmodi erit, si ea excideris antequam fluxioni sistendæ cōsulueris? Videlicet vlcus latius efficies, veluti nonnulli faciunt eorū qui similiter vt tu vlcera curant. Siquidem causa quæ ea & dura, & callosa, prius reddidit, adhuc manēte, nihil aliud ex his excidendis accedet, quā vlceris amplificatio. quippe illa ipsa quæ excideris, perinde & dura, et callosa, rursus erūt, 1
atque ea quæ prius. Quanquā ne id ipsum quidē adiecit prudēs scilicet Thessalus, callosa, & dura, & decolorata exulceratæ partis excidenda esse: sed absoluto sermone abscindi quæ coitionem morantur, iubet, ac nouari. Ac si quidem summouere causas quæ glutinationē morantur, suaderet, & vetus ea ratio esset, nec ipse eum accusarem. Præcipitur enim ab omnibus ferè antiquis medicis quicunque ratione quadā, ac methodo de vlcerū curatione scripserunt causas quæ illa creant, ab- 2
scindendas esse, æquè profectò vt cæterorū omniū morborū. Non enim (arbitror) in vlceribus manēte adhuc causa quæ ea excitauit, hanc prius tolli expedit, in aliīs morbis nō expedit, sed omnino in omnibus in quibus effectrix causa adhuc manet, ab hac inchoanda curatio est. Quòd si, quæ coitionem impediunt, non dixit de omnibus causis, quæ eam impedire possunt, sed de labris tantū, veluti ex iīs quæ subiecit, ostēdit, plus certè nescire, quàm

quàm scire eorũ quæ ad vlceris curationem spectant, videtur. Quippe fieri aliquando potest, vt & hæc causa sola sit, quo minus sanescat vlcus, potest etiã (vt dictũ est) causa esse, & quæ citra tumorem præter naturam sit in exulceratis partibus intemperies, & quæ cum tumore quidem aliquo coniuncta sit, non tamen qui omnino sibi labra excidi desyderet. potest & † varix superiacens, vel lienis auctior, vel in iocinore vitiũ aliquod, præterq; hæc omnia imbecillitas partis ægræ quæ ipsa quoque intẽsa quædam est intemperies. quinetiã vitiosus in toto corpore succus, cacochymian vocant, maxima scilicet causarũ, quæ incõmodare vlceribus possunt. Vexat sanè non minus vlcera, & succorum æqualiter se habentium exuperantia, quã plethorã vocant. Horũ quodq; si adimi Thessalus iubet, laudo hominem, ceu veteribus subscribentẽ, sin labra tantũ, vnũ nouit ex multũ, sed quod nec opiliones lateat. Quippe si opilio vlceris labra dura, & callosa, & liuida, & nigra, & alio quopiã notabili coloris vitio videat, prorsus ea circuncidere non dubitabit. Est enim circuncidere res promptissima. maius verò quippiam, atque artis egens medicamẽtis sanare, Thessalus autẽ nec quæ labra molliri medicamẽtis possunt, vnquã nouit. quippe fatentur eũ penitus hanc artis partẽ declinasse, ita vtiq; vt ipse quoq; indicat, nec omnino experientiam rationalémve scientiam de vllo medicamento visus est habere:

† In impres. habetur σκίῤῥος, id est tumor cum duritie. in antiq. κιρσός, id est varix.

quod ipſum quoque ex libro eius de medicamẽtis oſtenditur. Verùm de iјs quæ ibi non rectè ab eo ſunt prodita, in progreſſu operis dicemus. Nunc de diuturnorũ vlcerũ ſanatione, quam in prius poſita dictione tradidit, paramus diſſerere. Sanè melius fuerat non diuturna, ſed cacoëthe ea vocaſſe, tum naturã eorũ narraſſe, & cauſas generationis eorũ expoſuiſſe, curationemq́; cuiuſq; primùm quidem cõmunem omniũ, quatenus vlcera ſunt: qualem in tertio libro deſcripſi, deinde priuatam cuiuſque pro efficiẽtis cauſæ ſpecie, veluti in hoc libro docui. Hic cùm nihil horũ fecerit, & nouandum vlceratũ locum cenſet, & vbi inſtar recentis vulneris fecerit, vt cruenta ſanandum. Hoc ſanè quis in operibus artis exercitatus non euidentiſsimè intelligat ab eo eſſe ſcriptum qui nunquam vlcus curauit? Sanaréne vlcus diuturnum, vt cruentum quiſquam poteſt, vbi id ſimile recẽti vulneri fecerit? Vtrúmne labris eius fibula adductis, an ſutura coniunctis, an potius horum nullo, ſed medicamẽto quod cruentis ſit aptũ, & cũ hoc ſola deligatura fretus? Quis eſt qui nõ norit vlcus omne cacoëthes ſtatim etiã cauum eſſe, vtpote ex roſione natum? Nũquid igitur inſulſe Theſſale fieri poteſt, vt coaleſcat cauum vlcus priuſquam cauitas carne ſit impleta? an non eſt hoc vt cruentũ ſanare? Ergo ipſe tu fruſtra cauorum vlcerum curandorũ indicationẽ non eſſe glutinationem, ſed impletionem ſcripſiſti. Quòd ſi etiam

non esset ex se cauũ omne vlcus† contumax, certè † cacoëthes.
dum (vt tu præcipis) excisis videlicet labris, vt
cruentum efficitur, ex necessitate cauum fit, maximamq; conquirit labrorum distãtiam: adeò vt
nõ videã quomodo id glutines, & coire vt cruẽtum facias. Nam si adducere violenter labra,
quæ plurimùm distãt, tentabis, phlegmonem necessariò accersent, nec coalescent, id quod tantùm
intelligere mihi Thessalus videtur. Subdit enim:
Si non fuerint victa vt phlegmonem mitiges. Satius verò fuerat scribere. Cùm non vincentur, vt
phlegmonem mitiges. Nã necesse est non esse vincenda. Verùm vt hoc quoq; Thessalo donetur, atq;
id transeamus, nec valdè anxiè examinemus: nec illud cuiuis apertum est, quòd à cõmunitate, quã
ipsemet tradidit, prorsus recessit. Quippe si quod obstat auferemus, nihil amplius de communitate
diuturnorũ vlcerũ, qua diuturna sunt, sumemus, Sed detur hoc quoq;, videamus quæ sequũtur. Scribit enim ad hunc modum: Quæ ad cicatricem ve-
"niunt, & rursus se aperiunt, hæc in accessione &
"vlceratione similiter curabis ijs quæ recenter ve-
"xata phlegmone sunt. Post hæc subdit, Malagma-
"te quod ex sinapis semine fit, circũpositis partibus
rubore excitãdũ. Quid ais insane, etiã si acre &
calidũ sit quod influit, rubrefieri particulam ex
sinapis semine oportet vt quod in multo tẽpore cõ
trahere ex fluxiõe debebat, id statim ex tuo medicamẽto obtineat, tota videlicet vlcerata, atq; ero-

sa?

ſa? Nã veteres eas partiũ imbecillitates, quæ vel ex frigore, vel plurimo humore citra manifeſtum calorem acciderant, rubrefaciendo curabant. Tu rubrificatione in omnibus deinceps vteris, primũ nullo facto diſcrimine, propterne partis imbecillitatem, an propter fluxionis malitiam non ſanetur vlcus. Deinde ordinem inuertis. Nam cùm ſinapi particulã vſſeris, nec quicquam profeceris, tam ad corporis totius curationem accedis. cùm contrà (vt arbitror) tum ratione, tum experimen- D
to de ijs ſit ſtatutum, vt toto prius corpore à ſuperuacuis libera, tum calidum aliquod acreq́; medicamentũ parti admouere ſit audendũ. Quippe eiuſmodi medicamenta omnia cucurbitæ ritu ad ſe trahere à toto corpore ſunt habilia. Itaque niſi id prius vacuaueris, materiã fluxionis acri medicamento relinques. Hoc enim tũ Empirici medici fatentur, tum dogmatici. hoc philoſophorũ optimi ſenſerunt. Nam cum eorum quoq; meminerit Theſſalus, non alienum ſit eos citare teſtes. Quòd oculum rectè ſanare ante totum caput non licet, neque hoc ante totum corpus: ſic Ariſtoteles, ac Plato, de morborum curatione ſenſerunt. ſanè & Hippocrates, & Diocles, & Praxagoras, & Pliſtonicus: & veteres vniuerſi. Theſſalus verò ſolus non ſic, ſed primũ ad medicamentũ ex ſinapi venit. pòſt de toto corpore ſolicitus eſt, ne hic quidem prudenter quicquam docẽs. Nam cùm liceat corpore medicamẽto quod purget ſemel vacuato,

mox ſalubri victu ipſum reficere, hîc vociferationū meminit, exercitationūq;, & geſtationum, & victus certo ambitu mutati, tū vomitionis ex radicula, mox ſummā his imponit, ipſum veratrū. Idē ſcilicet qui ſine vllo magno negotio omnia ſanare promiſit. Ego verò ne intelligere quidē poſſum quomodo quiſquā aut deterius, aut maiore tēporis diſpēdio, aut inani magis opera vlcus ſanauerit. Age igitur ſicut vſu nōnūquā vidimus, ſic verbis quoq; hominē fingamus, cui ſanari vlcus cōtumax ſit opus. Eſto aliquis qui cætera quidē ſit ſanus, ſed ex ſcabēda derepēte quapiā particula veluti brachio, puſtulā ſtatim excitarit, mox eadē ipſā particula iterū atq; iterū pruritu vexetur, puſtulaq; dirupta vlcus decolor inæqualiter eroſum gignatur, atq; hæc in tribus quatuórve diebus à principio inciderint. Dicat mihi hoc loco quiſpiā ex medicis, qui Theſſalū imitantur, quónā pacto ſanare eiuſmodi vlcus cōueniat. Ego nāq; cacoëthes omnino id dico, & ob id qualis ſit totius corporis affectus, ſtatim cōſyderabo. Inueniā nāq; tum ex vlceris ipſius ſymptomatis, tum ex notis quas totū corpus præ ſe feret, cuius maximè generis ſit is qui redūdat ſuccus. Atque hunc medicamēto protinus educā, nec protraham dum totus hominis cubitus affectum quendam contumacem, rebellemq; curationi contrahat. At Theſſali ſectatores ipſius videlicet præcepta ſeruantes, primùm expectabunt dum vlcus inuete-

ratum sit, quò in mirificam illam inueteratorũ vlcerum communitatem recidat, quasi non longè melius esset contumacium vlcerum, non autem inueteratorum communitatem, quæ curationem indicaret, tradere. Mox duorum alterũ, aut excident, & ceu recens vulnus reddent, ac veluti ad glutinandum partes eius adducent, aut primùm quod ex sinapi conficitur medicamẽto vtentur. Quo nõ proficiente, ad sublatas voces, & gestationes, & reliquas exercitationes, & victum per circuitus mutandum confugient, ab ijs vomitionem ex radicula mouebunt. Quòd si his vlcus non sanabitur, veratrum dabunt. Sin nec id profecerit, hominem in Libyam ablegabunt. Nam id quoque adijcere debuit Thessalus, post eximiã illam contumaciam vlcerum curationem. Quippe in vociferationibus, gestationibus, & alijs eiusmodi immoratur: quasi malum habitum corporis (quam καχεξίαν Græci vocant) non vitium humorum (quam κακοχυμίαν dicunt) curent. Et quid miri si tum fatentur se vlcus cacoëthes statim vt est natum non nosse, tum verò dum sit inueteratum, ac sæpe cicatricem ducat, sæpe se aperiat, manent, † antequam quid facto opus sit intelligant: vbi etiam eos qui quoquo modo febricitent, accessionem quæ tertio die futura non futuráve est, transire censent? Adeò videlicet ad vnguem contemplationem de crisi pernouerunt, aut summum morbi incrementũ futurum prospicere

† In anciq. est πρὸς τ̃ γνῶνας.

pos

poſſunt. Quid igitur ſæpe accidit? Nempe tabeſcere in lectulis horũ culpa homines, qui ſtatim ſecundo die explicari potuiſſent. Quippe non ſemel nos, aut bis térve, ſed ſexcenties tum ipſi multos febricitante: ſimul vt prima acceßio deſijt, lauimus: tum præceptores noſtros idipſum facere vidimus, intrepideq; decætero victitare permiſimus, ceu pòſt febri carituros, quos ſapiens ſcilicet Theſſalus, qui primã diatriton, id eſt tridui inediã excogitauit, prorſus arefeciſſet, totis (puto) tribus diebus fame confectos: mox dein (arbitror) modicè ſcilicet in quarto die nutriuiſſet: ab hoc paulatim reficiẽs, vix ſexto aut ſeptimo ad conſueta munia qui ſemel febricitaſſent, dimiſiſſet. Adeò ſemper homines in morbis tabefaciunt, à quibus vtique facilè poſſent liberari. Nam cùm paucißimus diebus ſanari vlcus contumax incipiens poſſet, Theſſalus id in annũ, aut etiam longius tempus incurrere ſinit. Manere nãque dum id cicatricẽ ſæpe inducat, ſæpe etiã ſe reſoluat, vt ſcias an contumax ſit, mox vbi curationem inceperis, ne tunc quidem corpus ſtatim purgare, ſed primùm medicamento ex ſinapi, dein geſtatione, & vociferatione, & certo victu, poſt radicula, ab his veratro vti, hæc quid aliud quàm annum expectantis ſunt? An, per Deum immortalem, cùm ſex diebus, aut plurimùm ſeptẽ poſſet homo curari, multos mẽſes trahemus, quò videlicet primùm an cacoëthes vlcus ſit ſciamus,

dein curationem inchoabimus? Et quæ demum neceßitas erat propriã inueteratorum vlcerum cõmunitatem tradendi, præſertim cùm nihil ad curationem conducat: licueritq́; non inueteratorum, ſed contumaciũ, nec horum mehercle cõmunitatem indicatricem, ſed curationem ſcribere? Quippe accidit quibuſdam tum vlceribus tum morbis, vt cõtumaces rebellesq́; ad curãdum ſint: nec tamẽ inde curationis indicatio ſumitur, ſed affectus ipſe primã curationis indicationẽ ſuggerit. Ex ea verò & quæ ſunt agẽda inueniuntur, ad eum modum quẽ ipſe tradidi. Quare hoc eſt methodo curare: quod nos facimus, veteres imitantes, ſi modò methodum eſſe oportet vnam quãdam vniuerſalem viã, quæ omniũ particularium ſit cõmunis. Hic verò etiam in hoc ſallitur: putatq́; quicquid omnino in ijs habetur, qui methodo aliquid faciunt, ipſam methodum eſſe. Nam notitiam certè habeat oportet tum ſimilis tum dißimilis, qui methodo quid vis molitur: nõ tamẽ ipſum hoc methodus eſt, ſimilis ſcilicet dißimilisq́; notitia: neq; hoc Ariſtoteles Platóve affirmat, quos falſò Theſſalus citare audet. Verùm hæc ad præſens refellere non attinet. Quare rurſus ad medendi methodum reuertor: promittoq́; oſtenſurum me tum vnum eſſe eius in omnibus curationibus principiũ: tum viã quæ ab eo principio ad finẽ vſq; ducit, in omnibus particularibus ſimilẽ eſſe. Quare etſi in ſingulis morbis priuata

quæ

quædã methodus sanãdi videtur, cõmune tamen in omnibus genus vnũ est. Auspicari nanq; perpetuò oportet ab indicatione quæ ab affectu, cui mederi paramus, accipitur: æstimare verò ac discernere an causa quæ affectũ excitauit, iam desierit: nam nũc quoq; ipsum tum augeat, tum faciat. Dein, si desijt, ad eam quæ in tertio huius operis libro traditur, methodũ est veniendum, sin adhuc facit, ad eam quæ hîc docetur. Quippe eadem hac methodo tum phlegmones, tum febris, tum omniũ vno verbo morborum remedia inuenias: vtiq; si nihil etiámnum fit, de præcedẽtibus causis non laborans, sed ab ipso tantùm affectu ordiẽs, sin nũc quoq; aliquid sit, duos tibi curationis fines proponẽs, tum alia deinceps, vt dictũ est, faciẽs. Sed enim mirari stupiditatẽ eorũ, qui Thessalum sequuntur, est operæpretiũ: nõ vtique quòd in talibus delinquũt, sed quòd dispathias, & metasyncriseis, & imbecillitates, & firmitudines, & alia id genus nomina nõ pauca proferentes, quæ per ea significentur, ne nunc quidẽ, si interroges, respõdere possunt. Nam quid sit quod in omnibus diuturnis vlceribus Græcè dicũt μετασυνκρίνειν τὴν ἕξιν, nec similiter inter se omnes, nec clarè, nec prudenter respõdent. Atqui si vel antiquum nomẽ esset, vel ab vllo Græcorum vsurpatũ, ex ijs fortaßis quæ illi scriberẽt, intelligi posset de quo id negotio dicerẽt. Nũc quoniã stupiditatis ipsorũ propriũ est, vtique ex Ascle-

piadis hypotesi natum, sicut & reliqua eorũ placita, æquũ profectò est ipsi sua somnia interpretentur: vnde scilicet quod Græcè dicitur συγκρίνεσθαι τὰ σώματα, καὶ, διακρίνεσθαι, quasi misceri secerniq; corpora dicas, solis ijs qui corpuscula, & meatus, aut indiuidua, & vacuũ, aut denique impatibilia, & inalterabilia, prima elementa statuunt, liceat vsurpare, sicut certè vsurpant, & assiduè ipsis nominibus vtũtur. Quinetiam ipse Thessalus in canone, cùm hæc principia confirmat, nouat quidẽ aliquid ibi quoque præterea quæ à Themisone & Asclepiade sunt posita: cæterùm quod sentit, docet sanè non obscurè. Non enim prorsus sicut Asclepiades cùm in symmetria quadã, id est cõpetentia exiguorũ meatuum sanitatẽ, in ametria, id est incõuenientia morbũ constitueret, reditum ad pristinã meatuũ symmetriã sanationẽ putauit: ita Thessalus quoque est arbitratus, sed totũ exiguorum meatuũ statum censet immutandum. Atque ex hac opinione processit metasyncriseos nomẽ, idem planè indicans potestate, quod Græcè μεταποροποιήσεως, id est, exiguorum status mutatio. Cæterùm non decebat ipsum in quibus fugere ab incertis obscurisq; iubet, & tantùm ijs cõmunitatibus quæ euidenter apparent, animũ intendere, in ijs quoque dogmaticorum vti nominibus. At noli (inquiunt sectatores eius) cùm his vtitur, dogmaticè eũ audire, sed ἀφελῶς, id est simpliciter. Nam ita ferre

suppe

ſuppetias ex ſectatoribus eius quidam ſolent, videlicet ad aliud rurſus nomē nos reuocātes, nempe ἀφίλξαν, quā nos ſimplicitatē vertimus, quā ne ipſam quidem quid ſignificet, ipſe ſanè intelligere poſſum. Si enim ſicuti ipſi hoc quoque rurſus exponunt, ad aliud ſcilicet magis friuolum nomē nos remittentes, nempe Græcè βιοτικῶς, quod ipſum rurſus exponentes ſignificari per id dicūt, idem quod vulgo hominum ſimiliter, vtiq; tantundem fuerit ἀφελῶς ei quod non definitè, nec exactè, ſed ſine omni tum arte, tum ſciētia, ſiquidem loquūtur homines qui magis ſunt ad loquēdum præcipites, artium nomina ſub ſenſibus quibuſdam qui nullo fundamento nitantur: rogati verò quid ſignificent, oſtēdere clarè non poſſunt. Quod ſi hoc Theſſalij iſti accidere ſibi fatētur, loqui ſe quæpiam, nec intelligere ſe exactè quæ loquātur id ipſum profectò fatentur, quod nos illis obijcimus. Nam metaſyncriſis illa, ſi quidē de immutāda poropœia, id eſt exiguorum meatuū ſtatu dicatur, certè intellectus aliquid habuerit, ſignificaueritq; rem aliquam, cæterùm friuolam multis modis, nam nec ex corpuſculis & meatibus corpora noſtra conſtant, nec ſi hoc verū eſſet, poſſet tamen aliquis docere qua ratione ſinapi meatuum illorum ſtatum immutaret, nec ſi id quoque oſtendere aliquis poſſet, conſentiens eorū ſectæ eſſet, qui ſe apparentibus communitatibus contentos eſſe dicūt. Ne igitur vtantur hoc nomi-

ne, nec nobis negotia facessant. Licet enim & sine metasyncriseos nomine, diuturnorum vlcerũ curationem alijs verbis dicere, sicut Empirici faciunt. Quòd autem & in ἀτονίας, id est imbecillitatis vocabulo simili modo nugentur, monstratum prius est in secundo libro. Si enim sicut Empirici nomen vsurpant, aliud prorsus non significant, quàm quòd actio non seruatur. Sin autem facultates aliquas gubernare animal proponũt, quales tum nos asserimus, tum omnes ferè veteres, præter id quòd Asclepiadis dogmatis contradicunt; etiã incerta, & de quibus parũ inter autores conueniat, attingunt; quãuis ea fugere iubeant. Sed dic nobis Thessale clarè, quid sibi velit illud μετασυγκρίνειν? Si nanque exiguos meatus mutare: & falleris, et quæ incerta sunt vsurpas. Si firmari sanamq; reddi corporis particulam, vel hominem totum; nihil hîc præter nomen plus quàm Empirici doces. Quippe sciunt hi quoque remedijs quibusdam admotis reddi hominem sanum: cæterum qua ratione remedia id faciant, vtique nesciunt. Neque enim an exiguos meatus mutet medicamẽti facultas, neq; an symmetriam efficiat, neque an totum patientis particulæ qualitatem alteret; potest Empiricorum quispiam dicere. Atque illi saltem sunt modesti: vt qui vnũ se solũ scire dicant, huic scilicet morbo in hoc tempore si medicamentũ ex sinapi adhibeatur, sæpe notasse se vtilitatem secutam. Non tamẽ methodos

dos loquuntur, nec ſupercilium attollunt, nec tali ſibi notitia placent, nec antiquis maledicunt nec Hippocratem pro nihilo habent: imò verò ipſum laudant, fereq; omnia verè dixiſſe affirmant. Hic verò Theſſalus qui tum hunc, tum reliquos omnes medicos contemnit, Empirica contumacis vlceris præcepta ſe ſcribere non intelligit: quanquam ſi vel hoc commodè faceret, vtique aliquid operæpretium faceret. Atqui ne id quidem feciſſe videtur, cùm ordinem remediorum inuertat, & prius partis remedijs vtatur, quàm totum corpus præparauerit. Nam hoc inſignis inſcitiæ argumētum eſt: cùm in vno eo ferè omnibus medicis conueniat, quamuis in plurimis diſſentiant, quòd totum corpus vacuum purumq; ab excrementis antè ſit reddendum, quam vlla pars valentibus remedijs ſit ſubijcienda. Nam ſiue experiētia iudicare quis velit, ſiue etiam ratione (tertium enim quo iudicet, neque in alia quapiam arte, neque in vlla vitæ parte quiſquam habet) maximum eſſe incommodum deprehendet: cùm toto corpore ſuam curam requirente, priuſquam illi ſit proſpectum, afflictæ parti acre aliquod & calidum medicamētum ſit admotū. Trahit enim ad ſe, cucurbitæ more, ex toto corpore ſuperuacua: atque ita in graui parte affigit, vt ægrè auelli poßint. Quo magis operæpretium eſt Theſſalios iſtos percontari, vndénam Theſſalo in mentē venerit de contumaciam vlcerum curatione talia

nugari, cùm nec Empiricus quisquam antè, nec rationalis ita scripserit: sed nec ipse Thessalus, nec eius sequaciũ quisquam eiusmodi remediorũ ordinẽ aut cũ experientia consentire, aut cum ratione affirmare ausit. Adde quòd nec docere possunt quomodo tempus indicet, non autẽ affectus. Sed neque (quod hoc maius est) quomodo Thessalus, qui æstimandum censet quid sit quod cicatricem vlcerũ moretur, atque id tollendũ, non prorsus sit stupidus: simul cùm hoc tãtùm satis esse nõ videat, diuturnitatem autem vlcerum nihil esse ad rem, simul cùm non in vlceribus modo, verũ etiam reliquis morbis omnibus id esse faciendũ, veluti veteres monẽt, nõ aduertit. Verùm ad hæc nobis nihil respõdent: sed semper non rectè intelligere nos dictantes, tanquam videlicet ipsi vel Hippocratis vel veterum cuiusquam sententiam ad vnguem intelligerent, rectè Thessalum dixisse affirmant diuturnorum vlcerum vnã quandã communitatem esse. Ita enim Hippocratẽ quoq; sensisse in libro de vlceribus, cùm ita scribat: Etiã ab inueteratis vlceribus id agere vt sanguis crebrò effluat, conducit, quomodocunque videtur opportunum esse. Fortaßis ergo ad rem pertineat, tametsi nõ prædixerim me de Hippocratis mẽte hoc loco disserturũ, vel summatim aliquid de ea perstringere, fuerit verò quod dicemus nõ minus & priscorum sensus interpretatio. Hos nanque viros, ceu nullius adhuc dogmatum sectæ addi-

ctos,

ctos, sed pura & simplici mente studentes vtile quippiam ad sanitatē inuenire, credibile sanè est quædam vsu, quædam inuenisse ratione, tum scripsisse quæ inuenerant, subinde non adhibita inuētionis suæ ratione, aliquando verò & adhibita: atque id fecisse ipsius legentium vtilitatis causa. Quippe vbi ad dextrum inuentorum vsum conducturum posteris sperabant, si rationem inuentionis nouissent, tum eā diligēter prodiderūt, vbi secus, & superuacuam relatu putauerūt, & propterea omiserunt. Nam quòd sermonis cōpendiū prisci in primis coluerunt, id omnes vel me tacente iam norunt, atque ob hāc maximè causam nō Hippocrates modò, verumetiam reliqui priscorū medio interim transgresso, primo tertium adnectunt. Si enim primum secundi sit signum, atque hoc tertium ex necessitate sequitur: ita tertium primo subijciunt, secundum prætereuntes. Ostendi verò persæpe tum reliquos antiquos, tum verò maximè omnium Hippocratem talia scripsisse, debetq; qui callere priscorum interpretādi genus volet, in illis exercitari. Nunc verò ipsum quod propositum est, tantùm exponam.

CAPVT V.

NAM quæ vlcera, omnibus ritè decenterq; factis, tamen nō sanantur: ea medici Græcè κακοήθη, nos maligna, contumacia rebelliáve dicimus. Diuturna autem prorsus fiunt cū dūtaxat, vt vlcera sunt, curātur. Quæ verò sit vlcerū

vt

vt vlcera sunt curatio, in libro qui hũc præcedit, definitũ est. Hæc igitur vlcera & cacoëthe, & inueterata, & diuturna vocãt; indifferenter his nominibus in ipsis vtentes. Quinetiã ad noscẽdũ quòd affectus ipse κακοήθης, id est contumax ad sanandũ sit, vnà cũ alijs notis, etiã id quod, peractis etiã quæ decent omnibus, diuturna fiãt aliquam portionẽ habet, nõ tamen aut ipsa diuturnitas, aut quòd diuturna & vocẽtur & sint, idoneã curationẽ indicat, sed ex hoc, quòd malè affecta sit vlcerata pars, licet colligere, hoc verò inuento, & curationis ratio cõstabit. Quo, inquies, modo? Nempe vbi tantùm eæ partes quibus vlcus insidet, ita sunt affectæ, si has sanaueris, vbi totũ corpus vitioso aliquo succo abũdat, si hũc vacuaueris. Ac signum quidẽ vitiosi succi est ipsa vlceris diuturnitas: inuentio autẽ eius quod expedit, nõ ex diuturnitate, sed ex succi vitio suggeritur. Quare tria hæc deinceps se habẽt, signũ, affectio & curatio. Signum quidẽ ipsa diuturnitas. Affectus succi vitium. Curatio eius vacuatio. Atq; hac ratione subinde veteres inuenias medio prætermisso tertium statim primo subijcere: veluti Hippocrates fecit cùm dixit: Tum ab inueteratis vlceribus confert, vt assiduè sanguinem effluere facias, vtcunque id opportunum videbitur. Non vtique curationem indicante vetustate, sed sanguinis vitio. Quippe ipse mox subijcit: Prohibet nanque maximè quidẽ eiusmodi vlcera sanescere.

re. Post verò etiã reliqua omnia, putredo sangui-
nis, & si quid ex sanguinis transmutatione est
ortũ. Quinetiã pòst paulò cùm de vlceribus quæ
» ad cicatricẽ nõ veniunt, disserit: Nec si (inquit)
» quæ vlcus ambiunt, nigricẽt, sanguine putri, aut
» etiã varice fluxionem suppeditante, id genus vl-
» cera coire possunt, nisi quæ vlcus ambiunt, sana
» reddas. Pòst etiã de varicũ sanatione scribit. Ad
hæc etiã purgationis meminit totius corporis, tum
in alijs quibusdã vulneribus, tũ ijs quibus cariẽ
quam spacelon vocant, instare est metus. Præ-
terea herpetibus, & esthiomenis omnibus, id est
quæ exeduntur. Ita enim Græcè nominare solet
ea quæ humor aliquis erodit. Iam verò in ijs quæ
» mox sequũtur, rursus ad hũc modũ subiungit: In
» quocunque vlcere erysipelas superuenerit, purga
» tio totius corporis adhibenda est. Et in summa, si
curiosè librũ de vlceribus reuoluas, inuenies sem-
per eum ab affectu indicationẽ sumere, vti verò
interim & tempore, sed ad affectũ noscendum.
Quòd verò hæc ita se habeãt, ex ipso libri ingres-
» sũ agnoscas, qui talis est: Vlcera madefacere, quæ
» cũq; ea fuerint, nisi vino nõ oportet. † Tũ causam
» adijciẽs, ait: Nam siccum sano vicinius est, humi-
» dum verò non sano. Et mox: Vlcus enim humidũ
» est: sanum autem siccum. Ideoq; per totum librũ
cum totius vlcerum curationis finem siccationem
statuat, mox particularia inuenit, etiam finis
ipsius subinde nos commonefaciens. Cùm enim

† Quæ hic adduntur Græ. codi. impress. quia addititia esse patet, nec interpres vertit, nos addẽda esse non duximus.

ita

ita ſcribit: Quocũque vlcus acuto telo cæſim percuſsímve diuiſum eſt, medicamentũ quod cruentis ſtatim imponitur ἔναιμον Græci vocant, ac ſiccans & quod ſuppurare vetet, admittit, Fit enim effluente ſanguine ſiccius. Et rurſus: Quæcunque probè & opportunè purgata, ſemper ad ſiccius † promouentur, [ijs caro magna ex parte non ſupercreſcit,] niſi ſi cõtuſa ſint. Et rurſus: Si quod coire nequit, humecta caro in cauſa eſt. In his omnibus primæ ſanãdorum vlcerum indicationis nos admonet. Siquidẽ vlceris qua vlcus eſt ſanatio, mediocris ſiccatio eſt. Cuius rei demonſtratio in libro qui hũc præcedit, tradita eſt. Verùm vlceris quod cum alio affectu cõiunctũ eſt, cuius videlicet præcedere curationẽ oportet, eius curatio vt vlceris ſolius nõ eſt, ſed prior illius affectus, ſecũda vlceris. Nam ſiue phlegmone quæpiam, ſiue nigritia, ſiue ecchymoſis, ſiue eryſipelas, ſiue œdema, vlceratã carnem obſederit, primùm eius moliẽda curatio eſt. At verò quòd vlcus interim non ſolùm non cõmodè curatur, ſed multò etiam maius redditur, id neminẽ lateat. Nam ſiue cõtuſa fuerint circũpoſita vlceri loca, ſeu phlegmone aliúſve tumor in his conſtiterit, propria eius affectus ſanatio inueniẽda nobis eſt: illud pro certo habentibus, fieri nõ poſſe vt vlcus ſanetur, niſi locus in quo cõſiſtit, prius ſit ſanatus. Ac proinde Hippocrates ipſe redigẽs nobis in memoriam ea quæ ſtatim in libri initio tradiderat,

† In Græco eſt περαπίνεται, id eſt curantur.

[Hæc non ſunt in Græco exẽplari nec eo ſenſu, loco paulò pòſt ſequẽte, ſunt ab Hippo. poſita.

rat, tum quæ reliqua paulò antè sunt cõprehensa, tũ verò hæc adscripsit. Quodcũq; vlcus cæsim percussímve acuto telo est diuisum, medicamentum enæmon, & siccãs, & quod suppurare vetet, admittit. Sin caro aliqua telo tũ contusa, tũ cæsa sit, huic ita medendũ est, vt quã celerrime suppuret, nã & minus phlegmone vrgebitur, & necesse est carnes quæ contusæ cæsæq́; sint, putrefactas & in pus versas liquari, postea nouam carnem nasci. Indicat enim hoc sermone manifestè solos eos vlceratarum partium affectus non esse siccãdos, in quibus gigni quàm celerrimè pus cupimus: vtique quòd cum aliqua putrescentia pus fiat, obiter docens. Porrò omnia quæ putrefiunt, ex calido & humido sic afficiuntur. Ideoq́; etiam ea cataplasmata, quæ ex hordei farina cõponuntur, ceu quæ calefacient humectentq́;, omnibus ijs affectibus quibus moueri pus expedit, admouemus. Hordei nanq; farina ex aqua & oleo, iteq́; panis ex aqua & oleo, præterea fomentũ multæ calidæ aquæ, & tetrapharmaci vis, omnia deniq; quæ calefaciunt & humectant, celerrimè pus mouens. Ideoq́; etiam ijs partibus quæ phlegmone infestantur, vbi vehementius iam pulsitant, sic vt iam desperetur de horum citra pus curatione, veteres omnes eiusmodi applicant medicamẽta: antè verò nequaquã. Atque hoc Hippocrates ipse apertè nos docet in memoratis iam verbis, quibus iubet quæ sine contusione vulneratæ partes sunt,

qu

quammaximè ſiccare, quæ cũ contuſione quadã ſunt læſæ, ijs quamprimùm pus mouere. Quinetiã cùm dixit: Quæcunque vlcera non probè & vt conuenit expurgata, ſemper prius pullulare incipiũt, ijs maximè caro ſupercreſcit, quæ verò probè & vt decet expurgata, ſemper ad ſiccius promouẽtur, ijs, niſi ſint contuſa, caro vt plurimùm non ſupercreſcit. Quippe hic illud niſi ſint cõtuſa, quod adijcitur, redigit nobis in memoriã, quod in ſuperius proditis verbis eſt dictum, nẽpe oportere omnia ſiccari præter ea qua contuſa ſunt. Neque enim ſicubi cataplaſmate quod calfaciat humectetq́; illinuntur quæ phlegmone infeſtantur, ex prima ratione id fit, hoc eſt vt remedium affectus, ſed vt ſymptomatis mitigatio, ſiquidem ipſius phlegmones remedia ſicciorũ ſunt virium. Audi nanque loquentẽ Hippocratem: Cataplaſmata œdematum, & phlegmone quæ in circà poſitis conſiſtit, verbaſcum coctum & folia trifolij cruda & epipetri folia cocta & polium. Quippe omnia hæc ſiccandi vim habẽt: veluti in cõmentarijs de ſimplicibus medicamentis docuimus. Et cõpendiaria obſeſſarum phlegmone partiũ curatio per id genus præſidia obitur, quæ ſanè vel affectũ prorſus ſummouẽt: vel ſi quid exiguũ quod ſuppuret, reliquerint, alterũ medicamentũ acre, quod educere pus queat, requiritur: vel ſi tenuis circumpoſita cutis ſit, veliſq; celerius explicatum ægrum ſectio petenda eſt. cæterùm curatio phlegmo-

mo-

mones per hordei farinã dolorẽ lenire studentis est, nõ medentis, & cõtra malum pugnantis. Verùm de taliũ differẽtia in sequẽtibus plenius docetur. Illa porrò mihi demõstrata manifestè puto, Hippocratẽ tum vlcera quæq; siccãda esse iussisse, tum hanc esse curationis finem sanxisse, ipso scilicet affectu indicationẽ præbente, non tẽpore. Quòd si quis hoc magis etiam sibi persuasum cupit, librũ eius de vlceribus totũ diligentius euoluat. Intelliget enim illud ipsum perspicuè, tum vnã esse vlcerum omniũ generalem curationẽ, nẽpe quam nos proximo libro docuimus: tum verò nõ minus illud, nullam esse à tẽpore nec in vlceribus, nec in phlegmone, nec deniq; in alio quopiam affectu indicationẽ. Quoniã verò in hunc sermonis locum peruenimus, æquũ est ostendere non modo horũ quæ iam retulimus fuisse inuentorem Hippocratẽ, sed etiã reliquorum omnium quæcũq; hunc scire qui cõmodè vlcus sit sanaturus, est opus. Videtur enim is non solùm vlcerum quæ citra aliũ affectum cõsistunt, sanandorum rationẽ inuenisse, vt quæ in siccando cõsistat: sed etiã priuatim per species affectuũ cuiusq;. Nam aut vitiosus succus ad partem cui vlcus insedit, amplius non fluit, aut etiam fluit, ac si non amplius fluit, ipsi tantùm quod laborat succurendũ est, si quidem vel liuidum, vel nigrũ, vel rubrũ conspicitur scarificando, ac sanguinem emittendo: mox (vt ipsius verbis vtar) spongiam statim

sicciorem magis quàm humidiorem superimponendo: neque enim, arbitror, ignorabit quispiam particulam illam, quàm, negationis hoc loco vim habere, tanquam ita diceret, sicciorem, nõ humidiorem: post hæc verò etiam siccãtia remedia applicando: ab his, si res postulet, rursus sanguinem auferẽdo, ac mox iterum talia peragendo, donec parta omnino sanitas sit: quòd si labra vlceris dura callosáq; appareant, etiam ea excidendo. Etenim de his quoq; ita ait: Circularia vlcerũ, si subcaua sint, circulo præcidere quæ abscesserunt oportet, vel omnia, vel ex dimidio circuli secundum hominis longitudinem. Scripsit verò & de tumoribus, qui coniuncti cum vlcere sunt, vniuersis, quemadmodum curãdi singuli sint: simili modo & de varicibus: quando horum quoque occasione cõtumax ad sanãdum vlcus redditur, quoniã aliqua ex his humiditas ad exulceratas partes defluat. Ad eũdem modum & cùm ex toto corpore humor confluit, totum purgare iubet, nusquam videlicet in his indicationẽ à tempore sumens. Nam & ridiculum planè sit adeò multas ac varias sæpe etiam contrarias indicationes ab vna communitate fieri. Nam si etiam demus indicationem aliquam à tempore sumi: quæ tandem ea sit dicere par est, ac summa quapiã vna eam complecti: veluti in reliquis omnibus ipse quoq; Thessalus facit, nedum nos. Quippe vnum illi perpetuo indicat adstricti corporis affectus:

nempe

nempe vt remittatur ac relaxetur: vnum rursus soluti, vtique vt adstringatur. Quinetiã in ipsis vlceribus quod sordidũ est, abstergeri postulat: quod cauum est, impleri, quod æquabile est, cicatrice induci: cui caro supercreuit, hanc sibi detrahi: etiam eo ipso autore. Ergo sicut in horum singulis, ita in diuturnis quoque alterum aliquid ad portionem ostendat quod vnum sit: verùm nõ potest. Nam & excidenda ea præcipit. At quænam, quæso, sit ista rationabilis à tempore indicatio, tum remedio ex sinapi vti, de quo vanum illud nomen metasyncriseos vsurpat: ab hoc ex radicula vomitu, & postremò, cum nihil vltrà inueniat, veratro? Verùm hæc quidem (quemadmodum dixi) etiã in sequẽtibus plenius dicẽtur, vbi nihil vsquam vllo in morbo à tempore indicari, sed signũ id nõnunquam affectus esse docebimus.

CAPVT VI.

VERVM *rursus ad Hippocratẽ reuertor. Quem sanè diligentiæ nomine admiror, cùm in alijs omnibus: tum verò quòd scopum, quẽ medico ad indicationem non in vno alteróve, sed prorsus omni morbo sit spectandus, non omiserit. Est porrò is qui ab effectus magnitudine sumitur, quem non modò methodici prætermisêrunt, (non enim est id mirum) sed etiam rationalium plurimi, atque etiam Empirici (quanquam alio modo) omnes. Nam vbi in redundantis sanguinis (vt illi loquuntur) concursu,*

vacuationem à se obseruatam dicunt: manifestè fatentur ob nullius alterius eorũ quæ in ægro visuntur respectũ, se ad vacuationẽ accedere. Neq; hoc dico propterea quòd purgatio vacuatio sit, quam redundãtis sanguinis cõcursus nõ indicet: sed quòd etiã tametsi redundantis sanguinis concursus non adsit, ad ipsam tamen sanguinis missionem interdum † sit confugiendum: quando si valens morbus sit cum viriũ robore, nemo est qui sanguinẽ non mittat, qui vtiq; in artis operibus sit exercitatus. Quippe ipsos Empiricos videmus cùm lapsus ab alto quis sit, aut aliàs plaga aliqua cõtusas vehementer corporis partes habuerit ad sanguinis mißionẽ cõfugere, quanquam idem homo paulò ante sanus fuerat, prorsusq; redundantiæ sanguinis expers. Ex quo patet non hoc esse quod mittendũ sanguinẽ indicet, sed magnitudinẽ morbi, ac viriũ robur: exceptis tamẽ à sermone pueris. nã & alia ratione si quis etiãnũ sanus, nec adhuc quicquã læsus in sanguinis redundãtis cõcursu sit positus, nõ statim huic mitti sanguinẽ est necesse: imò alij satisfacit inedia, alij cibi parcitas, alij soluta aluus, vel purgatio, vel frequẽtius balneũ: alij sola exercitatio, vel multa frictio abũdè fuit. Mißio verò sanguinis ne ab ipsis quidẽ Empiricis, ijs qui ita se habet, necessariò adhibetur. Ad eundem modum nec purgatio in sola vitiosi succi abundantia cõuenienter suscipitur: sed sicut mißio sanguinis vel propter ipsius abundan

† In impressis δίκαιον δεῖ παραλαμβάνειν, i. decens sit confugere: in antiq. ἀναγκαῖον, id est necessum sit.

dantiã, vel propter morbi magnitudinẽ: ita purgatio & propter abũdantiã alterius cuiusquam succi, & propter vim morbi adhibetur. Ac de sanguinis mißione, tum in alio libro egimus, tũ verò in sequentibus agemus. de purgatione in hoc libro disseram. desyderant enim ægri hãc nõ modò, vt quòd noxiũ superuacuũ quo vrgẽtur educat: sed etiã vt quod tum ad diuersum trahat, tũ vacuet. Atque ob eã rẽ Hippocrates tum in reliquis omnibus operibus, tum in eo quod de vlceribus prodidit, etiam morbi magnitudinem ad purga- ,, tionis indicationẽ considerat: Purgatio, inquiẽs, ,, per aluum plurimis vlcerum prodest. præterea ,, vulneribus quæ in capite sunt accepta. item quæ ,, in ventre & articulis. ad hæc ijs in quibus oßi ca- ,, ries impendet. Præterea quæ sinuntur, & quæ ,, exeduntur, & herpetibus, & reliquis quæ vlcera ,, diuturna reddunt: etiam quæcunque deliganda ,, sunt, per aluum purganda sunt. His verbis clarè docuit vlceribus omnibus & vulneribus quoties præualida sunt, purgationem esse vtilem. Cùm enim trifariam non hæc modò vitia, verũ etiam reliqua omnia grauia magnaq; reddantur, nẽpe vel propter afflictæ partis præstãtiã, vel propter affectus magnitudinẽ, vel ꝓpterea quòd sunt cacoëthe: cuiusq; horũ seorsum videtur Hippocrates mentionem fecisse, vtique in capitis vẽtrisq; vulneribus præstantiam læsæ indicans partis. vẽtrẽ autẽ hoc loco non solùm inferiorem intelligendum

esse, sed etiam superiorem, patêre cuius arbitror. Diuiso nanque quod inter collum & crura est trunco in duas capacitates maximas, prior sub thorace, secunda sub mēbrana quæ abdomini subtenditur, (περιτόναιον Græci vocant) continetur. Et sanè vulnus quod intra thoracē intráve etiam peritonæon penetrauit, non paruũ periculum affert, potißimum si quid interiorum vnà sit vulneratum. Quinetiam cacoëthe statim fieri quæcunque in articulis accepta vulnera sunt, id quoque omnes ferè sciunt: Empirici quidem ex sola ipsa experientia, cui soli attendunt: qui verò corporis naturã scientiã cõparare studuerunt, ex ipsa vulneratarum partiũ natura. Vbi enim tendones, & nerui, & carne vacua, atq; ossea loca sunt: hîc doloris, vigiliarum, conuulsionis, & delirij periculũ instat. Tum hæc igitur vulnera, tum quæ suuntur, id est quæ adeò sunt magna vt suturis indigeãt, aut si non his, certè deligatura, †purgationē desyderãt. At verò iã dictũ in proximo libro est, quæ magna vlcera sunt, ea vel suturis, vel deligaturis esse cõiungēda. Quinetiã quibus corrũpendi oßis periculũ impendet, ea vtique cũ magnitudine phlegmones sunt. Iã quæcunque exeduntur, ea tũ cacoëthe sunt, tum malorũ succorum soboles. herpetes quoque à bilioso excremento ortũ habēt, reliquaq; quæ inueterãtur omnia, ex huiusmodi quapiam causa proueniunt. Quare in omnibus his non sine ratione purgarē per aluum iubet.

† ὑποκαθαίρεσθαι id est leuem purgationem. Sic ipse quatuor lineis pòst vertit.

iubet: in progressu verò hæc insuper adijcit: In omni vlcere cui erysipelas superuenit, purgari corpus oportet qua parte vlceri maximè conducit, siue id per superna, siue per inferna sit. Cuius etiã ipsius rei discrimẽ in libro de succis nos edocuit, †auertere nos iubens ad contraria, deriuare verò ad latera quinetiam cùm maximè influit, tum ad diuersa †reuellere: dictum verò & de hoc in eo libro est. Quare nũc quoq; si etiamnum fluxio valẽter irruat, reuellere ad cõtraria studebimus: vtique si in superioribus vlcus cõsistat, per inferna purgantes: sinautem in inferioribus sit, superiorem ventrem vacuantes. At si iam fluxio restitit, atque in membro inhæsit, deriuare per vicina magis expedit: cum & in propinquiora translatio sit, & purganti medicamento promptior, tum accessus, tum attractus è vicino detur. Hanc verò rationẽ ad aliam quoque artis partẽ spectare, nempe quæ de succorũ medicatione præcipit, neminẽ latêre arbitror. Proindeq; in sequẽtibus etiam repetere eam erit necesse, † ac totam absoluere. Nũc illud docere volo, tum ipsam morbi siue vim, siue magnitudinem appellare velis, pro indicatrice quadã sanguinis detrahendi, vel purgationis adhibendæ, statuendã esse: tum verò Hippocratẽ hanc omniũ quos nouimus primum, indicationẽ adinuenisse. Ac de alijs quidẽ morbis in sequẽtibus libris id ostendã, de vlceribus verò in hoc, qui in manibus est. Ac de purgationibus

† ἀντισπᾶν, id est reuellere.

† ἀντίσπασιν est in Græco.

† In antiq. ita legitur, καὶ τελειῶσαι τὸν λόγον περὶ χυμῶν σύμπαντα, id est & totum de humoribus sermonem absoluere.

quidem mihi explicatum iam eſt. Nam cùm triplici genere morbus quiſq; ſit grauis, aut propter præcellentiã partis, aut propter affectus magnitudinem, aut propter ipſius cacoëthean omnium horum meminit Hippocrates, vbi de purgatione egit. Quid igitur, dicet aliquis, nũquid etiã ſanguinẽ detrahi interdum ſuadet propter has ipſas cauſas? Mihi verò id quoq; iubere videtur, verũ breuiter, † nec ſine demõſtratione: veluti tũ ipſis tum reliquis antiquis mos fuit. Id ita eſſe intelliges, primùm quidem ſi hæc eius verba relegeris: Omni recens facto vulneri, niſi in vẽtre ſit, expedit eò ipſo ſtatim ſanguinẽ plus minúſve effluere: quippe phlegmone minus tentabitur, tum vlcus ipſum, tum quæ circumpoſita loca ſunt. Poſt hæc autẽ ſi verba quæ in libro de vlceribus ab eo ſunt ſcripta, tum quæ in alijs omnibus libris ſæpe propoſuit, recorderis, debere ſcilicet imitatorẽ eſſe medicũ non tantùm naturæ, ſed etiã eorum quæ cum ſua ſpõte veniunt, conferunt: clarè iam ſenis mentem intelliges de ſanguine cùm magna ſunt vulnera detrahẽdo. Si nãq; expedit in talibus ſanguinem effluere, non autem effluxit, quod deeſt, ipſe adijcias oportet: declarant id ea quæ ſubiũgit: quippe hæc ſtatim cum iam dictis verbis copulat: Et ab ijs quæ inueterata ſunt vlcera, vt ſanguis crebrò fluat, efficere prodeſt, vtcunq; opportunum videbitur, tum ab ipſis vlceribus, tum à circũpoſitis vlceri partibus. Nam quoniã

† Græcè pro nec, legitur, &c.

præ

prædixerat omni vlceri recens facto ſanguinem emitti debere, cernens, niſi etiam de inueteratis mentionem faceret, fore vt ab aliquo putaretur de recentibus tantũ, ita pronũtiaſſe: idcirco illud rectè adiecit, & ab inueteratis vlceribus ſanguinem mittandum eſſe. Ac ſi perpetuũ eſt, quod ab eo didicimus, incipientem fluxionem ad cõtraria trahendam eſſe, fixã verò iam in laborante particula vacuãdam eſſe vel ab ipſa particula quæ affligitur, vel à maximè vicina, in promptu nobis & de ſanguinis detractione colligere nũc eſt, quòd in principio hæc è lõginquo, poſtea ab ipſis exulceratis partibus ſit emolienda. Quinetiam ſi ijs, quæ iam dixi, illud quoque adijcias, nempe quod ipſum qui redundat ſuccũ vacuãdum eſſe Hippocrates ſuadet, aliâs ſanguinis detractionẽ adhibebis, cùm videlicet is vincit: aliàs pharmacum quod ad bilem flauã, vel atram, vel pituitam educendã vim habet, dabis. Illius interim in omnibus his non immemor, non eſſe vlceris qua vlcus eſt vllã id genus curationẽ, ſed vel vitioſi qui cõiunctus eſt ſucci, vel redũdãtia, vel phlegmones, vel herpetis, vel eius generis alterius. Sed nec illius oblitus, quòd aliquid interim ex ijs quæ vlceribus accidũt indicationẽ propriã ſuggerat, veluti magnitudo. Dictum autẽ & de ipſis vlceribus eſt in libro qui hunc procedit, vbi vlcerum differẽtias omnes, & quot, & quæ ſint, & quæ ſit vniuſcuiuſque indicatio, expoſuimus. Præberi

tamen vacuandi indicationem ab ipſa ægritudinis vi, in eo libro nõ dixi, propterea quòd & longiorem demonſtrationem requirebat, & totius corporis curam cum vlceribus in eo non coniunxi. hîc verò executus ſum quantum ad rem propoſitam erat vtile.

CAPVT VII.

NAM *abſolutus ſermo de hoc genere indicationis, quam à magnitudine morbi ſumi diximus, etiam in ſequẽtibus habẽdus reſtat.* Pa*ri modo de indicatione quæ ab ætate ſumitur, præterea de ea quæ ab humoribus ſanandis accipitur.* Ad *eundem modũ & quæ ab afflictis partibus indicatio exhibetur, conſummatius in ſequentibus libris tradetur.* Nũ*c enim quod ab earum natura, id eſt tẽperamẽto, & ſubſtantia ſumi ad curationem potuit, tantùm diximus. Quæ verò tum à poſitu, tum à forma, itemq; vſu, præterea ſenſus acumine, hebetudinéve, indicatio ſuggeritur, hæc nõ attingimus.* Dicatur *itaq; & de his, quantum ſit ad vlcerum curationẽ vtile.* I*gitur quæ acuti ſenſus pars eſt, eam quãmaximè citra dolorem curare tentandũ.* T*radita verò eiuſmodi †remediorũ materia eſt in ijs libris, qui ſunt de ſimplicibus medicamentis inſcripti. Quæ parũ acri ſenſu eſt: hæc, ſi affectus ita ſuadet, valentiora remedia recipit.* E*t principis quidẽ membri robur ſeruari oportet: veluti latius vbi de phlegmone agemus, docebitur. Quod tale non eſt,*

†ἀνωδύνων, id eſt dolorem ſedantium.

licet

licet huic eam medendi rationem tutò adhibeas, quæ relaxando remittendoq; mitiget, χαλαστικὴν Græci vocant, Atque hæc quidē in sequentibus fusius tractabimus. In hoc libro indicationem quæ & à positu, & à figura partium sumitur, trademus, atque ita quarto huic libro finē imponemus. Hinc igitur excogitatū est ei cui exulceratus vētriculus sit, medicamenta esse bibenda. Cui gulæ non semel, nec tota simul adsumenda, sed paulatim & aßiduè: quando ex transitu & contactu vulneribus, quæ hîc sunt, vtilitas accedit non ex †continendo, & diutius adhærendo, sicut ijs quæ in ventriculo sunt. Quinimo & quòd craßiora hæc, & magis lenta sint adhibēda, id quoque à positu figuraq; est indicatū. Nā quoniā gula trāsitus quidem comestorum bibitorumq; est, idcirco remediorum eget quæ adhærere, & vndiq; quasi concrescere & agglutinari poßint, non autē quæ elui ac defluere sint prompta. Ac circa partes eius, veluti concrescunt quæ crassa sunt, agglutinantur quæ lenta sunt. Quæ verò vlcera in craßis sunt intestinis, ijs quæ per sedē injciuntur, remedijs magis egent. quippe cui magis sunt propinqua. Quæ in tenuibus habētur (quoniā & lōginquiora sunt, et medio situ posita) ambo requirūt, & quæ supernè sumūtur, & quæ per sedē infundūtur. Sanè cōis omniū internarū partiū indicatio est, vt ea eligantur quæ animalis naturæ maximè sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medica

† In Græ. habetur ἐν τῷ περιέχεσθαι id est in circumeundo.

men

menta: fugiantur respuanturq́; huic contraria. quanquam in iis quæ foris sunt vlceribus, innoxius etiã talium medicamentorũ est vsus, æruginis, ærisq́; vsti, & æris squamæ, & cadmiæ, & pompholygis, & lithargyri, & cerussæ. Hæc igitur & similia interioribus exhiberi non debebũt. Porrò proditũ de natura horum est, tũ in tertio de tẽperamentis volumine, tũ de simplicibus medicamentis. Eligẽda verò alimenta sunt, si quidẽ ad cicatricẽ perducere, aut glutinare vlcus studemus, tum austera, tũ glutinosa, tũ quæ minimè rodant. Sin emundare, quæ modicè abstergeant. quod munus mel nõ coctũ præter cætera præstat. Austeræ verò potiones, & eiusdẽ rationis alimenta cuique sunt nota. Voco austerũ id quod ϛύφον quoque Græcè, id est adstringẽs dicitur. Acerbum verò quod intensum austerũ est, Græcè ϛρυφνὸν. Quæ verò medicamenta citra internarũ partiũ molestiam sumãtur, ea tradita sunt in his libris qui de medicamentis sunt scripti. Dicetur tamen & nũc eorũ formula. Ergo internis vlceribus opitulãtur hypocystis, & balaustiũ, & cytini punicorũ, & galla, & malicoriũ, & †terra samia, & lemniũ sigillũ, & rhois rosarumq́; succus, & acacia, aliaq́; id genus quæ vlceribus internis præsidiũ adferunt, nec vllã visceribus noxã inferunt. Danda verò hæc sunt ex aliquo astringentiũ decocto: vel mali cotonei, vel lentisci, vel summorũ rubi vitisve vel myrtorũ, vel deniq́; ex vino ali-

†σάμιος ἀϛήρ.

quo

quo austero. Nõ latet autẽ & de vini vsu, quòd cauẽdũ id est vbi phlegmones suspicio adest: aliàs dari nihil vetat. Nec illud obscurum est, eiusmodi medicamina præparanda, ac iam dictis humidis excipienda esse: tum verò tragacãthen, & gũmi illis admiscẽda: potissimũ si quis ea ijs quæ in gula sunt, exhibebit. Sed & gargarizare quoque iubẽdũ est ei qui ad fauces & paristhmia his vtetur. At ad vlcus quod in aspera sit arteria, vt supinus quãdiutissimè in ore teneat, ac oẽs qui illic sunt musculos relaxet remittatq; præcipiendũ. Influit enim sic sensim & paulatim de medicamento aliquid sensibiliter & manifestè in ipsam arteriã. Nam & cũ naturaliter se habet, scire licet potionis nonnihil huc percolari. Sed veluti in secunda valetudine, ita nimirũ in aduersa cauendum est ne largius influat, vtpote quod tussim excitabit. Nam quoad humor vndique iuxta tunicas arteriæ, ceu iuxta murũ aqua descendit, tussim vtiq; nõ cit, si quid per mediam spiritus viam incidit, tusses statim excitat. Tum hæc igitur à situ & forma partiũ omnia sunt desumpta, tum verò nõ minus illud, quòd omnibus medicamẽtis quæ thoracis & pulmonũ vlceribus sunt destinata, mel sit admiscendũ. quãdo si austera ijs dũtaxat medicamẽta exhibebis, ea in vẽtriculo morabuntur. Ergo digestionis eorũ in corpus instrumentũ mel erit, ac celeris transitus, veluti vehiculum: cum eo quòd nec vlceri nocebit. Ad eundẽ modũ quoties

in

in vesica, & renibus vitium consistit, non solùm mel ipsum, sed etiam eorum quæ vrinas mouent quippiam, vlcerum medicamentis misceri oportebit. Illud quoque patêre, vel me tacente cuiuis arbitror, exulceratas partes: tum ex earum substantia, tum functione, tum vtilitate, tum positu, tum figura discerni. Monstratum autem id abundè est in libro de notis affectorum locorum. Verùm non est de illis nunc locus. Rursus igitur ad medendi methodum reuertor. Aio igitur non hæc modò, sed etiam alia non pauca ex figura partium posituraq; indicari. quippe quando nec deligare commodè ægram particulam possis, nisi prius vel ex figura, vel positura, vel ex vtriusque indicationem sumpseris. sed nec immittere in sedem clysteris fistulam cõmodè queas absque eius generis indicatione. Iam per penem inijcere medicamenta in vesicã sæpe necessum est. illud de cathetere apponere opus non est, quòd eo probè vt omnino nequeas, nisi & positũ & figurã totius vesicæ planè perspectam habeas. In talibus ergo omnibus clarè patet, non parum ad totam curationem affectum ipsum locum indicare. In ruptis autem, quæ ῥήγματα Græci vocant, plures indicationes in idem concurrunt. si quidem & quæ à positura capitur, rectè ad examẽ venit. Nã propterea quòd & in profundo corporis sunt, & latent, idcirco diuersam curationẽ ab ijs quæ apparent, postulabunt. Quoniam verò cùm ecchymosi

qui-

quidē omnino, aliquando verò & cū contusione circum ipsam præruptam carnē consistunt, idcirco plures curationes indicabunt. Semper enim pro affectuum numero, etiam medendi indicationes respondent. Ac docebitur quidem, vbi de phlegmone disseremus, locupletius, quòd valentiora medicamenta requirāt quæcunque in profundis partibus laborāt, quam quæ in summo corpore sunt affecta. Nunc id saltē arbitror patêre, quòd solui necessum est præsidiorum quæ foris applicantur, vim: vbi quod ab his iuuandum est, in profundo latet. quare intendere hāc eatenus oportebit, quatenus per transitū ad profundum est remittēda. Sanè ecchymosis omnis vacuationem pro remedio curationis indicat. quare calfacientibus huic & modicè siccātibus medicamentis est opus. Quippe quæ vehementer siccant, digerunt illa quidem in principio euidentius, quam quæ sunt imbecilla: cæterùm, non nihil ipsius vitij scirrhosum difficileq; curatu relinquunt. Ac dicemus de his in sequentibus diligētius: sed & nūc quantū ad rem pertinet, abundè est dictū. Quæ enim humectant calfaciuntq; pharmaca, præterea hæc quæ omnes iam Græcè vocare καλαστικὰ, in est relaxantia solent, atque ex his quæcunque ad siccius paulò vergunt, nec tamen adhuc clarè manifesteq; contrahentia sunt, quæ συνσταλτικὰ Græcè vocant. hæc omnium sunt ecchymomatum remedia. Curandum verò est vt vnà cum ruptis quæ in pro-

fun

fundo hæret corpore, hæc tum vires magis habeāt intētas, tum ipſa magis acria magiſq; † diſsipantia ſint, tum (vt ſemel dicam) tanto efficaciora, quanto magis à cute ad profunda ecchymoſis receſsit. In talibus ſanè nec cucurbitæ vſus ſit inutilis. Id eſt inſtrumentum ad violentū attractū à medicis excogitatū. Cæterùm, cùm totū ecchymoma digeſtū per halitum eſt, ſiccare iam vehementius ruptū ipſum permittitur, ac deligatura coniungere, omniaq; in ſumma facere quæ vt vlcus coaleſcat, efficiāt. Ergo ſi euocatū celeriter ecchymoma ſit, facilè coaleſcet rupta ipſa caro. Sin longiore ſpatio, ſordes multa ſubnaſcēs mediū inter vlceris labra ſpatiū occupat, ita vt iam coire ruptio nō poſsit. Atq; inde adeò fit, vt qualibet leuō de cauſa nos hæc ſui admoneant. Nam ſiue quis obriguit, ſiue parū concoxit, ſiue febri laborauit, ſiue ſe vehementius fatigauit, eiuſmodi particulis illico dolet. Non enim in idem coiêre ruptionis labra, ſed tantū propè ſunt admota. Quo fit, vt leue momentū ea facilè ſeparet, & mediū locū ſupervacuo humore repleat. Et quid, quæſo, aliud quā aſsiduè nouū ecchymoma his gignitur? & primo illi, cū videlicet primū caro eſt rupta, ſimile: niſi quod nūc ex tenui magis ſanie conſtat, cū in principio è ſanguine ecchymoma eſſet, ideoq; facilius etiānunc quā intra initia digerit. Hæc itaq; quæ hactenus diximus, diſputationi de vlceribus ſatisfaciēt. Fineq; iā quarto huic volumini impono

† τμητικώτερα, id eſt incidentia.

GAL

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete.

LIBER V.

Quæ in quinto Methodi medendi libro habentur.

Quæ de vlceribus in carnosa parte accidentibus dicta sunt, breuiter enumerat, & ad ea quæ in instrumentariis fiunt vlcera transit.
De ruptione arteriæ, & venæ.
Quo pacto per deriuationem sanguinis fluxus sisti debeat.
Medicamenta crustam inducentia, quæ ad fluxum sanguinis valent.
De lacte.
De sputo sanguinis ex destillatione.
De vlceribus in sede & pudẽdo, & eorũ curatione.
Diuisæ vtcunque venæ aut arteriæ curatio.
De sanguinis reiectione cùm ab aliis partibus tum à pulmone.

CAPVT I.

Vemadmodũ qui vlcerũ curationem optimè moliatur, cũ duobus ante hũc libris docuerimus, illud obiter ostẽdimus, reliquos omnes medicos, qui simpliciũ in nobis particularũ elemẽtis minimè inquisitis artẽ adeunt, nõ posse se quicquã certa ratiõe sanare minimeq; omniũ qui Thessali dogma

profitentur reliqui nanq; ea saltē vlcera, quæ in diuersis sint partibus, diuersis rationibus sananda cēsent, ipsa nimirũ experiētia docti. Qui verò Thessalũ autorē sequũtur, propter excellentē scilicet sapiētiā, omne vlcus, quacũque in parte animalis sederit, similis egere curatiōis putāt. Quippe si cauũ sit, impleri: si æquale, cicatrice induci: si caro supercrescat, hāc detrahi: si cruentũ recēsq; sit, agglutinatiōnē postulare aiũt, ceu verò qui hæc norit, eum rectè mederi sit necesse, nec sit hæc ratio etiā cuilibet è plebe cōmunis, cùm nemo sit qui horũ quicquā ignoret. Cæterùm, nec quēadmodum carne implendus sinus sit, nec quēadmodum ad cicatricem perduci quod impletũ est debeat, aut comprimi quod superauctũ, aut coalescere quod purum, citraq; sinum est, intelligunt. Sunt enim eiusmodi opera tantum medicorum, quæ vel ratione, vel experientia, vel vtriusq; ope sunt inuēta. Rursus igitur repetētes, summatim ea percurramus, quò dicēdorum caput cũ dictorum copuletur calce. Monstratum est omne vlcus siccātia medicamenta requirere. Cæterùm, quod sinum habet, vt minus sanè quàm reliqua, sic ea quæ præterquam quòd modicè siccent, etiā abstergendi facultatem obtineant desyderare. Quod verò cōiungi sibi labra postulat (cuiusmodi scilicet sunt quæ medicis Latinè cruenta, Græcè ἔναιμα dicuntur) huic tum quæ magis etiam siccent, tum verò quæ citra abstersionem leuiter adstringant opus

opus eſſe. Iam quæ vlcera perduci ad cicatricem poſtulant, hæc non ſolùm magis adhuc ſiccantibus, ſed etiam ſtrenuè adſtringentibus remedijs egere. Quòd ſi caro eorum præter naturæ modum intumuit, acria & demolietia (quæ eadem calida ſiccaq́; neceſſariò ſunt) deſyderare. Si quod verò aliud ſymptoma vlceri adiunctũ erat, ab eius natura curationis indicatio ſumebatur: atq; ex hac rurſus remediorum facultas petebatur. Si nanque ſordes innaſceretur, quæ hanc tollerent opus eſſe: eaq́; omnia abſtergẽdi vim habere multò ſanè maiorem, quàm ea quæ carne implerent. Si verò copioſior in his humiditas cerneretur, etiam quod magis ſiccaret medicamẽto opus eſſe: cæterùm, quod propriam ſpeciem nõ egrederetur. At ſi agglutinaturum medicamentum eſſet, ſiccans adſtringensq́; id eſſe debere: ſi carne impleturum, ſiccans & abſtergens, atque in ſingulis reliquorum, vti dictum eſt. Si verò intemperata ſubiecta caro eſſet, primùm eius intemperantiæ ſuccurrendũ eſſe: vtiq; quæ ſiccior iuſto eſſet, hãc humectantibus: quæ humidior, ſiccantibus: tum quæ calidior eſſet, refrigerãtibus, quæ frigidior, hanc calefaciẽtibus, & ſi gemina qualitate eſſet intemperata, pharmacum quoque eligentibus quod gemina eſſet qualitate cõtrarium. Quippe id omnium quæ præter naturam ſunt, commune eſſe, nõ poſſe ad naturam ſuam redire quicquam ſine ijs quæ ipſi facultatem haberent cõtrariam.

Consyderandas præterea & intemperantiæ caussas hoc tempore esse, siue hæ totius corporis essent cõmunes, siue quarundam partium propriæ, quæ videlicet per societatem (quam συμπάθειαν vocant) exulceratũ membrum infestarent. Medendum verò primùm esse causæ quæ intẽperantiam adhuc foueret: post hanc verò, ipsi quæ iam facta esset intemperantiæ. Quippe hanc cõmunem indicationem esse omnium, quæ ex causa quapiam oriantur. Ostendimus autẽ tum ab vlcerũ differentijs diuersas præberi indicationes: tum eas, quæ à laborantis corporis temperamento sumuntur, diuersam ab his habere rationem. Siquidem illæ cùm ex ijs quæ præter naturam sunt, sumantur, omnes contraria esse adhibenda dictant: hæ cum ab ipsa natura capiantur, similia. Nam si qua siccior pars est: ea magis siccari postulat, quæ minus talis est, ea minus est siccãda. Ad eundem certè modum, & de calefaciendo refrigerandoq; est præceptũ. Nec illud omisimus, ex præcellentia membri, aut contrario statu, itemq; ex sensu acri hebetéve diuersũm medicandi consiliũ peti.

CAPVT II.

ERGO quod reliquũ est huius morborũ generis curãdi, id nũc apponamus. Nos genus id, lucidioris doctrinæ causã, vnitatis solutionem appellauimus: nec refert si continuitatis solutionem voces. Incidit hæc non in similaribus modò, & simplicibus partibus, sed etiam in compositis,

& inſtrumentalibus. At verò remediorũ indicationes aliæ à ſimilaribus ſumũtur, aliæ ab inſtrumentalibus. Quarum ambas norunt qui methodum Hippocratis conſectantur, propterea quòd vtrarũque partium naturã intelligunt: alteram autẽ duntaxat (nempe quæ ab inſtrumẽtalibus præbetur) qui Eraſiſtratũ, & Herophilũ ſequuntur. Quare in ijs qui ſequẽtur ſermonibus quæcunque à calido, frigido, humido, & ſicco corpore morbóve indicationes ſumuntur, nullius certè methodum hi habebunt: quæ verò à forma, poſitu, præcellentia, acri ſenſu, aut his cõtrarijs, præbentur, has non ignorabunt. Illuſtrius erit quod dicimus, ſi partes ipſas propoſuerimus. Quoniam igitur de ijs maximè vlceribus quæ in carnoſis accidũt partibus, hactenus abũdè tractauimus, nunc tẽpeſtiuũ videtur de ijs agere quæ in arteria, vena, & neruo cõtingũt: nec de ijs abſolutè, ſed vt in quouis ſunt viſcere, vel deniq; inſtrumentali animalis parte. Ergo ſi cui arteria venáve magna vulnerata eſt, & copioſum ſanguinis profluuium cõtinuò ſuperuenit, & glutinari id vulnus difficile quidem etiam in vena eſt, in arteria verò non ſolùm difficile, ſed etiam quod fieri (ſicut nõnullis medicorũ eſt viſum) omnino fortaſſe non poſsit. Dicendum ergo viciſsim de vtriſque eſt, ac prius de ſanguinis profluuio: ſecundo loco de agglutinatione. Quoniã autẽ, & per anaſtomoſin, & per diapedeſin, vt mox doce-

bimus, profluuia huiusmodi fiunt, non alienũ sit propterea quòd curationem communem habent, etiam hoc loco de ijs meminisse, tametsi ex alio esse morborũ genere videantur. Sanè profluit ex vena, vel arteria sanguis, aut reserato earũ ore, aut tunica earũ diuisa, aut (vt sic dicã) † transcolatus, siue sudoris modo trãsmissus. Porrò diuiditur ipsa tunica, tum ex vulneratione, tum cõtusione, tum ruptione, tum erosione. Anastomosis accidit propter tum vasis imbecillitatẽ, tum sanguinis qui ad os eius impetu ruat copiã: ad hæc, acrem quãpiã quæ illi extrinsecus incidat qualitatem. Diapedesis verò ex tunica quidem ipsa rarefacta, sanguine verò tenuato oritur: accidere præterea interim potest, & ex graciliũ vasorum ore adaperto. Dicendum igitur est de horum affectuũ vnoquoq; seorsum, ac primùm de diuisione, quam vel ex erosione, vel vulnere, vel contusione, vel ruptione diximus accidere. Quæ itaque vulnerãt, ea sunt acuta, atq; ad secandũ habilia: quæ cõtundendo soluunt, ea grauia duraq; sunt: quæ rumpunt, omnia id tensionis interuẽtu faciunt: idem & intensior actionis vehementia facit, tum succi abundantia, non vtique virium respectu, sed cùm à vase suo non cõtinetur: etiam casus ab alto: tum graue quippiam durumq; incidens. Quippe eiusmodi aliquid cùm vel vasis vacuis, vel pusillam omnino rem continentibus in ea inciderit: si durũ ex opposito obiectum habet,

† διιδρού-μενον.

bet, contuſa reddit, at ſi plenum vas ſit, prius id rumpit quàm contundat, cùm ſit quod tum accidit, perſimile ac ſi vtrē veſicámve impleas, atque in hanc lapidem iactes, vel contrà, lapidi vtrem violenter illidas. Sanè huic perſimile eſt quod accidit in caſibus ab alto. Quam nanque rationem vter habet ad lapidē, hanc homo habet ad ſolū. Quiſquis verò ex maximo acutiſsimoq; clamore, in pulmonibus vas perfregit, is violētiæ actionis acceptū malum referet. Similiter huic, & qui ex eo quod prægraue onus, aut humeris imponere eſt conatus, aut aliàs manibus attollere, vas fregit. Atque hoc etiam magis, cui ex concitatiſsimo curſu, aut valentiſsimo ſaltu, aut aliter particula vlla violenter extenſa, id accidit. Eſt enim id quoq; perſimile, ac ſi funem, aut lorū, quammaximè diſtendas. Porrò perrumpi quoq; nō pauca propterea quòd ſanguinem quem in ſe habet, nō continent: potiſsimum cùm flatulētus is ſit, indicio ſunt tum dolia, quæ ſæpe muſto rumpuntur, tùm alia multa valentiſsimorum corporum.

CAPVT III.

Ac si ex vulnere, vel clamore, vel caſu, vel contuſione perruptum vas eſt, vtique in his cauſa ipſa deſijt. Si verò ex abūdātia, fieri poteſt vt vas etiā amplius rūpatur, effectrice ſaltem adhuc manente cauſa. Atq; in hoc quidē affectu vacuanda, quamprimū abūdātia eſt, abhinc ſangnis ſupprimendus, mox vlcus ipſum curādū.

Vbi verò effectrix causa iam desijt, primũ sistere sanguinem expediet, post vlcus sanare, obturato † quidẽ quod perruptum est, auerso autem, atq; aliorsum trãslato quod per id ferebatur, quando si id eo quo inter initia impetu confluat, osculũq; vasis pari modo pateat, citius planè moriatur animans quæ profluuio laborat, quam sanguis cesset effluere. Porrò, vlcus ipsum claudetur, vel labris eius quæ dißidẽt in idem adductis, vel osculo eius obstructo. Adducẽtur in idẽ labra eius, tum nostrarũ manuum opera, vbi sic ad manũ vlcus se exhibet: tũ per deligaturã: tum verò per ea remedia quæ refrigerent, & astringãt. Neq; enim suere fas est arteriæ venæve vulnus: veluti dixerint qui nullã à vulneratæ partis substãtia naturaq; sumi indicationem aiunt. Obstruetur vasis osculũ, & sanguine ipso cõcreto (qui θρόμβος Græcè dicitur) & ijs quæ foris illi imponuntur. Possunt autẽ superimponi tum carnosæ ipsæ, quæ circa vlcus sunt partes, tum in nonnullis vulneribus ipsa cutis, ad hæc quæcunq; ipsi comminiscimur. Ea sunt & linamẽta, quos μοτοὺς Græcè vocant, & medicamẽta ea quæ idcirco quòd ex lenta crassaq; substantia consistũt, meatus obstruũt, (Græci ἐμπλαστικὰ vocant) præterea quæ crustã, quam Græci ἐσχάραν vocãt, efficiũt. Quippe hãc quoq; ceu septum quoddam huiuscemodi vlceribus veteres excogitarunt. Efficiunt hanc tum ignis ipse, tum quædã medicamina quibus ignea

† Addunt antiqui codic. πῶς οὖν ἐπισχῶμεν τὸ αἷμα, i. quo pacto igitur sistemus sanguinẽ.

vis ineſt. Atque his quidem rebus obſtruitur vaſis oſculum. Auertitur autem ſanguis, atque ad alia membra conuertitur, tum ad proxima deriuatus, tum ad contraria reuulſus. Illud παροχέτευσιν, hoc ἀντίσπασιν Græci vocant. Nam hæc quoq; Hippocratis inuēta ſunt, omnis ſcilicet immodicæ vacuationis cōmunia remedia. Deriuatio ad vicina loca fit, cùm id quod per palatum vacuatur, per nares deriuatur: reuulſio autē ad contraria quam ad inferna reuellitur. Rurſus, quod per ſedē profluit, id per vuluā deriuamus: ſurſum verò reuellimus. Ita nanque & natura ipſa face„re ſolet. Mulieri enim, inquit Hippocrates, ſangui„nem vomēti menſes ſuperuenientes remedio ſunt. Hac igitur de cauſa, ſi vel menſes confertim eruperint, vel ſanguis ab vtero quoquomodo profluxerit, ſurſum reuelles, cucurbitam maximam ſub mammis defigens? Nam & hoc Hippocratis inuētum eſt. Eandem ob cauſam cū è naribus ſanguis erumpit, id retinēt maximæ in præcordijs defixæ cucurbitæ. Infigendæ autē ſunt ſi ex dextra nare profluit, ſuper iocinore, ſin ex ſiniſtra, ſuper liene. ſi ab vtraq; nare, ſuper vtroq; ſunt imponēdæ viſcere. Quòd ſi reſolutus adhuc æger nō ſit, etiā vena ex eo cubito incidēda eſt, qui profuſioni è directo reſpōdet. Vbi paulū detraxeris, mox vnā horā intermittēs, rurſus detrahes, pòſt iterū atq; iterū, pro laborantis viribus. Ad hunc modum & reliquas omnes fluxiones (quippe cōmunis ratio eſt)

tum ad contraria reuocabis, tum per vicina deriuabis, vtiq; quæ per aluum fluũt, ea vel per vrinas, vel vterũ trãſmittens, quæ verò per vrinas, ea vel per vterum, vel per ſedem transferens: pari modo quæ per vterum erumpunt, vel per vrinas, vel per aluum, quæ verò in oculis, aure, vel palato fluxiones accidunt, eorũ ad vicina deriuatio per nares eſt. Reuulſio verò in ijs quæ ſuprà ſunt omnibus, deorſum ſemper agitur: ſurſum, in his quæ ſunt infrà. Præterea à dextris ad ſiniſtra, ſicut ab his rurſus ad illa ſimiliter ex his quæ intus habentur, ad ea quæ foris ſunt: contraq; ab his ad illa. Ergo frictio cõtrapoſitæ partis, potiſsimũ per ea medicamẽta quæ calefaciãt, præterea vincula valẽtius adducta, ijs quæ ad contrariũ reuocant remedijs ſunt adnumeranda. Non ſecus profectò & naturalium meatuum qui poſiti ex aduerſo ſunt, recluſio. Quæ verò id præſtare medicamenta poſsint, tradita eorum materia à nobis eſt in libris, quos de medicamentis prodidimus: ſed de omni fluxione in ſequẽtibus etiam libris tractare neceſſum erit. Nunc ad ſanguinis profluuium eſt redeundum. Quippe de genere obturantium quodammodo eſt, & vinculum ipſis profluentibus vaſis iniectum: ipſiq; noſtri digiti dum ea committunt, ſtringuntq;. Eſt & alia huc pertinens ligatio, quam Græci ἐπίδεσιν vocant, quanquã ipſum vas circulo non complectitur, ſicuti vinculum: verùm cùm ex parte cõplexu ſuo cõmittat

quo

quodammodo vulnerati mēbri dißidētia labra, & quæ superimposita sunt contineat, meritò inter claudētia remedia numeratur. Præter omnia iam dicta, inter hæmorrhagias remedia censeatur, & appositus vulneratæ partis situs. Porrò appositus fuerit, si ad geminum hunc finem sit directus: nempe vt & dolore pars careat, & sursum spectet. Si verò vel prona spectet, vel doleat: nō solùm profluuiū † non sistetur, sed etiā si nō adsit prouocabitur. Ergo qui hæc norit, siquādo astiterit ei cui ex vulnere sanguis profluit, (de his enim primùm agā) illico digitum super os vulneris vasis imponat, blandè innitens, ac sine dolore cōprimēs: quippe simul tū sanguinē sistet, tum eū concrescere in vulnere faciet. Quinimò si vas vnde profluitur, altè sit demissum, certius ipsius tū positum intelligat, tū etiam magnitudinē. præterea venáne sit, an arteria. Post hæc iniecto vnco attollat, ac modicè intorqueat. Quòd si ne tūc quidē sistitur sanguis: si vena fuerit, tentet citra vinculū sanguinē supprimere aliquo ex ijs medicamētis, quæ sanguinis supprimendi facultatē habeāt. Sanè optima horū sunt emplastica ea quæ ex frixa resina, & farinæ triticeæ tenuißimo polline, & gypso, alijsq; id genus, sunt confecta. Sin arteria sit, duorum alterum, aut vinculo amplectens, aut totum vas præcidens, profluuiū sistes. Sanè vinculū magnis quoq; venis inijcere interdū cogimur: atque etiam interdū totas præcidere

† Præsens augebitur, legit anti. habet enim non ἐπαύσει sed τὰς ὅσας αὐξήσει.

vtique

vtique trãſuerſas. Incidet autem huius neceßitas in iis quæ ex profundißimo loco rectè aſſurgũt: præſertimq́; per anguſtas, vel principes particulas. Quippe ita retrahitur ex vtraque parte pars vtraque, celaturq́; ac integitur à ſuper iacentibus corporibus vulnus. Tutius tamen eſt vtrunque facere, & vinculum vaſis radici iniicere, & quod deinceps habetur præcidere. Radicem vaſis voco priorem eius partem, quæ vel iocinori proprior eſt, vel etiam cordi hæc in collo ab inferiore eſt parte: in brachiis & cruribus à ſuperiore: in ſingulisq́; reliquarum partium, prout ex diſſectione intelligere licet, quàm nec ipſam Amethodi iſti Theſſalii admittunt.

CAPVT IIII.

HIS peractis, implendum carne vulnus quãprimum eſt prius, quàm vinculum à vaſe decidat. Niſi enim producta caro prius locũ qui circa præciſam arteriam eſt, impleuerit: ſed locus aliquis vacuus ſuperfuerit, vtiq́; quod Græci ἀνεύρυσμα dicunt, ſequitur. Quã ob rem eo potius genere ſanguinẽ ſiſtentium vtẽdũ ſuadeo, quod ſua lẽtitia meatus obſtruat, (emplaſticon vocant) quàm quod cruſtã efficit, propterea quòd & citius & minore cum periculo † poſt ipſam impletur vulnus. Quippe periculum in altero eſt, ne ſi defluat cruſta, rurſum ſanguinis profuſio ex vaſe excitetur. Optimum igitur omnium quæ noui medicamentorum, quo etiam ad

† In Græco eſt ἐπ' αὐτοῖς, i. ab ipſis.

cere

cerebri mẽbranarũ hæmorrhagias tutißimè vtemur, est, quod nunc subijciam: Thuris pars vna, aloẽs partis vnius semißi miscetur: mox cùm vtẽdi tẽpus instat, tantùm huius cum oui candido subigitur, quãtum mellis reddat craßitudinem, hoc dehinc leporis mollißimis pilis excipitur: deinde tum vasi ipsi, tũ vlceri toti liberaliter imponitur: alligãdũ autẽ id forinsecus fascia est ex tenui linteo. Cuius fasciæ primi quatuor quinquéve amplexus ipsi profluenti vasi inijcientur: abhinc vasis radicẽ versus ducẽtur, in quibus videlicet partibus radicẽ versus ducere licet. Licet autẽ ferè in omnibus præterquã cerebri mẽbranis. His factis, vbi tertio die solueris, si tutò adhuc medicamen vlceri adhæret, aliud rursus superimpones: ac veluti linamentum id quod ex pilis factũ inhæsit, madefaciẽs deligabis, ita vt initio deligasti. Sin prius sua spõte linamentũ decidat, radicẽ vasis digito blandè cõprimens, quatenus videlicet nihil cõfluat, hoc quidem suspẽsa manu adimes, atque alterum impones: ad hunc modum quoad carne munietur, curare vas debebis, vtiq; à principio ad finem vsque particulam supinam seruãs: custodito tamẽ in hac situs figura, modo. Vitandum enim ne dolor incidat, ac rursus profluuium excitet: cùm nihil sit quod profluuium magis quàm dolor proritet, & phlegmonas augeat. Hoc medicamento multifariam vtor, aliâs (vt dictum est) duplum thuris, aloẽ, admiscens:

aliâs

aliâs pari modo ambobus vtens, aliâs paulò superante aloën thure, aut etiã plusculo, sed nondũ duplo etiã mãnam pro thure aliquãdo iniiciens. Est autẽ manna medicamentũ, quod magis quã thus adstringat. Thus verò quàm mãna magis emplasticum. Porrò constat in duris corporibus plus aloës esse immiscendũ, in mollibus plus thuris. Eritq; alterũ eorum magis adstringẽs, alterũ lẽtitia & craßitudine sua tenuibus spiramentis magis inhærens, quod ἐμπλαστικώτερον, vocãt. Itaq; etiam magis tenax, ac (vt sic dicam) resinosius deligas thus oportet, vbi magis esse emplasticũ medicamẽtũ studebis. id sanè tum mollius est, tum albidius, tum quod mansum ritu aloës & mannæ nõ cõminuitur, sed partes suas sibi cohærentes defendit, veluti † mastiche. Verũ hæc eius tractatiõis sunt propria, quæ de cõponendis pharmacis præcipit, quam in hoc opere non alicubi attigisse omnino non licuit. Siquidẽ aut nusquã nobis particularis exempli facienda mentio fuit, sed ipsis tantũ vniuersalibus contẽtos esse methodis oportuit: aut si particularia poneremus, etiã præparatio eorũ fuit attingẽda. Verùm (vt antè est dictum) eius generis remediorum quæ methodo sint inuenta, vno alteróve exemplo hîc posito contẽtos esse conueniet. Id verò semper mihi teneri memoria velim. Sed reuertamur rursus ad id quod dicendo parum absoluimus. Mentionẽ enim iam dicti medicamẽti idcirco pluribus feci, quòd

† In antiq. additur, ἄχια.

cæteris id omnibus præstare mihi persuasi, mirorq́; si cui melius inuenire continget. Ideoq́; tum in cerebri membranis semper: tum in colli vulneribus eo vtor: etiam ipsarum venarum iugularium, quas σφαγίτιδας vocant, vtpote cũ harum quoque profluuium citra vinculũ sistat. Non est autem in his committendum vt in opere properes, veluti quidam stolidi chirurgi faciũt: sed altera manu inferiorem vasis partem comprimes, aut complexus tenebis. Altera medicamentum vulneri impones, ac blandè ei apprimes, donec cõcretum adhæserit, mox deligabis supernè deorsum, nõ (vt in artubus) infernè sursum, siquidẽ radicem versus vasorum ducere deligationem oportet, ac quod confluit reprimere. Sunt porrò & alia non pauca pharmaca, quæ citra omnem dolorem emplasticam vim obtinent: verùm nullum ita carne implet. Expedit autem quammaximè in eiusmodi casu, vt priore medicamine cadente, caro circum vas ipsum sit producta. At quæ crustas generant, vbi crusta decidit, magis nudam partem quàm pro ipsius naturali habitu derelinquunt. Est nanque ipsius crustæ generatio ex subiectis circumpositisq́; corporibus (vt sic dicam) semiustis: sic, vt cuiusmodi in hyemen extinctos hos carbones rem parant, eiusmodi ipsæ crustæ carnis exustæ sint reliquiæ. Quare quantum particulæ adustum ad crustam est, tantum profectò ipsi de naturali carne deperditur.

Id itaq; omne particulæ decedit, cùm cruſta cadit, atque ob eam rem nuda ſineq; carne viſitur. Multisq; poſteaquàm cruſta decidit, profuſio ſanguinis, quæ ægrè ſupprimi potuit, ſuperuenit. Quare in his quoque quiſquis methodo adminiſtrare omnia volet, is tum modos omnes quibus ſanguis ſupprimatur, longè antè conſyderabit, tū̃ eum eliget qui minus ſit cū̃ periculo, vtens nō̃ minus & reliquis omnibus quoties neceſſitas vrgebit. Maximam autē̃ neceſſitatem, vel cruſtificis medicamētis, vel ignitis ferramentis vtendi animaduerti, vbi ex eroſiōe putreſcētis alicuius profluuium ſanguinis cōcitatur. Quinetiā̃ vbi in tali affectu totū̃ quod computruit eſt ſublatum, tutius eſt vel ipſius veluti radicē̃ adurere, vel certè cruſtificis medicamentis vti. Hac verò ratione tū̃ in pudendis, tum ſede ad talem neceſſitatem ſæpe deuenimus, quòd videlicet hæ partes tum propter naturalē̃ † humiditatem, tum quòd excrementorum ſunt canales, ex leui cauſa putreſcant, id verò quo pro incruſtantiū̃ pharmacorum delectu cōſilium diriges, erit nō̃ vtiq; ſolus calor, ſed cum quo adſtringendi facultas ſit cōiuncta, qualis in chalcitide, & myſi, & atramento ſutorio, ſiue vſtis his ſiue inuſtis vtere, viſitur. Quæ verò ex calce non extincta conficiuntur, ea vtique valentiora his ſunt: cæterùm calx adſtringendi vim non habet. Excidunt igitur citius quæ ab his fiūt cruſtæ, hærent autem corporibus diutius quæ ab

† In antiq. est θερμότητα, id est caliditatem.

ad

adstringētibus. Quod vtiq; lōgè est vtilius: quādo ita prius nascitur in imo earū caro, efficiturq; profluenti vasi velut operculū quoddā. Vnde nec nosmet præcipites esse (veluti nōnulli sunt) ad crustas, vbi hæmorrhagias periculū imminet, detrahendas oportet, nisi in illis tantùm affectibus, in quibus propter putredinē candens ferrū corpori hominis admouere coacti fuimus. Appellāt nescio quomodo eum affectum omnes nūc medici Græci νομὴν, à verbo quod pascere significat, propterea quòd pergere pascēdo id vitiū ab ægris particulis ad eas quæ integræ sint, soleat: atq; harū semper aliquid ægris adijcere. Quare nō à substātia indicatæ rei, sed ab accessorio appellationē indiderūt. Copia materiæ medicamētorum omniū, quæ hac prædita facultate sunt, in proprijs cōmētarijs dicet̄. Proprios intelligo, & qui de simplicibus medicamētis, & qui de cōpositione eorū sunt scripti.

CAPVT V.

ERGO recēsitis huius methodi qua sanguinis profluuia quæ ad manū sunt cures, capitibus: mox ad eorū quæ in alto sunt corpore, tractationē accingemur. Qui igitur è vasis profluit sanguis, aut propterea quòd amplius nō cōfluet, sistetur, aut quòd occlusa diuisio erit, aut etiam propter vtrunque simul. Id quod reor tutissimū. Porrò cōfluere prohibetur, & propter animi deliquium, & cùm ad cōtraria reuellitur, & cùm ad vicina deriuatur, & per refrigerationē tum

corporis totius, tum verò præcipuè ipsius partis
afflictæ. Hac enim ratione etiã frigida pota sæpe
hæmorrhagias suppressit. Idem facit & frigida
foris in fotu adfusa. Sed & †posca, & vinũ acer-
bum, aliaq; quæcũque vel astringendi, vel sim-
pliciter refrigerãdi, vim habent. Clauditur ipsa
diuisio, si vel contrahatur, conniueatq; id quod
diuisum est, vel obstruatur. Sanè cõtrahitur tum
adstrictione, tum refrigeratione, tum deligatu-
ra, tum vinculo exceptũ. Obstruitur vel intrin-
secus, vel extrinsecus. Et intrinsecus quidem, à
sanguine cõcreto, Græci θρόμβον vocãt. Extrin-
secus tum hoc ipso, tum verò linamentis, & spon
gijs, & crustis, & medicamentis ijs quæ lentitia
crassitiaq; sua meatus obserant, (Græci ἐμπλα-
στικὰ vocãt) ad hæc corporibus ijs quæ circumia-
cent, propius admotis. Quorũ singula quẽadmo-
dum perficientur, dictum iam est. At quæ de pro-
fundo sanguinis profluuia erumpunt ea nec vin-
culo nec deligatura sanes, veluti nec ignitis fer-
ramentis, nec (vt semel dicam) ijs quæ diuisum
ipsum corpus partémve cõtingere machinamur:
imò per reuulsionem, ac deriuationẽ ad vicina,
præterea cibũ potionẽq; qui & emplasticã vim
habeant & refrigerent, & medicamẽta quæ ad-
stringant. Habes verò vberem taliũ materiam
in proprijs operibus. Quæ verò à partibus indica
tio sumitur, ea communibus quæ iam dictæ sunt
curãdi indicationibus, veluti auctarium in sin-
gulis

† ὀξύκρατον.

gulis affectibus accedit, siquidē instrumentis aliquādo vtimur, pro partis ipsius proprietate, alijs ad vterū, alijs ad vesicā, alijs ad omnia intestina crassa. Quippe in hæc, per clysterem: in vterū, per ea quæ μητρεγχύτας Græci vocant, idoneorum aliquod medicamentorū immittimus. Sic & in vesicam per † in directū foratas fistulas. Sanè rariora ex his profluuia sanguinis fiunt, sed tamen aliquando fiunt: & quanquam non profusione ipsa, periculosa, at certè ob diuturnitatem nō sine periculo. Siquidem quaternis diebus vidimus è vulua profluere sanguinē, nec potuisse vllo remedio sisti, quoad quarto die † plātaginis succo vtentibus nobis prorsus constiterit. Est porrò id medicamē & ad ea quæ ex erosione excitātur sanguinis profluuia vtilissimum cui etiā valētius aliquod hoc casu medicamentū, aliàs aliud ei miscere soleo, vtique ad totū respiciens affectū, id quod semper est faciendū, ac pro maximo documento in omnibus habendū. Nā in his ipsis quæ ex vulua vesica, & intestinis profluuia citantur æstimari debebit ipsius profusionis quantitas: vt videlicet hāc iam vel vt primā, vel vt secundā indicationem curationis habeamus, nec tamē obiter totius affectus non habētes rationē. Nam si per ruptum vas aliquod magnum est, aut vehementer reclusum hiat, vtiq; adstringētibus medicinis est opus, veluti balaustio, & hypocystide, & rhoē, & omphacio, & acacia, & gallis immaturis, & ma-

† In Græ. διὰ τῶν εὐθυτρήτων καθετήρων.

† ἀρνογλώσσου.

licorio. Sin vel exiguum vas est, quod perruptum est, vel modicè reclusum, sic vt nō multus sit qui ex eo profluit sanguis: etiam aloë, & manna, & pini cortex, & lemnium sigillum, & spinæ ægyptiæ fructus, & crocū, & lapis hæmatites, aliaq; id genus ex vino †nigro austero vtilia medicamenta sunt. Quòd si nec genus id vini præsto sit, nec †plantago, nec solanum, (quippe hæc quoque sunt idonea) coquemus in aqua & rubi germinæ, & cynosbati, id est canini rubi, & myrti, & lentisci, & hederæ in summa omnium quibus adstrictoria vis inest, siue radix sit, siue fructus, siue cortex, siue germen: ideoq; etiam adstringentium malorum, maximeq; cotoneorum, itemq; myrtorum, & mespilorum decoctum idoneum ad proposita præsidium est.

† Male legitur in impress. μέγαλος, id est potenti, pro μέλανος, id est nigro.

† arnoglossum.

CAPVT VI.

AT si ex erosione profluuiū quoddā incidit, nō est id magna ex parte profusius? sed exiguū & paulatim effluēs: euq; Pasionis, vel Andronis vel Polyeidæ †pastillis vtendū est, aut etiā (vt dictū est) nostro, †qui genere eandē vim obtinet, cæterū magis potentē. Sistunt enim hæc erosionē: si tamē etiā toti curpori sit consultū, vt prius est dictum. Sin profusior hæmorrhagia sit, ijs quæ vehementissimè adstringant, vtendum medicamentis est, quoad vehemens eius impetus frangatur: mox deinde admiscēdi illis pastilli sunt postea ad ipsos solos veniendum, cum aliquo ex antè

† τροχίσκω.

† Addunt antiq. τοῦ διὰ χάρτου, i. qui ex papyro constat.

di

dictis ſuccis aut decoctis. At verò quæ extrinſecus profluenti particulæ admouentur, tum adſtringentia, tum citra adſtrictionem frigida, hæc ipſe (veluti plerique medicorū) non vbique probo: ſed mihi cōtrà omnino quā fieri res poſtulat, ipſum ſanguinem intrò compellere, ac venas quæ in alto ſunt implere videntur. Vidimus enim quoſdā eorum qui ex pulmonibus ſanguinem reijcerent, ex thorace refrigerando manifeſtè læſos: æquè vt qui ſanguinem vomuerunt nonnullos, quòd venter foris eſſet refrigeratus. Eodem modo & eorū quibus ex naribus ſanguis profluxit, aliqui ex capitis refrigeratione deterius habuerunt. Ergo nec omnino, nec ſine diſcrimine, nec omni tempore, loca quæ circa particulam, vnde ſanguis profluit ſunt poſita, refrigerāda ſuaſerim, imò poſtea quā in alia prius auerteris: vt exēpli gratia, in naſo, vbi ſanguinis miſſione (vt diximus) ſis vſus, vel artuū frictione deuinctioneq́;, vel ad præcordia defixis cucurbitis. Quin ne ſic quidem ad frontem & caput illico refrigerantibus vtendū, ſed prius eſt ad contraria reuellendum, vtique affixa in ſumma ceruice cucurbita. Quippe duplex eſt in ſanguinis ex naribus profuſione auerſio: & quæ eſt ad totius corporis inferna: & quæ eſt ad capitis poſteriora: propterea videlicet quòd ipſæ nares, & in ſuperiore, & in anteriore parte ſunt ſitæ. Aduerſatur autē ei quod ſuprà eſt, id quod infrà: & ei quod poſt habetur, id quod antè. Verū

de sanguinis profluuio vel hactenus dictũ abunde sit. Patet nanque & diapedesin quã vocant, refrigerantibus adstringẽtibusq; esse curandam: & si propter tenuitatẽ sanguinis aliquando incidat, crassiore victu. Is verò cuiusmodi sit, dicetur in sequentibus. Dictumq; iam † ad quendam modum est in libro, qui de attenuante victu est scriptus. Iam verò ad memoratorũ affectuũ curationem est redeundum. Ergo quod venæ insedit vlcus, vbi ad manum est, eandem desyderat curationem ijs quæ in carne accidunt, de quibus, duobus ante hoc voluminibus disputaui. Nã siue ex recenti vulnere factum est, id agẽdum est, vt medicamentis ijs quæ enema vocant, coëat, siue ex erosione, quæcunque dicta de rebellium vlcerũ curatione sunt, ea prius ratione discernẽda, mox vt opere perficiantur, tentanda. Quinetiam vbi vinculo vas sis complexus, aut medicamẽtis sanguinem supprimentibus, aut ferramentis ignitis vsus, illudq; tibi curationis propositum restet, vt quæ circa vlceris labra sunt, carne impleas ijsdẽ omnino medicamentis vtere, quæ in methodo sinuosorum vlcerum nobis sunt præcepta.

† δύναμις, id est potentia.

CAPVT VII.

DE arteria autem vulnerata iam dictũ est. nonnullis medicorum videri nõ posse fieri vt coëat. Atque id asserunt aliqui quidem sola experientia se contentos professi, alij verò etiam ratione vsi eiusmodi. Siquidẽ duram esse ac chartila-

tila

tilagineam aiunt alteram arteriæ tunicam, talium verò nihil posse in vnũ coire, cùm sit molliũ tantùm corporum in vnũ coëundi habilitas: vt tum in externis videre licet, nullo nec lapide cum lapide, nec testa cum testa vnquã coëunte: tum verò in nobis ipsis, quando nec chartilago cum chartilagine, nec os cum osse coalescat. Non enim fracta ossa per vnitionẽ cohærent, sed per callum eum, quem πῶρον Græci vocãt, ceu glutino iunguntur. Igitur nos quoq; ab experientia nostra primùm incipiamus, in mediumq́; proferamus, ea, quæ ipsi visu vsurpauimus. Vidimus enim in mulieribus & pueris tum conglutinatas arterias, tum carne vndique circũdatas, idq́; in fronte, malleolo, & †articulo brachij, summæq; manus medio. Simile quiddam aliquãdo & agresti contigit iuueni, dum sanguinem sibi mittendum veris tẽpore curaret, quod nostratibus maximè est in vsu. Cùm enim medicus qui venam incisurus erat, brachium hominis deligasset, contigit attolli velut in gibbũ arteriã: itaque hãc pro vena medicus diuisit. Exigua sanè incisio erat, sanguis autem flauus & tenuis & feruidus statim eiaculabatur, idq́; † cum quodã veluti saltu. Ac medicus quidem, vt erat admodum iuuenis, & operum artis parum peritus, venam se incidisse putabat. Ego verò cum quodam alio ex ijs qui aderant medicis, vtiq; seniore, vbi quod accidit aduerti, præparato ex emplastrorũ genere† quod

† Græcè tãtũ legitur καρπῶ.

† Græcè σφυγμωδῶς.

† Græcè ἐναίμῳ φαρμάκῳ.

ſanguinem ſupprimit medicamento, tum inciſionem curioſè cõiunxi, tum ſuper medicamen illico impoſui, ac ſpongiam molliſsimam extrinſecus ſuper hoc deligaui. Mirante verò qui arteriã inciderat, inſolitã †noſtram in hoc caſu prouidentiam, indicauimus homini rem factam, ſed poſtea quàm inciſi hominis diuerſorium exiſſemus, iuſsimusq; ne, vel ſolueret nobis abſentibus, vel ante quartum diem id aggrederetur: ſed ita vt erat deligatũ haberet, ſpongiam duntaxat deſuper madefaciẽs. Poſtea verò quàm in quarto ſoluentes planè cõglutinatã inciſuram inuenimus, rurſus idem medicamen imponere iuſsimus, tum ſimili modo deligare, nec multis poſtea diebus ſoluere. Atq; ita percurata eſt huius hominis inciſa arteria, ſola omnium quas in cubito inciſus vidi. Nam reliquis omnibus aneuryſma, alijs maius, alijs minus ſuperuenit. Ac quemadmodum quidem aneuryſmata curare conueniat, in progreſſu dicetur ſuo loco: vtiq; cùm reliquorum omniũ præter naturam tumorum curatio tradetur. Nunc cœptam diſputationem abſoluamus. Siquidẽ arteriæ natura difficultatẽ quidem durioris tunicæ ſuæ conglutinandæ prorſus indicat, non tamẽ eiuſmodi quæ euinci omnino nequeat. Neq; enim ita eſt ſicca duraq;, vt os vel chartilago: imò lõgè his mollior, ac magis carnoſa. Quo vtiq; minus de vniẽda ſectione eius eſt deſperandum, vbi tum ipſa ſit parua, tum hominis corpus

† Male legitur in impreſſ. τὸ ἄλογον τῆς ἀήθους, vbi in antiq. eſt τὸν λόγον τῆς ἐπιλθόσης ἡμῖν περὶ τὰ τοιαῦτα προνοίας, id eſt rationem noſtræ in hoc caſu adhibitæ prouidentiæ.

natu-

natura molle. Videtur autem experiẽtia quoque ipſa rationi ſubſcribere, cùm & in pueris & in mulieribus propter corporũ humiditatẽ & mollitiã, eam viderim glutinari, & in vno iuuene, cui (vt dictum eſt) exiguè erat inciſa. Cùm verò ſanatu difficilior ſit arteria quàm vena, nõ tamen eſt medicamentorum admodum diuerſus in vtraq; vſus, imò ſpecie planè idem maioris minoriſq; ratione euariãs. Quippe tãto ſiccioribus medicamẽtis eget arteria quàm vena, quãto ipſa eſt ſuapte natura ſiccioris tẽperamenti quàm vena. Quòd ſi carnẽ circa gigni eſt opus, eadem ambæ requirũt. Siquidem ad eundem modum prouenit carnis generatio in his circundandis, quo in cauis vlceribus prouenire eſt traditum. At quæ in vtero, veſica, vel inteſtinis venæ arteriæq; ſunt, cùm eadem genere medicamenta vbi exulceratæ ſunt, requirant, etiam inſtrumenta quibus infundantur, metrenchytas, id eſt vterinos clyſteres, & ſyphonem rectum, & clyſterẽ deſyderant. Ad ea verò quæ in recto inteſtino ſunt vlcera, etiam per veſicam, cui ſic fiſtula recta ad finem annexa, inijcere liquatum medicamen tepidum licet. †Variabitur itaque remediorum conſiſtentia pro inſtrumentorũ ſpecie: neque enim fas eſt eiuſmodi inſtrumentis craſſa medicamenta infundere: ſed humidiora poſtulant, atque idcirco mediocriter plerunque calida. Proinde ſicca medicamenta, magis ſunt idonea, quàm ea quæ li-

† Male in Aldo legitur, ἐξελεγχθήσεται pro ἐξαλλαχθήσεται

† arnogloſsi.

quabilia vocantur, quoniam facilè, vel † plantaginis, vel alterius eius generis ſucco, miſceantur. Eiuſmodi medicamẽta ſunt & crocum, & pompholyx, & aloë, & quæ κεφαλικὰ *Græcè dicuntur: in ipſo autem producendæ carnis tempore quod ſuppreßionem ſanguinis continenter excipit, etiam lemnia terra ſalutare auxilium eſt.*

CAPVT VIII.

† ἀδύνατος, id eſt impoſsibilis.

At quæ in pulmone hæſerunt vlcera, difficiliora ad curãdum ſunt. Quibuſdã verò nõ difficilis modò eorũ curatio, verùm etiã † quæ perfici omnino nequeat, videtur: idq́; tum ratione coniectantibus, tum experientia. Ratione, quoniam pulmo inter viſcera propter anhelitum perpetuò ſit in motu: cùm vtiq; quietẽ requirant ea quæ ſint ſanãda. Experientia, quòd neminem vnquam eorum qui ita ſunt affecti, ſanatũ viderint. Atque de experiẽtia quidẽ (nam hinc cœpiſſe par eſt) dubitare fortaſſe licet, propter agnitionẽ. Nos enim vidimus aliũ ex eo quòd maximè vocẽ in clamore intẽdiſſet, aliũ quòd ab alto cecidiſſet, aliũ in palæſtra percuſſum, non ſolùm ſtatim grauißimè tußiuiſſe, ſed etiã ſimul cum tußi alios vnã duáſve, alios plures heminas ſanguinis ſpuiſſe. Qui verò ita erant affecti, aliqui omnino ſine dolore erãt, alij in pectore dolebant. Quinetiã ſanguis ijs qui doluerant, nec cõfertim reiectus eſt, nec multus, minuſq́; tum ruber tum calens, ceu è longinquo veniens. At quibus citra

dolo

dolorē est reiectus, ijs & confertim, & plurimus, tū ruber, feruensq; expuebatur, clarè docens quòd non procul veniret. Porrò aliā dubitationē facit, nec hāc leuem, ipsa sanguinis ex thorace in asperā arteriā transsumptio, propositam videlicet à medicis, ijs qui transmitti eū per mēbranā quæ pulmonem inuoluit, posse nō putarunt. †Forteq; (nisi multis eorum qui ita sunt affecti, tum statim ortus dolor, tum verò quibusdā eorū phlegmone superueniens quæ postea suppurauit, manifestū indicium præbuissent in pectore cōsistētis affectus,) pronuntiassent sanguinem ex pectore per fauces nunquam reijci. Nunc verò his indicijs confusi, à pectore quidem venire cōcedūt. Cæterū dum aliā viam quàm per pulmonis membranulā inquirunt, multa, eaq; absurda proferre coguntur, quā uis in ijs quos ἐμπύος Græcè vocant, ipsum pus quod medio spatio inter pectus & pulmonē contineri ipsi fatentur, videant (arbitror) apertissimè ex pulmone expui. Nos verò in ijs quibus erat in pectore tātus abscessus, vt etiā ossium aliquid carie corrumperetur, manifestè ipsis ostendimus mulsam quæ imecta in pectus fuerat, ex pulmone expui. Sanè nouimus in vrbe Roma, loco profectò fluxionibus maximè obnoxio, eiusmodi affectus in pectore non rarò cōstitisse: vt necesse fuerit ipsum os quod affectū fuerat, excidere. In plurimis verò etiā mēbrana quæ costis intrà subtēditur, vnà cū corrupta costa inuenitur putrefacta.

† Male legitur in impress. τά τ' ἄρ pro τὰ χ' ἄρ.

Sole

Solemus ergo in curatione, mulsa per vlcus infusa, iubere aliquando quidem vt inclinati in laborantē partē tussiant, sæpe verò molliter concutere, interim etiã organo quod pus extrahit (πυουλκὸν Græci vocant, educere quod intus ex mulsa reliquũ est. Hoc facto, vbi tum pus vniuersum, tum etiam saniem vlceris eluisse confidimus mox medicamenta inijcimus. Ergo in eiusmodi affectibus si quem in medio pectoris ac pulmonis spatio humorem reliqueris, statim hunc tussi eiectum cõtemplabere. Mirandi profectò sunt ij, qui de via per pulmonem hæsitent, quo pacto nõ magis hæsitent, quemadmodum crassus sanguis in fracti ossis callo effundatur. Nã & ipse qui effunditur, non paulò naturali est crassior, & cutis substantia longè vtique crassior pulmonis inuolucro est. Quod igitur diximus, cùm vel casu, vel prævalida acutaq; voce, vas aliquod in pulmone rumpitur, citraq; dolorem confertim sanguis feruens floridus multusq; cum tussi expuitur, scire licet in viscere vulnus esse. Aggredienda verò curatio est, prout nos sæpe sumus aggressi. quibus vtique non raro successit. Igitur laboranti ipsi iniungendum est, vt nec magno vtatur respiratu, ac semper agat silentium, præterea vena cubiti interna, protinus incidēda, à qua bis terq; postea sanguis est detrahēdus, vtiq; eius auertēdi causa, tum artus omnes fricandi vinciendiq;, ita vti ipsi solemus, vbi hæc sunt facta, primũ posca

tum

tum diluta tum tepida potui est offerenda: quò si quis in viscere thrombus, id est cruor concretus latitet, resolutus exspuatur: atq; hoc nihil vetat bis térve ternis horis facere. Ab iis verò etiam aliquod eorũ quæ tum emplasticam vim habẽt, tum adstringunt, medicamentũ exhibendũ idq́; aut ex posca diluta primũ, aut ex malorũ myrtorúmve, vel alicuius eiusmodi adstringentiũ decocto. Rursusq́; vesperi medicamen hoc similiter dandũ. circunciso, si valentior sit, omni nutrimento, finaliter, sorbitionis, quod satis est, exhibendũ. Maximè verò ad rẽ pertinebit, si etiã postero die, modo fortis cubans sit parũ sanguinis ab incisa iam vena rursum detrahatur, tũ victu medicamẽtisq́; eodẽ modo in quartũ vsq; diem vtatur: pectore interim, si æstas sit, vndiq; melino rosaceóve madefacto: sin hyẽs, nardino vnguẽto. Quòd si emplastico aliquo vti medicamento placet, habes à nobis optimum, quo etiã ad aliqua vulnera cũ fiducia vtare, constat id ex † bitumine & aceto, † aliisq́; quæ illis misceri medicamentis solẽt, quæ enæma barbara à medicis dicuntur. Quòd si mulieri mederis pueróve aut denique corpori, quod mollis sit carnis, quod ex chalcitide fit, satis habile medicamentum fuerit: cuius vires in primo libro eorum quæ de medicamentorũ cõpositione inscripsi, explicauimus. Hac nos ratione multos ad quos statim vt malum senserunt, accessimus, percurauimus. Quippe hoc maximũ est, cuique te attẽtũ esse magno

† ἀσφάλθου.
† Græcè aliaq́;, legitur.

gno

gnopere oportet, an videlicet statim à ruptura vasis facta curationẽ incipias, quò cruentum adhuc vulnus priusquam phlegmonẽ excitet, glutines. Nam si ea semel inuaserit, exigua spes est eius postea glutinandi, in longius tamen trahere potest tẽpus. Quòd verò eiusmodi vlcera vel difficulter, vel planè nunquã curari poßint: hoc in causa est, quòd phlegmone soluta, eluenda pus vlceris & sanies sunt. Atque ex vtero quidẽ & vesica tum sua sponte excernuntur, quoniã videlicet pronis delabi licet, tum elui præterea à nobis possunt. In pulmone neutrum omnino fieri potest. Quare omnibus quæ huic loco hærent vlceribus, vna reliqua expurgatio est, ea quæ per tusses fit. At si rectè his tum reliquã omnẽ quietem suasimus, tum verò vt sensim respirarent, nec quicquam loquerẽtur, vt vulnus glutinaretur iniunximus: quæ potest tußiẽtibus esse sanationis spes? Non igitur propterea quòd in perpetuo propter respirationem motu viscus id est, desperata curatio est, velut qui ante nos fuere senserũt, sed propter saniei & puris vacuationẽ: ideoq; si statim quis sit aggressus, ac iam dicta ratione medeatur, coëunt, sin phlegmone prius occuparit, difficilem incertamq; curationẽ recipiũt: quãdo pus & sanies prorsus totaq; ex spatijs pulmonis non expelluntur, & tußis ægras partes valdè lacerat. At quæ ex pectore educuntur, triplex compendiũ præ ijs quæ ex pulmone vacuantur, habent. Nam

&

& vasa ipsa multò sunt minora, & sanies in spatium interius effluit, & in summa magis carnosum pectus est quàm pulmo. Nã asperæ arteriæ substantia, quæ admodũ carnis expers siccaq; est, nulla alia animalis in parte inuenitur, quæ etiã ipsa in eiusmodi † reiectionibus rumpi solet, cùm reliqua vena vel arteria sit rupta, ipsis asperis illæsis manentibus, per solas osculorum (vt sic dicam) coapertiones translatio sanguinis fit. itaq; nec calidus in talibus, nec ruber, nec multus sanguis emittitur. Ac videntur quidẽ prima saltem fronte leuiores eiusmodi affectus, vt qui copia vacuationis minimè terreant: sunt verò vel ob hoc ipsum grauiores. Quippe concretus circa ruptum vas cruor, cui facilis transitus in asperas arterias non est, glutinationem prohibet.

† πτώσεσι, id est casibus.

CAPVT IX.

SIMILI modo & transuersi septi vulnera, quæ foras non perueniunt in carnosis quidem partibus subinde coalescere sunt visa eius motu nõ obstãte. Quæ in neruosis eius hærent, insanabilia sunt. Sanè difficilis grauisq; curatio est etiam eorũ quæ in carnosis sunt partibus: si has iã plegmone occupauit. Idq; non ipsi modò diaphragmati, verumetiã omnibus quæ intra peritoneon sunt cõtenta: quòd in ea scilicet sanies defluat. Cæterũ danda opera est, vt ea quacunque ratione siccemus, tum per ea præsidia quæ extrinsecus imponuntur, tum per ea quæ ex aqua vinóve tenui-

bi-

bibuntur. Porrò horum maximè idonea sunt, & quæ propterea quod ex seminibus fiunt, διὰ σπερμάτων Græcè dicuntur, & quod solenne nobis est, quoq; in pectore perforato semper vtimur, quod ex casia componitur. Cæterũ tum hæc, tum †humida quædam foris applicanda, quæ eiusmodi vulneribus sunt accommodata, ad tractationẽ de medicamẽtis pertinent. Hic methodos tantùm tradimus, quæ præsidiorum indicent genus. Quare si quando quædam à nobis particulatim pro exemplis adhibeantur, hæc addita claritatis causa fuisse existimandum.

† ἐπιβροχαί.

CAPVT X.

RVRSVS igitur propositas methodos repetamus, monstremusq; quantum generalis omnium vlcerum curatio per singulas animalis partes speciatim immutetur. Hinc nanque discemus præcipuè quidem id quod in toto opere est propositum, nempe minimè in curationibus errare: velut appendicem verò, etiam eorum qui se methodicos vocarunt, audaciam: Qui (si quid mihi, qui nec ad gratiam quicquam, nec ad odium loqui soleam, est credendum,) quum omnium ipsi medicorum maximè à methodo sint alieni, damnant (quatenus salteni scribunt,) non solùm reliquos veteres, sed etiam ipsum omnis nobis methodi autorem Hippocratem. Ac Empiricus quidem omnia quæ nos per indicationes inueniri ostendimus, ea dicit per experientiã sibi cognita.

Cùm

Cùm verò præter indicationem & experientiam nullum inuentionis organum tertium præterea sit, isti neutrò vtentes, tamen appellãdos se methodicos censent. Ergo sequãtur nos, & nunc saltem ostendant vlceribus omnibus per singula mẽbra curandis vnam esse sanationis rationem. Audiamus homines quo pacto vlcus curent, aut quales indicationes ab eo sumant. Nũ alias vllas, quàm quod planum cicatrice sit inducendum, sinuosum carne implendum, cruentum glutinandum? At quo pacto inueniam quod cicatricem inducat, † & quod carne impleat, & quod coalescere faciat? Ne labora inquiunt, sunt enim inuenta. Atqui haud scio an rectè, aut an omnia. Fieri enim potest, vt vel ex deteriorũ nota quædam inuenta sint, potiora inuenta non sint: vel vt quæ inuenta esse videantur, etiam ipsa sint mala. Indeq; adeò accidere, vt quædam vlcera prorsus non sanentur, quædam longiore spatio, & cum dolore, & famis cruciatu minimè necessario. Neq; enim audet quisquam nouam aggredi experientiam, priusquam sibi persuaserit priorem curandi rationem rectè se damnasse: veluti in ijs vlceribus quæ in pulmone cõsistunt, quæ ne agnouisse quidem omnino fas est citra dissectionum actionũq; notitiã, quorum nimirum vtrunq; auersantur. Cæterùm concedatur ad præsens cognosci ab istis Thessali sectatoribus vlcus, quod pulmoni insederit. Nunquid igitur sicuti hoc illis concessimus,

† Additur in Græc. καὶ τὰ κολλητικά, id est & quæ conglutinent.

sic etiã & quod sordidũ sit intelligãt, an purũ, an æquale, an sinuosum, an saniei, vel puris plenum, cõcedemus, videlicet vel ex diuino afflatu, vel per insomniũ ea videntes? An hæc quoq; quomodo agnoscant percõtabimur? An verò citra horum agnitiones, pharmacum quod vis † exhibere cõcedemus? Ego nanq; existimo primùm expurgandam esse immundorũ vlcerum sordẽ, implenda verò carne esse quæ pura & sinuosa sint, rursus pus saniemq; expurgãda quibus hæc circumhæreant, mox ita cicatricem inducendã. Isti verò haud scio quónã modo talia vlcera sanauerint. nam Thessalus de his prorsus nõ scripsit, ne videlicet vel ignorantiã suam, vel† incõstantiã proderet. Quippe vel rationi parum consona, & falsa de his dicent: vel si quis vera dixerit, eorũ indicationem ex mẽbri substãtia, præterea si tu formaq; accipiat necesse esse. Nam esto vlcus in pulmone sordidum purumq;, & cum phlegmone, & sine phlegmone, & sinuosum, & planum dignoscere norint, etiam illud scire eos detur, quanquã ne eius quidem, tametsi minimi, inuentionẽ sibi vindicent, nempe quòd tale vlcus viridi medicamẽto expurgetur, Macherionis (si libet) vel Isidis. nihil enim refert. Respondeant igitur mihi, si vlcus in viscere hæserit, quid facient? Num viridis medicamenti aliquid deuorãdum dabunt? omnino ridicula res est. Sed dicant, vndénam medicamen id in pulmonem deferendum sciunt? Quòd si id

† In impress. deest διδόμαι.

† Male legitur in impress. συμφωνίαν pro ἀσυμφωνίαν.

id quoque sciant, illud certè intelligere non poterunt, an ipsam vim suã quam in extrinsecus positis vlceribus habuit, seruabit. At esto sciãt hæc quoq; quòd & eãdẽ tuebitur vim quã in externis vlceribus obtinuit, & quòd sordes deterget: certè an tussim mouerit, intelligere nõ poterunt, cùm tamẽ nisi per tussim sordes expurgetur, nullus sit detergẽtis medicamẽtis vsus. Ergo id quoque istis detur: at illud saltem effugere non possunt, quin diuersam curationem in vlcere femoris, & vlcere pulmonis adhibeant. Siquidem alterum aqua perluunt, alterũ tussibus expurgant. Pone verò rursus vlcus quod in pulmone sedit, crasso esse pure circũdatũ. Nunquid tum quoque viride medicamen exhibebũt, an mel potius lingere iubebũt? At id dicãt, vndénam inuenerint. Non enim profectò id respondebunt, quoniam tenuendi incidendiq; vim quandam obtinet: cùm ipsi à facultatibus eiusmodi disquirendis vltro diffugiant. Sed nec quòd Empiricis in eiusmodi notarum cõcursu inuentum est mel prodesse, propterea istis, sicuti illis, eo vti fas est. Primũ, quòd experientiã contemnunt: deinde quòd Empiricus in eiusmodi cõcursu, quænam sit in pulmone affectio, ignorare se fatetur: cæterùm, quæ cõducant, se per experientiã obseruasse. At Thessalo non satis est curare quod omnino non norit, sed ab affectuũ indicatione procedit. Sanè si omnia illi scire donemus, sicuti prius, non minus quàm nos:

at nũquã profectò effugiet, quin in diuerſis corporis partibus curatiõis ſpecies mutetur. Nõ enim eadẽ curationis ſpecies profectò eſt, aut mulſam in vterũ propter ſordidum vlcus infundere, aut mel comedendũ exhibere, aut ſpongia vlcus † detergere. Cæterũ, hæc adhuc parua: illa planè maxima ſunt. Fingamus diutinũ vlcus citra phlegmonem in multis eſſe partibus, oculo, aure, naſo, ore, femore, ventre, vtero, ſede, pudendis. Fingamus & illud, ſi placet, vlcus eiuſmodi vel planũ omnino eſſe, vel exiguo minus planum. Reſpondeatq; nobis iſti ſectatores Theſſali, qui hæc nuſquam diſcreuit, quomodo id cicatrice tegemus. Nempe eo medicamine quod ex cadmia cõficitur. Id enim vlceri quod in femore conſtitit, bellè cicatricem inducere poteſt. Sed num igitur & ei quod in audiendi meatu conſtitit? Dicã fortaſſis incredibile, cæterùm dijs ipſis notum. Deprehendi aliquãdo quendam ex ſapientiſſimis iſtis Theſſali ſectatoribus ſic vlcus medicantẽ diuturnũ. Cùm citius homini auris putruiſſet, ac vermes creaſſet, quàm medicamẽto quod ex cadmia componitur, inductum cicatrice fuiſſet: cæterùm, permiſſo homine pluribus diebus medicamẽto ſimiliter vti, poſtea quam indies grauius auris oleret, & ſanie impleretur, etiã incredibilius quiddam quàm prius, auſum vidimus: quippe ratus meatum ipſum in profundo cõtraxiſſe phlegmonem, confugit ad tetrapharmacum: quod planè multò ma-

† καταπλύνειν. i. eluere.

magis augere putredinem partis debuit: vtpote quod ſiccare vlcus prorſus non poteſt, maturare phlegmonē poteſt. Ergo vbi hoc medicamento ad affectum ſanandum vno die eſt vſus, vt facilè videres id maximè eſſe cōtrariū, & multiplicata ſtatim ſaniei vis eſt, & fœtor intolerabilis obortus. Itaq; qui propinqui laborantis erant, cōtingere amplius aurem Theſſaliū non ſinebant. Ille verò præ impudētia ſtultitiaq́; volebat nō modò medicamēti tetrapharmaci aliquid inijcere, verumetiā extrinſecus cataplaſma relaxās imponere. At cùm eum propinqui hominis abigerent, timerentq́; ne in magno periculo æger foret, nos vnū diem amplius permitti Theſſalio aſino curationem exorauimus. Erat autē profectò poſtridie tum ſanies multò copioſior futura, tum odor grauiſſimus: quo die tentaui an fieri poſſet, vt ſententiā Theſſalij aſelli mutarē, ne omnes perderet ægros, imò aliquos iam, tametſi paucos, ſeruare aliquādo poſſet, tam aliena ſcilicet ab omni vera methodo deſerta ſecta. Ergo ſic agere cū homine ſum orſus. Nūquid (inquam) phlegmone tibi eſſe videtur in intimo meatu, proinde relaxantibus vteris auxilijs? Ille tum ita eſſe magnopere contendit, tum aliter eſſe nō poſſe. An igitur (inquā) aliquādo vlcus quod cum phlegmone cōiunctum eſſet, aceto acerrimo cum glaucio curatū vidiſti? Minime gētiū (inquit) imò ſi quis paſtillis andronijs ex aceto liquatis vtatur, etiam cōuulſionem

fortasse accersat. Ergo (inquam) si quis alio quopiam medicamento, quod sit andronis multò valentius, ex acerrimo aceto vtetur, idq; ad aurem ita propinquam cerebro inuolucrisq; eius particulam, nunquid planè te authore conuulsionem accerset, si phlegmone præsertim aliqua subsit? Hæc tum ipsi, tum ijs qui adstabant vniuersis rectè dici sunt visa. Ergo quantum (inquam) ad ipsarum partiũ habitum spectat, quæ ea quæ ad summum siccent, desyderant, tametsi nunc curatione tua sint veluti effœminatæ, iam tali medicamẽto vterer. Nunc quoniã plures iamdies malè ipsius assuefecisti, transferre eas ad cõtrarium vno impetu, & semel nõ licet. Nam tibi ac Thessalo contemnere consuetudinem licet, non minus quàm † partium naturã: nobis autem nõ licet: sed primo die aceto vtar cum glaucio: secundo vtar andronio: tertio ad valẽtius aliquod quã ipsum sit andronium, transibo. Atque hoc tribus quatuórve diebus vsus, si mihi vehemẽtius etiã medicamentũ requirere vlcus videbitur, eo etiam vti nõ dubitabo. Extrinsecus verò (inquam) imponam capiti ea parte qua auris infestatur, non me Hercules sicuti tu, cataplasma quod relaxare potest, sed eorum medicamentorũ aliquod quæ vehementissimè siccare possunt: cuiusmodi est quod ex salice cõficitur: aut etiã ipsum andronium ex aceto illiniã: aut ex ijs aliquid quæ hoc magis siccent. Nã quoniã particula cui medemur siccissima

† Male legitur in impress. ἡμερῶν. pro μερῶν.

ſima eſt, neceſſe eſt valentiſſimè ſiccetur. Indicat enim veluti vitiũ ipſum, vt curetur, ſibi applicã-dum eſſe contrarium: ſic particula ipſa quod ſit ſibi ſimillimũ. Itaq; & prout dixi, egi: ſanauiq; hominem, nullo potẽtiore requiſito remedio. Quibuſdam verò qui potentiora deſyderabant, quibus vno alteróve anno vlcus aurẽ infeſtauerat, valentius omnibus iam dictis medicamentũ adhibuimus. Id fuit ferri ſcoria tunſa, cribratáq; tenuiſſimo cribro, mox in tenuiſſimum veluti pollinem leuigata, pòſt cum acerrimo aceto † ad mellis ſordiumq; craſſitudinem cocta. Conſtat autem multiplex eſſe debere in miſtione acetum. Verùm (quod ſæpe iam dixi) materiæ medicamẽtorum copiam ex alijs commentarijs petes. Nunc quæ ad methodum ſpectant, abſoluantur. Nam audiendi locus quoniam eſt ſicciſſimus, idcirco medicamentis eget, quæ vehementiſſimè ſiccent. Quorum nullum reliquarum partiũ cuiuis applicaſſe expedit, ſed oculo exulcerato collyrium fortaſſe quod ex thure conficitur. Naribus verò quod multò ſanè magis ſiccet, quàm vt oculis conueniat, minus verò quàm vt auri quadret. Itaq; & prius cõprehenſi omnes paſtilli vtiles ſunt, et medicamen quod ad Muſam refertur, aliáq; generis eiuſdem. Vlcerũ verò quæ in ore accidũt, quæcunque admodum ſunt humida, ea medicamentis egent, quæ vehemẽter ſiccent, veluti diphrige, tum ipſo per ſe, tũ ex melle, & vino, & mulſo,

† μιχθεῖσι τὸ σύστασιν ἔχειν μελιτώδη τι, καὶ γλοιώδη, id eſt q̃ cõuſque ad mellis & rerum lubricarum conſiſtentiam deuenerit. Ita vertit & infra in libro. 6. ca. 3.

† In antiquis ἀθέρας.

præterea ex ea quæ iris dicitur, & quæ †anthera, hisq; vel ſiccis, vel ex melle, vel mulſo, vel vino. Vtile verò ad talia eſt & Muſæ medicamen, præterea rhois ſuccus, & omphacium, aliaq; quæcũque ſtrenuè ſiccant. Quid enim materias percenſendo morer? At quæ ſimpliciora oris vlcera ſunt, hæc ſanare commodè poſſunt, etiam medicamenta quæ modicè ſiccant, veluti hæc ipſa quæ propterea quòd in aßiduo ſunt vſu, στοματικὰ Græcè sũt dicta. Ea ſunt quod ex moris conficitur, & quod ex rubi fructu, & quod ex ſucco corticis iuglandium viridis, atque etiam his magis quod ex muſto, & cupreßi ſphærulis componitur. Quæ verò in ore admodum humida vlcera ſunt proximè oſſa, vnde carie tentari oſſa periclitentur, hæc propter oßium naturam quæ ſicca eſt, vehementißimis medicamentis indigent. Itaque ego iam comprehenſos paſtillos ſemper leuigo, ac ſiccum ipſum medicamentum ſuperimpono.

CAPVT XI.

PORRO dicta paulò antè ſunt, & ad veſicam, & vterum, & inteſtina, & pulmonem, idonea medicamentorũ genera, quibus ſit in ſingulis vtendũ, genere quidem medicamenti ab ipſa curandarũ partium ſubſtãtia deſumpto: ſed cum affectu prius etiam æſtimato, modò verò vtẽdi eius, tum à forma, tum etiam ſitu. Hinc nanque excogitati ſunt, & oricularij clyſteres, quos ὠτεγχύτας vocant: & vteri clyſteres, quos μη-

περιχοῦντας: & recti syphones, quibus in vesicam aliquid infunditur, quos καθετῆρας dicunt & ipsi clysteres. Hinc rursus quæ in ventriculo, pectore, & pulmone, vlcera consistere, per ea quæ eduntur, ac bibuntur, esse curanda. Quæ verò in intestinis, bifariam. Nam quæ vicina ventriculo sunt, his per comesta, & bibita succurritur, quæ verò inferius sunt sita, per ea quæ inijciuntur. quando neq; ad ea quæ vicina ventriculo sunt, subire potest quod per sedem infunditur, nec integris viribus ad inferiora pertingere quod † per os sit ingestum. Ideoq; etiam quæ vlcera in thorace, & pulmone consistunt, tum difficilius ijs quæ sunt in ventriculo sanãtur, vt quorum situs longius absit, atque idcirco medicamentorum vis remittatur, tum propter hoc ipsum multò valentiora ea quæ deuorentur præsidia requirũt, quã si ipsis statim vlceribus admouerentur. Indeq; adeò excogitata medicis sunt, vbi expurgandum ex pectore, & pulmone pus est, fortissima, quæq; maximè dissecent pharmaca, taliaq; omnino quæ si vlcus in ventriculo esset, ipsum exacerbarent. Quinetiam quòd hæc per tusses expurgentur, nõ aliunde quàm ex forma particularum est desumptum, quòd hæ nullum talẽ exitum habeãt, qualem vterus, vesica, sedes, auris, nasus, & os. Hinc etiam fit quod ventriculus vtrinque expurgari possit, sursum per vomitum, deorsum secundum naturam. Quippe ob genus indicationũ

† Male legitur in impress. διὰ σήματος, pro διὰ στόματος.

ab instrumentalibus quatenus instrumentalia sunt, est sumptum, sicuti quæ siccandum esse docent, ab ipsarum similarium substantia sumuntur. Ab ipsis verò morbis rursus tales, veluti ab vlceribus (quoniã de his disputatio erat) & quòd siccãda sint, vt suprà est comprehensum. & quòd qui è ventriculo eluere pus volunt, nõ sine periculo vomitum mouent, sicuti si aliter infixam illis pituitam per oxymeli ac radiculam detergeret, sed tutius deiectione vtuntur, cùm vomenti periculum sit, ne & quod exulceratum est, dilaceret, & succum quempiam inutilem ex vicinis attrahat. Quo nomine (vt dixi) & vlcera quæ pulmoni insidẽt, difficillima sanatu sunt: vt quæ nec citra tußim expurgare poßis: & si tußim excites, laceraueris. Itaq; quasi per mutuas operas, malum ijs in orbem redit, quippe cùm quæ lacerata sunt rursus phlegmonem excitent, secundo rursus phlegmonem ipsam maturari, & pus expurgari desyderant. Quare ex omnibus sanandi difficultas his exoritur, & quod ea quæ idonea vlceribus medicamenta sunt, contingere vlcus, sicuti in ventriculo, non possunt, & quòd per medium interuallum ferè vim suam amittunt, & præterea quòd respirando mouentur, & tußiendo lacerantur, Itaque cùm in pulmone ruptum vas est, scire apertè licet, nisi protinus antequam phlegmone excitetur glutinatum sit, id postea insanabile fore.

CAPVT XII.

CAETERVM, vlcera quæ in asperæ arteriæ interiore sunt tunica, & potissimum quæ summæ eius parti (quã λάρυγα vocãt) sunt vicina, aut etiam in ipsa, hæc & curationem recipiunt, & nos nõ paucos eorũ qui ita sunt afflicti, sanauimus. Sanè curationem eorum hinc maximè inuenimus. In grauis huius pestilentiæ initio (quæ vtinam aliquando cesset) iuueni cuidã, cùm nouem iam dies ægrotasset, totũ corpus vlceribus scatebat, veluti omnibus ferè qui euaserãt. Eo die etiam tussiebat paululùm. Postridiè verò vbi se lauerat, illico & vehementius tussiuit, & tussi expulit crustulam, quam Græcè ἐφελκίδα vocant. Eratq; homini sensus manifestus vlceris in aspera quæ in collo est arteria, prope iugulum nati. Quin aperto quoque hominis ore, fauces eius inspeximus, nũquid in ijs alicubi vlcus esset, sed nec sic inspectãtibus apparuit vitiũ, & planè laboranti sensu eius aliquis manifestus ex comestorum bibitorumq; transitus fuisset, si illic vlcus fuisset. Quinetiam ex aceto, & sinapi, certioris notitiæ causa, quædam ei deuoranda dedimus. Sed nec horum quicquam eum momordit, & sensus doloris manifestè in collo erat. Quo loco etiam adeò irritabatur, vt tussire impelleretur. Suasimus itaq; reniti quantum posset, nec tussire. Quod & fecit, eò certè facilius, quòd exiguum erat quod proritabat.

&

& nos omnibus modis operam dedimus, vt vlcus ad cicatricem perueniret, foris medicamentum aliquod quod ſiccaret imponentes: tum cubanti ſupino humidum aliquod ex ijs medicamentis quæ ad eiuſmodi vlcus facerent, exhibentes: ac iubentes id in ore continere, paulatimq; permittere in aſperam arteriam defluere. Sic igitur faciens, ſentire ſe manifeſtè aiebat adſtringentis medicamenti circa vlcus vim: ſiue ea vis huc † trāſmiſſa eſt, ſiue medicamen ipſum roris ſpecie in arteriam ad vlcus defluxit, & tanquam percolatum eſt. Erat autē nec æger ipſe medecinæ imperitus, ſed ex ijs quidā qui ex vſu, & exercitatione empiricè medicabant. Ergo ſentire ſe aiebat, tū medicamentū in arteriā defluere, tum tuſsim quoq; aliquando mouere. Obluctabatur tamen plurimū, ac tuſsim cohibuit, Igitur ipſe quoq; ſua ſponte Romæ quidem vbi correptus fuerat, triduum etiamnum poſt nonum diē eſt moratus, poſt hoc conſcenſo nauigio, primùm per flumen ad mare nauigauit, quarto die pòſt naui peruenit ad Tabias, vſusq; eſt lacte, quod & mirificam planè vim habet, nec ſine cauſa prædicatur. De cuius vſu aliquid dicere oblatum nūc tempus videtur, nec de eo tantùm quod apud Tabias habetur, verum etiā alio omni. Neque enim ijs modò qui Italiam incolunt, eſt ſuccurrendum: ſed quo ad. fieri poteſt, qui vbiuis habitant gentiū. Igitur ad lac quod in Tabijs habetur, commendandum multa

† κατὰ διάδοσιν, id eſt per tranſſumptionem: eſt addendum.

concurrunt, & locus ipse satis editus, & aër illi circundatus siccus, & pascuũ pecoribus salubre. Atque hoc quidem alibi quoque arte præparare licebit, si quis in colle modicè edito herbas fruticesq́; serat, qui salubre simul adstringensq́; lac reddant: quorũ exempla paulò pòst dicentur. Cæterùm, vt ambientem aëra similem reddas, fieri omnino nequit. Eligere tamen simillimum ex ea quæ datur aërum copia licet. Simillimus autẽ is fuerit, cui eadem adsunt quæ illi. Altitudo collis mediocris, via à mari ad ipsum triginta stadia, ampliusq́; aliquid, sed nõ multò. Locus autẽ ipse versus mare. Nempe Tabiæ in imò maximè sinu est, qui inter Surrentũ, & Neapolim conspicitur: magis tamẽ in latere quod ad Surrẽtũ pertinet. Porrò totũ id latus collis est satis magnus, longitudine ad Tyrrhenũ mare porrectus. Inflectitur autẽ leuiter collis hic ad Occasum: nec in Meridiẽ in totũ planè procurrit. Ergo hic collis à vẽtis ijs qui ab ortu flãt, Euro, Subsolano, & Borea, tutũ defendit sinũ. Coniungitur illi in imo sinu alter collis non paruus, quẽ & veteres Romani in historijs, & qui nũc diligentiores sunt, Vesuuium nominãt. Celebre nũc nouumq́; nomẽ Vesuuium est, omnibus hominibus notum, propter ignem qui in eo ex terra summittitur. Quæ res non parum mihi ad ambientis aëris siccitatem conducere videtur: & alioqui præter ipsum ignem, nec stagnum propinquum, nec palus, nec fluuius alicuius

cuius

cuius momẽti vſquam in ſinu habetur. Omnibus verò vẽtis qui ab Arcto ad æſtiuũ Occaſum perflant, Veſuuius collis obijcitur: multusq; cinis ab eo ad mare vſq; peruenit, reliquiæ videlicet materiæ, tum quæ in eo combuſta eſt, tum quæ nunc etiã vritur. Omnia hæc aërem efficiunt ſiccũ. Licet porrò & alibi terrarum eligere collem ſimili modo ſiccum, ſcilicet nec longè à mari, nec adeò magnũ, vt vẽtorũ impetui ſit expoſitus: nec adeò humilem, vt ſubiectorũ camporum halitũ promptè recipiat. Caueatur autẽ ne ad Septentrionem ſit verſus: ita enim eſſet auerſus à Sole. Quòd ſi etiam in temperato orbis loco collis ſit, veluti is qui ad Tabias cõſpicitur, lõgè magis ad rem pertineat. Hoc in colle ſunto herbæ quidem agroſtis, & lotus, & polygonon, & melyſſophyllon. Frutices verò lentiſcus, & arbutus, & rubus, & hedera, & cytiſus, alijq; his ſimiles. Atq; ita tibi collis præparetur. Pecora verò quæ in colle ad Tabias paſcũtur, boues ſunt. Eſtq; eius animalis lac ſpiſſum, ita vt aſinorũ tenue. Ego verò ne quod lactis genus vſui deſit ex vaccis craſſum ex aſinis tenue, ex capris medium: & boues, & aſinos, & capras in paſcua depulerim. Veteres verò etiã mulierẽ lactantem ijs qui phthoë cõſumerentur, adſtare voluerũt. Quorum ſentẽtiæ ipſe quoque accedo, & quòd familiare id ſit, & quòd priuſquã ab ambiente refrigeretur, id ſumi voluerint. Porrò hoc tibi de lactis vſu pro maximo præcepto

poſit, vt ij quibus eo eſt opus, omnino id aſtante animali ſtatim mulctum bibant: etiam melle iniecto, ſi cui cogi in ventriculo ſolet: quòd ſi ipſum deſcendere ad aluum citius cupis, etiam ſale. Atq; ille quidem adoleſcẽs cùm vlcus in arteria ex peſtilenti morbo haberet, ſanatus eſt: ac poſt eum ſimiliter alij. Alter verò adoleſcẽs annos natus circiter decẽ & octo, cùm multis diebus ex †deſtillatione laboraſſet, primùm quidẽ ſanguinem floridum cũ tuſſi expuit, nõ ſanè multum, poſtea verò etiam tunicæ ipſius partem quæ tegens intrinſecus arteriam, in fauces & os per ipſum arteriæ caput (larynga vocant) aſcendit. Videbatur autẽ mihi tũ ex craſſitudine eius coniectanti, tũ ægri ſenſu, ipſius laryngis eſſe interna †tunica. Quinetiam læſa illi ex eo vox eſt. Atque hic quoque longiore quidem tempore, ſed tamen ſanatus eſt. Cæterùm, qui ex peſtilentia hoc vitio laborarunt, propterea mihi facilè ſanati videtur, quòd præſiccatum ijs præpurgatumq; totum corpus fuerit. Quippe cum & vomuerint ex ijs nonnulli, & omnibus venter profluxerit. Atque cùm ita iam vacuati eſſent, ijs qui euaſuri erant puſtulæ, quas exanthemata vocant, nigræ toto corpore confertim multæ apparuerunt, vlceroſæ quidem plurimis, omnibus certè ſiccæ. Eratq; intuenti perſpicuum reliquias eas eſſe ſanguinis, qui in febri putruerat, quas veluti cinerẽ quempiam natura ad cutim truſiſſet: ſicuti alia ex ſu-

† catarrho.

† σῶμα, id eſt, corpus.

per

peruacuis nonnulla trudit. Verùm medicamentis ad eiusmodi exanthemata opus non fuit, cùm siderent sua sponte, ad hunc modũ alijs quidẽ, quibus videlicet exulcerata summa pars fuit, decidit ipsa vlceris crustula, quam ephelcida nominãt, deincepsq; quod reliquum fuit, propinquum sanitati erat, ac post vnum duósve dies ad cicatricẽ peruenit, alijs, quibus scilicet vlcerata summitas non est, exanthema quidem ipsum, & asperum, & scabiosum erat: decidit verò veluti †squamma quædam, ac dehinc omnes fuere sani. Nihil itaque miri si etiam ij quibus eiusmodi exanthemata in pulmone sunt orta, propter vlcerum siccitatem sunt sanati. Quod nanque in cæteris vlceribus vniuersis supra monstrauimus curationis esse propositum, hoc iam ijs quæ ex pestilentia sunt orta, præsto fuit. Omnia nanque sicca, & aspera fuere, plurima quidem scabiei, quædam verò etiam lepræ similia. Ergo cùm experientia rationi attestetur vlcerum curationẽ hunc vnum habere finem, vt siccentur, poterit quispiam ex ijs qui sanguinem ex pulmoue reijciunt, seruare permultos, ita vt nos fecimus.

† λέμμα idest cortex.

CAPVT XIII.

AC quemadmodum quidẽ medẽdum ijs sit qui notabile in pulmone vas fregerunt: inde adeò quòd ab alto sint lapsi, vel immodicè clamarint, vel pondus supra vires sustulerint, vel quòd durũ †magnumq; aliquid extrinsecus ipsorum

† In antiq. καὶ βαρεῖον, id est atq; graue.

rum pectori inciderit, dictum prius eſt. Quemadmodum verò qui ex catarrho ſanguinem reijciunt, commodiſſimè tractentur, nunc dicemus, propoſita claritatis cauſa curatione, quam Romæ in ſplendida muliere peregimus. Hæc nãque cùm eiuſmodi ſermones audiſſet, quales nũc de ijs qui ſanguinem ex pulmone reijciunt, habuimus, ſiue ex catarrho id, ſiue vehementi tuſſi paululum quiddam per noctem expuerat, illico ad me miſit, ſe quicquid exigerem præbiturã promittens. Audiuerat verò ante id tẽpus, niſi quis illico præſidium ſtrenuè afferret priuſquam vlcus phlegmonem contraheret, eum operã amiſſurum: atque hanc eſſe præcipuã eorum qui ſanguinem reijciũt, interitus cauſam. Igitur incidere mulieri venã, quæ iam quatriduũ propter catarrhum propemodum ſine cibo egiſſet, nõ placuit: ſed iuſſi vt acri vteretur clyſteri, tum crura manuſq; calfaciẽti pharmaco plurimum fricaret, & vinciret, mox caput raderet: cui deinde medicamen quod ex palumbium ſtercore cõſtat, impoſui: interpoſitiſq; tribus horis in balneum duxi, ac laui, nullo caput contingens pingui. Dein caput idoneo pileo contexi, & pro eo qui tum erat temporis ſtatu, nutriui ſola ſorbitione. Poſt quam ſtatim fructum aliquem autumnalium auſterum dedi. Deinde cùm dormitura eſſet, quod ex viperis cõficitur medicamentũ dedi [theriacen vocãt] circiter quatuor menſes antè confectum. Habet

enim id ætatis adhuc prævalẽtem papaueris succum, qui in antiquatis ignauus redditur: ideóq́; & somniferum est, & fluxiones tum siccat, tum leuiter crassat. Finito verò prorsus catarrho, liquidò apparebat, tum ex respirandi specie, tum sonitu, semel excitatæ tußis pulmonẽ purgatione egere. Cæterùm, exhibere hanc nõ placuit secũdo saltem die: sed in omni taciturnitate, & quiete muliere seruata, tum artubus eius perfricatis vinctisq́;, iußi reliquas quoq́; omnes partes perfricari, excepto capite, quod adhuc ex medicamento incalescebat: rursus autẽ vesperi dedi theriaces ceu fabæ nostratis magnitudinem. Erat verò quod pridie acceperat, hoc longè amplius. Postea verò quàm hac quoque noctè probè dormiuisset, tertio die manè mel coctum copiosè exhibui, ac in quiete seruaui. Procedente verò die totum corpus similiter perfricui, ac ptissanæ cremorẽ cum pane exiguo pro cibo sumere iußi. Mox quarto die manè quidem dedi medicamentum, quod ex viperis sit, sed quod iam in ætate vigoris esset, idq́; cum † copioso melle. Capiti verò mulieris eodem pharmaco (quod vehementer tum siccat, tum calefacit) imposito, ac deinde ipsa lota, nutritaq́; modicè, valentius iam pulmonem expurgare in quinto sum aggressus. Ac dehinc rursum rursumq́; ex interuallo ad caput quidem consueto cerato quod thapsian recipit, sum vsus. Totã verò corporis curam, in gestatione, frictione, ambula-

† In ĩpres. habetur σὺν χρηστῷ, in antiquis verò ἀμαυλνῷ.

Latione, lauandiq; abstinentia, ac victu, tum moderato, tum verò boni succi, ad reficiendum direxit. Hæc itaque mulier rectè se habuit, minimè lactis opem requirens. Alteri verò adolescẽtis, cui non ex destillatione, sed ex refrigeratis spiritus instrumentis orta tussis fuerat, cum sanguinem & ipse ad dimidiam heminam reiecisset, statim venam incidi, ac bis eodem die ex ea sanguinem detraxi: deinde rursus postridie vis, sed artuum frictione & vinctura priore die vsus ad vesperam dedi pharmacum nostrum, quod diaspermaton dicitur. Secundo die post alteram detractionem imposui toti pectori ceratum, quod ex thapsia conficitur, mox vesperi, ne supra modum calfaceret, id auferens. Tertio die rursus ad treis horas imposito, hominem laui. Cibaui autem similiter tribus his diebus: prioribus quidem duobus, sorbitiunculis, tertio verò ptissanæ primùm cremore, deinde pisce statim aliquo, qui & facilis concoctu esset, & simplici ratione præparatus, adiecto. Dedi quoque medicamentum diaspermaton, & secundo, & tertio die similiter ad vesperam, quippe quod & somnum conciliat, & sensum doloris eleuat, & siccandi vim habet. Tum verò cùm & spiritui delegatæ partes in naturali temperamento essent, & totum corpus vacuatum, ac nulla phlegmones suspicio circa ruptum vas superesset, expurgare cœpimus. Mox bibito medicamento quod

viperas habet ætatis iam vigentis, ad Tabias dimisi. Sic ego omnes qui primo se die mihi curandos permiserunt, sanaui.

CAPVT XIIII.

QVI verò post duos, aut treis, non omnes: sed aliquibus eorum insanabile vlcus fuit. Quotquot autẽ phlegmone sic occupauit, vt iam febricitarent, horum nullus est in totum persanatus. Sed qui postea sic per omnia præsidia ritè transierunt, vt siccaretur vlcus, ÿ tantũ saltẽ lucrifecerunt, vt illud nec vltrà progrederetur, nec maius fieret, sed siccatum, ac callo duratum, longiore vita frui hominem sineret. Ex ÿs verò qui vlcus in pulmone habent, ÿ demum insanabiles mihi esse videntur qui ex succi vitiosi erosione id possident, quorũ aliqui ceu salsilaginem sputũ suum sentire se aiunt, nam longo arbitror tempore omnino opus esse, vt succi corrigatur vitium. In tempore verò necesse est duorum alterum, aut siccando vlcus, ceu callũ fieri, eoq; fore omnino insanabile: aut non siccando, tum ipsum putrescere, tum quæ circa sunt depascere, atque ita spatio pulmones putrefacere. Porrò multi ex ÿs qui eiusmodi succum vitiosum congessissent, cùm ex eo tussirent, non tamẽ etiam num sanguinem reÿcerent: huic nostræ prouidentiæ compotes facti, prorsus sunt persanati. Oportet autem in principio nullius rei æquè esse

sol

sollicitum, quàm vt neque tussiant, neque ex capite aliquid in pulmonem defluat. Cauetur id triplici præsidio: purgatione primùm, secundò medicamine quod diaspermaton dicitur, tertiò ipsi capiti prouidendo. Quod purget, diuersas facultates habeat oportet, cuius generis nostræ sunt pilulæ quæ ex Aloë, Scammonia, Colocynthide, Agarico, Bdellio, & Gummi Arabico conficiuntur, ad plures videlicet excrementorum purgandas species. Sanè satisfaciăt ad vsum, & quæ sine gummi componuntur. Postea verò si res postulabit, etiam ijs quæ nigram bilem expurgent, vtare. Capiti prouidebitur cerati vsu quod fit ex thapsia. Atque hæc quidem in principio peragenda sunt, pòst verò reficiendus æger salubriter est cibis boni succi, frictione, inambulatione, & balneo. Tradetur autem de his methodus in idoneo operis loco. Porrò ij sunt qui maximè lac requirunt, neglectoq; eo, omnium maximè sunt insanabiles. Cæterùm, de mittendo his sanguine scire illud licet. Quicunque parum habere sanguinis videbuntur, ijs ad quendam succum probiorem (sicuti prædixi) reductis detrahere sanguinem poteris, tum rursus reficere: eosdem etiam rursus purgare, ac rursus reficere, denuoq; si res suadet, sanguinem mittere, potissimum quibus veluti limus quidam vitiosus, & crassus totus est sanguis. At qui validi sunt, multiq; sanguinis, ijs statim à principio est detrahendus.

CAPVT XV.

HORVM *quæ retuli, vel modò, vel antè, siue ea inueni ipse, siue iuxta* Hippocratis *viam vsurpaui, nihil planè non examinatum, ac iudicio cōprobatum est, sed per experiētiā omnia iudicata: in quibus erroris pericula ipsi pertulimus. Fructum ex eorū vsu habituri sunt quibuscunque artis opera sunt curæ. Siquidem alij veri sunt, alij sophistarum sermones. Quanquā quid sophistas memoro? Cùm etiam non contemnendorum medicorū aliqui, etiā qui integra volumina de sanguinis reiectione prodiderunt, alia quidem multa, & parua rectè perscripserint, maximorū autem auxiliorū nullius meminerint, parum intelligētes per multa illa & parua quæ rectè admonent, longum ipsis ægrotis comparādum interitum. Per hæc autem tria, qui planè deplorati non sunt, omnes seruantur: per sanguinis missionē, & purgationē, & ea quæ caput roborant. Sanè in sequētibus cùm de succorum curatione præcipiemus, dicemus de sanguinis missione diligentius. Minimè igitur (sicuti medicorum nonnulli censent) à paruis incipiendum auxilijs est, nec sicut illi dicunt sentiendum, ista scilicet prius esse tentanda, mox si nihil profecerint, aggredienda maiora, nam in morbis in quibus periculum non impendet, vera ea opinio est, at vbi moriendum ægro prorsus est, si phthoë semel exceptus sit, alienissimū à ratione est à minoribus inchoasse. Nam*

sicuti reliqua omnia ab Hippocrate tradita, ita „ illa quoque sententia rectè est dicta: Nempe ad „ vltimos morbos vltima prorsus remedia maxi- „ mè valere. Quánam igitur inductus opinione Erasistratus in talium affectuũ principio segnis tardusq; est, pòst diligẽs cùm periit occasio? Nam sanguinis missione cùm sanguis reiicitur, nusquam prorsus vtitur, vitiosissima ratione inductus: sed nec purgat quenquam, nec caput siccat. Quibus nimirum si quis phthoë occupari periclitantes fraudet, quãuis reliqua omnia probè peragat, nihilo plus arbitror agat. Nam sanguinem mittere recusat, ac solis artuũ deuinctionibus ad eum auocandum vtitur: quò (vt ipsemet ait) ad phlegmones tẽpora sat nobis sanguinis supersit, nec propter inopiam eius ægrũ nutrire cogamur. Sed heus tu Erasistrate, dicat arbitror aliquis, si post venam ruptam phlegmone iam pulmonem occuparit, non est quod speres hominẽ sanandum, propter ipsas quas paulò antè comprehendi rationes. Quare amplius opera tua nõ egebit proditus videlicet per te inter initia. Quippe idem facis quod gubernator, qui vbi per eius incuriam euersa nauis est, vectorum cuipiam asserem in manum dat, indeq; salutem comparare suadet. Sed Erasistratus fortasse existimabat phlegmonẽ esse ex iis quæ necessariò vulnus comittentur. Verũ si ita sentiebat, in magna planè erat ignorãtia: cùm videre cuiq; liceat sexcentis

eorũ qui quotidie singulari certamine decertant maxima citra phlegmonem glutinata vulnera, sic, vt secũdo vel quarto die sint omnino in tuto. Nos verò etiam plurimos ex iis qui vas in pulmone ex casu, clamore, plagáve rupissent, priusquam phlegmone in vase rupto excitaretur, curauimus. Quòd si horũ quoque pulmones phlegmonem inuasisse asserit, ipse suis ipsius placitis repugnat, simul princeps viscus quod maximè vicinũ cordi sit, phlegmone laborare affirmans, simul hominem febri carere, itemq; rupta phlegmone nihil expuisse. Ergo à nobis quoq; inuicem audiat, nec fieri posse vt glutinetur vlcus, si phlegmone pulmonẽ inuaserit, omninoq; si inuaserit, febricitaturum, ac purulenta deinde cùm phlegmone soluitur, tußi exputurũ. Ergo si quis nec febricitabit nec tußiet, nec saniem aliquã ex vlcere & phlegmone spuet: quæ ratio est vt huius inesse pulmoni phlegmonem dicas? itaq; tum hoc maximũ certe præsidiũ non rectè ab eo damnatum est, tum purgatio sine vlla mẽtione †prætermittitur. Ac nec vllum pharmacon quod efficax sit, contra vllum ex comprehensis generibus ab eo est positum. Quin siue caput fluxionem mittat: eo statu seruabitur: siue ex intẽperie ipsorum spiritualium tußis incidat, etiam ipsa sic manebit. Ergo Erasistratus statuario illi adsimilis videtur, qui reliquis omnibus partibus scitè perfectis, statuam reliquit cæcam. Nam quæ, quæso,

† In impressis legitur ἰᾶται, in antiq. ἐᾶται.

quæso, reliquæ pulchritudinis gratia, cùm oculos desyderes? Postea si diis placet, cum tanti viri maximè aberrent, egregius vir Thessalus, qui artem ne nouit quidem, methodicum se censet appellandum. Ac nunc fermè omnes sectatores eius sanguinem mittere videmus, tum alijs ægrorum non paucis quibus non solùm non vtile, sed etiam noxium existimare id præsidij oportebat, præsertim si propriis ipsi hypothesibus starent: tum verò iis qui sanguinem, siue hunc per vomitũ, siue etiam cum tussi, reiiciunt, modò valentes vires habeãt. Sed quomodo cohærebunt hæc secũ, vt venam vbi sanguis reiicitur, incidere iubeant: & in commentariis suis scribant remedium id adstrictis vitiis conuenire? Ergo ne se methodicos amplius nominent, sed Empiricos, si reiecta ratione quam esse rectam putabant, experientia vtuntur ad inueniẽda præsidia. An igitur in iis quidem clarè deprehenduntur nec methodo, nec omnino ratione aliqua quicquam facere: vbi verò partes inutiles esse ad curationis inuentionem aiunt, non multò magis? Atqui si quis ad memoriã reuocet ea quæ de auribus, naribus, oculis, ore, pectore, pulmone, præterea vtero, vesica, & vẽtriculo, diximus: errare eos tota via videbit. Talis igitur erat qui ad phlegmonem quæ in pudẽdo erat, macedonico medicamento est vsus, ac cum eo etiam cataplasmate quod relaxandi vim habebat, nẽpe solenni hoc quod ex pane, †aqua, & oleo cõficitur. Etiã alius

† In Græ. ὑδρελαίου.

quidam illi perſimilis, qui ad ſedem exulceratam iiſdẽ eſt vſus. Verùm de talibus vbi de phlegmonis diſputabitur, agemus. Cæterùm vlcera quæ citra phlegmonẽ in pene ſedẽve cõſiſtunt, nullum cataplaſma deſyderãt, ſed medicamen quod cicatricem inducat: non tamẽ mehercles eius naturæ quæ vlcera quæ in carne ſunt inducere cicatrice poßit, imò quæ tanto magis ſiccare poßit, quãto hæ partes ſunt carne ſicciores. Quinetiam quod magis admirere, ipſorũ quæ in pene ſunt vlcerũ magis etiã ſiccari poſtulant, & quæ in toto cole hæſerunt, & quæ extra hunc etiã finem eius qui glans dicitur infeſtant: minus verò quæ in præputio ſunt: atque etiam his minus, quæcunque in reliqua ſunt cute, quæ totum colem veſtit. Cùm igitur humidũ in glãde vlcus quidam ex Amethodis iſtis medicis iſtis inquam Theſſaliis, ſanare aliquãdo non poſſet medicamẽtis iis quæ epulotica vocantur, id eſt quæ cicatricem inducunt, adhibuit in cõſiliũ me. Vbi igitur ex me audiuit longè ſicciore medicamẽto particulam egere, propterea quòd ſiccioris naturæ eſſet primùm nõ credidit: vt verò coactus neceßitate eſt aliquo ex noſtris medicamẽtis vti, tribus diebus ſanatum vlcus eſt: perſpicuũq; erat medicũ non tam fuiſſe de ſalute hominis lætatum, quàm inde adeò triſtatum quòd in mala diſciplinæ ſecta fuiſſet educatus. Si quidẽ medicamen † quod ex papyracea charta combuſta fit, hoc ſcilicet nobis vſitatũ, id

† τὸ διὰ χάρτου κεκαυμένου.

genus

genus vlcerum ſanat, ſicuti etiã anethum vſtum ſimili modo inſperſum, itemq; † cucurbita ſicca atque vſta ad eundem modum, alia præterea multa ex ijs quæ vehementer ſicut illa ſiccant. Si qua verò eiuſmodi vlcerum ſine madore ſunt, ac recentia, ijs ſola aloë ſalutare medicamen eſt. Inſpergitur autẽ ſicca, ſed in tenuiſsimum ceu pollinem redacta, hæc verò etiam quæ in ſede conſiſtunt ſicca vlcera probè percurat. Simillimam huic vim habet & cadmia vino elota, & ſicca. Ab hac quoque non longè abeſt argenti ſpuma, λιθάργυρος Græcè dicta. Deinceps verò molibdena ſequitur. Omnibus verò tum minus inferens, doloris, tum nullo minus efficax pompholyx eſt. Sin humidiora ſunt, ipſe per ſepini cortex, itemq; lapis hæmatites idoneus eſt. Quòd ſi profunditas quæpiam ipſis adſit, vbi exiccata fuerint, dictorum alicui tantulũ mannæ admiſcendum eſt, quantum ſit ad carnem gignendam ſatis. Neque igitur horum quicquam vel per ſomnium norunt, qui iſtius ſunt alienæ à methodo ſectæ cùm omne vlcus, in quacunque animantis ſit parte, eandem poſtulare curationem opinentur, neque etiam quemadmodum ſuere quædam vlcera oporteat, veluti ea quæ in abdomine contingunt, de quibus in ſequenti libro cum ijs quæ reſtant vniuerſis agetur.

† Græcè, colocynthis.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORBIS curandis, Thoma Linacro Anglo interprete.

LIBER VI.

Quæ in sexto libro Methodi medendi habentur.

Methodus curationis, quæ debetur neruis, & tendonibus vulneratis, punctis, contusis & denudatis.
De vulneribus quæ in peritonæo fiunt.
De interioribus peritonæi vulneribus quæ vsque ad abdomen & omentum pertingunt.
Curatio affectuum quæ ossibus accidunt.

CAPVT I.

NON *dubito fore nõnullos quibus esse prolixus videbor, qui vnũ hactenus morborum genus, quemadmodũ methodo curetur exponam.* Par est *autẽ non tam mihi longitudinẽ hanc imputent, quàm ijs qui parũ intelligentes quæ rectißimè ab* Hippocrate *sint scripta, ea calumniari sunt conati, quos ne quemadmodũ vlcus quidẽ rectè curens. scire ostẽdi: nedũ quod maius sit quicquàm. Atq; ipsum quidem morbi genus, cuius vna species vlcus est, ceu continuitatis, seu vnionis solutionẽ voces, nihil referat, illud mõstratum est methodum curandi eius, in quocũque corporis mẽbro sit, quæ quidem ab affectu ipso sumãtũr indicationes seruare*

uare communes: quæ verò ex partibus præbeātur, aliàs atque aliàs habere. Cum enim in carnosis particulis inciderit, nominatur quidē vlcus, habet verò curationis indicationē omnium quidem quæ præter naturā sunt cōmunē, sui scilicet adēptionē, quā verò ceu affectus præstat, vt per contraria tollatur, quam vt diuisio est, vnitionem. Quippe generatio huius vitij in diuisione vnitatis consistit. Ideoq; in osse vocatur fractura, Græcè κάταγμα. in neruosis fibris σπάσμα, in musculis vlcus & ruptio, quorū differentia prius iā dicta est. Idē tamen morbus cū in neruum, & arteriam, & venā inciderit, nullā propriam appellationem est sortitus: mutuatur autē interdū vlceris, interdum vulneris vel ruptionis appellationem. Cæterū parū esse de nominibus solicitū debere eū cui rerum scientiā inuenire sit propositū, sæpe iam diximus, Itaq; huc potius nominibus neglectis properemus, quādo non ex horū exquisita impositione, sed ex appositis remedijs ægro salus paritur. Rursus igitur reuocandū ad memoriam est quemadmodum audacißimus Thessalus, cùm nullā curandi vlceris methodū tradiderit, omnes tamen dixisse se arbitratur. Siquidē quòd sinuosum vlcus postulet impleri, & simplex glutinari, hæc nec idiotis sunt ignota. Quemadmodum tamen methodo quis pharmaca inueniat, quibus vel impleatur quod sinuosum est vel glutinetur, quod simplex est, hæc vulgus non nouit. at id est

quod

quod medicis cõſyderandum proponitur,atq; in eo alius alio eſt præſtãtior. Quippe veluti in præcedentibus oſtẽdimus,& inueniet remedia,& inuentis rectè vtetur quiſquis in medendi methodo eſt exercitatus.

CAPVT II.

VT enim iam aliquid perſequamur quod præcedẽtibus ſit deinceps,fingamus quempiam ad nos venire cui tantũ cutis acu ſit pũcta. Hunc hominẽ,ſi is ſit cui facilè vlcera ſaneſcãt, etiam ſi citra medicamẽtũ nudoq; mẽbro,ad opera cõſueta dimittas,nihil ſentiet mali:ſin cui difficulter ſanentur,primũ quidẽ dolebit:poſt etiam tum pulſu particula infeſtabitur,tum phlegmone. Ac Empiricus quidẽ examinando percontandoq́; hominis naturã diſcet. Nos verò tũ ex eiuſmodi examinatione omnibus his vſi quæ per experientiã inueniãtur:tum nihilominus ex ijs notis quas de bonis ſucci maliq; naturis habemus, præterea de ijs qui acris hebetiſq́; ſunt ſenſus, tũ plenitudine grauatis,modiceq́;ſe in ſuccus habentibus,non ignari quòd qui vel plethoricus eſt,vel vitioſis ſuccis premitur,vel acris eſt ſenſus,vel horum quibuſdã, omnibúsve premitur,phlegmone tentabitur,qui cõtrà eſt affectus,nihil mali ſentiet. atque hæc proſpicientes,nõ equidẽ medicamẽ quod glutinet imponemus, cuiuſmodi plurima ſunt eorũ quæ enæma vocant,(ea ſunt quæ recẽtibus ſtatim applicantur vulneribus) imò molle &

blan-

blandũ, & quod dolorẽ mitiget. Siquidẽ vbi magna diuisio est, ibi studium impendi debebit, vt magis siccantibus remedijs labra vlceris vniantur, atq; coalescãt, vbi autẽ acu stilóve facta diuisio est, id duntaxat curandũ est, ne phlegmone particula tentetur. Atque ex hoc manifestum est cruentorum vlcerũ indicationem quæ à Thessalo est prodita, nihil nos maius adhuc docere, quã sit cuilibet è plebe notũ. Nõ enim scire quid fieri oportet, id magna res est, vt quod omnibus hominibus natura insit, sed quibus rationibus illud efficias, id verò scire artificum est. Nã si † nauẽ quispiam sit ædificaturus, scimus profectò omnes, etiã qui nauium fabri nõ sumus quo loco poni gubernacula debeant, quo loco pupis, quo prora, ac reliquorũ quiduis, cæterũ nihil nobis hæc ad rẽ cõferũt, vt pro te nesciẽtibus queẽadmodũ ipsa struantur. Aequè & qui ædes molitur, vtique nõ ignorat nec quòd iaciẽda primũ parietũ fundamẽta sint, nec quòd super his † erecti minimeq; inclinantes erigendi sint parietes, nec quòd super his strui tectũ oporteat, nec quòd ostia, & fenestræ, singulæq; reliquarum domus partiũ proprijs colloquandæ sint locis, verũ hæc ad domũ ædificandã quid cõferãt, quoad ipse fabrilis artis ignarus ea fabricare nesciat? Vni igitur Thessalo omniũ hominũ sapiẽtissimo nosse quid fieri oporteat, ad artificiosam notitiã satis esse videt. Sed nos per superius cõprehẽsa mõstrauimus id esse operũ q̃ ex artibus expectetur

† Male legitur in impress. νῦν i. nunc, pro ναῦν, id est nauem,

† ὀρθὸς deest in impress.

veluti principium quoddam nondum aliquam eorum propriam partem, ſed quæ etiam ſit cuiuis è plebe communis. Quippe primæ in omni arte indicationes omnibus hominibus natura ſunt præſto. Quare ſi hæ ſatis ſunt ad opifices faciendos, nihil vetat quin & naues ipſi ædificemus, & materiã fabricemus, promptumq́; ſit omnibus tum calceos facere, tum veſtes, tum domos, ſed & architectos eſſe, & cithara perſonare, & rhetoricari. Verùm non ita ſe res habet, nec qui vulneratæ parti naturalem vnitionẽ eſſe moliendam nouit, is medicus eſt, ſed qui quibus id rebus perficiat, intelligit, quanquã ne hoc quidẽ ipſum per ſe ſatis eſt, ſi quis etiam quo pacto his ſit vtendũ neſciat, ſed qui viam omnem curationis eouſque percalluit, vt ipſum conſequi deſtinatum finem queat, is demum eſt qui mederi nouit. Ergo iſtis Amethodis Theſſali æmulis illud accidit, vt cùm maiora viribus audeant, nec ad ea quæ conſequi alioqui poſſent, accedãt. Quippe cùm dudum ſtilo quidam vulneratus in manu eſſet, ita vt tota diuiſa cute aliquid neruorũ qui ſuberãt, pungeretur, ſapiens ſcilicet Theſſalius in principio emplaſtrum quoddam impoſuit, quo ſæpe in maximis vulneribus vſus proſperè fuerat. Putabat enim (arbitror) omne vulnus eandem curationẽ requirere. Phlegmone verò oborta, ad cataplaſma quod ex farina tritici componitur ſe conferens, atque interim hominẽ tabefaciens, intra ſeptimũ

diem

diem iugulauit. Nec ſanè comprehendere numero eſt, quot, vbi in Pæonias iſtorũ manus incidere, cõuulſione perierint: quò ſi dijs placet, ſanctio illa Theſſalia ſeruetur, omne cruentum vlcus ſimiliter eſſe curãdũ, idq; partibus ijs quæ laborẽt, nullã indicationẽ conferentibus. Cæterùm vera ipſa methodus, non perinde atq; hæc Theſſale eſt Amethodos: imò poteſt vel nunc etiam poſt tot tãtosq; medicos non ſolùm meliora medicamenta quam prius fuere, ſed etiam vniuerſum curationis modũ inuenire. Nemo enim ſtatim ab initio ijs vſus quæ nos inuenimus, ex nerui vulnere in cõuulſionẽ incidit. Aduerti nanq; vbi punctus neruus eſſet, ei ex ſentiẽdi quod obtinet acumine, neceſſe eſſe tum dolorẽ incidere, quàm reliquis partibus maiorẽ, tũ ex neceſsitate phlegmonẽ conſequi: niſi quis & medelam dolori inueniret, & phlegmones generationem prohiberet. Rationabile igitur mihi eſt viſum, cutis quidem vulnus apertum inglutinatumq; cuſtodire, quò per id ex neruo vulnerato ſanies effluerent, totum verò corpus ſuperuacuis humoribus liberare, ac ne quis dolor vulneratam partem vrgeret, in primis ſolicitudinem habere. Itaque etiam medicamenta excogitaui nõ pauca, quæ vulneri impoſita ad vtrũque mirè ſunt comparata, tum vt dolorem mitigent, tum vt exitũ ſaniei patefaciãt. Tutius verò fuerit etiam ſi quis cutem latius incidat, ac totũ corpus ſanguinis miſsione inaniat, vtiq; ſi fortis

ſit virtus. Si verò vitioſis ſuccis repletum corpus ſit, protinus purget. Aqua verò calida quanquā reliquas phlegmonas valde mitigat, vulneratis tamē neruis eſt inimiciſsima, cū præſertim eorū ſubſtātia ex refrigerata cōcretaq; humidiore materia ſit condita. Omnis enim eiuſmodi conſtitutio per ea quæ ſimul calefaciunt & humectant, reſoluitur ac putreſcit. Itaq; ab aqua calida eos qui ita vulnerati fuerant, omnino prohibui, vtilius iudicans oleo calente ſouere, propterea quòd demōſtratū à me eſt, hoc quoq; ſi frigidū applicetur, tenues meatus obſtruere: ſin calidū, digerere. Porrò fugi ex huius quoq; generibus & crudū, quod ὠμοτριβὶς Græcè dicitur, & quod denique adſtringēdi vim haberet. Delegi autē tenuiſſimū, cuius generis Sabinū eſt, quod etiā vtilius fuerit, ſi bimū trimúmve ſit. Quippe id quàm recens magis per halitū digerit, quoq; magis eſt antiquū, hoc ſemper magis digerere eſt potens: verū dolorē minus ſedat, in pharmacis autē † huc omne conſilium direxi, vt eſſet eorum facultas tum tenuis, tum modicè excalfaciens, & quæ ſiccare citra dolorem poſſet, cùm ſola hæc trahere ex profundo ſaniem, neque cōtracta neq; demorſa particula poſsit, vſus ſum autem primùm terebinthina reſina, tū per ſe, tum etiam paulum euphorbij admiſcens. Et per ſe quidem in pueris, & mulieribus, & generaliter ijs qui molli eſſent carne. Cum euphorbio verò in ijs qui dura. Nō ſecus autem

† σκοπὸν ἐθέμην, id eſt metam ſeu propoſitū ſtatui.

tem & propoli, non per se modo, verũetiam cum euphorbio ipsam molliens. Quòd si durior esset, cum tenui quopiã oleo. Quin & sagapeno in duris corporibus sum vsus † vtiq; cum oleo & terebinthina id miscẽs. Sed & opopanace ad eũdem modũ quo & sagapeno. Mihi verò & lachryma cyrenaica non inutilis fore videtur, si quis † emplastrum ex ea faciat, cuiusmodi est quod nos ex euphorbio cõposuimus. Verũ nondum id experientia, quemadmodum reliqua omnia, comprobauimus. Quippe præcedere oportet eam quæ à vera methodo proficiscitur remediorum inuentionem, huic verò experientiã ad certiorem etiam fidem subscribere. Siquidem ex tali methodo etiam sulphur, quod ignem expertum non sit, quodq; lapidosum non sit, sed omnino tenuium partium, ei cui neruus vulneratus esset, conducturũ sperauimus, tantùm eius tenui oleo miscentes, dum quod ex vtrisque mistum erat, † sordiũ haberet crassitudinem. In valentioribus verò durioribusq; corporibus etiã si ad mellis spißitudinẽ redigas, sic quoque iuueris. Nam id quoque cõprobatum experientia est. Quinetiã lotam calcem similiter oleo admistam his applicandam excogitauimus. quæ etiam si mari lauetur, magis proficiet. Lauatur optimè per æstatẽ in æstu caniculæ. Quòd si bis térve eam laueris, vtilius medicamen efficies. Quo pacto autem talia præparanda sint, ex commentarijs quos de medicamentorum compo-

† In antiq. ita legitur, & cũ oleo & terebinthina opopanacem miscens.

† Non ἐμπλαστὴν sed ἐπίπλαστον habent antiq. cod. & est forma liquida medicamentorum, quæ vulneribus inspgũtur.

† ἐργάσεσθαι γλοιῶδες, id est rei lubricæ formam obtineret.

ſtione edidimus, intelliges. Nunc mihi tantùm dixiſſe ſufficit, me tum hæc tum alia multa medicamenta aduerſus neruorũ vulnera inueniſſe, cùm nec ſub aliquo magiſtro ea vſurpata viderim, nec in veterũ alicuius aut medendi libris, aut quos de facultatibus † inſcribũt prodita: ſed ex ipſa rerũ natura indicationes ſumpſerim: id quod propriũ eſſe medici methodo vtentis exiſtimo. Mirificus autẽ Theſſalus, cùm ne vnũ quidẽ medicamentũ inuenerit, iam pridem materiam eorũ notã eſſe affirmat. Atqui multorũ medicamentorũ: quæ nos excogitauimus nõ modò Theſſalo, & qui ante eum medici fuerunt, materia nota nõ eſt: ſed nec ijs qui poſt eum in hũc vſque diẽ fuerũt. Siquidem ipſe cùm accerſitus aliquãdo eſſem ad quẽdã qui à Theſſalijs iſtis Amethodis medicis putris fuerat factus, ac cernerẽ eum cataplaſma, quod ex triticea farina fit, impoſiturũ, vbi nullum ad præſens mihi medicamẽtum erat, popoſci ex figulo quodam quẽ viderã ægri vicino aquam lixinam: tum coquens in ea farinam hordeaceam, nõ autem ſicut illi in † oleo & aqua triticeã, impoſui. Poſtea verò farinã erui ſimili modo coctam, iam phlegmone inflammato & putri ex bella horum curatione neruo imponens, vindicaui ab ea putrefactione hominẽ. Verùm de ijs quæ cum phlegmone putreſcunt, alia diſceptatio ſequetur, eaq; diffuſa in opportuno operis loco. De neruis verò vulneratis ſatisfaciãt,

† In Græco additur ἐξ ἰδίας σοφίας, id eſt ex propria opinione.

† δι' ὑδρελαίου.

quæ

quæ dicta iam sunt. Et sanè ex ijs quæ ipsi inuenimus, plurimi vno illo emplastro vtũtur, quod ex euphorbio, & cera, & fricta resina est cõpositũ. Cui nescio quomodo aliqui sinopidis aliquid postea miscuerũt, aliqui ochræ, quo videlicet fucatũ, vnde componatur, lateret: ægrè ferentes, si meũ id esse videretur. Verùm non est à principio sic à me cõpositum. Miscuerint fortaßis ei nõnulli & è salis flore aliquid, aut aliud quippiã tale, quod colorẽ eius immutet, nec vim eius minuat. Potest quis per ignorantiam etiam tale aliquid immiscere, quod facultatẽ eius immutet. Verùm nos illud ex cera, resina terebinthina, pice, & euphorbio, cõposuimus, immiscẽtes ex cera partẽ vnam, ex terebinthina, & pice, vtriusque partis vnius dimidiũ. sic vt quod ex vtrisque conflaretur, ceræ par esset: licet autẽ interim & plus sit quod ex ambobus †confit, quam cera: licet rursus & alterũ eorum tantum ceræ admiscere. Quin etiã in penuria terebinthinæ tum humidã pineã, tum etiã frictam cõmodè admisceas: non minus etiam his & abietinã immittas. Strobilina verò duris tantùm corporibus idonea est: ad mollia verò immiscenda non est. Si itaque humidã resinam immiscebis, tunsum cibratũq; euphorbium reliquis immittes liquatis. Esto verò põdus eius, ceræ pars duodecima: etiam plus aliquando, vbi scilicet valentius efficere est in animo. Sin siccã, sicuti quæ fricta est, vtique olei pusillum desyde-

†μιγνῦσθαι non γίγνεσθαι legitur in antiq.

† λείων αὐτὸ σὺν ἐλαίῳ, καὶ γλοιῶδες ἐργαζόμενον.

rabit euphorbium. Quare ego tum † id cum oleo cōtundens, ac ad sordium spißitudinē redigens, mox reliquis post liquationē refrigeratis terens misceo. Sæpe etiam tātulum aquæ immiscui medicamento cōficiendo, quantum in mistis ipsis liquandis tum absumitum euanescere prorsus potuit. Verùm omnia huius generis ad tractationē de medicamētis magis attinent. Nunc suffecerit, sicuti antea fecimus, indicato quale esse debeat medicamenti genus, pauca particulatim exempli causa apponere. Vberē nanque omniū materiam in opere de simplicibus medicamentis inuenies. Præparare autē debebis, vt in opere de eorū cōpositione est traditā. Nunc igitur satis est hoc tantùm dixisse, atque ad alia trāsire. Vulnerati nerui curatio medicamēta postulat, quæ & tepidū calorē excitent, & valenter siccent: tum quæ ex substātiæ suæ natura & trahendi vim habeāt, & tenuiū sint partiū. Sanè nō ad medicamētorū modo victusq; inuentionē ipsa medendi methodus proficit, sed etiā ad ipsum inuentorū vsum. Nam veluti in superioribus ostēdimus, quisquis citra methodum quæ vlceri apta medicamenta sunt, molitur, eum ne minimo quidem eorū probè vti posse: ita & nunc ostendere licet. Siquidem intellexisse quantopere affectum vel siccarit, vel calefecerit, vel mitigarit, vel lacesserit medicamenti applicatio, is demum potis est qui methodo quadam curat. Idem verò ipse solus etiā intendere

dere

dere ea quibus inter initia eſt vſus, vel remittere nouit. Cũ nanq; quod δι᾽ εὐφορβίου, propterea quòd euphorbium accipit, vocant, quidam vulnerato neruo ſtatim impoſuiſſet, idq́; ſubinde prius proſperè fuerat expertus, tertio die indicauit mihi vulneratam partem tum dolentẽ, tum phlegmone tentatã, miratus medicamẽ nihil contuliſſe. Percontatus igitur laborantem ſum, num primo die cùm impoſitum medicamentũ eſſet, calorem quempiã veluti ex Sole ſuauẽ ſenſiſſet, is ſe quicquã eiuſmodi ſenſiſſe negauit. Rurſus itaq; percontabar & medicum quanto iam tempore præparatum apud ſe medicamentũ habuiſſet, ac quos eo ſanaſſet. Ille plus anno apud ſe habuiſſe: ſanatos verò à ſe aiebat pueros duos, & adoleſcẽtem vnum. Cùm autẽ & de corporis habitu adoleſcentis rogaſſem, album eũ, molliq́; corpore fuiſſe affirmabat. His ergo auditis, cùm intelligerem vt ad propoſiti adoleſcentis temperiem euphorbiũ deeſſe, poſtulans tum ipſum emplaſticum medicamentum, tum etiam euphorbium, ſumensq́; ex his quantum ad ea inter ſe miſcenda ſatis putaui, iuſſi manibus medicamentum ſubigere, ac euphorbium diligenter contũdere, poſtea quàm hæc facta ſunt, miſcere ea ſimul iuſſi. Ipſe verò oleum Sabinum vtique ſubantiquum modicè calefaciens, foui, vulneratam partem. Reſectoq́; leuiter puncturæ quod cõniuebat foramine, impoſui medicamen, iniunxiq́; homini inediam. Medico verò

præcepi, vt vesperi rursus eum solueret, ac simili modo quo me viderat, oleo vteretur. Atq; his peractis apparuit postridie pars egra & sine dolore: & sine phlegmone, intellexeruntq; qui huic operi aderant omnes, verissimum esse (quod nos sæpe vsurpamus) non esse adeò magnum quod medicamen præstare possit, nisi nactũ sit qui eo dextrè vtatur. Est autẽ dexter vsus, qui tali planè methodo qualem ipsi iam sæpe in commentarijs qui ante hunc sunt, ostendimus, procedit, omniũ medicamentorum vsu ad calidum, frigidum, humidum, & siccum, veluti ad normas relato. Quam nimirum methodũ non solùm amethodi Thessali sectatores probè tractare non valent: sed nec Erasistratus, nec alius medicorum quisquã qui corporum elementa, aut prorsus non inuestigarunt, aut alia quàm quæ comprehensa à nobis sunt, posuerunt. Sed de his hactenus.

CAPVT III.

SI AVTEM nõ pũctus, sed planè cæsim vulneratus neruus sit, cõsyderandũ est quo pacto facta vulneratio sit, vtrúmne per transuersum neruũ, an per longitudinẽ eius: tũ verò quãtum † interueniẽtis diuisum sit cutis. Proponatur igitur primũ multũ esse cutis adapertũ, adeò vt neruus nudus appareat, isq; per directum nõ per trãsuersum diuisus. Huic neruo nullũ iam memoratorum medicamentorum quæ ex euphorbio ac similiter acribus, emplastri specie fiunt, appli-

† προκειμένου, id est propositæ.

cabis, nudatus nãq; non feret eorum vim, ita vt cùm interposita cutis erat, tulit. Optimè igitur eo casu calce elota in multo oleo soluta vtere. Salutare verò est & quod ex pōpholyge medicamentũ fit, si in largo rosaceo sit liquatum, quod vtique melius fuerit, si tum rosaceum ipsum, tum oleum salis sit expers. Siquidem nudato neruo, omnis curationis consilium huc tibi dirigendũ est, vt minima cũ mordicatione sicces. Possunt verò id præstare planè paucissima medicamenta. Esto igitur hoc casu calx salubri aqua æstatis tempore sæpe elota. Esto præterea (vt dictũ est) & pōpholyx elotus, ita videlicet vt elotus habetur in eo composito medicamento quo publicè vtimur, quodq; aliæ elota in se nõ pauca continet. Quippe quæ ex metallis cõsistũt, ea elota esse omnia oportet, si modò citra morsum vllum sint siccatura. Salubre verò medicamẽtum est & quod ex melle sub emplastri specie componitur, vtique cùm ex optimo sit melle. Solui verò & id rosaceo oportet, quod tum reliquis conditionibus sit optimũ, tũ salis omnino expers. Quinetiam ceram quæ eiusmodi medicamentis sit miscenda, elotã esse conuenit. Aequè & si quid terebinthinæ resinæ iniicies, hæc quoq; elota sit oportet, atq; hac magis si alterius cuiusquam resinæ quid immittes. Quippe medicamentis omnibus quæ laueris, acris mordensq; sanies eluitur, atq; abstergitur. Si verò robustus sit qui vulnus accepit, & cui corpus sit à superuacuis

humoribus mundum, in hoc fas est etiam valentioribus remedijs nõnullis vti: veluti ipse aliquãdo cùm id genus vulneris in carpo accepisset iuuenis quidã philosophiæ studiosus, alioqui corpore benehabito, & tũ in æstiuo Sole perusto, ex polyidæ pastillis sapa solutis postea super calida aqua tepefactis linamẽta imbuta imposui, nã id quoq; vel in primis semper habendum curæ est, ne quid ex ijs quæ vulnus contingent, frigidum sit, quandoquidem ipsa laborans pars & sensilis maximè est, & principium partium primati continua, & temperamento suo frigida, quorum omnium occasione & ex facili à frigido offenditur, & suã offensam impertit cerebro. Quòd si ex ijs fuerit quæ in musculos perueniant, etiã conuulsionẽ facilè accersit. Siquidem monstratum est musculos voluntarij motus instrumẽta esse. Idem fore & in tendonibus expectabis, ijsdem de causis. Cæterùm cùm memoratum remedium tum vulneri ipsi iuuenis imposuissem, tum verò partium quæ suprà erant, non parũ eodem complexus fuissem, quæ circa axillas, collũ caputq; eius erant, omnia calente oleo assiduè madefeci. Detraxi verò illi & primo statim die sanguinẽ, scarificata vena. In quarto igitur hic quoq; iuuenis rectè habuit, adeò vt & rugosum, & paruũ, & cõtractũ vlcus iã cerneretur. Verũtamẽ cõsultius visum est, vsque ad septimũ nihil nouare, post quem diem planè redditus est sanus. Sanè oleo perfundere ta-

le vlcus non oportet, præſertim cùm vt nūc comprehenſum eſt, curatur. Nam oleum paſtilli huius viribus eſt aduerſum, ac ſordidum vlcus reddit. Neq; enim parū intereſt, nudóne neruo oleū, an per interpoſitam cutem admoueas. Abluenda igitur à vulnere ſanies eſt molli lana ſpecillo circunuoluta. Madefacere verò lanam ſi placet, ne ſcilicet ſicco vlcus attingas, ſi reū; id eſt ſapa ſuffecerit: quā & hepſema vulgò apud nos in Aſia vocant. In hac igitur lanam intingens, mox exprimens vlcus detergebis. Eſto verò hæc quoque ipſa tepida primis maximè diebus. Quòd ſi omnia ex ſententia ſucceſſerint, etiā vino dulci madefacere citra periculum licebit, verùm dulce id omni mordente qualitate careat, cuiuſmodi tum theræum eſt, tum ſcybelites, atque ab his quod caryinum vocant. Quæcunque verò & dulcia pariter & fulua ſunt, veluti phalernum, inutilia ſunt, quippe acria ſunt omnia talia, ac ſupra modum calida. Vlcere verò iā ad cicatricē veniēte, quæ alba planè ſunt & tenuia, nec multā aquā tolerāt, nec odora ſunt, ea dulcibus præſtāt. Aquæ verò vſum ad neruū vulneratū, ſemper fugies, ſicuti etiā relaxans cataplaſma. Ad iam dicti verò paſtilli vſum propè etiā accedit, & medicamēti vſus, quod diacalchiteos vocāt, quo publicè vtimur. Liquari verò etiā hoc debebit æſtate roſaceo, hyeme ſabino oleo. Deſcriptū autē eſt medicamētum hoc in primo de medicamentorū cōpoſitione.

†κυκλίσκος.

Polyidæ verò pastillus, †vel troschiscus, vel quomodocunq; appellasse libet, omnibus fermè notus est. Cuius si copia non est, Andronis, vel Pasionis, pro eo est sumẽdus, vel noster, qui etiam omnibus illis est valẽtior. Sanè iam dictũ est robustis corporibus valẽtiora medicamẽta, imbecillis mitiora esse adhibẽda. Ista & vera methodus inuenit, et experiẽtia cõfirmat. Thessalus verò cũ suis vnà sophistis in alto throno residens ἐν κρεομύξοις ἀνδράσι, id est, apud pecuinos & brutos homines (vt Cercidas ait) in pretio erit, dũ suis ratiõibus cõfirmat omnis vlceris recẽtis eandẽ esse curationẽ, neq; hanc vllã ex partiũ natura indicationẽ sumere. Vnus tamẽ magni in eius sapiẽtia nominis, admirandã vulneratorũ neruorũ curationẽ excogitauit, nam protinus eos totos præcidit, ne admonito quidẽ qui vulneratus fuerat, quãquã in hoc quoq; à secta sua desciuit. Siquidẽ par erat vel & musculos vulneratos, & arterias, & venas, & aliud quiduis totũ præcideret: vel nec neruum. Alioqui sic quod fugiunt, id facere, deprehẽdũtur, vt diuersam pro discrimine partiũ indicationem accipiant. Verùm hos iã mittamus, ac de transuerso nerui vulnere agamus, in quo maior cõuulsionis metus impendet, phlegmone scilicet à desectis fibris ad nõ sectas cõmunicata: cæterũ, cõuulsione ab ipsis nõ sectis excitata. Ac quæ ad vlceris curationẽ attinent, his quoq; sunt eadẽ. Cæterũ, detrahere largius sanguinẽ, ac tenuimagis,

quàm

quàm in illis vti victu, tum in quiete omnino ac lectulo molli hominem cõtinere oportet: tum oleo calẽti vbertim in axillis, collo, tẽdonibus, ligamẽtis, & capite vti. Quòd si vulneratus neruus ex ijs sit qui in crure habent: sicuti cũ in manu erat alæ, ita in his bubones largo oleo imbuẽdi: tũ per totã spinã ad collũ, & caput ascẽdendum. Cõtusi verò nerui, vbi cum his vnà cutis quoque cõtusa exulcerataq; est, medicamenta postulant quæ in siccãdo quidẽ cõmune nerui vlcera sanãtiũ cõsiliũ seruẽt: cæterùm quæ partes quæ per cõtusionẽ à se dissideant, cõtrahere cõstringereq; sint apta. Qui verò absque cutis simili affectu sunt cõtusi, hos oleo calente, cui euocãdi facultas insit, sæpissimè perfundere oportet, ac totius corporis similẽ curam habere. Semel hoc incidere vidi, sanauiq; id maturè, ipsã ex oleo perfusione. Verùm vnà cum cute neruos contusos sæpenumero vidi: & propter eius symptomatis frequentiã athletę ipso vsu edocti habẽt cataplasma quod ex oxymelite & fabacea farina cõficitur: quod planè salutare medicamentũ est. At si dolor vnà cum cõtusione vexat, etiam picem liquidam immiscere, ac bene coquere, tum calens medicamẽtum imponere oportet: vbi verò magis siccans efficere voles, erui farinã inijcies. Quòd si vt amplius quoque siccet desyderabis, irim illyricam immittes. Totius autem corporis cura his quoq; cõmunis est. at si totus præcisus neruus sit, metus præterea

nul-

† ἀνάπηρος, i. mutila.

nullus instat: † debilis tamen particula manebit. Curatio verò eius cõmunis est cũ ea quæ aliorũ est vlcerũ, quãq; vnã Thessali imitatores norũt. Ergo de neruis hæc abunde sint dicta. Phlegmonæ verò quæ his superuenient: quemadmodum curãdæ sint, vbi de phlegmonis agemus, docebitur.

CAPVT IIII.

LIGAMENTA verò (quæ Græci συνδέσμους vocant,) cùm simillimã habeãt tendonibus speciem, valentißimorum remediorũ vim tolerant: quòd nec ad cerebrum pertingãt, & sensus sint expertia, nã nerui omnes alij ex ipso statim cerebro ortum habent, alij spinali interueniẽte medulla. Tendones quoque quoniam compositam eorum esse substantiam ex neruo ligamentoq; ostendimus, quatenus nerui participes sunt, eatenus ex cerebro oriuntur. Cæterùm, minus saltem quàm ipsi nerui conuulsionem accersunt. Ligamenta verò cùm ex osse ortum habeant, quæcunque rotunda sunt, ea neruis adsimilia sunt duritie tamen plurimùm dißident. Verùm in eo quòd alba sunt, & exanguia, & cauitate carentia, & in fibras diuiduntur, similitudo illis cum neruis, & tendonibus constat.

† στρόγγυλα.

Ergo vbi † terentia ligamenta tendonesq; visuntur, qui dissectionum sunt ignari, neruos eos imaginantur, potissimum qui multò duriora ea neruis esse non intelligunt. At vbi lata sunt, ibi ea à neruis diuersa esse intelligũt, quanquam ne id quidẽ omnia,

cæterùm ipſa à ſeſe diſcernere non valent. Verùm tu qui præſertim cuiusq; trium partiū naturam perſpectam habes, tum verò & formam, & quā in toto corpore poſituram obtinent: in quocunque membro vulnus fieri cōtigerit, ſtatim intelliges neruúſne ſit quod in eo vulneratum eſt, an ligamentū, tendóve. Et de nerui quidem ac tendonis curatione iam dictū nobis eſt. Ligamentum verò vulneratum ſi id eſt qui ab oſſe ad os permeat, & maximè ſine periculo eſt, & quod ſiccās quibuſlibet medicamentis, nihil hominem offendes. Sin is qui in muſculum ſe inſerit, quāto eſt neruo & tendone minus periculo opportunum, tanto vtique niſi ritè curetur, reliquis ligamentis magis terrere debet. Horum nihil peragi methodo ab ijs medicis poteſt, qui indicationem quæ à particulis ſumitur, vtilem eſſe ad vlcerum curationem negant, nec ab ijs qui id quidem confitentur, ſed tamen cuiusq; particulæ naturam ignorant, quæ nimirū (ſicut oſtēdimus) ex ipſo elemētorū cōſtat temperamento. Verùm ij quanquam nihil aliud, ſaltem quæ ex inſtrumentaria partiū conſtitutione indicātur, intelligunt Theſſalus verò, & qui ſequaces eius ſunt, etiā hæc ignorāt, veluti ſtatim ſi diuiſum abdomen tā altè ſit, vt inteſtinum ex eo procidat, nec quemadmodū id reponere conueniet, nec ſi omētum exciderit, abſcindendúmne id ſit, an nō, nec an vinculo id excipiendum, an ſecus, nec an ſuendum vulnus ſit,

necne: nec si suendum sit, qua ratione suendum, quicquam intelligunt, vt quæ ne nos quidē intelligeremus, nisi ex dissectionis ratione omniū quæ isthic continenter partiū naturam didicissemus. quam etiam exponere necessum est, non claritatis modo gratia eorum quæ dicenda sunt, sed etiā probationis. Cutis extrinsecus omnibus antestat. hæc verò in membranam finitur. Acute, medio circiter loco, neruea tenuitas musculorum (quam ἀπονευρώσεις Græci vocant) gemina tenditur, mēbranarū ritu. Eas pleriq; anatomicorū duas esse minimè norunt. cùm & vna cohæreant coalescantq; sic, vt labor sit eas separasse, & summa præterea sint tenuitate. Post has deinceps habentur duo musculi recti, & carnosi, qui à pectore ad ipsa pubis ossa perueniunt. Atque hæc quidem memorata omnia, & sibi cohærent coalescuntq; & quod conflatum ex ipsis est, Græci, qui quemadmodum diuisum ventrem sui conueniat, prodiderunt, ἐπιγάστριον, id est abdomen nominarunt. Quod verò hoc deinceps excipit, ab illis quidē vocatur περιτόναιον: putantibus videlicet vnū, et simplex id esse corpus, minimeq; compositum, sed falsò: cùm id compositum ex duobus corporibus sit, quorum vtrūque, & exangue, & neruosum sit. Verùm alterū eorum neruosā tenuitas eorum musculorū est, qui per trāsuersum se agūt. Alterū mēbrana prætenuis velut aranea, quæ vtique verè est peritonæum. Ac tale quidē in medio sui

est

est abdomen: partes verò eius quæ vtrinq; ad latus ad quatuor quasi digitos recedũt, hæ statim à cute obliquos musculos habent: priores quidem qui à pectore demittuntur, secũdos qui ab ilibus ascẽdunt: deinde post hos trãsuersum musculum, sub quo est peritonæon. Ergo & minus periculi in hoc loco, quàm in medio est, cùm tenuem eiusmodi mẽbranã qualem aponeurosin vocãt, nullam habeat, & † sutura in medio difficulter administretur. Quippe cùm & procidãt hac parte maximè intestina, & † ægrè inibi cõtineri queãt. Qui enim constrinxerant contraxerantq; ea, recti illi carnosiq; musculi erant, quos ex pectore ad pubis ossa demissos diximus. Ergo quoties horum aliquis est vulneratus, duplici de causa procidere intestinũ est necessum, à partibus quidem quæ sunt ad latus, propterea quòd musculis qui isthic sunt, cõstringitur: à medijs verò, quòd nec musculũ eum qui cõtineret, habet etiamnum validum, & quòd locus opportunè ad procidentiã est cõparatus. Quòd si maius etiã vulnus fuerit, tum plura necesse est intestina excidere, tum difficilius denuò immitti: porrò alia ratione parua vulnera tractatu sunt difficilia. Nam nisi quod procidit, illico in locũ suũ reponas, inflatur, surgitq; in tumorẽ: quo euenit, vt per angustum foramen immitti nequeat. Minus igitur in eiusmodi vulnerationibus graue mediocre foramen est. Atq; hæc quidem præscisse oportet. Proximũ est,

† γαστρο-ραφίαι, id est ventris suturæ.

† In ĩpress. legitur δύσκρατα, in antiq. δυσκατάσταλτα.

vt quemadmodū quis hoc genus vulnerum cōmodißimè contrectet, consyderemus. Nam Thessali præceptū quo censet enæmis ea præsidijs glutinanda esse, parū satisfacere manifestius puto quàm vt quenquam latêre qui cōpos sit mentis poßit. Quoniā igitur principio id agendum est, vt intestina quæ exciderūt in suū locū recondantur, secūdo loco vt vlcus suatur, tertio vt medicamen imponas, quarto vt nequa præstātior pars simul afficiatur prospicias: age iam de primo horum agamus. Cùm igitur triplex (vt dictum est) discrimen horū vulnerum in magnitudine sit, propriam à quoque indicationem sumere tentemus. Esto autē principio vulnus adeò paruū, vt inflatum iam quod excidit intestinū remittere ampliùs nō sit. Nūquid igitur hoc loco alterū è duobus est necessum, aut flatum educere, aut vulnus ampliare? Præstiterit autē (vt arbitror) prius si modò id cōsequi liceat. At nō alia potius ratione id cōsequare, quàm si causam vnde excitata inflatio est, summoueris. Ea igitur quæ demum est? Certè ambiētis aëris refrigeratio. Itaque etiā sanatio ex calefaciendo petetur. Ergo spongia molli & ex calēte aqua madēti, ac mox expressa calfacere intestinū cōueniet. Præparetur verò interea vinū austerū calidū: quippe id magis calefacit quàm aqua, ac robur intestino acquirit. Quòd si huic etiam præsidio intestini inflatio nō cesserit, incidēdum peritonæi tantulū est, quātū ei quod

ex:

excidit reponēdo sit satis. Apposita porrò ad eiusmodi incisionē sunt ea quæ Græci συριγγοτόμα vocant, id est quæ ad fistulas incidēdas sunt cōparata. Scalpelli verò quibus acies vtrinq; habetur, aut quibus cuspis acuta est, omnino fugiendi sunt. Situs verò laboranti appositus fuerit, cū in inferiore parte factum vulnus est, si sursum vergat, cū verò in superioribus, si deorsum. Vnū autē vtrobiq; cauetur, ne quod exciderit, ab alijs quicquam intestinis degrauetur. Itaq; ex hac ratione conueniet, vt si in dextris vulnus sit, corpus in cōtrariam partem inclinetur, sin in sinistris sit, in dextrā: sic vt quæ vulnerata pars est, semper altiorē locū occupet. Atque hoc tum in magnis, tum etiā in mediocribus vulneribus cōducibile fuerit. Quippe id omnibus cōmune consiliū est. Cæterum repositio intestinorū in suum locum, vbi ex magno exciderunt vulnere, planè ministrum postulat dextrū. Debet enim vbi manibus suis totum vulnus extrinsecus apprehenderit, intrò reprimere, tum cōstringere, ac exiguū semper suenti prænudare, quinetiam id ipsum quod assutum est, modicè comprimere, quoad totum persuatur. Iam verò quæ commoda ratio suendi abdominis (γαστροραφίαν vocāt) in talibus vulneribus sit, deinceps doceamus. Quoniam coire coalescereq; cum peritonæo oportet abdomen, incipiendum quidem à cute est, atque ab externo introrsus acus inijcienda. Vbi verò tum cutem, tum rectum mu-

ſculum totum tranſierit; præterito quod ei ſubeſt peritonæo, per reliquum peritonæum eam ab interno extrorſus inÿciens, atque inde per reliquū abdomen ab interno extrà tranſmittes. Vbi hoc penitus tranſmiſit rurſus ab externo introrſum idem abdomen eſt perforandum. Mox vbi peritonæum quod illi quoque ſubhæret, præterieris, atq; ad cōtrarium veneris, hoc quoque ab interno extrorſus perpungendum, vnaq; cum eo totum ipſi coniunctum abdomen. Deinde ab hoc rurſus incipiendum, atque id cū contrario peritonæo conſuendum, ac rurſus vicina quoque cute tranſmiſſa, iterum ab ea parte acus introrſus eſt inÿcienda, conſuendumq; abdomen id cum contrario peritonæo, etiam inibi vicina cute tranſmiſſa. Atque hæc iterum iterumq; facienda, quo ad totum vulnus ſimiliter conſuerimus. Interuallum verò quod ſuturis interuenit, quod ad cōpeſcenda pertinet ea quæ ſubsūt, breuiſſimū eſſe poſtulat. Quod verò ad firmitudinem ipſius cutis quæ in interuallis ſuturarū eſt, necubi rumpatur, breuitas parū tuta eſt. Quare vtriuſq; vitato exceſſu, eligēda mediocritas inter vtrumq; eſt. Iam hoc quoq; omniū vlcerum cōmune quodammodo eſt: ſicuti etiā ipſius quo ſuuntur filÿ conſiſtētia. Nā quod iuſto durius eſt, cutē rumpet neceſſe eſt. quod mollius, ipſum prius rumpitur. Aequè verò ſi proximè ſummas oras acum tranſegeris: quod reliquū eſt cutis, quoniam minimum eſt, dum violenter

addu

adducitur, cogitur perrumpi. Si plurimũ ab ijs recesseris, multum cutis inglutinatum relinques. Hæc tametsi omnium sint vlcerum communia, maximè tamen fugienda in abdomine suendo sunt. Ipsa verò abdominis sutura, aut iam dicto modo administrabitur, vtique si quis huc studiũ dirigat, vt peritonæum abdomini coalescere faciat, vix enim cum eo coalescit, vtpote neruosum. aut (sicut nõnulli faciunt) qui quæ cognatæ naturæ sunt, ea cõmittunt, vtiq; peritonæo peritonæũ, abdomini abdomen. Id fiet ad hunc modum. Oportet à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrsum per id tantum acum transmittere, pòst præteritis vtrisque peritonæi labris, ex aduersa parte ab externo introrsus per vtrũq; eius labrũ acum reuocare, deinde rursus hanc reuocare, atq; ab interno extrorsum per aduersum abdomen traijcere. Hic modus à publico, & ex prompto, quo videlicet vno adactu per quatuor labra acum transmittunt, hoc discriminis habet, quòd totũ peritonæon intra abdomẽ prorsus abscondit. Deinceps verò de medicamentis præcipiamus. Sanè hæc quoque eiusdem esse materiæ debebunt, cuius sunt ea quæ enæma dicuntur, quæque aliarũ quoq; partiũ vnire vulnera in superioribus cõmentarijs ostendimus. Deligatio verò extrinsecus, vel præcipuè in his necessaria est. Quarta verò curationis in his pars non paulò ab alijs dissidet, siquidem quod inter bubones, & axillas.

est, id totū molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet. Satius item fuerit & si per clysterem intestinis aliud simile infundas. Quòd si quid ipsorū intestinorū sit vulneratū, quæ extrinsecus fieri debent, omnia similiter, vt diximus, sunt peragenda. Cæterū, quod inijcitur, vinum nigrū austerū, & tepēs erit, eoq; magis si totum perforatū vsque ad internū meatū sit. A crassa quidē intestina facilia sanatu sunt: econtrariò difficilia quæ tenuia sunt. Ieiunū tamen omnino incurabile est, tum propter magnitudinē multitudinēq; vasorū: tum quòd tunica eius præ tenuis neruosaq; est, adde quòd tum bilē syncerā hoc intestinū recipit vniuersam, tū quòd omniū iocinori maximè est vicinū. Ventriculi verò quæ carnosæ partes infernæ sunt, curare cū fiducia tētabis. Nam fieri potest etiam, vt bene cedat, non solùm quòd hæ craßiores sunt, sed etiam quòd sanantia medicamenta facilè hoc loco ipsius subsistant. At quæ in ore eius ac gula vlcerum sunt, duntaxat cōtactu medicamentorum in transitu fruūtur, Quæ verò in ore eius sunt, ijs sensus quoque acumē sanationi obstat. Verùm quánam ratione ventriculi vulnerati, aliorumq; exitialiū vulnerum Hippocrates *sanationem moliatur, ab ipso peti est satius. Ego nanque non eo consilio vt nemo* Hippocratis *libros legat, ad hoc opus scribendum acceßi. Verùm quoniam is mihi primus idonea vsus esse via videtur, nec tamē eam*

totam cōpleuiſſe, cùm quædam minimè limitata, quædam imperfecta obſcuraq; ab eo prodita inuenire liceat, idcirco ipſe tum omnia ea lucidè explicare, tum quæ parum diſcreta ſunt diſtinguere, tum quæ deficiunt ſupplere ſtudui. Vbi igitur aliquis ſe in his noſtris primitus exercuerit, tunc ſe ad libros Hippocratis legendos cōferat: ac tunc eius de vlceribus librū relegat, tum quæ de vulneribus exitioſis ſcripſit. Porrò ſimul maximum adiumentum ex his noſtris libris habebit, ſimul certò intelliget neminē methodicæ ſectæ quæ nomine ſpecioſo ſe venditat, re autem maximè eſt à methodo aliena, commodè vlcus ſanare poſſe: ſed nec reliquorum rationalium quempiā, quicūque parum cognitis ſimilariū partium elementis, artem aggredi cenſent. Quippe neſciunt hi quoque rationalē ſimpliciū animalis partiū curationē, vt qui ab inſtrumētalibus tantùm indicationes ſumant. Cæterùm, paucis etiamnū contra methodicos additis de iſtis quæ in ventriculo accidunt vulneribus, aliò ſtilum conferemus. Vulnerato peritonæo excidit ſubinde omentū, quod primariáne pars ſit, an nō primaria, vel ex quibus cōdatur, vel quē habeat actionē vſúmve, hi cōpertum nō habent. Itaque ſi iam liuet, aut nigricat portio ea quæ excidit, ibi quid faciāt, audire eſt operæpreciū: vtrúmne præcidēt, an intra peritonæon remittent. Omnino enim, vel ab ipſa experientia quid agendum ſit, intelligent, vel ab ipſa

particulæ natura indicationẽ ſument. Atqui refugiunt hæc vtraque. Eam quidem quam experientia ſuppeditat cognitionẽ, dum venerandum ſcilicet hoc ſectæ ſuæ nomẽ methodum extollunt: eam verò quæ ex particulæ natura ſuggeritur, quòd nec ſubſtantiam eius norũt, nec actionem, nec vſum, dum à diſſectione ceu inutili abhorrent. Itaq; neſciũt ſítne ex ijs quæ neceſſariæ ad vitã ſint, an quæ neceſſariæ quidem nõ ſint, non tamen omnino infimæ notæ: ſed nec an cum eius affectu ſimul afficienda pars aliqua primaria ſit, an ſecus: adde quòd nec an vaſorũ quæ in eo continentur, aliquod poßit per ſanguinis profuſionẽ hominẽ interimere: nec ſi quis poſt nigrum eius abſciſſum, quod integrũ eſt vinculo complectatur, quò ſanguinis profluuium declinet, an id ipſum periculo vlli ſit futurũ: nam læui ſaltem intuitu omentũ neruoſum videtur: proinde niſi quis exactè naturã eius habeat cõpertam: nunquam audebit vinculo vti, conuulſionis ſcilicet metu. Horũ cùm nihil mirifici iſti methodici intelligant: vbi nigrum redditũ omentum eſt, ſanè dicere quid agendũ ſit, non poſſunt. At nos (arbitror) poſſumus, qui cùm vſum eius non adeò eſſe animali magnũ, ſubſtantiamq; eius ex mẽbrana tenui ac arterijs venisq; cõpoſitã ſciamus, horum tamẽ initia ex maximis orta, tum arterijs, tum venis intelligamus: ſanguinis quidẽ profuſionẽ cauebimus, coaſſiciendos verò neruos nõ ti-

me

mebimus, proinde id quod supra nigricans positum est, vinculo excipiemus: quod post vinculum est, amputabimus: atque vt in imo fine iam comprehensæ gastroraphiæ vinculi fines pendeāt, curabimus: quò nimirum facilè eas cùm ex vulnere suppurante † euomentur, recipiamus.

† Male legitur in impress. ἀποπυθῶσιν, pro ἀποπτυθῶσιν.

CAPVT V.

AC de reliquis quidem corporis partibus dictum abundè sit: nũc de ossibus agẽdum superest, quando his quoque, de quo nunc agitur, morbus accidit, quem vnitionis siue cõtinuitatis solutionẽ appellamus. Huic cùm in hanc inciderit partẽ, proprium nomẽ inditum Græcè est κάταγμα, omnibus ferè hominibus qui Græcè loqui norunt, tritũ: ἄπαγμα nanque, medicorũ appellatio propria est, plebi inusitatũ. Solent autẽ ita nominare quoties ossis finis qua parte maximè cũ alio cõmittitur, abruptus est: sed & è fracturis ipsis quæcũque fracti ossis partes iam prorsus separarũt, eas καυληδὸν factas Græcè dicunt. Patet verò eiusmodi diuisionem per trãsuersum esse factam: veluti alterã esse, quæ per longitudinem magis sit facta: in qua verò non omnino separantur à se partes sic affecti ossis, sed veluti per rectitudinẽ findũtur, quòd genus σχιδακηδὸν fieri dicere solent. Non desunt ex medicis iunioribus qui adeò ambitiosè omnes fracturarũ differentias proprijs interpretentur nominibus, vt etiam aliquam ῥαφανηδὸν, id est ad raphani speciem

fieri dicant:non contenti oratione os quod variè sit fractum,explicasse. At non Hippocrates huius fuit sententiæ:sed quoad fieri licuit,vsitatissimis vtens nominibus,oratione interpretari non est grauatus non has modò fracturarum differẽtias,verumetiam earum quæ in capitis oßibus eueniunt. Acsi ad eum modum de omni vitio egisset, profectò breuis mihi proposita tractatio fuisset. Nunc cùm plurimorum viam qua sit insistendum indicarit,sed quæ particulatim sunt agenda, inchoata indefinitaq; reliquerit, necessum est in illis immoremur, nec tamen in ipsis plus iusto:sed quæ tradita illi perfectè sunt,ea summatim commemoremus,quibusdam etiam demonstrationem adijciamus, vtique ijs quæ ab eo ratione parum sunt munita,eorũ præterea quæ parum sunt definita quædam definiamus,& quæ inordinata sunt, ea in ordinem disponamus,postremò ex ijs quæ ille parum lucida reliquit,quibusdam lucem addamus. Verùm si in singulis verba eius adscripsero,expositorij commentarij longitudinem liber noster habebit. Nec deerit fortaßis aliquis,qui immodicã longitudinẽ nostrã hîc merito accusabit:qui de hac in tertio,& quarto volumine parum merito est questus. In his enim necesse fuit mihi multa Hippocratis ex eo libro,qui de vulneribus inscribitur,loca apponere:quibus reliquis medicis ostenderem cuiusmodi res sit methodo quadam vlcerũ

cura

curationẽ conſcribere. In libro autẽ quo de fracturis præcipit, quis adeò eſt ſtupidus, vt doctrinam eius omnem, ceu lucidam planeq; abſolutißimam non ſuſpiciat? Quòd ſi quis etiam, vnus videlicet altérve dicat parum ſe id opus mirari, his opportunißimè reſpondeatur illud poëtæ: Hos *vnũ atq; alterum permitte tabeſcere. Quænam igitur ſit fracturæ curãdæ vera methodus, quamq́; ipſa rei natura præſcribat, iam tempeſtiuũ dicere videtur: atque hinc ſumpto initio. Quoniã fracti oßis ſoluta partiũ continuitas eſt, vtiq; finis quo tendet is qui eas curabit, ſaltem primus, vnitio eſt. Quòd ſi is per affectarum partium ſiccitatẽ perfici poſſe nõ videatur, reſtat alter, qui eſt vt alterius cuiuſdam interuentu glutinentur, qui ſi nec ipſe cõparabilis aduertitur, inſanabile eſſe vitiũ dixeris. Quòd igitur coaleſcere nequeat, tam durum os, quàm id quod in iuuenibus & adoleſcẽtibus, † & viris, multoq́; magis in ſenibus cernitur, id profectò vel cuiuis patêre poteſt. Poteſt certè illud tantùm vnitionem recipere quod abundè molle eſt: cuiuſmodi conſpicitur in puerulis. Quòd autem alia quapiam interuenientе ſubſtantia ſeu glutino quodam agglutinari colligariq́; ſecum ſeparatæ fracti oßis particulæ queant, hinc maximè ſperet quiſpiam. Monſtratum eſt omnem animalis particulam proprium ac ſimile ſibi † trahere alimentum. Id ſi verùm eſt, oßium certè idoneum nutrimentum,*

† In antiquis additur ἔτι τε καὶ παίδων id eſt atq; etiam impueris.

† Legitur in impreſ. ἕκειν pro ἕλκειν.

&

& crassius, & magis terreũ, quàm aliud quodnis nutrimentum in toto animali fuerit. Non est igitur nec à ratione alienũ, nec quod fieri omnino non possit, vt quod ex hoc ipso proprio alimento redundat, & in labris fracturæ concrescit, suo ipsius interuẽtu illa quoque cõglutinet. Quinetiã ita vsu euenire conspicitur, subscribitq́; spei quam ratio suppeditat, etiam experientia ipsa. Itaq; cõsyderandum deinceps est quánam potissimũ ratione corpus hoc quod fracturis innascitur, quantum qualeq́; sit, prouenire possit. Nam quòd nec quantũ libet, nec qualecunq;, sed quod mediocritatem in vtroque seruet requirimus, id planè est euidens. Porrò huius symmetriæ, tum qualitate tum quantitate inuenta, deinceps est vt quàm maximè quis vtrunque assequatur, rationẽ ipsam quærat. Sed nec tẽpus quo hæc effici cõueniat, minus necessariũ quæsitu est, vtrúmne statim à fractura facta, veluti statim in vulneribus moliebamur vnitionẽ, an id commodũ tempus non est, sed aptius aliud requirendum. Sanè inuenias hoc quoque, sicuti & reliqua omnia ex ipsa rei natura edoctus. Quænam igitur est ipsius rei natura? Nempe os fractum sub aliqua paulò antè comprehensarum differentiarum. Agè igitur videamus, nunquid à singulis differẽtijs aliquid desumi ad eius curationem possit: ab ea quam καυληδόν: id est per transuersum fieri diximus, orsi. Dissident sic à se in hac fracti ossis partes, vt è directo non

iaceant. Quare patet primùm id eſſe agendum, vt in directũ agantur: tum eorum quæ deinceps ſunt aliquid geratur. Sanè eum ſi tum habuerint, ſi quis ea quæ ſic diſsidẽt, integræ partis exemplo vſus, in contrarium adducat, à qua nimirum certiſsima indicatio tranſpoſitionis eorum erit. Fieri enim poteſt vt tum prorſum, tum retrorſum, tum in hanc partẽ, tum in illã membri facta trãſlatio ſit. Quæcunque igitur retrorſum magis ſunt acta, ea prorſum impelli cõueniet: nec minus alteram quoque fracti oſsis partẽ modicè ad contrariũ retrudi. Contrà, quæ prorſum ſunt emota, hæc rurſus ipſa quidem retrorſum, reliquam verò partem ſenſim duci prorſum. Eodem etiam modo, & eorum quæ ad dextram ſunt detorta, medicatio eſt ſi ad ſiniſtram ducantur: contraq́; eorum quæ ad ſiniſtram, ſi mutẽtur ad dextram: ſemper ſcilicet altera parte modicè in contrarium acta. Cæterùm, in adducẽdis contrario motu partibus, ne quæ frangantur earum extantiæ, non læue periculum eſt. Neq; enim (veluti in ſerra deſectis viſitur) læuis eſt vtriuſq; partis finis. Nã ſi illæ frangantur, non poterũt ad amuſſim ſecũ coaptari fracti oſsis fines, duplici de cauſa. Nam ſiue ipſa fragmenta inter partes coniungẽdas interciderint, nõ ſinent ea quæ adaptãtur, ſe contingere, ſiue quid forte oſsium extra ceciderit, ne ſic quidem eorum quæ effinxeris, exacta cõiunctio erit ſic, vt priſtinam vnionem inniten-

tur,

tur, quippe quæ solùm tum demum erit, cum oßis extantiæ in suas cauitates fuerint reconditæ. Quòd si semel comminutæ perierint, necessum est inter applicata simul ossa vacãs interueniat spatium, in quod sanies collecta, atque in tẽpore putrescens, totum pariter membrum secum corrumpet, atque ob hæc quidem, quæ dißident ossa, è directo admota esse oportet, quod commodè certè fieri nequit, nisi retrorsum prius sint tracta: ἀντίτασιν vocant. Oportet igitur *aut manibus ipsis vtique si paruum sit membrum, aut vinculis circumpositis, aut vnà cum ijs etiã instrumẽtis cuiusmodi nos* Hippocrates *docuit, antitasin oßium facere.* Postea *verò quàm abundè retracta fuerint, nec vllus supersit metus ne se in adducendo tangãt, tum in directum opponere, vinculaq; remittere, ac musculis ipsis diductorum in idẽ commißionẽ permittere: interim verò teipsum quoq; manibus subseruire, ac sicubi aliquid paulũ subsultet, corrigere, atq; formare.* Ab *ijs secundũ quo diriges fuerit, vt immotum prorsus membrũ consistat, ne quid eorũ quæ effinxeris, moueatur, quãdo ita necesse est ea rursum dißidere.* Ac *si ipsi quidem ægrotanti, vt quietudini membri prospiciat, permiseris: vigilans fortaßis probè id curauerit: at dormiens omnino membrum mouebit.* Vt *igitur non dormientis modò hominis, sed etiam ad desidendum, itemq; cùm cubile resternitur surgẽtis, eorum quæ formata sunt, positura seruetur:*

tuta deligatura cōplecti fracturam oportet, quæque fracti oßis partes secū coarctare ad amußim poßit. At verò cùm laxior deligatura oßibus moueri permittat, actior verò constringēdo, dolorem excitet: danda opera est, vt vitato ambarum incōmodo, vtriusq; fruamur cōmodo. Id fiet, si quod nimium est, declinabimus. Ergo nec adeò arctare deligaturam debebimus, vt iam comprimat, nec adeò remittere vt laxa sit. Ac si quidem æqualis esset craßitudinis membrū quodque, vtiq; latißima fascia esset commodißima, vtpote quæ totū, æqualiter continenterq́; ex omni parte fractū os complecteretur. Sed quoniam id non est, pectori quidem latißimā licet, circūponas, artubus certè & iugulo non potes, sed in talibus vtilior est angusta, vtpote quæ nec rugas contrahet, & totius membri cui circundata est, cutem continget. Verū si paucis complexibus fracturam cōtinet, parū tuta est. Quantū igitur securitatis ex angustia deficit, tantū ei ex iniectionis numero & versus integrum deductione est adijciendum. Sed quoniam deligationum quæcunque citra dolorē carnē constipant coarctantq́;, id virium habent vt ex ijs partibus quibus primùm iniiciuntur, succos exprimant, in eas in quas ipsæ sunt finitæ reponāt, atque figant: non alienum à ratione arbitror deligaturæ principium super ipsam fracturā iniici, abhinc verò ad reliquum membrum dispensari. Etenim qui contrà deligat, is ab integris ad ægrā

partem sanguinē compellit. Atqui si ab ægro loco incipiat, in integrum finiat, nō solùm innoxia eiusmodi deligatura in ijs quæ diximus erit: sed etiam vtile quiddam cōtulerit, quippe cùm nullam circum fracturam sinet excitari phlegmonē. cuius rei curam habere in primis oportet, timendum enim est ne tum ex illa in diuersum vulsione, quam, membrum in suam formam effingentes administrauimus, tum vel magis ex eo quod causæ quæ fracturam faciunt, plerunque circundatam oßibus carnem constipando cōtundendoq; prius lædunt, magnæ subsequantur phlegmonæ. Nec sanè mirer si phlegmones quiddam simile etiam ipsis fractis oßibus ad portionem accidat. quando etiam quæ parum probe sunt curata, magis humida, quàm pro natura sua manifestè cernantur, vbi videlicet vnà cùm vulnere os perfractum sub aspectus notitiam venit. Quinimò nec oßis caries, quem sphacelon vocāt, ex alia occasione oboritur, quæ ipsa totius oßium substantiæ corruptela quædam est. Non igitur negligendum quin totū superuacuum humidū ex omnibus quæ circa fracturam habentur partibus, exprimas. Incipies itaque ab ægra parte, ac cum bis térve circundederis, inde sanū versus progredieris. Siquidē qui ita deligat, & ab integris ad laborantem partem sanguinis confluxum arcet, & quod iam collectū in ea est, exprimit. Cùm verò duæ partes sint quæ & recipere aliquid à laborā-

te particula, & trāſmittere ad eā poſsint, vtiq; quæ ſuperiacent, tū propter multitudinē, tū magnitudinē ad ambo magis ſunt habiles. Extremæ verò propter cōtrarias cōditiones exiguū quidem aliquid, vel recipere, vel tranſmittere poſſunt, multum verò nec ægris partibus ſumminiſtrare, nec ab ipſis recipere, quocirca cū duas primas fecerit Hippoc. deligaturas, priore quidē tū quod in laborāte particula continetur, ad ſuperpoſita expellit: tū quod ex his confluit, repellit, reliqua verò primis quidē cōplexibus, quos ſuper ipſam fracturam facit, itemq; faſciæ ad inferna progreſſu, eo quædā extrudit, quædam ne quid illinc confluat, prohibet. Reliquis deinceps omnibus, quibus videlicet ab infimis partibus ſurſum recurrere deligaturam cenſet, vt eodem videlicet loco cum priore finiatur: tum ad ſuperiora repellit, tū confluxum ab ijs prohibet. Muniunt igitur ac ſtabiliunt fracturam, nec phlegmonem oriri ſinūt prima duo lintea, nō tamen ea quæ dicta ſunt, ad ambos hos vſus ſatisfaciunt, præſertim ſola. Vnde ad eorum quidem tutelam Hippocrates præſidium excogitauit, vt ſplenia vnà cum exterioribus faſcijs adhiberentur, quæ hæc quoq; ipſa ſtabiliant. Ne autē phlegmone oriatur, medicamēto quopiā ex ijs quæ phlegmonem prohibēt, vti iubet, quale nimirum eſt ceratū humidū. Hæc igitur omnia ratione vt comprehēſum eſt dictante, ſunt inuēta, & præter hæc ipſa repoſitionis figu-

ra, quæ ipsa quoque geminæ indicationi subijcitur, priori quæ ex solis communibus notionibus pendet, alteri quæ ex curandorum organorũ naturali cõstitutione præstatur. Prior igitur eam quæ maximè à dolore abest, eligendã figurã suadet, quò nec phlegmonẽ particula contrahat, & æger persistere in vna ea diutißimè immotus possit. Secunda quæ ex curãdorum sumitur natura, arterias, venas neruos & musculos quam rectissimos poni † præcipit. Sed & consentiunt inter se hæ indicatiões: quãdo & rectißima cuiusq; partis figura maximè est à dolore aliena: & quæcũq; magis quàm alia est à dolore libera, ea maximè naturalis mẽbro est: brachio quidem angulosa, quæ ἐπγώνιος Græcè dicitur, cruri verò quæ paulominus porrecta est. Porrò ad dolorem vitandũ nõ modo naturalis habitus cuiuis instrumẽto est vtilis, verumetiam consuetudo quoque conducere nonnihil videtur. Atque hæc quidem figuræ, in qua custodire membrum conueniat, inueniendæ ratio est, eadem porrò inueniẽdæ figuræ ratio est & in retractione partiũ à se: quã † tantitasin vocãt, & cũ in naturalẽ situm aptãtur fracti oßis partes. Etenim expedit, vt in rectißima atque à dolore alienißima forma mẽbrũ tum † retrorsum retrahas, tum in naturalem habitũ coaptes: multoq; etiam magis vt sub eadem figura tum deliges, tum ad quietem reponas. Siquidem sub alia deligare, in aliam verò mutare, non dolorem modò

† κελεύει.

† διάστασιν, est in antiq. non ἀντίτασιν.

† in Græ. διατείνειν.

dò incitare poteſt, verumetiam oſſa intorquere: nam niſi eorũ quæ præcepta ſunt in cõmentarijs, quos de muſculorum motibus ſcripſimus, obliuio obrepſit: neceſſe eſt vbi figura mutatur, alios muſculorum tendi, ac velut contractos rotundari, alios ſolui, ac remitti. Ergo vbi tenduntur, tum premi eos à deligatura eſt neceſſe, tum ex cõpreſſione ipſa dolere: vbi verò tenſio remittitur, ea in parte deligaturã eſſe laxã fracturãq; fulcimento deſtitui. Horũ igitur omniũ cauſa tum extendere, tum effingere, tum deligare, tum reponere vna ea figura, quæ doloris minimũ habeat, præcipuè eſt ſtudendũ. Atq; ad primũ quidem opus, quod in fracturis mollimur, nullũ iam relictum eſt præceptũ. Soluere autẽ ex Hippocratis ſententia tertio die debebis, quò in mẽbro præter ſolitũ cooperto, nec dolor nec pruritus creetur, nec eius quod iam infixum fracturæ eſt, perſpiratio prohibeatur. Cuius occaſione non modò noxius pruritus quibuſdam accidit, ſed etiã cutẽ ex acrimonia ſaniei eroſam exulcerati. Infundendũ igitur tantũ temperatæ aquæ eſt, quantũ ad euocãdum eiuſmodi ſaniẽ eſt ſatis. Quod ſi rurſus quoq; ſimili modo facies, vtiq; ſeptimo id à primo die facere debebis. Apparuerint verò iam omnia, modò nihil impediat, phlegmone libera, ac quàm pro naturali habitu magis aliquãdo gracilia. Tum igitur licebit & ferulas circũponere, & ſoluere ex maiore interuallo. Nã antea cùm phlegmones

ſcopus vinceret, tutum non erat ferulis premere. Nũc cùm ea deſiit, ac ſtabilire fracturã eſt opus: ſanè non incommodè his vtare. Sed & ex ſoluere maiore interuallo licet, videlicet nõ deſyderantibus præterea partibus ſaniẽ excernere. Quinetiã callus, quẽ πῶρον *Græci dicunt, felicius ita prouenerit: quãdo ad hunc gignẽdum (ſicut dictum eſt) cogi concreſcereq; aliquid proprij oßium alimenti oportet. Non eſt igitur hoc à labris fracturæ eluendum, aut foras euocandum: quod certè aßidua ſolutio faciet. At verò nec tãto interuallo intermittẽdum, vt neſcias quemadmodũ fractura procedat. Vidimus enim nõ ſemel cùm valenter ſiccarentur oſſa, ægrè proueniſſe callũ. Expedit igitur iſtis tertio vel quarto die modicè aquã calidam infundamus, hanc metã finiendæ perfuſionis habentes, cum carnes in rubrũ tumorẽ attolluntur. Atq; in his quidẽ priuſquam ſubſidere incipiant, deſiſtendũ eſt. Contrà, vbi digeri quid volumus, nõ prius eſt deſiſtẽdum quàm quod ex perfuſione intumuit, ſubſidat. In quibus verò quo minus callus in fractura proueniat, humiditas abundantior obſtat, ibi hanc ſiccare (ſicut prius eſt dictũ) cõuenienti deligatura, & perfuſione aquæ quæ vel minima omnino ſit, vel plurima, conabimur. Quippe minima cum prius deſiſtat quam aliquid cõfluat, & † qui ad manũ humores ſunt, per ſpiritum digerit: & qui in alto ſunt, modicè liquat. Expedit autem ita ſolui li-*

† τὰ πρώχειρα τῶν ὑγρῶν, id eſt qui in ſuperficie extima ſunt humores.

quæ

quariq; ea quæ per deligaturã sunt expellenda. Plurima verò digerit, plus quàm attrahit. Sanè cõstat in ea quidẽ deligatura quæ exprimet, minus esse arctandos fasciarũ fines: in ea verò quæ ad renutriẽdum est cõparata, nec minus hos arctandos, & vniuersos circũductus laxiores faciẽdos. Quoniã autẽ nõ solùm quo tẽpore subueniendum callo gignẽdo sit, sed etiã quo pacto, est inuẽtum: reliquũ fuerit de vniuersa victus ratione præcipere. Ac quòd in principio quidẽ sit tenuissimè cibandũ, id vbi de propria phlegmonarũ curatione agemus, dicetur, Porrò monstrabitur & quòd venã incidere interdũ oportet, & per ventrẽ superuacua expellere. At quo tẽpore callus gignitur, nutriendum corpus est cibis boni succi, & qui multũ nutriant, ex quibus prouenire succus soleat nõ solùm bonus, sed etiam tenax: ex quali fieri callũ maximè expedit: quippe cùm ex serosa humiditate ac tenui gigni prorsus nequeat. Ex crassa verò, sed quæ fragilis sit, ac pinguitudinis expers gigni quidẽ poterit non segniter: cæterùm tẽpore siccescẽs, friabilior atq; ita fractioni obnoxius reddetur. Magnitudo calli ea sit quæ & ossibus tuto vinculo sit nec musculos tamẽ cõprimat. Nam qui minor iusto est, hic ossa parũ reddet tuta: qui maior est, dolorẽ musculis inuehet. Attendendũ verò diligẽter est, vt vel promoueatur si minor iusto proueniat: vel inhibeatur, si immodicè increscat. Sunt verò quibus hæc effi-

cies, ipsius perfusionis, tum quantitas, tum verò qualitas: prætereaq́; ciborũ quãtitas, ac medicaminum quæ illi extrinsecus imponũtur facultates. Ac de perfundendo quidẽ & victus ratione suprà est dictum. Ex medicamẽtis verò quæcũq; emplasticã substantiã habent ac modicè calfaciunt, ea callos tum promouẽt, tum verò augent. Quæ verò digerẽdi vim obtinẽt, ea magnos iam callos diminuunt. Si verò nec augere callum, nec minuere studes, sed eo sicut vltrò prouenit, es contentus, medicamento aliquo eorum quæ cruentis adhibentur vulneribus, vtere: quæ cum modicæ siccent, etiã coagulari ac concrescere mediocriter callum faciũt. Ac de transuersis quidem fracturis hæc satisfaciãt. De longis verò reliqua omnia ad eundem se habent modũ: cæterùm cõprimendæ hæ magis in ipso fracturæ lòco sunt: tum quod recessit, retrudendum introrsus est. Quæ verò confracta multifariã sunt, potissimum cùm vlcere, quẽadmodũ fieri plurimùm solet, ijs splenia circundãda † fasciæ ritu incurua Hippocrates præcepit, eaq́; vino imbuta tum austero, tum nigro, æstate potissimùm. Qnippe putrescunt siue oleo quis vtatur, siue cerato: cùm postulent amplius quam reliqua siccari, vtpote vitio ipso reliquis maiore. Quinetiã medicamenta quoq; omnia ex siccantium sint numero: sicuti ille præcepit, sed simul modũ ipsum siccationis definiens. Etenim ex enæmis eiusmodi esse pharmaca vult. Quòd si pro

† σπλῆνα σκεπαρνηδὸν est in Græco.

protinus ab initio quis ipsis vtatur, tale esse debere enæmon suadet, quod imbui sit aptum. Ac reliqua quidem omnia ex illius præceptis sunt peragenda, nõ in ijs quæ dicta sunt modo, verũetiam siue nudatũ os † desecari serra postulet; siue fragmenta quæpiã vel teipsum eximere, vel expellẽti naturæ subseruire oporteat. De ijs verò quæ cruribus supponuntur organis, quos σωλῆνας *Græci vocant, quæcunq; Hippocrates addubitauit vtẽdáne sint, nécne, & omnes norunt, & laudandas esse rationes censeo. Quod autẽ neotericis inuentũ est glossocomion, quo maxime tẽpore gignẽdi calli vtimur, laudandũ id quidẽ quantum aliã quãuis eiusmodi machinarũ ducimus. Verùm nõ videtur id Hippocrates nouisse, quanquam aliâs in organis, quæ vsui forent, excogitandis nõ indiligens. At verò quod cruribus subijcitur instrumentum, rectè illis excogitatũ est: quod per vnicum axem, qui in fine machinæ ad infernam eius partem est collocatus, contrariũ nixum toti mẽbro gemina tẽsione efficit. Nominatur earũ altera (quæ vtiq; mẽbrum tendit in directũ) Græcè* εὐθύπορος, *id est in rectum procedens: quæ verò prius sursum, mox deorsũ, ea* μεταληπτική *Græcè dicitur, quasi trãslatiuã dixeris. Obeũtur ãbæ per laqueorũ circũplexũ. Porrò aptißimus in hũc vsum laqueus est, qui duas habeat appẽdices. Hic igitur cũ in partibus mẽbri quæ infra fracturam sunt, iniectus est, priorem siue euthyporon efficit*

† ἀποπρίσεως δεῖται.

tensionẽ, brachijs scilicet ipsius axi circumpositis. Cũ verò in partibus quæ supra fracturam sunt, idẽ laqueus imponitur, metalepticen tensionẽ efficit, abactis videlicet ipsius brachijs prius sursum, mox deorsum. Quippe hæc quoq; circũdanda axi sunt. Porrò circũactũ ac veluti flexũ brachiorũ laquei qui à superioribus partibus ad inferiores agitur, per trochilia fieri oportet quæ in lateribus glottocomi sint posita. Licebit & solena voces eiusmodi machinã & cũ adiectiõe sic, solena mechanicum, aut glottocomion mechanicũ. Verùm de instrumẽtis vberius præcipiemus, quãdo de luxatis agemus, vbi etiã de varietate deligaturarum quæ superimponũtur, nõ minus dicetur. Nũc verò postquam de mechanico solene mentionẽ feci: qui plurimũ cruri cõmodat, tum aliâs cũ reponitur, tum vel magis cum æger cubile mutat, aut etiam è ventre aliquid excernit: nõ ab re fuerit, quo nihil tractationi de eo desyderetur, multò magis illud glottocomion laudare, cuius alterum laterum, itemq; tabellulã in qua pedẽ collocant, quò nulli nõ quadret membri magnitudini, mobilia faciunt. Ac de reliquis quidẽ fracturis hæc nosse, cũ ijs quæ Hippocrates præcepit, sat fuerit.

CAPVT VI.

DE ijs verò quæ in capite accidunt, Hippocrates certè integrum volumẽ scripsit, vbi omnia præcipit quæ in his sunt agenda, & nos cùm huic operi finem imposuerimus, enarrandã

eius

eius opera aggrediemur. Ad præsens verò quoniã in his commentarijs, & quæ supra ea, quæ ille dixit sunt inuenta, adijcimus, & quæ indefinitè dixit definimus, necesse est primùm de cauis excisorijs scalpris, quos Græcè κυκλίσκους vocant, mox de ijs quos à lenticulæ specie φακωτὸς vocãt, post hos, de angustis scalpellis, demum de medicamentorũ vsu, aliquid agamus. Ergo de fracturis caluariæ quædam vsque ad secũdam laminam, quã Græcè διπλόην vocant, perueniunt, quædã vsq; ad internam oßium faciem, quædam etiam simplices fracturæ, quædam contusiones, quædam vestigia eorum quibus inflicta plaga est. Quæ igitur simplices fracturæ ad secundam vsque laminam perueniunt, ijs quos modò diximus angustis scalpellis indigent. Expedit autem hos vt numero multos, ita magnitudine impares esse, necubi desit quod operi sit cõmodißimũ, postea verò nudato prout fieri solet vitiato osse, vtendum primo quidem latiore, secundo loco, eo quod illo est angustius, mox ita reliquis deinceps vsq; ad angustissimum. Hoc verò in ipsa diploë est vtẽdum. Post hæc tum protinus, tum ad finem vsq; siccis medicamentis est medendum. Quæ ob id ipsum κεφαλικὰ Græcè, id est capitalia sunt dicta. Ea componuntur ex iri illyrica, & erui farina, & manna, & aristolochia, & panacis radicis cortice: † in summa, omnibus quæ extergere citra morsum possunt, ipsa nanque generatio carnis, natu-

† In antiq. additur ἐξ ἴσου, i. æquali portione.

ræ opus eſt. Itaque ægro ad eam rem nihil opus eſt arte medica. Vt autẽ quæ prouenit caro, coaleſcat circũhæreatq; omni oſsis parti, id inde maximè eueniet, ſi neque ſordes ſuper eo ſit, nec oleoſa quæpiã pinguitudo. Id igitur eſt quod ægris medici ad carnis productionẽ præſtãt, vt totus locus ſiccus ſit, tũ quælibet vitiati oſsis pars planè pura. Atque hæc quidem omnium fracturarũ cum caro in his produci incipit, communia ſunt. Ex fracturis verò quæ ad cerebri vſque membranas peruenerunt, ſi ſimplex tantùm fractura ſit, iam dictis ſcapellis anguſtis vtendum. Sin cũ contuſione aliqua, quod contuſum eſt, excidi debebit, idq; vel terebellis prius in circuitu perforatum, mox deinde ſcalpris admotis, vel protinus ab initio cycliſcis. Ac quæ per terebellam quidem ratio fungitur, parum tuta eſt, propterea quòd dum audacius eam tractant, duram membranã quæ oſsi ſubſternitur, nõ rarò violant. Quod verò per cycliſcos opus adminiſtratur, ne id quidẽ omnino vitio caret, cũ quatiat immodicè caput, quod potius quietem poſtulat. Mihi igitur hîc quoque † placet, ſi magnæ ſint fracturæ & oſſa quæ fracta ſunt, vehementer mota, cycliſcis vti, quippe paucis exciſionibus facies lenticulatis exciſorijs locum. Sin firma plurimùm oſſa ſint foranda terebella ſunt. Quidam autem quo minus vſquam aberrant, eiuſmodi terebellas excogitarunt quæ mergi non poſsint, quas ab argumẽto ἀβάπτιστα dicunt.

† In impreſſ. eſt ἀρκεῖ, pro ἀρέσκει.

dicunt. Circuncurrit enim parũ supra terebellæ acutã cuspidem † circulus quidã parum extans. Sanè expedit complures id genus præparatas habere, ad omnẽ caluariæ crassitudinẽ. Nã crassiori longior terebra conueniet, (voco autẽ ita cuius spatium quod inter summã est cuspidem, & circulum qui extãs circũcurrit, maius est) tenuiori breuior, est autem huic quoq; quod interest inter cuspidẽ & quod circũcurrit, minus. Aliqui verò (siue illos his timidiores, siue tutiores appellem) etiam ijs quas χοινικίδας vocãt, sunt vsi. Tu verò si neque improuidus eorũ quæ fallere possunt sis futurus, neq; plusquam satis est timidus, commodissimè cycliscis vtere, & primo quidem aggressu, latioribus, postea magis angustis, donec ad crassam mẽbranã perueneris. Cæterùm quòd excidi oportet, id totum circulo cycliscis nudandũ nõ est, sed ex ea maximè parte qua fractura est grauissima. Nã præter alia, etiam mẽbrana ipsa ab ossibus quæ vehementer sunt afflicta, celerrimè recedit: adeò vt nullus sit metus eã, quæ iam seiuncta est, tetigisse. Si verò vnã semel nudaueris partẽ, ac scalprum qui in cuspide præfixum habet obtusam leuemq; lenticulæ speciem, aciem verò per longitudinẽ erectam, submiseris: vbi latam partem lenticulæ super membranã statueris, feries malleolo, ac si caluariam diuides. Euenient enim ita agentibus quæ requirimus omnia. Nam membrana, ne si dormitãs quidem quis

† ἴτυς, id est labrum, siue superciliũ.

agat,

agat, lata tantùm lenticulæ parte occurrens vulnerari potest. Qui sicubi adhæreat caluariæ, huius quoque † adhærentiam innoxiè dirimit ipsa lenticulæ rotunditas. Subsequitur verò præeuntē eam à tergo ipse scalper caluariam secans. Quare nec qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modū alium inuenias. Maximè tamen hunc in vehementißimis fracturis laudabis, quas vtique recentiorum nonnulli medicorum Græcè ἐγγεισώματα & καμαρώσεις nominant. Eggeisomata quidem, quæ in medio sui membranæ innituntur. Camaromata verò, quæ eandem ipsam partem, exaltatam habent. Cæterùm qua primùm ab integris fracturæ partibus diduci ægram cœpit intrò magis recedūt, ac mēbranæ innituntur. Quippe celerrimè in talibus quod ægrum est, totum exciditur, vtpote cū promptius subintret lenticulati scalpri finis in ijs quæ plurimùm à naturali habitu recesserunt. Quinetiam instrumento quod ὀστάγραν vocant, aliquibus oßium quæ vehementer sunt comminuta vel exaltatis, vel conuersis: ea potißimùm parte, vt demittatur lenticulatum scalprum, præparabimus. Quo facto, succedunt deinceps omnia quibus est opus, cū securitate simul ac celeritate: vt fermè dixeris celebre illud dictū in reliquis quidē omnibus probè se habere, Dimidium facti qui bene cœpit, habet. Hîc verò non totius dimidium, sed vel totum, vel paulominus totum habeas, vbi

† προσάντησιν. est in impressis: in antiq. προσάρτησιν.

lenticulatũ ſcalprum immiſeris. Atq; hæc optima eſt fracturarum quæ in caluaria ſunt manualis tractatio: quam χειρουργίαν vocant. Quantum verò excidere conueniat eius quod affectum eſt, deinceps exponam. Quod vehementer eſt confractum, id totum eſt auferendum. Si verò ab eo fragmẽta quædam longius excurrãt, (quemadmodum aliquãdo cernitur accidere) hæc perſequi ad finẽ non expedit: illud perſuaſum habẽtibus, minimè futurum vt ex eo noxa ſequatur vlla, modò reliqua omnia ritè ſint peracta. Nos enim non ſemel aut bis, ſed planè perſæpe ſic facientes voti cõpotes fuimus. Indicatio verò agendorum hîc quoque ex natura ipſarũ partiũ affectarum ſumminiſtrata eſt. Nam deligaturam quam in alijs fracturis ceu maximè phlegmonas arcẽtem ratio inuenit, capiti adaptare non poſsis: itaque nec quod affluit reprimi, nec quod in ægris partibus continetur, exprimere queas. Sine quibus præſidijs nec reliquorum oſsium vllum ſeruari ſanum poteſt. Nam pone in brachio ad medullam vſque fractum os eſſe, neminemq́; poſtea pro fracturæ legibus id deligaſſe: omnino neceſſum erit ſaniem non ſolùm quæ foris ſub cute & ſub muſculis eſt collecta, ſed etiam quæ in medulla continetur, tum ipſam primùm ac maximè corrumpere, tum cum ipſa os vniuerſum: quando etiam nunc quoque omnibus ritè peractis aliquando talia cõtingunt. Quomodo ergo non vel

magis in capite ea accidant, cùm nec deligaturā quæ fracturis debetur admittat, & omnis ſanies prona feratur, ſic vt ſuper membranam vniuerſa coaceruetur? In aliјs igitur fracturis deligatura cùm ritè adhibetur, tantùm abeſt vt ſuperuacuam aliquam humiditatem colligi in læſo oſſe patiatur, vt etiam gracilius quàm pro naturali habitu membrum reddat, in capite verò ratio quæ per deligaturam eſt excogitata, nec poteſt ita tum os ipſum confractū, tum quæ illi circunſtant ſiccare, vt neque phlegmonem cōtrahāt neque penitus vllam efficiant ſaniem: nec medicamentum eſt vllum, quod vel in aliјs quidem partibus citra deligaturam os fractū quatenus nunc dictum eſt, ſiccum atque ab ſuperuacuis purū reddere valeat. Neceſſum igitur eſt nobis primùm fracturæ aliquid nudare: quò videlicet detergere & abluere ſaniem à membrana liceat, pòſt verò cùm phlegmones tempus præteriјt, omniaq; ſicca ad vnguem ſunt, carnem producere, ac cicatrice locum includere. Non eſt hic ſermo nudus, rerumq́; vacuus, cuiuſmodi eſt ille ſophiſtarū, qui operū artis neſciј quærunt cur capitis fracturæ callum nō ducant. Ducunt enim, ô viri boni. Voſq́; tam demētes eſtis, vt eorum quæ non ſunt, tanquam ſint, cauſas aſsignetis, nouimus enim aliquando ſincipitis os fractū, quod autem os huic oſsi protinus ſuccedit, tēporis os vocatur, in quo ipſas ſquamatim compactas commiſſuras

eſſe

eſſe accidit, in eo luculēta fractura lōgißimè pertinebat, quā ipſe equidem minimè contingēs, ſed tantùm ſincipitis os excindēs, hominem ſanaui, ſic vt nunc quoq; multos iam annos viuat. Quòd ſi ſincipitis quoq; os dimiſiſſem, putruiſſet citius quæ illi ſuberat cerebri mēbrana, quam callum fractura duxiſſet. Nā ſi nulla ex læſis partibus ſanies intrò conflueret, ſuperfluum eſſet os excindere. Ergo illi prout ſolent nugentur. Ego verò in alia ſimiliter ſe habente fractura cogitaram ſupernum os dimittere, ac quod à lateribus erat quò ſanies deflueret, eximere, mox cum & craſſitudinem eius & duritiam æſtimaſſem, vtilius fore iudicaui ſupernum os potius eximere, quam ob defluxus ſolicitudinem cerebrum valenter cōcutere. Cogitaui præterea accidere poſſe vt ſi à latere magnum fieret in oßibus foramen, prominere fortaßis hac parte cerebrum. Eſt porrò & in lateribus non vno in loco etiam neruorum, horumq; non leuis momenti, quidam exortus: cùm in ſupernis capitis ne minimus quidam vſquam oriatur neruus. His admonitus abſtinui ab eximendo oſſe, quod in latere capitis eſſet. At callum ſemper duxit, modò ritè curaretur. Ac iam quod diſquiramus, hoc ferè ſupereſt, quænam ſit poſtquam foratum os eſt, tum medicamentorum, tum vniuerſæ diligentiæ noſtræ præcipua omnium ratio, vtrúmne blandißima, & quæ maximè voluptati cubātis ſubſcribat, veluti qua nūc plerique

que

que vtuntur: an quæ huic maximè eſt aduerſa, nempe quæ per medicamenta quæ vehementiſsimè ſiccent, perficitur, cuiuſmodi & Meges Sydonius laudat, & ciuis quidam noſter ſemper eſt vſus, ſic, vt etiam emplaſtrum quod iſin vocant, illico nudatæ mẽbranæ imponeret, & ſuper hanc foris oxymeli. Sanè is ſenex erat ſatis exercitatus in hac artis parte, cæterùm neque alium quẽpiã his vſum vidi, nec ipſe vti ſum auſus. Tãtùm tamen teſtificari Eudemo poſſum (nam id ſeni nomen erat) magis fuiſſe ſeruatos qui ab illo curabãtur, quàm qui ab ijs qui blandis vtebantur. Aggreſſus verò fuiſſem aliquãdo ipſe quoq; experiri eiuſmodi curatiõis rationẽ, ſi perpetuò in Aſia manſiſſem. Sed cùm Romæ plurimùm agerem, ciuitatis morem ſum ſecutus, permiſſa ijs quos chirurgos vocant, maxima eiuſmodi operum parte. Cæterùm ipſam rei naturã æſtimans, talẽ quandam determinationem longa noſtra experientia confirmatam concipio. Qui † auditorius meatus dicitur, non ſolùm vſque ad cerebri duram membranam pertinet, ſed etiã neruum contingit, qui in ipſum à cerebro deſcendit. Is autem quanquã ita poſitus in vicino, tamen vehementiſsima (ſicut dictum prius eſt) medicamenta tolerat. Nihil igitur miri ſit, ſi poſt forationes craſſa cerebri membrana antequam notabiliter phlegmone occupetur, valentiſsimis gaudeat medicamẽtis, ceu ſiccam naturaliter ſubſtantiam habens.

† In impreſsis legitur, ἀκουστικὸς, in antiq. ἀκουσικὸς.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORBIS curandis, Thoma Linacro Anglo interprete,

LIBER VII.

Quæ in septimo libro Methodi medendi habentur.

Curatio morborum qui partibus similaribus contingunt, & præsertim ventriculi, quo in vniuersum exempli loco vtitur.

Curatio ventriculi mala temperie laborantis citra humorum multitudinem.

Curatio ventriculi mala temperie vexati ex vitiosis humoribus in eo congregatis.

De lacte, & melle, & quo pacto is qui sicciore temperie laborat nutriendus sit.

Quo pacto ventriculus curari debeat, si quando à prauis succis obsideatur, qui in eius tunicis sint imbibiti.

Vniuersales rationes quæ ad ea pertinent, de quibus ipse particulatim exempli vice disseruit.

CAPVT I.

EDENDI *methodum, Eugeniane charißime, quam olim in Hieronis gratiã scribendam susceperã, postea quàm illũ subitò longũ iter ingredi coactum nõ multò pòst diẽ obijsse nũciatum, ipsi quoq; persequi destitimus. Tu enim mihi cõscius es neq; hoc me opus, neq; aliud vllum, popularis auræ studio fuisse aggressum: sed quò vel amicis*

gratificarer, vel meipsum simul vtilißima ratione ad rem propositā exercitarē, simul † ad obliuionem senij (vt Plato inquit) cōmentarios mihi reponerē. Quippe multitudinis laus, cōmodū ad vsus nōnullos instrumentū viuētibus aliquādo est: mortuis certè nihil prodest, sicut neque viuentiū quibusdā. Nam qui viuere in trāquillo optarunt, ac fructum ex philosophia cœperunt, & ijs quæ corpori curando sufficiunt sunt contenti, ijs vtique impedimento nō paruo est apud vulgum fama, vt quæ eos à rebus pulcherrimis plus iusto trāsuersos auferat: veluti † me quoq; non ignoras ab ijs quæ sunt molesta sic nonnunquam tædio affectum, vt bono interim spatio ne tangere quidem librū poßim. Ego verò (haud scio qua ratione) ab ipsa vsque adolescētia mirificè, siue inspiratus, siue furore percitus, siue quomodocunque dixisse libet, & vulgi famā contempsi, & veritatis sciētiæq; studio flagraui, nullam esse hominibus nec honestiorē nec diuiniorē posseßionem ratus. Atque ideo nulli librorum meorum nomen meū præscripsi: imò vos (sicut ipse testis es) rogaui ne me immodicè (vt soletis) apud homines laudaretis: nec nomen meū operibus quæ proderem, inscriberetis. Ob hæc igitur omnia etiam medendi methodus quam inceperam, à me est deposita, cùm capita inuentorum breuibus commentarijs mihi ipsi scripsissem, nec vllam pleniorem docendi rationem etiámnum adiecissem. Nunc quan-

do

† εἰς τὸ τῆς λήθης γῆρας.

† Pro ἡμᾶς, legendum ὑμᾶς, i. vos.

do & tu, & alij ex amicis non pauci exigitis quæ subinde me opere in ægris peragere vidistis, vt ea in commentarios redigam, adijciam huic operi quod reliquum est.

CAPVT II.

ERGO *in horum commentariorum tertio, quarto, quinto, & sexto quemadmodum similarium instrumentaliumq́; partium communem morbum curari conueniat, scripseram, idcirco nimirum abeo auspicatus, quòd & conspectior reliquis esset, & euidenter omnes propemodum priores medicos qui certa methodo artem tradere polliciti,* Amethodi *in ipsis curationibus deprehenduntur, confutaret.* Nam *cum ab* Hippocrate *discesseris, qui nobis omnium salutarium præceptorum semina præbuit, reliquorum certè nemo vel conatus est genus hoc morbi methodo curare.* Postulant *autem & quæ* Hippocrates *ipse reliquit, non malos agricolas, qui ea tum seminent commodè, tum augeant, tum perficiant. Id autem fecisse ante nos neminem, sed plerosque etiam semina quæ reliquit, corrupisse, ijs qui animum aduerterunt, clarè monstratum arbitror.* Porrò *hoc morbi genus vel continuitatis solutionem, vel vnitionis, vel qualitercunque est libitum, appellare cuique permisimus: quando de nominibus nec in hoc opere nec in alio medicinalium vllo laboramus, sed quo pacto artis maximè finem cõsequamur.* Reuertamur *autem*

nunc ad morbū eū qui omniū est primus, nempe qui in similaribus nascitur, quibus scilicet primùm animãtis functiones referuntur acceptæ. Si quidem monstratum in alijs operibus est quemadmodū instrumentaliū quãque partiū aliquid agere dicamus, veluti oculū videre, aut crus ambulare. Esse enim sicuti id quod præcipuum est actionis crurum, nō cruris totius, sed musculosi in eo generis: sic visionem non oculi totius, sed crystallini in ipso humoris: ac in reliquis quibusque organis ad portionem. Porrò ostensum in secundo horum voluminum est, genus hoc morbi non solùm cognitu esse maximè necessarium, sed etiã neminem ipsum ratione curare posse, qui prima corporis elementa non norit. Præterea non intelligere ea quæ dicãt, nonnullos eorum qui rationales se nominant, quoties imbecillitatẽ esse dicunt vel ventriculi, vel intestinorū, vel iocinoris, vel oculorum, vel alterius cuiuslibet partis. Si nãque infirmitatem impotentiamq; ad naturale opus ita nominant, nihil plus plebeio intelligũt, quippe quem dicere audias imbecillum sibi ventriculum esse, nō enim concoquere eum vel minima leuissimaq; quæ sumpsit. Quòd si imbecillitatẽ quæ est in ventriculo affectum quempiã esse aiunt, interpretentur quæso nobis quemnam demū hũc esse volunt, quemadmodum in phlegmone fecerunt, nã empirico sat fuerit, si symptomata laborantis particulæ exposuerit, nempe tumorem præ-

ter

ter naturã, & renixum, & pulsatilem dolorem, & tensionem, & ruborem, aliaq; id genus, imponitq; nonnunquã breuitatis docendi causa cunctis simul collectis vnum nomen, sicuti cõprehensis iam phlegmonẽ. Dogmatici verò non itidẽ: sed ipsam morbi naturã inspiciũt, quã symptomatũ illorũ collectio necessariò sequitur. Siquidẽ Erasistrato videtur sanguis qui in arterias incidit, vbi spiritu impellitur, in exitu earũ impactus hærere: idq; phlegmone esse. At par (arbitror) erat vel Erasistratum ipsum, vel aliquẽ ex sectatoribus eius, simili modo affectũ qui in imbecillitate cuiusq; partis subest interpretari. Tanquã enim de phlegmone in quidnã trãslatus naturalis partis habitus sit, explicuit: ita ratio exigebat, vt & translatio cuiusque particulæ in imbecillitatem, ab eo explicaretur. Non enim cùm pro naturæ ratione est affecta, ad propriam actionem est imbecilla: sed accessit omnino aliqua præter naturã occasio, quæ eam dissolui deiecitq;, & mortuæ similem effecit, quam vtique nec Erasistratus dixit, nec Herophilus, nec alius quispiam medicorum, qui de primorum corporum natura ausi aliquid pronunciare non sunt.

CAPVT III.

CAETERVM, *immorandũ in his diutius nõ est, cũ præsertim abundè prius mõstratũ sit & genus hoc morbi vtilissimum esse quod à medicis disquiratur: & qui cõmodè id sit tracta-*

turus, huic necesse prius esse de elementis consyderasse, itaq; qui nobis habẽdus sermo est, is totus ex prius demonstratis elementis absoluetur, de quibus vnũ (vt scis) volumẽ edidimus, quod De elementis secundũ Hippocratem, inscripsimus. Sanè eadẽ opinio de corporis natura est tum Diocli, tũ Mnesitheo, tum Dieuchi, tũ Atheneo, tum probatißimis ferè quibusq; medicorũ, itidẽ vt præstantißimis philosophorũ: vt quid ex calido, frigido, humido & sicco mista putent tum alia corpora vniuersa, tum verò animantiũ in primis. Cæterũ ei qui de his omnibus primùm pronunciauit, demonstrauitq;, iustũ arbitror reddere quod inuenit. Ideoq; & nos ea secundũ Hippocratẽ elemẽta vocamus: etiam si maximè Chrysippus, Aristotelésve aut alius quispiã medicus philosophúsve similiter de ijs sit opinatus. Ergo quoniã vnaquæq; animalis particula propriam actionem ædit, quæ tãtũ ab aliarũ actionibus differt, quãtũ ipsa particula ab alijs quæ illas ædũt, est diuersa. Differt verò ab alijs particula quæque eò quòd calidior, vel frigidior, vel siccior vel humidior sit, aut quòd binis horũ quibuslibet sit affecta, qui tueri actionẽ vult, hîc tẽperamẽtũ earũ custodia oportet. Custodiet autẽ si id quod ad calidius est cõuersum, refrigerabit, quod ad frigidius inclinatũ est, calfaciet. Pari modo si quod ad siccius est alteratũ, humectabit: & quod ad humẽtius est versum, siccabit. Rursus quoq; si siccabit pariter, ac

cal

calfaciet quod humidũ eſt redditũ, & frigidum: ſiccabit pariter & refrigerabit quod humidius ſimul & calidius euaſit: & in reliquis duabus coniugationibus ad portionẽ. Semper enim pro eo quod exuperat, inducendũ eo vſque cõtrariũ eſt, quoad particulã in ſymmetriã, & naturalẽ habitũ vindicaueris. Ac genere quidẽ, omnis ægritudinis, quæ in ſimilaribus conſiſtit: iam dicta mihi medendi eſt methodus. Cùm enim octo earũ ſint differẽtiæ, veluti in libris de morborũ differentia eſt traditũ, octo nimirum erunt & medendi rationes: quarũ vna (quò medendis cõſilia dirigũtur) curationis meta communis eſt, ipſius ſimilaris corporis alteratio: quãdo quidem etiam morbus ipſe ex intemperie & naturalis temperamẽti alteratione eſt ortus. At † quæ mẽbratim medicatio agitur, ex his duobus conficitur: nempe materiæ copia, & huius cõgruo vſu. Ac medicamentorum quidem copiã, tum ex libro de ſimplicium medicamẽtorum viribus, tum ex eo qui de eorum cõpoſitione præcipit methodo, haurias licebit. Eorum quæ ad victus rationẽ pertinẽt, hinc ſumimus. Sed & quemadmodum cuiuſque morbi intemperiem agnoſcere oporteat, ex tribus operibus intelligas: primo eo quod de temperamentis, ſecundo eo quod de partibus affectis, deinde eo quod ars medica inſcribitur. Non eſt igitur ad ea quæ nũc ordimur, ijs qui prudentes natura ſunt, ac cogitationem in primis exercitarunt, mul-

† ἢ τῶν κατὰ μέρος ἰάσεις.

tis præterea opus: cui neutrum horum adest, huic certè ad præsentem disputationem non parua re est opus. Quòd si in prauæ doctrinæ secta præterea sit altus, hic geminum tempus requirit: alterum in quo prauas opiniones dediscat, alterum in quo melioribus se exerceat.

CAPVT IIII.

SANE te scimus & ex ijs quæ in vniuersum dicta sunt, particularia per te inuenire posse: & alioqui multos id genus morbos à nobis percuratos vidisse, sic, vt vtraq; ratione particularium tractationem minus requirat. Sed quoniam (vt Plato ait) nõ possunt quæ scripta sunt, non è manibus excidere: quò si quãdo liber in alterius nõ exercitatæ rationis manus deuenerit, facilius hũc doceat, adijci particularium quæpiam oportet: ex quibus etiã protinus clarè id quod proximè dixi, intelligetur fieri posse, vt per teipsum particularia inuenias. Siquidem ipse ea per meipsum omnia inuestigaui, ratione ipsa viã monstrante: quãdo si præceptores secutus fuissem, ipse quoq; ventriculo imbecillis suasissem, vt cibis adstringẽtibus, & subamaris vterẽtur, vino quoq; similiter austero, præterea absynthio, & quod ex mali cotonei conficitur succo, alijsq; eiusmodi quæ deuorantur medicamentis. At verò quod ad ea pertinet quæ extrinsecus applicãtur, primum perfundi vẽtriculum ex absynthio & oleo †crudo iussissem: mox †hapsum lanæ, tum ex ijsdem ipsis,

† ὠμοτριβὲς, id est ex oliuis immaturis presso.
† ἐρίου πιλήματος.

ipsis, tum verò ex vnguētis melino, & mastichino, & nardino imponi: ab ijs ceratum ex ijsdem cōpositum: post alia pharmaca, vtique ceratis valentiora, quæ à medicis vocātur epithemata. Ea tum ex dictis vnguentis, tum ex ijs quæ similem vim obtinent medicamentis cōponuntur. In quibus est aromatum quoque multitudo nō parua: spica nardi, & amomū, & calamus aromaticus, & iris, & ladanum, & malabathri folium, & styrax, & bdellium, & opobalsamū, & † balsamum, & xylobalsamum, reliquusq; aromatum catalogus. Quòd si horum nihil profecisset, commune omniū remedium, quibus imbecillitas nocet, in fine adhibuissem, nempe rubrificationem, (φοινιγμὸν Græcè vocant) quæ vel per thapsiā, vel sinapi, vel tale aliquid excitatur. Deinde ad vsum aquarū † calidarū ablegassem. Quippe vltra hæc Empiricus nihil nouit, veluti cōmentarij eorū docent. Quintus verò ijs qui de cruditate, aut in appetētia quærerētur, primū quidē exercitari suadebat, tum esse quæ & concoctu quam facillima essent, & nō multa, quibus hæc nō contulissent, cogebatur ipse quoque ad Empiricorum dogmata cōfugere. Nam quis nescit quemadmodum calidum, frigidum, humidum, & siccum, mordere sit solitus, balneatorum esse nomina dictitans? Sine quibus tamen methodo curare partium imbecillitatē omnino nō est. Quare per hos nihil obstitit, quo minus ipse quoque eadem in-

† καρποβαλσάμον, est in antiq.

† αὐτοφυῶν, id est spontè nascentium.

ſtitiſſem via in eiuſmodi affectibus ſanãdis. Verùm ratio me docuit octo imbecilli vẽtriculi curationes. Vidiſti igitur & tu quoſdam vno die, vel potius hora, frigida potione leuatos: quorum aliis non aquam modò dedi fontanam recentem, ſed etiã quæ niue eſſet refrigerata, veluti Romæ præparare ſolent, calfaciens ſcilicet prius, quam ipſi δικόκταν, id eſt decoctã appellãt: cibos præterea ad eũdem modũ refrigeratos identidem me illis permittere vidiſti: in quibus eſt & quam melcã vocant, vnus is quoque Romæ laudatorũ, ciborum, veluti etiam aphrogala: ſed & frigidæ facultatis fructus, ſimiliter refrigerans: iiſdem dedi & ptiſſanam probè coctam, pari ratione refrigeratam, aliaq; id genus ſexcenta. In quibus vnã rem mihi propoſui, ipſam ſcilicet refrigerationem. Vetui autem abſynthiũ & quicquid adſtringeret cõtingere, veluti alios rurſus à refrigerantibus †abſtinui. Calfeci autẽ omni ratione, vinũ vetus ex eorũ genere quæ facultate valdè calfaciũt exhibens: (cuius maximè generis ſunt phalernũ: & Surrentinũ) tum nutrimentũ quod calfaciẽdi vim haberet, cum largo pipere. In nõnullis omne cõſiliũ curationis ad ſiccandũ direxi: dabamq; iis tum cibos qui natura eſſent ſicci, ac probè aſſati: tum prorſus exiguam portionẽ. Iniunxi autẽ & adſtringentiũ omniũ vſum, quẽ vnum qui illis citra rationem medentur, norũt. Aliũ verò nõ pridem, qui iam adeò ſiccatus fuerat,

†Legitur in impreſ. ἀπῆγον in antiq. ἀπῆχον.

rat, vt simillimum habitũ præferret ijs qui marasmo, id est senili ariditate marcescunt, sanaui, contrarijs omnino exhibitis ijs quæ egregij isti medici suaserant. Quippe nõ ex alia occasione eò periculi venerat, (cùm inter initia exiguã intẽperiem ex siccitate quæ madefieri postulabat, habuisset) quàm quòd ij qui eum curãdum susceperunt, tum absynthio potãtes, tum amaros asparagos, & bulbos edendos dantes, itemq; mala cotonea, & cestiana, & punica, pòst quoq; vbi vẽter nihil horũ continebat, etiam rhois succum bibere cogentes, tum quæ paulò supra dixi extrinsecus imponentes, paulominus omnis madoris expertem reddiderunt: hunc nos sanauimus omni ratione humectantes, ipsiq; materiam inuenientes ex ea methodo quæ in opere de medicamẽtis est tradita.

CAPVT V.

NAM *sicuti in libro de demõstratiua † secta dixi, numerosis medicorũ inter se dissidijs vndique confusus, vbi me ad iudicandum de his conuerti, intellexi prius in demonstratiua methodo exercitandum me esse. Quod cùm multis deinceps annis fecissem, singula ipsi dogmata subieci: atque prout inuẽtorum indicatio me ducebat, ita curationes institui. Verùm quoniam id non omnes saltem possunt, expediet ipsis scribi per octo curandi indicationes particularis materiæ comparandæ meditationes, à ventriculo rursus sumpto initio, quoniam huius primùm*

† In anti. est non ἀιρέσεως sed ἀυρέσεως, id est inuentione.

mùm

nùm mẽtionem modò fecimus. Ac *facillimæ quidem ad curandum alterationes sunt, quæ ex calido & frigido consistunt, propterea quòd maximè actiuis qualitatibus corriguntur.* Aegrius *curantur quæ in humido siccoq; habentur, quòd imbecillis &* (*vt sic dicam*) *magis materialibus qualitatibus eorum curatio perficitur, potissimumq; cùm humectandum esse requiritur.* Ac *tempus quidem caloris frigorisq; reparandi, par quodãmodo est, securitas tamen impar.* Nisi *enim cuncta quæ ei quod curatur circundata sunt corpora, valida planè sint, metus est ne ab ijs quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem.* In *reliquis duabus qualitatibus securitas similis est.* Tẽpus *curationis in sicca intemperie multò amplius quippe quod senium in sanis est, id sicca intemperies est in ægris.* Itaque *etiam insanabilis est, si prorsus sit consummata.*

CAPVT VI.

EST *autem prorsus consummata, vbi solida similarium partium substantia reddita est siccior.* Nam *est & altera siccitas, vtique cùm ea quorum substantia ex humore concreto constat, sicut caro & adeps, sunt liquata.* Etiam *tertia, cùm propria humiditas vnde partes nutriuntur, omnino est assumpta.* Continetur *ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidã per eas sparsus. de qua dictum alibi sæpe est.* Hãc *igitur inserere particulis sine nutrimento non est.* Ideoq; *difficil-*

lima eſt omnium eiuſmodi affectuũ curatio. Diuerſa ab ijs ſiccitas eſt, quæ in proprijs cuiuſque particulæ exilibus arterijs venisq; cõſiſtit. Prouenit & hæc ex ſanguinis penuria. Omnibus itaq; his ſiccitatibus maximè contrarius eſt auſterorũ vſus, ſiue ea ſibi ſint, ſiue potiones, ſiue etiam medicamenta, quippe quæ ſi quid in ijs ſupereſt naturalis humoris, id abſumunt, partim ebibentia, partim in ſinũ ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes partes trudentia. Curabis igitur ipſas, ſi meatus qui cõtracti ſint, dilataueris: ac quod in vicinas particulas eſt cõpulſum, reuellas præterea ſingulas ſimilariũ partium propria humiditate, humectantis nutrimẽti ope repleas: veluti nos quem memorauimus à medicis ſiccatum, curauimus. Is in ea contrarietate quæ in frigido & calido conſiſtit, nullã euidenter vincentem habebat intemperiem, nec in vniuerſo corpore, nec in ventriculo, ſiccus tamen & gracilis admodũ eſt redditus, propterea quòd vẽtriculus eius ex ſicca intẽperie imbecillus † malè concoxerat. † non

Huic nanq; omne curationis conſilium huc tẽdebat, vt humectaretur tum ventriculus ipſe, tum reliquũ omne corpus. Quibus autẽ ſigillatim agendis, quibusq; maximè materijs ſim vſus, vt voti compos eſſem, non ſit ab re dicere. † Domũ ei paraui maximè balneo vicinã, quales multas eſſe in diuitũ domibus nõ ignoras. Ab hac ſtatim in balneum ſuper linteis manè intuli,

† οἴκημα id eſt domicilium.

vtiq;

vtiq; ne si ipse se moueret, tũ siccaretur, tũ antequã commodũ esset, exolueretur. Horũ enim alterum †contrarium affectui est: alterum moram in balneo minuit. Longissimè nanq; in aqua versari hominẽ expedit, ideoq; etiã †natationes vtiliores sunt quàm parui aluei, quos πυελὸς Græcè vocant, atque ex ipsis natationibus potissimum quæ propinquæ sunt foras egressui, quò scilicet illi ab aqua foras nõ longa sit via. Nã aërem balnei in ijs qui ita sunt affecti, haud quaquam desyderamus. Esto autẽ aqua ad vnguem tẽperata, cùm quæ frigidior est, latenter frigus corpori infirmo insinuet, calidior autem cogat cõstringatq; tenues meatus, ac dẽset. At nos eos cũ coacti sunt, remitti, laxari, ac dilatari postulamus, quod tẽperatæ aquæ qualitas præstat, vtpote quæ iucundissima cùm sit naturam ad explicandã se, atque ad dulcedinem quam præstat, quoquo versus extendendam prouocat, contraria videlicet ratione ijs quæ sunt iniucũda ab ijs enim recedit, fugitq; ad profundum. Quo minus mirum est ex offendentium contactu stipari, constringi, ac durari corpora, tenuesq; eorũ meatus cogi, ac densari: cõtraq; ijs scilicet quæ iucunda sunt, succedere contraria vtiq; fundi ac molliri corpora, dilatariq; meatus. Ab eiusmodi lauacro statim asininũ exhibui lac: sed inducta in ipsam qua iacebat domũ asina. Quippe sic mihi persuaserã maximè quidem celeriter hominem sanandum si fieri posset,

† Male legitur in impress. συντελεῖ id est confert, pro ἐναντιοῦται, id est contrariũ est: vt in antiquis.

† αἱ κολυμβῆθραι, id est natatoria.

vt

vt ipse asinā suggeret: sin id grauaretur, expedire vt quàm minimo tēpore in aëre ambiente lac moraretur, propterea quòd celerrimè mutari sit aptū, vtiq; genitalis seminis ritu, quod nec ipsum aliquandiu extra propria vasa, si modò suas vires seruabit, morari patitur: sed vel in ipsius maris partibus contineri, vel ipsius fœminæ partibus† situm esse postulat. Et *sanè vtilißimum lac est cum ex ipsis mamillis quis hauserit, veluti* Eu*ryphon, &* Herodotus, [*&* Prodicus] *cēsent, qui tantam in eo ad corpora reficienda fiduciam habuerunt, vt etiam qui phthoë contabuerant, ex ipsa mulieris papilla lac suggere iuberēt.* Verùm *cùm hoc plurimis non placeat, melius est calens adhuc ex mamillis id in ægri ventriculū, quam ocyßimè transferre.* Ac *optimum quidem, vtpote cognatū, muliebre lac est.* Sed *quoniam id exhiberi sibi ceu pueris plerique recusant, vtique ceu asinis, asininum ipsis dari cōueniet.* Id *enim reliquis omnibus ad propositum affectū est vtilius, quippe cùm tenuißimū sit, & minimè coagulatur, & quoquouersus ocyßimè in corpus digeritur.* Eget *autem horum vtriusque cui vētriculus laborat, vtique† ne glatietur, cōmunis commodi gratia, omnibus enim id est incommodū: vt quoquouersus digeratur, propterea quod & celeriter nutriri est opus, & quòd viæ per quas alimentū transit, iam conniuent.* Igitur *tum lac ipsum per se est his dandū, tum etiā mellis tepidi pauxillulū*

im

† συνῆφθαι.

[In antiq. Prodicus, tantum: & in impres. est, Herodotus, tantum.

† μὴ τυροῦσθαι, id est ne in caseum densetur.

immiſcendum. Maxima verò habēda cura eſt in eiuſmodi affectibus de vtriuſque bonitate. Quòd igitur mel colore flauo eſt, & odore ſuaui, tum purum adeò vt totum pelluceat, ac guſtanti parum acre iucundiſsimumq́;, præterea tam ſibi cohærēs vt ſi digito attollatur, cōtinuum ſibi nec interciſum ad humum defluat: id omnium eſt optimum. Si verò abrumpitur, nec demiſſum ad terrā vſq; continuitatē ſeruat: id aut craſsius iuſto eſt, aut tenuius, aut partiū diſsimilium. Græci ἀνομοιομερὲς vocant. Voco autem partium diſsimilariū, (quod ſanè & nomen ipſum indicat,) quod ex diſsimilibus partibus eſt compoſitum. Deprehendas autem id, ſi diligentius inſpicias, aut craſsitudines, aut humiditates habere innatantes, quæ nec inter ſe ſint ſimiles, nec etiam toti. Ceroſum itaque magis mel eſt quod & craſsius eſt, & cui tales quæpiam craſsitudines innatāt. Excrementoſus verò ac perfici concoquiq́; difficilius, tum quod totum humidum eſt, tum in quo multæ in partibus ſparſæ apparent humoris guttæ. Porrò in quo vel ceræ qualitas aliqua, vel propolis, vel id genus alia guſtu deprehenditur, adeò non eſt optimum, vt etiā malum ſit. Quippe nullam penitus alterius cuiuſquam rei eminentē in ſe continere qualitatem debet. Quocirca quod thymum planè redolet, non probo. Eſt enim id parum conſummatum, nec planè quodammodo mel. Quanquam non ignoro à quibuſdam id laudari, eoque

fieri

fieri vt nonnulli venditores incisum thymum illi inijciant, quò id redoleat, videaturq́; optimum. Ipse tamen quod tam improbè thymum olet, non laudo: multoq́; minus si cui iniectum thymũ sit. Quòd autem confusam quandã qualitatem odore gustúve præfert, id nõ vitupero. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatẽ odore gustúve præ se ferat, sed esto quã dulcißimũ, & sibiipsi continuũ, & prout lacti cõuenit splendens, super omnia, quoad eius fieri potest, similes habeto partes. Nanque hanc dotem, veluti mel optimum, ad perfectionem non recipit. Quo verò tale lac fiat, & idoneis nutrimentis alendũ animal est, & exercitationibus mediocribus admouẽdum, & pullus si quẽ lactat, auferẽdus. Quòd autem ætatis quoq; maximè florentis esse debeat, id neminem latet. Curandum item, vt quã optime concoquat: contemptis videlicet ijs qui si asinis quoque victus rationem præscribemus, ridebunt. Si enim Væneti, & Prasini studiosi sectatores, equorum stercora, quò intelligant quemadmodum alimenta concoxerint, odorantur, tanquam ex eo omnem eorum bonam habitudinem cognituri, multò profectò magis nostrum fuerit pro hominis salute nihil tale non prospicere atque herbas animali quæ non admodum sint humidæ, fœnumq́;, & hordeum quod sit mediocre, obijcere: sed nec illa omittere, vt asinæ corpus refrigeremus, & fricemus, & detergamus, & mũ-

† δυσωδίστερα, id est graueolentiora.

demus. Porrò si humidiora, & † olētiora, & flatus plena excreuerit, planũ profectò est non concoxisse probè. Quare aut detrahendũ aliquid de alimẽto est, aut exercitationi aliquid adijciendũ, aut qualitates immutandæ, aut refrigerationis frictionisq; cura variãda. Sin duriora reddat animalis aluus, ad contraria est inspiciẽdũ, atq; illorum aliquid immutãdũ. Nam si ipse omnia quæ consyderanda circa animal sunt, cuius lacte vsuri sumus, deinceps persequar, totam tuendæ sanitatis artem commemorem, quã teneat necesse est, quisquis idoneum lac præparabit, nunc verò dici opus non est, cùm alibi de ea traditum sit absolutissimè. Sed ad propositum reuertor. Ac mihi iam rursus memoria repetes hominem, qui & lauatus est, & lac sumpsit. Hunc itaque ad secũdam vsque lauationẽ quiescere permittemus, tum modicè fricabimus, & pinguiter: vtique si lac quod sumpsit, iam ad vnguẽ cõfecit, id quod tũ ex ructu, tum ventriculi mole licebit cõijcere. Modicũ verò temporis inter primam & secũdam lauatio nem interuallũ erit, si quatuor, aut quinq; æquinoctialium horarum spatium intersit, scilicet si tertiò adhuc lauare paras, sin aliter, pluriũ. Sanè tertiò lauabis, si multis lauatiõibus fuit assuetus. Hi nanq; & delectantur, & iuuantur, si sæpe lauent. Quinetiã post quanque lauationẽ hominem vngemus priusquam se vestiat. Quippe conducit ad renutritionẽ id quoque, sicut & frictio.

ctio. Reddita verò de horũ omniũ facultate ratio est in libris, qui de sanitate tuẽda sunt scripti: nõ tamen inutile fuerit nunc quoque summatim ea repetisse. Nam siue cuilibet parti corporis temperatam infundas calidam aquam, siue frices, siue laues, siue aliter quomodocunque calfacias, idem fieri cernes quod Hippocrates de ijs dixit, quibus aqua calida desuper infunditur. Nam primùm attollitur, mox gracile efficitur. Ideoq́; vbi carne implere quodlibet corpus studemus, id eatenus calfaciendũ nobis est, dum intumescat. Vbi verò digerere, & vacuare cupimus, eatenus cõtinuandum est, dum quod priùs intumuit subsidat. Sanè qui eiusmodi operibus præficitur, solicitè attẽtus esse debebit, potissimumq́; vbi carne implere studetur. Nam digerendi certè tempus adeò latè patet, vt etiam si velis in eo nõ aberres. At carne implendi planè præceps est occasio. Siquidem cùm primùm intumuerit, tum est desistendum. At intumescere hoc singulis corporibus suũ est. Non enim fieri potest, vt qui nũc nobis propositus gracilis est, ita intumescat vt illi qui sani sunt: imò postquàm leuiter intumuit, protinus digeritur. Itaq; attendendum diligenter est, ne clam te elabatur propositus temporis articulus. Siue igitur hominem qui extrema gracilitate est, perfrices, sufficiat tibi solus rubor: siue laues, satis esto mediocris calor. Si quid vltrà perag.s, resolues hominẽ magis, quàm nutries. Vngendum verò post

lauationem oleo eſt, ne videlicet plus iuſto digeratur, ſed obſtruantur exigua cutis ſpiramẽta, idem protinus & ſiccitatis remedium fuerit: & aduerſus incommodum quod ab aëre ambiente cõtingit, veluti munimentum. Ac ſi quidem delectatur lacte, poſt ſecundam quoque lauationem id exhibebis, ſin aliter, ptiſſanam diligenter coctam, aut alicam ptiſſanæ ritu præparatã. Hinc vbi rurſus quieuerit, ad tertiã reducendus lauationem eſt, aut illico ad cœnam. Sit autẽ præparatus illi panis purus, & qui curioſe in furno ſit coctus, & tum fermenti, tum ſalis quod ſatis eſt habuerit. Opſoniũ quoque ex ſaxatilibus piſcibus, aut ex albo iure aſellus. Præterea alæ teſteſq́; gallinacei qui lacte ſit, altus idonei ſunt. Quorũ ſi copia non eſt, † alijs vtendum. Ad eundem modum & perdicibus, & † paſſerculis qui montani ſint, & mollis carnis, veſcendum. Vitãda autem & quæ paluſtria ſunt, & quæ carne ſunt dura. Et (vt paucis alimenti ſummam complectar) ſit coctu facile, & nutriens, minimeq́; glutinoſum, atque excremẽtoſum. Porrò omnium, quos nouimus, ciborum maximè nutriens ſuilla caro eſt. Verùm non æquè, ac prædicta cõcoctu facilis eſt: præterea glutinoſum ſuccum craſſumq́; generat. Alioqui nec alio eſſe habitu poteſt, quod in ſummo ſit nutriẽs. Quippe adhærere id debet, & firmiter adfigi, non autem præ tenuitate diffluere. Non tamen ad propoſitum affectum vti hac conuenit.

† In antiquis legitur non ἄλλοις, ſed ἀγρίοις, id eſt agreſtibus.

† στρουθοῖς id eſt auiculis. Nam στρουθὸς genus eſt ad auiculas omnes montanas σπίζαι, ſunt paſſeres. lib. 4. & 5. hiſtoriæ animalium.

uenit. Si enim nutrimentum ipſum ſeipſum concoqueret, ac in partes digereret, præterea alendis partibus aßimilaret, & quibus alimento plurimo eſt opus adhæreſceret: proculdubiò maximè nutriente cibo eſſet opus. Verùm quoniã nõ aliud eſt quod nutrimẽtũ deſyderat, aliud quod ipſum conficit: ſed quod nutrientum eſt, ipſum ſibi & nutrimentum attrahit, & mutat, & concoquit, & adiungit, & adſimilat: ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eligẽdo ſpectandum eſſe dictat: vnum ipſius cibi naturam, alterum vires ſuas proprias inſitaſq;. Itaque ex his illud patet, nec planè quod maximè nutriat, optimũ eſſe ijs corporibus quæ refici magis egent, vtpote quibus concoquendi facilitas non eſt: nec etiam quod facillimum cõcoctu eſt, cùm ſcilicet ipſum nequeat maximè eſſe nutriens. Cùm igitur hæ indicationes ex aduerſo pugnent, cõmittendum non eſt vt dum †alteri nimium ſis intẽtus, alterius omnino obliuiſcaris, ſed vtriuſque memor, quoad licet vtrunque †miſceas, quod mihi præceptum vbique memoria teneri velim. Iam vini tum qualitatem, tum quantitatem memoremus, vtpote quod maximam ad talia vim habeat: quando vno hoc in potu vtendum cenſeo omnibus, quibus refici corpus eſt opus, modò non febricitent. Eſto igitur vinum (quod exempli loco dicatur) quale eſt Sabinũ in Italia, †Arſinium verò in Aſia, ac (vt ſumma quadã ac generatim cõprehendam)

† ἑτέρου τῆς ἀκρότητος, id eſt alterius exceſſui.

† Male legitur in impreſſ. γνύειν pro μιγνύειν.

† In antiquis legitur, Arſyinum.

quod aquosum quidẽ alioqui est, cæterùm leuiter adstringit. Aquosum natura appello vinũ, quod †tenue est, ‡& purũ, & ὀλιγοφόρον, vt Hippocrates Græcè nominauit. Est autem ὀλιγοφόρον, quod si diluatur, minimã sustinet aquæ mistionem. Id est sanè imbecillissimum, & vt in vinis aquosissimũ. Nam quod plurimum aquæ in mistura sustinet, id tum vehemẽtissimũ, tum validissimũ est. Eiusmodi vinũ Hippocrates οἰνώδεις, hoc est (vt verbi vim exprimã) vinosum nominat. Verùm ab hoc cauendũ est, quoniã imbecillas vires feriat. At quod aquosum natura est, cæterùm austerũ, id percõmodũ est, quòd & ab aquæ imbecillitate recessit, & vini noxã nondũ habet. Ad hæc itaq; respiciẽs, tum ætatẽ eius, tum tẽperamentũ inuenias. Quippe quod nouellum est, id tum aquosius, tum verò imbecillius quodãmodo est quã vt vino cõueniat. Adde etiã quod ægrius concoquitur, ac magis excrementosum est. Antiquius verò, vt vinosius est, ita vehementius est quã vt propositis sit ex vsu. Quocirca citius sexto anno nobile Sabinũ idoneũ non est, quòd & diutissimè in stomacho, ac vẽtriculo innatet, & fluctuationes faciat. Nobile voco, quod austerũ est, non Sabinũ modò, verũ etiam Adrianũ & Albanum, & †Arsinium, & Titacazenum, omniaq; id genus. Dictum nanq; fusius de omnibus vinis seorsum est. Ad has igitur veluti metas respiciẽs, etiam misturã eius cum aqua tẽperabis. Quin-

etiam

† λευκὸν id est album.

‡ In antiquis additur, καὶ λαμπρὸν, id est & clarum.

† In antiquis, Arsyinum.

etiam exactius coniecturam de iam dictis facies, si vitiorum aquæ capita memoria tenueris. Porrò † pendent ea ex frigiditate eius omnia: cuius culpa & in præcordijs diutissimè moratur, & fluctuatione excitat, & in flatum mutatur, & corrũpitur, & ita ventriculi resolui robur, sic vt deterius proinde cõcoquat, sed nec digerendo per corpus alimẽto aliquid magnopere cõducit. At verò memoratorũ vinorum virtutes, comprehensis iam aquæ vitijs, aduersam quodammodo naturã habent, cùm nec inflent præcordia, imò si inflata sint, subsidere faciant: nec inibi moram trahant, propter caloris mediocritatem. Adde quòd cùm digestionis vias aperiant, & pariter impellant, ac nutrimentum sursum agãt: ad celeritatẽ deductionis in corpus conducunt. Sunt præterea boni succi, & ad miscenda concoquendaq́; ea quæ in vẽtriculo & venis sunt, idonea. Iam vires quoq; organorum adaugent, & expellendis excrementis viam faciunt. Eoq́; fit, vt etiã talia vina præter cætera vrinas moueant, quando & ipsa totũ corpus celeriter transeunt, & impetu cursus sui excrementa secum expellunt. Ac dictum quidem alibi diligentius est de vinorum facultate: æquè ac ciborum. Conuenitq́; vt qui artem methodo tradi sibi studet, omnis materiæ vires prius prædidicerit, nec expectet vt eas in singulis affectibus audiat, sed simul ac curationis tantùm speciem norit, debitã victus rationẽ inuenire possit.

† Male legitur in impressis εἴρηται pro ἤρτηται.

Ego verò ijs conſulens, qui veritatis diſcẽdæ ſunt auidi, eiuſmodi doctrinam attingere ſaltem non grauabor: quò ſcilicet qui minus exercitata cogitatione ſunt, exemplis à generalibus ad particularia, veluti manuducti deſcendant. Ergo *quod reliquũ eſt, apponendum.* Potionis *is modus erit, vt nec in ventriculo innatet, nec fluctuatiõis vllius ſenſum inuehat. Ciborum verò, potiſſimum ſi fieri poteſt, vt ne grauẽt quidem ipſum. Quod cùm difficile ſit, vel fortaſſe eiuſmodi quod vitari in imbecillo ventriculo omnino nequeat, proximum eſt vt quamcitiſſimè grauis eſſe deſinat.* Ab *hoc tenſio inflatioq́; præcordiorum vitandæ ijs ſunt. Quòd ſi tale quippiam primo die inciderit, pro magnitudine ſymptomatis ad portionẽ detrahendũ poſtridie de cibo eſt, ſin rectè omnia cedunt, paulùlum adijciendum.* Ad *eundem modũ & in tertio die, vel demere, vel adijcere cõueniet, cum præcedente conferentibus.* Atque *ita ſemper omnia pro renutriendi reficiendiq́; ratione, frictionibus, geſtationibus, inambulatiõibus, prout corporis incrementũ procedit, adminiſtrare: etiã reliqua omnia pro refectoria vocata ratiõe adijcientibus. Quæ ſanè genere à propoſita ratione nõ differt, ſed in eo quòd ſub illa perinde totũ corpus eſt affectum, ſicuti ſub hac ventriculus.* Accidit *autem ſic affici corpus in diuturnis potiſſimũ morbis: vtique cùm natiua cuiuſq; partis humiditas, ex qua prima nutritur, † propemodum omnis*

† κινδυνεύει μηκέτι εἶναι id eſt periclitatur ne prorſus exhauriatur.

omnis exhausta iam est, nam vt solidarũ ipsarũ siccitas corrigatur, id fieri omnino non potest, sicuti nec senium: veluti in libro de marasmo docuimus, hanc verò humiditatẽ etiã si omnino sit absumpta, regigni modo dicta victus ratione licet. Atque in alijs refectionibus ventriculus egregiè præcætera non afficitur: in proposito autem affectu morbus est ipsius ventriculi. Tempore verò totum corpus, vtpote parum probè nutritum, macescit. Quo rationabilius est exquisitiorẽ hos victus rationem requirere, propter concoctionis imbecillitatem. Cæterùm, cùm meliores sunt effecti, transferẽdi sensim sunt ad renutritoriam refectoriamq; vocatam victus rationem, ἀναληπτικὴν Græci vocãt. Id fiet si pluribus, & frictionibus, & gestationibus, quam antè vtemur. Mutanda verò interea est, & ciborum tũ qualitas, tum quantitas, sic vt tum plures, tum valentiores, quàm prius exhibeantur. Ac tempore procedente, cùm ad sanitatis statũ propè ventum iam est, seponenda sunt ptissana, & lac, præterea sorbitio ex alica: ac ad consuetos cibos veniẽdũ pòst etiam pisces detrahendi, nisi si in consuetudine fuerunt, ac volatilibus cibãdum, tum suillas carnes esse, à pedibus in ptissana elixis incipient, pòst verò etiam imum crus rectè sumant, ab hoc etiã reliquas partes, primùm quidem iuuenis porcelli, qui si hyems sit, etiã pridie iuguletur. Nã hesternum, quàm recens necatum, facilius cõcoquitur.

Aestate sat fuerit, si manè immolatus porcellus sit, ac circa Solis occasum comedatur. Quippe quod in superioribus suasimus, cũ valẽtius alimẽtum vesperi exhibendũ censuimus, id semper obseruare studebimus: vtique non leue percepturis commodũ ijs qui ita cibabuntur, quod sanè diligẽtius inspiciens agnosces. Satius enim est à principio rem cœpisse. Quoniam qui ita se habẽt, plurimo nutrimento indigent, nequeunt autem vel quod mediocre est concoquere, paulatim hos & sæpius cibare melius fuerit. Atque idcirco fieri nõ potest, vt semel eos cibasse sit satis, sed nec bis, quoad scilicet sunt gracillimi. Atque hac de causa ipse ter eos cibare sum solitus. Verùm quãdo iam manifestè meliores facti apparent, etiam bis nutriuisse sit satis. Ergo tantam exhiberi primam cibationem est rationabile, quanta priusquã secunda sumatur, tota prorsus erit concocta. Id cõtingere valentiori alimento non potest. Quare primo loco leue sumendum his est, quò videlicet, & concoquatur celerrimè, & excrementum eius discedat, & vacuus purusq; ventriculus secundũ excipiat. At quoniã nõ solũ quies, & somnus, sed etiam longius tẽpus huius naturalẽ administrationem excipit, rationabile est vt valentiores ciborum hoc maximè tempore offerantur. Itaque etiam athletæ omnes sic faciunt, qui eũ vsum nõ solùm aliqua ratione inuenerunt, sed etiam longa experientia comprobarunt. Sed enim & quod

illi faciūt, nihil mali ſit, ſi ij qui cōualeſcentium victu vtuntur, etiā faciant, vt illico poſt cœnam non bibant, videlicet antequam cibus fuerit concoctus. Siquidē innatant cibi ſi bibant, ita vt eos ventriculi corpus propter interpoſitum humorem non contingat. Verùm ſi ſitibundi fuerint, prohibere eos in totum vt graue eſt, ita nec expediens: ſed tantillum indulgendum, quod & moleſtiam ſoletur, & ſitim leuet. Poſtea verò quam nutrimentū concoxerint, abundè bibere ſunt ſinendi. Quippe celerrimè ſi ita faciant, per corpus digeritur. Manè verò poſt ſomnū cùm deiecerint, & paulùm inambulauerint, modicè ſunt fricādi. Eſt autē modica his frictio, quæ eatenus adminiſtratur, dum corpus incaleat: mox geſtationibus vtendum: dein rurſus tum lauādi ſunt, tum fricandi, idq́; intra meridiē, aut planè circa ipſum meridiem: quo videlicet inde ad veſperā abundè ſpatium interueniat. Quòd autē & de domibus in quibus conualeſcens nutritur, habenda in primis cura ſit, potiſsimum ne frigidiores calidioréſve iuſto ſint, ſuperuacuū dicere arbitror: pari modo & de alijs eius generis, quæ inuenire ſibi quiſque ſine noſtra opera poteſt, doctus videlicet non ſolùm ex his quæ hîc, ſed etiam quæ in opere de ſanitate tuenda ſunt dicta. Eſt nanque conualeſcentium victus ratio media quædam inter eam quæ ſanorum propria eſt, & quæ ægrotantiū. Quare difficile non eſt ex ijs quæ de vtraque

ſunt

ſunt ꝑdita, vt per ſeipſum quis mediã inueniat. Nam ſicut nec aliarũ rerum, ita nec victus vna omnibus ſpecies in cõſuetudine eſt: cũ alijs ſemel eſſe, alijs bis: & alijs citius, alijs ad veſperã incepiſſe cibũ, moris ſit. Iam cibus ipſe alijs piſcis plurimũ eſt, aut denique aliquid ex mari: alijs olera magis, aut deniq; hortẽſia, alijs †poma, alijs legumina, alijs †nuces, alijs aliud quippiã, alijs quadrupedũ carnes, atque harũ alijs aliæ, alijs auiũ, idq; alijs aliarũ. Quinetiã caſeo & lacte vtũtur nõnulli †plus, quã cæteris cibis, generaliter quidẽ caprarũ, vel boum. Sunt tamẽ qui & aliorũ animaliũ. Bibunt quoq; alij calidũ, alij frigidum, & vinũ vel liberaliter, vel parcius, vel omnino nullum, vel hoc genus, vel illud. Ad ea igitur reducendus quiſq; eſt, quibus inſueuit. Scriptũ autem diligẽtius de cõſuetudine ſeorſum eſt. Nunc illud dixiſſe abundè ſit, non modò in conualeſcentium victus ratione, ſed etiã in morbis magnã partem †ad totius victus medicamentorũq; inuẽtionẽ ex cõſuetudine ſumi. Ratio enim totũ genus †indicare poteſt. Materia cùm ex alijs quæ retuli, tũ verò ex conſuetudine non minimè eſt ſumẽda. Sed & naturarum inſpiciendæ ſunt proprietates. Noui enim quoſdã, qui ſi quod vigilãtium opus nocte obire fuiſſent coacti, dormire præterea non poterant. Talibus igitur vt noctu bibãt, cõſulendum non eſt: ne videlicet ea occaſione vigilare coacti, maximã inde noxã ſentiant. Siccat nanq; totum

cor

† ὀπώρας, id eſt fructus autũnales.

† ἀκρόδρυα.

† Ita legunt cod. antiq. non οἱ πλεῖστοι, id eſt plurimi.

† εἰς ὕλης τροφῆς καὶ φαρμάκου ἔκλεξιν, id eſt ad materiæ alimenti, & medicamenti electionem.

† Legitur in impreſ. ὑπαγορευτικώτερος, pro ὑπαγορευτικός.

corporis habitum vigilia: eoq; infestissima est ijs qui ex siccitate laborant. Sunt & qui si ptissanã gustent, protinus nauseant. Eadem in quibusdã facilè acescit. Esse verò aliquos qui facilè carnem bubulã concoquant, iam vnũ ex publicè iactatis est, præterea alios esse qui ad alios cibos potusq; rectè se aut non rectè habeãt. Nõ solùm autem ex his materiæ quæ ad victum pertinet, copia suggeritur, sed etiam ex regione & tempore. Scriptaq; iam hæc sunt à multis qui me præcesserunt, quo minus ipse istis insisto, qui ideò tãtùm ea cõmemoro, ne quid videlicet sit omissum. Quod verò ab omnibus iunioribus medicis est omissum, id persequar: nempe quemadmodum affectus corporum methodo curentur, eam methodum veteres (vt antè dixi) probè inchoarunt: nemo tamen eorum ipsam absoluit. Verùm rursus ad propositum redeũdum. Siccæ intemperies vbi solida ipsa corpora contigerunt, si quidem in vna quapiam parte consistant, veluti nunc in ventriculo propositum est, nunquam ad perfectionem sanabuntur, nec in eum statum qui ante morbum fuit, reuertentur. Sed quod dici in cõsuetudine vulgò solet, re scilicet ipsa edocto, id talibus maximè intẽperantijs accidit, morbũ ventriculum afflixisse & in reliquam vitã imbecillũ reddidisse. Quippe senum ij ventriculũ obtinent priusquam consenuerint: quo fit, vt facilè ex leuibus lædantur causis, perinde ac senes, nec probè concoquere possint:

ſint: quo euenit, vt etiam totum his corpus deterius ſe habeat. Ad eundem modũ & ſi alia quauis afficiantur parte. Quòd ſi ipſo etiã corde ſint affecti, celeriter areſcunt, vocatq́; ariditatẽ ſiue maraſmum eiuſmodi Philippus ex morbo ſeniũ. Is igitur maraſmus breui mortem affert. Proximè huic qui ab iocinore eſt inceptus. Mox qui à ventriculo. Qui ab alijs particulis ortum habet: tantò ſanè tardius, quanto quælibet harum minoris eſt præſtantiæ quàm illæ. Si verò leuiter cordis corpus ſiccatum ſit, ſeneſcunt quidẽ celeriter: cæterùm plures annos trahunt, quàm qui vehementer ſunt læſi. Ad eundem modum in iocinore & ventriculo ceu dictũ eſt: ac in reliquis omnibus † ad portionẽ. Cæterùm victus ratio eadem genere eſt tũ in hac ſiccitate, tum in illa quæ ſolã eam humiditatem abſumit quæ ſolidas nutrit. Præterea etiam in tertia quam ſuprà memorauimus ſiccitate. Facillima verò omniũ ſanatu quarta eſt, in qua venæ ſucco ſunt inanitæ. Imò hic affectus† vt frigiditas potius habitus curatur, quàm vt ſiccitas: vel (vt † clariùs loquar) frigiditatis reſpectus in hac ſiccitate exuperat, periculumq́; in ea vertitur. Siccitas ſecundum locum obtinet, habetq́; proinde ſanationẽ tum ex promptam, tum celerrimam. Siquidem ſi biduo quis victus rationem his cautè exhibeat, modicè calfaciens, & tutò nutriens, ſtatim in tertio pleniorem victum citra noxam admittunt: multoq́; id magis

† ἀνάλογον, id eſt ex proportione.

† Male legitur in impreſſ. ψυχροτάτης, pro ψυχρότης ἕξεως, id eſt habitus frigiditas.

† In aliis ἀσφαλίστερον, id eſt ſecurius.

magis in quarto & quinto. Atque hoc sanè erat, quod Hippocrates præcepit: Quæ longo spatio extenuata corpora sunt, ea segniter reficere oportet, quæ breui, breuius.

CAPVT VII.

SCIRE *autẽ licet solidorũ corporum siccitatibus, si perdurẽt, succedere necessariò frigiditatem. Quippe permanere siccitas ipsa per se non mutata oppositione quæ ex calido & frigido consistit, nõ potest. Celerrimè enim ex nutriendi defectu refrigerãtur partes, propterea scilicet quòd ex calido succo sanguinis nutriuntur. Sed quod inter initia dictum est, nũc siccitatis curationem executi sumus & quæ ab initio sola est cõtracta, & quã nulla diutißimè secuta est notabilis frigiditas. Ergo proximum fuerit frigiditatem illi copulare, quæ euidentes quidem habeat notas, cæterùm magna non sit. Est itaque curationis †consilium non simplex, vt prius: cùm non modò tibi vt humectes danda sit opera, sed etiam vt calefacias. Quare intendendum acriter est ad præsidiorum materiam, necubi imprudentes ijs quæ humectant, ea quæ nimium calefaciant, adiungamus, quippe his vehementer siccandi vis subest. Iam verò quantitas noxæ in vtraque intemperie ad materiæ inuentionem potest viam ostendere, vt iamiam maximè quidem siccitatis sanationem modò perscripsimus. Modicè verò adeò scrupulosa victus ratione non indigent,*

† σκοπὸς.

qu

quandoquidem nec vires ipsis funditus sunt collapsæ. Etenim nulla alia de causa difficilis redditur validæ siccitatis in corpore commoda curatio quàm quòd refici qnidem corpus postulat, cibus verò per se coalescere cũ eo nõ potest: sed eius quod nutritur, operam qua præparetur requirit, quod est imbecillum. Ergo cùm id modicè siccum fuerit propterea quòd vires nõ penitus conciderũt, vberius cibare licet: nec metus est vllus ne à modo aberres. Quo magis ipsi de difficillima intẽperie disserere instituimus: ac in ea veluti exẽplo studiosos exercuimus. Hinc nãque † orsi ipsimet, ad mediocres siccitates corrigendas idoneam materiam inuenient. Proponatur autem & nunc siccitas quidem similis priori, copuleturq́; ei frigiditas. Ergo calefacientis materiæ admiscendũ iam dictis tantum erit, quantum particula ad frigus inclinauit. Proponamus igitur eam primùm modice refrigeratam. Ergo ijs quæ paulò antè retulimus, in lactis quidem vsu mel vberius adijcietur. Vinum verò, quod quidem ad genus spectat idem, cæterùm quod minus aquosum quàm prius & plurium annorum sit, dabimus. Quinetiam esculenta omnia calidiora exhibebimus, idq́; non naturalibus modò ipsorum temperamentis, verũ etiã recentibus [ex igni] qualitatibus. Nardino præterea vnguento vngendus assiduè venter est, sic vt nunquam remaneat siccus. Sin id vnguentum non adsit, mastichinum satisfecerit, sed

† ὁρμηθέντες.

[Non est in Græco hæc particula.

&

& opobalſamo eum perungas, tum ipſo per ſe, tum verò cum iam dictis miſto. Quòd ſi corpori ea magis adhærere ſtudebis, etiam ceræ aliquid admiſcebis. Si verò etiã aër ambiens ſit frigidus lanam ex his imbutã impones. Quinetiam chiam maſtichem in opobalſamo aut nardino vnguẽto liquans, lanam inde madentẽ ventriculo impones. Sanè vtilius fuerit, ſi quod madefacies, etiã optima ſit purpura: qualis eſt tyria: quando & adſtringi ipſum modicè, & cutis eius meatus obſtrui expedit. Siquidẽ quæ rarũ habitũ faciũt & relaxant, ea tum digerunt ſuccos, tum particulas frigidis extrinſecus adueniẽtibus obnoxias reddunt. Quæ verò valenter adſtringũt, ea ſiccant. Quo fit, vt medicamentum quod eiuſmodi corpora excalfaciat, id nec euocãtem vim habere expediat, nec adſtrictoriã multã ſibi immiſtam. Memineris enim velim tum eorum quæ in ægris es contemplatus, tum quæ in opere de medicamentis es edoctus, nempe acerbam qualitatem ſua quidem ipſius virtute & refrigerare & ſiccare: quòd ſi cui validè calfacientium ſit admiſta, quod ex ambobus compoſitum eſt, minus quidem in calfaciẽdi munere efficere quam alterũ: ſiccando verò nõ minus quàm vtrũque. Maximè contraria faciunt ijs quæ præcepimus, noſtri temporis medici: qui ſiccæ parti, & quæ nutrimento malè fruitur, compoſitum ſæpe medicamentum ex calida & acerba materia imponunt. Eſt au-

tem corũ quæ στρυφνὰ Græcè dicuntur, nos inopia commodioris vocabuli acerba diximus, nullum profectò modicè † adstringens, ideoq; nec modicè siccãs: quo videlicet magis prohibenda ea in iam dictis affectibus sunt. At *verò si cum siccitatis intẽperie multa frigiditas sit, sic vt fortius calfacere subigat, omniũ primum intemperamẽti genus ad memoriã reuocabis, quippe quod omnium grauißimum esse ostendimus. Quocirca ad corrigendum quoq; esse difficillimũ, multaq́; solicitudine egere, id minimè est ignorandum.* † *Incipere verò simili modo à comprehensis prius materijs tentabis, sperans scilicet fore vt longiore tempore per tutiores sanetur affectus. Sunt porrò tutiores hæ (nam repetere ea quæ sunt tam necessaria, est satius.)* In *nardino vnguento solues mastichem chiam quã pinguißimã, ac purpura excipiẽs vteris:* Erit*q́; vtilius, modò copia eius sit, si opobalsamum adieceris.* Dand*ũ præterea vberius cum lacte mel est: sed detracta prius spuma: quò & minus sit excremẽtosum, & magis nutriat. Quinetiã mel ipsum* † *despumatũ, per se optimũ nutrimentum frigido ventriculo est, ita vt calido aduersißimum.* Atque *hæc ambo meminisse in primis oportet, vtique à plurimis medicis ignota.* Ac *neque aliquid frigido corpori melle potius expetere, neque ad calidum magis respuere.* Ergo *plurimum huic affectui pro nutrimẽto mel optimũ esto: sed quod prius super prunas ex quercu vitẽ-*

† In antiquis codic. non στῦφον, sed ψῦχον, id est refrigerans habetur.

† Legitur in impres. ἀπέχεσθαι, id est abstinere: sed in quibusdã antiquis habetur. ἀπάρχεσθαι.

† ἀφεψημένον.

re

ve ad summum candẽtes, fuerit decoctũ, ac curiosè dispumatum. Vinum autem eligendum semper est antiquum: eoq; antiquius, quo maior fuerit frigiditas. Tum si res postulabit, totũ genus immutandum: ac primo loco Adrianum, mox tyburtinum, aliúdve similis generis eligendum: vetera quidem omnia, cæterùm non adeò vt amara iam sint. Siccant enim quæ amara sunt, immodicè. Sanè optimum medicamentum talibus omnibus sit, quo piscatores quotidie vtuntur, ergo illinire eo totum ventrẽ cõueniet, ac pòst auelli, priusquam refrigeretur. Atque hoc si bis vno die deinceps feceris, abundè erit, sæpius autem non expedit: quãdo ita per halitum digeras, non sanguine bono particulam impleas. At nos ex propinquis locis attrahere, non id quod continetur educere studemus. Idem omnibus particulis quæ ex nutrimento fructum non sentiunt, (ἀτροφοῦσας Græci vocant) mirificum medicamen est si quis eo moderatè sciat vti. Sed & calfacere ventriculum, ita vt in qualitate calorem eius non intendas, sed quammaximè naturale eius temperamentum tuearis, ac substantiam inaugeas: id ex leuissimis in eiusmodi affectu consilijs non est. Efficit hoc in victu simul cum ijs quæ iam dicta sunt, maximè vinum. Ex ijs verò quæ ventri extrinsecus applicãtur, boni habitus puellus vnà sic accubans, vt semper abdomen eius contingat. Sunt qui catellos pingues in hunc vsum habeant, neq;

id in aduersa modò valetudine, verumetiam in prospera, tales itaque ijs qui propter siccitatem quoque solam imbecillum ventriculum habent, sunt idonei. Seruãdumq; *ante omnia est ne puellus humecta sit cute. Qui enim noctu sudore perfunduntur, refrigerant potius quàm calefaciant.* Nocent *præterea tali affectui & calida foměta, quæ quidem sicca sunt, eò quòd rorem similarium corporum depascunt, quæ humida sunt, quòd hũc digerũt, potissimùm vbi largius his vtimur, præterea quòd nimis rarum frigoriq; opportunũ corpus efficiunt.* Ac *de hac intemperantiarum coniugatione hactenus sit satis.*

† tepentes, quos medici γαλακτώδη, id est lacteos vocare cõsueuerunt. Sic legitur in Aldino exemplari.

CAPVT VIII.

AB *hinc multæ vt propositum est, siccitati iuncta caliditas esto non admodum multa.* In *eiusmodi intemperie primũ curationis modum seruabimus: sed vini vim, mellisq; copiam diminuentes, non solùm non augentes: ita vt mel prorsus non degustetur, vinum verò exhibeatur quod minimè sit antiquũ.* Iam *cibos apponemus* †*sub lactis tẽpore, sed si æstas est,* †*sub aquæ fontanæ frigore.* Sed *& ventriculum vngenius oleo tum* †*crudo, tum melino.* Ac *multò sanè magis si pluscula caliditas sit ipsum vinum tum aquosius exhibebimus, tum sub eo frigore quod fontis aqua per medium ver exhibet: illud nobis persuadẽtes, eiusmodi affectum* † *ad portionem esse febrem.* Quippe *quod illa vel in toto animali vel in corde*

† quos vocant κρηναίους id est fontanos.

† ὀμφακίνῳ.

† ἀνάλογον ὅτι πυρετῷ, id est proportione correspõdet febri.

de est, id propositus nunc affectus in ventriculo est. Atq; ipse scio me vnà cum præceptoribus primùm omnium vidisse hominem quẽdam maturæ ætatis non paucos iam menses vexatum. sed nec eorum quisquam affectũ eius intellexit, nec etiã ipse. postea verò cùm iam medendi [eius affectus] methodum inuenissem, venit mihi in mentem hũc vtique illum esse affectũ, quem olim fueram contemplatus. Melius autem est rem etiam exponã. Quippe vtilis omnino erit ijs qui audierint, non secus ac fuit mihi. Homo erat quadraginta annos natus: medio dum valebat, craßitudinis, & gracilitatis habitu. Is siti vehementer affligebatur, ac calidam auersari se dicebat, cùm illi frigidam nemo daret, tametsi hanc impense flagitabat, febricitare tamen medicis non videbatur, & ventriculus, quæ sumpserat, tribus aut quatuor horis pòst euomuit simul cum potione. Itaq; gracilis iam effectus est, ac periculo propinquus, minimè videlicet adiutus ab austeris acerbisq; tum cibis, tum medicamentis. Sumpsit verò & post cibum, austerum vinum is homo, cùm nec vltrà sitim toleraret, ac (vt aiebat) mori mallet quàm in cruciatu viuere, aquam frigidam simul multam super cibum hauriens protinus sitire destitit, paulò verò pòst plurimũ [eius] euomuit. Ab hinc horrorem in toto corpore sensit, pluraq; operimenta poposcit, cùm prius omnia abijceret, tũc igitur reliquum totũ diem † quo id fecit, † noctemq; totam

† Male legitur in impress. ἐφεξῆς pro ἐν ἕξ, † Addit antiq. codex μετρίως μὲν, id est moderatè quidem.

in quiete egit, cooperimentis se fouens. Venter verò circa mediam noctem semel excreuit, quæ mediocriter erant †cocta. Itaque nec siticulosus præterea erat. Postero autē die tum coloratior multò, tum firmior est effectus. Ac deliberabant iam medici an hominē lauare expediret: alij quidem suadentes, alij dissuadētes, vicit autem sententia eorū qui lauare suaserunt. Itaq; etiā lauatus citra offensam est, ac modicè †cibatus, tū melius ei quàm pridie vēter cōcoxit. Questus autē est quòd difficulter trāsglutiret, visumq; omnibus est propter vomitū, qui præter consuetudinē inciderat, vellicatam illi †gulam fuisse, ac proinde malè habere. Cæterùm vt etiam secutis diebus symptoma permansit, cōstabat nobis omnibus vētriculi imbecillitatem esse sanatam, gulam autem esse perfrigeratam. Nec sanè mirandū erat, sicut potione illa quod immodicè calfactum erat, ad mediocritatem est reuersum: sic quod mediocriter calebat, fuisse refrigeratum. Cæterùm gulam eius nemo potuit sanare: sed vitio in vitium mutato, tandem mortuus est. Alium verò huic similem non paucis annis pòst vidi, cū omnē ventriculi intēperiē discernere iam possem. Visum igitur est mihi statim maiore conatu refrigerandū esse, priusquam homo magis extenuatus simile quippiam priori ex refrigeratione pateretur. Tutius igitur visum est primùm refrigerantia medicamenta, quæ præcordijs imponuntur, experiri. Quo facto,

† συνεστῶτα. id est consistebant.

† διῃτήθη.

† στόμαχον Græcè legitur.

cto, æſtus ſanè ventriculi eſt remiſſus: cæterùm homo ſuſpiranti ſimiliter reſpirabat, tanquam ægrè totum thoracem moueret. Quin ipſe quoque interrogatus, talem quampiam ſentire ſe offenſam fatebatur. Aduerti itaque illi tranſuerſum ſeptum refrigeratum eſſe: proindeq; abiectis refrigeratorijs, foui locum oleo calido. Cùm autem reſpiratio ſtatim naturalem motus ſui ordinem recepiſſet, à fouendo deſtiti. Statui autem hominem longiore ſpatio moderatè refrigerare. Ergo & quæ extrinſecus applicui, infra magis impoſui à ſepto vmbilicum verſus recedens: & cibum potionemq́; omnem (excepto lacte) ſub fontanæ aquæ frigiditate exhibui. Atque ita longiore ſpatio ſanatus eſt, nuſquam alibi offenſus. Sciri tamen illud ante omnia debebit, vbi validè in ambabus qualitatibus immutata quæuis particula eſt, omnem eius actionem perire: nec facilè quod ſic eſt affectum, ad ſuam naturam reuerti poſſe. Vbi verò altera tantùm qualitas pluſculum immutata eſt (veluti nunc ſiccitatem finximus) reliquarum aliqua mediocriter ſe habet, vtique qui ita affectus eſt, ſanari poteſt.

CAPVT IX.

PROPONAMVS itaq; rurſus exuperare intemperiem calidam, huic autẽ adiũctam eſſe modò humiditatem, modò ſiccitatẽ, ſed mediocrem vtranque hac prius humĩditatem. Hanc intemperiem minore metu aqua frigida curabi-

mus: quãdo minimè ex ea lædentur vicinæ partes, quæ mediocriter se habeãt. Nam in siccis affectibus necesse est nõ ea modò quæ proxima sunt, sed etiã totum corpus gracilius reddi. Ventriculo autem ipso nondum siccato, vt nunc est propositum, nec totũ attenuatũ esse corpus potest: quare nec frigidæ potu lædi. Sicubi verò adeò vehemens caloris intẽperies ventriculum occupet, vt vsque ad cor ipsum perueniat, febricitare hominem necesse est. Quo minus mirũ est, si eiusmodi intemperiem maius periculum insequitur, sanatio tamen genere eadem est: tradetur autẽ postea, vbi de febrium curatione dissseretur. Qui autẽ cum siccitate cõiunctus calor est, eadem genere remedia poscit: cæterùm non adeò securus est refrigerantiũ vsus, propter eas quas retuli causas. Humida verò intẽperies, siue sola cõsistat, siue cum calore frigoréve coniuncta sit: omnium facillimè curatur. Et quoniam tres hæ intemperies creberrimè ventriculum affligunt, suntq; curatu facillimæ: harum curationum in memoria habent quicũq; absque methodo, hoc est via & ratione, morbis medentur: ac ad alias eam intẽperies (vt dictum est) transferũt, ignorãtes videlicet plures esse. Sunt porrò ipsius humidæ intemperãtiæ cùm sola consistit, remedia, cibi qui citra valentẽ calefactionem refrigerationémve siccent: præterea cõsuetæ potionis parcitas. Eius autẽ quæ cum caliditate coniuncta est, adstringentium & ciborum

rum & potionum vſus. Sint autem & hi auſteri ſine calefactione.† At eius quæ cũ frigiditate eſt coniuncta, optima præſidia ſunt, acria omnia, quibus admiſceri debebũt quæ acerba, † ſed citra manifeſtum frigus ſint. Optimũ eſt & his præſidium exigua potio, atque ea vini cuiuſquam inſigniter calentis, conſtat autem id minimè nouũ eſſe. † Ad portionem verò eorum quæ comeſta & bibita ſunt, etiam reliqua omnia quæ foris applicantur, adhiberi debebunt.

CAPVT X.

ET quoniam de his abundè tractatũ eſt: repetito rurſus ſermonis initio, capita eius colligamus. Calida ergo intemperies refrigerãda eſt, frigida verò calfacienda. Similiter humida ſiccãda, & ſicca humectãda. Quòd ſi per copulationẽ aliquam duarum qualitatum intemperies conſiſtat, miſcenda amborum cõſilia ſunt: ac quæ humida calidaq́; eſt, ſiccanda & refrigeranda, quæ verò humida & frigida, ſiccãda ac calfacienda. Ad eundem modum ſicca & frigida humectanda ac calfacienda, ſicca verò & calida humectanda & refrigeranda. Scire verò licet omnium harum peſſimam eſſe inter ſimplices ſiccam, in compoſitis ſiccam ſimul & frigidam. Atque hoc loco finẽ habeant ventriculi intemperies, quas ſcilicet extrinſecus nullus alit ſuperuacuus humor. Deinceps ad eas quæ ex eiuſmodi quapiam occaſione fiunt, ſtilum conuertam.

† Additur in Græcis codi. impreſſ. & antiq. manuſcriptis, καὶ μὴν δὲ καὶ τὸ ψυχρὸν ποτὸν, ἐπιτήδειον αὐτοῖς, id eſt quin & frigidæ potus eis confert.

† In Græ. legitur, citratũ manifeſtas refrigerandi vires.

† ἀνάλογον, i. ex proportione.

CAPVT XI.

SAEPE igitur in ipſo ſinu ventriculi contentus humor, qui aut calfaciendi, aut perfrigerandi, aut humectandi, aut ſiccandi, aut etiã horum aliqua per cõiugationẽ efficiendi naturam obtinet, intẽperiẽ creat: interim verò & in ipſas vẽtriculi tunicas (vt ita dicã) imbibitus ſiue impactus. Ergo prior affectus ſi ſemel cõſtiterit, per vomitum expurgatus, facilè quieſcit. Sin rurſus ex alia quapiam vel alijs particulis humor confluit, diligenter diſcerni indiget. Curatio verò poſt effectricis cauſæ cognitionem ſtatim ſe exhibet. Dictũ enim nobis eſt tum alibi, tum verò in ijs quæ de differentijs febriũ ſcripſimus, confluere nõnunquam ex alijs in alias particulas id quod in his redundat: veluti ex capite ad oculos. Quo caſu oportet curata ea parte, † quæ tranſmittit, dũtaxat firmitati proſpicere oculorũ: quò videlicet eorũ quæ ad ſeſe cõfluunt, minus prõptè quicquam admittãt. Ita igitur & in vẽtriculi affectu oportet vbi id quod ſuperuacuũ tranſmittit inueneris, omnẽ huc curam cõferre: de ventriculo autem tantiſper eſſe ſolicitum, ne quæ confluant, promptè recipiat. Id quod duplici (vt arbitror) ratione fiet: vna omniũ fluxionũ cõmuni: quippe quæ ab adſtringentibus repercutiuntur: altera verò nõ minus ipſa quoque omnium partiũ quæ ad bonã habitudinem reducũtur cõmuni: nempe ex ipſarũ temperiei mediocritate. Ergo primùm inſpi

† In antiquis eſt nõ πίμποντα, ſed πίπονθοτα i. quæ eſt affecta.

inspiciendum totum corpus est, an excrementosum, an plethoricon, id est nimia æqualium humorum copia redundãs fluxionẽ ventriculo immittat. Secundo loco si id non videtur, singulæ partes expendendæ. Atque in toto quidem corpore æstimando, tum redundantiæ, tum excrementorũ notas, & ex opere de sanitate tuenda, & ex libro de plenitudine didicisti. Super has tamẽ illa quoque æstimabis: primũ quidẽ in mulieribus an naturaliter nõ purgentur: mox in viris an excretio aliqua cõsueta his retenta sit. Plerisque enim ora venarũ quæ in sede habentur, vacuare superflua sunt sueta. Alijs profluens è naribus sanguis aut vomitus, aut alio quopiam † modò in certis periodis vas aliquod † reclusum. Noui enim tũ in ore, tum in faucibus id multis cõtingere. Non desunt quibus & per vẽtriculũ sanguinis expulsio certo tempore fiat: potißimùm ijs qui cùm vehementem exercitationem deposuerunt, à priore tamen victu non destiterunt: aut etiam artuum toto aliquo sunt priuati: veluti etiam Hippocrates indicauit. Sunt quibus diarrhϾ & choleræ certis interuallis omnem corporis redundantiã educant. Ab his illud æstimandũ, quánam victus ratione sit vsus: vtrúmne frequẽti cruditati aut satietati incideri, idq́; in ociosa vita, ac præcipuè præter consuetudinẽ, an contrà. Illud deinde perpendendũ, an aliud membrũ corporis certo temporũ circuitu vexari solitum, nunc non vexetur.

Alijs

† Non τρόπῳ, sed τόπῳ, id est loco legitur in Græco.

† Male legitur in impress. ἀποσομόμενον i. clausum, pro ἀνασομούμενον id est apertum.

† ἰσχιάς.

Alijs enim articularis morbus, aut †coxendicis, aut podagra: alijs cephalæa, aut etiam fluxio aliqua, quæ in oculos vel aures procubuit, nunc migraui ad ventriculum. Non paucis verò catharri & coryzę [id est destillationes per guttur & nares] quæ aßiduè vexabant, conuersæ certo tempore in ventriculi loca sunt. His igitur omnibus cõsyderatis, si quidẽ ex †minus momentaneis translatio facta est, quod superfluum est, rursus ad ea reuelles. Sin ex ijs quæ maioris sunt momẽti, ambobus simul consules eum semper summouẽs affectũ, qui fluxionẽ excitet. Fiet id si omnes corporis partes ad bonã habitudinẽ reducamus, ac omnes naturales expulsiones, fluxiles semper reddamus. Hæc quemadmodum efficere poßis, in opere de sanitate tuenda est præceptum. Nec illud latet, si propter æqualium in toto corpore succorũ redundantiam vẽtriculus fluxione tentatur, totũ corpus vacuandum esse. Simili modo si propter mali succi abundantiam, eam purgandam esse, atque hinc ad ventriculũ veniendũ. Prorsus enim cùm plures iam dies delata in eum superuacua sint, aliquid vitij ex malitia eorum cõtraxit. Itaque non intempestiuè qui ita laborat, absynthij potione vtetur. Sed nec quæ postea adhibenda prouidentia sit, quoad ventriculo pristinũ habitum recuperaris, latêre arbitror. Quippe si pro temperamento noxiæ fluxionis, intemperie aliquãdo laboret, corrigi nimirum per contraria præsidia po-

† ἀκυρω-τέρον.

stulat.

stulat. Facillimum verò est eiusmodi noxam corrigere, vbi paucos durauit dies. Nam si† desyderio eius qui curasset, longiore spatio permansit, aliquando tunicæ eius malo succo implentur: aliquãdo ipsa similaris earũ substantia intemperata non leuiter effecta, similis curæ indiget ei quã prius de intẽperantijs in hoc libro retulimus. Reliquum igitur est, vt exponamus quẽadmodum curari succus vitiosus debeat, qui in ventriculi tunicis est receptus. Sunt porrò ad eiusmodi affectus idonea pharmaca genere quidem ea quæ modicè purgant, sic vt eorũ vis super ventriculi & intestinorum loca non ascendat: aut si quid vltra, vasa tantùm in mesenterio contingant. Speciatim verò quæ ex aloë cõponũtur, sunt aptissima. Etiam si illa præsto non sint, aloë ipsa per se. Hæc itaque nõ elota valẽtius vacuat: elota purgat quidem minus, sed roborat ventriculum magis. expedit ergo paratam† habere, quam omnes medici picran, id est amaram vocant, atque hanc dupliciter confectã: vtique ex aloë elota & non elota. Admiscentur autẽ huic cinamomũ, & xylobalsamũ, & asarũ, & spica nardi, & crocũ, & chia mastiche. Sunto autẽ horũ cuiusque drachmæ sex: solius autẽ aloës drachmæ centũ. Præstantissimũ hoc medicamentum est ad vitiosos succos quæ in tunicis ventriculi habẽtur, vtiliusq; est eo sicco ex aqua vti duum paruorũ cochleariũ mensura, vbi mediocriter ac medio quodam modo eo

† δι' ἀπορίαν, id est ob indigentiam.

† ἔχειν non ἔχει, legendum in Græco.

vti ſtudemus, nam maximus eius modus ac abſolutiſsimus eſt duorum non vtique paruorum, ſed magnorum potio in aquæ temperatæ cyathis tribus: minimus vnius parui. Vtendũ verò hoc tẽpore & ptiſanæ cremore eſt, qui primus à balneo ſumetur. Nã medicamen ipſum ſolito purgantiũ medicamentorũ tẽpore dabitur. Poſt id verò vbi modicè inambulauerit & modicè ſe mouerit, de reliqua victus ratione nihil eſt immutãdũ. Sunt qui reponũt medicamentũ, excipiẽtes id deſpumato melle. Et fit quidẽ ita durabilius: cæterũ nõ perinde ad propoſitos hoc loco affectus vtile, cum & minus vẽtriculũ roboret, & magis aluũ deijciat. Verùm quibus lenta pituita vẽtriculo eſt infixa. ijs prius exhibenda ſunt quæcunque hãc diſſecẽt. pòſt deinde purgandũ. Quòd ſi ad vomendũ ſunt idonei, nõ inutile ſit per radiculam ex oxymelite vomere. Sin verò nec lẽtus humor ſit, nec craſſus, vtique abundè ſit à ptiſſanæ ſolius cremore vomuiſſe, itẽ à mulſa. Quo caſu ſumendũ vtriuſvis plus eſt, quàm vel nutrimenti vel etiam deiectionis cauſa ſumeretur, idoneum verò eſt & ſi mulſa in qua incoctum abſynthium ſit, bibatur. Nam id quoque tenues ſuccos quicunque videlicet in ipſius ventriculi ore continentur, commodè deorſum impellit. Sanè communis eſt totus hic ſermo qui de intemperie agit, cum ſanitatis tuendæ præceptis, ea ſcilicet ſui parte qua de parum firmis actionibus diſputat. Non enim profectò ea

quæ

qua de perditis, aut vitiosè functis agit. Quippe pars illa à sanitatis tuendæ contemplatione planè se iuncta est. Imbecilla verò actio prout magis minúsve talis est, aut ad sanitatis tuendæ, aut ad medēdi tractationē pertinet, leuiter quidem impedita ad priorem, grauius ad posteriorē. Discernitur vtraque ex eo quòd à consuetis actionibus obeundis propter noxæ magnitudinem vel desistatur, vel non desistatur.

CAPVT XII.

DICTVM *autem & de his est in opere de sanitate tuenda: quo vtique celerius trāseunda eorum tractatio nunc est: præsertim omni methodo, qua ventris intemperies sint curandæ, iam perscripta, siue hæ† firmius ei ex mora inhæserint, siue† leuius. Nec verò illud latêre puto, esse aliquando mistum ex tribus iam dictis simplicibus in ventriculo affectum, ita vt & ipsæ solidæ partes intemperie laborēt, & mali succi ita ventriculo sint infixi, vt elui ex facili nequeant, & alij in interno eius sinu cōtineantur. Potest nanq; interim fieri vt primus cum secundo cōsistat, potest & secūdus vnà cum tertio, potest & primus cum tertio, sæpe etiam omnes simul. Pro quibus methodū quam prius de vulneribus tradidimus, vbi omnes affectus simul cōiūximus, ad memoriā reuocabis. Quā nunc quoq; apponere nō sit inutile. Primū nanq; in eiusmodi cōplexu æstimabis à quo maximè discrimen ægro impēdere videatur.*

† καθ' ἕξιν.

† κατὰ χύσιν.

Secundo loco quid quǽve ex his causæ rationem obtineāt, & quæ ab ipsis efficiantur. Tertio quæ sanari ante alia poßint, & quæ non poßint: veluti de vlceribus quæ vnà cum phlegmonis constitere, ostendimus. Vbi nanque à quoquam affectuum nõ leue periculum instat, ad id quod vrget, dirigi primùm curantis consilium debet. Vbi aliud efficiēns est, aliud quod ab eo efficitur: ipsa causa spectanda. At vbi curari hoc ante illud non licet: ad id quod ordo dictat, est respiciendum. Atque in eo quidem curationis consilio quod ab vrgente initur, affectus magnitudo perpendenda est. Ea triplex est, alia quæ ex læsæ actionis præstantia spectatur, alia quæ ex propria affectus essentia, & tertia præter has quæ ex facultate, quæ læsum corpus gubernat, æstimatur. In eo verò consilio quod ex causæ ratione initur, animaduertendum est quidnam eorum quæ inter se cõiuncta sunt, augere aut gignere reliqua poßit. Quæ rursus vel gignantur, vel incrementum ab eo accipiāt. In eo verò quod ordo præscribit, quid ante quod, vel quid cum quo, vel quid post quid, sanari poßit. Fingatur igitur in ventriculũ defluere ex cerebro superfluum quendam humorem frigidum, atque eius occasione intemperiẽ quandam in ventriculo cõtractã iam esse: quin potius malũ iã succũ per totũ eius corpus media omnia similarium particularum spatia occupasse. In eiusmodi cõplicatis † dignatione maior est intem-

† ἀξιώματι καὶ ἔτι μεῖζον.

pe

peries, propterea videlicet quòd & ipsa † tẽperies. † εὐκρα-σία propriæ verò essentiæ ratione quodcunq; vtique tale fuerit circa propositũ in sermone ægrum. Ac ponatur ad præsens maximus trium affectus esse succorũ, qui in tunicis ventris cõtinentur. Esto (si libet) vt idẽ quoq; affectus morsus sensum faciat atq; ex eo ipso animi defectũ & sudores quosdã cum syncopes dissolutione accersat: ita videlicet, vt quatenus supra vires est, reliquis sit maior. Cõstat igitur primam esse adhibendã curã, vt ei quòd vires resoluit, occurratur. Deinde quoniam omniũ maximũ propriæ essentiæ ratione hoc finximus, vtique ad id primùm te verteris, ac primùm id sanes. Vbi id mediocriter se habuerit, ac neque vires amplius labent, neq; plurimum vitiosi succi in ventriculo sit: tum nimirũ ad causam accedes, illud pro comperto habens, non posse ad perfectionem vllum affectum sanari, manente adhuc ipsa vnde natus est causa. Ordo autem curationis, modò contraria inter se remedia, sicut in phlegmone & vlcere, indicat: (ostensum nãque est quæ phlegmonem sanant, ea maius reddere vlcus) modò alteri affectui nihil nocet, sicut in proposito nunc casu. Qui enim educit humorẽ qui in sinu ventriculi continetur, is humorũ qui in tunicis continentur alimentum adimit, æquè & qui cerebrum ita sanat, ne quam sensibilẽ redundãtiam creet, is veluti fontẽ fluxionis in vẽtriculum destruit. In his ergo ordo curationis cũ

ordine cauſarum conſentit, quanquã in alijs diſſentit. Cæterũ, quod ex magnitudine ſpectatur, id diſtingui prout dictũ eſt, debebit. Ac primùm quidẽ id agendũ eſt, vt ei quod maximũ eſt, propriã medicamentorũ materiem accõmodes: deinde pro cauſarũ ordine totũ cures. Etenim cùm neq; copia notabilis excrementorum in ventriculo ſit, nec eorũ quæ in capacitate eius continentur, nec eorum quæ in tunicis, ſed neq; mordicatio quæ viribus officiat: tum omnium primũ ſanãdũ ipſum cerebrum eſt. Ab hoc ſinus ipſe ventriculi vacuãdus extergendusq́; eſt: poſtea ipſæ tunicæ expurgandæ: poſtremò intemperiei eſt medendum. Dicta verò prius ſunt cuiuſq; horum medicamenta. Itaque nec prolixus habẽdus adhuc ſermo eſt, ſed finis iam libro imponendus. Omnium enim reliquarum partium intemperies ſimiliter ijs quas in ventriculo propoſuimus, ſanabuntur.

CAPVT XIII.

SEmper enim comparandum remediũ eſt quod ſit affectui contrariũ: ac illi remediorum indicatio quæ à laborãtis natura ſumitur, adijciẽda, de qua dictum in ſuperioribus iam eſt: dicetur tamen in ſequẽtibus vberius. Neceſſum verò erit & nunc paucis de ea mentionem facere. Prima quidem indicatio à laborãtis loci temperie ſumitur, quæ calfaciendi, refrigerãdi, ſiccandi, vel humectandi, vel aliquid horum cõiunctè cum alio, faciendi menſuram præſcribit. Secunda, ex eo ſumi

mi

mitur, quòd actio eius omnibus animalis partibus sit cōmunis, aut quòd cōmunē virtutē sumministret. Tertia, ab ipsa partis figura. Quarta, ab ipsius positura. Cuius portio est ad vicinas animalis partes societas. Tum præter hæc omnia, ipsa sentiēdi, vel acrimonia, vel hebetudo. Ac dicetur quidem in sequētibus de singulis horū latius: nūc paucis ea trāscurramus. Quæcunq; calidiores natura partes ex frigore laborant, hæ & liberalius & diutius calfieri postulant: sicuti etiā quæ frigidiores natura sunt, si ex calore laborent, refrigerari, & sicciores, si ex humiditate malè habeant, siccari. Ad eundem verò modū & humectari quæ humidiora naturaliter sunt, vbi ex siccitate laborant, tum vberius, tum diutius postulāt. Quippe eatenus redeat ad naturā eorū quodq; necesse est, quatenus à natura recessit: ac veluti quadā via retroferatur quæ in diuersum agat ei, quæ facta in ipso est, trāsmutationi. Cōtrà verò pars quæ calidior natura est, si calido morbo ægrotat, exigua breuísve tēporis refrigeratione eget: sicut quæ frigidior est calfactione. Ad quē modum in humidis quoq; & siccis se habet. Si quidem paruus est in eiusmodi in id quod præter naturā est, lapsus: † & rursus in id quod secūdum naturā, reditus. Vnde etiā minus periclitātur quicūq; cognato naturæ suæ morbo laborant. Non latet verò & quòd sicubi cōiugatæ intēperies inciderunt, eatenus hæ reduci ad naturā

† In antiq. additur, ὥστε id est quare.

postulant, quatenus à natura recesserunt. Atque ita quidẽ à temperamẽto laborãtis partis, auxiliorum indicatio sumitur. Ab eo verò quòd actio eius omnibus animalis partibus vtilis sit, aut paucis quibusdam, aut vni sibi, in ijs intemperiei generibus quæ absque humore infestant, vtique nihil ex hac indicatione sumitur. Nam & refrigerari, & calfieri, & siccari, & humectari, & per coniugationẽ quiduis horũ pati singulæ particulæ pro morbi portione requirũt. In ijs tamen quæ ex humoribus sunt ortæ, si particula soli sibi inseruiat, audacter vacues licet, prout affectus suadebit, sed tamẽ etiam virtuti attẽtus. Sin necessariũ opus eius sit omnibus animalis partibus, veluti ventriculi, & iocinoris: nõ leuis habenda solicitudo de robore virtutis est, ne hanc magna semel vacuatione vsus dissoluas. Est porrò cõmune opus, & venarũ, & arteriarum, & cordis, & thoracis, & renũ, & vtriusque vesicæ, tum eius quæ lotiũ excipit, tum bilem: cum vasis etiã quæ ab vtraq; procedunt. Cerebri verò opus, cùm sani sumus, ad voluntarias actiones necessariũ est, ijs scilicet instrumentis quibus eiusmodi actiones obimus. Cùm ægri sumus, necessariũ non est, nisi ijs tãtùm quæ ad respiratũ sunt deputata. Reliquorũ verò organorũ actio certè nõ est: ministerium tamẽ est ad vitã necessariũ, veluti pulmonis, & asperæ arteriæ, & † fauciũ. Ergo ex eiusmodi particulis quãprimùm vacuare redũdãtiã

† φάρυγγος

licet,

licet, prout volueris. Ex vẽtriculo verò, & iocinore vtcunq; vacuare nõ licet: sed cum cautione, vt ne quid virtuti officias. Quoniã autẽ non par est actionũ dignitas ad ægros seruandos, sed aliæ magis his, aliæ minus vtiles sunt: vtique ad portionẽ actionũ dignitatis etiã cuiusq; partis prospiciendũ est robori. Maxima igit̃ est cordis officij dignitas, atq; ægrotãtibus maximè omniũ necessaria. Cerebri verò ad vitã quidem par est momentũ: nõ tamẽ par robur eius in ægrotis requirimus, cùm necesse omnibus nõ sit neruorũ ac musculorũ opera vti. Itaque abũdè fuerit, si tantum eius seruatũ sit, quo respirationis munus sit obeundũ. At vero iocinoris opus omnibus particulis per necessariũ est: nõ tamẽ adeò saltẽ perpetuam necessitatẽ habet sicuti ipsius cordis. Ad portionẽ autẽ iocinoris, etiã ventriculi opus se habet. Intelligens ergo omniũ particularũ, tum functiones, tum vsus, quos in alijs cõmentarijs tradidimus: haud difficulter inuenies, quatenus cuiusq; robur custodiri oporteat. Ad eũdem verò modum & quæcunque partes alijs authores facultatum sunt, harũ quoq; robur seruare decet pro facultatis earum vsus portione, quo videlicet animalis partibus sumministrent. Sanè de his particulis illud (arbitror) didicisti, cerebrũ neruis, ac musculis, cor arterijs, iecur venis suppeditare virtutẽ. A figura verò indicatio ipsius modi vacuandi excremẽti suggeritur, ad hũc modũ: Ventriculus

vomitu deiectioneq; inanitur. Intestina *deiectione tantùm, sicuti etiam iocinoris caua.* Renes *verò, & vesica, ac iocinoris gibba, si multo vitioso succo sunt referta, per deiectiones, & pharmaca deiectoria (κατοτίρικα Græci vocãt) expurgãtur: sin mediocri, per vrinales meatus.* Cerebrũ *verò per palatũ, & nares, & aures.* Pectus *& pulmones per asperã arteriam, & fauces.* A *situ indicatio dabitur, tum ad solidarũ intemperies, tum autẽ ad succorum vitiũ sanè nõ leuis.* Nam *qui per summa corporis intẽperie laborãt, ijs medicamẽta quæ intẽperies requirit, applicabimus. Quibus autẽ in profundo corpore intẽperies est, in ijs rationẽ interualli inibimus. Si enim medicamentis ijs vtêre quæ intẽperies requirit, vtiq; multò imbecilliora, quàm pro vsu tuo ad locum affectũ peruenient.* Iam *ad vacuationes quoque nonnihil situs indicat, dum societatem laborãtis particulæ cum alijs docet.* Nam *nisi illud cõpertũ haberemus, quòd cauo iocinoris subijcitur vẽtriculus, & ieiunum, tum quod ieiuno ipsi tenue intestinũ succedit, id verò colon excipit, ac colon quod appellant rectum: vtique inuenisse illud nõ licuisset, quòd iecur, & per aluum, & per vomitum expurgari poßit. Cæterùm aptior sit prior vacuatio, tanquam vsu iam callentibus intestinis iocinoris superflua tolerare.* Nõ *spernẽda verò indicatio est, & ea quam sensus partiũ acuitas hebetudoq; suppeditent : quando omne medica-*

men

men contemnunt quæ tardi ſunt ſenſus, etiam ſi nō leuiter mordeant. At quæ acuti ſunt ſenſus, eorum vires dolore reſoluuntur. Expedit igitur has nec confertim, nec ſemel valentibus auxilijs mederi tētes, ſed tutò potius in tēpore. At vbi tardus eſt ſenſus, in his etiā celeriter obire quod iuſtū eſt licet, ſemel vſis remedio quod ſit idoneū. Verū quod ſuprà dixi † de horū indicatione, latius diſceptabitur in ſequētibus, idq́; eo præcipuè loco, quo de tumorū præter naturā curatione agemus.

† Habent antiq. codic. non ἀπὸ τούτων, ſed ἀπὸ τῶν τόπων. Ita autem vertendū erat. Verū quòd dixi diſceptabitur et rurſus latius de indicatione à locis ſumpta. idq́; eo præcipuè loco vide hæc infra in libro 3. cap. 17.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete,

LIBER VIII.

Quæ in octauo libro Methodi medendi habentur.

De febrium diariarum differentia, & quas ob cauſas contingere ſolent.
Quæ naturæ promptius à diariis corripiantur.
Quos febricitantes cogamur nōnunquā etiam inter initia acceſsionum cibo reficere, quibus ſi à medicis inedia iniungatur, quantum inde lædantur.
De frigidæ exhibitione.
Methodus curationis eorum quæ vētriculo accidūt. Et ſunt: Oris ventriculi imbecillitas.
Si ventriculus intus vritur.
Si aluus fluit.
Si appetentia ſit deiecta.

Si venter omnino adstringetur.
Si rosione vexetur.
Si flatuum copia adsit.
Si cruditas in acidam qualitatem sit mutata.

De febrium diariarum dignotione, & curatione.

CAPVT I.

VEMADMODVM verò febres quoq;, nõ secus quàm alij morbi: qui ex intẽperie in nobis cõsistũt, quosq́; in præcedẽti libro narraui, methodo curentur, tempestiuum nũc dicere videtur. Quod igitur Eugenianæ charissime, simplicium ac primarũ partiũ (quas Aristoteles similares vocat) natura ex calido, frigido, humido, & sicco, inter se mistis cõstet, vno volumine ostẽdimus, in quo de elementis secundum Hippocra. *disputauimus. Quòd verò ex eo quòd hæc calidior sit, illa frigidior, vel humidior, vel siccior, vel simul horũ aliquibus copulatis affecta, simplices ac primæ particulæ inter se differãt, id in libro de tẽperamẽtis est assertũ. At in libro, quo de morborũ differentijs agitur, duo in vniuersum esse morborũ genera, quæ in simplicibus animalis particulis oriantur, docuimus. Alterũ, quod etiã secũdis, & cõpositis, & instrumẽtalibus sit cõmune. Vocauimus autẽ id vnitionis solutionẽ. Alterũ ipsarũ peculiare, quod in calidi, frigidi, humidi, & sicci intẽperie consistat. Esse autẽ ex intemperantijs ipsis, quæ quidem in vna sunt contrarietate, simplices: quæ in ambabus, compositas. In ea itaque quæ est*

in

inter calidum, & frigidum oppositione, duas esse simplices intẽperies. Alterã, vbi quicquam tanto efficitur, quã antè erat, calidius, vt eius lædatur actio. Alterã, vbi pari modo inualuit frigidũ. In ea verò oppositione quæ est inter humidũ, & siccum, alteras etiã geminas, nẽpe humidã, et siccã. Copulatis verò inuicem simplicibus, alias existere quatuor, humidã & frigidã, humidã & calidam, siccã & frigidã, siccam & calidã. Traditæ verò sunt & causæ, quæ has intẽperies generẽt, in alio libro, in quo morborũ causas reddidimus. Sanè vnus quispiã morborũ est quos intemperies creat, & febris: vtiq; cùm adeò immodicè auctus calor est, vt & hominem offendat, & actionẽ lædat: quando si neutrũ adhuc efficiat, quãtúmvis sit homo nũc quàm antè calidior, nondum tamen febricitare eum monstrauimus. Quoniam autem quicquid præter naturã in nobis oritur, siue speciale nomen sortitũ sit, siue generale, id extra corpus nõ est, sed tum pleuritis, tum phlegmone, tum morbus, tria simul in vno cõsistunt corpore, verbi gratia Dionis, indicat autẽ & horum quodq; propriã indicationem, æquè profectò vt eius quod maximè omnium speciale est, ipsæ differentiæ: ob hæc vtilius visum est seorsum de febriũ differentijs tractare, quò omnibus prius præparatis, sermo nobis hoc loco citra omnem eorum qui parum rectè de ijs scripserũt, refutationẽ absolueretur. Reuocemus igitur ad memoriam discriminis ea-

rum capita, quò propriam ex vnaquaq; indicationem ſumamus. Eſt igitur vna earum differentia illa, in qua cauſa adhuc adeſt febrim creans, aut febri excitata iā deſiit. Altera verò qua vel (vt Græci loquūtur) hectica febris eſt, quæ iā facta eſt: vel etiā (vt aliquis eorundē dixerit) ſchetica. Nā quoniā eos affectus qui facilè diſcutiuntur, ἐν σχέσει Græcè vocant: qui tales non ſunt, ἐν ἕξει: cōcedendū eſt dilucidioris doctrinæ cauſa etiā febriū ipſarū eas quæ ægrè diſcutiūtur, hecticas: quæ facilè, ſcheticas nominari. Dicendūq; febrium alias facilè ſolubili affectu eſſe, perinde vt percalfactū in Sole lignū. Alias difficilè ſolubili, veluti quod igni eatenus excalfactū eſt, vt iam accendatur, & fumum edat. Hæ ſunt primæ febrium differentiæ. Quas vbi cum ſummis primū indicationibus iunxerimus, mox ad magis illis ſpeciales veniemus. Prima enim omnis febris indicatio veluti à morbo eſt, ablationem eius præſcribens. Secūda verò ceu abs tali eſt morbo, quæ non abſolutè ſublationem, vt prior, ſed certam quandam ſublationem indicat. Nam cùm febricitātes ex intemperie laborant, neceſſe eſt ſanationē quoque eorum intemperātiæ depulſionem eſſe. Omnis autem exceſſus per contrarium exceſſum ſanatur. Etenim id quoque antè eſt oſtenſum. Quare febrilis quoque intemperantiæ exceſſus per cōtrarium exceſſum ſanabitur. Eſt autem febrilis intemperantiæ exceſſus in caloris abūdantia. Huic

ergo

ergo ad † temperamentum via erit per id quod refrigeret. Itaq; ſi iam præſens febris eſt, ſed cauſa quæ eam excitauit, iam deſiit: huc tantùm ſanandæ eius conſilium dirigetur, vt refrigeretur. Quare quærenda nobis talis materia eſt, quæ cũ redundante calore paria refrigerando faciat. At ſi in generatione adhuc febris eſt: cauſa quæ eam accendit, ſubmouenda eſt. Sin pars eius iam genita eſt, pars in gignendo adhuc eſt: vtrique conſulendum eſt. Primùm quidem ſubmouendo quæ eã accendit cauſam, deinde extinguendo quæ ab hac accenſa eſt febrem. Ergo niſi quis ad vnguẽ memoria teneat, & quæ cauſæ febres generent, & in quo cuiuſque corporis affectu: is nunquam methodo febri proſpiciet.

† εὐκρασίαν.

CAPVT II.

DICTVM nanq; eſt in ijs corporibus meatuũ cõſtipationẽ febrem excitare, in quibus quod tranſpirat halituoſum nõ eſt (ἀτμῶδεις Græci dicunt) cuiuſmodi viſitur in ijs qui boni ſunt ſucci: ſed mordax & acre, fumo fuliginíve non abſimile. His igitur corporibus ſaluberrima eſt ex aqua dulci, & tẽperata lauatio, tũ frictio quæ rarefaciat, & exercitationes mediocres, & victus, qui dulces efficiat ſuccos. Aduerſiſſima verò ſunt lauatio frigida, et aluminoſa, & lauationis abſtinẽtia, & exercitatio acuta, et frictio, vel planè nulla, vel dura, & victus mali ſucci, et vigiliæ, et ira, & triſtitia, & cura, vſtioq; in Sole,

&

& fatigatio. Verùm de reliquis pòst dicã. De stipatione verò meatuũ, vnde digressus sermo est, liquidò scire licet solam eam, si reliqua omnia desint, accendere febrem posse. Si itaq; eiusmodi naturas à conuenientibus sibi lauationibus prohibeas, protinus febricitant. Vidisti autem profectò quo tempore Romæ nobiscum egisti, aliquos ita laborare. In quibus qui mirificam diatriton transmittere eos in cibi inedia censent, ipsi † difficillimas febres † faciunt: quando protinus in primæ accessionis inclinatione, in balneũ eos ducere oportebat: ibiq; sinere crebrò, si vellent, nedum semel, aut bis lauare. Ego nãque reliquis omnibus omissis, eum tibi in memoriam reuocabo, qui in aquis aluminosis (quæ Albula vocant) lauerat: ac ex eo cute densata, pòst cœperat febricitare. Quippe satisfaciet is pro claritate sermonis nostri, veluti exemplum. Sanè hominem inuisebant medici quidam non incelebres, alter Erasistratius, alter methodicus, visum autem est ambobus hominem à cibo continere. Quod tamen nos, cùm post illos digressos superuenimus, non permisimus sed statim in balneũ perductũ, & tepẽti oleo largissimè perfusum, tũ blandissimè perfrictũ, quã plurimum temporis in calidi solij aqua versari iussimus. Mox egresso, ac frigida ex consuetudine vso, tum sindone cooperto, considere paulutum ad vires recreãdas præcepimus. Postea denuò in balneum perducto, ac rursus similiter tum vncto,

† κακονθεστάτους. † In antiq. non καταψύξουσι, sed ἐπανάξουσι legitur.

*tum perfricto,ac in calida morari iuſſo,dein rurſum educto ac frigida merſo deterſoq́;, exhibuimus cibum,protinus quidẽ,vt egreſſus eſt,atque aquã bibit ptiſſanæ cremorem:dein paruo interuallo lactucam:ac poſt hãc ex ſimplici albo iure piſcium aliquid eorum qui molli ſunt carne:cuiuſmodi ſaxatiles ſunt omnes,& aſelli quos vocant.*Porrò *nõ alienum ſit,quo nihil narrationi deſit,omnia recenſere.*Tempus *anni erat quo hæc agebãtur,paululum poſt caniculares quos vocãt dies.*Homo *ipſe circiter quinq; & triginta annorum,colore nigello,& habitu corporis gracili,atque hirto:tum qui tangentibus etiam cùm valeret,manifeſtè calorem exhiberet mordentẽ.* Vri*nas quoq; habuit abũdè flauas:ac ſi pluſculũ cibo abſtineret,etiam mordẽtes.Aluus aſſiduè ſicca erat.*Tum *quæ excernebat,exigua acriaq́; & ſicca.* Mores *animi ad iram & cogitationẽ propenſi.*Ip*ſe pauci omnino ſomni, & qui perpetuò de vigilijs quæreretur.* Hic *quodã loco quo negotiorũ gratia conceſſerat,albulis(quæ haud longè aberant)eſt vſus ſeptima(vt aiebat)diei hora:ac ter quaterq́;ſe lauit,ſalubriter ſibi cõſuluiſſe ratus.*Hinc *quoq; vbi rurſus in agrum ſe recepiſſet ac cibũ ſumpſiſſet,& paululùm indormiſſet,venit ad vrbem ſero veſpere: vbi deſtitutus idoneo balneo,nocte febricitauit.*Cùm *autẽ tertia ferè diei hora contẽplati eum medici eſſent, iuſſerunt non eũ modò diem,verumetiã poſterum totũ per*

in

inediā trāsigere: quò tertiæ diei noctem obseruarent. Atq; his dictis abierūt. Nos tum lauato, tum vt prædictum est, cibato: ministris præcepimus, si medici vesperi venirēt, quiescere hominē dicerēt: eosq; statim remitterēt, ac postridie manè redire iuberent. Vt verò abierunt, rursus hominē simili modo lauatū, ac cibatū, ijs ipsis quæ egimus, dormire probè fecimus. Accedētes autē manè postridie medici, censuerūt etiā eo die cibo illi abstinendum, etiā si quāmaximè sine febri prorsus esset. Illo verò promittente se facturū quod iuberent, scis quātus illis digreßis risus sit excitatus quem nos paulò pòst superueniētes deprehēdimus. Non fugit verò nec quomodo cum laborante ipso sit actum. Nam quoniā (inquam) cùm valeres, bis lauare solebas, ac medici cibū tibi omnino circuncidunt: nec illis iure in totum obsequendum esse, & aliquid eorū quibus per sanitatē es vsus, immutandum arbitror. Eo verò putāte me sibi suadere vt lauaret quidem, sed nō bis: tum paratum se affirmāte quicquid iußerim exequi: ergo (inquam) neq; inediā tolerabis, neq; lauabis bis. Siquidem & laborasse mihi videris iam triduo, & calfactus vehemētius à Sole fuisse. Propter igitur laborē (inquam) & vstionē, vnā te adijcere lauationē ad duas oportet, ac ter mihi audientem lauari: quoniā id mihi facturum te pollicitus es. Ille subridens, dura (inquit) imperas. Cæterùm quoniam stare pactis est iustum, faciam quæ iubes.

bes. Quæ verò medici post hæc egere, nosti planè quanto erant digna risu. Bis iam lauatus fuerat, pransusq; dormierat, cùm circa occasum Solis ministrorum quispiam adesse medicos nũtiat. Hic verò febricitare se simulat: ac veste circundatus † inuolutusq; quo minus bibisse vinũ ab † εἴσω τῶν
ipsis deprehenderetur, amico cuidam mandat, στραφοῖς.
medicis, si quid percontentur, pro se respondeat. Erant autem de more, vbi inuolutum curiosè hominem etiam cum capite viderent, primùm illud solenne ipsi rogaturi, quota hora acceßio inuasisset. Cùm autem amicus respondisset, fermè ne vnam quidem integram ex quo cœpisset, interceßisse horam: cum horroréne, an frigore cœpisset, rogant. Eo cum horrore respondente, tangunt hominẽ iam corpore propter risum, & operimentum madentem. Itaque vbi hominem laudassent quòd sibi obtemperasset, nec quicquam ante tertiæ diei acceßionẽ deliquisset: ob id ipsum (inquiunt) nunc te deseruit horror, estq; sudori, inditium, ac multa humiditas circa cutem: quæ haudquaquam euenisset, nisi inediam tolerasses, & triduum transmisisses. Iußis igitur propinquis, si quæ guttulæ illi manarent, diligenter detergerent, ne frigore afficerentur: tum manè se redituros præfati discedunt, ne tum quidem post sudores iusso homine nutriri. Visæ nanque sunt illis noctes eo tempore breues: vtiliusq; esse postridie manè nutrire. Digreßis igitur ipsis, persusus

sis

ſudore iuuenis, ita vt inuolutus veſtibus fuerat, in balneũ cucurrit, ac tertiò lauit, & ſimiliter eſt cibatus. Poſtridie priuſquam aduentarẽt medici, egreſſus domo dedita opera eſt, ne ſe deprehẽderent. Itaq; cùm paulò pòſt venirent, & egreſſum intelligerent: mirati inter ſe ſunt, quid tandem hominẽ egredi ſubegiſſet iam bidui paſſum inediam. Ergo ſi hoc vno malè ab eiuſmodi medicis ægri afficerẽtur, quòd pluribus diebus in cubilibus detinerentur, cùm liceret ſine intempeſtiua hac inedia multò citius ad conſueta vitæ munia redire: eſſet profectò vel id pergraue. Verùm lõge grauius eſt quod accidit. Cùm enim memoratæ naturæ vbi ſub tali victu reguntur, grauiſsimis occupentur febribus: qui hunc iniungunt medici, nihil mihi à carnificibus differre videntur. Non enim veluti qui humidi, ac boni ſucci ſunt, vbi in febridiaria trãſmittere mirificã diatriton coguntur, vnũ id tantùm patiũtur incommodum, quòd fruſtra cruciantur: ſic etiã naturæ iam cõprehenſæ: imò ex longiore inedia acerrimis acutiſsimiſq; corripiuntur febribus, à quibus promptus eſt in hecticas tranſitus: atq; ab his rurſus in torridũ maraſmum, aut ſi os ventriculi facilè iniurijs patet, in eum qui συγκοπὴν, id eſt animi defectũ infert. Audiſti enim ſubinde nõnullis talium medicorũ dicentem me, licere ipſis euidenter intelligere quantũ mali cõmittant, dum eiuſmodi naturas in inedia cuſtodiunt, ſi velint, dũ

ſani

ſani omnino ſunt, biduũ eos inediam iubere tolerare. Cernent enim illico febricitãtes, idq́; ob nullum profectò aliud quàm famẽ. Siquidem cui nec ſuberat prius quicquam in corpore quo grauaretur, nec quicquã illi interim acceſsit extrinſecus noui, is planè ex inedia febricitauit. Quando enim (vt dictum eſt) nõ vnus, altérve ſic intemperatorũ, ſed planè omnes vbi inediã tolerarunt & balnei ſolio abſtinuerunt, febri corripiuntur: ne vel leuis quidẽ amplius relinqui nobis ſuſpitio poteſt, quaſi ob aliud quippiam & non inediam febricitarint. Quibus nanq; in corporis temperatura ſiccũ præualet humido, & calidum frigido, his corporis habitus gracilis, hirſutus, & nigrior eſt, ac reliquis tribus intemperamentis quæ hoc ſunt minus calida, tactu calidior aduertitur: plurima quoque his flaua eſt bilis, vrinæq́;, ac deiectio bili ſatura, & pulſus magni, & ſomni leues, & pauci, & †animi impetus vehemẽs. Ergo rectè horum Hippocrates, tum generalem victus formulam cuiuſmodi eſſe cõueniat, tum quot ac qualia ſymptomata in eiuſmodi homines incidãt, nõ ſolùm vbi totũ diẽ in cibi inedia trãſegerint, verũetiã vbi altero cibo, qui pro prãdio datur, abſtinuerint, prodidit. Quippe in ſexto de populatim graſſantibus morbis, ita inquit: In calida natura refrigeratio, aquæ potio, quies. In libro autẽ de acutorũ victu, quem aliqui†Cnidijs ſentẽtijs adſcribunt, cùm de ijs diſputat qui ſoli-

† θυμὸς, id eſt ira.

† πρὸς τὰς Κνιδείας γνώμας ἐπιγρά-φουσι, id eſt aduerſus Cnidias ſententias inſcribũt.

tum prandium dimittunt, etiam huius naturæ hominū meminit, πικροχόλους eos Græcè, quasi amaræ bilis homines, ab redundāte scilicet succo nominās. Habent verò eius verba se ad hūc modum: Sed & qui bis die comedere cōsueuerūt: ij si nō prandent, ægrotant, tum imbecilli & infirmi fiunt, ac timidi ad quoduis opus: præterea † cordis dolorem sentiunt. Siquidem suspensa illis viscera vidētur, & calidū, pallidumq́; mingūt, & deiectio vritur. Sunt præterea quibus os [† ventris] amaricat, oculi cauātur, tempora † saliūt, & extremæ partes frigēt. Hæc vbi prædixit, mox alia quædam, tum de cœna, tum de nocte, ad finē sermonis ait huiusmodi notæ homines (quos πικροχόλους vocant) tum vnicum in die victum, tum inediā, quàm alios homines difficilius ferre: vnā nimirum in eo libro exponens partē eorū, quæ in sexto Epidemion monuit in vniuersum: nempe quod ad victum spectat. Nam refrigeratio quàm calidis naturis suasit, efficitur cum ex alijs quibusdam, tum nō minimè ex cibi exhibitione. Quinanque originalem temperaturā pariū moderatam habent, horum insitum calorem, si squalens acerq́; est, cibi mitiorē minusq́; mordentem reddunt. Sanè illud non latet, & boni succi, & exquisita debere esse quæ his exhibeātur nutrimenta: non tamen ea quæ boni succi, propterea quòd exiguum huiusmodi substantiæ in se habent, nominentur, ac nutrire nequeant: imò quòd vtile plu

† καρδιαλγίαν, i. dolorem in ore ventriculi: vt initio li. 2.

† ventris, nec in Græco est exēplari, nec censeo addendum.

† πάλλονται, id est palpitant.

plurimum in se cõtineant. Sunt nanq;. & maluæ & braßicæ, & betæ, & lactucæ, & deniq; omnia olera, & †fructus, nutrimenta, cùm substantia in his habilis ad alendũ cõtineatur. Verùm sicut in his exiguum est quod nutrit, nõ exiguũ quod est inutile: ita in pane puro, & ouis, & carne, et alica, plurimũ est quod nutrit, minimũ quod est inutile. Quòd si id inutile quod admistũ vtili est, præterquam quòd non nutrit, etiam acrem, aut †acutam, aut acerbam, aut amaram, aut deniq; vitiosam quampiam qualitatem habet: non modo non propriè nutrimenta sunt, sed etiã medicamentosæ facultatis non parum in se habent. Expedit igitur tales homines illis nutrire cibis, quicũque nec medicamentosam vllã sensu perceptibilẽ vim habeant, sed nec ipsum quod nutrit plurimũ quando hoc quoque si exuperat, vitio non caret. Principio nanq; nec quæ in ventriculo eorũ agitur concoctio est exacta, nec, si vẽtriculus ea superet, quæ in venis obitur, est absoluta. Quòd si hic quoq; haud magnus sit error, saltem tertiam (quæ singulis partiũ propria est) difficile fuerit in omnibus illis ritè perfici. Conueniet profectò huic, & vt frigidũ humidumq; quodammodo ei nutrimentũ exhibeas, vbi corpus tum calidius, tũ siccius solito est redditũ. Quare commodißimus huic est ptissanæ cremor ad vnguẽ coctus, in quo nullum sit superfluum condimentum: vtpote qui & refrigerare, & humectare, ac sine siti seruare

† ὀπῶραι.

† ὀξεῖαν id est acidam.

hominem poteſt:cum eo quòd nec halituoſum,nec humidũ,nec ſiccum detinet excrementũ. Voco halituoſa quæcunque per cutim foris effluere ſunt apta. Humida,quæ per veſicam. Sicca,quæ per aluum. Quippe à vincẽti in ſingulis eorũ ſubſtãtia,nomina ipſis impoſui. Quòd autẽ nullum horum retinebit ptiſſanæ cremor,manifeſtum eſt. Quæ enim per aluũ excremẽtorũ deiectiones ſunt eas adſtringentia retinere ſolent. Quæ per vrinas,& vniuerſam exeũt cutim,hæc detinent ea quæ exiguis meatibus inhærent: ἐμπλαττόμενα vocant, præterea quæ valenter adſtringunt,ea στρυφνὰ Græci vocant. Ptiſſana verò nec exiguos cutis meatus obturandi,nec adſtringẽdi vim habet vllam. Ac quòd non adſtringat quidẽ,vel guſtus ipſe docet: cuius vnius eſt propriũ, quod adſtringendi vim habeat,diſcernere. Quòd verò nec cutis meatibus lentitia craßitudinéve ſua inhæreat,id ratiocinari ex alijs eius effectibus eſt prõptum. Nã ſiue ſordidũ corpus extrinſecus ptiſſana defrices,vtiq; ſicut aphronitrum, & mel deterget. Siue ex ventriculo per vomitum educere mediocrem pituitã velis,nihilominus mulſa vtilem ptiſſanæ cremorẽ experieris. Additum tamen in dictionẽ eſt,mediocrem:quoniam ſi multa & vehementer glutinoſa,& craſſa pituita ſit,hanc radicula ex oxymelite, non mulſa,aut ptiſſana detergere eſt habilis. Eſt ſanè & aqua mulſa ad omnes antè dictas expulſiones idonea. Verùm nec

ſitim

ſitim reſtinguit vt ptiſſana, & in amara bili abundãtibus naturis facilè vertitur in bilẽ. Optimum igitur (vt prædiximus) in eiuſmodi temperamentis nutrimentũ eſt ptiſſana. Proximum ab hoc aliqua, cui paululũ aceti ad faciliorẽ diſtributionem ſit adiectum. Tertiũ, quæ ſine aceto liquida eſt, non craſſa: qualem nonnulli præparãt adſimilem pulti. Inieciſſe verò huic, dum coquitur, aliquid porri ſatius eſt. Nã quòd tũ anethi, tum ſalis aliquid neceſſariò habebit, neminem latet. Quinetiam in furno coctus panis vtilis eſt cibus: ſicut etiam è piſcibus ſaxatiles omnes. Nec ipſis minus aſelli: niſi ſi prope lacum, aut magnũ flumẽ, quod in mare decidat, † depaſti, humidam magis glutinoſamq́; habeant carnem. Proximè aſellos ſunt ſole & torpedo, itemq́; lupus & mulus, pòſt mugil è pelago. Omnis autem piſcis deterior eſt, qui prope lacum qui mari coniungitur, aut magni fluminis oſtium paſcit. Ex volatilibus autem optimi ſunt perdices, ac montani omnes † paſſeres. Ab his gallinacei, & phaſiani, & iuuenes colũbæ. Sed nec hæ tamẽ intus claudẽdæ, cùm excrementoſa ſint omnia quæ exercitatione carent. Excremẽtoſa verò nõ minus ſunt, tum lacuſtria, tũ paluſtria omnia. Quo fit, vt etiã ex ipſis ſuillis carnibus optima ſit montana. ab his deinceps hœdi ſunt in omnibus iam dicti fugienda, tũ vetula, tũ recens ædita, ſunt. Illa namq; duriora. concoctuq; difficilliora ſunt: hæc immodicè humi-

† νεμόμενοι, id eſt paſcentes.

† στρουθοὶ id eſt auiculæ.

da, & excrementosa: ac potißimū quæcunque ex animaliū generibus sunt, quæ naturaliter humida sunt, vt oues, suesq;. Verùm de omniū ciborum facultate alibi præcepimus. Nunc veluti alia in hoc opere, sic ista quoque exēpli causa sint dicta. Siquidem propositum nobis in hoc est, nō tanquā in ijs quæ de alimentis, & medicamentis scripsimus, materias inuestigare, sed solas facultates generales. Nihil autē profectò referat, generalésne facultates, an vniuersales, ipsas appelles. Reuertamur ergo rursus ad propositū. Quibus acre aliquid quotidie transpirat, ij si cutis ipsis stipetur, promptè febri corripiuntur. Stipant verò hanc tum quæ adstringunt omnia, veluti paulò suprà memorauimus de Albulis aquis: tum quæ lentitia craßitudinéve sua exiguis meatibus inhærent. Aliquādo autē ipsius cutis immoderatior siccitas exiguos ipsius meatus densat. Proinde qui œnanthe in balneo vtebatur, hūc, nos vidisti quo tēpore inæqualitatē sentire se quereretur vti, vetuisse. Simili modo & qui largo vino, cum oleo exiguo vtebatur: itē, qui lentiscino, tum cùm densitudinem sentiebat, hunc quoq; de cætero (vt scis) vti prohibuimus. Inhibuimus non minus & eum qui quotidie insolabatur, et eū qui puluere vtebatur. Alteri verò qui iam ad inæqualitatē febrilē peruenerat, vehemētiā remittere frictionis iußimus. Iam aliū (vt scis) curauimus mirantē quo pacto vna lauatione, ac debita frictione horridam eius

multorū dierū inæqualitatē dissoluerimus. Vtebatur autē & ille adstringēte oleo: hoc inquam iure propter alios vsus celebri: Hispanū vocant. Hoc igitur mutantes, ac Sabino tum pinguiter, tum molliter vberius perfricātes, ac bis lauantes, illico sanum reddidimus, Non solùm igitur hæc omnia vitāda ijs sunt, qui fumidū & fuliginosum è corpore exhalāt: sed etiā quæ glutinosum, & quæ crassum gignūt succū: quādo hæc paruis meatibus inhærentia trāspirationem morantur. Retinent nō minus (vt dictum est) trāspirationē, & quæ cutim immodicè siccant. Multos si quidē talium cùm Sole vterentur, alios verò cùm vberiore nitro, alios cùm sale, aut exercitatione multa, aut frictione dura, præterea frictione sicca (ξηροτριβίαν vocant) [& calidis fomentis] & puluere, & horū occasione quotannis ægrotarēt, ipse testis es, vt ab his prohibitos, multis iam annis sanos seruauerimus. Sunt autē merito eiusmodi præcepta, tum valentiū, tum eorum qui de valetudine querūtur cōmunia. Non enim ei quæ iam facta est febri cōsulunt: sed ei quæ nūc in generatione est, prospiciunt, tollendis scilicet ijs quæ illas excitant causis. Quippe quæ adhuc in generatione febris est, dum aufertur causa, ipsa vnà interit. Quare quæ in libris de sanitate tuēda de eiusmodi tēperamentis sunt prodita ea omnia ad eos qui febricitare incipiūt, siue id sanationē appellasse oportet, siue † prouidentiā, sunt trāsferen-

[Ista non sunt in Græcis.

† προφυλακὴν, i. præcustodiam.

† Male legitur in impreſſ. ἰώματα, pro ἰώμεθα.

da. Siquidem † ſanamus id febris quod iam inuaſit, etiam ſi exiguum eſt. Proſpicimus ne quid amplius proueniat, adimentes cauſam.

CAPVT III.

VELVTI verò iam dictarum maximè naturarũ, & cùm valent, & cùm de ſe queruntur, illud cõmune conſilium eſt, vt fluxile & tranſpirabile vndique corpus reddatur: ita illud quoq;, vt tum vigilias, tum iram, tum triſtitiã, tum curã, tum vſtionẽ, tum frigus, tum laßitudinem fugiant, cùm promptißimè poſt hæc, eiuſmodi temperamẽta febri capiantur. Sanare verò ea quoties ex aliqua dictarum occaſionũ febricitarint, oportet, partim ſimiliter ijs quos ex ſtipata cute laborare diximus, partim dißimiliter. Quippe in prima acceßione inclinãte ducendi in balneũ omnes ſunt: tum pinguiter ſimul ac molliter fricandi ij quidem, qui ex aliquo quod cutim adſtrinxit, laborãt: ſicut dictum eſt: qui verò ex ſiccitate, fricandi quidem & ipſi, ſed parcius: lauandi autẽ vberius. Reſpiciẽdum verò ſemper ad † virtutis modũ eſt in omnibus eiuſmodi auxilijs. Atque iræ quidẽ, & triſtitiæ, & vigiliæ, ac curæ, nec frictione nec lauatione multa indigẽt. Sed omnibus qui ex eiuſmodi occaſione febricitarint, oleũ infundendũ tepidũ [largè] eſt, cui minimè adſtringẽs vis inſit: tum paululũ fricãdi, atq; ex cõſuetudine lauandi. Vſtio verò protinus ab initio refrigerationẽ deſyderat, tum crebriorẽ laua

† In quibuſdam antiquis legitur, διαθέσεως, id eſt affectus.

[Hanc dictionem (quãquam non eſt in exemplari Græco) tertia linea ſeq. addendam fuiſſe indicat cui ipſa quoq; rei natura ſubſcribit.

lauationem : minimè verò aut oleum largũ, aut crebram frictionẽ. Sint autẽ quæ refrigerent, & roſaceum, & omphacinũ, quod etiam (arbitror) omotribes, id eſt crudum oleum nominãt. Vtiliora verò ex ijs ſunt quæ nihil in ſe ſalis omnino habẽt. Efficies hæc magis frigida, ſi ita vas in quo continentur, in puteo ſuſpendas, vt aquam tangat. Præterea ſi defluxus frigidæ aquæ vaſi ſe illidat, magis humorẽ refrigerat. Quòd ſi largius refrigeratam cupis, vas niue circundabis. Infundere autẽ ſyncipiti, ſublata in altum manu, per mediocrem lanæ modum oportet. Hæc vſque ad inclinationem faciens, in balneum duces. Si verò qui memorato eſt temperamento, de quo omnis hic ſermo eſt, ex frigore febricitet, etiam ducendus ad balneum in remiſsione is eſt. Si autẽ cum grauedine & deſtillatione febricitet, priuſquam hæc concocta ſint, lauandus non eſt. At qui ex vſtione febricitant, ij vel cùm hæc adſint, lauari debebunt : veluti in libris de ſanitate tuenda oſtendimus. Poſt lauacrum verò, ijſdem quibus antè, madefacienda amborũ capita ſunt : eorum quidem qui ex vſtione febricitarunt, refrigerantibus: qui ex frigore, calfacientibus. Sunto autem & hæc poſt balneũ mediocria: cuiuſmodi irinum eſt, & nardinũ vnguentũ. Verùm de his immorandũ pluribus nõ eſt, præſertim in libris de ſanitate tuẽda iam proditis. Sed ſuffecerit dixiſſe reliqua ſimili modo in febricitãtibus eſſe faciẽda,

quemadmodum in vſtis & refrigeratis citra febrem, facienda præcepimus. Non tamen quouis tempore lauandos febricitãtes eſſe, ſed in acceſsionis remiſsione. Præterea qui ex vſtiõe febricitãt, ijs intendendam quæ ex refrigerantibus conſtat, curationem eſſe: ijs verò qui ex frigore, eam quæ ex calfacientibus conſiſtit, remittendã. Reliquum autem fuerit, vt communitatem ac differentiam in victu omnium comprehenſarum conditionũ in propoſito temperamẽto, vbi febri diaria laborat. exponamus. Omnium igitur communis victus ſpecies eſto, quæ & boni ſit ſucci, & concoctu facilis, & quæ nuſquam exiguis cutis meatibus inhæreat. Sed ijs qui exuſti ſunt, cum eo quod refrigeret & humectet. Pari modo ijs quos ira malè habuit. His verò qui refrigerati fuerunt, cum eo quod calfaciat modicè. His qui peruigilio, & triſtitia, & nimia cura ſunt affecti: quod humectet ac ſomnum conciliet. Ad eundem modum ijs qui fatigati ſunt, magis nutriẽs, His qui refrigerati ſunt, minus nutriens. Reliquis quod mediũ ſit amborũ. Vinum verò ipſe conſcius es omnibus me eiuſmodi [naturis] cõcedere: ſed quod tũ aſpectu, tum viribus ſit aquoſum. Id enim ad omnia vtilius quàm aqua eſt, vtpote quod & cõcoctionem iuuet, & vrinas ac ſudores prouocet. Cõſtat autẽ & Hippocratẽ nõ in diarijs modò febribus verumetiã in acutis, ex ijs quæ de acutarũ victu, prodit vinũ dare. At in ſexto Epidemion, ſiue ipſe

¶ Non eſt hoc in Græco, neq; addendum videtur.

ſit,

ſit,ſiue Theſſalus eius filius,vinum calidis tēperamentis prohibet:idq; non modò cùm febricitāt, ſed etiam per ſanitatē. Quippe in calida natura ſuadet tum refrigerationē, tum aquæ potionem, tum quietē. Niſi fortè copioſius vtendū eſſe aqua quam vino eiuſmodi naturis ſuadere eum dixeris,quemadmodum nonnullis placet. Hoc igitur ſeorſum per ſe diſquiratur. De potione verò frigidæ decidendum. Ego igitur cenſeo eius generis naturas,& dum valent, eiuſmodi potione magnopere iuuari:nec in diaria febri ijs quibus in vſu fuit eam circuncido. Si quis verò non adſueuit,huic per febrem dare non inceperim,niſi priſtina planè ſanitate prius reddita. Quòd ſi vel propter timiditatē,vel propter cōſuetudinē à pueris,vel falſam opinionem,frigidam timeat: tum opere homini perſuadeam, obſeruans in æſtate cùm æſtuat:tum oratione poſt opus. Nam vbi poſt vſum eiuſmodi potionis liberatus ſtatim ab vrendo æſtuandoque eſt, viſusq; firmiorem ex eo ſtomachum quàm antè habere,tum ventriculus illi bilioſum deiecit, & probè concoxit, ac corpus,cùm ea iterum iterumq; vſus fuerit, reficitur,tum verò alijs quoque ei indicatis,quibus ſimili ratione contuli, expoſuerim primum quidem illud eſſe omnium longè veriſſimum, quòd contraria contrariorum ſunt remedia. Proditum autem mihi de hoc prius eſt: mox illud, quòd temperamentum eius ſanita-

tis

tis symmetrian egressum morbo est propinquum. Tum quòd sanitas eiusmodi corporum † dubia est, ac potius in affectu, quam schesin vocant: quàm in habitu, quam hexin. Præterea quòd si boni temperamenti esset, hoc illi omni studio tueterer: cum verò vitiosi sit † temperamenti & naturæ, in melius immuto. Porrò dictum & de his fusiùs est in libris de sanitate tuenda. Vnde nec immorandum mihi hîc multis est eos imitanti scriptores, qui cùm pauca prorsus sciant, ipsa omnibus libris inculcant. Id enim non multa est docere, sed multa scribere, & multas chartas consumere, cùm liceat paucas: ac multum tẽporis nulla necessitate conterere. Itaq; nec notas diariarũ febrium hoc loco describo, vtpote iam prædicta mihi in secũdo de crisi propemodum vniuersas: si quæ verò reliquæ fuerunt, etiam in primo de febrium differentijs proditas. Quinetiam in libris de pulsibus, quantũ ex ipsis sit vtile, exposuimus, soli (vt scis) omnium qui ante nos fuerunt. Idque adeò (arbitror) clarè, vt nec puerum quod tradidimus, lateat: cùm Archigenes (vt ostẽdimus) nõ docuerit, sed deblaterarit plurima tũ in opere de pulsibus, tum in eo quod de febriũ significatione inscribit. Tanquam autẽ eum qui in aluminosa aqua se lauit, medici vsque in tertium diem cibo abstinere iusserunt, ad eundẽ scis modũ neminẽ eorum qui vel exusti fuerũt, † vel alia quapiam ex iam dictis causis febri tentati, lauisse, aut nutri

† σφαλερὰ id est lubrica seu infirma.

† κράσεως, deest in impress.

† καὶ κωποθέντον additur in antiq. id est lassitudinem passi sunt. quod de esse mox sequentia indicant.

triuiſſe, priuſquam diatriton tranſmiſiſſent, neceſſe enim profectò eſt & mediatriton dicere, ne in hoc quoque nugis eorum me exponam, dicentium aliã eſſe tertij diei acceſsionem, aliã ipſam primam diatriton, quippe hactenus eorum nugas proceſsiſſe, ipſe aliquando audiſti. Sed ſiue primam diatriton, ſiue aliud quiduis appellaſſe velint, non ſemel nos bíſve aut ter, verùm ſæpius quàm vt meminiſſe poſsimus, tum in primo ſtatim die ad veſperam eos qui diaria febri laborarunt, lauimus, tum vel magis in ſecũdo, imò etiã in ipſo tertio, ceu paulò antè diximus de eo cui ſtipata cutis fuerat. Verùm hanc cauſam rarenter vidi febrem accendere: (itaque etiam hanc maximè tractandam deſumpſi) vſtionem verò & laſsitudinem & cæterorum ſingula planè ſæpe vidiſti autem eos omnes quarto die manè ad ſolita redire munia: ac medicis qui ipſos tertium diem prorſus in cibi inedia exegiſſe fuerãt opinati, occurrere. Itaque etiam miranti tibi ac quærenti quid demũ cauſæ eſſet, cur vel nũc ſaltem eiuſmodi medici ab ijs quæ perperam opinantur, non recedant, conuenienter (vt arbitror) reſpondi, quòd neque veram ſpeculationem noſcerent, & nunc eam incipere diſcere erubeſcerent. Aliqui tamẽ (veluti confitentem aliquãdo ex ijs quendam, idq́; cũ lachrymis, veritatem nobis ſolis audiuiſti) nec vitæ ſibi neceſſaria aiunt adfutura, ſi qui eos ſcire aliquid exiſtimãt, diſcẽtes iam

vi

videant. Verùm tu hoc ſemel audiſti. Deos autem omnes teſtor, multos id mihi ſæpe ſoli cõfeſſos: idq; lachrymantes, ac infelicitatem ſuam deplorãtes, quòd ſub malis præceptoribus tempus perdidiſſent. Iuroq; tibi rurſus deos, illud quoq; mihi perſæpe à condiſcipulis dictum eſſe, cùm eſſem adhuc ætate adoleſcens. Nã cùm mihi mos eſſet, vbi aliquis me de ſecta aliqua num ſana eſſet percõtaretur, dicere, me reſpondere non poſſe, niſi reliquorũ omniũ dogmata didiciſſem, ac † methodum quampiam mihi comparaſſem, qua quod potius eſſet diſcernerem: nõ pauci ex cõdiſcipulis qui hæc audierant, mihi reſponderũt, me & excellenti natura, & ſingulari propter patris mei liberalitatem eſſe † eruditione, tum & ætatem ad diſcendũ idoneam, & impẽſas vnde diſciplinis vacem ſuppeditatas habere: ſecum nõ ita agi, qui & rudes in primis diſciplinis eſſent, nec acuto vt ego ingenio, ne quod impenderent habere. Itaque cõtentos eſſe oportere iis quæ nũc noſſent, qualiacunque ea forent. Minimè igitur mireris cur pleroſq; medicorũ nõ pudeat diatriton in ore habere, etiã ſi ſexcenties nos præſagire in ægris viderunt, diariáne febri laborarent, an ea quæ tertio quartóve die acceſſionẽ aliquã eſſet habitura. Illud potius æſtima quod Hippocrates monuit, homo aliàs ingenio maximè philoſophico: † Cùm in acumine morbus " eſt, ſtatim tũ vltimos labores infert, tum † tenui " ad vltimũ victu neceſſe eſt vti. Vbi verò non, ſed "

† δύναμιν ἢ, additur in antiq. id eſt facultatem vel.
† παιδεία, id eſt inſtitutione.

† ὅκου κάτοξυ νόσημα, id eſt cum morbus eſt acutus.
† In antiquis λεπτοτάτη, id eſt tenuiſsimo.

licet liberalius cibare: tantum est de ultimo remittendum, quantum morbus vltimis est mitior. Labores nanq; dicit omnia quæ hominē offendūt: vltimos verò maximos: quales vtique in summo vigore fiunt. Iubet autem reseruari in id tēporis summam victus tenuitatem: nihil profectò docens diuersum ab eo quod alibi dixit: Cū in summo vigore morbus est, tum victu vti tenuissimo est necesse. Atqui fieri non potest vt summam victus tenuitatem ad summi vigoris tempus differas, nisi inter initia conieceris circiter quotum diem in vigore morbus sit futurus. Sed & insanire Hippocratem dicunt, qui hæc scripserit, & tametsi nos opere ea ostendimus, omnia potius putant quàm posse quempiam in prima aliquando accessione certam notitiam affectus ipsius ægrotantis habere. Ego verò nec in omnibus ægrotantibus fateor exactè me scire in primo die affectū, nec vllam diariam me febrem posse fugere: at verò vt nihil in victus ratione primis saltē diebus pecces, hoc satis est, si discernere diariā à reliquis queas. Ac propterea quarto die, in quo illi hominē quē iam siccarūt, primū nutrire incipiūt: nos ad consueta dimittimus: ac à diarijs in acutas febres transitū fieri hac victus ratione prohibemus: cùm si quis aliter cibet, excipiēt necessariò iam dictas naturas ardentissimæ febres. Sunt enim aliæ naturæ quibus aut nihil, aut nō magnopere incōmodet tot dierum inedia: sicut è diuerso aliæ quibus

non modò innoxia, sed etiam vtilis est trium dierum inedia. Verùm de cæteris naturis pòst decernam. Propositum verò nunc nobis ab initio temperamẽtum inediæ in summũ ducunt discrimen, in quacunque iniungãtur febri, non solũ ijs quas modò commemoraui diarijs.

CAPVT IIII.

ETENIM si propter obstructionẽ aliquando (vt dictum est) morata transpiratio est: si parua ea sit, qui rectè deterserit, secundã fore accessionem vetabit, sin momentanea, non possis ita promittere. Quòd si & multi, & crassi, & glutinosi impacti succi sint: quæ hos excipit febris, fieri non potest vt intra fines diariarum consistat, quando ex necessitate huic in mali succi naturis ea quæ ex putredine humorum accenditur, succedet. Nam in alijs saltem temperamentis, quæ in sequentibus exponam: excitari ex tali causa potest citra humorum putredinem aliqua † continentis febris species. Porrò capere eiusmodi sermones omnino non potest, † qui prius in memoratis operibus non sit exercitatus: ac potissimùm in eo quod de febrium differẽtia inscribitur. Nam vbi obstructio quæpiam mediocris est, ob quam febricitant quibus vitiosus est succus: in primo die, atque etiam secundi aliqua parte nullum est in pulsu putredinis signum, æquè vt nec cruditatis in vrinis. Protracta tamẽ remissione, nec amplius pro ratione, sicut post summum vigorem inceperat,

† συνόχου.

† Male legitur in impress. ἴσον ἄν, pro ἴσ' ἄν τις.

rat, cedēte, suspectus affectus est: veluti è diuerso in quibus ad dissolutionē festinat, vel halitus aliqui † vel sudores exierūt, vel multa bona vrina, cū signis in pulsu bonis, in ijs proculdubio diaria febris est. Sed quæ ex parua oritur obstructione, ea (vt dictū est) saltē inter initia similis diarijs est. Protracta tamen inclinatione, suspecta redditur: quāuis putredinis indicia in pulsu adhuc nō appareāt. Quippe nisi vitiosus succus penitus trāspiret, necesse est putrefiat. Ergo vt transpiret, maiore iam auxilio est opus. Ac si quidem vel puer vel senex sit, sanguinem detrahere nō licet. Inter has ætates: vbi robur ægro non deest, secanda vena est, etiā si plenitudinis signa nō adsunt. Præstat enim vitiosi succi maiore parte emissa ad detergendas obstructiones accedere, cū alioqui metus sit, si obstructionibus liberandis priusquā vacuaueris studeas, † ne ipsas magis impinguas. At soluunt quidem obstructiones, quæ detersoriam facultatē obtinēt, seu foris cuti sint admota, seu intrò in corpus accepta. Periculū verò est etiā ne quæ foras trahunt, vnà cum ijs quæ obstruunt, etiā aliud quippiam attrahāt, & quæ ab interno sursum feruntur, aliquid secū ex ijs quæ in vasis cōtinentur, rapiāt. Quod ipsum si tenax sit & crassum, obstructionē planè geminabit, sin aliter, multitudine certè sua nō parum omnino nocebit. Cernimus enim aliquando etiam quod multum est, cùm simul totum confluit, obstruendo, hærere,

† Additur in antiq. ἢ νοτίδες id est vel humiditates.

† σφηνωθῆναι μᾶλλον αὐτάς.

insigiq́;,non minus quàm ea quæ glutinoſa ſunt & craſſa,quòd ſi per meatus anguſtos eſt transitus,multò profectò magis retineri. Quò igitur & his iter† liberū,& quæ foris admouentur,attractio tuta ſit,vtiliſsimum eſt corpus inaniſſe. Quinetiā fumoſa fuliginoſaq́; ſuccorū excremēta quæ tranſpirant,ſuccis ipſis imminutis paucio ra reſtabunt. Quare inde quoq; minor reddetur febrilis calor,ſic vt foras trāſpirare ſi exiguæ obſtructiões ſint,queat. Ergo cū ſuſpitio erit cutim eſſe ex obſtructione occluſam (id quod tum ex eo coniÿcies,quòd nō fuerit in primæ acceſsionis remiſsione vacuatio ſatis magna, tū quòd ſimilis ſibi perdurauerit remiſsio) ſi homo ex nulla manifeſta febricitauit cauſa,etiā certius argumētū obſtructionis habes,ſin ex euidenti aliqua cauſa, fieri poteſt,vt duæ ſimul coierint cauſæ,nā ſi altera tantum cauſarum nempe quā externa impreſſit,ſubeſſet,imminuta remiſsio fuiſſet cū ſenſibili alicuius expulſione. Haudquaquā igitur differēdum eſt ſanguinis aliquid ita laborantiū mittere,ſcilicet tū ad virtutis,tū ad obſtructiōis modi portionem. Diſcernetur autem obſtructionis magnitudo ex ipſa magnitudine febris: vt quæ ex maiore obſtructione maior,ex minore minor inciderit. Vbi verò modicè vacuaueris,haud multò pòſt aut nutrimentū aliquod aut pharmacum ex ÿs quæ detergeāt,exhibebis. Sunt porrò nō multa quæ in febribus id præſtent. Sed ſicut dictū prius eſt,

† ἀσφαλῶς id eſt tutū.

eſt,in alimentorum ratione ſunt ptiſſana & mulſa:in pharmacorū,oxymeli,& quæcunq; incoquere in mulſa licet,ceu calaminthā,& hyſſopū,& origanū,& ſerpillum,& irim,et apiū. Verū hæc omnia iuſto ſunt calidiora,ideoq́; febres accēdūt, ita vtiq; vt vinum. Oxymeli verò ſolùm nec febres accendit, & ſtrenuè deterget, ſic vt ea quæ glutinoſa craſſaq́; ſunt,diſſoluat, & meatus obſtructos liberet. Porrò inter mulſam & oxymeli medium locū habet quod ἀπόμελι Græcè dicitur: cuius plurimus in Peloponēſo eſt vſus. Non immerito arbitror & ſaccharū inter hæc numerandū. Ex hoc victu ſeruabis quantum de febrili calore minuitur. Etenim ſi tertio die manè videris minimū eſſe quod de febri relinquitur,ac neq; putredinis humorū in pulſu nota ſubſit,neq; in vrina cruditatis,ſuſpecta verò hora qua primo die febris occupauit,extra meridiē ſit,audacter hominem quamocyſsimè lauabis,longè ante ſextā horam. Abundè tamen ſit,ſi intra tertiā horam lauationem cōpleueris. Ad eūdem modum & ſi decimam horam ſuſpectam habueris,vſq; ad ſeptimā laues licet: cùm treis equinoctiales horas quatuórve inter balneum acceſsioniśq́; tempus interponi, abundè ſit ſatis. Debet autem in balneo corpus prius vnctum ac moderatiſsimè frictum, mox detergeri extrinſecus, abluiq́;. Sanè detergentium materiam expoſitam habes in commentarijs ijs,qui de medicamentis ſunt conſcripti.

Diligẽda verò ſemper ſunt, quæ ad rem propoſitã ſint accõmoda. Quippe diſtincta in his ſunt, tum quæ magis, tum quæ minus detergẽt. Sed & nũc exempli cauſa pauca dicemus. Moderatiſsimè detergẽt tum erui farina, tum hordei, tum fabarũ. Præterea mulſa quæ ſit aquoſa, magis verò quã hæc iris, & panacis radix, & ariſtolochia, & mulſa quæ mediocri eſt miſtura: veluti etiã hac magis, quæ meraciſsima eſt. Fit hæc vbi miſta melli exigua eſt aqua: ſic vt liquatũ mel exiguos cutis meatus facilè ingredi poſsit. Poſſunt autem vel hac magis detergere tum ſpuma nitri, tum nitrum ipſum, tum aphronitrũ. Sit autẽ nitrum oportet quod ex tenuibus partibus conſtet, cuiuſmodi Bereniciũ eſt. Si verò lapidoſum ſit, vri id leuigariq́; diligenter debebit. Mel autem puriſsimum, acerrimumq́;, cuiuſmodi eſt Hymettium. Eſt autem & ſapo ex ijs quæ maximè detergere valeant. Atq; hæc ſatis multa detergentiũ materiæ exẽpla ſunt. Tempeſtiuũ enim eſt iam ad ea quæ poſt balneũ adhibẽtur, accedamus. Sunt autem ea minimè multa. Nam præter aquam quæ parum apij incoctum in ſe habuerit, nihil his eſt offerendum. Licèt quod inter balneũ & ſuſpectas †horas ſpatiũ erit, triũ fore horarum cõijciamus. ſi verò circa veſperam, aut duabus horis citius quã primo die acceſsio inuadet: tum lauiſſe manè liceat, tum cibaſſe, ſed tantùm ptiſſanæ cremore. Deinde ſi ſuſpectæ horæ nihil prorſus afferant,

† ὡρῶν deest in impreſſ.

&

& lauare rursus si velit licet, & cibare, ad eas quas diximus cōsyderationes intēto. Sin aliquid eueniat, & conferendū id est cum accessione quæ primo die inciderat, & tum vrinæ cōsyderandæ tum pulsus sunt. Quæ omnia profectò mediocria apperebunt, vbi exigua relinquitur obstructio. Quare ipsum & lauabis quarto die, & cibabis, ad iam dictas cōsyderationes spectans: sperabisq; nihil quinto die superuenturū. At si magna obstructio facta sit, ea febris ex diariarum genere nō erit. Quare in proximum differatur librum, cùm in hoc de diaris tantum agere statuerimus.

CAPVT V.

QVONIAM igitur diariæ febres in propositis corporū tēperamentis sæpenumero etiā ciborū cruditatibus succedūt, proximū fuerit de ipsis disserere. Ergo pessima quidem in eiusmodi tēperamentis cruditas est, citissimeq; febrem accendit, in qua cibi in nidorulentam & fumosam qualitatē corrūpuntur: quando ea quæ in acidā vertit, vt raro talibus naturis cōtingit, ita minus nocet. Dicemus autē de vtraque seorsum, incipientes ab ea quæ sæpius his incidit, & magis lædit. Ea est (vt diximus) nidorosa quædā ac fumosa. Quæ vtiq; si aluus lubrica est, minus est noxia. Sin adstringitur, grauis est. Siquidē ex adstrictione eius vitiosæ naturæ in febres prōptè incidunt, ac potissimū cùm neglecto cōsilio in lectulo domi manēdi, ad solita cōuertuntur opera.

† Vide eadem quæ hic in 1. de differ. feb. ca. 3. quem locũ male vertit Leonicenus.

Febricitant †autem nõnulli & ex ijs, quos diarrhœa ex cruditate malè habet. Quibus vtiq; non minimè proritatur febris ex desurgendi frequentia. Quòd si etiam rosio, aut dolor, aut calor immodicus in vẽtriculo & intestinis sit, hinc vtiq; vel lõgè magis affectio febrilis increscit. Est autẽ corũ quibus clausa aluus est, & quibus fluens non eadẽ sanatio. Itaq; etiã seorsum de vtrisque agetur. Apparebit enim sic tractantibus non solùm quatenus differunt, sed etiam quãtũ ambobus sit cõmune. Si igitur ea tãtùm quæ corrupta fuere, vacuata esse videntur, tum lauãdum, tum nutriẽdum in remissione febris est: sed ijs quæ circa ventriculum sunt, prius consulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta sit, aut nũc etiam in homine duret, vt virtus iam defessa sit, satius est omissa lauatione cibare: sed cõsulto prius ijs quæ circa ventrem sunt. Consuletur ita laborantibus si modò vacuatio amplius non duret †fomento ex oleo & absynthio. Expedit autẽ tingi absynthiũ, quo minus nidore offendat, feruenti aqua. Quòd si quis morsus, aut doloris sensus in vẽtriculo adhuc supersit, †incingi illi peniculus post fomẽtũ debebit, qui vel calidus sit & siccus, vel ex oleo in quo absinthiũ incoctũ fuit, madẽs, ac plurimũ expressus. Satius autẽ fuerit, si nardini vnguẽti quod curiosè sit factũ, facultas sit ex eo peniculum eodẽ modo imbutum ventri †incingere. Iã multò etiã satius sit si purpura marina is sit:

† ἐμβροχῇ.

† ἐπιβάλλειν, i. iniici.

† ἐπιτίθεναι, id est imponere.

atq;

atq; etiã lõge optimũ si optima sit tyria. Quippe tenuiorẽ adstringendi vim habet tum ea purpura, tũ optima nardus, ita vt vis earũ siccàdo, calfaciẽdo, ac robur inserendo, in corpora quæ circa ventriculũ habentur, altè penetrare posit. Quòd si os vẽtriculi (quod stomachũ appellare solemus, abutentes nimirum appellatione) imbecillius sit: etiam tanta portione chiæ mastiches in nardino tunsa, vnde sordium craßitudo existat, malefactum ex eo purpuram imponemus. Esto autẽ abũdè calens taliũ quodq;, cùm primùm imponitur. Quippe quæ tepida sunt, omnia vẽtriculi firmitudinẽ dissoluunt. Non autem te fugit solere me vnguenta calefacere in vase duplici: vtiq; coniecta prius in vas maius, aqua feruente: quãdo aliter calefactis vitiatur eorũ facultas. Cæterùm fluẽte adhuc aluo, vtilius est optimo recẽteq; melino simili modo quo nardino vti. Vtile autem ad omnia talia est & mastichinũ. Nõ in postremis accõmodata sunt eiusmodi ventriculi affectibus & vnguẽta ea quæ ad gratiã delicatarũ mulierũ fiũt, hæc inquã pretiosa quæ Romanorũ luxus videtur inuenisse, appellationesq; Romanas dedisse. Nominantur enim tum spicata, tum foliata. Si verò qui affligitur, cinctũ nõ patitur, siue ob cõsuetudinẽ, siue delitias cingi recuset, licet cerato idẽ efficias. Est autem in eiusmodi vsum optimũ, quod ex cera fit Tyrrhenica in vnguẽto nardino liquata, cui postquã † refrigeratum est, aloẽs ac

† Non ψυχθεῖσιν, legendum erat, vt in impres. sed ξυχθεῖσιν, vt ĩ antiq. id est ad læuorem fuerit redactũ ceratum.

mastiches mollissimus puluis est admistus. Debet autē singulorū hic esse modus: ceræ ac nardi partes pares: aloës pars octaua: sic etiā & mastiches: vel (si placet) huius paulò aliquid plus. Quòd si cerato aliquid è sumptuosis his vnguētis admisceas præstātius medicamētū habebis. Si autē ventriculus intus vritur, ita vt affectus quidā phlegmonæ similis in eo cōsistere videatur, vtilius est ceratū quod ex melino cōficitur. Sunt porrò alia medicamēta nō pauca. Alia quidē ex œnanthe, alia ex hypocistide, & balaustijs, & palmularū carne cōfecta, quæ ventriculo tū refrigerando, tū verò firmādo sint idonea. Horū ergo quod ad rē præsentē sit cōmodissimū, id deliges, ijs quas memorauimus consyderationibus intentus. Cibandi verò his sunt: fluente quidē etiamnum ventre polenta, & pane, quem Græcè ὀξυλιπῆ vocant, qui vtiq; minimum aceti habeat, nō sicuti in dysenteria & diutina diarrhœa præparare solemus. Inspergere autē polentā debebis aliâs aquæ calidæ vbertim: aliâs, vbi scilicet venter adhuc plus iusto excernit, vel mali punici, vel pirorū, vel malorū succo, potissimū cotoneorum. Quòd si iucūdius laboranti erit, etiā decocto ex piris, aut malis, aut myrtis, præparato, polentam insperges. Sin venter non amplius excernit, suffecerit tum alica similiter ptissanæ præparata, hoc est aceti habens pauxillum: tum ex ea sine aceto sorbitio: tum gallinaceorū testiculi: & saxatiles ex albo

iure

iure pisces: præterea fructuum aliquis ex ijs qui adstringāt, vel solus, vel cum pane. Hos verò vel magis etiam ventre adhuc fluento dabis. Quòd si appetentia careāt, sic vt cibos auersentur: (incidit nanq; id nō paucis eorum quos diarrhœa ex cruditate malè habet) etiā de medicamento quod ex succo fit cotoneorū, vnū aut duo cochlearia dāda his sunt: aut si huius copia nō est, eius quod ex carne eorū cōponitur. Tradita verò eius generis medicamentorū cōpositio est in libris de tuenda sanitate. Atq; ita quidē in prima remißione, ijs qui ex cruditate febricitant ventre excernente, mederi cōuenit. Si verò omnino vēter adstringitur: pertractatis prius † præcordijs, mox toto ventre consyderabis diligenter num cibus in gracile intestinū, aut in colon, descenderit. Deinde ægrū interrogabis, qua maximè in parte vel morsum vel grauitatem sentiat, qualésve habeat ructus. Vbi ex his cōpertum habueris, in quánam totius ventris parte nutrimentū consistat: si in superioribus partibus pēdet, aliquid diatriō pipereon dabis, nō medicamentosi illius, sed eius quod in opere de sanitate tuenda ceu & simplicißimū, & ijs qui cruditate laborarēt aptißimū, laudauimus. Pòst deinde præcordia, omnemq; ventrem perfundes. Hoc verò, etiā si inferius descēderint quæ vitiosa sunt, facies, pluris minorisq; ratione id varians. Siquidē plus & tēporis & perfusionis exigūt ad præparationem eorum quæ deinceps sunt

† Græcè legitur, hypochondriis. Linacer semper cum Celso & Manardo vertit præcordia: idq; meo quidē iudicio non satis rectè, cum phrenes cordi potiùs antestent, eoq; magis præcordia vocari debeant.

agenda, quibus in superioribus ventris corruptũ nutrimentum adhuc manet. Sin motum id notabiliter ad inferiora sit, adiuuandum aut † glãde subdita, aut leui per inferius infusione est, vtiq; si morsus simul adsit, hanc mitigantibus, si flatus, hunc comprimentibus, sin neutrum fuerit, ex melle, aqua, & paululo olei, † id quod subter infundetur facientibus. Vbi verò vehementior morsus vrget, Sabinum oleum in quo aliquid seui anserini sit liquatum, est vtilius. Si verò eius copia nõ est, gallinacei seui. Sin nec huius facultas est, caprini. Quòd si huius quoque penuria est, inijciẽdum oleo parum ceræ est, potissimum elotæ. Flatus verò sanandi sunt oleo in quo ruta, & semina quæ flatus discutiunt, fuere incocta: cuiusmodi sunt apij, & cumini, & marathri, & sinonis, aliaq; id genus. Vacuàta verò aluo, nutriendum protinus in cæteris quidẽ ijs quos memorauimus similiter est, amotis tamẽ ijs quæ adstringãt. Ac si quidem primo die ad vesperam hæc egeris, aut etiam noctis qualibet hora: etiam secundo die similem adhibebis prouidentiam. In quo etiam si planè desiit febris, lauari hominem sines. Ac vbi in sequenti nocte quietus citra offensam dormierit, sanum iam hominem prorsus existimabis. Si verò qui cruditati successit dies, cum sequẽte nocte febrem attulerit: veluti in secundo die, ita tũc & accurrendus & nutriendus homo est. Si verò & nox tertiæ diei febrile quiddam paululũ afferat.

† διὰ προθιτῶν.

† pro eo tã tum Græcè est, clysma.

rat, ne ſic quidem formidandũ: ſed hos quoq; poſtridie lauabis, nutriesq́; ac reliqua omnia in illis vt antè definitũ eſt, ad portionẽ exequeris. Sanè mutationes crudi alimenti in acidã qualitatẽ, nec incidere in eiuſmodi naturis cernũtur, niſi admodum rarò, idq́; ex cibis qui promptè aceſcũt: nec febrem accẽdere diariam, æquè vt nec tarditas concoctionis: quando ſicubi propter talẽ cruditatem febricitant, quibus amara bilis in temperamento abundat, obſtructionis & humorũ putredinis ſuſpitio eſt. De qua poſtea diligẽtius definiam, cùm de putredine agam. Nũc huic de diarijs febribus diſputatiõi hoc adiecto, ad alia trãſibo. Fumidus vapor ex tarditate cõcoctionis, aut cruditate in qua ructus ſentiuntur acidi, nũquã excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus ſuccis † aſcendunt, hiq́; omnino pauciſsimi, minimè autem vapores multi fumidiq́; ac fuliginoſi, cũ nec in ijs quæ extra ſunt, aliter aut fumum edi aut fuliginem videas, quàm fumum ex materijs (vt ita dicam) ſemiuſtis, fuliginem ex immodicè aſsis vſtisq́;. Eſt nanque fuligo vapor terreſtris, fumus miſtio quædam ex terreſtri aqueaq́; ſubſtantia. Verùm non eſt quod hoc loco audire expectes, aut quemadmodum ijs qui tardè concoquunt, aut ijs qui acidum ructant, ſit proſpiciendum. Eſt enim de his tractatio ad opus de tuenda ſanitate pertinens, hîc tãtùm earum cruditatum mentionem faciemus, quas febris ſubſequitur.

† ἀποῤῥέουσι, id eſt per poros exhalant.

Quo

Quoniam igitur diaria febris cruditates quæ cũ acido ructu sunt, non cõsequitur: quæ verò ex putredine humorũ oritur, ea quandoq; sequitur, nõ sine ratione in eã tractationẽ quæ de illis instituitur, distuli de his cruditatibus præcipere: sed ne tunc quidem eo modo quo in sanitatis tuendæ libris. In illis enim diximus quænã per sanitatẽ agenda sint illi qui cruditate laborat: hic verò quænã in ijs febribus, quæ cruditati superueniũt.

CAPVT VI.

DICTA mihi fermè sunt de diarijs febribus vniuersa: quãdo qui ex bubone febricitant, medicos, quid sibi sit agendum, ne consulunt quidẽ, sed vbi tũ vlceri quod bubonis occasio fuit, tum postea buboni ipsi prospexerint, in remißione eius quæ inciderit acceßionis, lauantur. Ac si quis tum diatriton vel nominet, omnes irrident: scholasticumq; appellant: natura (puto) ipsa intelligentes id transmittẽdũ nõ esse, quod omnino non erit. Censentq; etiam in omnibus ijs quæ sensum fugiunt, tales debere esse medicos, quales ipsi sunt in ijs quæ sensui apparent. Porrò in omnibus tales esse, nihil est aliud quàm intelligere quando sit in tertio acceßio futura, & quando futura non sit. Quinetiam qui refrixerunt, aut vsti sunt, aut fatigati, aut tale quippiam paßi, postea verò febricitarũt: hi vbi in remißiõe talẽ †statum quietem qualis erat per sanitatẽ sentiũt: ne tunc quidẽ eos qui diatriton nominent, ferre pos

† In Græco est, ἐυφορίας αἴσθησιν.

possunt. Quod enim vsurpare sæpe soleo, quemlibet priuatũ qui secũdum naturã se habeat, quouis sophista veriores opiniones habere: hoc etiam in diuinißima istorum diatrito videre licet: vt quæ ab omnibus qui naturaliter se habent, sit irrisæ. Nuper enim è plebe quidã qui in splendida cœna prolixus sibi epulis potuq; indulsisset, venit domũ errabundus, ac manu deductus. Cùm autẽ ea quibus grauabatur, in ventriculo eius fluitarent, omnia ea euomuit: & per noctẽ quidem febricitauit. Dormiuit autẽ in magnam partẽ sequentis diei. Postea surgẽs, ac paululum inambulans, lauit risitq; eum qui sibi diatriton † manandam suaserat: illo nanq; autore etiã postero die inediã tolerare debuisset. Vt autẽ (res ipsa monebat, & ipse sua sponte faciebat) lotus & modicè cibatus, pòst somno deditus, eoq; inoffensè fruens, manè surrexisset, ad consuetaq; redisset, etiam in ipsa diatrito in qua eum tolerare inediam oportuisset, si diatritarijs medicis paruisset, (ita enim eos per iocum eleganter nominauit quidam) & quidem cùm cœnatus iam ex consuetudine homo esset: accedẽs facetus ille risum excitauit, cõmemorans quemadmodum eum qui tertio antè vesperi vomuisset, oportuisset etiã biduo inediam siccum ac † sordiũ plenũ tolerare, ad hor. vsq; spectantem pro diatritariorũ iussu decũbere. Sunt enim (arbitror) vel plebi nõ obscura, quæ † præter rerũ euidentia temerè audentur. Atque inde meritò alios

nic

† ἀναμένειν.

† ἄσης μεστόν. ἄση enim est sordes, tristitia, detrimentũ, fastidium ex nimia ciborum repletione.

† Male legitur in impress. περὶ pro παρὰ.

medicos, alios Græcè logiatros, id est verbis tenus medicos esse dicunt. Quomodo enim non iure hac appellatione cēseantur, qui ea nesciāt, quæ nemo è vulgo ignorat? Quomodo nō meritissimè irridēdi carpendiq; qui etiā cùm talia ignorēt, Hippocrati se præponunt? Verùm illorū stupiditatem ne Mercurius quidem ipse cum Musis sanauerit.

CAPVT VII.

ABSOLVTA verò in ijs naturis quibus amara bilis redundat, (in quibus scilicet elementū frigidum vincitur à calido, & elementum humidū à sicco) de diarijs febribus disputatione: ad aliud corporum temperamentū transeamus, quod nihil minus quàm suprà dictū vitioso est succo, in quo scilicet calidū præualet frigido, & humidū sicco. Maximè enim omniū putredinis morbis hæc intēperies exposita est, propterea quòd per ipsam sanitatē proximè putredinē accedit: veluti tū ex sudoribus conijcere est, qui grauiter his olēt, tum verò ex vrinis, deiectione, atq; etiā ipsa †respiratione. Etenim qualis est hircorū talis est & talium naturarum temperies. Ideoq; prompta est ex qualibet occasione, tum alijs morbis, tum verò febribus corripi. Nam qui hac intēperie sunt: cùm stipata cutis eorum est, effugere febrem non possunt. Sed nec cùm valentem cruditatem contraxerūt, aut perusti [in Sole] fuerūt, aut tale quippiam aliud passi. Ac vitiosis quidē habitibus stipatio cutis plurimùm esse incommoda

† ἐκπνοῆς, i. expiratione.

da

da solet. Ideoq; quibus amara redundat bilis, non minus quàm qui ad putredinem sunt proni, (σηπεδονώδεις, id est putredinosos Græci vocant) febribus ijs quæ ex stipata oriūtur cute, patet. At ab nidorosis cruditatibus, quæ humidæ & calidæ naturæ sunt (quas modò putredinosas propterea vocaui, quòd succi facillimè in ijs putrescāt) prōptius lædentur. Nam de obstructione quid attinet dicere? quam idcirco maximè febres accendere diximus, quòd putredinē in ijs, † quæ nō trāspirant, corporibus creet. Verū de eiusmodi febribus pòst agemus. Sanè diariæ omnes promptissimè in iam dictis tēperamentis accenduntur: idq; ex qualibet earū causarū quas modò in amara bili vitiatis naturis retuli: curationemq; persimilem illis habent, ac in paucis omnino dissidentem. Nam cùm hæ humidiores naturæ sint, magis ferūt quàm illæ famē sitimq;. Itaq; minus lædētur hæ, siquando fame per diatritarios crucientur: si modò libera ipsis trāspiratio nō desit. Atq; idcirco balneum hi, ceu quod cutim eorum laxet, vel magis, vel certè nō minus quàm qui amara bili abūdant, requirunt, ceu quod humectet, nō requirūt. Quæcūque verò de eiusmodi natura sunt dicta, eadem de acquisito habitu dicta esse censendum. Aliqui enim quibus boni sunt natura succi, coeūtibus aliquando eodē tempore pluribus siccantibus corpus calfacientibusq; causis, in amaræ bilis vitiosum habitum mutātur. Da enim venisse

† Male legitur in impressis διαπνεόμενα, pro μὴ διαπνεόμενα.

hominem æstatis tempore in regionem calidã & siccam, esse præterea eodem tempore statũ cæli calidũ ac siccum, tum vesci eũ cibis calidis siccisq́; cogitare quoq; ac tristari, & vigilare, & irasci, & quamplurimũ laborare, fieri autem potest vt idem homo per id tẽpus venere sit vsus frequẽti, & in Sole, maiore ex parte versatus, & medicamenta quæ siccent calfaciantq́; biberit: veluti aliqui Theriacen, nonnulli Ambrosiã, alij Athanasiam: Scimus enim profectò medicamẽta à iunioribus medicis eiusmodi nominibus vocari. Cui ergo omnia iam dicta per æstatem contigerunt, hunc necesse est calidum & siccũ reddiderint, ac propterea eo habitu qui amara bili abũdet: quãuis antea optimi succi fuerit. Itaq; etiam ex omnibus suprà dictis causis facilè febricitabit. Ad eundem modum & si quis naturaliter boni sit succi, ad locum temperatum incolat: si illinc se in alterum locum qui calidus sit, & humidus veris tempore transferat, idq́; statu cæli calido humidoq́;, tum omni victus ratione calida humidaq́; vtatur: is quoque similiter illis qui natura sunt putredinosa, tũ cæteris tentabitur morbis quibus illi, tum febricitabit non solùm alijs sicuti illi ex ijsdem causis febribus, sed etiam nõ minimè diarijs de quibus nunc instituimus.

CAPVT VIII.

CVM verò octo intemperies in vniuersum sint, vt ostendimus, opportunissima ad febres

bres

bres eſt calida & ſicca. Ac niſi quis hanc, vt dictum eſt, cibet, ocyßimè in ea mutatur diaria febris in acutam. Propinqua huic eſt, præſertim quod ad febrem attinet, quamuis ad alia ſit deterior, calida intẽperies & humida. Tertia ab his intẽperies eſt ſimplex illa in qua oppoſitio altera rectè ſe habet, vtiq; quæ ex humido & ſicco conſtat, in altera calidum exuperat. Quippe opportunior eſt hæc quàm cæteræ quæ ſequuntur, tum vt omnibus ſupradictis occaſionibus lædatur, tũ vt ex diarijs in †pluriũ dierũ febres trãſeat, nihil enim alienũ fuerit eas ſic appellare. Huic proxima eſt, quæ in calido & frigido debitũ modũ ſeruat, cæterùm ſiccum elementũ habet humido præualens. Ab hac deinceps media omniũ eſt, ſcilicet quæ mediocritatẽ in vtraque oppoſitione ſeruat. Quatuor quæ reliquæ ſunt intẽperies, neq; facilè febribus occaſione iam dictarum cauſarũ patent: neque diaria tentatæ, ſi inediã tolerant, in plurium dierũ febres tranſeunt: imò aliquæ ſaltẽ earum vbi redundantiam humorum † citra corruptelam contraxerunt, (contrahunt autẽ eiuſmodi intemperies aßiduè) vtilitatem ex inedia ſentiũt: ac potißimũ quæ frigida eſt & humida. Ab hac quæ humida eſt. Tertio loco quæ frigida. Quarto loco quæ ſicca eſt & frigida. Siquidem poſt diarias febres diſcuſſas vbi coactus quiſpiam nulla neceßitate eſt mirificã diatriton tranſmittere, alia quidem nulla in frigidis temperamentis

† πολυημέρους.

† Male legitur in impreſſ. ἄνευ διαφορᾶς pro ἄνευ διαφθορᾶς.

ex inedia febris excitabitur: lædetur tamen ipse siccus & frigidus corporis habitus quã maximè: vt nisi longo tempore redire ad naturam qui ea sunt intemperie, nõ posint. Cæterùm, si quod fortè fortuna his adsit acquisititiũ humorum vitiũ, fieri potest vbi in fame & illoti per triduum custodiuntur, vt ex diarijs in plurium dierum febres immigrẽt. At quæ sicca quidem corporis natura est, sed in altera contrarietate temperata: ea in longioribus inedijs gracilescit magis, quàm quæ sicca est & frigida: reficitur tamen facilius, cùm idoneum nacta est victum.

CAPVT IX.

ENIM VERO *eiusmodi omnibus victus ratio alteranda est, multò profectò magis quam ijs de quibus primũ omniũ est dictũ, nẽpe calido & sicco, itẽ calido & humido. Quippe qui frigidus & humidus natura est: quoniam calido siccoq; in vtraque intẽperie cõtrarie est affectus, contrario nimirũ vtetur victu. Melius tamẽ est non absoluto sermone contrario dicere, sed ex solius tẽperamenti indicatione: quando ex eo quòd eadem febri febricitant, non diuersam, sed omnino eãdem sortientur indicationem. Dictum nanque sæpenumero iam est, id quod secundum naturã est, similia semper postulare: quod præter naturam est, contraria. Siquidem quod naturaliter se habet, custodire: quod præter naturam est, tollere oportet. Porrò febris omnis præter naturam*

est: ideoq; victus rationem humidam frigidamq; exigit. Temperamenta verò ipsa, aliàs similia, alias postulant cõtraria. Quæ enim vitio carẽt, similia perpetuò: quippe quæ seruare expedit. Quæ vitiũ habẽt: veluti in opere de sanitate tuẽda est dictum, aliàs similia, aliàs contraria. Idq; meritò accidit, cùm nec ad vnguem naturaliter se habeãt, (quomodo enim essent vitiosi?) nec prorsus præter naturam: quando qui sic attemperati essent, perpetuò ægrotarent. Ergo similia desyderant, tũ in alijs de quibus mox dicetur, tũ verò †in vlceribus omnibus. Monstratũ enim id sæpenumero iã in superioribus est. Contraria verò in eo victu qui per sanitatẽ adhibetur: veluti de sanitate tuẽda docuimus. Sed neq; hæc perpetuò, sed tũ cùm corrigere intẽperiẽ eorũ studemus. Quippe duplex nobis in ijs, qui sani sunt, finis proponitur. Nempe vel corpus sanũ in pristina eius tẽperie tueri, vel etiam hanc meliorem reddere. Sic igitur arbitror in ijs qui diaria febri laborant cibandis, vel vni febrili affectui contrarium, vel etiam ipsi laborantis intemperamẽto desumam. In ea tamẽ natura quæ haud dubiè in medio tẽperamento est, ab ipsa febri contrariorũ indicatione accepta, eatenus humidum frigidumq; victum adhibebimus, quatenus †siccius calidiusq; quàm antè iam redditũ corpus apparet. Verùm hoc tum perspicuum, tum †indubitatum est. Reuertamur autẽ rursus ad intẽperatas naturas,

† In antiq. legitur κατὰ τὰ ἡλκωμένα non κατὰ τὰ ἕλκη.

† αὐχμωδέστερον.

† In impress. male legitur εὐζήτητον, pro ἀζήτητον.

Nam quoniã eas (sicut de sanitate tuẽda est proditum) licet & quales accepimus seruare, licet & ad melius transferre: satius arbitror est, cùm planè valent, nõ cùm ægrotant, vel de se querun tur, victus illis rationem mutare. Gaudent enim naturæ cõsuetis semper: vt & Hippocrates euidẽtißimis argumẽtis in libro de acutorũ victu adstruxit, & in omnibus qui se secũdum naturam habent, manifestè apparet. Quòd nanq; qui sibi iam displicent, extra cœtum eorum qui secũdum naturã se habent, sint ponendi: id nemo qui compos est mentis, dubitet. Cæterùm, ij an præter naturam se, an non naturaliter solùm habeant, id vtiq; quis æstimandum duxerit. Atqui si ex ipsa consuetudine indicationem aliquam sumi conue niet: si quidem multo iam tempore intemperatas naturas cõtrario victu ei quæ vicit intemperiei cibauimus, ita etiã & cùm parum ex sententia se habent, faciemus. Sin minus, quæ similia tẽperamento suadet indicationẽ præferemus. Ita verò & Hippocrates mihi sentire videtur, vbi ait: Humidus omnis victus febricitantibus est idoneus: potißimũ autẽ pueris, & alijs qui ita cibari sunt sueti. Febricitantibus enim inquantũ febricitant, ex ipsa contrariorum indicatione humidus victus conducit: pueris ex similiũ. Eodem autem modo & eam quæ à consuetudine præbetur, quo eam quæ ab ætate datur, accepit. Nam & ætas cùm ex ijs sit, quæ natura nobis insunt,

simi

similem sibi victum postulat: & quæ à consuetudine indicatio sumitur, sic sumpta est, sicut ea quæ ab ætate. Quippe seruare quoque hāc iubet, perinde ac proprium ætatis temperamentū. Itaq; etiā nos tum ex omnibus quæ circa ægrum spectantur, eius quod conducit inuentionem moliri: tum quando indicationes omnes secum consentiant, & quando inter se dissentiant, inspicere semper conueniet. Omnibus enim consentientibus, vnam prorsus victus speciem constituemus. Dissidentibus verò inter se, quæ valentiores, ac plures sint, præferemus: ita vt victus species quam hæ præscribant, præferatur: sic tamē vt ne contraria sit neglecta. Porrò prælatio hæc aliâs vtrisque in vnius auxilij materiam mistis perficitur, aliâs seorsum sumptis. Ac cōmunis quidē hæc ratio est omniū quæ inter se complicatæ sunt, contrariarum indicationum. Quomodo autem hanc ad vsum conferre oporteat, cùm aliquando ipsi morbi coëuntes sint contrarij, aliquando morbus vnus sit, sed qui contrariā indicationem subijciat, aut naturali laborantis temperamento, aut ei quod nunc acquisierit: præterea ætati, & consuetudini, & regioni, & anni tempori, in ipsa particulatim tractatione ostendam. Nunc ergo cùm propositum nobis hoc loco sit vnicuique memoratorū intemperiei generum idoneum inuenire victū: cōmunis quē cœpimus methodi modus, veluti sub exemplo examinetur. Pone enim

correptos febri eſſe duos homines, in regione natos educatosq; temperata, nunc in ea nō eſſe, imò alterum in calida, & ſicca: alterum in humida, & frigida. Præterea, eoſdem diuerſo eſſe, tū temperamento, tum natura, tum conſuetudine, tum ætate: etiam ſub diuerſo (ſi placet) & anni tempore, & ſtatu cæli ægrotare: ſic vt alter calidus ſiccusq; natura ſit, ac tali victus rationi in totum inſueuerit: præterea iuuenis ſit, & hyeme ægrotet īdq; in humida & frigida regione, ac ſtatu cæli ſimili. Alter humidus & frigidus, ſimili victu aſſuetus, tum puer ætate: ac æſtate, in calida ſiccaq; regione, ac ſimili cæli ſtatu laboret. Quænā igitur in vtroq; horū ſunt indicationes? Nempe quæ à febricitando ſumitur, cōmunis amborum eſt: ac quæ refrigerent, & humectent, deſyderans. Reliquorū nulla eſt præterea cōmunis. Siquidē priori & propter naturā, & propter ætatē, quæ ſimili ſibi victu fuere aſſuetæ: ſiccioris calidiorisq; temperamēti cibus idoneus eſt. Idēq; propter & anni tempus, & ſtatū cæli, & regionem, cōuenit. Non enim quæ ab his ſuppeditatur, indicatio ſimilia deſyderat: ſed contraria. Alteri ex propoſitis, propter ætatem, & naturam, & conſuetudinē, ſimilia ipſis exhibenda indicantur, propter ætatem quidem humida, modiceq; calida, propter naturam, & conſuetudinem humida, & frigida propter regionem, & anni tempus, & ſtatū cæli, cōtraria: quæ & ipſa nimirū ſunt tāto temperatis

frigi

frigidiora & humidiora, quanto regiones ipsæ sunt calidiores temperatis, & sicciores. A cõsuetudine enim semper est indicatio similiũ, quoad scilicet ægrotant homines. At ab ætate, natura, regione, anni tempore, & statu cæli, vbi temperata hæc sunt, similium semper †præsidiorum est indicatio, siue valeant homines, siue ægrotent. Cõtra, ab intemperatis anni tempore, statu cæli, & regione, cõtrariorũ est indicatio. Cæterùm, ab ætate & natura non absolutè, sed cum cõsuetudine. Porrò, nihil in contrarijs indicationibus tam cõuenit expendi, quàm magnitudinẽ† eorum quæ ad indicationem coïerunt. Quam vtique in libris de sanitate tuenda duplicẽ esse ostẽdimus. Alterã quæ ex ipsorum, quæ indicãtur, dignitatibus censeatur. Alterã quæ ex ipsorum (vt sic dicam) proprijs substantijs spectetur. Quas ex conferendo cũ mediocri, & quod secundum naturã est, accipiendas esse testati sumus. Nisi enim ita quis indicationũ potestates examinet, nequeat sanè mẽsurã victus inuenire. Cùm enim refrigerãdum humectandumq; esse febris perpetuò indicet, reliquorũ verò quodq; prout dictũ est, vbi concors eorũ indicatio est, nullũ exhibetur negotiũ, vbi discors, pro pluribus ac potioribus formari victus ratio debebit. Siquidẽ in modò propositis, ex eo quòd febricitant, cõmunis refrigerantiũ ac humectantiũ indicatio præstatur: non tamen ex cæteris. Sed cuius tum ætas, tum temperamentum, vnà cum

†Codex antiq. legit βοηθημάτων καὶ διαιτημάτων hoc est presidiorũ & rationis victus. In Græc. autẽ impress. est tantum διαιτημάτων. id est rationis victus.

†In antiq. legitur συμφερόντων, id est eorú quæ conferunt.

consuetudine, tum regio, tum anni tẽpus, & cælistatus, humectantia refrigerantiaq́; exhibẽda indicat: hunc haud dubium est non solum humectandum refrigerandumq́; esse, sed etiam nec leniter hæc, nec vtcunque facienda esse, imò planè magnopere ac vehementer, omnibus scilicet indicationibus idẽ dictantibus. Cuius verò reliqua omnia refrigerantẽ quidem humectantemq́; victum, quemadmodum & febris non indicant, sed contrariũ ipsi, calfacientem scilicet & siccantem vtique ambiguitas pugnaq́; indicationũ inter se: oritur, quo casu magnopere opus est, tum numerũ indicationũ, tum magnitudinem simul conferas. Quippe quæ à febri sumitur: ea reliquis, quando omnes contrariũ faciendum præscribunt, numero quidẽ inferior est: magnitudine tamẽ quæ ex dignitate, aut potestate, aut quomodocunq; appellasse libet spectatur, vtique superior est potissimũ si longè à natura recessit. Quippe duplex tũ magnitudo illi accedit, & quæ ex febris genere prouenit, quæ omnibus est cõmunis: & quæ propria, suaq́; ipsius est. Siquidẽ & quia febris, plus cæteris omnibus solicitos nos habet: et quia præterquã quòd febris est, etiã magnitudo illi notabilis accessit: idcirco cõtrarias indicationes inducit, atq; obũbrat. Sin parua fuerit, fas est reliquas omnes vnà coniunctas cũ ea conferri, atque expẽdi. Ac si quidẽ pares videãtur: neque febris indicatio præferretur, sic vt humectãdũ & refrigerãdum sit:

ne

neque etiã reliquorũ,sic vt calfaciẽdũ ac siccãdũ sit:imò media victus ratio vbi ita se corpus habet,eligẽda erit.Sin altera indicatio exuperet,tãtum recessisse à tẽperato & medio victu par est, quantũ ea quæ pollẽt,sua cõtraria superãt.Ergo tum exercitatũ in his omnibus,tũ natura prudẽtem esse medicũ cõueniet:quò cuiusq; indicationis potestate diligẽter cõsyderata,omnibusq; inter se collatis,vnã idonei victus summã,quæ laboranti sit cõmoda,comparet.Ac diariarũ quidẽ febrium indicationes ex his generibus capiũtur: raroq; accidit si alicubi à laborantis viriũ modò:cũ febriũ quæ pluribus diebus affligunt, indicationes,tum viriũ respectũ necessariò adhibeãt,(nõ enim leue in cõsiliũ est,quod à viribus petitur)tum causarum quæ ipsas excitant: exceptis tamẽ hecticis,vtpote quas nulla accendit causa:quemadmodũ nec corpus id quod iam habitu calorẽ ignis in se suscepit,siue id lapis,siue lignũ sit.Illud nanq; commune cũ diarijs habẽt,quòd videlicet nõ amplius fiãt.Differũt aũt in eo quòd diariæ in leui(vt sic dicã)affectu(κατὰ σχέσιν Græci vocãt)calorẽ habent:hecticæ in habitu,qui ægrè soluatur. Licet etiã dicas eã quoq; quæ à viribus sumitur indicationẽ,tũ in reliquis omnibus morbis,tũ in diarijs febribus semper adhiberi nobis tamẽ in præsenti disputatione opus ea non esse : propterea quòd ex prima quidẽ ratiõe nõ indicet,ex accidẽti verò indicet de eo verò accidẽti in sequẽtibus disseremus.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORBIS curandis, Thoma Linacro Anglo interprete,

LIBER IX.

Quæ in nono libro Methodi medendi habentur.

Quæ sit vtriusque generis febrium synocharum generatio, & qua methodo curandæ sint.
De indicatione quę ab ęgrotãtis viribus sumẽda est.
Quo pacto à consuetudine indicatio sumi debeat.
Oẽs invniuersum curatiuos febriũ scopos enumerat.

CAPVT I.

IARIARVM ô *Eugeniane curationem, in libro qui hũc præcedit, exposui, totius propositi operis octauo. Est autem huius febriũ generis vnica accessio, vno plurimũ die ex ipsius saltem natura circunscripta. Quippe quæcunq;, vel per medicorum ignorãtiã, vel ægrorũ intẽperantiã, vel ministrantiũ errorẽ in eiusmodi febribus cõmissa, in aliud ipsas genus transferunt, hæc suæ naturæ sponte nõ incidunt. Nõ enim est profectò mirum, si per ea quæ delinquuntur, nõ solũ porrigatur, aut in aliud genus transeat morbus quiuis, sed etiã cùm prius non esset, nũc excitetur. Nam cùm ijs qui integri sunt delinquere non sit tutum: haud quaquam id ægris sine discrimine contin*

tin

tingat. Reliqua verò cũ ſint genera duo: (veluti in libro febrium differentijs eſt oſtenſum) alterũ ex humorum putredine naſci docuimus: alterum quod iam ſolidas animalis particulas occupauit, hecticum nominãt. Trãſeunt ſæpe autẽ diariæ febres, veluti antè oſtẽdimus, in vtrunque genus, niſi quis eas commodè tractet. Veluti autem in cæteris rebus omnibus quæcunque vno genere cõpræhenſæ ſocietatẽ in naturis habẽt, ac propterea mutuò in ſe tranſire valent, tertia quædam formula in tranſitu ipſarum exiſtit, quæ neutrius extremitatum formam planè exhibet: ita nimirum & in diariarũ febriũ trãſitu imagineris licet alterũ quoddã genus in tranſitu exoriri, quod neutri extremitatũ ſit idem. Ac primũ quidẽ de hoc diſſerẽdũ eſſe mihi videtur: quo ſicuti reliqua etiã ipſum tũ protinus noſcatur cũ incidit, tũ ſic inhibeatur in primo ortu, ne aut ægrè ſanabile, aut inſanabile, poſtquam auctũ eſt, euadat. Cæterùm mediũ id cum inciderit, nec noſſe ij poſſunt, nec ſanare qui extremitatũ quarum eſt mediũ, ſpeciem ignorant. At tibi qui præſertim nõ ſolùm diariarũ, ſed etiã reliquorũ duum generũ notas intelligis: vbi vel diariarũ notæ aliquatenus ſunt alienatæ, vel reliquarũ notæ ſimul apparẽt, haud difficile fuerit iam tranſitum ſuſpicari. Ergo ex aduſtione, cruditate, laßitudine, vigilia, †animi perturbatione, vel bubone† qui ex euidẽti aliqua ſit cauſa, nunquã ad tertiũ vſq; diẽ progredietur

† ἢ πάθεσι ψυχικοῖς.

† Ita legunt antiq. codi. Græ. locus enim iſte in impreſ. eſt corruptus.

ſe

febris acceßio, nisi qui delictũ citra laborantem sit. At quibus stipatio febris occasio est, ijs etiam vltra hos porrigi acceßio potest. Nam quoniã stipatio, vel obstructis exilibus meatibus, vel cõniuentibus, vel etiã corpore ipso immoderatius densato accidit: meritò (arbitror) diximus ex frigore & balneis quæ vel contactu refrigerẽt, vel facultate, præterea pharmacis similis generis, pari modo ijs quæ cutim siccẽt, veluti Sole feruẽte, nec minus etiam ijs quæ densent, veluti dura cũ ijs quæ frigefaciãt frictione, & detineri intra corpus ceu fumida fuliginosaq; excrementa, & ab ijs febrẽ accendi: verùm ex his densationem quandã corporum ipsorũ fieri, ac veluti exiguorũ meatuum conniuentiam: obstructionẽ verò vel propter glutinosos, vel crassos, vel copiosos succos incidere: quinetiam febres quascunq; vel cõniuentia meatuum vel recens corporum densatio excitant, has & desistere post primam acceßionẽ, si quis rectè eas tractet, & verè diarias tũ esse, tũ appellari. at quæ ex obstructione creantur, si hæc pusilla sit, solui ipsas quoq; similiter vt alias diarias, si quis eas legitimè sanet. Sin valẽter impacti humores sint, sic vt valẽtius aliquid quod eos eximat desyderent: eas febres porrigi vltra vnum diem necesse est, ac diariarum febriũ genus videri egressas. Quomodo enim dici vltrà diaria febris potest, quæ in tertiũ vsq; diem extẽditur, quãdo ex ipsa nominis ratione in secundo eã desistere par erat?

erat? Dictum enim suprà est viginti quatuor horas esse sic appellatæ diei spatium: vtique vt cum nomine diei, nox quoque vnà cõprehendatur. At si neq; humor putrescens subsit, nec corpus ipsum febrilem calorem, vt habitum susceperit: à duobus generibus diuersum sit. Aut ergo aliud præter tria iam dicta genus esse in prima febrium diuisione dicendũ est: aut appellatione pro nihilo habita diarias ipsas nominare oportebit. Neque enim profectò de substantia ipsa talium febrium est diariæ vocabulum. Verùm conuenienti nomine destituti, clarioris simul breuiorisq; doctrinæ gratia, ab eo quod sæpius eis accidit, nomen indidimus. Ac natura quidem eadem bis est quæ diarijs, nomen autem non idem.

CAPVT II.

SIQVIDEM *in quibus vna accessio ab initio ad finem perpetuò manẽs, in multos dies porrigitur: eas febres synochos, id est continentes appellant: nõ illi quidem Græco nomine vsi, cæterùm solœcismum cõmittendum potius rati, quàm formam ipsarũ sine nomine linquendum. At non sicuti idea vna eiusmodi febrium est, à qua synochos eas nominãt, ita & natura simplex vnaq; est. Quædam nanque earum manifestam habent putredinis notam, quædam prorsus non habent, quas nimirum ex diariarum febrium genere esse diximus. Cùm enim accessionis † remissio ex ferventium humorũ transpiratu contingere soleat,* † παῦλα.

non

non transpirant autem in vehementi stipatione: necesse est multorū dierum fieri accessionem. Igitur vbi in tali febri nulla subest occasio, quæ alterius accessionis principium excitet, vltra hoc quòd multorū dierum febris est, nec inuasionem alicuius † febrium significationis facit, sed permanet ab initio ad finē vna febris, quæ nec quotidianæ, nec tertianæ, nec quartanæ † notam præferat. Cæterùm cùm me audis dicentem, vbi vehementer stipata corpora sunt cohiberi intra corpus febrilem calorem: non ita factam prorsus densitudinem putandum est, vt nullum ex ijs humoribus qui tenuati admodum sint, effluere foras sinat: cùm nec si de oßibus ita dixeris, id verum sit, nedum carne & cute. Verùm cùm à feruentibus humoribus vapor attollatur plurimus, effluat autem foras exiguus: hunc qui relictus est, febrem seruare est necesse: neque id modò propterea quòd ipse manet, sed etiam propterea quòd quæ proxima sunt, adurit.

CAPVT III.

QVONIAM *igitur ex duobus his seruari febris potest, & quòd totus vapor non transpiret, & quòd idem vapor ea quæ contingit, etiā excalfaciat: necesse est treis esse in synochis febribus differētias: nempe vel pari permanēte magnitudine ea, † quam in prima accessione summā habuit, vel adijciēte semper exiguū aliquid, diminuentéve: atq; hæc vel æqualiter faciente,*

† ἐπισημασίας, i. principii accessiōis. sic Gal. explicat cōmētario in aphorismum 1. libri 2. & in lib. de morbor. temporib. Sed deterius in hac voce labitur Leonicenus in primo de differ. feb. cap. 3. circa dimidium capitis quē locum restituimus.

† ἐπισημασίαν.

† ὃ κατὰ τὸν πρῶτον παροξυσμόν

ciente, vel inæqualiter. Ac si quidē quod accenditur, ei quod transpirat par fuerit: nec augeri, nec minuì febrilis calor cernetur: sed perinde sibi similis permanebit, ac si nihil illi adijceretur, aut demeretur, Quippe ad æqualitatis custodiam, nihil interest seruetúrne eadē aßiduè substantia: an ei quæ vacuatur, par sit ea quæ adijciatur. Verùm si altera earū vicerit, vtiq; si quæ vacuatur: minui febrem necesse est. Sin † quæ adijcitur, omnino increscere. Sed nec illud sanè quēquam latet, quòd cùm ex febribus altera magis minúsve quàm altera, tum augetur, tum minuitur, id ob exuperantiæ imparitatem necessariò accidat. Nam vbi aliàs ampliore mensura, aliàs minore vel febriū generatio, vel transpiratio exuperat, nec ijs quæ augentur omnibus par esse auctio, nec ijs quæ minuuntur demptio omnino potest, imò plurimam esse, tum excessus, tum defectus differentiam est necesse. Atque vnum quidem hoc (siue genus, siue speciē, seu quiduis aliud appellare libet) συνόχων, id est continentiū febrium est, quodq; ex eadē cū diarijs natura constat. Alterū est vbi in omnibus vasis, ac potißimū maximis æquabiliter succi putrescunt. Eiusmodi febriū in gracili & frigido, corpore neutra cōsistere solet, sed plurimum in ijs qui sanguine abundāt, & corpulentis gigni cernūtur: quādo nec obstructio citra putredinē excitare febrē valet, nisi id quod trāspirat, & copiosum sit, & calidū: nec humorū putredo in omneis

quæ

πυρετὸς ἔσχεν ἀκμάσας, i. quam in primæ accessionis vigore febris habuit.

† In antiq. vtrobique habetur nō προστιθέμενον, sed προγινόμενον.

quæ inter inguina & alas intersunt venas, æquabiliter ac citò porrigi in frigido habitu potest. Debent enim quæ putrescunt, tum calida humidaq́; esse, tum verò difficilem trãspirationem habere. Eoq́; fit, vt nec in frigida ætate, nec in frigido corporis tẽperamento, siue id ab initio constitit, siue modo frigidum sit factum, continens excitetur febris: sed nec in gracilibus, vel qui raræ sunt corporis habitu. Imò tum ætate, tũ natura, tum acquisititio tẽperamento, quæ calida sint, ac præcipuè si & carnosus, [& bono] ac multo sanguine affluens, & denso corpore æger sit, aut etiã calidis excrementis refertus. Proinde fit, vt qui ita febricitant, his & pulsus maximus sit, & æqualis, & vehemens, quibus etiam arteriæ † habitus, nec durior quàm pro natura est, nec mollior: celeritatis tamen frequentiæ, quæ eò peruenit, quò febris ipsa magnitudinis. Atque hæc quidem ambarum sunt communia, alteri verò priuatim putredinis insunt notæ: idq́; tum in lotio, tum pulsu, tum caloris ingrata qualitate.

[Non est in Græco.

† σύστασις id est consistentia.

CAPVT IIII.

AC tibi exempli causa redigam in memoriam adolescẽtes duos, quos vnà mecũ vidisti. Erat alter eorũ liber, & palæstræ peritus, alter, seruus, haud inexercitatus ille quidẽ, cæterùm in palæstra parùm † vehemens, nec tamen ad quotidiana quæ seruum deceant, tum exercitia, tum opera tractanda, non idoneus. Porrò

† δεινὸς id est versatus, ac tritus.

liber continenti citra putredinē febri laborauit, ſeruus continenti cum putredine, horum vtrique quænam ſit adhibita curatio, nō intempeſtiuum dictū nunc arbitror, quandoquidem in exemplis exercitari quiduis diſcētes maximè expedit. Neque enim ſatisfaciunt ad exactā cognitionē vniuerſales methodi. Sunt autem exemplorū ea pro potioribus habenda, quæ ipſi oculis vſurpauimus: quando ſi omnes qui docere ſcriberéve aliquid ſunt aggreſſi, ea prius operibus oſtēdiſſent: prorſus paucula quædam falſo dicerentur. Nūc verò plerique alios docere tentant, quæ nec ipſi vnquā fecerunt, nec alijs oſtenderunt. Cætera vulgus medicorum nihil miri eſt, ſi contemptis bonis moribus, opinioni ſapientiæ magis quàm veritati inhiat. Verùm nō ſic fuit ratio noſtra. Non enim heri, aut nudiuſtertius, ſed ſtatim ab adoleſcentia philoſophiæ ſtudio capti, primum nos ad eam contulimus. Mox patris euidenti inſomnio moniti ad medicinæ ſtudium excolendum venimus, ac per totam vitam operibus magis quàm verbis vtrique ſtudio incubuimus. Quo minus mirum eſt, ſi in quo tempore alij totam vrbem ſalutando luſtrant, & cùm diuitibus cœnant, ac eoſdem comitantur, hoc omni ſedulò nos laborantes, primùm quidem omnia quæ veteribus pulchrè ſunt inuenta, didicimus: mox eadem opere tū indicauimus, tum exercuimus. Ergo qui paleſtræ peritus iuuenis erat, vbi febricitare hora prima noctis

cœpisset, postridie eum manè circiter horam diei tertiam vidimus. Cùm autem inuenissem febrem admodum calidam, sed pulsus æquales, & maximos, & celeres, & frequentes, & vehementes, tũ caloris qualitatem quæ tactum minimè morderet, iam verò & vrinas tum † craßitudine tum colore à naturali habitu non multùm alienas, audiens præterea hominẽ circiter triginta dies exercitationis consuetudinem intermisisse, pridie tamen exercitasse se vehementius, cæterùm nõ multùm, sumpsisse autem solitos cibos, atq; eos concoxisse, quamuis tardè & ægrè, vtpote cùm febris vespere occupasset, cũ interim rubicũdus plenusq; homo appareret, atque etiam plenitudinis sensum se percipere diceret, faciente interim quodã eorum qui aderant, de vena secanda mentionẽ, visum nobis est eius auxilij consyderationem in aliud tempus remittere, simul vt certius sciremus cuius generis febris esset, simul necessariò propter eam, quæ præcesserat, concoctionis tarditatem. Cùm autem vesperi similem vigorẽ tueri febris est visa, ceu mihi sensibiliter remittens, suspitio iam erat synochon esse, hancq; ex obstructione, & sanguinis abundantia, & præ carnis copia stipatione. Ac cùm parem magnitudinem per totam noctem febris seruaret, postero die visum est medicis omnibus, qui eum inuiserant, sanguinẽ esse mittendum. Discordia verò orta de tempore, & vincentibus qui id in sequentem diem differẽdũ

sua

† συςάσει, id est consistentia.

suaderent, febris per totum eum diem euidēter visa est vigorem suum augere. Mox tertia sequēte nocte, alia quidem accessio minimè incidit, quæ primæ ad portionem responderet: erat tamē æstus ipse laboranti intolerabilis: vrgebatq; tum tensio totius corporis, vtpote repleti: tum capitis pulsatio: atque ob hæc grauis vigilia: iuuene in aliam aliàs se figuram iactāte. Itaque cùm vltrà ferre non posset, hora noctis circiter octaua mittit ad me ministrum, rogatq; ad se ocyus veniam. Ipse annuo, atque ab eo: inuenioq; febrem calidissimam, pulsumq; qualem prædixi. Quoniam autem nec in hoc, nec in lotio nec in ipsa caloris qualitate indicium aliquod humorum putrescētium apparuit: optimum factu visum est venā incidere, antequam putredo inciperet. Aufero itaque ab homine eo vsque de industria sanguinē, quoad animo linqueretur: maximum planè vbi valentes vires sunt, †continuæ febris remedium. id quod tum ratione, tum experientia didici. Primum (nanque in contrarium statum agitur corpus, celerrimè ex animi defectu refrigeratum. Hoc verò nemo inuenire potest neque quod ipsis ægris, neque quod naturæ quæ animantes gubernat, iucundius vtiliúsve sit. Postmodum in eiusmodi corporibus, necessariò superuenit alui deiectio, nonnunquam etiam bilis vomitio. Quas res statim à toto corpore madores sudorésve excipiunt, quæ nimirum omnia cùm huic quoq; con-

† πυρετῶν συνέχων, est in Græco, id est febrium synocharum seu continentium. quæ à continuis appellatis quantum differant ostendit Galen. 2. de differ. feb. cap. 2. vide infra cap. 10. & in lib. 11. ca. 5. & 6.

tigiſſent, protinus febrẽ extinxerũt: ſic vt quidã ex ijs qui aderant, iugulaſſe me febrẽ per iocum dicerent: vnde omnes riſimus. Verùm quò narrationẽ omnẽ abſoluã, nihil mali erit paucula addidiſſe. Poſt duas nanq; à ſanguinis miſsione horas paulo nutrimenti dato, ac iuſſo quieſcere, diſceſsi. Quinta verò hora reuerſus, tam profundo ſomno indormientẽ inueni, vt tangentẽ me prorſus non ſentiret. Cùm verò & miniſtri adeò illi altum ſomnũ fuiſſe dicerẽt, vt nec cùm madores eius abſtergerẽt, expergiſceretur: ſuaſi ita facerent: eſſe nãq; hominẽ iam prorſus à febri liberũ. Reuerſus autẽ & decima rurſus hora, etiã tunc dormientẽ inueni. Egreſſus autẽ iterum ad alios viſendos ægros, redeo hora prima noctis, nõ tamẽ vt antè tacẽs, ſed voce de induſtria ſublata, quò ægrum à ſomno excitarẽ. Quod cùm ita accidiſſet, vbi ſolo ptiſſanæ cremore ipſum nutriui, abij. Cuius modum poſtero die augẽs, tertio lauatum dimiſi. Ac quæ ad hunc pertinebant infirmũ, ita ſunt geſta. Quæ verò ad alterum, nunc dicam. Is cùm toto die multùm laboraſſet, deinde lauatus paucula comediſſet, cœpit nocte febricitare, totum etiã continuans ſequentẽ diem. Hunc nos poſt ſecundam noctẽ vidimus in cæteris quidẽ omnibus iam dicto inueni ſimiliter affectum: verùm putreſcentium humorũ euidentes præbentem notas. Itaque vena quoque huic protinus inciſa, vſque ad animi defectum vacuauimus. Poſt id, idoneo

inter

interpoſito ſpatio, cibauimus primùm mulſa, deinde vna interpoſita hora, ptiſſanæ cremore. Atq; *hæc omnia intra quintam acta ſunt horã.* Cùm *autem ſimilis ſibi perſeueraret febris, ſynochon eam fore ex putredine expectauimus.* Itaq; *accidit.* Quippe *cùm eam ſecunda noctis hora pari magnitudine cerneremus, tertiæ diei acceßionẽ, futuráne eſſet, an ſecus, diligẽter obſeruare volebamus : cuius in ſeptimam horam noctis ſuſpitio erat.* Itaque *cùm ſummo mane ſuperueniſſem, inueni quod expectaram.* Nam *nec tertiana inciderat acceßio, febriſq; remißior paululò quàm veſperi fuerat, apparuit.* Vt *autẽ rurſus hominẽ meridie vidi, eratq; iam certißimum & febrem decreuiſſe, & ſynochon febrem eſſe ſed quæ [aßiduè] decreſceret: ſatiús viſum eſt tum quoque hominẽ ſimiliter nutrire.* Quarta *verò exacta nocte, manifeſtè minor etiam quarto die erat.* Quo *rurſus quoque ad eũdem modum homine cibato, aduertimus tum illo die toto, tum quæ hũc ſecuta eſt quinta nocte magnitudinem remittere, ſic vt quinto die liquidò planè appareret minor eſſe febris quàm antè.* Itaque *ad portionem minuentis ſe febris, vrinæ quoque concoctio proceſſerat.* Eratq; *haud obſcurum ſeptimo (id quod factum eſt) finiendam.* Hanc *igitur planè continentem ex humorum putredine febrem, & quæ aßiduè decreſceret, vidimus.* Multas *verò alias continentes conſpeximus : quarum aliæ creſcentes, aliæ*

ſimilem tenorem ſeruantes erant. Illas ἐπακμαστικὰς, has ἀκμαστικὰς vel ὁμοτόνους Græci vocant. Aliæ, ceu quam modò memorauimus, decreſcentes, quas παρακμαστικοὺς dicunt. Aliæ rurſus in primo die putredinis notas habuerunt, aliæ in tertio, aut certè ad ſummum quarto: idq; aliàs medicorum ipſorum inſcitia, qui ſanguinem nō miſerant: aliâs laborantium ipſorum timiditate. Siquidem eorum qui ex ſola obſtructione febricitarent, nemo in putredinis febrem incidit, qui prius ſanguinē miſerat. Quem, vbi valida virtus ſubeſt, & ætas permittit, vſque ad animi defectum mittere expedit. Vbi horum alterum non ſatis reſpōdet, tutius eſt quantū ſatis viſum fuerit tantum principio detrahere: quod defuit, iteratione ſupplere. Etenim hoc præſidio omiſſo, qui ita febricitant, in ſummum diſcrimen veniunt: niſi ſi eos vel virium robur, vel largum ſanguinis profluuium, vel ſudor copioſus ex manifeſta pernicie eripiat. Et tamen nonnulli ex medicis ſunt: qui tametſi manifeſtiſsime vidēt naturam ſanguinis profluuio non paucos eorum qui ſic periclitentur, ſeruare: tamen ſanguinis miſsionem fugiant, nullam nec experientiam nec veram rationem ſecuti. Cæterum hos mittamus, diſputato præſertim contra illos abundè vno integro libro, qui eſt de ſanguinis miſsione contra Eraſiſtratum ſcriptus: ipſi verò ad propoſitum reuertamur.

CA

CAPVT V.

ERAT verò in præsenti disputatiōe propositū de ijs febribus disserere, quæ ex stipatis per obstructionē meatibus oriūtur. Quas, si sine putredine consistāt, ex diariarū esse genere dixi. Sin ijs putredo aliqua vel ab initio statim, vel postmodum superueniat: vbi in omnibus venis, ac præcipuè magnis ea constitit, †continuas excitari febres, vbi in vnica animalis parte, † accessiones quæ certo ambitu repetāt. Verùm de his postea. Quòd autē & his arbitror, & ter, & sæpius, iterumq; dicendum est: qui ita laborant, si rectè curabuntur, ijs sanguinis missio est adhibenda, quando quibus corpus ex succorum abundantia inhabile ad transpirationem iam redditum tantum caloris congessit, vt inde iam febricitet: ijs tantum sanguinis est detrahendum, quantū vires tolerant. Pro certo quoque habendum, nisi ijs qui hoc per naturam sunt habitu, id adhibeatur præsidiū, fore vt vel suffocentur, vel certè syncope prehendi omnino periclitētur, nisi (vt dictum est) eos vel viriū robur, vel plurimus sudor, vel largum sanguinis profluuium, à morte vindicet. At illud vel me tacēte constat, ijs præsertim qui librū de plenitudine studiosè perlegerūt, quāquā & nunc quoq; à me dicetur, non esse nunc nobis de ea abundantia sermonem, quæ ad virtutem comparatur, (quippe quæ nec sic obstruit venarū ora, vt refrigerationem prohibeat, nec tunicas

† In Græco est, synochas.

† In antiq. legitur nō παροξυσμὸς, sed παροξυνομένους.

earum diſtẽdit, nec ruborem, nec tumorem inuehit, multoq; minus vel carnis vel cutis tranſpirationem moratur) verùm de ea quæ cõtineri à vaſis vltrà non valet, quæq; ob id ipſum tum perrũpere vaſa tum recludere ſolet, reliquaq; modò dicta ſymptomata inducit, obſtructionẽ, diſtentionem, tumorem, ruborẽ: de hac inquã mihi omnis ſermo tum habitus eſt, tum verò nihilominus habendus. Siquidem *copia hæc dum bonitatem ſuã ſeruat, vt pariter augeri cum robore virium eſt nata: ita ſiquando has grauat, nec de cætero augebitur, & bonitatẽ naturæ amittet.* At *ſi † naturalẽ ſemel bonitatem amiſerit, fieri nequit, vt nõ putreſcat, quandoquidẽ nec aliud vllũ ex ijs quæ foris ſunt, humidũ calidumq; corpus manere imputreſcibile cernimus.* Ergo *feſtinare ad ſanguinem detrahendũ oportet, quò † venarum natura ex tranſpirãdo ventilandoq; naturalẽ temperiem ſeruãs humoribus eo quo inter initia modo dominetur: quãdo ſi ad temperiem verſa laborabit, metuendum eſt ne hi putreſcãt.* Excitatur *autem intemperies in ea ex febris calore.* Quem *ſi quando rudis quiſpiam medicus auxit, nõ vacuata ſtipationis cauſa, in incerto reliquũ omne remedium eſt.* Vbi *nanque emitti abundantia poſtulat, calor autẽ refrigerari, pugna diſcordiaq; inter ipſa ſanãdi oritur remedia, ſcilicet ijs quæ refrigerent, quamuis temperiem naturæ concilient, ſaltem abundantiam intra corpus detinẽtibus.*

† τὸν ἐκ τῆς φύσεως κόσμον ἀπολέσει, id eſt, non amplius à natura regatur.

† τῶν ἀγγείων, id eſt vaſorum.

tibus, quo vero † rarefacienda cute hanc educāt, omnibus calfacientibus: sic vt si abūdantiā emittere velis, febrem augeas: si febrem refrigerare, abundantiam moreris. In hanc consilij inopiam deueniunt, qui statim à principio non vacuarūt, Erasistrati persuasione inducti: qui nec spōtanea sanguinis profluuia potuit imitari. Optimū igitur factu est (id quod nos semper in re quaq; facere vidisti) statim nō numero dierū, sed vni virium robori, in febribus eius generis attentum esse: quippe quod si seruatum est, non solùm sexto septimóve, sed etiam sequētibus diebus sanguis est mittendus. Quòd si curare aliquando infirmum cogeris, cui non solùm antea secandæ venæ remedium prætermissum est, sed nunc quoque vel per medicorum ignorantiam, vel ipsius laborantis propinquorúmve eius timiditatem procedēte tempore mittere sanguinem prohiberis: ad frigidam exhibendam accedes, sed diligenter antè discernens, quantum ex ea nocumentū contingere possit. Nam si id aut exiguum erit: aut nullum: offerenda potui est, quæ prorsus sit † gelida, quantum bibere ægro libet. Quinimo magis id audebis, si frigidæ potioni insueuerit. Sin magnum timetur incommodum: ab hac quidem abstinendū, atque alijs auxilijs quibus obstructio eximatur, & abundantia vacuetur, & febris feruor deferbeat, vtendum. Porrò incommoda, quæ frigidam potionem intempestiuè, immodiceq; exhibitam se-

† Male legitur in impressis μειώσει, pro μανότητι.

In Græco est ἀκραιφνὲς ψυχρὸν, id est pura frigida.

quuntur, in his consistunt, quòd lentos crassosq; humores, siue hi obstructiones, siue putredinē, siue phlegmonē, siue qualis erysipelas, aut scirrhus, aut œdema est, affectū creauerint, attenuari digeriq; prohibēt. Ergo quoties ex his febris accenditur, atq; ad eos vacuādos frigida data nō conducit, ad præsens quidem nō paruum affert leuamē, propterea quòd iam accensam febrem extinguit, verùm cùm causa eius adhuc perstet, aliam denuò accendi est necesse, atq; ea quæ præcessit, nonnunquam difficiliorem, propterea quòd densatū ex frigida corpus est. Atque hæc vna noxæ species est minimè contemnenda. Altera talis est. Multæ laborantis imbecillæ particulæ, siue ita se ex naturali intemperie habeant, siue ex vitio adscititio, à frigida † læduntur. Alij nanque gula adeò vehemēter est affecta, vt vix deglutiret. Alij vētriculus, sic vt vix concoqueret. Alij ipsum vētriculi os, aut iecur, aut colon, aut pulmo, aut septū trāsuersum, aut renes, aut vesicca, aut tale quippiam aliud à frigida percussum, ad propriū opus infirmum est redditum. Nonnulli autē ex intempestiua immodicaq; eius potione, non multo interposito tempore, nec postmodum, sed illico difficultate spirandi, & conuulsione, & tremore corripiuntur: ac toto (vt semel dicā) neruoso genere lædūtur. Nec ignoro quin formidolosum te ad frigidā offerendam ijs quæ memoraui redderē, nisi ea me vsum subinde vidisses, semperq; cū succes-

sit,

† In antiq. legitur βλάπτεται, non πλήττεται.

fu, nec ægrum in vllo manifestè læsisse. Quibuscunque enim in principe particula tumor aliquis è phlegmones, œdematos, aut scirrhi genere cõstitit: ijs frigidam offerre nõ oportet. Sed nec ijs quibus obstructio putridúsve humor non concoctus incommodat. Quòd si evidentes percipis absque iam dictis tumoribus cõcoctionis notas, illud dũtaxat æstimabis, sítne pars aliqua temperamento adeò frigido, vt in hanc noxa procumbat. Porrò erysipelas, quod verum erysipelas sit, non aliter sanaueris. At si mistum cum phlegmone sit, in hoc cõcoctionis expectãdæ sunt notæ. Atq; hæc latius quàm pro re nunc proposita, cùm postmodum etiam fortè necessum erit de frigida exhibẽda mentionem facere. Nunc enim altera continentium febrium ex sola obstructione est orta: altera verò etiam cum putredine per omnes venus. Cùm ergo concoctionis humorum in ijs notas videris, de quibus dictum abũdè in libris de crisi est, audacter frigidam dabis, quippe solidarum animalis partium natura roborata, prætenuatos iam humores aggreditur, ita vt qui vtiles sint, atque ad nutriendum habiles, hos quidem ad se trahat, inutiles vel per ventrem vel per cutim eijciat. Quòd si etiam frigidæ assuetus æger fuit, magna cum fiducia frigidam exhibebis, ipsa scilicet experiẽtia iam doctus omnia viscera eius occursum familiariter tolerare. Omnino nanque si quod frigidũ adeò esset, vt ab hac offenderetur, id

per

per sanitatis tẽpus euidenter offensam suã ostendisset. Nulla verò per sanitatem particula quicquam ab hac læsa, nec etiã inter febricitandum quicquam lædetur. Vbi nanq; nonnulli aquæ frigidæ potioni non assueti, tamen propter ardentẽ febrem eam bibere coacti, nullum incõmodũ senserunt: multò profectò minus eorum qui assueuerunt quisquam lædi debet, cui etiam quasi † pro munimento maximo accedit ipsa caloris copia. Hic nanque cum in vasorum finibus plurimus contineatur, vtpote tũ aërea in his substãtia, tũ etiam succis omnibus inflammatis, quantum à frigido patitur refrigeratus, tãtum rursus calfaciendo in ipsum agit. Ideoq; minus tuta ijs qui exiguum sanguinem carnemq; obtinent, frigidæ potio est. Celeriter nãq; ad solidas animalis peruenit partes, nulli quod eius vim frangat occurrens. Eo etiam fit, vt hecticæ febres nec perinde eã quæ prorsus sit † gelida, nec multam desyderent: ceu quæ extenuatis omnino, exiguiq; sanguinis corporibus incidant. Verùm de illis pòst agetur. Maxima verò continentium febrium remedia hæc duo sunt, detractio sanguinis, & potio frigida. Verùm illa nullo non tempore, modò vires sustineãt, hæc cùm & in pulsu, & vrinis, cõcoctionis euidentes cernuntur notæ, febris autẽ est maxima. Attendenda verò cùm venæ secandæ indicationibus sunt, tum quæ eã præcedunt, tum verò quæ omnino excipient. Nam si præcedat ciborum

† ἐξ ἐπιμέτρου, i. auctarii vice.

† In Græc. pura frigida.

rum

rum cruditas, tãto tempore differre venæ ſectionem iubebis, quantum ſatisfacere tum ad eorum cõcoctionem, tum vt excremẽta deſcẽdant, videbitur. Sin ſequetur neceſſariò vacuatio quæpiã, tantum illi de eo quod ſuperfluum eſt relinquendum, quãtum eſt per eam vacuandum. Itaque ſi tempore mittendi ſanguinis menſes moueri cõtigerit, ſiue etiã hæmorrhois ſit recluſa, ſi inſpecto fluẽtis impetu, ipſe ſatis fore videbitur qui ſolus quod requiris, vacuet, naturæ rem omnẽ permittens: ſin minus, tantùm ipſe detrahes, quo ex cõiunctis ambobus perficiatur quod poſtulas. Veluti autẽ in his ad ipſam naturalem vacuationem, quæ ſenſu vſurpetur, non leuiter attentum eſſe oportet: ita alibi vel ad naturam ipſam, vel ætatẽ, vel cæli ſtatũ. Sunt enim nõnulli ad exhalandos digerendosq́; corporis ſuccos natura propenſi. Pueri certè propter ætatem perpetuò. Cæli verò ſtatus vbi calidus nimiũ eſt & ſiccus. Voco cæli ſtatũ ipſam ambientis nos aëris temperiem: ſub qua & anni tẽpus, & regio cõprehenditur: quando horũ quoq; vtrunque ex ambientis temperie indicationẽ mutuatur. Propenſi autem ad digerendos corporis ſuccos ſunt, quicunq; natura ſunt humidi: magisq́; ſi accedat caliditas. Præterea qui raro corporis ſunt textu. Ad hæc, quibus os ventris aut amara bili abundat, aut imbecillum eſt, aut ſupra modũ ſenſile. Atq; hæ quidem † indicationes ſunt, quæ ſanguinẽ detrahendum de-

† In Græco eſt σκοποὶ, non ἐνδείξεις, vt vertit fere vbique interpres.

hor

† In Græc. συνενδεικνύμενοι δὲ αὐτῆν, id eſt ſcopi autem qui ſanguinẽ mittẽdum ſimul indicant.

† In Græco eſt τὰ μὲν συνενδείκνυται τὴν φλεβοτομίαν τὰ δὲ ἀντενδείκνυται κίνησις μὲν γὰρ αὐτῆς ὁ σκοπός.

hortantur.† Contrà poſtulant, vnà cùm affectu cuius cauſa primùm requirebatur, habitus durus denſusq́; et vno verbo qui haud facilè digeritur: tum ambiens humidus frigidusq́;. Sanè meritò † quædã ſanguinem mittẽdum adhortãtur quædã dehortantur. Siquidem ea pro vacuatione omnino ſuſcipitur. At eorũ quæ comprehenſa ſunt, quædam tranſpirationes morantur, quædã promouent, & quædam ad vacuandũ prompta ſunt quædã ſecus. Sanè tranſpirationem corporũ prohibent, tum meatuũ ſtipatio, tum circũdantis nos aëris humiditas & frigiditas. Cõtrà promouent ea quæ his ſunt contraria. Eorũ autem quæ vacuantur, quæ calida humidaq́; ac tenuia ſunt, ea celerrimè digerũtur. Cõtrà quæ craſſa, glutinoſa & frigida ſunt, ægrè trãſpirant. Atque hæc quidem ad rem propoſitam de mißione ſanguinis, ac frigidæ aquæ potione, non ignoraſſe expedit. Quarum vtranque metuentes non paucos medicos vidiſti, vtiq; imperitos. Quorũ alteros αἱμοφόβους, id eſt ſanguinis mittendi timidos: alteros ψυχροφόβους, id eſt frigidæ exhibendæ formidantes ſic Græcè nominamus: ſicut qui à rabido cane ſunt morſi, ὑδροφόβους. Sunt enim proculdubio horum quoq; aliqui præ dogmatis ſui ſtudio, non leui in rabie. Ergo relictis his, quod initio inſtitutum nobis fuerat, proſequamur: ad memoriam reuocantes, quemadmodum ſermo noſter occaſione communium quorundam in ipſis accidentium, à dia-

diarijs venit † ad cõtinuatas. Quoniam enim obstructionis affectus, cùm & ipsa exilis est, & ritè curatur, diariã febrẽ efficit: cùm verò vel propter magnitudinem, vel medici inscitiã, consuetum diariarũ tempus excessit, aut continentem, aut aliquam earum quæ certo ambitu repetunt: meritò nos de ea, quæ diarijs cognata est, continenti febre disputatio excepit: propter has verò protinus & de hac, quæ cum putredine humorũ erat. Visumq; satius est vel claritati, vel exercẽdi legentis causa, vnius ægroti in vtroque febriũ genere mentionem facere.

† In Græc. est ad synochas.

† In Græc. est τὰς ἐν δείξεις μὴ μόνον ἀπὸ τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ λόγῳ διδαχθέντων σκοπῶν λαμβάνεσθαι, id est non modo à propositis quæ in eo libro præcipiuntur indicationes sumi, ex quo loco patet idem non esse apud Græc. σκοπὸς, & ἐνδείξις quas voces passim cõfundit interpres.

CAPVT VI.

IGITVR *quoniã hæc nobis peracta sunt, ac per ea demonstratum euidenter est (id quod in præcedenti hunc libro ad calcem est dictum) oportere in alijs febribus quæ amplius diariæ nõ sint, † nõ modò ab ijs rebus quæ in illo præcipiantur, faciundorũ indicationes peti, sed etiam ab ea causa quæ febrem excitet, ac laborantis viribus, ad vniuersalem denuò exercitationẽ reuertamur pro comperto habentes non licere vllius artis sciẽtiam nancisci, nisi & methodum quandam habueris per vniuersalia vocata theoremata, & in particularibus te exemplis exercueris, cùm neque fieri poßit, vt sine multiplici in ægris singulatim exercitatione, quod ex vsu sit facias, nec sine vniuersalium cognitione probè exercitatio procedat, quippe cùm in vniuersalibus methodus,*

in

in particularibus exercitatio consistat. Tãquam igitur qui iter aliquod ingredi studẽt, vtroq; inuicẽ vtuntur crure: †qui altero claudus est, vno duntaxat vtitur, & lõgo spatio, & sæpe errans, viã peragit: ita sanè & qui finẽ cuiuslibet artis cõsequi parat, duobus his veluti cruribus, vel instrumentis, vel quomodocunque appellasse libet, vti debebit: in vniuersalibus theorematis, methodo: in particularibus, exercitatione.

† In antiquis est ἀχολιάζων.

CAPVT VII.

REVERSI igitur ad methodum, nunc agè de ægrotantis agamus viribus, conferántne ad curationem hæ quippiã, an planè nihil, ceu nõnullis est visum. Videtur tamen eorum qui inutilẽ virtutem esse ad curationem inueniẽdam dicunt, non propria operũ artis disceptatio esse, sed logica potius, ac sophistarum. Aiũt enim ab eo quem curamus affectu, faciendorũ indicationẽ præstari, haudquaquã à viribus. Ergo & anni tempus, & regionẽ, & statũ cæli, & ætatem, & consuetudinem, & corporũ tẽperies inutiles esse eadem scilicet ratione dicũt. Postea cùm mutare curationem propter hæc coguntur, immemores eorum quæ inter initia dixerant, quædam eorum contraria aliquando indicare aiũt ijs ad quæ curantis consiliũ dirigitur: quædam ad præsidiorũ materias esse vtilia, quẽadmodũ & animalis partes. Etenim in illis quoq; eadẽ vtuntur stropha: in principio sermonis inutiles eas esse ad

cura

curationis inuẽtionem asserentes: pòst vbi redarguuntur, ad curationis quidẽ indicationẽ inutiles dictitantes, ad materiæ tamẽ mutationẽ, vel inuentionẽ, vel differentiã, vel qualitatẽ (nam nec nominãt eodem omnes modo) necessarias esse fatentes. Itaque quod modò dixi, nũc quoque repetam: nempe quòd egreßi ex eo quod in arte est vtile, in logicã disceptationem veniunt. Est nanque artis vtilitas, auxilia quibus æger sanetur, inuenire: quo illi relicto, de nominibus litigant, ἐνδείξεις, & ἀντενδείξεις, (quasi indicationes, & indicationũ cõtradictiones dicas) item cõmunitates, & scopos, & auxiliorũ materias, aliaq; similia loquentes: scilicet hac nominum diuersitate purgasse se, pro ijs quæ falsò affirmauerant, arbitrantes. Ego verò minimè veto nominibus quibus libitũ sit vti. Meminisse tamen eos velim eorum quæ ab initio proposuerũt. Ea sunt auxiliorum inuentiones. Ad quas quicquid cõducere quomodolibet videbitur, id fatendum est ad curationem esse necessariũ. Sic igitur & virtus necessariáne consyderatu in ægris à medico sit, an non, indagemus. Ego enim sæpe maximè esse necessariũ aio: sic, vt quæ circa ægrũ administrantur, omnia fermè eius vnius causa fiant: aliquãdo mediocriter necessariam: sic, vt aliquid ex hac quoque, ad ea quæ facienda sunt, cõsilij petatur, non tamen † præcipua faciendorum ratio huc omnis referatur. Possum rursus ostendere tibi,

† τὸ πᾶν κῦρος.

virtutem adeò exiguum ad inuenienda remedia conferre, vt propter exilitatem etiā lateat. Aliàs verò prætermitti, ac silentio præteriti, quasi prorsus ex vtiliter consyderandis nō sit. Verùm quod accidit in virtute, id in reliquis omnibus quæ aliquid faciendum indicant, vsu venit. Nam aliquando aliud eorum alio minus aut plus valet. Aliquando adeò est valens, vt solùm indicare videatur: aut ita imbecillum, vt omittatur.

CAPVT VIII.

HAEC *igitur dū doceo, adsis animo velim, illud habens in memoria, quòd nec in alijs vllis curatio, quæ per methodum agitur, cōsistit: nec alius ante nos quisquam omnia ea ordine definiuit: quāquā etiam ab* Hippocrate *via est inuenta.* Hæc *enim ipsa quæ ego nunc enarraturus sum, illi curationē indicare primus omniū scripsit: verùm, ceu primus inuentor, nec debitū omnibus ordinē dedit, nec cuiusq; indicationis dignitatē ad vnguē finiuit, & quasdā in ipsis discretiones omisit, obscureq; plurima pro antiqua dicendi breuitate est interpretatus.* Præterea *de cōplicatis affectibus paucissima omnino præcepit.* Ac, *vt breuiter dicā, omnē ad medicationē viā aperuisse mihi videtur, sed ita tamē, vt ea curā diligentiamq; ad absolutionē desyderet, veluti nunc quoq; videmus quasdā veterū in terris viarū quibus pars quæpiā est vel lutosa, vel lapidibus sentibúsve impedita, vel molestè ardua vel pericu-*

losè

lose prona, vel feris obsessa, vel propter magnitudinem fluminũ inuia, vel longa, vel aspera. Itaq; *cùm sic se haberẽt omnes in* Italia *viæ, eas* Traia*nus ille refecit, quæ quidẽ earũ humidæ ac lutosæ partes erant, lapidibus sternens, aut editis aggestionibus exaltans, quæ senticosæ & asperæ erant, eas expurgans, ac flumina quæ transiri nõ possent, pontibus iungens, vbi longior quàm opus erat via videbatur, aliam breuiorẽ excindens, sicubi verò propter arduum collem difficilis erat, per mitiora loca deflectẽs, iam si obsessa feris, vel deserta erat, ab illa transferens, ac per habitata ducens, tum asperas complanans.* Itaque *mirari nemo debet si cùm †viam rationemq; medendi ab* Hippocrate *inuentam esse sim testis, ipse tamen hoc opus scribere sum aggressus.* Neque *enim ceu ea planè non esset inuenta, sed veluti quæ proximè diximus desyderet, ad hæc conscribenda venimus: nemine priorũ qui eam methodũ absoluerit, ante me inuento: quãdo alij omnino eã non nouerant.* Alij *cùm nossent, nõ potuerunt tamen quod defuit adijcere.* Non *deerant qui incognitam esse, vmbraq; inductam, ac prorsus è medio sublatam voluerunt, ij verò qui fuerint, in sermonis progressu dicetur.* Nũc *quod promisi, aggrediar: omnesq; deinceps medicãdi †indicationes exponam.*

† Θεραπευτικῆς μεθόδος.

† σκοπούς.

CAPVT IX.

VTILE *autem ad claritatem eorum principium sumetur ex reuocatis ad memoriã*

ijs quæ in proximo libro diſſeruimus, cùm de diarijs ageretur. Videbatur enim in illis prima, ac (vt ſic dicam) maximè præcipua faciẽdorum indicatio eſſe, quæ affectum ægrotantis amouendũ ſuadet: æquè vt in ſanis prima eſſe quæ ſtatũ eorum ſeruandum monet. Verùm hîc ſicut per ſimilia ſeruatur, ita per contraria perimitur. Conferre præterea ad auxiliorum inuentionẽ diximus, tum ipſam corporis tẽperiem vnà cum conſuetudine, tum regionem, tum anni tempus, tum cæli ſtatum. In quibus verò morbus egregius aliquis in vna parte animalis affectus ſubſiſteret, veluti ex aduſtione in capite, à parte quoq; ipſa aliquã faciendorũ indicationẽ ſumi. De viribus tamen, vel cauſa quæ affectũ creet, in eo libro nihil eſt dictum, propterea quòd nec vires in diarijs febribus ægregiam vllã prouidentiã requirant, vtpote que omnino valida ſint: nec affectus vllus in vera diaria ſubſit, qui eam vel gignat, vel augeat. Nam vtroque modo liqui licet. Verùm nunc prius de viribus præcipiam: deinde ad cauſas quæ febrem excitant, accedam.

CAPVT X.

GVBERNANT animal (vt in libro de Hippocratis & Platonis dogmatis eſt monſtratũ) tres diuerſi inter ſe generis facultates, toti corpori ex ſuo quodam veluti fonte quæq; diſtributa. eas Plato animas vocat propriam cuiuſque ſubſtantiam inueniẽs. Eſt enim earum quedã ad

nu

nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus cōmunis, quæ iecur veluti pro fonte habet: canales verò ab hoc in totum corpus sparsos, ipsas venas. Hanc seu appetitricē, seu naturalē, seu altricem voces, nihil interest: veluti nec si animā, aut facultatem. Altera est quæ non modò vt stirpibus, aut vita præditis, sed etiā vt animalibus anima est insita. Hæc sedem in corde habet, ipso quoque insiti caloris quodā ceu fonte. Ab hoc fonte canales arteriæ sunt. Vocaturq́; hæc multis sanè nominibus. Nā & facultas siue virtus vitalis, & facultas siue virtus †animosa, † & anima animosa dicitur. Tertia anima ratiocinatrix in cerebro domicilium habet. Ea voluntarijs actionibus vnà cū sensibus præsidet. Vtitur & hæc particulis quibusdam ceu canalibus, nempe ipsis neruis: sensum motumq́; per hos in totum animal transmittens, Ergo has facultates seruare, nihil planè est aliud quàm vitam seruare. Siquidē monstratū est, qualibet earū amissa, necesse esse reliquas quoque vnà perire. Ac propterea in opere de sanitate tuenda, huc omne cōsilium direximus. In hoc verò quod est de methodo medendi, primū propositum & ei quod in opere de sanitate tuenda proponitur, ad portionem respondens, morbi est sublatio. quando cuiusmodi in illo sanitatis est tuitio, eiusmodi in hoc est morbi sublatio. Quorum vtrique vnum est commune: ipsa scilicet vitæ custodia. Quę nimirum in illo de sanitate tuenda opere,

† θυμοειδῆς alii vertunt irascibilē.
† deest in impressis καὶ ψυχὴ ζωτικὴ, id est & anima vitalis.

ſanitatis cuſtodiam ſequebatur. Quod enim ſecundæ valetudinis tuendæ gratia geritur, idem ſtatim & vitam tuetur. At in hoc opere aliter ſe habet, propterea quòd quæ affectiones præter naturam in nobis diſcutiunt, ea non omnino † vitam cuſtodiant. Quippe aliqua eiuſmodi prædita ſunt facultate, vt ſi immoderatè aut intempeſtiuè vtare, vitam adimant. Siquidem in ſanguinis miſſione (quam vſque ad animi defectum faciendam eſſe paulò antè diximus, quò flamma † incontinentibus ex meatuum clauſura febribus extingueretur) non paruum meritò ſubſequetur incommodum, niſi opportuno tempore, aut debita menſura fiat. Duos nanque in ipſis medicorum manibus perire vidi, qui poſtquam animo linquerentur, nunquam reuixerunt. Multi verò & ſi non protinus, at poſtea propter virtutis infirmitatem perierunt. Quos ſi quis citra eius reſolutionem vacuaſſet, minimè peryſſent. Quinetiam aliqui in morbos inciderunt longos, poſtquam immodica inanitione reſoluta naturalis vis fuit. Alijs cùm immodicæ vacuationis noxam ſarcire non potuiſſent, in omne reliquum vitæ tempus totius corporis temperamentum redditum eſt frigidius. Ex qua refrigeratione facilè ex quauis occaſione læſi, alij decolorati, ac malo corporis habitu vixerunt: alij ex eo ipſo in morbos deciderunt exitiales, aquam intercutem, & ortho

† In antiqs habetur τὰς τοιαύτας δυνάμεις, id eſt huiuſcemodi facultates.

† τῶν ἐπιστεγνώσεσι συνόχων, id eſt in ſynochis ex meatuum conſtrictione, vnde ſatis patet in omnibus ſynochis non conferre miſsionem ſanguinis vſq; ad animi defectum tãtũ abeſt, vt continuis abſq; vlla diſtinctiõe cõueniat quod vertit interpres ſupra in cap.

thopnœan, & iocinoris, ac ventriculi imbecillitatem, & apoplexian, & deliria. Ergo cùm virtus tantopere neceſſaria ſit, eam autẽ lædant omnia vacuantia remedia, ſiquis ſcilicet ijs parum moderatè vtatur: vtique aduerſæ inter ſe faciendorum indicationes in talibus corporibus ſunt in quibus affectus quò expugnetur, notabilem vacuationem deſyderat: virtus autem hanc ferre nõ valet. Verum cùm ſæpe ex vacuatione virtus nihil lædatur, hinc ſumitur incõſyderatis & temerarijs medicis occaſio vt eam prætermittant, ceu nuſquam quicquã indicet. Falluntur autem (vt dictum eſt) propterea quòd non intelligunt alterius cuiuſdam rei cauſa virtutem eſſe ſpectandam, nec quicquam ad affectum amouẽdum indicare. Tãquam igitur in ijs qui valent, ſemper ea comitatur, quæ ſanitatis gratia adminiſtrantur, nec eſt quicquã inuenire quod ſanitatẽ tueatur, quod idem vires corrũpat: ſic in ægrotantibus aliquando ijs ſuccedit, quæ † veluti in perniciem eius adminiſtrantur: aliquãdo ab ipſis ſoluitur. Si nãq; abundãtia paulò viribus ſuperior fuerit, vtiq; ex moderata † vacuatiõe adeò nullũ accedit viribus incommodũ, vt etiam maximum comparetur cõmodum, quod eas premebat ſublato. Sin quò affectus ſanetur, multa vacuatione eſt opus, reſoluatur autẽ ex tãta inanitione virtus, non modò rurſus homini non prodiderit: ſed etiã maximũ illi periculum afferet. Porrò in ijs

4. vide quę habentur paulò infra.

† Ita fortẽ vertendum erat. Ad morbi ſolutionem adminiſtrãtur, aliquãdo verò ab illis deſtruitur, ita enim eſt in Grę. τῆς ὡς πρὸς τὴν λύσιν αὐτῶν πραττομένοις, ἐνίοτε δ᾽ ἀναιρεῖται πρὸς αὐτῶν.

† Male legitur in ĩpreſſ. Græ. πυκνώσεσιν, pro κενώσεσιν.

† Synochis. Igitur in continuis non admittendam eſſe miſsionem ſanguinis vſq; ad animi defectum ſatis conſtat quum earum nulla citra humorũ putredinem accendatur.

†continentibus febribus, quæ ex ſtipatione meatuum accenduntur, quoniam valida plerunque virtus eſt, citra periculũ vacuatio adhibetur. In alijs verò morbis maximè eſt periculoſa: veluti ſi ea fortè incidit in corruptela humorũ. De qua *tempeſtiuum eſt mentionem facere: quò omnes mittendi ſanguinis indicationes in hoc libro decidamus.* Ergo *quod corruptũ eſt, id alienũ à natura eſt: quod tale eſt, id ſe auferendum dictat.* Si *igitur cum viribus imbecillis corruptela incidit, vtique quod affectus remediũ eſt, id cum virtutis cuſtodia pugnat.* Si *quidem affectus vacuandum eſſe præcipit, idq́; vel vena inciſa, vel purgatione.* Harum *autem neutram ferent imbecillæ vires.* Quoniam *igitur in omnibus eiuſmodi repugnantijs incerta ſuccurrendi ratio eſt, aliâs inſanabilis omnino affectus relinquetur, aliâs ſpatio & egre, idq́; ſi magnum nactus ſit medicum, ſanari poterit.* Oportet *nanque vbi indicationes ita ſibi aduerſantur, & paulatim quod vitioſum eſt vacuare, & paulatim inuicẽ quod ſalubre eſt pro eo reponere.* Vocant *medici eiuſmodi vitioſi ſucci curationem* Græcè ἐπίκρασιν.

CAPVT XI.

MEMINERIS *verò mihi ad ea quæ dicenda ſunt, etiam quorũ cauſa venæ ſectio petitur.* Nam *quoniã hæc ſanguinis vacuãdi cauſa adhibetur, ſanguis autem†inutilis naturæ eſt: vtique probè hanc adminiſtrari cõueniet, ſic*

† χρηστὸς i. vtilis.

vt

vt quod inutile naturæ sit, emittat. Fit autē sanguis naturæ inutilis bifariam, vel cum propriam qualitatē ad vnguē non seruat, nec amplius nutrire sicut prius, cū vtilis esset, potest: vel ita multitudine creuit, vt aut vires præmat, aut tū venas, tū arterias, vel distēdat, vel† findat, vel obstruat. Ac in his quidē mißio sanguinis vtilis est, ceu vacuantiū præsidiorū vna: in alijs, ceu quod humorum vehemētiorē impetū ad diuersam partem reuocet, vel† per propinqua deriuet. Postulat autem semper valentes vires, quæ modò vacuationis eius respondeant. Ad hæc igitur respiciētes sanguinem detrahimus, aliàs semel, aliàs bis, vel ter, vel sæpius: veluti in sequentibus patebit. In præsentia verò illud manifestum fecimus, virtutem, vacuantia remedia aliquando citra noxam ferre: vtpote nec adiutam ab his quicquam, quod sit æstimandum, nec verò læsam. Sæpe verò magis minúsve, tū iuuari, tum lædi. Præterea, quoties notabilis illi ex vacuantibus auxilijs noxa incidet, toties patêre ipsam quoque tūc vtile aliquid ad consyderādum indicare: æquè vtique vt cū manifestè iuuabitur. Vbi verò ex ijs quæ affectū summouent, nec cōmodū illi accedit vllum, nec incōmodū: ibi velut inutilis prætermittitur.

† ῥήξωσιν i. rumpat.

† εἰς τὰ πλάγια id est ad latera.

CAPVT XII.

PORRO *vna semper est quæ ab hac præstatur conferentis indicatio: veluti etiam reliquorum omnium. Nam quicquid pro natura sua*

indicat, id vnum ſemper indicabit, ceu quod vnam habeat naturam. Atque id *vnum, ſi quod indicationem facit, ſimplex eſt, ipſum quoque ſimplex erit. Sin illud eſt compoſitum, hoc quoque erit compoſitum. Sanè quædam ſui cuſtodiam indicant, quedam amotionem. Siue autem hanc indicent, ſiue illam: quod ſimplex eſt, ſimplicem quoq; indicationē habet: quod non ſimplex, etiam non ſimplicem.* Idcirco *in ſuperioribus ſemper ſimplicem intemperiem, ſimplicem indicationem præbere diximus: † veluti in frigiditate & caliditate.* Non *ſimplicem verò, etiam indicationem ſuggerere non ſimplicem.* Calid*am enim ſiccamq; intemperiem curationem ſui per ea quæ humectent & refrigerent, moliendam indicare.*

† In Græco eſt καθάπερ ἐπὶ ψύξεως τὴν θερμότητα, id eſt veluti in frigiditate caliditatē.

CAPVT XIII.

ERGO *vires quoque vnam rem ſemper indicabunt: vtique ſui cuſtodiā. Quibus ergo (roget quis) rationibus ſeruabitur?* Nempe potiſſi*ma ratione ex eo quod de ſubſtantia earum vel inanitum, vel alteratum eſt, corrigendo. Secundo loco ex prohibendis ijs quæ ipſarum ſubſtantiam vacuare alteraréue poſſunt. Cōprehēſa verò inter ea quæ alterant, breuitatis cauſa ſint, & quæ earum vnitatem diſtrahunt.* Hæc *itaque cùm vires perpetuò indicent, in valentibus (ſicut dictū eſt) conſenſus agendorum omnium ad ipſarum perennitatem eſt: in ægrotantibus autem nō ſemper.* Quo *tempore æſtimari debebit, quod vel ma-*

gni

gnitudine, vel dignitate (vt prius est dictū) præualeat. Maxima igitur dignitas ipsarum est virium: quādo viuere ipsum nobis ex harum custodia cōstat: vtpote cùm vitam aut ipsas esse vires aut earum actiones sit necesse. At vita ipsa nihil esse prius in animantis corpore potest: propterea quòd nec sanos esse citra vitam licet. Virtus ergo omnium prima custodiēda hominibus est: seruabitur autem si nec eius substātia inaniatur, nec tanta alteratione alteretur, vt ea corruptioni sit propinqua. Atq; huius custodiæ pars est, vbi vel temperiem ipsam præsentē seruamus, vel absentem inducimus. A viriū indicatione proxima est, quæ ab affectibus, quos curare proponimus, datur: postea deinceps reliquæ. Quicquid igitur indicationi, quam vires præbent, aduersatur, id secundi est loci, ac posterioris ijs quæ illæ præcipiūt. Quæ verò cum ijs quæ viribus cōducunt, in idem competunt: hæc vtrunque calculum referunt, & eorum quæ primæ (vt ita dixerim) sint notæ, & eorum quæ secundæ. Itaque hæc citra controuersiam sunt facienda. Quæ verò aduersantur, aliquando administrāda prorsus non sunt, aliquādo † paulatim. Quippe si quem curare studes affectum, is vacuationem requirit, vires autem extrema imbecillitate laborant: toto illo tēpore quo vires reficimus, eorum quæ affectum sanēt, nihil planè ægrotanti exhibebimus. Vbi verò eò roboris peruenisse eas conijcimus, vt nihil aut parum ex

† ἐπ' ὀλίγον, i. modicè.

va

vacuãdo sint lædendæ, tum est ad affectus quoq; curationem accedendum. Prima igitur omnium indicatio est, quæ à virtute sumitur. Verũ non sic prima, vt quæ curationem doceat: cùm ex numero curatricium indicationum non sit: verùm (vt ita dixerim) vitalium, [siue quæ ad vitæ custodiam pertinẽt.] Nã *neque vt valeamus, nec vt à morbis liberemur, ab ea quicquam primùm desumimus: sed vt viuamus.* Additum *autem in sermone est illud primùm, quòd ex accidente aliquãdo virtutis roboratio ad affectus curationẽ conducit.* Verùm *id in sequentibus docebimus.*

[Ista non sunt in Græco.

CAPVT XIII.

NVNC *ad pensum rursus redeamus: in paucas summas compendij causa rem omnem cogentes.* †Medicatoriæ *indicationes à morbo ipso sumuntur, à corporis temperamento, & tertio ambiente nos aëre. Quòd si aliæ quædam antea sunt positæ, vel postea non hæ modò, verumetiam aliæ dicentur: omnes tamen ex ijs in partes diductis natæ videbuntur.* Siquidẽ *corporis temperies quæ illo tẽpore fuit, quo ægrotare id cœpit, quæq; ad inuenienda remedia est vtilis: ex natura, ætate, consuetudine, & ambiente nos aëre ortum habet.* Ambiens *verò ipse eiusmodi est redditus propter tum regionem ipsam, tum anni tempus, tum cæli statum.* Ergo *cùm vnum sit eorum vtrunq;, ex pluribus tamen tale efficitur.* Affectus *verò haud quaquam, in causas diduci est aptus, sed in*

† θεραπευτικοὶ σκοποί.

dif

differentias. Nā aut in similaribus consistit partibus, aut in instrumētariis. Ac in similaribus quidē vel simplex est intēperies, vel composita. In instrumentariis circa simplicium partiū, vel posituram, vel formam, vel numerū, vel magnitudinem, tum quæ horū sigillatim traditæ sunt differentiæ, consistit. Hæc itaque tria illa prima sunt quæ curationē indicāt. nempe ambiens ipse cum geminis corporis, siue affectionibus, siue constitutionibus libitū est appellasse: vna naturali, altera quæ preternaturam sit, quæ sanè morbus est. Nō posse autem plura esse genera indicationum, quæ ad medendum pertineant, quàm tria quæ modò diximus, ex ipsa rerū substantia scire licet. Nam morbus & sanitas, corporis sunt affectus: ille se tollendū, hæc se tuendam indicans. Ambiens verò is est sine quo nec tolli morbus, nec teneri sanitas potest. Hic igitur causæ sine qua non, obtinet rationē. At verò cùm id quod ægrotat alteramus, nisi constat quousque sit mutandū: vtiq; quando sit ab alterando desistendum, non intelligemus. Generatim igitur in omni curatione agendorum indicationes in his ad summum tribus consistūt. Membratim verò (vt suprà est comprehensum) aliquæ simplicium particularū sunt propriæ, aliquæ compositarum. Eorum ergo quæ in simplices incidunt partes, vnum est intemperies ea quæ in calido consistit. Hæc cùm in totum diffusa corpus est, febris nominatur, ideoq; omnis febris quæ fe-

bris

bris est, humectatio refrigeratioq́; remedia sunt. Ac si sola hæc sit, ad refrigerandũ humectãdumq́; omne medentis consilium, veluti ad finem dirigitur: ita vt nihil sit quod præterea ad curationem desyderetur, nisi vt materiæ inueniantur, quæ huic proposito sunt idoneæ, materia verò inuẽta, vt opportunum tẽpus ex quatuor febris tẽporibus captes, quantitatẽ verò, ex cõferendo cum naturali habitu morbũ. Quippe quantum is à naturali habitu recessit, tantũ opus est ægrum refrigeres & humectes. Sanè ambiens si contrariã morbo temperiem habet, è præsidiorum numero vnus est, sin similẽ, ægritudinalium causarũ est vnus. Quoniam autem reliquas materias, tum deligere, tum fugere licet: quam autẽ ambiens præstat, fugere nõ licet, imò necesse est præsenti cæli statu vti: idcirco huic quoque attenti esse cogimur: qui vtique sæpe cum ijs quæ morbus facienda suadet, (vt diximus) est concors: sæpe discors, & qui contrà moliatur. Habebit ergo (vt diximus) ambiẽs rationẽ modò materiæ sanantis, modò causæ morbum fouentis. Quippe cùm humectari refrigerariq́; morbus postulat: si hæc præstat, sanantis materiæ rationem obtinet. Sin calefaciat & siccet, morbificis causis est annumerãdus. Vbi igitur cũ medendi indicationibus consonat, † pro gratia est habendum. Sicubi aduersatur, inhibenda eius noxa est: scilicet reliquorum auxiliorum humiditate, ac frigore intensis adauctisq́;. Sedulò igitur

† ἀσμενιστέον.

tur agendum est, vt ambientem, quoad fieri potest, qualem esse expedit, præpares: scilicet humidiores frigidioresq; domos, tum deligēs, tum verò præparans: sicut è diuerso si frigida sit humidaq; morbi species, quæ calfieri siccariq; postulet: & eligendæ, & præparandæ domus sunt, quæ calfaciant, & exiccent. At deligendas quidē dico, quæ ex se ipsis eiusmodi sunt. Præparandas verò, cùm arte nostra molimur per æstatem subterraneas eas, & ad septentriones versas, ac pauimenta earum aßiduè humore aspergētes: tum vt ex euripo aliquo aura inspiret, machinantes, flores præterea, ac germina, quæ frigidæ, humidæq; facultatis sint, per aream proijcientes, per hyemem verò contraria horum molientes, præsertim vbi morbus (vt prædictum est) suadet: vbi non suadet, excessus tantùm vtriusque temporis remittentes. De quo mihi aliquid necessariò postea est dicendum. Nunc auxiliorum materias indicare non decreuimus, sed methodos docere.

CAPVT XV.

QVARE rursus ad has disputationem reuocemus, doceamusq; quemadmodum & paucæ & multæ pro diuersa sectione curatoriæ indicationes sint: quādo & tres vniuersa (vt proximè docuimus) facias licet, in pauca capita tota summa reducta: & qualibet earū rursus diuisa, ex ipsis multa † efficere. Id quod etiam iam monstratum est. Quin & ipsarū sectionum quam

† In antiquis est συστήσασθαι id est constituere.

quamlibet rurſum diducas in membra licet, donec ad inſectile venias. Iam primas quoque illas tres, quas memorauimus, fieri poteſt vt redigas ad pauciores, ſic vt duo eorum quæ curationẽ indicent, omnino capita ſint: nempe præſens affectus, quem morbum nominamus: & qui prius fuit, quem ſanitatem & naturalem habitum diximus. Neque enim aliud eſt ipſa ſanatio, quàm præſentis in corpore vitioſi affectus in naturalẽ habitum mutatio. Cùm autẽ cõtrarij hi affectus ſint, neceſſe eſt per contraria fiat eorũ alterius in alterum tranſlatio. Atq; ita rurſus vna ſola erit curationum maximè generalis indicatio, nempe contrarietas. Ergo hinc rurſus ſumpto initio, agè particulares indicationes diſquiramus. Quoniã id quod ægrotat, ei quod valet, eſt cõtrariũ: vtiq; per contraria eſt ab illo in hoc via. At quomodo (inquies) in contrarijs inuenietur modus? Non enim ſatis eſt calido affectui admouiſſe frigida, niſi id debita fiat mẽſura: cũ alioqui metus ſit, ſi intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiã relinquatur: ſin modũ excedas, contrarium genus morbi inducas. Qui enim ſupra quàm par eſt, calidum morbũ refrigerat: is ſanitatis mediocritate tranſmiſſa, aliũ excitabit morbum, qui ſit frigidus. Quod quo minus accidat, naturam curandi corporis ſcias oportet: quò quantum morbus ab illius ſymmetria diſceſſerit intelligens, menſuram refrigeranti præſidio imponas. At fieri non

poteſt,

poteſt, vt quantum à ſe inuicē diſtent inuenias, niſi compertum habeas quàm eſſet corpus, aut humidum, aut frigidum, aut calidum, aut ſiccũ cũ valeret, quantũq; ex his exceſſerit poſtquã ægrotauit. Quippe quod plurimùm à naturali habitu receßit, id vehemētibus eget contrarijs, quod non plurimùm, leuibus. Sanè plurimùm receßit frigidus morbus à corpore natura calido: ita vt è diuerſo calidus à frigido. Minus receßit tum calidum à calido, tum frigidum à frigido. Quare ex vtriſque indicatio curationis præſtatur. Verùm cùm materiæ reliquorum præſidiorum omnium electio in noſtra poteſtate ſit, eius verò quàm ambiens præſtat, in noſtra manu nō ſit, ratio eſt ex hoc quoque propriam quandam indicationē ſumamus. Cæterùm, quoniam noſci ad vnguē oportet corporum temperamēta, id verò eſt planè difficile: vtique tentandum eſt, tum ex ijs, quæ in libro de temperamentis ſunt ſcripta, ea inuenire: tum verò vltra hæc, quò magis ſciētifica notitia ſit, ex ætate & tota anteacta vita, quæ nimirum in vitæ exercitio, & victus ratione cōſiſtit: præterea, in hac regione, & hoc anni tēpore, & hoc ſtatu cæli, cōuerſatione. Si nanque natura gracilis, & tangenti calidus, & bilioſus, & propenſus ad iram, & hirtus ſit: calidus hic ſiccusq; natura eſt. Non tamen neceſſe eſt, nunc quoq; cùm ægrotare incepit, eundem planè habere affectũ. Fieri enim poteſt, vt in deſidia vixerit, idq; cũ frigidis

humidisq́; potione & cibis, ad hæc etiã cum balneis poſt cibos, & multo ſomno: præterea in regione humida & frigida, & hyeme in qua frigidus & humidus exuperabat cæli ſtatus. Rurſus fieri poteſt, vt horum præceſſerint cõtraria, id eſt calfacientia & ſiccantia, idq́; per ſingula dictorum iam generum. Ergo ſi quoad præſens tẽperamentum noſcendum deficimur, id ex præeuntibus ipſis ſupplebimus. Ex illo verò inuento, adminiſtrãdorum indicatio ſuppeditabitur.

CAPVT XVI.

AC DICTVM *quidem prius eſt vbi de frigida exhibẽda præcepimus, illud quoq; ex iis vnũ eſſe, quæ conſyderanda tum eſſent, nũquid particula quæpiã cui frigida natura eſſet, lædi magnopere ex eius potione poſſet. An igitur fas eſt in ægrotante homine cuiuſque particulæ temperamentum inueniſſe abſque iis notis, quas in libris de ipſis retulimus? Atque illi quidem nec inquirunt, nec norũt, ſed iuxta prouerbium, vno calapodio omnes calceant. Nos certè (quibus inquirẽdi cura fuit) illud inuenimus, quòd per plures ac cognitu difficiles notas cuiuſque membri temperamentum coniectura potius quàm ſcientia inueniatur. Si igitur notis multis & paruis aliqua certior apparuerit, nõne abiectis illis hãc pro omnibus arripiemus? nemo id, arbitror, qui mentis eſt compos, negabit. Atqui ſi omnes temperamentorum notas in vnum colligas hæ longiſſimè*

mè absunt, vt parẽ ei quam cõsuetudo præstat, fidem faciant. Si enim antea per sanitatem quispiam frigidam perpetuò biberit, neutiquam nec in iocinere, nec vesica, nec vẽtriculo, nec alio quopiam talium offensus, planum est & valida illi esse hæc omnia, nec nunc à frigida lædenda. Non est igitur quod paruum quiddam, atq; ad spectãdum leue ad inuentionem remediorum consuetudinẽ existimemus: veluti nec ad sanitatem tuẽdam. Nemo enim adeò est stupidus, vt magnopere ex frigidæ potione læsus, hãc in diutinũ vsum duxisse velit: propterea quòd læsus interim, atq; ab ea euidenter ægrotans, omnino abstinebit. Ergo sicut alea non pauca quidam medici † præter cõmunes sensus, ita illud quoque effuderũt: quòd nulla nec salubris inueniẽdi victus, nec ægrorum curationis, ex cõsuetudine sumatur occasio. Videtur enim non sicut alia quædam exiguum leuẽq; sed maximam, ac maximè principalẽ vim habere: vt quæ singulorũ corporũ naturã ostẽdat. Sanè ipsi via rationeq; ab ea procedentes fatemur nos partiũ affectum inuenire, dein ex illo rursus ad faciendorũ indicationẽ venire. Empiricus verò præterire se naturæ inquisitionem profitetur: quippe quod per eam consecuturus fuisset, id iam se habere intelligere scilicet se, non lædi à frigidæ potione ægrotantis corpus: id verò esse quod nobis ab initio proponatur, non vt naturam noscamus. Post (arbitror) nos quidem veluti ambages

† Male legitur in impressis περὶ τὰς κενὰς pro παρὰ τὰς κοινὰς.

frustra secutos meritò taxet: eos verò qui in totũ inutilem esse cõsuetudinem dicunt, veluti à communi sensu alienos iustè accuset. Quid igitur, inquies, eis respõdebimus nos qui methodo artẽ cõdimus? Nempe quid aliud quàm quod vera dicũt de ijs cõsuetudinibus, quæ adeò euidentẽ vtilitatem offensámve ostẽdunt? quippe quas nemo vel ante methodum non nouit. At reliquarum quasdam, quæ scilicet paulatim magnum contrahunt incommodum, nõ æquè licet per experientiam inuenire. Dictum autẽ fusius de eiusmodi consuetudinibus est in libris de sanitate tuẽda. Vnde si in frigidæ quoque exhibitione consuetudo citra methodum satisfacit: nec nos profectò experientiam fugimus: imò omnem quam illi, vtilitatem ab ea capientes, etiã extrinsecus præter hãc adijcimus, (qui saltẽ id possumus,) eã quæ à rerum natura suggeritur indicationem. In hoc verò libro methodi rationẽ sequentes, fatemur longiore via idem inuenire quod breuius inuenire† citra ratiocinationem liceret. Siquidem cùm sæpe iam vidimus non paucos ex ijs qui febribus ardentibus premerentur, cùm iam mediocriter concocti humores essent statim ex frigidæ potione febre liberatos, quamuis ei potioni parum assueti fuissent, multò (arbitror) magis in ijs qui assueuerũt, vtilitatem fore citra noxam vllam sperabimus. Habes itaque nunc etiam de cõsuetudine rationem etsi ex incidenti oblatam, tamen satis definitam. Est enim

† ἀναλογισμοῦ χωρὶς.

enim ea quoq; vnum quiddam eorum quæ curationis rationem per †morbi naturam intercedẽtem indicent, quemadmodum & ætas. Siquidem ipsa quoq; temperamẽti interuẽtu indicationem præstat: veluti puerorum: quæ cum humidam & calidam temperiem habet, facilè digeritur.

† In impreßis est νοσήματος: in antiq. σώματος id est corporis, & videtur melior lectio.

CAPVT XVII.

ADSIS enim animo velim ad ea quæ de corporũ diuersitate hoc loco dicã lapidum substantia constans stabilisq; propter siccitatem & frigus est. Ad eundem modum, æris, & ferri, & auri, & vno verbo omniũ, quæ ex terra sunt corporum. At quæ humida calidáq; sint, eorum substantia celerrimè in ambientem dißipatur, aliâs in halitum sensibilem soluta, aliâs in perspirationes quæ visum fugiant, sed ratione deprehẽdantur. Atq; hæ corporum natura veluti ex diametro, (vt Græci loquũtur) id est longißimo interuallo à se distant. Reliquarum omnium †illæ quæ frigidæ ac siccæ proximè accedunt: ægrè quidem per halitũ digeri poßunt, minus tamẽ ægrè quàm ferrum, & lapis, & adamas. At quæ calidæ & humidæ sunt vicinæ: hæ promptius quidẽ digeruntur, atque exhalant: cæterùm, minus hæ quoq; quàm aqua calefacta. Nam citra calorem non potest in halitum digeri corpus vllum, substantia eius coacta densatáq; manẽte: sed nec per calorem omne: imò quod habile est in halitũ resolui: tale porrò est quod humidum est. Ergo pue-

† vtrobiq; in ĩpres. est ἐν pro αἰ.

rorū ſubſtantia omnium facillimè digeritur, ac diſsipatur, proptera quòd eſt omniū humidiſsima: † nulla verò frigidior. Quominus vacuanti præſidij eget, cùm habeat ex ſeipſa vnde naturaliter vacuetur. Fit autē profectò & propter calidā ſiccamq; regionē, & tempus æſtiuū, & ſtatū cæli impēsè calidū & ſiccū, notabilis per cutim vacuatio. Itaq; etiā huius cauſa ijs qui ſanguinis detrahēdi egent, aut prorſus venā nō ſecabimus, aut parū detrahemus. Sanè erunt in hac quoque † detractione multi ſcopi à medico ſpectādi: natura ab initio, conſuetudo, ætas, locus habitationis, anni tempus, cæli ſtatus. Ad hæc, ægritudinalis quē curamus affectus, aliaq; ratione ante hunc laborantis vires. Cū verò affectus numeroſi ſint cuiq; eorū ſua eſt curationis indicatio. Quippe à calido indicatio eſt refrigerandi: à frigido calefaciendi. ac à reliquorum quolibet contrariū applicandi. Quare cùm octo intemperamēta ſint, octo etiam erunt morborū, quibus ſimplicia corpora ſunt obnoxia, particulares indicationes. Vltraq; hæs vna eius affectus, qui etiā inſtrumentalium eſt communis. Cuius nullum apud priores nomen fuit. Sed nos qui eum interpretari ſumus coacti, continui ſolutionē appellauimus: oſtendimuſq; communem curationis indicationem hîc quoque eſſe vnitionem. At verò quæ ex hoc rurſum in partes diducto particulares conſiſtant, hæ quatuor voluminibus ſunt proditæ, nempe ter-

tio

† In Græ. impreſſ. ψυχροτάτη δὲ, οὐδὲ μιᾶς in antiquis verò ψυχροτέρα.

† τομῇ, id eſt diuiſione.

tio,quarto,quinto, & sexto huius operis. Ac nũc quidem institutum de intemperamẽtis sermonẽ, etiã in sequẽtibus libris persequar. Hoc absoluto, ad instrumentalium partium morbos cõuertat: ostendamq́; secundũ eandẽ methodũ in ijs quoq; tum primas omniũ curationis indicationes (quas vtique generalißimas appelles licet) tum quæ ex harum sectione nascantur, deinde rursus quæ ex illis oriantur, donec ad eas quæ vltra sectionem non admittant, peruenero. Hanc etenim omnis constituendæ artis methodum Plato nos docuit. Verũ de instrumentalibus postea (vt promisi) dicetur. Nũc (si prius, in qua parte propositi operis simus, admonuerimus) præsenti iam disputationi finem idoneũ imponemus. Est igitur vnum morbi genus, quod similares, & simplices animalis vexat partes: quã intẽperiem vocant. Huius aliquas differẽtias ex corporibus nuda qualitate alteratis prouenire docuimus. Aliquas cũ materia quapiam, quæ in ipsa confluit. Rursusq́; ambas incidere, vel in vnicam animalis particulam, vel plures, vel etiam totum corpus. Ergo cùm in operis huius libro septimo intemperies eas, quæ alteratis tantũ qualitatibus in partibus proueniũt, ꝑtractarim: in duobus deinceps libris ad eas quæ in totũ se animal extendũt veniẽtes, primũ agere de febribus placuit. At quoniam harum ipsarum aliquæ adhuc fiunt, manente scilicet in corpore causa quæ eas excitauit: aliquæ factæ iam

ſunt: ſed quæ eas accendit cauſa, iam abijt: ſatius viſum eſt de ijs primùm ſermonem facere, vtpote ſimplicem primam curationis indicationem habentibus: deinde illas quoque ſtilo aggredi, quarum in corpore cauſa ſubſiſtit.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete,

LIBER X.

Quæ in decimo libro Methodi medendi habentur.

Vnde febres hecticæ oriantur, & qua ratione curari debeant.
Quæ ad balneorum vires pertinent omnia in vniuerſum enumerat.
Quæ ſint remedia refrigerando & humectando idonea.

CAPVT I.

ERGO in diarijs febribus ſimplex quidã eſt in corpore præter naturã affectus, vtpote cauſis quæ primum eas excitarunt, iam adẽptis. In quibus verò cauſa quæ eas accẽdit, adhuc manet: in ijs nec affectus ſimplex, nec ſanatio eſt. Si quidẽ quod febris iam receptũ in corpore eſt, id ex propria ipſius curãdi indicatione diſcutere oportet, quod adhuc eſt futurũ: id propulſare, ac ne fiat

vitare. Vetabitur autem, si quæ id excitat causa, prorsus sit summota. Itaq; in diarijs faciendorũ indicationẽ ex ipsa febre maximè capiemus: sed cũ illa, naturã, & ætatẽ, & cõsuetudinẽ, præterea anni tẽpus, cæli statũ, & regionẽ, & vires simul expẽdentes. In reliquis quæ accẽsiõis suæ causam intus habẽt, prima indicatio ab ipsa sumetur causa. Itaq; si febriũ quæ multos dies continuãt, rectè ostẽdimus putredinẽ esse causam: hæc nimirũ sananda est prima, sed nec interim extinguẽdæ febris, quæ per eã iam accensa est, ratio nõ habenda. Ac siquidẽ in idẽ cõsentiant, & quæ febrẽ extingũt, & quæ causam oppugnant: † in quod vtraq; cõspirant, cũ vnũ sit, sine cũctatione agendũ est. Sin febris, quæ iam accensa sit, sanatio, causam quæ hanc excitauit, est auctura: aut quæ causam summouẽt, febrẽ exasperabunt: diligens habẽda cõsyderatio est de remediorũ specie. Sanè diligẽter cõsyderauerit, qui totã deliberationem in tria hæc æstimãda diuiserit, febrísne sola curãda sit, nõ solicito de causa, an causa oppugnanda, minimè curanti de febri, an plurimum quidẽ remediorũ ad alterã earum sit adhibẽdũ, nõ tamen altera neglecta. At quod primo quidẽ loco est dictũ, probare nõ debemus: quãdo si quibus præsidijs id quod febris semper gignitur, oppugnamus, ea effectricẽ eius causam auxerint: planè nec generationẽ eius aliquando inhibebimus, nec magnitudinẽ minuemus, quippe & ge-

† τὸ δηλούμενον ὑπ᾽ ἀμφοῖν ἓν ὄν.

neratio eius, effectricis causæ speciem imitabitur: & magnitudo cũ illa pariter inaugescet. Quod secundo loco diximus, si id distinguemus, poterit esse non incommodum. Nam si intolerabilis ægro magnitudo febris sit, committendum non est, vt per ea quibus causam adimimus, febrem augeamus. Simul enim arbitror vtrunque, & febrim sustulerimus, & hominem. Sin ita mediocris sit febris, vt quo tempore contra causam tantùm pugnas, obruendæ interim vires ægrotantis non sint: vtique contemnendus is modus non est. Non contemnendus autem nec tertius est, qui contra id cuius maius momentum est, instare iubet: nec tamen alterius omnino negligentem esse. Sanè plerunque causæ maior est vis. Fieri tamen aliquando potest, vt ea sit febris magnitudo, quæ præsentẽ perniciẽ, nisi occurras, afferat, quo casu oportebit hac prius summota, deinde ad causam accedere. Atque hæc mi Eugeniane decidenda tibi inter initia statim de contrarijs indicationibus sunt. Cùm autem in ijs examinandis non parum visa est ad hominis salutem momenti habere † vis ipsa [naturalis:] vtique de ea quoque non leuis ad agendorum inuentionem consyderatio est habenda. Ita fit, vt tria prima sint quæ in propositis iam ob putredinem febribus agẽndorum indicationem nobis præbeant. Vna febris ipsa. Altera effectrix eius causa. Tertia vis ipsa [naturalis.] Cæterùm, priora duo sunt

† vtrobique in Græc. est tantum δύναμις id est virtus.

sunt

summouenda sunt, tertium est tuendum. Erit igitur rursus hîc quoque eadem tibi consyderatio quæ paulò suprà, vt cum viribus, tum febrē, tum causam inuicem conferas. Mox si eadem ambo remedia requirent, ea promptè exequaris. Sin indicationes pugnabūt, vnam præferas, vel quæ à viribus sumitur, vel quæ à causa, vel quæ à febre: ac quæ cæteris sit valentior, hanc magis sequaris: nec tamen cæteras negligas. Ex hac nanque discretione doceberis † primùm causam, febremq; profligare: vbi videlicet conijcis harū remedia vires posse ferre. Rursus primam roborandam virtutem esse, vbi hæc imbecillior est, quàm vt causæ febrisq; præsidia sustineat. Quinetiam omnia pariter sub coniecturam agi licet, veluti paulò suprà de febri, & de causa est monstratum.

† In antiq. legitur πρώτην id est primam.

CAPVT II.

ERGO cùm tria hæc sint, ad quæ attentum te esse in propositis febribus curandis oporteat, febris ipsa, huius efficiens causa, & ægrotantis vires, inuentiq; præterea sint generales indicationū modi, quos etiā generales vniuersalesq; dicimus: transeundum, arbitror, nunc est ad præsidiorum differentias, quæ specialia particulariaq; sunt: sed mentione de diarijs repetita: quādoquidem ab ipsis in eas quæ plures dies continuent, aliqui transeunt. At verò cùm in has trāseant, vna quidem ratione maximè cōmuni, ipsa

medi

medicorũ inſcitia, duabus magis priuatis, quòd ipſarum febrium vel cauſa effectrix iam abijt, vel etiámnum manet: de vtriſq; ſeorſum eſt dicẽdũ. Porrò abijt effectrix cauſa, quoties ab ira, dolore, vigilia, cura, æſtiuo Sole, fatigatione, & bubone iam † inclinato excitata citra ſtipationem febris eſt. Manet, quoties, vel ab externa cauſa, vel ab ipſa febre ſtipatio aliqua facta eſt. Nã & frigiditas, & adſtringentiũ vſus, per mediã ſtipationẽ ſemper febrẽ excitãt. Vſtio præterea nonnunquã corporis habitũ cõſtipat. Iam ipſum febris principiũ, vbi cũ horrore inuaſit, ſtipationẽ ſubinde fecit. Quinetiam glutinoſi, & craßi, aut etiã copioſi ſucci, vbi mediocriter obſtruxerunt, diariam aliquãdo febrem accendunt, vtiq; cùm idoneũ ſortiti ſunt medicũ, vt ſupra eſt indicatũ. Sanè dicũtur idcirco id genus febres omnes diariæ, quia ſolui (quod vtique ex ipſis eſt) vno die ſunt aptæ, cõputata cum hoc vnà & nocte: quẽadmodum quũ dicimus menſem eſſe triginta dierum, & annũ trecentorũ ſexagintaquinque, & hoc geſtũ eſſe ante treis dies, aut gerendũ eſſe poſt quatuor. Cæterùm, nõ eſt idem ipſarum omnium affectus, ſed ab aliquibus inſeparabilis ſtipatio, eſt, ab aliquibus minimè inſeparabilis, ſed vel vt plerunq; ſimul adeſt, vel ambigua ſortè, vel rarò. Inſeparabilis ſtipatio eſt ijs qui ex aluminoſa aqua, vel chalcanthode, vel tali quapiam alia, aut ex frigore, aut leui obſtructione febricitarũt.

† παυσαμένῳ.

Plu

Plurimùm verò ijs adest, qui ex vstione febricitant. Ambigua sorte, ijs qui ex fatigatione. Quicunque verò ex ira, vel tristitia, vel vigilijs, vel pertinaci studio, vel cruditate, vel bubone febricitant: ijs rarò, adiuncta stipatio est. Atque harũ omnium febrium nulla (quod vtique ex ipsa sit) ad secũdam vsque accessionem perdurat: sed intra quatuor & viginti horas omnino desinit. Aut siquando earum aliquæ (quod tamen rarius fit) longius trahunt, duæ ijs accedunt causæ, quæ ipsas solui vetãt. Earũ vna frigus est, quod vel ex ambiente aëre, vel ex vnctione quapiã extrinsecus admota proueniat. Altera egregia illa diatritos est, si qui videlicet hanc transire medicorũ inscitia coguntur. Quòd si & ambiens aër calidus sit, & nemo ex medicis qui diatriton suspiciunt, ad ægrotantẽ accedat: febris quidẽ post primã accessionẽ finietur, idq; cum sudore, vel madore, vel transpiratu qui halituosus sit. Aeger autẽ vbi se liberatũ à febri senserit, ad cõsueta munia redibit, lauans, vngensq; se: aut etiam, si agrestis quispiam monticola sit, his omißis comedens. Ac vulgus quidẽ, sicuti multa alia, vtiq; ab ipsa rerũ natura edoctum, melius quàm sophistæ agit: ita & in diarijs febribus omnia sibi ipsi præstare sufficit, præsertim vbi citra valentẽ stipationẽ cõstitere. Vbi verò cùm eiusmodi inuaserunt, qui infortunati sunt, in medicũ aliquẽ incidunt eorũ qui diatriton efferũt. Qui fortunati, in eum

qui ipsos & lauabit, & nutriet, cæteraq; omnia præstabit, quibus stipatio soluatur. Sæpe nanque (ceu dictũ est) ex leui obstructione cum cutis latẽte densitudine, quæ vel ex vitiosa lauatione, vel alio quopiã est contracta, diarijs nõnulli febribus sunt correpti. Quo tempore nisi quis celeriter obstructionẽ summouerit, in plurium dierũ febres transeunt. Est nanq; eiusmodi febris (quantũ ex ipsa est) earũ quæ plures dies infestant, & quæ diariæ sunt cõmunis. Cæterùm propter causæ paruitatem, vnius diei efficitur: sicut etiam propter magnitudinẽ, multorũ interim dierũ. Verùm accessio eius ab initio ad exitum vsq; vna est modò ne ipsam excipiat ea, quæ ex putredine humorũ nascitur: ergo quoad nec in pulsu, nec in calore, nec lotio, putredinis adhuc aduertitur nota, atq; ex sola obstructione ortum habet, vtiq; ipsa obstructionis solutio eius est sanatio queãdmodũq; hanc soluere conueniat, antè est dictũ. Multæ igitur apparent diariarum esse febriũ particulares differentiæ. Vna quãdo iã prorsus abijt effectrix ipsarum causa, veluti vstio. Altera, quando hæc etiã adest, sicut † stipatio: cuius duæ mõstratæ sunt differentiæ nempe exiguorũ meatuum † densitas, & de qua nunc agimus † obstructio. Sanè dẽsitudo ipsa aliàs ex siccitate prouenit, veluti post feruores, aut fatigationes, aut iras. Aliàs ex frigore eoq; vel simplici, vel cum adstrictoria vi. Quæ quemadmodum inter se differãt: in libro de me-

† στέγνωσις.
† πύκνωσις.
† ἔμφραξις.

dicamentis est præceptum. Iam verò obstructionum ipsarum alia est, quæ ex abundantia, alia quæ ex qualitate succorum, scilicet qui aut lenti, aut craßi sint, incidit. Præferetur autẽ inter remedia, in ea quam copia facit, sanguinis mißio. In ea quæ ex humorum qualitate consistit, attenuantium vsus. Quod verò ex viribus consilij petatur, vt in diarijs sanè est exiguũ: ita in ijs quæ pluribus diebus vrgent, satis magni est momenti: eoq́; maioris, quo hæ sunt longiores. Enimuerò vbi naturaliter se vires habent, ne minimũ quidem in plurimum dierum febribus † vacuationũ vsum morantur. Vbi non naturaliter se habent, (voco autem non naturaliter cùm infirmiores quodammodo sunt) pro magnitudine imbecillitatis impeditur vacuantium auxiliorum vsus. Sanè rarius accidit vt protinus in primo secundóve die vires imbecillæ cernantur. Accidit tamen interdum, vel propter ægrotantis malum corporis habitum, vel propter senium. Nonnullis etiam fatigatio, vbi tristitia vigiliæq́; præcesserunt, & media per totum secuta est diem, dein febris priusquam homo cibaretur, circa vesperam occupauit, & nox insomnis est acta, vires magnopere resoluit.

† In antiq̃s additur καὶ ὀλιγημέροις i. & in his quæ paucis diebus terminantur.

CAPVT III.

NEC *alienum sit, si tibi talem ægrotum describã. In quo primum ausus sum ratione ipsa mihi viam monstrante, et diatriton cõtenere.*

re, & virium rationē habere: posteaq; alios, quos in simili casu vidi, audacter eodē modo quo illū, curare. Siquidem primū periculum postquam ijs quæ ab indicatione sunt inuenta subscripsit, ad secundū vsum reddit magis animosos. Ergo iuuenis qui febri est correptus, annos natus erat quinque & viginti, gracili corpore & musculoso, & veluti canis: tum sicco calidoq; omnino temperamento. Iam idem exercitatione quodāmodo delectabatur, & alioqui cogitabūdus, & †industrius erat. Is peregrè agēs, cùm nuntium parū gratum accepisset, & tristatus est, & properè se accingēs ad vrbē festinauit. Ac priore quidem die & laborauit modicè, & lotus cœnatusq; in quodā diuersorio quieuit: sed maxima ex parte sine somno Postera die etiā magis festinauit: ac longa via, & sabulosa, & squalente, tum sub feruente Sole cōfecta, hora propè septima & semisse peruenit in vrbē. Ibi cùm ea quorū causa maturasset, meliora audiret: in gymnasiū lauaturus proficiscitur, dein vnctus, vnà cum quodam eorū qui aderant iuuene, perfrictus est. A quo cùm vt paululum dimoueret, prouocaretur, orta inter eos contentione, (qualia sæpe incidunt ijs qui exercitationibus indulgent) plus iusto est exercitatus, eratq; iā immodicè siccus. Egressus verò gymnasiū, inuenit amicorū quosdā pugnātes: quos dum dirimit, imprudēs in aliā exercitationē non leuē incidit, dū alios eorū diuellit, alios impellit, alios

† φιλόπονος.

com

cõplectitur medios, alios vt iniurios increpat, ac pro ijs qui iniurijs affecti essent, irascitur, adeò vt domũ se in summa siccitate reciperet, lassitudinẽ, inæqualitatemq; sentiẽs. Aquam igitur ex consuetudine bibens, vbi nihilo se leuatũ, sed inæqualitatẽ sibi intẽdi sentit, hãc quidẽ vomuit. Ratus autẽ vtilius adhuc cibo abstinere, accubuit, ac quieti se dedit hora fermè diei vndecima: quod quũ fecisset, ac nocte tota febre diuexatus vigilasset, postridie quoq; quieuit vsque ad meridiẽ, sperãs se somni aliquid cõsecuturũ. Quo tẽpore cùm eum medici quidã diatriton colentes, inuiserent: tum quidem homini satis magnã esse febrem aiebant, vesperi autẽ se illum reuisuros. Itaq; & vesperi cum redirent, ac febrẽ inclinatã cernerẽt: ne tum quidem nutriẽdum censuerunt: quamuis etiã id alius quidam medicus suaderet: imò strenuè restiterũt, adijcientes, si quidem sine febri esset fortasse cibum daturos: febricitãte adhuc minimè id facturos. Quinetiam cùm tertio die manè redirent, etiam tertiæ diei accessionem trãsmittendam censuerunt. Erat autẽ (vt prius dictum est) suspecta hora illius diei vndecima. Ergo digressis illis, ipse accessi, ac faciem iuuenis contemplatus, vidi talem esse qualem in prognosticis Hippocrates his verbis pingit: » Nasus acutus, » concaui oculi: ac reliqua quæ deinceps ab eo dicta scimus. Itaque cùm omnino mihi persuaderem fore, vt tum in hecticam febrem, tum quam

μικρασμώδη vocant, homo nisi cibaretur, incideret: sorbitionẽ ex alica quam primum paro, atq; exhibeo. Et tamẽ quãuis hac sumpta, cùm accessio suo tempore circa vndecimã inuaderet, sic extremis partibus perfrixit, vt calfieri hæ vix possent & pulsus illi paruus †rarusq; quãmaximè fuit. Qua ex causa illi etiã quarto die tũ manè tum vesperi cibum dedi, quò scilicet & vires repararẽ, & corpus humectarem. Erat nanq; cutis eius ceu coriũ arida. Vbi autẽ febris tenuis, et similis perseuerauit, statui deinde quinto die non simplici sorbitione hominem cibare vt antè, sed alica ex aqua calida, citraq; conditurã iniectis in eam mali punici granis. Est nanque is optimus cibus bilioso stomacho. nam & roborat hunc malũ punicum, & alica cùm diutissimè in ventriculo citra corruptionem maneat, sensim concoquitur, nec acescens, nec innatans. Quæ vitia accedere sorbitionibus aliquando solẽt. Incidit verò & in ipso quinto principium accessionis simile. Itemq; cùm & sexto & septimo eum simili ratione cibassem in †nono rursus simile principium præcedentibus fuit. vbi nimirum vel amentiam, vel pertinaciam, vel haud scio quid dicam, eorũ qui in principio hominem trãsmittere tertiæ diei accessionẽ sine cibo iusserant, prorsus intelligere licebat. Nam cùm cunctis euidenter appareret nunquã peruẽturũ eum ad quartũ fuisse, si nutritus ante accessionem tertiã nõ fuisset: illi & tũ eum,

† ἄῤῥωστος, id est imbecillus.

† κατὰ τὴν ὀγδόην, i. octauo.

&

& ſecutis etiã diebus non rectè nutritũ aiebant. Cæterùm cõmittendũ nõ erat, vt eorũ redarguendi ſtudio, ægrum quis non exhibito in ipſo acceſſionis die cibo proderet. Igitur nono die ſimiliter hominem nutriens, cernẽſq; in acceſſione pulſum eius redditum quàm prius erat firmiorem, cæterùm imbecillitatẽ illam adhuc præferentem cum extremarum partium frigore, non potui ſuſtinere medicorum illorum meras nugas, ſed vndecimo die præfatus prius ægrotantis amicis, fore vt ipſo die intelligerent hominem hactenus noſtra opera fuiſſe ſeruatum, permiſimus illi præterire acceſſionis horas. Ergo cùm & ſine pulſu omnino in ipſis eſſet, & frigus eũ vehemens totius corporis premeret, ſic vt nec loqueretur amplius, & vix impellentem ſentiret, cõuocati in vnum medici omnes qui ab initio videramus, ab ægrotantis propinquis propemodum ſumus diſcerpti. Ego quidẽ quod ob pertinaciã vltro ægri ſalutẽ prodidiſſem: qui diatriton colebant, propter ignorantiam & ſtupiditatem. Ac illi quidem pallidiores frigidioreſq; quàm ipſe æger, conſilium quoddam fugæ captabant. Quod ego proſpiciens, aulæ oſtium obſeruari iuſſeram, & ſimul amico cuidam clauem ſeruare. Pòſt medius eorum ſtans, iam inquam vobis conſtare planè arbitror, quis hactenus hominem ſeruarit. Seruabitur autẽ & nunc noſtra opera. Neque enim ſi periturum omnino in hac acceſſione putaſſem, à cibatione de-

stitissem. Sed quoniam ex præcedenti iam victu tantũ illi roboris superesse nouerã, vt tolerare accessionẽ posset, permisi accessionis horas sine cibo transmittere. Ac satius quidẽ fuisset multò antè hominẽ nutrire. Verùm quò & istos redarguam & quibusdã his auscultantiũ, qui confici à nobis iuuenem, quòd illam occasionẽ omiserim dicunt, persuadeam, nũc illis ostendam, vel in accessione ipsa ægrotantes quosdam nutriri debere: nedum ante hãc. His dictis, ac diductis hominis maxillis, infundo ex angusti oris vasculo, cremoris ptissanæ treis cyathos: paulò autem pòst alibi & tenuis vini, modiceq; calida diluti, duos cyathos. Post quos & sustulit oculos, & tũ audire, tum loqui, tum præsentes nosse cœpit: cùm antè veluti lignũ aridum porrectus sine voce ac sensu iaceret. Rursus itaq; dato ex vino quo dixi modò diluto, pane ad comedendum exiguo, prorsus hominẽ reuocaui. Quẽ vt rursum ad institutam ab initio victus rationem reduxi, & tertijdecimi diei accessionẽ facilè tolerare vidi: in quartodecimo rursus manè cibaui: ac pòst circiter horam octauã laui: deinde rursus liberalius cibaui: ac mox vinũ bibendum exhibui. Idem verò & in duodecimo & tertiodecimo feceram. In quinto autem decimo rursum cibaui manè. Cùm verò facilius tũ quoque accessionem ferret, in sextodecimo denuò laui. Cæteraq; circa hominem peregi sicut in præcedentibus diebus. At vbi in decimoseptimo mi-

ni

nimè grauis paruaq; acceßio fuit, audacter hominem de cætero sub conualescentium victus ratione habui. Hic æger non paucos semimalorum, ac non penitus asinorũ docuit etiam ante acceßiones ipsas nonnunquam esse cibandum, vel si duarum horarum intercedat spatiũ, ac multomagis ante acceßionem tertij. Ostendi autem tibi & in prima ipsa acceßionis inuasione eiusmodi homines esse nutriendos. Dico autem eiusmodi homines, in quibus corporis intemperies ad siccum & calidũ conuersa febres accedit.

CAPVT IIII.

PORRO hoc quoq; plerisque medicorũ fortasse sit incredibile. Sed siue rationi ipsi fides est adhibenda, siue operibus, nos fidẽ ambobus facimus. Operibus quidẽ, dum homines ijs monstramus, qui si biduo patiãtur inediam, necesse est febricitent: ita scilicet vt nonnulli vbi concitati ad iram sunt, vel mœrore vel vigilijs affecti. Euidẽtißimè enim tum in conualescentibus ex diutino morbo talia fieri cernuntur, tum ijs qui calido & sicco sunt temperamento. Quam verò ratio ipsa fidem huic rei facit, alibi iam dicta est. Dicentur tamen & nunc eius rei summæ. Mordens halitus & succus vbi per sensibilia corpora fertur, horrores & inæquales totius corporis concußiones (ῥῖγη Græcè dicunt) facit in ijs quibus cute stipata, quæ prius transpirabant, iam sunt retenta. Quoties enim fuliginosa sunt, febres ac-

cendũt. Ergo eiuſmodi halitus & ſuccos, tũ multa & vehemens dimotio, tum vigiliæ, & ira, & dolor, & cura, augent: tum proximè ab iſtis vnũ illud per ſe interdum augere eos ſufficit: vtique ſi cibũ quis nõ ſumpſerit. Efficitur enim corporis habitus in ijs naturis, quæ facilè amarã bilẽ generant, ex longa inedia bilioſus. Si igitur tum id incidat, tum æger motu quopiã valentiore quàm pro viribus vſus, mordentiũ excrementorũ impetum cõfertim foras excitarit: neceſſe eſt (veluti in ſymptomatum cauſis oſtendimus) vel concuſsionẽ quam modò dixi, vel horrorẽ ſubſequi. Ac concuſsio quidẽ iſta ſuccedet propter † eorũ quæ feruntur excrementorum, tum multitudinem, tum acrimoniã, tum impetus celeritatẽ, tum laborantis virium infirmitatẽ. Nam & quæ multa paucis, & quæ qualitate ſunt inſigni, ijs quæ ita non ſunt, mordẽt magis. Pari modo & quæ cũ celeritate feruntur, ijs quæ tardè. Iã vires vbi valẽtes ſunt, omnia contemnunt ac tolerant, vbi infirmæ ſunt redditæ, vel abs quouis offenduntur. Horror fiet vbi & qualitas eorum & impetus velocitas eſt remiſſa, tum copia minor: ac potiſsimũ cùm vires triſtãti obſiſtũt. Si verò iã dicta largius remittantur: ne horror quidẽ fiet ſed vel vlceroſus quidã ſenſus, vel tantũ inæqualitas. Ergo coëuntibus omnibus iam dictis, quod vehementiſsimũ eſt oritur: vtique ſupradicta totius corporis concuſsio, rurſus remiſsis omnibus, nullus ex tranſi-

† In impreſſ. deeſt περιττωμάτων.

tu

tu excrementorũ fit ſenſus. Quòd ſi quædam ſint, quædam non ſint, & quædam maiora ſint, quædã minora, in eiuſmodi miſtionibus media latitudo omnis, quæ inter id quod maximũ eſt, quod ῥῖγος Græce vocari diximus: & minimũ, qui eſt nullus omnino excrementorum ſenſus, efficitur. Itaque nihil mirum eſt, ſi dictarũ cauſarũ qualibet vel per ſe, vel cum aliјs iuncta, aliј inæqualitatem, aliј vlceris quempiam ſenſum, aut horrorem, aut dictam concuſsionem afferre, videatur. Nam pene vires imbecillæ ſint, corpus ipſum admodum ſenſile, (quippe id quoq; oſtenſum eſt nõ parum ad eiuſmodi ſymptomatum generationẽ conferre (habitus autem corporis gracilis, & temperamentum bilioſum, ſtomachusq́; ſimiliter bili affectus: tum his omnibus accedãt inedia cibi, & vigiliæ quæpiam, & triſtitia, & ſolitudo: ad hæc progreſſus à domo, qui exurgente quapiam cauſa, ſit neceſſarius: poſtea his propoſitis (id quod aliquando fieri vidiſti) det ſedulò operam, vt plus itineris per vrbem re ita poſtulante feſtinus peragat: nunquid huic ex eo qui excitatus eſt mordentium excrementorum motu, primùm quidem inæqualitas quædã mox verò etiam horror proptè incidet? quòd ſi motũ quoq; cõtinuet: vel cibũ ſumere nõ anteuertat protinus etiã febris: Equidẽ ita febricitantes aliquos oſtendi tibi, maximè ex ијs qui è lõgo morbo cõualuerãt. Quorũ cũ vni forte fortuna occuriſſem, qui mox antè horreſcere

cæpiſſet: vt rem expoſuiſſet, dato ex vino diluto pane, continuò horrorē inhibui. Verùm hunc (vti ſcis) per viam in officinā quandam perductum, febricitare prohibui. Alios verò qui prius ſe domū ſuam recepiſſent, in ipſo principio horroris, vel paulò poſterius cibauimus. Atq;, vt ſemel dicam, quibus incipientis adhuc acceſsionis aderāt ſymptomata: ijs omnibus panem ex vino diluto ac calēte maturè exhibens, & horrorē ſtatim inhibui, & febrem prohibui. Quanto verò hos citius cibaueris, tanto ſcilicet magis febrē prohibueris. Quod ſi paululū aliquando morere, vtique febris ne tū quidem, calor tamē multus ijs aduenit: ſimillimè planè ijs qui per vehemēs frigus facto itinere, reuerſi domū, calidis ſunt nutriti. Quippe ſi pluſculum morere, maiorem calorem ſentient, talemq; ac tantum, vt dubites an hunc, febrem appelles. Sin duæ horæ ab initio inæqualitatis interpoſitæ ſint nutries tunc quoque, modò horror adhuc duret prædicens tamen quòd hi febricitabunt, cæterùm innoxia febre, & cui cutis mador ſuccedet. quo facto, tum lauare, tū rurſus nutrire debebis. Quod ſi horror præterierit, ac iam planè febricitent, cibandi, id temporis non ſunt, ſed decreſcente iam acceſsione, illico ſunt nutriendi, † integritate non expectata. In nullo nanq; ſqualido affectu cō modè finitur acceſsio, priuſquam illi vel ex lauacro, vel humido victu, humectatio acceſſerit. Hæc ego omnia cùm operibus indicarem, qui me vel

† ἀπυρεξίαν μὴ περιμένοντες, id eſt non expectantes quoad acceſsio prorſus ceſſarit.

lau

laudabant, vel æmulabantur, ſcilicet quòd ſupra eorum opinionem erant quæ ægerã, παραδοξοποιὸν quòd paradoxa facerẽ, (vt ſcis) vocabant, Cùm verò ratione de iiſdem diſſerens, docerẽ aliquos ante acceßionẽ eſſe cibãdos, aliquos in ipſa. idq́; vel inclinare iam incipiẽte, vel etiam in ipſo ſummo vigore: tum παραδοξολόγον me, quod paradoxa dicere viderer, appellabant. Ergo quid facias his hominibus quibus nec opere, nec ratione perſuaderi poteſt? At, inquiũt fieri nequit vt eiuſmodi affectus quis agnoſcat: quomodo igitur nos eos agnouimus? Videtúrne cuipiam fieri nõ poſſe, vt calida & ſicca intẽperies agnoſcatur, vel quæ ab ortu vſq; fuerit, vel quæ in præſenti tempore talis ſit reddita? Mihi ſanè tã videtur facile, quã has ipſas agnouiſſe literas: quid illud verò ſi huic non ſit adhuc in ſuccis putredo vlla, illi verò ſit, nõ poſſe vobis videtur hoc diſcerni? Mihi poſſe videtur. Nã & ex pulſu & vrina, & ex ipſa nonnunquã quæ in calore eſt qualitate, euidenter id diſcernimus. Quòd ſi propterea quòd nec ipſi quicquam diſcere volunt, nec ſeſe exercitare, ſcientibus parum credunt: quid vetat quo minus tum geometris ipſis, tum arithmeticis, tum reliquis artificibus omnibus nihil credant?

CAPVT V.

MISSO *igitur hoc genere hominum, rurſus ſeriem ſermonis noſtri perſequamur. Calidis ac ſiccis naturis aduerſißima res inedia*

est, ac febrium paratissima causa. Voco naturas calidas & siccas, non solũ quæ à primo ortu tales ex proprio temperamento sint, sed etiã quæ posterius ex calido siccoq; victu, & plurima dimotione, & vigilia, & cura, & tristitia, & regione calida siccaq;, & tẽpore æstiuo, & cæli statu calido siccoq; sint acquisitæ, Sanè licet & citra tẽporis anni mentione, in eiusmodi sermone statum cæli solũ nominare. Verũ si altius repetã, id quod dico magis credes. Calida & sicca temperamẽta, siue ea ex prima origine talia sint, siue ex victu, & immodico labore, & animi perturbationibus, & regione, & cæli statu, inedia vehementer lædit, In hac dictione ipsis saltẽ verbis, omissum est anni tempus: potestate tamen omissum non est, vtpote quod in cæli statu comprehenditur, quãdo calidus in summo siccusq; cæli status iam dictam temperaturam efficit. Hic autẽ status alio anni tempore quàm æstate planè incidere non potest, quãdo nec in autũno: nec in vere, multoq; minus in hyeme fieri potest: vt calidissimus simul siccissimusq; cæli status fiat: sicut nec humidissimus pariter frigidissimusq; in alio quàm hyeme. Ob hæc igitur ipse quoq; aliquando prætermisso anni tempore, cæli statu sum contentus, Liceat tamen cuiq; nominibus quibus velit vti: modò à rerum natura nõ discedat. Est porrò rerũ natura, qualẽ & modò diximus, & nihilominus nũc dicemus. Nam quæ maximè sunt ad curationẽ necessaria,

eademq; maximè ignorata: nec Hippocrates ipse identidem repetere grauatur. Igitur inedia siccis calidisq; corporibus, valentibus quidem noxia est: ijs verò qui in calida & sicca æstate febre laborant, quæ scilicet ex vstione, aut labore immodico, aut vigilijs, aut comprehensis iam animi motibus sit contracta, non tantum noxia est, sed si quicquam aliud planè perniciosa, quippe vel in febres ardentes ex ea incidunt: à quibus, nisi prius mors occupet, in hecticas migrant, atq; ab his in marasmum: vel protinus ab initio ardentibus præteritis, in hecticas. Maximè tamen (vt dictum sæpius est) siccos calidosq; † affectus statim à principio hectica corripit: sicuti mulieri accidit, quæ autumno ex tristitia & vigilijs † febricitare cœpit: perseuerauit autem ad plurimum hyemis. Hanc quarto die (vt scis) vidimus, deprehendimusq; statim hecticam esse febrem, cùm alia quam humores excitarant coniunctam. Curatio autem vna tum fuerat, vt frigida tempestiuè & moderatè daretur, consuetæ scilicet hanc per sanitatem bibere. Verùm alijs curatio huius erat commissa: quare nobis silere est visum. Alteri verò qui eodem tempore ægrotarat, & se nobis commiserat, quoties nutritus est, fontanæ planè gelidæ dedimus interim binos cyathos, interim ternos: quando frigidam simul multam sibi dari, qui ita sunt affecti, citra noxam non ferunt. Quocirca vtilissimum est, vbi febris ideam perspexeris, in prima statim accessione minore cum periculo,

† In antiq. legitur κράσις: in impress. διάθεσις.

† In impress. deest πυρέττειν.

copioſiore frigida vti, corporibus ad validam ſiccitatem nondum perductis. Qui enim in feruoribus ſub canicula ex ira febricitauit, (iuuenis autem hic erat ſiccus & calidus) vbi in prima acceſſione duas frigidæ heminas bibiſſet, ſtatim quidē vomuit flauiſsimam bilem, nō multò autem pòſt etiam deorſum excreuit. Deinde cùm rurſus poſt cibum aquæ circiter heminā ſimiliter ſumpſiſſet, iam febricitare deſijt. Non defuere tamen medici, qui cùm nullam à principio febris ſpeciem agnoſcerēt, ſed poſtea cùm iam præterijſſet occaſio, intelligentes vel in hecticam, vel etiam in maraſmoden febrem ægrotantem incidiſſe: frigidam bibendam, nos imitantes, præbuerūt. Sed nemo metam attigit. Nam magna ſolicitudo habenda eſt in ijs qui ita ſe habent, de frigidæ potionis menſura. De qua paulò pòſt dicemus, vbi propoſitæ diſputationi finē impoſuerimus. Quippe ægeris quē antè deſcripſimus, exemplo omnibus eſt quibus propter ſiccitatem à principio ſtatim dari cibus debet, etiam ſi febricitare iam incipiant. Nā cum accenditur in his febris propter mordentem acrimoniā excalfacti attenuatiq́; ex ſole & inedia & laboribus, ſucci, maximum eius remedium eſt humidum nutrimentum: ſicuti è diuerſo vbi ob copiam, vel obſtructionē, vel phlegmonē, vel (vt ſemel dicā) humoris alicuius putredinē febris eſt orta, maximo malo eſt cibus. Atq; hos quidē nec in inclinatione febris citra noxam nutrias nedū

ipſa acceßione inuadente: illos verò omni certè tẽpore, ſed potißimũ per inclinationem. Me quoque ſubinde vidiſti eos qui ex abundãtia, & qui ex phlegmone laborarent, ſub longa inedia tenuiſſe, ſic vt prorſus ante ſeptimum diem non cibarẽ, ſed ſola mulſa cõtentus eſſem, viribus ſcilicet valentibus. Quoſdam eorum, quibus videlicet vires validæ nõ fuerant, aut ſtomachus bilioſus, aut imbecillus, aut plus iuſto ſenſilis, ſolo ptiſſanæ cremore vſq; ad ſeptimũ diem traxi, quo morbus in †ſummo eſſe incremento debuerat, aut etiã omnino per criſin diſcuti. Sũto igitur tibi à primo ſtatim die in omni ægro ſpectanda duo illa quæ. Hippocrates iußit, à quibus cibandi conſilia petas, morbi ſummus vigor, & ægrotantis vires. Poſtea ſi trãſiri ſummũ incrementũ ſine omni cibo poteſt, in cibi abſtinentia hominẽ ſeruabis. Sin exiguũ adminiculũ requirat: abũdè erit ſola mulſa. Quod ſi maius deſyderat quàm ſi ex mulſa, ptiſſanæ cremor ſatis erit. At ſi fas non eſt ſummũ morbi incrementũ, aut tenui victu, aut inedia tranſmitti: id agẽdum, vt homo ſtatim in primæ acceßionis inclinatione cibetur. Aliquos verò eorum (vt dictum eſt) & cùm inuaſura adhuc eſt, & cùm incipit, cibabis. Sint porrò hi ſicco temperamento ac calido, aut à primo ortu, aut certè illo tempore oportet: tum viribus neceſſariò imbecillis, neque enim fieri poteſt, vt abundè ſiccũ calidumq; corpus cùm febricitet, viribus ſit valẽtibus. Si tamẽ

† In antiquis eſt παρακμάζειν, i. indeclinatione eſſe.

cum eiusmodi febri ac corpore, momentanei membri phlegmone sit coniuncta, omnino æger morietur, nam id quoque prædixisse me semper, nunquam verò falsum, ipse testis es. Magisq; id certum est, si pulmonis, vel membranæ quæ costis subtenditur, vel vẽtriculi, vel iecinoris phlegmone sit. Etenim quæ has partes phlegmonæ occuparunt, non modò ijs qui tam imbecillis sunt viribus, sed etiam ijs qui valentiores ipsis sunt, mortiferæ esse solent. Vnaq; salus tum pleuriticis tum peripneumonicis, adde etiã synanchicis, id est qui angina laborant, est ipsum virium robur. Non secus verò & quibus vel iecur, vel ventriculum, phlegmone obsidet. Nam quod ad phlegmonem quæ in ijs est partibus spectat, minimè planè est cibandum, quod ad virium infirmitatem, vtique sæpe. Ita necessariò aut vires resoluentur, aut phlegmone augebitur. Atque hæc mihi latius fortaßis quàm pro re proposita sunt dicta, qui præsertim hoc libro statuerim de febribus quæ absq; phlegmone infestant, disserere. Cæterùm tractationis conuenientia fecit, vt quatenus necessariũ esset, digrederemur.

CAPVT VI.

DENVO igitur redeamus ad febres, quæ iam comprehẽsis febribus sunt affines, quas nominare hecticas solemus. Nã qui suprà descriptus à me iuuenis est, hectica febri laborasset, si mirificam diatriton transigere fuisset coactus:

nisi tamē prius ab ijs qui absque methodo victus rationem ordinare consueuerunt, fuisset interemptus. Proponatur igitur alius quispiam cui cum supradicto cætera quidem omnia sint eadem, vires tamen tanto sint valētiores, vt tridui inedia tollerata duret. Necesse est hunc, si modò ita cibetur quemadmodum cibant qui diatriton extollunt, in hecticam incidere. Nam ij primùm in quarto ipsum cibarēt, pòst in sexto, mox in octauo, deinde in decimo, quippe talis est (vt sæpe vidisti) eorum cibandi formula. Prima quidem cibatio post primā diatriton, reliquæ alternis diebus. Protinus autem (arbitror) & ex artomelite, id est pane ac melle siccassent eius præcordia, nam id quoque ex legibus eiusmodi medicorū est, siue phlegmone viscus aliquod laboret, siue secus. At quemadmodum quidē eos cibare qui ita laborēt, inter initia cōueniat, suprà est dictum: sed nihilo tamē secius nūc quoq; summatim repetetur. Quoties vel ex laßitudine, vel ira, vel pluribus curis, vel vigilijs, vel tristitia, vel lōga inedia, vel vniuersis vnà (sicut in suprà descriptio iuuene) coëuntibus, siccatū corpus est, ac febris inuasit, quæ & aridā reddat cutē & igneū habeat calorē, vtiq; hunc talē timor est febri hectica correptū iri: potißimū in æstate, ac cæli statu calido siccoq;. Oportet autē quamprimū ptissanæ cremore, & sorbitione ex aliqua nutritū, paneq; pòst oblato, aquæ frigidæ potione hominem cures, quippe protinus

ex

extinguitur ac ceſſat omnino febris: modo (vt dictum eſt) nec phlegmone aliqua ei ſit adiuncta, nec putridus humor. Nam ſi horum vteruis ſit, attendere diligēter oportet ac diſcernere, quo primùm tempore aquam frigidam dare homini ſit audendum. Ego enim talium quoque non paucis dedi, tutius eſſe ratus phlegmonas in præſens augere, quàm ſinere hominē hecticā febrē incurrere. Vbiq; igitur (vt ſemper dicere ſoleo) curatio dignotionem prænotionemq; cōſequitur. Siquidē & dignoſcat quod præſens eſt, & prouideat quod ex eo futurum eſt, oportet, qui volet notabilis efficaciæ remedio vti. Si tamen magnū fore incommodum vel humori putri vel phlegmone conijcies, à frigida quidē danda abſtinebis, refrigerātibus autem remedijs quæ foris applicantur, vtêris, modò ea ſuper os ventriculi aut tota† præcordia, modò ſuper pectus imponens: vbi ſcilicet plurimum ſubeſſe caloris maximè iudicabis. Sanè diximus ijs qui ita laborant, balnea quoque eſſe nō incommoda. Dico ijs qui ſiccato plurimùm corpore ſunt. Et ex aliqua earū quæ dictæ ſunt cauſarum, citra humoris putredinē febricitant. Monſtratum verò nobis eſt in ijs quæ de febribus ſcripſimus, phlegmonas quoque propter putredinem humorum qui in ipſis habentur, febres ſubſequi. Quo circa ſi quando dicam febribus quæ ex putredine accenduntur, tale quippiam cōducere vel non conducere: etiam eas quæ à phlegmone excitan

† hypochondria.

tantur, in communis putredinis genere comprehensas intelliges. Sicubi verò deinceps † vtrũque nominare videris: scias eas quæ ex phlegmone, ab ijs quæ ex sola putredine ortum habent, tum discerni. Cuiusmodi autẽ sit phlegmones affectus, tum in libro de inæquali intemperie, tũ verò in eo qui de tumoribus præter naturam est inscriptus, docuimus. Admonuisse tamen & nũc te nõ sit inutile. Cùm sanguis calidus copiosior in aliquam animalis partem procubuit, maiora eius vasa protinus distenduntur, vtpote abundantiæ continendæ non sufficientia, ab his deinceps quæ minora sunt. Mox vbi nec in ijs satis continetur, exudat foras in ea ampla spatia quæ inter vasa sunt, sic vt etiam omnia quæ in composita carne habentur, loca occupet. Atque hæc quidẽ est phlegmones affectio. Possunt verò & sine hac in ipsis vasis humores aliqui putrescere, idq; aut in vna animalis particula, in finibus ipsorum impacti, aut etiam in totis eorum capacitatibus quæ inter † bubones & alas sunt, comprehensi. Cùm igitur (ceu diximus) citra putredinem squalenti corpori febricitare contigerit, caput totius curationis, in ijs remedijs quæ refrigerent & humectent, statuere oportet.

† vtrasque.

† Hoc loco bubones non videntur glãdulas inflammatas significare, sed duntaxat inguina ipsa, loquitur enim iam de putredine humorum citra phlegmonem, & in ea significatione vtitur libro seq.

CAPVT VII.

PORRO duplex genere est harum rerũ prima materia. Vna eorum quæ foris † admonentur. Altera quæ intrò in corpus sumuntur,

† προσπίπτουσι id est incidunt.

quæ ſanè & προσφερόμενα, ideſt ſumenda vocantur. Extrinſecus corpori incidunt tum aër ipſe qui nos ambit, tum pharmaca quæcunque humectandi refrigerandiq́; vim obtinent, & tertium præter hæc dulcis aquæ balneum. Intro in corpus ſumuntur quæ eduntur ac bibuntur, & inſpiratus aër. Ab his generibus tentandum eſt propoſitis hoc loco febribus tum humiditatem, tũ refrigerationem comparare. Verùm refrigeratio quoniam per efficaciſſimam qualitatem inducitur, & parui temporis eſt, & periculoſa contrà, ſiccitatis per ea quæ humectent curatio, vt longi temporis eſt opus, ita minus eſt quàm refrigeratio, periculo expoſita. Igitur dictas ſex materiæ differentias deinceps iam examinemus, ab ambiente exorſi.

CAPVT VIII.

HIC *igitur, ſi tẽperatus eſt, qualem ſe exhibet, vtique tali nobis eſt vtendus, nihil amplius de eo ſolicitis. Sin admodum calidus eſt, vel admodũ frigidus, pro calido inducendus arte contrarius eſt, ſubterraneis inuẽtis domibus, quæ & frigidiſſimæ ſint, & maximè perflatæ, & ad ſeptẽtriona verſæ, tum auris quibuſdã, quæ ipſis ſint † propriæ, opera noſtra paratis: aliàs ex euripis, in quo ſe deijciant multi aquarũ fontes: aliàs aqua frigida de vaſis in vaſa transfuſa. Iam hoc ſtatim etiam ſomniferum eſt. Præterea domo*

† Legitur Græcè ἡδείας, i. ſuaues.

aſſi

assiduè aqua quæ prorsus frigida sit aspersa: ac rosis plurimis humi fusis, aut vitium capreolis, aut ruborum summitatibus, aut lentisci ramis, aut denique reliquarum quæ refrigerent stirpium aliquibus. De quibus etiam prius est dictũ. *Turba quoque hominum ingredi prohibita, nam id quoque domum calefacit.* Atq; ita *quidem calidissimum aërem refrigerare, qui scilicet in æstate calida & sicca accidit, est tẽtandum: quandoquidem in hyeme calidissimus esse non potest, sicuti nec frigidissimus in æstate.* At *si quis modicè frigidus est, hoc esse contentos oportet, nihil aut machinantes, aut de temperie eius alterãtes. Qui verò frigidissimus est, vtiq; quatenus respirando attrahitur, admittendus est, vt qui calorem qui est in corde, admodum refrigeret: non tamen quatenus extrinsecus ægrum contingit: quippe id densat cogítque cutim, ac† putrescentium humorum effluxum transpirare prohibet.* Siquidem *per pulmonem, quod rarum viscus est difficile non est, vt tum qualitas ipsius, tum etiã substantia ad cor facilè perueniat.* At *per cutim fieri nequit, vt eius vel qualitas, vel substantia ad cor perueniat, vtpote prius dẽsatam.* Nam *quod in libris de simplicium medicamẽtorum facultate, de ijs quæ vehementer adstringunt, est dictum, id hîc quoque reuocari ad memoriam debebit: ac sciri, qui nimium frigidus aër est hunc cutim densando, semper sibi ipsi viam præclude-*

† In Græ. impress. est σηπεδονωδῶν, sed in antiq. legitur συγκαιομένων, id est eorũ qui comburuntur.

re. Scire tamen licet maius fore ex frigida inspiratione commodum, quàm ex cute dẽsanda incommodum: præsertim cùm operimentis hanc calfacere licet. Porrò vtẽdum maximè eiusmodi aëre est in ijs hecticis quibus primùm quod afficitur ipsum est cor, æquè vt si ventriculus primùm esset afflictus, ipsi per comesta & bibita esset succurrẽdum. Huic enim illa cum integris adhuc viribus occurrunt: sicut cordi inspiratus aër. At iocinori ex inspirato aëre nulla certè vtilitas accedit, à comestis verò & bibitis, minor planè quàm ventriculo cæterùm, aliqua non obscurè aduenit. Communis autem omniũ sanatio est per ea quæ extrinsecus applicata refrigerãt & humectant. Atq; ob hæc quidẽ viscera magna ex parte hecticas marasmodesq; febres accidere cõtemplati sumus. Superueniũt tamen aliquando & pulmoniũ sicco calidoq; intemperamẽto. Attamen opportunum eiusmodi febribus id viscus nõ est, vtpote humidum laxũq;. Incidunt præterea & pectori, & pingui mẽbranæ, quod μεσαραῖον dicitur, & ieiuno, & colo: interim verò & vtero, & renibus. In septo verò trãsuerso marasmũ non vidi: hecticam sanè febrem vidi, & hãc quidem planè absolutam, sæpe verò citius interimentẽ quàm planè esset cõpleta. Eiusmodi nanq; affectũ & spirandi difficultas, et deliriũ excipere solet. Ex quibus magna ex parte prius moriuntur, quã hectica prorsus sit perfecta. Est autẽ eorũ agnitio facillima.

tum

tum ex pulſus duritia, tum ex eo quòd præcordia plurimũ trahuntur ſurſum, tum ex difficultate ſpirãdi, quæ illis eſt & inæqualis & varia: quippe aliâs quãmaximè paruum & frequẽs ſpirãt: rurſus aliquando manifeſtè ſpiritum tardant: dein ſubitò quemadmodũ gementes reſpirarunt, vel duplicem ſpiritus intromiſsionem, quaſi ſuperinſpirantes, vel duplicem foras miſsionem faciunt: †veluti reſpiratio reſpirationem cõprehendat. Reſpirant verò hi ſæpe & reliquo thorace toto, nõ ſenſibiliter modò, verũetiam notabiliter, tũ opertas ſcoptulas, quas ὠμοπλάτας vocãt, attollentes: aliquando admodum raram & magnam reſpirationem edunt: vtiq; cùm delirij malũ præcipuè dominatur. Verùm præſentis inſtituti non eſt, vel laborantium partium notas, vel earũ cauſas referre. Quare denuò ad curationes reuertamur: æſtimemusq; quas vires propoſitæ iã materiæ aduerſus hecticas febres habeant. Sanè diximus iam nonnulla de aëre, tum calido, tum frigido: qui præcipuè quidem eſt vtilis, cùm quod primùm afficitur, ipſum eſt cor: quanuis confert & in reliquis febribus non parum, quandoquidem in his quoque neceſſe eſt cor ſimilem intemperiem recipiat: citra quam nec maraſmus, nec hectica, nec reliquarum vlla febrium conſiſtere poteſt.

† pro hoc toto ĩ Græco tãtũ eſt καθάπερ ἐπεκπνίοντες, i. veluti ſuper expirantes.

CAPVT IX.

QVO facilè apparet etiam pulmones, vbi ſcilicet ij ſunt qui primùm patiũtur, plus

cæteris omnibus refrigerantem aërem requirere. Sequitur iam vt de ijs medicamentis agam, quæ extrinsecus admota humectent, & refrigerent. Porrò horum quoque ea deligenda esse, quæ citra vehementem adstrictionem refrigerent, neminem latet. Talia enim præterquam quod non humectãt, etiã demittere frigiditatem suam altè non valent, propterea quòd cutim cogunt, ac coarctant. Optima verò sunt quæ non modò citra adstrictionem refrigerant, sed etiam corporis substantia sunt tenui. Ac quæ quidem absolutissimè tenuium partium sit substantiam exactè frigidam inuenisse, fortasse non est. Dixi exactè, propter acetum, quod cum omnium (quæ nouimus) potestate refrigerantium planè tenuissimarum sit partium, admistam sibi aliquam caliditatem habet. Præterea corpora quæ contingit, siccat. quamuis ad imaginationem sit humidum. Quo fit, vt ad eos affectus quos humectari & refrigerari expedit, solo eo non vtamur, sed tanto aquæ frigidæ admisto, vt poßit bibi. Cæterùm quanquam corpus quod absolutè tenuium partium sit, & simul frigidum, inuenire non est: attamen deligi materias oportet, quæ ad eiusmodi medicamenti compositionem maximè sint idoneæ. Ac dictum quidem latius de his est in opere de medicamentis. Dicetur autem in exemplis nõnihil & nunc, quò in hoc quoque genere membratim sis exercitatus. Incipiam autem ab eo medi-

dicamine quod omnium quæ humectent ac refrigerent, est simplicissimum, quo etiam aduersus erysipelata vtor, & phlegmonas in pudẽdis, vtiq; inter initia, priusquam depascens aliqua subindicetur putredo. Debebit autem ad id præparata esse cera quamoptima, & elota. Sanè optima fuerit, vel alba pontica, vel quæ ex atticis sit fauis. Esto autẽ & rosaceum, quod ex oleo sit à nõnullis vocato omphacino, ab alijs crudo, quodq; citra salem sit confectum. Maximè verò ad rem pertinebit, si & ipsum oleũ tenuium prorsus sit partium: cuiusmodi sabinum est. Cùm vti voles, ambo mista liquantor in vase duplici. Factoq; humido cerato (cuiusmodi scilicet erit quod triplũ aut quadruplum ad ceram rosaceum habet) postquam ipsum fuerit refrigeratum, miscetor ei paulatim in mortario tantum aquæ quantum in se, dum cùm ea mollitur, accipere possit. Expedit autem & ceratum ipsum prius admodum esse refrigeratum, atque etiam quæ huic admiscebitur aquam esse frigidissimam. Abundè autem ceratum refrigerabis, si cùm modicè coiuit, totum vas in quo continetur, in aquam frigidissimam dimittas. Quòd si aceti quoque admodum tenuis ac clari paululum adijcere velis, vtique magis adhuc tum refrigerans, tum humectans medicamentum efficies. Non debebit autem medicamentum hoc eo vsq; super ægrum corpus manere dũ manifestè incaleat, sed assiduè subinde mutari.

Aliud medicamentum.

† Antiq. legit ἀλφίτων λεπτῶν ὀλίγων μιχθέντων, id est tenuis farinę modico ad mixto.

† In Græc. σίρεως.

† τακερά.

OXALIDOS, *aut oxylapathi succus* † *cũ exigua polẽta mista excipiatur duplicato peniculo detrito: affatimq; frigidũ & ipsum imponatur. Quòd si eiusmodi peniculi occasio nõ sit, tũ linteũ duplicatũ & madefactũ refrigerandæ particulæ impones. Quinetiã portulacæ, & semper viui, & vuæ immaturæ succus, similiter polẽtæ miscẽtur. Ad hæc lens palustris, & viridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, &* † *intybi succus. Aliaq; quæcũq; refrigerare est dictũ, cũ tenui polenta. Præterea sine polenta licet integris herbis tunsis vti. Iam verò quod epithema ex pinguibus fit palmulis, quas* παλῆτας *Græcè vocant, salutare medicamẽ est. Porrò coquere oportet harũ carnẽ, omni membranoso exempto, aliàs ex solo claro aceto, aliàs aqua ipsi admista, atque hac vbi* † *tenera satis reddita est, tunsa vti. Quòd si parũ molli crassitudine videbitur, præstiterit iam dicti aliquid admiscuisse cerati. Quòd si rosacei quidpiam dictorum singulis aliquãdo miscere volueris, nihil inutilius pharmacum habebis. Esto autem quod admiscetur, tum minimum, tum & simplex & perfrigidum & quod factum ex oleo sit salis experti. Sanè quoties simplex rosaceum, aut aliud quiduis id genus dico: quod sine aromatis est confectũ intelligi volo, est verò salutare ad talia medicamen & rosarũ succus frigidus, vnà cum polenta. Salutares verò sunt & ipsæ rosæ tunsæ.*

Præ

Præterea ſtirpium quæ moderatè adſtringunt, germina trita. At quem modum vti aliquando licet & herbis quæ mediocriter adſtringant, veluti ſolano. Verùm eiuſmodi medicaminum materiam in alio opere reddidimus vniuerſam. Nũc abundè pro exemplis ſunt quæ iam dicta ſunt. Porrò vtendum his eſt, non (ſicut vulgus facit) toti impoſitis thoraci, aut toti ventri: imò illi maximè quod primò eſt affectum. Neque enim neceſſum eſt, vt aut cum eo quod refrigerari valenter deſyderat, etiam id refrigeres quod prorſus non deſyderat: aut ante iuſtum tẽpus refrigerare deſiſtas, timens vicinam aliquam particulã lædi. Ego nanque hominem ſcio, qui impoſito præcordijs refrigerante medicamẽto, difficultate ſtatim ſpirandi laborarit. Alterũ verò qui protinus tuſſierit. Atque paulò poſt vtrique finitum ſymptoma, vbi quod refrigerauerat, eſt ablatum. Quòd ſi adeò ſtrenuè refrigerare nõ ſtudebis, habes quæ id modicè efficiant, † adhærentium medicami- † ἐμπλα-
num, ac cerati ſpeciem referentium, magnam co- στῶν.
piam. Quorum nõ materiæ modò vim, ſed etiam compoſitionis methodum didiciſti.

CAPVT X.

VERVM ego cùm iam ſentiam menſuram præſentis inſtituti me excedere: ad ea quæ tractationis ſeries proxima exhibet, conuertar. Proximè verò ſe à iam dictis exhibet conſyderatio de balneo, tum ipſius rei cauſa, tum vel magis

propter Philippum, qui hecticis, quas μαρασμώδεις vocant, ipsum noxiū putat. Ipse igitur quid tum de omni balneorum vi, tum etiā quæ ad eos qui hectica & marasmo laborant, vel (vt semel dicam) omnibus est accōmoda, in hoc maximè libro quid sentiā explicabo. Memini nāque me & supra in diarijs febribus illa laudare, & in septimo huius operis libro, in ijs qui cruditate propter siccam ventriculi intemperiem laborabant atq; extenuati erant, sæpe vtendas iubere. Cæterùm, de vniuersa earū vi, nullo alio libro disserui, sed in hunc seruaui: vbi & de ijs agitur quibus efficacissimus earū est vsus, & quibus Philippus ea interdicit. Atque prius quidem vbi de vlcerū curatione egimus, indicata causa est cur propriæ cuiusq; morbi indicationes sint ignoratæ. Dicetur autē nihilo secius & nunc, vtpote tum ad ea quæ nunc paramus, tum ad ea quæ dicenda sunt, vtilis. Cùm enim vnus in corpore affectus est, eius curationē inuenire, si nō ratione, certè experiētia haud difficile est. Vbi verò cōnexi duo trésve sūt, præsertim qui maximè contraria inter se auxilia requirant, fieri nequit vt experientia, quod agendum sit, inueniatur, imò nec facilè ratiōe. Siquidem & substantiā cuiusq; affectus ad vnguē nouisse oportet, & propriā curationis indicationem à quoque affectu cœpisse, præterea quem primum omnium, aut magis, quē rursum minus, aut secūdo tertióve loco curare cōueniat. Hæc igitur cau-

ſa eſt cur vulgo medicorũ ignotum ſit, & quòd febriũ omnium, quà febres ſunt, proprium remedium refrigeratio ſit, ſiue ea talis actu ſit, ſiue poteſtate: & quòd alia multa ex accidenti refrigerando, febriũ ſint remedia. De quibus & dictum nonnihil in præcedentibus eſt, & in ſequentibus dicetur. Quædam nãq; remedia complicatã quodammodo duplicemq; facultatẽ habẽt, ita vt prima ratione proficiant, & ex accidente. Quod genus & balneũ eſt. Nam frigidæ potio per ſe quidẽ proficit, vtpote actu refrigerans. Succus autem vuæ immaturæ poteſtate refrigerãs medicamentum eſt. Atque hæc quidem ambo refrigerãt primùm, ideſt per ſe ipſa, nec intercedente alio. At ſanguinis miſsio (veluti prius indicauimus in febribus continentibus, quas ſynochos vocant) non primùm, ſed ex accidẽti calidã aliquãdo intẽperiem ſanat. At eundẽ modũ & clyſter, & purgatio & fomẽtũ [ex calido liquore] & cataplaſma quod digerat, aut cõcoquat. Vtranq; verò facultatẽ in ſe cõprehẽſam habet propoſitũ nũc in ſermone balneum: vtpote ex partibus varia facultate præditis compoſitum. Quippe ingrediẽtes in aëre verſantur calido, poſtea in aquam calidam deſcendunt, mox ab hac egreſsi, in frigidam, poſtremò ſudorẽ detergent. Poteſt autẽ prima eius pars materias per totũ corpus, tũ calfacere, tũ verò liquare: præterea quæ inæqualia ſunt, æquare, & cutim † laxare, et multa quæ † ſub hac antè

† ἀραιῶσαι.

† In antiq. legitur. ὑπ' αὐτῷ καταχεόμενον. i. ſub ipſa diffuſa ſunt.

deti

detinebantur, vacuare. Secūda eius pars vbi quis in sicco corporis affectu ea vtitur, potest madorē vtilem solidis partibus immittere. Tertia balnei pars potest, vbi quis frigida vtitur, & totū corpus refrigerare, & cutem densare, & vires firmare. Quarta verò corpus per sudores citra refrigerationis noxam vacuare. Ergo cùm hæc omnia circa hominis corpus efficere valeat dulcis aquæ temperatum balneum, & præter hæc etiā si quis intempestiuè lauetur, tum horrores, tum cutis dēsitatem, tentandum nobis est omnia deinceps distinguere: ac primùm de illis sermonē facere, qui cum in balneo se lauant, horrore tentantur. His enim vna (vt sic dicam) continens excitati symptomatis causa est. Aliæ quæ hanc præcedūt, multæ. Sanè horroris causam esse dico mordentium excrementorum confertim actorum citatiorem motum. Proinde quibus horum est abundantia, caro verò, ac cutis densæ siue balneū sint ingreßi, siue steterint in Sole, siue quoquo modo, vel gestati, vel perfricti, vel exercitati, vehemētius sint dimoti, vtiq; ijs horror incidit. Contrà, quibus hæc pauca sunt, & corporis habitus, vt remittatur laxeturq; à balnei calore, promptus, ij non modò non horrent, sed etiam meliores redduntur, vtpote excrementis per id vacuatis. Quo rationabilius nec in † febrilis significationi, principio, nec in incremento quisquam ægrotantem lauit. Quippe densata est hoc tempore coarctataq; &

† ἐν τῇ τῆς ἐπισημασίας ἀρχῇ i. in primo inuasionis initio.

cutis

cutis ipſa, & quæ ſub hac habetur carnea ſubſtãtia. At in febris inclinatione, vel incipiente, vel procedente, vel amplius progreſſa, & nos ſæpe, & alij medici nonnulli multos ſæpenumero ægrotos lauantes non parum his contulimus. Porrò quando inclinatione incipiente, aut iam progreſſa, aut etiam in ſummo incremẽto (interdũ enim id quoque accidit, tametſi rarò) æger in balneum ſit ducendus, in ſequẽtibus definiemus. Nunc cùm de generali facultate ſingularũ balnei partium diſſerere inſtitui, vnum omnium primùm exponam. Dicoq; multos eorum qui cruditate laborãt plures verò eorum in quibus mordentium excrementorum abundantia ſubeſt, omnes præterea qui vel in febrili ſignificatione vel in aſcenſu, etiam omnes qui ſummo ſunt incremento, præter admodũ paucos, ſiue hi ſint in balneum ingreſſi, ſiue ſteterint in calido Sole, ſiue exercitationes, frictiones, geſtationésve tentauerint, meritò horreſcere. Singula nanq; horũ cõfertim & impetu agi excrementa ſubigunt. Cùm igitur tã adhuc denſa lauantis cutis ſit, vt ad primum ambientis aëris occurſum nequeat naturalem ſuum habitũ recipere, ſed maiore ad id ſpatio indigeat, excrementa verò foras verſus ruãt vniuerſa, & retineri illic ea eſt neceſſe, & quæ ſub cute ſunt aceruata, & quæ per carnes ferũtur, mordere Porrò in libris de cauſis ſymptomatum indicauimus mordentia excrementa, vbi per ſenſibilia corpo-

ra

ra feruntur, tum concussiones, quas ῥῖγη vocãt, tum horrores excitare. Ergo quamobrẽ horreant in balneis omnes qui antè sunt comprehensi, iam causas inuenimus. Pari modo, & cur nõ horreãt quibus aut nullum est in corpore excrementum mordens, aut tantillum vt facilè vacuetur. Ergo de his deinceps loquamur, propter quos etiam de ijs qui horrent, meminimus. Si quis enim balneũ ingressus non inhorruit, sed † remissa est illi laxataq; cutis, huic planè necessariò prædicta succedent, excrementorum vacuatio, æquali, per totum corpus calor, exiguorũ meatuũ rarefactio, † densatorũ fusio. Ac vacuatio quidem excrementorum, omni febri est vtilissima. Pari modo, & rarefactio, & relaxatio. Fusio tamen & calor non item. Sed calor omni febri est inimicus: quando refrigerari, non calfieri febrium affectus postulat. At fundi æqualiter, id solidis quidẽ animalis partibus non est alienum. Succis certè nõ perpetuò est vtile. Sed quoties in animali, vel phlegmone quapiam, vel affectus phlegmone similis constitit, vel vtrauis abundantia, siue ea quæ ad vires censertur, siue ea quæ ad vasorum capacitatem, omnium profectò inimicissimum. Ac phlegmone quidem, cùm calefacti, & liquati succi ad ipsas confluunt, augentur. Tunicæ verò vasorum impares abundantiæ, quæ iam ex liquatione spiritu est impleta, distenduntur: ac vires hoc ipso male afficiuntur. Ergo calidis his siccisq; affectibus,

† In Græco est ἐχαλάσθη τὶ καὶ ἀραιώθη i. laxata necnon rarefacta.

† In Græc. impress. & antiq. additur χάλασις τῶν συντεταμένων, i. tensorũ laxatio. & ita omnino debet legi.

bus, de quibus agebamus, † emißio mordentium est salubris: liquatio enim eorum est citra periculum. Calefactio tamen noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima balnei parte ijs qui ita laborãt prouenire, modò tempestiuè balneo vtantur, memoria teneamus. Transeamus modò ad secũdam eius partem, quæ erat id quod propriè lauacrum vocant. Ergo in hac sicut ex humectatione iuuantur, sic ex calore nihil illis commodi accedit. Accedamus & ad tertiam, in qua & refrigerantur innoxiæ quæ fuerant excalfacta, & vires firmantur. Si qua verò ex laxata, & iusto plus sunt remissa: ea in naturalem redeunt mediocritatem, id quod quarta balnei pars indicat. Quippe quibus omnia ritè sunt adhibita, ij post frigidæ vsum adhuc sudant, & omnia ipsis excrementa vacuantur. Itaque ex omnibus quæ de balneis retulimus, vna summa colligitur, quòd vacuatur quidẽ quicquid in corpore, vel fuliginosum, vel fumidum fuit, consistunt autem in naturali symmetria, tum caro ipsa, tum cutis, solidarum partium ariditas corrigitur: & calor non modò is qui ex lauacro accesßit, verumetiam qui prius fuit, ex frigidæ vsu summouetur. Maximo huius rei documẽto est † status, qui eiusmodi balneo redditur, postquam in Sole feruente iter fecerimus. Quippe accedimus ad id, ne loqui quidẽ, præ linguæ, & faucium ariditate, valentes: totumq; corpus stipulæ ritu aridum habentes. At egreßi

† ἀποχεῦσαι. i. effusio.

† κατάστασις, i. corporis cõstitutio.

è fri

è frigida, illico omnia pro naturæ habitu recipimus: nec febrili calore vexati, nec ſiccitate afflicti, prompteq; loquentes, ac plurima ſitis parte leuati. An igitur euidentius adhuc balnei vires in ſicco & calido corporis affectu cognoſcere deſyderas? Ego ſanè non arbitror. Licet autem cui placit, experiatur quod incōmodū ſequatur, vbi tali peracto itinere non lauerit. Aut enim ſtatim febricitabit, aut multo plenus tædio, grauato ſcilicet capite, perſeuerabit: potiſsimùm ſi frigida calorem nondum extinxerit. Multi tamen iuuenes eiuſmodi cōfectis itineribus, vbi illico ſe in aquā frigidam proiecerint, iuuantur: ac potiſsimùm qui valētibus ſunt viribus, & frigido ſolio aſſueti. Ita verò & ruri faciunt, vbi quòd balneæ non ſunt, in ſtagna, vel flumina ſe ipſos coniiciunt, nullo medici ſuaſu, ſed ipſa gubernante corpus natura ad id quod conducat impulſi. Quæ eadē etiam ratione carētibus animalibus inſtinctum inſerit ad eorū quæ offendunt contraria. Siquidē ea quoq; vbi æſtu vexātur, frigida ſe lauāt: ſicuti etiā vbi frigore vrgētur, calida cubilia ſibi inueniunt. Eodem contrarietatis ſtudio, etiā cùm eſuriunt, comedūt: & cùm ſitiunt, bibunt: reliquaq; omnia naturæ impulſum obeūt. Ac ſi certā febricitantiū naturæ notitiam haberemus, non (arbitror) dubitaremus eorū aliquos aſsiduè in aquis frigidis citra balneū lauare. Nam quòd ſint quidā qui ea deſyderēt, vel ex iis quos iuuit, cōſtare

poteſt

potest: vt quibus frigida lauatio haudquaquam contulisset, nisi eo tẽpore rectè ad eã dispositi fuissent. Verùm quoniam exacta nobis dispositionum notitia non est, ac maxima ex errore impendet noxa: vtiq; eiusmodi præsidia recusamus: potissimùm in febribus hecticis quãdo per has, & pauci sanguinis, & nudũ carne, et expers adipis, redditum corpus est. Nullũ enim hi solidarũ partiũ munimẽ habẽt, quod frigidæ occursum sine noxa excipiat, sed protinus similaribus ipsis partibus occurrit, à quibus omnes animantium actiones obeũtur. Iuuenis verò † cui abundè sit carnis, æstatis tẽpore, atq; in febris summo vigore, modò nulla viscerum phlegmone subsit, si in frigidã se cõiecerit, sudabit. Quod si frigidæ lauationi sit assuetus, securus remedio vtetur. Verùm de eiusmodi corporibus post agetur. Qui autẽ ex calida, & sicca intẽperie, hectica febricitant, ac potissimum qui iã marasmodes fiunt, ijs vbi tale præsidiũ petunt, tutũ non est in totã conijci: æquè vt nec gracilibus & imbecillis, qui æstate calida & sicca longa via peracta, refrigeratione indigent. Nam neq; his tutus est frigidi solij vsus, nisi prius fuerint in balneo æqualiter excalfacti. Quippe simile quiddã nobis accidere videtur, cùm in frigidum solium post balneũ ingredimur, ei quod ferro accidit cùm tingitur. Etenim tum refrigeramur, tũ roboramur: quemadmodum & illud, vbi candens iam redditum frigida mergitur. Atque

† ευσαρκος

huius rei causa ad imbecilla corpora inuẽtæ sunt balneæ: quæ ea præcalfaciant, atque ad frigidum solium præparẽt. Non dißimile quidam faciunt *& qui sine balneo frigida vtuntur, cùm scilicet se ab exercitatione in eã saltu dimittunt. Siquidẽ cuiusmodi nobis est balneũ, eiusmodi illis est exercitatio: vt quæ non tantùm calfaciat, sed etiam insiti caloris motum à profundo corpore extrorsum concitet, sic vt & frigidæ impetui occurrat, & quo minus violenter in profundũ ruẽs viscerũ aliquod feriat, aduersetur, atq; prohibeat. Nã neque ipsam frigidæ substantiã, neq; eius qualitatẽ omnino integrã vsq; ad viscera pertingere, est salubre: imò & satius & tutius est solam eius qualitatẽ †per ea quæ intercedunt (vt sic dicam) propagatam, citra substantiã ad profundũ permeare. Iam qui hectica febricitantes ad balneum accedũt, nisi in frigidã sint dimißi nihil iuuantur. Qui enim aliter febricitãt eorũ solidæ partes nondũ difficilè separabilem calorẽ obtinẽt. Itaq; etiã ex sudoribus, vnà cũ insensibili trãspiratu, abundè his remedij est. Et sanè diariarum febriũ ipsam propemodum substantiam vacuari per hæc contingit. In ijs verò qui ex siccitate & caliditate febribus hecticis vrgentur, solidarum partium affectus candenti ferro est similis. Quo vtique minus eos in balneis calfecisse duntaxat humectasseq; contenti esse debemus: quippe cùm sit alimentum, incrementumq́; febri præbuerimus.*

† τῷ τῆς διαδόσεως λόγῳ id est per transumptionem.

Imò

Imò melius erit, vt mersis in frigidam extinguamus calorem. At in hoc metus est ne corpus in diuersa transferas, ac frigidũ reddas. Quis hoc negat? Non tamen propterea vitio dandũ est, quòd prosperè ex præsidio succedit. Nec propterea quòd mensura eius deprehendi est difficilis, prorsus est deserendum. Siquidẽ si aliter liceret, tum cæteras hecticas febres, tum marasmodes sanare, consultius esset tutiore via insistere. Nunc quoniã totũ curationis momentũ in refrigerando humectandoq; consistit, omnibus verò refrigerãtibus auxilijs propter corporis horum gracilitatem noxa imminet, necessariũ arbitror Thucydidis esse consilium, agentes aliquid, vel periclitari. Quibus enim alia salutis ratio nõ est, & quæ vnica videtur, ea dubia est necessum arbitror his est aduersos periculis ire. Sed nec error ipse, aut mortiferus est, aut irremediabilis. Siquidem quos in extinguenda febre aqua frigida in contrarium affectum transtulit, hos licet in toto quod sequitur tẽpore calfaciendo sanare. Iam nec periculũ par est, nec frigidi affectus, nec etiam ipsius remediorũ. Indicauimus nanq; tũ prius in huius operis septimo, tũ in libro de marasmo, tũ ante hos in libris de tuenda sanitate, fieri non posse vt solidarum partium siccitas† cõsummatè sanetur. Quod si fieri id posset, vtiq; fieri posse vt non senesceret qui ea victus ratione vteretur. Si igitur insanabilis solidarũ partiũ siccitas est, tũ expeditissima

† Legendũ videtur, cõsummata.

in eā per hecticas febres via patet, melius est hominem in frigidā intemperiem transferre, ac cui curationem adhibeamus habere. Quippe qui id fecerit, is postea noxam oppugnauerit. Qui verò †pestiferam insistere viam sinet, is desperatam ægrotanti salutē fecerit. Quanto itaque satius est aliquid nonnulla fiducia, vel cum periculo facere, quàm spe adempta certò perire, tanto profectò satius est potentibus præsidijs pugnare, quam nihil agere. Ergo *illico eos qui hectica febricitāt, omni ratione refrigeremus, antequam progressi in marasmū peruenerint.* Quem *autē marasmus planè iam occupauit, hunc sanare ne tentaueris.* Nam *etsi calorem eius extinxeris, attamen siccitas quæ relinquitur, senectutis ritu hominē conficiet, tantisper nimirum victurum quoad solidæ eius partes reniti aduersus summā siccitatē valebunt.* Atqui *maluerit fortasse propinquorū ægrotantis aliquis, atque etiam ægrotans ipse, aliquo spatio in senis habitu viuere, quam illico mori.* Itaq; *curare hos quoq; cum præfatione expedit, ac in alterum transferre marasmum, quem iam nominare senium ex morbo insueuimus.* Licebit *enim his nō tantùm plures dies, verumetiā menses viuere.* Ego *nanq; cùm iuuenem quendā qui ita laborabat, sanassem, reficiēs deinde, ac senilē eius imbecillitatem pro senum ratione tractans, non solùm in mēses, sed etiā annos viuū seruaui.* Nec *est quod hîc eiusmodi marasmi curationem*

† ἰέναι τὴν ἐπὶ θάνατον.

au

audire desyderes: vtpote tum in huius operis septimo, dum siccas & frigidas intẽperies sanauimus, traditã potestate: tum operis de sanitate tuẽda ea in parte quæ senibus alendis est delegata. Præsens autẽ liber non marasmorũ, sed hecticarũ febrium curationẽ docendã promisit. Ex quo genere sunt & quæ μαρασμώδεις Græcè dicuntur, de quibus tum alia non pauca diximus, quæ non modò rationis, sed etiã vsus iudicio probauimus: tum illud, scilicet non oportere balneum (vt Philippus facit) formidare: qui cautius fortaßis eo vtitur ad eũ modũ quo in cæteris solemus febribus, quas vel phlegmone, vel putrescentes succi accenderũt. In his enim nihil offendes, etiam si in frigidam ægrũ non merseris, sed eum (vt mos est) perfundas primum tepida, pòst ea quæ veluti ex Sole tantùm æstiuo tepet, mox hoc etiam paulò quàm illa frigidiore. In hecticis verò febribus, id quod remedium affert, calidæ soliũ nõ est, sed frigidæ: ad quam balneæ ægrotantis præparant corpus: æquè vt reliquorum omniũ qui per sanitatẽ lauantur. Porrò nõ propter id modò videtur mihi Philippus ignorare, quam salubris res balneũ sit in ijs qui marasmode hectica laborant, quòd tam extenuatos in frigidæ solio tingere nemo audet, aut saltem vltimam aquam ipsis frigidam infundere: sed etiam quòd sæpe altera coniuncta febris est, quæ vel ex humoris putrescentia, vel phlegmone sit excitata: tum verò quòd tali he-

Ectica laborantium mortiferum est vitium. Ac propterea quidem non rectè omnia quæ his exhibentur, culpāt: cū non sit illis imputāda culpa, sed affectui. Ergo recensitis denuò quæ diximus, huic disputationi finem imponemus. Quicūq; hectica febre laborāt, atq; ex his præcipuè qui iam marasmode hectica febricitāt, modò his alia nulla febris vel ex solo putrescente humore, vel cum phlegmone sit adiuncta, eos omnes audacter lauabis, sed prorsus citra omnē laborē: ne vires resoluas, quod ipsum cùm noceat vehementer, occasio sit balnei culpandi. Quod citra laborē dixi, id ita intelligo. Volo æger in balneum super lectulo deportetur. †in cuius prima è tribus domo nudetur, ac transferatur in sindonē calentem promptè in idipsum paratam. Sint autem quatuor qui hanc teneāt, à quoque fini vnus. Ac si quidē prima domus satis calida sit: æger in ea nudatus, in secundā portetur, sin tibi frigidior videtur nō nudus, sed coopertus, vel alia sindone minimè frigida, vel tali aliquo inuolucro. Cōstat autē & sindonē eam qua portabitur, esse valentiorē oportere. Aut si imbecilla per se sit, duplicari eā erit satius. Esto autem media domus non tantùm situ media, sed etiam tēperie: tanto scilicet prima calidior, quanto est tertia frigidior. In hac domo oleum tepidum esto, quo æger super sindone illatus protinus perfundatur. Hoc facto tertiam ingrediantur domum, ducātq; hominem vbi solium est. Sic vt per treis

† Paratamq; ad manū habeat calentem sindonem, super quam, in prima triū domorum balnei nudatus transportetur.

treis balnei domos dūtaxat transierint. Per quas nec celeri gradu trāsibunt ij qui ægrum portant sed tantisper in prioribus domibus morabuntur, dum in altera tranferatur tantùm à lectulo. In media verò dū perfundatur oleo. Esto autē et aër cuiusq; domus, nec summo calore, nec etiā frigens: sed admodum temperatus & modicè humidus. Id fiet, si aqua tēperata ex labro sit liberaliter proiecta, sic vt perfluat per omnes domos. In ipsa verò solij aqua mediocriter moretur: idq; in sindone sustētus: nulla infusione aquæ, cuiusmodi in alijs vti solemus, adhibita. Imò nec capiti eius infundi quicquam velim, cùm sit satis id quoq; bis térve vnà cū toto corpore in aqua mergi, demissa mediocriter deorsum sindone, ac rursum per quatuor iuuenes qui eum portant, leuata. Mox hinc eductus, in frigidam semel totus tingatur, ne vel breuissimo quidē spatio illic moratus. Porrò qui eum portant, tum reliqua omnia curiosè esse edoctos conueniet: tum celeritatē tingendi, nòn documenti modò, verumetiam præcepti loco præter cætera habere. Protinus verò alter paratam habens sindonem ipsi inijciat, [ac deinde aliam.] Tum in lectulo collocatus, primū spongijs detergeatur, deinde mollibus linteis. Nec committent qui eū detergebūt, vt violentius cū contrectent, sed quoad fieri potest blandissimè. Post hæc vnctum ac vestibus amictū rursus super lectulo in domū vbi cibatur, reducēt, ac nutriēt. Sanè dictū suprà est in

[Hoc non est in Græco.

horum commentariorum septimo vbi siccam ventriculi intemperiem sanauimus, domum balneo debere coniungi. Ac de balneis quidem satis (quod ad rem propositam spectat) hactenus.

CAPVT XI.

SEQVI *prædicta videtur, vt de nutrimenti facultate præcipiam. Sanè humidum esse, ac frigidum quòd becticis febribus sit conducturũ nemo nescit. Eiusmodi verò sunt tum ptissanæ cremor cùm frigidus sumitur, tum alica simi-* 1
liter ptissanæ cremori condita. Id verò est ex aqua, & exiguo porri, & anetho: tũ sale oleo, & aceto. Cõmodus præterea ijs qui sic laborant est, & exiguus in aqua frigida panis. Cæterum nullius horũ pura frigiditas esse debebit, sicuti potionis. Quippe hæc maturè tum incalescit tũ per corpus digeritur. Illa cùm pluſculum tẽporis in vẽtriculo morentur ipsum fortasis refrigerant, si fuerint immodicè frigida. †Vbi verò febris iam traxerit, dandum quoq; asininum lac est, sed di- 2
ligenter obseruato ne in ventriculo cogatur. Id verò interim ipse nos æger docebit, vtpote suæ ipsius naturæ peritus. Interim id à nobis inuenĩedum est paulatim ad eius vsum accedẽtibus. Ac expedita quidem ratio est ad symptoma declinandum, si mel illi admisceas, aut salis quo vescimur exiguum. Cæterùm abstinendũ (quoad fieri potest in becticis febribus à melle est: atque idcirco etiam à mulsa. Quippe protinus vertitur

† In Græc. ἄρτου δ' ὕπερ χονδρος ἢ δυτο πυρετῶ.
† Male legitur in impressis θαῤῥούντων pro θεωρούντων.
† Diminuti sunt hic ĩpress. codic. ita enim legitur in

in bilem, & ficciores acrioris'q; caloris febres reddit. Dandus itaque principio est asinini lactis nõ plus cyathus veluti à me datũ vidisti: sed inducta in ipsum cubiculũ asina, quò nullũ tẽpus interponatur, sed æger id protinus bibat: ✝cõtemplantibus diligenter nobis, ac cõferentibus arteriæ motum qui à sumpto lacte agitur, cũ eo qui ante id sumptum fuit. Si enim corruptũ sit, eiusmodi inuenies ✝pulsus, cuiusmodi in oris ventriculi affli ctione accidere nosti. Sin autem corruptũ non sit, & maiores et valẽtiores redditos inuenies. Itaq; etiam licebit, cùm postea exhibebis, modũ lactis dimidio cyatho adaugeas, ac deinde rursus alium dimidiũ adijcias, sicq; sensim vsq; ad mediocrem modũ addas. Modi verò nõ lactis tantùm sed etiã reliquorum ciborũ omnium metæ quibus attẽtus eris, in septimo huius operis, vbi ventriculi sanauimus intemperies, sunt traditæ. Nam cùm primùm in eo libro ✝frigidã eius intemperiẽ hactenus inueteratã proposuerimus, vt totum iam corpus gracile reddiderit: indicauimus quo pacto quis simul ambo probè sit sanaturus, tum ventriculi intemperiem, tum corporis gracilitatẽ. Ideóque fortasse sit satius, quò minus multa scribamus, ad illũ te librum pro reliquis omnibus cibis remittã. Cùm enim similes affectus sint, similia nimirum remedia postulãt. Verùm quanto hecticarũ febriũ affectus est calidior, tanto vtiq; frigidiora requirit auxilia: & simul maiorem soli-

antiq. τὸς σφυγμὸς μικρὸς καὶ ἀνωμάλους εὑρήσεις, διουσπερ ἐπὶ θλίψει στομάχου συμβαίνοντας οἶδα, i. pulsus paruos atque inæquales inuenies, quales sane in cõpressione oris ventriculi accidere nosti.

✝ ξηρὰν, i. siccam legendum. Nam de ea prima tractat lib. 7. Galen.

citudinem ne valẽtibus auxilijs vtentes quicquã lædamus. At qui iam maraſmo vrgẽtur eos ſicut dictũ eſt, lauabis. Quos verò hectica premit, nondum tamen maraſmo tentantur eos licet etiam ſine ſindone ſubiecta laues, vtpote viribus adhuc valentes. Inferri tamẽ & hos in domũ vel ſuper lectulo, vel ſaltẽ alio quopiam † idoneo cõueniet. Mox ipſos ſeipſis ingredientes ad calidã duci, quò in ea morentur. At qui ex his minus ſunt valentes eos non tutũ eſt permittere in frigidam natationem deſcendere: ſed foris potius ipſos perfundere primũ tepida, ſecundò frigida. Eſto autem tunc præparata in labro aqua frigida (quanta ſcilicet ex eo ſemel hauſta perfundere ſimul totum iam lauatum poßit) ea frigiditate vt nullã euidẽtem qualitatem nec prorſus frigidarum nec tepidarum aquarum præferat: ſed qualem ea quæ fontana vocatur: quæ & frigoris quod ferit, & tẽporis qui reſoluit, eſt in medio. Ac ſi quidẽ omnia curiosè adminiſtrabũtur, tum quod ad balneum, tum quod ad nutrimenta ſpectat: vtique ſanãdi iam eius quem maraſmus conſumit, ſpes eſt. Sin error vel in vno cõmittatur, is reliqua ſubuertit omnia. Quippe cũ exitialis horũ affectus ſit ne leuißimũ quidẽ errorẽ tolerat. ac ſi quis talium eſt ſeruatus, huic carnoſam portionẽ maraſmus occupauerat. Ipſis verò ſolidis ſiccatis fieri nequit, vt homo prorſus perſanet: ſed omnino vel ſtatim eũ febris ipſa iugulauerit, vel poſtquã in eũ affectũ

† ἢ φορείου τινός, id eſt aut lectica quapiam.

eſt

est trãslata, quẽ seniũ ex morbo vocamus. Nã primum eiusmodi febris propriã partiũ humiditatẽ, ex qua nutriuntur, depascit, hinc verò ad carnosum genus trãsit, quod circa tũ fibrosas † tũ membranosas partes solidorũ corporũ hæret. Ita deinde ipsas solidas populatur. Siquidẽ in singulis simpliciũ ac primarũ quas vocant partiũ (vt in dissectionibus eas contẽplatus es) alia portio substãtiæ eorum est veluti fibrosa, alia mẽbranosa, alia carnosa, sicut exẽpli causa cũ vena vnã tunicam habeat, & eam tenuẽ: licet fibras in ea inuenire multas, quæ sint araneosis quibusdam intersitis cõtextæ: quibus vtrisque ipsa propria venæ substantia adnascitur. Hæc alia in alijs partibus habetur, nec vllũ cõmune nomẽ est nacta. Cæterũ docẽdi causa nihil vetat eã carnosam substãtiã voces: vel certè huius particulæ quãdã carnẽ, quæ in ventriculo quidẽ sit alia, in iocinore alia, similiter in arteria & musculo. Vocatur autẽ caro tantum ea quæ in musculo est, reliquarũ nullã homines carnẽ vocãt, præterquam admodũ pauci, sed quæ in visceribus, ceu iocinore, renibus, liene & pulmone visunt, eas παρεγχύματα (quasi affusiones dixeris) Græcè vocãt. Quæ in intestinis, vẽtriculo, stomacho et vtero sũt, sine noĩe relinquũt. Tu tñ de nominibus nõ laborabis. Illud potius ĩtelliges singularũ particularũ substãtiæ moli ex tali maximè cõpletã esse natura, q̃ vtiq; (vt ĩ sinuosis vlceribus videre licet) & perire, & regigni põt.

† Legitur in antiq. καὶ τοῖς ὑμενώδεσι μορίοις τῶν στερεῶν σωμάτων, qui locus parum integer est in impress.

At verò nec fibrosa, nec neruosa membranosáve natura eandẽ generationẽ habere cernitur. Nec fas est eiusmodi singularũ partiũ fibras à malignis febribus liquari, sicuti carnes, quãdo animal ipsum priusquam hæ prorsus sint siccatæ, interemerint. Sanè sunt & quas marasmodes febres vocant, vniuersæ ex earũ genere quæ colliquant. Sed in eo differunt, quòd quæ portio carnis in his colliquatur, ea semper vaporis vice digeritur: in illis defluit in ventrẽ. Cernitur hoc etiã in carnibus, dum in craticulis torrentur, euidenter fieri. Siquidẽ ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditq; in prunas largiter. Aliquãdo nihil omnino, quod vtique sentias, defluere videtur, etiã si par sit prunarũ subdita copia. Quippe feris suibus, aut nihil omnino, aut planè minimum est quod defluat: cicuribus verò plurimũ. Quantoq; magis vel adipe vel carne animal abundat, tãto profectò quod ab ipsius carnibus dum in craticulis torrentur defluit, cernitur copiosius. Ad eundẽ itaque modum in calidissimis febribus si carnes humidæ ac moles cũ adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas. Sin sine adipe & siccæ sint, in marasmodes febres transeunt. Clarissimo huius rei argumẽto sunt infirmi, qui per aluum, quod liquatur, excernũt, qui nisi prius vel morbi violentia, vel medicorũ inscitia moriantur, in marasmodes febres incidũt. Siquidẽ quoad materiã vberẽ habẽt, hãc colliquãt, vbi illis tũ adeps

tum,

sũ caro mollis defecit, duras et ægrè liquabiles carnes siccãt, à quibus propter siccitatẽ nihil defluit: veluti nec ab ijs quæ salè sunt siccatæ, si quis has quoq; torrere parans pari cũ alijs igni admoueat. Nã & sicciores earũ carnes reddẽtur, & corij ritu durabũtur: nec defluet ex his vlla sensibilis liquatio. Hæc igitur cùm scias: etiam colliquãtium febrium ijsdem methodis curam ages, tum ad frigidam exhibendam quamprimum properãt, tum ijs quæ humectent & refrigerent nutriens. Mulsam verò inimicissimam censebis: qua tamen vti plerosque medicorum in eiusmodi febribus vides. Verùm de colliquantibus febribus disserere in posterum licebit: æquè vt de hecticis febribus quæ in pestilentijs, contingunt cuiusmodi ea est quæ nũc publicè grassatur. Dicetur nanque & de hac inter pestilentes febres. Reliquarum verò tum hecticarum, tum quas marasmodes vocamus, abundè mihi sanationis methodum tradidisse videor.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete,

LIBER XI.

Quæ in vndecimo libro Methodi medendi habentur.

Febriũ curatio, quæ ex humorũ putredine oriuntur.

Quæ

Quo pacto curanda ſit humorum redundantia, & eorum craſsities.

De cataplaſmatis & perfuſionibus, quæ viſcerũ inflammationibus applicantur.

De balneorum ſcopis.

CAPVT I.

EBRIVM *quas putreſcẽs accẽdit humor† primæ remediorũ indicatiões dictæ prius ſunt, quo loco eas quẽadmodũ & duas & treis efficias, docui, etiam ſi velis vnã. Nunc verò quod in alijs febribus fecimus, vt ex primis generibus diductis, ad vltimas vſque ad ſpecies diuidẽdo perueniremus, idem & in propoſita differẽtia facere tentemus, illud prius admonẽtes, quod etiã in libris de pulſuum differentia oſtendimus, ſiue primas differẽtias ſiue prima genera, ſiue maximè generales ideas, ſiue quomodocunq; aliter appellare libeat, modò exactã rei notionem ſerues, nihil interfuturum.* Ac *febrium quidẽ ipſarũ quẽadmodum eas, quas diarias vocamus, cures, in horũ cõmentariorum octauo expoſui, pari modo & quẽadmodum continẽtes, in libro qui illũ ſequitur, atque etiam quemadmodum tertias hecticas ſcilicet, in eo qui illi ſuccedit: qui totius operis eſt decimus.* In *quibus non propria modò cuiuſque, ſed etiã communium pleraque explicaui.* Nunc *quemadmodum quæ ex putreſcentibus humoribus excitẽtur, methodo ſint ſanandæ, aggredi ſtatui.† Quæ cura-*

tio

† οἱ πρῶτοι, σκοποί.

† οἱ σκοποὶ θεραπευτικοί.

tionem indicāt: prout in duo diuidūtur, affectus quem curamus, & partium ægrotantis temperies sunt. Licet autē ea (vt dictum est) & vna summa interpretemur, dicentes vnam esse omnium morborū cōmunem curationis indicationē, nempe contrarietatē ipsam, qua rursus diuisa, duas existere morbo scilicet ex ijs quæ sibi contraria sint, adhibēda remedia indicāte, laborātis verò tēperie, vnà cum ipso morbo, contrarietatis mensurā definiente. Porrò dictū in illis est ambientē quoq; nos aërem vnam efficere indicationem posse, & cùm primam sectionem in duo tantùm facimus, ambientem vel ægritudinis causis, vel sanitatis annumerādum esse. At verò cùm sanitatis causæ sint omnia quæ sanitatem efficiunt, vna certè earū est quod auxiliū remediúmve vocatur, quod pro varijs rationibus & vltima & prima sanitatis causa rectè dicitur. Quippe tempore vltima erit, propterea quòd tēpore & natura & ars & fortuna priores eo sanitatis causæ sunt. Prima verò est, quatenus id laborantis corpus tangit, alteratq; eius affectū ac propter alterationē quā id facit, cùm ægra corpora ad sanitatē perducuntur, & artifex sanitatis causæ fiunt, nō quòd hæc morbos primū summoueant, sed quòd alia materia ad id commoda intercedente, quod auxilium appellatur. Siquidem sanguinis mißio, quā phlebotomiam vocant, ipsa quidē per se hoc quod iam dictum est, nomē poßidet. At cùm homini malum affert,

ἐννοίαις. i. notionibus.

affert, ex causis fit morbificis, contrà cùm prodest, ex sanis. Ac propterea cùm proficit, vocatur auxilium: sicut profectò omnis materia quæ quomodolibet corpus alterat, quo tempore iuuat, auxilium dicitur. Ad eundem modũ & ambiẽtis proprium pro natura sua nomen est aër. Relatus tamen ad nos, aliàs auxiliũ, & sanitatis causarũ vna efficitur: aliàs ijs contrariarũ, nempe morbificarũ. At quoniã aëri tum ex præsente cæli statu, tum anni tempore, tum regionis natura, suæ in humido, sicco, calido, & frigido mutationes accedunt: ex illorũ rursus vno quoq; aliæ particulares indicationes oriuntur. Ac fortuna quidem, & ars, & artifex, materiarũ interuentu agunt: natura verò per seipsa. Ea ex tribus his partibus constat, ex spiritus, & earũ, quæ verè dicũtur solidæ, substãtia, (quas alibi ex semine genitali cõditas esse mõstrauimus) & tertia ab his carnosa, quæ cuiq; particulæ est sua. Singulæ autẽ iam distarum trium propriũ pro natura sua tum qualitatem habẽt, tum quantitatẽ. Ac qualitas quidem earum † ex congrua temperie humidi, sicci, calidi & frigidi cõsistit. Quantitas verò solidarũ partiũ par semper manet: sed ijs qui adhuc inaugentur, numero duntaxat, qui verò absoluti iam sunt, etiam magnitudine. Carnosæ verò substantiæ magnitudo variatur, etiã si præterea nõ augeatur animans. Pari modo & spiritus substantia, † tantùm non quolibet momento, tum minor,

† Male legitur in impress. ἐκ τῆς πρεπόσης pro ἐκ τῆς πρεπούσης.

† μόνον οὐ καθ' ἑκάστην ῥοπήν.

nor, tum maior conspicitur. Ergo etiam supra ea quæ indicationes præstare prius diximus, virtus vel sola ijs tribus substantijs, quas modò comprehendimus, simul enumeratis additur: vel si temperamentũ seorsum sit † discretũ in ipso. Atq; hæc ipsa rursus bifariã quoque, vt ostensum est, scinditur, & in originalem naturam, & in acquisititium affectum: sic nimirum, vt ex istis, & alijs quæ prius dicta sunt, propria quædã cuiusq; remediorum sit indicatio. Sæpe autem adscita temperies ad efficiẽtes causas reducta, illis indicationẽ † concedit. Ad hunc itaq; modum ex ætate † arte & cõsuetudine, indicationẽ remediorũ suggeri diximus, consentireq; inter omnes iam dictas indicationes. Siquidem in ijs quæ magis sint speciales, contineri semper quæ magis sint generales. Agi verò in vsum quæ magis sint particulares, scilicet ex magis generalium sectione inuentas.

† Male legitur in impressis ἐυφοριθείσης, pro ἀφορουθείσης.
† ἐχαρίσατο, i. largitur.
† ἐπιτηδευμάτων i. vitæ studiis.

CAPVT II.

PRIMA nanq; omniũ curationis indicationum quæ ex ipso qui curatur morbo accipitur, contrarietatem præscripsit. At quoniã morborũ plura sunt genera, cuiq; eorũ sua erit contrarietas. Verùm cætera in præsens omittantur. Proponatur autem nobis ad præsentẽ disputationẽ dũtaxat, morbi quẽ curamus genus in intemperie esse positum. Id igitur per contrariam ipsi intemperiem sanabitur. At quoniam vniuersi febrium generis intẽperies est calor, nimirũ per fri-

giditatem curabitur: sic omnes indicationes inter se cōcordāt. Nam siue dixerimus absoluto sermone febrē per contraria sanandā esse, siue adiecerimus, per ea quæ contrario sunt tēperamēto: nulla pugnantia in sermone erit. Similiter nec si per frigida sanandam febrem esse dixerimus. Sed nec si diuidentes id dicamus aliquando sanare nos febrē per ea quæ effectu frigida sunt, aliquādo & per ea quæ potestate, aliquando rursus & per ea quæ ex accidenti refrigerant, aut etiam ista con 1
iungentes, nulla pugnātia cū iis quæ dicta sunt, in sermone erit. Pari modo nec si quis dicat, quæ actu, potestate, vel ex accidenti calfaciant, ca febres deteriores reddere quàm prius fuerant. Contra quæ effectu, potestate, vel ex accidēte refrigerent, ea febres, sanare. Quippe indicatio quæ ab affectu sumitur, in tot numero particulares indicationes est diducta. Hæ verò rursum ipsæ particulares indicationes materias inueniunt, iuxta eas methodos quæ in opere de medicamentis sunt 2
traditæ: quādo illarum principium, id est, in quo finita est curādi affectus diuisio. Ac maximè quidem propria in soluēdo morbo intelligitur curatio: sed per abusionē etiam mistū genus, tū ex vera curatione, tū prouisione, quā προφυλακτικὴν appellāt. Ac diariarū quidē febrium, & hecticarū, vera & propria curatio est. Earum verò quæ ex putrescentibus excitantur humoribus vocata curatio, προφυλακτικὴν quoq; sibi adiūxit, cuius officium

cium est causam, quæ morbum creat, adimere. Sanè nominatur hæc ipsa quoque artis pars, curatrix, quæ vtique ab ea quæ purè synceréq; prophylactice dicitur, in eo distincta est, quòd sub †hac iã sensibiliter ex ipsa causa morbus est genitus, †illa. in prophylactice verò est futurus. atq; nominibus quidẽ quisq; prout volet vtatur: (id enim semp̃ monere oportet) sed remediorũ indicationẽ quæ à rebus singulis præstetur, seruet quãdo si vel vnã aliquã eorũ prætereat, ad portionẽ tũ magnitudinis illius, tũ facultatis, curatio claudicabit.

CAPVT III.

PORRO quemadmodũ ab affectu ad materias præsidiorum peruenimus, eodẽ modo ab singulis reliquorum generum primorũ descendendum ad eas est: veluti à virtute. Nam ea morbo ceu aduersatrix est opposita. Propositumq; medico est huic omni ratione opitulari ac subuenire. Ergo quis primus est à virtute scopus, aut quænam indicatio prima? Nam hîc quoque loqui pro arbitrio poßis, scilicet virtutem ipsam vnum scopum ac primum statuens. quod verò ab ea indicatur, alterum & secundum. Itaque cùm monstratum sit virtutem sui custodiam præscribere, sicuti morbum se tollẽdum, erit rursus in virtute secundus scopus, ipsius custodia: sicut in morbis, ipsorum sublatio, At verò custodia similium exhibitionem indicabit, sublatio contrariorum. Quoniam verò virium substantia tũ ex spiritu, tum

ex carnosa specie tum solidis ipsis completur: ex iis quæ similia sunt, moliri cuique suam διαμονὴν id est custodiã cõueniet. Spiritui ex respiratione ac trãspiratione, &, qui ex sanguine attollitur vapore. Liceat verò hîc quoq; volenti, vel Græcè ἀερῶσιν, quasi aërationem dicas, vel sanguinis attenuationẽ, vel in halitũ solutionẽ, vel vtcunq; libuerit appellare, Solidorum verò generi, ex solido nutrimento. Carnoso generi, per eam naturam quæ in medio, humidorũ ac solidorum corporũ est. Porrò cuiusq; horum modum ex conseruandæ substantiæ modo inuenies, qualitatem verò ex ipsius temperie. Cùm verò horũ cuiusq; vel optima temperies sit, vel aliquatenus vitiosa, quæ quidem optima est, semper seruari debebit: quæ verò omnino vitio nõ caret, hæc in sanis quidem vel seruãda est, vel alterãda: in ægris verò seruanda est, ea ipsa scilicet ratione qua prius ostendimus maximã esse à consuetudine indicationem: quippe vel temperamentum originale ipsam seruare, vel ad adscititiũ inducere. Præstari verò (vt prædictum est) modi auxiliorũ indicationem ex eo temperamento quod iam præsens sit: ita nimirũ sicut ex ætate, non quã æger prius habuerit, sed quam nũc habeat. Cùm verò diuersitas non parua sit in partium animalis temperamento, propriã cuiq; mensuram fore eorum quæ ipsi sint similia. nẽpe ei quæ terrea magis est, eorúmque magis sint terrea: & ei quæ humidior

est,

est, eorũ quæ sint humidiora. Ad eundem modum & ei quæ magis aërea est, eorum quæ plus huius substantiæ in se habeant: sicut calidiori, eorũ quæ magis substantiæ igneæ participent. Hinc verò iã materias particulares omnes in cibis, potione, aëre, & omnibus peragi solitis, †inueniẽdas esse. Vbi verò secũ pugnauerint indicationes aliquæ superius comprehensa methodo ad ea quæ agenda sint inuenienda vtendum esse: perpensis scilicet eorum quæ indicent, tum magnitudine, tum dignitate. Ostendimus enim eligendas eas indicationes esse: quas digniora maioraq; indicantia præscribent: ac dignitatem eorum, vel vitæ vel sanitatis respectu iudicandum. Magnitudinem verò duplicem esse, vel propriæ substantiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu.

ἐξευρίσκειν δεῖ, fortasse legendũ erat id est inuenire conuenit. ita enim mutila videretur oratio.

CAPVT IIII.

ERGO ab his iam methodis agendum exercitemur in genere febriũ, quod ex putredine nascit. Quoniã putredo vel æqualiter in omnibus subsistit vasis, vel in maximis, maximeq; principalibus, (ea porrò sunt inter alas et inguina) vel vna quapiã particula quæ vel phlegmonẽ in se habet, vel etiã citra phlegmonem, veluti in foco quodam principium febris in se continet: in singulis his differentijs seorsum exercitari cõueniet. Ac primùm eam tractãdam proponemus, quæ vel in maximis vasis, vel simul omnibus cõsistit. Quæ igitur ex tali affectu oritur febris, pla

nè necessum est synochon, id est †continuam esse. Nec fieri potest vt ea sanetur, nisi inhibita prius putredo sit. Porrò ea inhiberi, causa manēte, non potest. Quare summouēda ipsius causa est: si modò putredo ipsa prior, mox post ipsam febris sanari debebit. Ergo quæ causa putredinis, est, quæ se per omnia vasa æquabiliter diffundit? Sanè reuocare in memoriam prius conueniet quænā aliàs putredinis indicata sit causa: ac deinde cur pari modo in omnibus animalis partibus fiat, inquirere. Ergo ostensum est, vbi morborum causas reddimus, illa tantùm putrescere corpora, quæ cùm calida humidaq; natura sint, neque perflata neque vētilata, in calido humidoq; loco maneāt. Quod si in motu sint, ventilenturq; ac perflentur, posse ea nō putria integraq; seruari: potißimum quæcunque corpora sua ipsorum natura reguntur, vt animalium & stirpium. Ea nanque (sicut in opere de naturalibus facultatibus est proditum) ab initio congenitos secum motus habent, quibus superflua excernant. Ostensum non minus & in alijs duobus libellis est, quanta si tum respirationis, tum pulsuum vtilitas ad perflatum ventilationemq; corporis, atque eius natiuum calorem tuendum. Itaque si quid in eo manifestè putrescere debebit, dictas transpirationes impeditas esse oportet. At verò qui fieri potest, vt illæ per totum animal sistātur, nisi vel finibus vasorum stipatis, vel tota cute? Porro accidere in finibus vasorum

†Continē-tem seu cō-clusam erat vertē-dū vt supra in lib. 9. atque id ostendunt mox sequētia.

rum stipatio potest vel ex vehementi extrinsecus refrigeratione, vel ex succorũ qui extrorsum in ipsis confertim ruerint, crassitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex ijs exercitationibus, quæ in palestra vel aliàs obeuntur, & itinere laborioso, vel ambientis statu, cùm ex rigore in æstum subitò est mutatus. Nonnullis verò feruentes ex ira succi, ac foras simul impetu † ruẽtes, dictas stipationes effecerunt. Quisquis igitur propositam sanaturus est febrem, hic simul causam eius adimat oportet, simul calorẽ qui in animali excitatus ab ea est, refrigeret. Ac quemadmodum quidem ille sit refrigerandus, prius est dictum. Causam verò adimi oportebit propria cuiusq; naturæ inuenta contrarietate: vtique si ex frigida causa stipatum densumq; redditum corpus est, relaxato eo, omniq; ratione rarefacto, sin ex obstructione ita est affectũ, hac reclusa. Quod verò recludet: hic quoq; ad contrarietatis indicationem attentus inuenies. Vbi nanque abundantia humorum est, hos vacuabis. Vbi crassi sunt et glutinosi, tenues eos ac fluxiles efficies.

† In antiq. legitur φορᾷ, in impress. φύσει.

CAPVT V.

SI PLVRES *causæ aliquando coibunt, omnibus per contraria occurres. Siquidem fieri potest, vt & coarctatum corpus sit, & exigui meatus densati, & multi simul ac lenti humores subsint. In eiusmodi autem causarum complexu, si rectè quæ prius comprehensa sunt,*

meminimus: cœpisse à sanguinis mißione conueniet, ac abũdãtia vacuata, tum ad extenuandos humores venire, ab hoc ad remittenda quæ sunt cõstricta, & rarefaciẽda quæ sunt densata. Atq; hæc quidẽ à morbi affectu † indicatiuè sunt sumẽda. À viribus autem (quoniã has cibi, potiones, & spiritus certa mẽsura & apta qualitate exhibita, seruabunt, inuẽtus autẽ est quãtitatis eorũ modus ex viriũ substãtia: qualitatis verò à tẽperamẽto) nimirũ æstimari debebit, quẽadmodũ vires quæ corpus regũt, in his se habeant. Quippe si valẽtes sint, audacter vacuãtibus præsidijs vtêris. Hæc autẽ ab affectu morbi fuere accepta. Sin infirmiores sint redditæ, vacuantia remedia cautius administrabis. Sed & nutrimẽti modus hinc tibi est desumẽdus. Quippe cùm vires legitimũ robur suũ habent, & morbi summus vigor breui futurus expectatur: tenuißimo victu licet vti. Cùm sint infirmiores, nõ licet sine graui noxa. Sed adijcere ad nutrimẽta tantũ oportet, quantũ est de robore viriũ imminutum, atq; ex his scopis accipiẽdus est nutrimẽti modus, qualitas verò ex morbi affectu, vna cũ solidorũ corporũ quod tũ est, tẽperamẽto. Ab affectu, si is obstructio est, quæ extenuet. A naturali ipsorũ tẽperie, vnà cũ consuetudine, prout etiã prius est definitũ. Tẽpus verò nutriẽdi, quod quidem ad reliquas spectat febres, quæ ex putredine oriũtur, in progressu sermonis dicetur. † Quæ verò vnicã tãtũ à principio

ad

† ἐνδεικτικῶς.

† Quæ hic habentur indicio sũt adhuc de continentibus putridis non de omnibus continuis esse sermonem.

ad finem accessionē habēt,(de his nāq; præsens est sermo) in his facilis toleratio & consuetudo spectari debebūt, quādo cibus illis eo tēpore est offerēdus, †quo facilius quàm in cæteris morbū tolerāt, eoq; potissimū diei tempore, quo prius in sanitate cibari erāt sueti. Etenim facillimè cibum ferent, si ex his cōsyderationibus assumēt. Quòd autē frigida quoq; ijs qui ita laborāt, sit exhibenda, cū scilicet iam succi concoquuntur, & crassitudo eorū extenuata est, id ex ijs quæ prius sunt comprehensa, manifestum arbitror.

† ὅταν εὐφορώτατοι σφῶν αὐτῶν ὑπάρχωσι, i. quo melius quàm prius se habent.

CAPVT VI.

SIQVIDEM cùm eiusmodi febris cōmunia quædam cum ambabus habeat, tū ijs quæ ex humorum ortæ putredine circuitibus quibusdam accessiones habēt, tum ijs quas diarias vocamus, meritò in vtroq; genere de ipsa mentionem facimus: cùm vnicam accessionem habeat vt diariæ, cæterū ex putredine orta multos duret dies. Itaq; vnum cum diarijs commune habebit, duo cum ijs quæ ex putredine ortæ multos durant dies. Reliquum† continuarum febrium (quas synochos vocant) genus duo habet cum diarijs communia, nempe & quòd sine putredine sit, & quòd absq; circuitu. Tertium verò commune nō est: cùm subinde in quintum porrigatur diem. Atque harum quidem continentium febrium prodita prius curatio est. Continuarum verò quas putredo excitauit, curatio, cùm vtriq; generi communis esset,

† In Græ. τὸ δ' ἕτερον γένος τῶν συνόχων, i. alterum verò genus synocharum, vide autem de vtroque genere synocharum, in li. 9. ca. 4.

etiã nos in ambobus de ipsa differere coëgit. Ceterùm substantia earum totaq; natura ex eo est genere, quod nunc nobis proponitur. In vno autem eorum quæ ipsis accidunt, cum diarijs conueniebant. Id fuit, quod vna in totum totius morbi accessio erat. Ergo & curatio earũ, vnũ hoc duntaxat commune cum diarijs habeat oportet: in reliquis autem omnibus bifariam diducatur. Atq; aliæ quidem curationis indicationes, ex communi genere earum quæ ex putredine sint ortæ, accipiantur: aliæ ex propria earum substantia. Ad eundem verò modum & cæteras natarum ex putredine febrium differentias sanari cõueniet, nẽpe (sicut sæpe prius dictum est) indicatione tum à communi ipsarum genere, tum verò à cuiusque propria differentia desumpta.

CAPVT VII.

ERGO *denuò repetẽtes dicamus primum quot sint febriũ, quas putredo accendit, in vniuersum differẽtiæ: deinde quænã sit ipsius generis earũ cõmunis † vtiliũ auxiliorũ indicatio: mox quæ sit singulatim cuiusq; propria. Par est enim profectò & quod omniũ earũ commune est, communem habeat indicationẽ: & quod in singulis est † proprium, quantũ à reliquis eiusdem generis est diuersum, in tãtum & diuersam ab illis sortiatur indicationẽ. Sunt igitur natarũ ex humoris putredine eiusmodi differentiæ. Vna ex eo quòd causæ ipsius putredinis adsunt, vel non adsunt.*

† ἰασομένων, i. sanaturorum.

† διάφορον.

ſunt. Secunda ex eo quòd per totum animal, aut eius partem aliquam, diffuſa putredo ſit. Tertia quatenus cum phlegmone eſt, aut citra hanc. Igitur conſyderandum nobis eſt quidnam commune habeat indicatio, quæ à cauſa ſumitur adhuc manẽte: quidnam ea quã putredo ipſa præſtat: ab his deinde, quid indicatio putredinis quæ per totum diffunditur animal, aut certè maximè principalia in eo vaſa: quid eius quæ in vna cõſiſtit parte: mox deinde earũ, quæ in vna quadam parte ſunt, æſtimabimus differentias. Quippe aliã eſſe indicationem eius, quæ cum phlegmone cõiungitur, ratio eſt: aliã eius quæ ſine hac cõſiſtit, rurſus in his etiã ipſis, aliã eſſe præſente adhuc effectrice cauſa: aliam verò hac ſummota, poſtremò cuiuſq; cauſæ adhuc manentis differentias, per omnia quæ in ſpecierum diuiſione † ſunt inuenta. Siquidem hic iam deſinant neceſſum eſt indicationes, quæ ex curandis ſumuntur affectibus, poſt has verò eas nimirum quæ ab ipſis curandis ſuggeruntur particulis, pro iam dicta methodo ſumemus. Quibus ſi eas quæ à viribus præbẽtur, adiecerimus, abſoluta nobis methodus de febribus omnibus † à putredine incenſis ſanandis erit.

CAPVT VIII.

ERGO ordiamur ab eo quod primũ in diuiſiõe indicãs fuit. Ea erat humorũ putredo. Ac cõſyderemus quibus maximè † indicãtibus, quibusq; indicationibus vſi, curationem eius inueni

† Male legitur in impreſsis εἰρημένων pro εὑρημένων.

† In antiq. nõ habetur τῶν ἐπισκέψ.

† σκοπῶν

uenire poßimus. Principium verò inuẽtionis, ipsa erit rei natura, qua de agitur. Etenim id quoq; in demõstrandis methodis didicimus. Quænã igitur est putredinis natura? Nempe mutatio totius putrescentis corporis substãtiæ ad corruptelam, à calido externo. Non enim profectò à proprio calore corrumpitur quicquam: imò contrà prorsus quicquid in rebus subsistit, id † gliscit, roboratur, sanũ est, ac viuit, dum proprio calore regitur: veluti nimirũ ipsa animantiũ corpora tametsi plurimã substãtiæ suæ portionẽ humidam & calidã sunt sortita, magnũ tamen annorum numerum sine putredine, ac sana viuaq; exigũt, si seruetur (vt mõstratum est) eorum proprius calor, in cordis quidem corpore, per respirationem: in reliquis omnibus partibus, tum per communitatem quam habent cum corde, tum per aliam quandam respirationis speciem, quæ per totam agitur cutem, & transpiratio perspiratióve dicitur. His verò læsis, vnà etiam naturalis calor læditur. Alter verò quidã alienus, ac præter naturam in corporibus excitatus, primùm quidem ipsos succos propter humiditatem & putrefacit & corrumpit, spatio verò tum adipem inuadit, tum etiam carnẽ. Tãquam igitur in ijs corporibus, quæ nõ viuunt, ac putrescunt, primùm quantum eorũ iam computruit, † separãt, dein ei quod reliquũ est, in frigidum aërẽ sublato, perspirationẽ refrigerãtẽ moliũtur: ita vtiq; & putredinem, quæ in viuis est,

† αὐξάνεται, i. augetur.

† In impss. legitur ἀποφράττουσιν pro ἀποβράττουσιν.

&

orta, sanabimus: id scilicet quod iam corruptum est, omni ratione vacuantes: quod reliquum est, moderatis motibus, & refrigerante perspiratu, ad exactam symmetrian reducētes: ac vacuationem quidē illius per vrinam, deiectiones, vomitū ac sudores, moliemur. Post hanc † dimotiones mediocres, vnà cum ambientis bona tēperie adhibebimus. Quemadmodum autem horū quodq; rectè administrandum sit, paulò pòst æstimabimus. Nunc ad secundū in diuisione trāseamus: nempe quemadmodum quis causæ quæ putredinem excitauit, adhuc manētis remediū facillimè inueniat. Est autē neq; in hoc difficultas vlla: quippe cùm per contraria tollatur. Itaq; quoniam transpirationis prohibitio putredinis occasio fuit, hanc arbitror summouere oportet. At ea cum varijs generibus est orta, & densatis exiguis meatibus, et cōstrictis corporibus, & humoribus tum abundantia, tum craßitudine, tum lentitia sua obstruentibus: singulæ harū affectionum curandæ per contraria sunt. Densitas per ea quæ rarefaciūt. Constrictio per ea quæ fundunt. Abundantia † per ea quæ vacuant. Craßitudo per ea quæ dissecāt: & lentor ijs quæ detergent. Ac si quidem totum corpus dictorū iam singula occuparint, etiā toti corpori per contraria est succurrendū. Sin vnā partē quampiā putredo inuaserit, illi adhibenda iā dicta sunt remedia. Sanè nō easdē omnes partes vacuationes medicamentáve requirēt: cùm & tēpera

ra

† κινήσεις μετρίας.

† In antiquis est τῇ κενώσει id est euacuationis.

ramentis, & posituris, & forma, & omni deniq; constitutione naturaq; inter se dissideant.

CAPVT IX.

ERGO *quemadmodum singulis sit opitulãdum, id postea pro conueniente sermonis ordine disquiremus, cuius initium à putredine, quæ totum corpus occupet, quæ ipsa cõtinuas quoque febres, quas synochos vocant, excitat, faciemus. Ergo à corporibus, quæ sic afficiuntur, expellenda quæ putruerũt, per vrinas & aluum & sudorẽ sunt. quòd si ad os ventriculi aliquando sua sponte impetum capiant, etiam per vomitiones. Aliter autem non est quod ea præter naturam irrites. Ac eorum quidem quæ iam dictas vacuationes promoueant, non parua materiæ copia est: sed maior eorum portio, cùm calida siccaq; facultate sit, febrem augent. Itaque deligenda medico sunt ea quæ citra calfactionem siccationemq; valentẽ supradictas vacuationes præstẽt: cuiusmodi sunt cremor ptissanæ, & aqua mulsa, & oxymeli, & apomeli, et apij radix in aqua, quæ potui datur, incocta. Hæc autem ipsa vẽtri quoq; sunt idonea. Qui si nihil reddat, inijciẽda per clysterem aqua mulsa cũ oleo est. Sanè totũ corpus, priusquam id vacuaris rarefacere non expedit: vbi vacuatum est, vtiq; licebit id medicamento, aliquo, cui calor tepidus insit, rarefacias: cuiusmodi est quod ex chamæmelo conficitur. In hoc tempore si vinum quoque aquosum bibatur, id omnes vacuationes*

pro

promouerit, idem faciet & temperatum dulcis aquæ lauacrum. Quòd si appositum aliquãdo in dictione vocabulum dulcis nõ sit, vtiq; id subaudire debebis, certò sciens de eo nos in febricitãtibus lauacro semper loqui, non bituminoso, aut sulphureo, aut aluminoso, aut chalcantode, aut salso, aut ex marina ipsa. Cæterũ, vbi magnitudo febris obstat, sicut † in continuis: nec vino est vtendum, nec lauacro, nec ijs quæ habitum rarefaciãt vnctiõibus, sed aqua frigida, sicut prius diximus, pota, in his febribus est aptissima: nisi tamen aliquid eorũ quæ prædicta sunt, hanc quoq; prohibeat. Quippe ipsius febris frigida pota perpetuò est remedium: nõ tamen putrescentiũ humorũ per aluũ, vrinas, vel sudorem vacuãdorum. Quo magis exercitatũ esse in ijs, quas nunc tradimus, methodis oportet: ac in ægrotantibus consyderare, & quæ sint ipsius febris remedia: & quæ ipsius, vbi per se sola subsistit, putredinis: quæ rursus efficiẽtis hanc causæ: atq; huius quoq;, cùm per seipsam subsistit. Quippe nõ semper inter se consentiunt hæc omnia, sed plerunque aduersantur. Quo casu memores eorũ quæ didicimus, id quod maximum omniũ est aggredi oportebit, atque ei vel soli, vel magis quàm cæteris subuenire. Sanè scire licet difficile esse, acriq; iudicio indigens, febrem, putredinẽ, & effectricẽ causam, vbi scilicet ipsa quoque adest, inter se cõferre, difficilius tamen est si vires quoq; cum illis vnà conferre velis: quòd vtiq; si-

† In synochis vertendũ erat, seu incontinentibus, quod alias sæpius annotauimus.

cut

cut antè comprehẽsum est, propter vitæ ipsius respectum semper est necessarium. Aliquando verò & ex accidẽti, sicut ad morborũ sanationẽ. Hoc verò me ostensurum promisi. Siquidem quod putrescit, si vestis esset, aliúdve inanime corpus vtique ex ijs dũtaxat quæ prædicta sunt, indicationem caperemus. Nunc cùm in viuẽte corpore putredo concipitur, quod tum alterare potest, tum cõcoquere, tum vtile reddere quicquid putrescentiũ, veluti semiputrescens semimalumq́; est: vtiq; 10
facultatem eius, qua naturaliter concoquit, excitans firmansq́;, quæ putrescentia sunt, sanabis. Itaque etiam tum maximè eos cũ fiducia, vel in balneo lauamus, vel ijs quæ habitum rarefaciãt medicamentis vtimur, vel aquam frigidam, vel vinũ bibendum damus, cùm notas humorũ concoctionis cernimus. Neq; enim pulsus dũtaxat vires ad eiusmodi agẽda, firmas requirimus, veluti nec eius facultatis, quæ voluntarium motũ præstat: sed sicut est dictum, ipsius potius cõcoctricis. 2
Ergo si & vires cunctæ valentes sunt, & febris ardentißima, & concoctionis notæ planè euidentes, frigidam homini dare audacter debebis. Constat nanque talem hominem senem nõ esse ex quo omnes illi virtutes valentes esse proposuimus. Quòd si etiã bona corporis habitudine sit, quod εὔσαρκον Græci vocant, tum status cæli calidus, ac siccus etiã si in frigidam natationẽ hũc dimittas, haudquaquam lædetur. Eiusmodi nanq; tẽpo-

ris

ris opportunitate usi qui sese in frigidam coniecerunt, & protinus omnes sudarunt, & nõnulli eorum aluus biliosa reddidit. At si mediocris est febris, & vires non validæ, sed cum notis concoctionis: ijs qui ita se habent, balneum prodest, & vini potio: tũ verò ex vnctionibus eæ quæ rarefaciunt. Idq́; multò magis cùm ambiẽs est frigidus. Neque enim aut frigidam in balneo lotionẽ, aut frigidam potionẽ, in eiusmodi cæli statu ferè expetunt, vtpote † respiratu ipso aßiduè refrigerati: cùm si quando in frigido ambiente vehementer vri ægrotum contingat, exigua salutis eius habenda spes est. Si verò nec concoctionis habeat signa, nec vires validas, seruari is planè nõ potest. quo minus aut idem lauandus in balneo est, aut medicamentis ijs quæ rarefaciant vngendus, aut vinum illi dandum, frigidáve offerenda. In quo enim desperata omnino salus est, imprudentis consilij fuerit apud vulgum infamare præsidia, quæ multis fuere saluti. Ipse siquidẽ aliquos noui ex Amethodis istis medicis, qui cùm ea quæ nos gessimus, essent imitati, ijsdemq́; præsidijs in ijs qui prorsus morituri erant vsi, adeò nihil profecerũt vt etiam tẽpestiuum eorum vsum suspectum formidolosumq́; reddiderint. Verùm nos tẽpora præsidiaq́; ijs quos seruari spes est, scribimus: quando ægris qui insanabiles sunt, ijs nec tẽpus vllum opportunum, nec præsidium est. Atque hoc mihi per omnẽ sermonem teneri memoria velim: quo mi-

† ταῖς εἰσπνοαῖς. i. inspirationibus.

nus præcipua illa primaq́; omnium curationis indicatio conuelli aliquãdo posse vedeatur. Quippe cùm dicat Hippocrates contraria esse contrariorum remedia, quid vetat omnibus febricitãtibus frigidã vno ordine exhibere? Verùm nec exhibenda est, nec† subuertitur eo tempore generalis omnis curationis indicatio. Vnum enim ex ijs quæ actu refrigerãt, aqua frigida est. Sed & alia plura sunt, quæ partim potestate (vt dictum est) refrigerent, partim ex accidenti. Quorum alijs propter concursum pugnantium inter se indicationum aliâs vtimur. Porrò tradita iam methodus est, eius quod conducit, ante alia semper deligendi. Ostensum præterea est ipsius febris, prout febris est, aquã frigidã semper esse remediũ. quod verò ad alia spectat, non semper, veluti cùm ex obstructione glutinosi & craßi humoris putredo oritur. Ponatur verò & cum hoc redundantiam in toto esse corpore, tum virtutem non imbecillam. In eiusmodi namque complexionibus cùm multa præter naturam in corpore sint quædam eorum præcedentes causæ erunt, veluti redundantia cum glutinosis & craßis humoribus. Horum enim vitio obstructio est orta: quæ morbus instrumentalis est eorũ quæ obstructa sunt corporum. Hanc symptoma secutum est ipsa transpirationis retentio: quam rursus putredo humorum excepit, ipsa scilicet febris antecedens quædam causa.

† ἐυτ' ἀνατρέπεται.

CA

CAPVT X.

ERGO qui febrem curare volet, necesse est putredinem inhibeat. Ita duæ† indicationes se exhibent: altera à febri, altera à putredine. [Atq; à febri rursus duæ] scilicet vt portio febris quæ iam accensa est, percuretur, quæ verò in generatione est, inhibeatur. Aliæq; duæ rursum à putredine erunt indicationes: vt & quod putredinis iam factũ est, sanes: & quod in generatione adhuc est, sistas. Porrò quod in generatione est, †id perspiratio impedita facit. Ita †ab hac quoq; aliæ duæ indicationes nascentur, tum vt quod retentum est, vacuetur: tum quod retinendum est, prohibeatur. Sanè prohibebitur †ijs præsidijs quæ obstructioni medẽtur. Cuius rursum ipsius quod iam occupauit, sanandum est, quod futurum est, propulsandũ. At curabitur quidem quod obstructionis iam factum est, per ea quæ obstructa liberant, propulsabitur quod futurum est, si affluxũ obstruentium succorũ compescas. Ergo quod vltimum in ipsa resolutiua methodo est inuentum, id primum omnium in curatione est peragendum. Ostẽsum enim in prioribus libris est si ijs auxilijs quæ obstructiones eximãt, vti nõ vacuata prius abundantia velimus, fore vt nõ modò nihil proficiamus, sed etiã affectum maiorem reddamus: pugnantibus scilicet inter se indicationibus. At si vacuata prius multitudine ad curandã obstructionem accedamus: medicamentis ijs quæ obstru-

† Hic vbiq; in Græco legitur σκοποί.

[Hæc verba non habentur neque in veteribus neque in impres. cod.

† ἐκ τῆς ἀδιαπνευστίας, vbi in Græco additur οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτως αὐτὴν ὀνομάσαι σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας. i. non ab re fuerit clarioris doctrinæ gratia ita eam appellare.

ctiones expediant, erit opus. Verùm quoniam horum plurima calida sunt, metus est ne tum putredinem, tum febrem augeant. Itaque iis quæ citra calorem liberare obstructiones valeant, vtemur, vbi autem quæ obstruũt, detersa dissectaq; sunt, per aluum, vrinas, & sudorem, ea vacuare tentandum. Cùm verò materiæ quæ hæc efficiãt, etiam calidæ sint, necesse est interea, tum putredinem augeri, tum febrem. Quare quoad licet, id agendum, vt quæ minus calfaciat, materia deligatur. Aut siqua inueniri potest, quæ non calfaciat, quemadmodũ in hoc casu balneum, vtique ea est petenda. Hoc verò tempore etiã vires roborare, quò & putredinem superent, & succos concoquant, studebimus. Quod verò febris ipsius iam accensum est, id refrigerabimus. In auxiliorum enim inueniendorum ordine, vltima est quæ ab hac sumitur indicatio: quamuis alia ratione sit prima, quippe cùm à febri cœperit inueniendorũ præsidiorum methodus.

† Male legitur in impress. περὶ pro παρὰ.

† In antiquis non habetur διὰ τῶν vt ita legatur prohibebitur, si obstructionem medicati fuerimus.

CAPVT XI.

AC si nullum quidem interim vehemẽs incidat symptoma, prohibeatq; quo minus auxilia ab initio morbi ad finem ita procedant, celerrimè finietur febris. Sin tale quippiam incidat, quod totã ad se curationẽ reuocet, necesse est serius adueniat curationis finis. Siquidem quod ita interuenit, omnino vel cõtrariũ est remediis quæ antè dictũ causarum affectuum & symptoma

matum ordinem ſanent, vel omnino nihil ſaltem cõfert. Enim verò ſi eius quod interuenit ſanatio antè dicto præſidiorum ordini ſit contraria, neceſſe eſt interim cuncta deteriora reddi. Sin nihil originali affectui interuenientis obiter mali correctio, nec officit, nec prodeſt, totius curationis celeritati in mora erit. Si autem nocet, neceſſe eſt aut vniuerſam medicationem in lõgius ſpatium trahi, aut aliquod ſubſequi periculũ, aut etiam fore vtrũque. Finge nãque exempli gratia, afflicto interim ſtomacho ſyncopẽ incidiſſe, cui ſuccurrere coacti cibum intempeſtiuè dederimus, ac vinum† cum frigida. Ex horum enim vſu, tum obſtructionẽ, tum corporis coarctationẽ, tum putredinẽ auctas eſſe neceſſum eſt: atq; ex harũ auctu, ipſam etiã febrẽ. Verùm vbi tũ virtus ſatis valẽs eſt, nec quicquã interuenit, cuiuſmodi quam modò diximus ex vitio ſtomachi ortã ſyncopem: ſed nec quæ aliquando accidere poſſunt, aut ſanguinis profluuium, aut vigilia, aut dolor, aut error aliquis, vel ipſius ægrotãtis, vel eius familiariũ: vbi inquam nihil tale accidit, totus qui proximè dictus eſt remediorũ ordo, hominẽ profectò ſanabit. Sed nec ipſe tamẽ quocunque remedio omnia quæ præter naturã ſunt, ſanat. Nã aqua mulſa, quod ad craſſos ſuccos extenuandos, & glutinoſos detergẽdos & excretionẽ promouẽdã attinet, optimum planè medicamen fuerit in ijs ſynochis, quos habitus coarctatior, & putredo excitarunt.

† Male legitur in impreſſ. οὐν οἴνω ψυχρῶ pro σὺν οἴνω καὶ ψυχρῶ.

Quatenus verò calorem febris adauget, est noxia, vnde si hic immodicus sit, parcendum aquæ mulsæ est, vtendumq; ptissanæ cremore. Quòd si difficiles ac contumaces esse obstructiones indicaueris, etiam oxymelite. At hoc ipsum rursus si immodicè vtare, & intestina radit, & tussim excitat, & neruosa lædit. Adeò scilicet difficile est eiusmodi aliquod auxilium inuenisse, quod citra vllam noxã magnificè prosit. Id accidit (vt dictum est) ex complexione ortorum in corpore, præter naturam affectuum, vnà cum præcedentibus eos causis, & sequentibus symptomatis.

CAPVT XII.

NVNQVAM *tamen propterea præceptũ illud, quòd contrariorum cõtraria sint remedia, aliquando verum erit, aliquando falsum: imò id perpetuò verum est, quando fieri non potest, vt eorũ quæ præter naturam sint quicquam per aliam vllam remediorũ speciem curetur. Non tamen ex vsu est semper omnibus quæ præter naturam sint, mederi, sed cùm sola per se subsistũt. Nam si cum aliјs vnà incidãt, aliјs sæpe est ante illa medendum: sicut in cauis vlceribus, vbi ea simul cum phlegmone sunt cõiuncta. Quippe verũ in his quoque manet, quòd per ea quæ carne implent, curãtur. Cæterùm, his vti priusquã phlegmonem curaueris, non licet. At interim dum hæc sanatur, vlcus cauum adeò nõ melius quàm fuit redditur, vt etiam fiat magis cauum. Quòd si iјs*

quæ

quæ carne impleant medicaminibus vti velis,neque ipſum impleueris, & phlegmonem auxeris. Quæ nanq; carne implent,ea demũ implere poſſunt quæ phlegmone vacãt, non quæ phlegmone adhuc ſunt oppreſſa. Hoc itaq; quod in dictione tam eſt breue, nempe contraria contrariorum eſſe remedia:poteſtate deprehenditur maximum. Quippe omnẽ medendi methodũ confundet,quiſquis hanc†indicationem neglexerit: cùm omnia quæ præter naturam ſunt,ab iis quæ ipſis ſint cõtraria, curentur. Cùm autem eorum quæ præter naturam ſunt,duplex prima differentia ſit aliis per ſe ſubſiſtẽtibus,aliis in ipſo(vt ſic dicam)fieri eſſentiam ſuam habẽtibus,ac vmbra ritu affectus comitantibus,ſanatio quidẽ affectuũ ipſorũ eſt ſublatio:hanc verò ſymptomatũ amotio ſequitur. Quibus quanquã ipſis nihil prima ratione adhibetur,attamen in iis quoq; perpetuum illud præceptum manet,quòd contraria contrariorum ſunt remedia. Quippe cùm affectus,quos ſymptomata ſequuntur, ſanamus, ſymptomata nimirũ ipſa in contrarium ſtatum perducimus. Quare quæcunq; ſymptomata exiguorũ meatuũ dẽſitas inuexit,ea rarefactione tollentur. Quod ſi ipſi quoq; ſymptomati quod ex denſitate ſpiramẽtorũ eſt natũ,(nempe id eſt minori quàm iuſtũ ſit excrementi effluxui, †ἀδιαπνευσίαν Græcè vocant)ſymptomatum genus aliud cõtrarium opponere velis,ne ſic quidem†deſit quod dixeris.

† σκοπὸν.

† In Græco ita legitur. quod quidẽ paulò antè adiapneuſtiã appellauimus.& eſt ſupra in cap.10.

† ἄπορος ὁ λόγος, id eſt ratio oritur ambigua.

Sunt nanque plura iusto defluuia, iusto paucioribus cõtraria. Adeò si cui in symptomatis ipsis libet contraria contrariorum remedia dicere, in ijs quoq; stat immotus primus ille omniũ quæ præter naturã sunt curationis index. Verùm satius est (vt prædiximus) eorum quæ verè & primùm curantur, id est affectuum in corpore qui verè sunt subsistentes, contraria esse remedia existimes, Quippe actiones eorũ, atq; etiam offensas, vt eas in ipso, vt sic dicã, geri esse dixeris, ita † subsistere minimè dixeris. Nam manũ extẽdere, aut flecter ex ijs quæ absolutè sunt, dici nõ possunt, sed ex ijs quæ fiunt. Multoq; minus ipsius immobilitas. Quæ ipsa quoque symptoma est eius qui in musculis neruísve subest affectus. Sed affectum qui ex subsistentiũ numero est vnus, cõtraria postulare remedia. Hũc verò solutum contrarium sequi statum, quæ sanitas est. Atque hanc rursus quandam naturæ actionẽ, quæ symptomati iam finito sit contraria. Sed nec nominibus falli, quæ sæpe alia forma proferuntur, quàm vt contrarijs conueniat. Sæpe enim planè non sunt. Sed ex ipsa rerum natura cõtrarium inuenire. Habens scilicet quò pro illo discernendo spectes, confessum illud, cõtraria esse quæ sub vno genere plurimum inter se distẽt. Ergo si in illo genere quod mediocre est, intellexeris (id verò est) vt sæpe mõstrauimus, (quod inter extrema est medium) infinitam quandã contrariarũ rerũ multitudinẽ, quæ maioris

† εἶναι ἁπλῶς, i. esse simpliciter.

ioris minorisq; ratione inter se dissideāt, ex eo inuenies. Verbi gratia. In affectibus tenuiū spiramentorum symmetriā intelligens, ex vtraq; parte duo immodica, quæ inter se sint contraria, inuenies. In actionibus verò symmetriā vacuatorum consyderans, ipsi quoque ex vtraque parte ametria respondet. Verū in paruis spiramētis nomina excessibus non desunt, nempe densitas & raritas. In vacuatis posita non sunt, Eoq; fit, vt cogamur plures paucioresq; effluxus dicere: ita nimirum vt si densitatis raritatisq; nomina non essent, spiramentorum ipsorum † alibi plura iusto esse, alibi pauciora dicere cogerēmur. Ergo (sicut diximus) hoc maximè cauere debemus, simul etiā in eo nos exercitare, quò celerius cuiusq; sic dicti contrarium inueniamus. Non enim in corporum modò qualitate, verumetiā in quātitate eiusmodi contrarietatē inuenias, quā vtique Aristoteles oppositionem vocat, non contrarietatem. Neque enim magnum paruo vult esse contrarium, sed in eo quod ad aliquid dicitur oppositum. Neq; multum pauco. Sed nec rarum denso. Neque relaxatū contracto. Neque ipsi quod secundū naturā est, id quod præter naturam est. Verùm Hippocrati omnia id genus contrariorū habēt appellationem, sicuti etiam Platoni: qui generationes ex contrarijs esse dicit. Ostensum quoq; à me in alijs est, nec Aristotelem ipsum, suā ipsius legē in nominibus seruasse, quo loco principia eorū quæ natura

† alia minora, alia maiora, &c. Sic Græcè legitur.

reguntur,materiam ſpeciem,& priuationem ſtatuit. Verùm quod diuinũ Platonẽ ſecuti ſemper teſtamur contẽnere nomina oportet,minimè autem ſcientiam rerum. Ea nanq; ad ſalutem hominum pertinet errorisq; in ea finis eſt pernicies. Nominibus ſiue propriè ſiue impropriè vtare , ad ægrotos id parum attinet. Intelligas id clarius, ſi non contrariorũ contraria, ſed quemadmodũ illis placet, oppoſita ſibi inuicẽ eſſe remedia dicas. Siquidem copiã ſanat vacuatio. defectũ nutrimẽta in ſumma,quod exuperat,ablatio:quod deficiens eſt,adiectio. Itaq; etiam in alio opere rectè arbitror à ſene dictum:Medicina appoſitio eſt & detractio : deficientium quidem appoſitio , redundantium detractio. Porrò deficiunt redundantq; quædam in quantitate,quædam in qualitate. In quãtitate cum ſanguis immodicè eſt auctus: aut rurſus minor redditus. In qualitate cùm vel calidus,vel frigidus,vel craſſus,vel tenuis plus iuſto minúſve eſt effectus. Siue igitur contrarietatem, ſiue oppoſitionẽ nominare libet, eius indicationis medendi quæ ab omnibus, quæ præter naturam ſunt,præbetur,ſemper meminiſſe debebis,eiq́; eſſe intentus,potiſſimùm quidem, vt dictũ prius eſt, in affectibus:ſed tamẽ et in ſymptomatis: quãuis horum nec primùm curatio ſit,ne propriè contrarietas,ſed curatio quidem ſimul cum affectibus, ex accidenti: contrarietas verò,lucidioris ſcilicet breuiorisq; doctrinæ cauſa loquentibus, abuſiuè.

CAPVT XIII.

VERVM ad medēdi indicationes propositi nobis febriū generis reuertamur. Repetamusq; singula genera, quæ in nobis præter naturam sunt, nō causarū modò, verumetiā morborū & symptomatū. Et causarū quidem genera sunt multitudo, & craßitudo, & † lentor humoris. Causa simul & symptoma est transpirabilis excrementi retentio. Simili modo causa pariter & affectus est ipsa putredo. Morbus verò, tū obstructio tum febris ipsa. Symptoma verò est ipsa trāspirabilis excrementi retentio. Ergo indicabit (vt dictum est) præcedentium causarū qualibet proprium aliquid, multitudo ipsa quæ ex eorum est numero, quæ sunt ad aliquid † in prædicamento quantitatis, vacuationem, lentitia verò & craßitudo, quæ sunt in qualitatis affectu, sanationē quæ per contraria perficiatur. Cùm verò in plerisque oppositionibus consueta nomina non sint, accidit vt qui in rerum scientia minus sunt exercitati, fallantur. Cū enim vno nomine nequeūt quod animo concipiunt, nominare: id, ceu prorsus non sit, dimittūt: quemadmodum profectò in glutinosis, & craßis & succis faciūt. Quippe craßius succus ex aduerso oppositum habet tenuem. Glutinosus verò (sicut ipse † primus Græcè nominaui) τὸν ῥύπτικον, quasi detersiuum dicas: sicuti verò aliquis dixerit qui à solidis corporibus nominandi occasionem acciperet, friabile. Siquidem hoc

† γλισχρότητος.

† Male legitur in impress. προσηγορίαν pro κατηγορίαν.

† In antiquis habetur πρόσθεν, i. ante: in impress. πρῶτον, i. primum.

pacto semper videtur Aristoteles oppositionẽ facere: verùm non in succis (vt dixi) sed in solidis ipsis corporibus. Quòd si glutinosi humoris naturam sub ea ratione intelligas, quòd quicquid tetigerit, huic ægrè dissolubilis adhæret: non immeritò (arbitror) eũ qui nec adhæret, & ea quæ adhærent deterget, contrariũ ipsi statues. Et antecedentium quidẽ causarum contrarietates abundè sunt dictæ. In instrumentali verò morbo, qui est obstructio, contrariũ ei est Græcè ἔκφραξις, quam 1 reclusionem (puto) dixeris. Symptomati verò quod est transpirabiliũ retentio, excretio ipsorum contrarium est. At verò in humorum putredine, & excretio, & refrigeratio, & ventilatio, & semiputridorum cõcoctio, ex aduerso respõdent. Ipsius verò febris refrigeratio oppositio est. Porrò quibus methodis materiã, quæ singula modò memoratorum perficiat, inuenias, iam diximus. Pugnantibus igitur his (sicut diximus) aliâs aliæ tum indicationes vincent, tum materiæ, indeq; factũ est, 2 vt quidã cùm ignorassent vnã semper dari ex re quaque indicationem, ac si præter naturam sit quod indicet, contrariũ id semper indicare: sin secundum naturã se habeat, nõ contrariũ, sed simile: nec medendi hi, nec sanitatis tuendæ methodũ constituere potuerint. Siquidẽ cùm in primis ipsis †σκοποῖς. †indicationibus sunt lapsi, multò profectò magis in ijs quæ secuturæ erant, decipi debebant. Debent enim (arbitror) ædificijs fundamenta iaci firma,
&

& scaphis poni idonea carina, si quid ædificãdorum pangẽdorumq; in ijs futurũ est firmum. Vbi enim prima ipsa basis statim ab initio debilis fuit qui fieri potest, vt quod superstruxeris, futurum infirmum non sit? Itaque quoniã in continentibus ex proposita stipatione febribus, (neque enim grauari debemus iterum, atque iterũ sermonem repetere, quò nunc saltẽ medicorũ vulgus veram methodũ condiscat) quoniã inquam septẽ præter naturam posita sunt, à quibus indicationes sumuntur, humorum multitudo, craßitudo, lentor, obstructio, transpirationis retentio, putredo, & febris carens intermißione: atque hæc contraria omnino esse adhibenda docebant. Præter hæc verò ab ijs quæ secundũ naturam se habebãt, positæ indicationes sunt, ex temperamento, tum ipsius laborantis partis, tum reliquarum omniũ quæ principes sunt, ex substantiæ ipsarũ quantitate, & ex spiritus ipsius substantiæ, tum quantitate, tum qualitate: horum verò indicationes non contrariorũ erant, sed similium, ad ista verò (sicut diximus) dignoscenda, tum ætas, tum cõsuetudo, tum omnes quæ externæ morbo causæ fuere contulerunt, vtique ortis hinc quoque indicationibus non paucis: omnes profectò inspicere simul medicum decet: quò scilicet intelligat, quónam primùm ac magis, quónam minus & secũdò, quónam adhuc & tertiò, atque deinceps quo post quod præsidio sit vtendum.

CA

CAPVT XIIII.

QVIPPE si vires eius qui ex putredine humorum (vt positum est) febricitat, valentes sint, mittendus statim sanguis est, si cruditas ventris non sit, statim morbo incipiēte. Sin vires infirmæ sint, aut ætas dissuadeat, incidenda vena nō est. Porrò dictum suprà est eiusmodi febrem in virtutem imbecillam non incidere. Quippe synochos bene habiti corporis, ac calentis ætatis propria est. At si in puerum incidat, qui quartumdecimum annum hactenus non attigit, mitti illi sanguis nō debebit, propterea quòd tantillis, cùm præsertim calidi ac humidi sint, plurimum corporis substantiæ quotidie defluat, ac digeratur. Ita quod ex incidenda vena moliendum nobis fuerat, id vltro nobis ex curati corporis natura præstatur. Quòd si corpus quartumdecimū annum excesserit, æstimandum est qualisnam eius †natura sit, num gracilis & spissa & dura, & copiosi sanguinis, an contrà. Atq; ita in priori missionem sanguinis adhibebis: in secūda nequaquam. Quinetiam modus vacuandi sanguinis ex iisdem indicantibus sumetur. Si enim cui sanguis mittitur, triginta annos natus sit, sed laxus & mollis, & pinguis & albus, ac gracilibus venis, huic aut planè sanguinē nō mittes, aut parū detrahes. Et omnino quidem non mittes in tempore æstatis, & regione æstuosa, & cæli statu calido ac sicco. Parū detrahes in reliquis, tum anni tempo

† In antiq. legitur ἕξιν, id est habitum: non φύσιν.

poribus, tũ regione, tum cæli statu. Etenim si neq; obstructio subesset, nec putredo, sed sola succorum redundantia, protinus à missione sanguinis, pro naturæ suæ ratione se haberet. Itaq; tãtũ succorũ in omni tum corporis temperamẽto, tum regione, tum anni tẽpore, tũ statu cæli, detrahi par erat, quantum supra naturalem statũ fuerat in auctum. Verùm quoniã nec obstructio, nec putredo curari per sanguinis missionẽ potest, vt quæ alia remedia (ceu prius est monstratũ) desyderent reponi sanguinis aliquid ad curationis spatiũ debebit: quò minus intempestiuè nutrire necessitate vlla cogamur. Quãtum nanque ad eiusmodi pertinet febrem, prorsus nutriendum non est. Si quidem ostensum prius est solum virtutis respectum esse, qui de nutrimento indicationem præbeat. At verò quantum ad id, quod inanitum corpus est, nutrire oportet: ita necessum est duorũ alterum, aut febrẽ si nutris augere, aut vires si non nutris deijcere. Satius itaq; fuerit (vt dictũ est) aliquid sanguinis quod proprium partibus animalis nutrimẽtum sit, reliquas, ac ipse paucissimas sorbitiones portionesq́; exhibere sis contentus: quibus vtique ceu medicamentis potius quàm nutrimẽtis egemus. Nã id quoque suprà (quò minus multa de ijsdem adhuc loquamur) est ostensum.

CAPVT XV.

IMO de cataplasmatis ac præcordijs perfundẽdis est loquẽdum. Quippe pleraque medico-

rum turba vnum quiddam hoc quoq; ex methodicorum istorum curandi sanctionibus statuit. Omnesq; sicuti post tertium diem nutriunt, ita etiam oleo prius perfundunt. Inde vno die interposito rursum nutriunt, cataplasma prius imponentes. Quod si cui aluus est adstricta, etiã hanc clystere ducentes. Itaq; his saltem autoribus ordinandi victus artem, vna hora quis didicerit. Verùm nõ ita se vera res habet. Sed cùm ars ipso tota sit magna, non leuissima eius pars est scientia ordinandi victus. Quæ vtique ex his maximè remedijs cõstituitur, cibo, potione, perfusione, cataplasmatis, & clysteribus. Quippe ijdẽ medici cùm sanguinis missionẽ in principio etiam solam adhibuerint, reliquam omnem ægri curationẽ victui mandãt. Itaque (vt dixi) vnius horæ est victus eorum disciplina, quòd si qui discit, ingenio valeat: ne huius quidẽ integræ, sed minimæ eius partis: in qua scilicet quæ nunc dicam audisse licuerit. Qui febricitant, si valentes viribus sint, 2 *omnibus sanguinem ab initio mittes: † perfusosq; oleo post tertiæ accessionẽ, † vel mulsa cum alica nutries, vel sorbitione. Deinceps verò alternis cibabis diebus, sed cataplasma ex artomelite prius imponẽs. Sicubi verò aluus adstricta fuerit, clystere hãc duces. Atq; illorũ quidẽ vniuersam ordinandi victus artem, in his verbis iã audisti, non vtiq; in sex mẽsibus, sed sex versiculis. Verã autẽ diæteticẽ, id est victus ordinãdi artẽ, nũc audies.*

† In antiq. legitur καταντλήσεις, id est perfundes.

† In antiquis legitur non ἤτοι, sed εἶτα, i. postea.

Calfacere præcordia cataplaſmatis, aut perfuſionibus, non eſt perpetuò tutũ: ſed in ijs tãtũ ægris, quibus in toto corpore nullum errat ſuperfluum. Cæteris omnibus extrema eſt pernicies. Nam ſiue redundãtia vtrauis ſit, vel quæ ad vires, vel quæ ad vaſorum cõtinẽtiam cõparatur, ſiue etiam in vna parte pluribúſve vitioſa excrementa ſint, omnia ad partẽ excalfactam trahũtur. Quoties enim vidiſti præcordia cũ planè phlegmone carerent, intra quatuor dies quã ea gregales iſti medici perfundere cœpiſſent, phlegmonẽ cõtraxiſſe, cũ ego etiã id ipſum tibi prædixiſſem, iuſsiſſemq́; diligenter ad phlegmonẽ futuram attentus eſſes. In quibus id maximè intellexiſti, quãtum malũ ſit vſui, qui alienus à ratiõe ſit, inſueſcere. Quippe hi cùm ex ijs quæ ipſimet faciunt, phlegmonas ſemper excitent, id non animaduertunt, ſed ijſdẽ ſemper erroribus implicantur: veluti Hippocrat. ijs accidere dixit, qui hinc & inde oſsium fracturas cum vlcere deligabant. Etenim illi cũ phlegmonas in vlcere crearent, non tamen deſtiterũt: rati id adeò non ex deligatura, ſed alio quopiam errore incidiſſe. Et quomodo, quæſo, ad aliam curationis rationem ſe trãſtuliſſent, qui vſum ſine ratione profitebantur, ex ijs quæ tum ipſi ſemper facere eſſent aſſueti, tum præceptores ſuos ante ſe facere contemplati. Siquidem huius generis homines ne tentãdum quidem cẽſent, vt ex indicatione quicquam ſumant: ſed ſola experientia ſunt

contenti. At Hippocrates ab ipsa rei natura idoneũ curatiõis modũ inuenit. Quo postea in vsum veniente, cognitum est quantus esset in priori error. Quin si quis in eiusmodi affectibus, cataplasmatis & perfusione ex oleo relictis, velit ad curationẽ quam ratio docet accedere: ipse quantopere aberrẽt, qui plethorica & quæ parum pura sunt corpora sic curãt, haud magno negotio experiẽtia ipsa iudicabit. Sanè accidit, vt in eiusmodi morbis diuites potius quã pauperes perperã curẽtur. In his enim propter ipsorũ delitias duplex peccatum non rarò committitur, & quòd sanguis non mittitur, & à medicis impẽsior scilicet adhibetur diligentia, vt quotidie aliquid circa ægrotantis corpus fiat. Ac inter initia quidẽ sanguinis missionẽ maior eorũ pars propter mollitiẽ nõ admittit, tametsi magis quàm pauperes redundantiæ sanguinis affectibus sunt obiecti, vt qui magistũ cibus se impleant, tum in otio viuant. Medici verò qui eos curant: vbi summum remedium est omissum, aliorum vsu sarturos se quod deficit, putãt. Huc accedit quod ipsi quoq; ægri, si quis victu cõtra morbum minore cũ negotio instet, negligentiam rati, si quis rursum quiduis agat, diligentiã: cogũt eos præcordijs aliquid quotidie admouere: sed nec inuitis profectò ipsis medicis: vt qui facere semper aliquid videri velint: quòd sic se maiorem mercedem accepturos sperãt, itaq; accidit, vt illo ipso tempore phlegmonæ diuitibus in-

cipiant, quo iã pauperibus morbus propemodum perductus est ad finẽ. Quippe misso in propositus febribus inter initia sanguine, nõ pauperibus modò, verumetiã diuitũ seruis, plurimis quidẽ quinto, aliquibus septimo crisis cõtigit, nemini serius. At diuites, qui & sanguinis copiam, & excrementorũ plus quàm pauperes & serui habent cũ sanguinis mittendi prætermisere remediũ, ac quotidie tum calido oleo perfundantur, tũ laxantibus cataplasmatis vtãtur: phlegmonẽ nimirum aliquam vel in iocinore, vel vẽtriculo vel reliquorũ isthic viscerum aliquo cõtrahunt, alij in quarto, alij in quinto: omnes planè in sexto. Nec oblitus arbitror es eius qui dũ perfunderetur, difficultate spirandi laborauit, omni superuacuo † ad præcordia caloris vi tracto. Ergo non hic modò perijt, sed alij quoque infiniti quotidie pereunt, cataplasmate ipso cucurbitulæ ritu totius corporis superuacua in viscera trahẽte. Nõ defuerũt profecto & qui cucurbitula quoq; ipsa sunt vsi, eo tantùm cõsilio, vt circa ægrotantem aliquid semper moliri viderentur. Saluberrimum autem (vt prædiximus) est in febribus venam incidere, non † cõtinuis modo, verumetiam alijs omnibus quas putrescẽs humor cõcitat: vbi præsertim nec ætas, nec vires prohibent. Leuata nanque quæ corpus nostrum regit natura, exonerataq; eo quo velut sarcina premitur, haud ægrè quod reliquum est, vincet. Itaq; proprij muneris haud oblita, & co-

† ἐπὶ τὰς φρένας. i. ad septũ transuersum.

† Synochis, habetur, in Græco.

† Antiq. legit, quod nō poteſt.

quet quod cõcoqui eſt habile, & excernet, † quod poteſt excerni. Eorũ enim quæ in medio ſunt corpore (vt iſti vocãt) prouidẽtia, vbi detractus ſanguis nõ eſt, maximũ planè eſt malum. Vbi detractus eſt, nõ maximũ. Quanquam ſic quoque noxia eſſe in ſynochis febribus poteſt, quippe deuſta immodico calore viſcera, etiã amplius deurũtur ac torrentur. Ergo eiuſmodi prouidentiã illi duntaxat requirent, quibus in vna particula putredo conſtitit: ſi tamen hi quoque ſanguinem prius miſerint. Prouidebitur autẽ his, non ſicut triuiales iſti medici prouident, qui ſtatim inter initia relaxãt: ſed in plurimis prorſus cõtrã. Relaxãtia nãque remedia ſicuti quod in mẽbris cõtinetur, euocãt. ita ſi in principio ſint admota, pro eo plus attrahũt. Quum enim adhuc ad affectum locum fertur fluxio, reprimere remittereq; hãc expedit, non ad ipſum attrahere. Quæ verò † reprimentia dicũtur: quæ adſtringendi certè vim obtinent, in principijs idonea ſunt, duplici ratione, & quòd robur affectis particulis inſerunt, (vnde minus prompte affluxum excrementorũ in ſe recipiant) & quod eorum quæ in ijs iam contenta ſunt, tenuiſsimum extrorſum exprimant. Quòd ſi tum fluxio humorũ per ea remedia compeſcitur, tum denſitas quæ ex adſtringẽdo in affecta particula relicta eſt, craſsiora detinet: iam tempeſtiua relaxatio eſt: quò ea quæ retenta ſunt, vacues. Præcipuè autẽ adſtringẽtibus eſt vtendũ, vbi in iecur

† ἀποκρουστικά, i. repellentia ſeu remittentia.

aut.

aut ventriculum superuacuum profluit quando et è primoribus admodũ hæ partes sunt, et munus suum obeãt vel in ipsis morbis, est necessum. Porrò est nõ exiguum eorũ munus, qualeq; reliquarum partium, quibus illud modò negotium est, vt id quo nutriantur cõficiant, verùm quòd tãtopere animalis intersit, vt si neq; in ventriculo probè alimentũ fuerit concoctum, nec in sanguinem in iocinore mutatũ: vtique quod in fame nobis accidit, vt cibi penuria exigere in abstinentia cogamur, idẽ tũ omnibus animalis partibus accidat. Non enim ex ijs quæ deuorarit quis, sed ex ijs quæ in iam dictis visceribus confecerit, alimentũ toti corpori suppeditatur. Atque ob hæc nimirum impensius quàm cætera membra, ventriculus & iecur adstringẽtia desyderant. Ergo cùm ea quæ iam infixa sunt, euocandi tempus est tum quoq; modicè adstringi postulant, quod enim adstrictionis in principio largius ijs quàm cæteris partibus adhibetur, id seruandum assiduè est, nimirũ manẽte, qui id indicet, vsu. Vsus verò est (vt paulò antè testati sumus) nutrimẽti cõfectio. Si igitur per imbecillitatem parum rectè concoxerint, non modò assumpti cibi nulla est vtilitas, sed etiã vẽtriculo non raro ex eius corruptela lacessito, expellitur quoquè aliquid prioris. Ita fit, vt duplex iam noxa toti corpori accedat: cùm nec ex cibo sumpto nutriatur, et aliquid ex eo quod sibi reposuerat, amittat. Huc accedit, & quòd ciborũ con-

coctio, siue ea in iocinore siue in ventriculo sit im prospera, febres intendit, ac succi vitio exacerbat. Quo magis in omni febri, ciborũ concoctioni prospicere magnopere oportet. Atque eius rei causa roboris quoq; instrumentorum quibus perficitur, non leuis habenda est cura. Sanè aliqui sunt (vt Hippocrates ait) qui ex eo quod ignorant, non parum lucrifaciunt. Arbitrantur enim iocinoris se phlegmonem relaxantibus præsidijs curare, ex eo scilicet famam sibi comparantes, quòd in agnitione falluntur. Siquidem vidẽtur nonnunquam †lineamenta musculi, qui à costis thoracis ad præcordia peruenit, persimilia iocinori. Mirum autem minimè arbitror, eos qui nec aliud quicquam in arte probè didicerunt, nec in agnoscendis affectis partibus se exercuerunt, sic laudẽ aliquando consequi.

† περι-γραφή, i. circunscriptio.

CAPVT XVI.

VERVM istos mittamus. Nos vel si minima suspitio sit iecur vẽtriculúmve laborare, absynthium protinus oleo incoquemus ac eas particulas perfundemus. Cùm autem duplex in omni absynthio facultas & qualitas sit veluti in libris de medicamẽtis est traditũ, vtiq; in pontico adstringendi†facultas non parua est. In reliquis omnibus amara quidẽ qualitas est vehemẽtissima, adstrictio verò (quã† saltẽ gustu agnoscas) aut planè obscura, aut prorsus nulla sentitur. Proinde ponticũ ad iocinoris & vẽtris phlegmo

† ποιότης i. qualitas. † In impressis legitur ἀισθανόμεθα in antiquis verò ἀισθοιογνόμενος.

monas eligi præſtat. Porrò id eſt tum folio, tum flore longe quàm cætera abſynthia minore: odor quoq; huic non modo nõ inſuauis, verumetiã aromatum quid præferẽs, reliquis omnibus planè eſt fœdus. Quare hæc fugere conueniet, vti autẽ ſemper pontico. Etiã reliquorum medicamentorũ in quibus miſta cum amaritudine adſtringendi vis eſt, aliquid in oleum conijcere, atque ad eundem modum vti licet. Oſtendimus nanque in opere, quod de medicamẽtis inſcribitur, amaram qualitatẽ præire, ac viam adſtringẽti facere. Quo fit, vt medicamẽtũ id genus, omnibus quæ tantũ adſtringãt, ſit præſtãtius. Ac ſi quidẽ intendere adſtrictionẽ ſtudes, etiam oleũ ipſum adſtringẽdi vim habeat, cuiuſmodi eſt & quod Hiſpanum vocant, & quæcunq; cum † frondibus oleæ præparare ſolent, vel quale eſt crudum, quod Græci ὀμφάκινον vocãt. Sin leuiore vti adſtrictiõe placet, aliud olei genus præparabis, præcipuè quod tenuiũ ſit partiũ, quod genus Sabinũ eſt. Optimũ tamen vbi adſtringere vehementius eſt opus, hiſtricum oleum eſt, vt quod ambas in ſe † virtutes habeat, & amaram, & quæ adſtringat. In penuria verò abſynthij inter initia vel melinũ, vel maſtichinum, vel lentiſcinum ſatisfecerit, quòd ſi exigua febris ſit, etiã vnguentũ quod ex nardo componitur. Eſto autem optimum id quoque, neque enim parum intereſt inter id, & quòd vitioſum eſt, cũ id quod Neapoli in Italia conficiunt,

† θαλλῶν, lib. ſeq. vertit germina.

† ποιότητας. i. qualitates.

nomine tantùm nardinum vnguentum ſit, ſi cũ eo quod in Aſia fit, conferatur. Id antea Laodiceæ tantùm componebatur: nunc etiam in multis fit oppidis. Quòd ſi inclinatio febris in qua iſta moliris, non admodum ſit † facilis, abſtinebis à nardino, vtêris autẽ hoc tempore rectius melino: aut ſi id non eſt, lentiſcino, ab hoc verò maſtichino. Omnibus nanq; his nardinum vnguentum valentius excalfacit. Quare ſi reliquorum copia nõ eſt, roſaceum illi admiſcebis. Sanè myrtini adſtrictio idonea nõ eſt, cùm craßiorũ ſit partium quã vt altè deſcendere poßit. Atque hæc quidẽ exẽpli gratia protulimus, nam magnam eorum copiam deligere ex medicamentorum libris licet. Ad eundem verò modum & cataplaſma cõpoſitam vim habeat ex ea quæ tenuium ſit partiũ ac relaxet, tum verò ex amara & adſtringẽte. Superet autẽ in ijs, vbi ſcilicet tũ reprimere, tũ robur addere ſtudemus, quod adſtringat: vbi tenuare ac detergere, amarũ, vbi euocare, quæ ex relaxãtibus tenuiũ maximè ſint partiũ. Siquidem quæ craſſæ ſubſtãtiæ ſunt, ea pus mouẽtibus monſtrauimus eſſe accõmoda. Cũ autẽ definitũ in opere de medicamentis ſit, & quæ vel ſolã obtineãt adſtringẽdi qualitatem, vel amaritudinẽ, & quæ ambas poßideãt qualitates maximè deligẽda ſunt quæ ambas habent: vbi ea non adſunt, ipſe amara ijs quæ adſtringãt, miſcebis: ita nimirũ vti nos in iocinoris phlegmone, ex copijs præſentibus cõponere

† πρᾳέα, id eſt mitis.

ca

cataplasma vidisti. Erat enim is qui ægrotabat, medicus: quẽ iam lucernis accensis inuisimus, quo tẽpore ab iis qui talia vendităt, nihil emi potuit. Ergo cùm inclinată notabiliter febrẽ inuenissem, vtẽdum occasione quam primùm censui: eo certè magis, quòd suspectam horă quæ gallicinio futura erat, alterius accessionis initium allatură verebamur. Incoxi in oleo quidẽ absynthiũ: in aqua verò malum cotoneũ. Dum autẽ hæc coquebantur, μυροβαλάνου πίεσμα, & ireos radicem, quæ intus inueneram, contudi cribrauiq;. Dein olei et aquæ, quæ parauerã, portionẽ in lebetẽ immisi, ac vbi modicè coxeram, myrobalanum & irim vnà cũ exigua cera inieci. Coquimus autẽ cotoneũ nõ in aqua modò, verumetiã persæpe in austero vino. Ac omnibus eiusmodi cataplasmatis, de ipsa quoq; cotonei carne interdũ admiscemus. Quippe vbi & quod confluit copiosum est, & particula ipsa infirmior, adstringentẽ vim (sicut scis) inaugemus. Vbi verò tũ corpus totũ purũ est, nec mẽbrum ipsum imbecillum, nec vltra quid confluit, ibi in iis quæ miscentur materiis, minimũ quidẽ sit quod adstringat: copiosius verò non solũ quod relaxet, sed etiam & quod amarum est, & quod acre. Quòd si exigua febris sit, ac phlegmone non adeò calens, tum æger ipse inediam tolerare valeat: hoc casu digestoriam quidem curandi speciẽ intendes, adstringentem autem remittes. Neque enim amplius ipsi saltem phlegmonæ conducere

possunt, quæ adstringūt: vbi nec affluit quicquā & crassus humor affecto loco tenaciter est infixus: sed (sicut prædictū est) trahēdæ parū curationis, ac quæ adstringāt miscēdi cōsiliū probamus: quò robur mēbrorū tueamur. Vnde nec colo laborāte, nec reliquorū intestinorum quouis, nec musculis qui in præcordijs habentur, aut ipso peritoneo, miscēda adstringētia sunt. Sed nec cū vesica malè habet, vterúsve: modo (vt dictū est) nihil vltra ad locum fluat: nec sanguinis redūdantia, nec excrementorum copia in toto sint corpore. Porrò renes & pectus in media prædictorū cōditione sunt: quantum scilicet à ventriculi iocinorisq; solicitudine absunt, tātum reliquorū supergressa. Siquidem in ventriculo ac iocinore resolui robur est perniciosissimum: in illis minimè est periculosum. In his verò est quidē periculosum, nō tamen perinde vt in illis: nisi si pus educere ex pectore, aut pulmone aliquando sit opus. De liene pronuntiare absolutè non est, nec nisi prius definita tum corporis totius natura, tum verò affectu, qui curationis tempore occupauit. Nā si vel æger ex ijs sit, qui atræ bilis excrementum naturaliter congerāt, vel etiā eo tempore succus is in eo abundet, necesse est in liene curando adstringētia reliquis admisceas, quò visceris robur custodias. Ita enim & excrementa ad se trahet: & cū corpus expurgarit, ipse rursus per ventriculum excernet: veluti in naturalibus cōmētarijs de ijs

est

est proditum. Sin nullũ omnino sit atræ bilis excrementum, aut omnino adstringendum nõ est, aut parcissimè. Obseruandum verò diligẽter est, non in liene modò, verumetiam in omnibus partibus in quibus humor putrescit, quod symptoma maximè sit vehemens, quod secundo loco, aut tertio, quò videlicet affectu ex ipsis planè inuento, idoneam ei curam adhibeas. Aliàs nanq; in mẽbro affecto calor superat: aliàs tumor, qui vel propter abundãtiam humoris, vel propter crassitudinem sit durus. Si igitur calor præponderat, id agendũ, vt sensim per ea quæ tepentẽ calorẽ obtinent, digeratur: quod genus est tũ lini semen, tum chamæmelum. Quibus adijci vel hordei vel fabarũ farina debet: quippe horũ neutrũ excalfacit. Sæpe autẽ (vti nõ ignoras) quod medici artomeli vocant, pro cataplasmate eiusmodi phlegmones præparamus, atq; aquæ aliquid miscemus. Ad lienem verò etiam aceti aliquando aliquid. Si verò laborãtis phlegmone partis calor nõ multum à natura excesserit, sed magnitudo eius notabilis fuerit, digerere haud timidè sine aqua debebis, etiam fœnigræci aliquid supradictis immiscens. Si veluti scirrhosa duritie phlegmone sit propter humoris quẽ continet vel crassitudinem vel lentorem, tum aceti aliquid: tum amara medicamenta simul immiscenda curabis: potissimũ in liene. Etenim viscus hoc propterea quod ab iocinore crassum humorem trahit, eiusmodi

humoris occasione pierūque laborat. Quo magis cataplasmata, quæ ex oxymelite & absynthio & cappari fiunt, illi sunt idonea. Hæc igitur cū medicorū vulgus ignorat, omnes oleo perfundūt, & cataplasmatis relaxantibus curant, priusquā corpus vacuetur: omniumq; maximè diuites: quibus non solùm in talibus obsequuntur, sed etiam eos lauari in balneo permittūt. Ego verò nec eorum qui ex putrescente humore febricitent, lauē quenquam: nec relaxantibus cataplasmatis priusquam superuacua purgarim, vtar. His vacuatis, non solùm audacter lauem: sed etiam cataplasmatis vtar, in alijs quidem membris, ijs quæ relaxent: in iocinore verò ac vētriculo, additis etiā quæ mediocriter adstringant.

CAPVT XVII.

PARCIVS *verò ad pectus quàm ad ea est adstringentibus vtendum: quando talia humores qui phlegmonem excitant, in pulmones & cor nonnunquam reprimunt. Ac cibis potius ho-* 2
rum firmitudini est cōsulendum. Neq; enim sicut in iocinore et vētriculo, ita hic quoq; tenuißimo victu est vtendum, in illis nanq; alimentū concoquitur: metusq; est ne ipsis phlegmone laborantibus nec nutrimentū ritè concoquatur, & phlegmone augeatur. In pectus verò tantum alimenti iam cōcocti peruenit, quantum vni ipsi particulæ nutriendæ satisfaciat. Ac longè quidem magis in pulmonis phlegmone abstinendum ab adstrin-

gen

gẽtibus est: quãdo in eo ipsis quoque relaxãtibus admiscendũ aliquid acrium quodãmodo & euidenter calfacientium est. Quippe foras trahere potius, quàm reprimere, in eo debemus. Itaq; etiã cucurbitula vtiliter ijs qui sic laborant, si prius sint vacuati, applicabitur. Si verò abundantia succorũ (quam vocant πληθῶραν) in his sit, non magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi trãsferet, quã ex toto corpore attrahet in vtrũq;.

CAPVT XVIII.

EADEM ratione nec in cerebri & eius mẽbranarum phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio vtemur: verùm vbi nec influit adhuc quicquam, & totum corpus prius est vacuatũ. At reprimentibus in his quoq; inter initia vtendũ. Sed cum oßibus cranij medium occupantibus, in altum descendere reprimentiũ vim cupimus: eorũ quæ præire ac deducere ea poßunt, aliquid reprimentibus admiscebimus. Ea sunt quorum substantia ex tenuibus partibus cõstat. Sanè acetum non modò tenuium partium est, sed etiam non mediocrem reprimendi vim obtinet. Quo profectò rationabilius, in principijs affectuum ipso vtuntur, rosaceo admiscentes. Procedẽte verò tempore etiam spondylij & serpilli (quibus iam non modò partium tenuitas, sed etiam calor inest) aliquid admiscent: quo scilicet tempore transire ad ea quæ concoquant ac digerant conuenit, atque hæc vtraque valentiora quàm po-

stu

stulet ipsa pars phlegmone affecta deligere: ceu viribus eorum per ea quæ intersunt ossa remittẽdis. Sanè ad eum modũ & castoreo vtimur: cùm tamen eo in alijs phlegmonis minimè vtamur, quamuis etiam in summa inclinatione sint: est enim calidius id quàm vt phlegmonis sit idoneũ. At verò locis circa cerebrum phlegmonis ipsis iã inclinantibus est vtilissimum: quoniam non continuò his, sed ossibus interuenientibus occurrat. Inest autem eiusmodi pharmaco & partium tenuitas, quod ipsum ijs quorum per densum obicẽ transmitti vim oportet, est accommodum.

CAPVT XIX.

ILLVD te profectò nõ fugit, nos singularum particularum meatus qui ijs ad superuacuorum emissionem sunt proprij, fluxiles reddere. Intestino, ventriculo, & mesenterio, & concauis iocinoris, intestinum rectum. Renibus, vesicæ iocinoris gibbis, venæ cauæ, & arteriæ magnæ, & omnibus quæ in lumbis habentur, eum qui vrinis est delegatus. Pulmonibus & pectori, ipsam asperam arteriam & fauces. Cerebro & eius inuolucris, eum qui per palatum & nares descendit. Paritur † fluxibilitas ijs quidem quæ per sedem excerni habent, mulsa, & cibis ijs qui ventrem liquant, & pharmacis quæ modicè proritare possunt. Quæ enim acriora sunt, vitare oportet: quoniam phlegmonas exacerbent. Ad ventriculum verò, iecur & lienẽ, siquãdo phlegmone sint vexata

† Male legitur in impress. εὐρῆα, pro εὐρεῖα.

xata, nec mulsa ipsa est vtilis, quoniam illico in bilem transeat, ac viscerum phlegmonas augeat. Excrementa verò vt cum vrinis excernantur, ijs medicamentis quæ vrinas mouent (διουρητικὰ Græci vocant) promouebis. Non secus quæ in pectore & pulmone continentur, tußi (per ea scilicet quæ hanc moueant) vacuabis. Porrò in opere de medicamentis cuiusq; materiam didicisti, non eorum modò quæ iam comprehensa sunt, sed etiã quæ cerebri membranarumq; eius superflua per nares emittunt.

CAPVT XX.

ETENIM horum quoque omnium vberem materiæ supellectilem in illis commentarijs habes. Quare abundè sunt ad rem præsentẽ, quæ hactenus de phlegmone laborantiũ partium differentia disputauimus. Dicturus enim plura de ijs sum in ea methodo, quæ omnium tumorum qui præter naturam sunt, curationem comprehendet. Neque enim in præsentia dedita opera & studio hunc sermonem sum ingreßus, sed præter pensum in eum, sequela quadam rerum inuitante, diuerti. Siquidem propositum nobis in hoc libro non fuit, vt te partis cuiusque phlegmone obsessæ optimam curationem docerem, imò vt noxam eorum ostenderem quibus cataplasmata in febribus non vacuato prius toto corpore imponuntur: potißimùm vbi intra corpus aliquid phlegmone infestat. Quippe si ambiẽs ita calet

vt materias valenter liquet, maior noxa eiusmodi cataplasmatis succedit quàm lotioni in balneo. Quanquam autumant qui quotidie præcordia perfundunt, & cataplasmatis inducunt: non modò nullam ex iis noxam, sed etiam magnam vtilitatem ægris comparari: contrà ex lauando non modò nullam vtilitatem, sed etiam maximum incommodum: scilicet ignorantes sicuti reliquorum omnium quæ circa ægrum administrant, ita & balneorum naturam. Ego verò de vniuersa earum vi, in superioribus disputaui plenissimè. Nunc tantùm dixisse est satis, quibusdam prorsus nihil nociturum balneum, quibusdam minus quàm cataplasmata. Quòd enim in præcordiis relaxantia (quæ isti vocant) præsidia faciunt, id balneum in toto efficit corpore. Eoque cùm in remissione febris adhibetur, corpore iam mediocriter transpirante, non exiguum affert commodum, omnia ex eo tum fuliginosa excrementa, tum fumida educens. Et si quidem nullius visceris imbecillitas subsit, proficiet ægrotanti: si tamen horror inter exhibendum non incidit. Tribus enim his in balneo quod in quacunque febri adhibebis, intentus sis oportet. Vni quòd citra horrorem sit administratum. Secundo quòd nullum primæ notæ viscus sit imbecillum. Tertio quòd multitudo crudi humoris in primis venis non contineatur. Horror nanque (vt prius dictum est) non solum intendere iam præsentem febrem potest: sed etiam cùm non fuit, eam interim excitare. Partes

tes verò imbecillæ liquatos iam humores magis recipiunt quàm antequam liquarentur. Crudorum verò copia in totũ corpus digeritur. Horum si nihil obstet, ex balneis duo hæc ægro cõpendia accedant: & quòd redundantiæ humorum aliquid vacuabitur, & quòd multum febrilis caloris: transpirabit. Quòd si præterquam quòd nulla princeps pars imbecilla sit, etiam inferioris notæ partium aliqua sit inualida, veluti podagricis pedes, & ijs qui articulari vitio laborãt (ἀρθριτικὸς Græci vocant) vniuersi corporis articuli, maxima salutis pars ægro ex balneo cõparabitur: ipsis infirmis partibus quæ superuacua sunt, excipientibus. Assolent enim nonunquam & citra balneũ superuacanea in partes infirmas cõfluere. A balneo verò magis: vtpote tum succis ipsis par id liquatis, tũ vijs per quas meent patefactis. Ambo enim hæc ex moderato calore proueniãt necesse est, tũc vt humores liquentur, tũ viæ dilatẽtur. Proinde fit vt cùm iecur, ventriculus, pulmones, pectus, vel principũ id genus partium aliquod imbecillũ sit, maximè lædantur quicũq; se lauerint, si illis superuacua in corpore sint: ijdẽq; ipsi cataplasmate vsi, duplex incõmodum sentiãt, nullo cõmodo. Quippe balneũ tum corpus totũ vacuat, tũ quod fumidũ est ac fuliginosum digerit. Relaxantia cataplasmata, ac similis facultatis perfusiones vt nihil †boni afferũt, sic superuacuũ omne ad imbecillius, quodcũq; id circa

†Additur in antiq. τούτων, i. horum.

mediũ corpus ſit, contrahunt, ſiue iecur, id ſiue vẽtriculus, ſiue ſeptũ tranſuerſum, ſiue meſenterion ſiue ieiunũ, ſiue colon, renésve ſit. Quod ſi diligẽtiã oſtentare volentes, etiam pectus vna excalſaciãt: vel in ipſum, vel etiam in cor, vel in pulmonẽ ſuperflua rapient. Voco imbecillam partẽ vel quæ natura eſt intẽperatior (alij nanq; alia ſic ſe habet) vel quæ ex præcedente aliquo morbo intẽperiem contraxit, vel quæ in præſenti tempore in hanc ſit perducta. Non enim partium omniũ quæ aut phlegmone laborant, aut putreſcentes humores aut obſtructiones continẽt, virtus ſtatim infirma eſt promptius tamen in ijs quoq; ſuperuacuum qualecunq; id ſit, in ægram partẽ propter calorẽ quem affectus excitat, fertur. Quippe particula quã obſtructio, aut putredo, aut phlegmone obſedit, febris ipſius veluti focus eſt. Ergo cùm huic propter calorẽ ſua ſponte trahenti alia quæpiã occaſio extrinſecus ex ijs quæ poteſtate excalfaciant, acceſsit, neceſſe eſt affectum intendi. At verò ſi quis vti prædictum eſt, toto corpore prius vacuato relaxantibus curet, vbi ſcilicet maxima febris nõ adeſt, vtiq; prodeſſe aliquãdo poteſt. Tum verò ceu dictum etiam eſt lauare citra noxam licet. Cauendũ tamẽ à frigido ſolio his eſt: quando & crudi & putreſcentes ſucci, †minus apti ad exhalandum reddũtur, ſi quis in eo moretur. Sanè officit ijs etiam ſi aqua admodum ſit frigida: quando ſic affectorum tum corpus totũ, tum

† In antiquis legitur nõ δυσδιαπνευστοι sed δυσκατεργαστοι, id est ad concoctionem rebelles.

tum vel maximè afflicta particula difflari euaporariq; postulat. Quo fit, vt vel perfundere illos aqua idonea soleamus, vel si moderatè quæ in natatione est frigeat, ingredi permissos celeriter exigere iubere. In progressu tamen morbi, quo tẽpore & absumpta iam superuacua sunt, & tũ cruda, tum putrescentia concocta, & cataplasmatis relaxantibus, & balneis sine periculo vtare. Porrò aptißimum in febribus quæ intermittunt, & repetunt, tẽpus est: cùm, vti dictum est, exhalare iam cœperit febrilis calor. Statim enim corpus ad nutrimentum præparant, huius quoq; opportuno tempore † ex duplici coniectato respectu, nempe summo præcedentis accesßionis vigore, & futuræ principio. Ad hæc nanque spectantes, operã dabimus vt quamlongißimè ab vtroque nutriamus. Ergo si spatiũ quod inter summum prioris accesßionis vigorem, & sequentis principiũ interuenit satis sit amplũ, facile est idoneum tẽpus inuenire. Sin exiguum id fuerit, alterum facias necesse est, vt aut ægrum admodum adhuc calentẽ nutrias, aut sequẽtis accesßionis inuasione iamiã affutura. Quo magis præsagio medici eiusmodi febris indiget, qui primis statim diebus quanto spatio duratura febris sit, conijciet. Quippe si continens fuerit, constat breui finiendam. Si itaque vltra septimum progressura non videbitur, prorsus continendus à cibo æger est: vtique si virtutem non defecturam conijcimus. Sin ad nonũ, aut vn-

† δυοῖν τούτοιν σκοποῖν

decimum, aut quartumdecimũ vsq; progressura videtur, aut etiam in septimo finienda, cæterùm æger vires infirmiores habere quàm vt in tantũ tempus sufficiat, necessum erit nutrire: ac deligere sicut in re ancipiti conuenit, quod minus sit noxium: distinguendo id discernẽdoq; ab eo quod magis sit nociturum, idq́; tum ex loco afflicto vnà cum affectu, tum accessionis & principij & summi etiam vigori, consuetudine. Siquidem vbi vel iecur vel ventriculum phlegmone prehendit, perniciosissimum est ante accessionem cibare. Vbi hæc abest, quibus infirma est virtus, vtilissimũ. Assolent enim eos qui ita se habent, iocinore quidem afflicto, alui deiectiones vnà cum accessionibus inuadere: ore autẽ ventriculi vexato, syncope. In alijs verò animalis instrumentis, quod iam dictis portione respondeat, tum ex situs eorum ratione, tum dignitatis, æstimabis. Agiturq́; de ipsis postmodum. At summi vigoris & accessionis principij morem sic consyderes, censeo. In summo vigore notabis, an citra magnitudinem febrilis caloris siccus sit & squalens, an citra siccitatem vrens. Priorem nanque humectante victu madefacere quamprimum oportet. In secundo, dum plurimum caloris se remittat, manere. In principij verò accessionis more æstimabis, an corporis extrema perfrigeret, & magnam sanguinis reuocationẽ ad interiora corporis faciat, an omnino corpus nõ premat. Quippe

pe secundum hoc, ceu facile mansuetúmve, contemnes. In priore distinguas oportet. Nam si absque visceris phlegmone, aut succorum redundantia, motus ad interiora in accessionibus pollet, nihil offendes paulò antè cibans. Sin vel phlegmone, vel redundantia subsit, cauenda est ante accessionem cibatio, ceu res maximè noxia.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete,

LIBER XII.

Quæ in duodecimo libro Methodi medendi habentur.

De febribus, quæ vnà cum symptomatis accidunt.
Symptomati tantum obsistere, & ipsum symptoma, dũ morbũ curamus, auferre, diuersa admodũ esse.
De dolore.
De febribus, quas crudi & crassi humoris copia gignit, quæ quidem ægro syncopen minantur.
Curatio eorum qui in syncopen inciderunt.
Vini plures differentiæ, & quænam his vina conueniant qui syncope vrgentur.
De his, quibus ex tenuibus humoribus syncopes periculum imminet.
De his, qui vel ex dolore vehementi, vel vigilia, vel immodica euacuatione, aut mentis alienatione in discrimine sunt ne syncope corripiantur.

CAPVT I.

ON ſunt, ſicut nõnulli autumãt, eæ quæ cum ſymptomatis conſiſtunt febres, aut febriũ genus vllũ, aut ſpecies differentiáve: ſed veluti tum alius morbus alij morbo, tum ſymptoma ſymptomati vno tẽpore, eodẽ in corpore copulatur: ſic & cum febre incidunt quædã grauiora ſymptomata, quibus proſpici maiore medentis ſolicitudine debet. Nam de leuioribus quæ febrium generationi neceſſariò ſuccedunt, adeò omnino non meminerunt, vt etiã ceu prorſus non ſint, innominata ea reliquerint. At quæ vel rarenter febricitantibus incidunt, vel cõmunẽ magnitudinẽ excedunt ſeorſum ab alijs tradẽda cenſent. Sunt porrò eorũ primæ differentiæ tres. Aut enim in actionum offenſa cõſiſtunt, aut in retẽtorũ vacuatorúmve immodico exceſſu, aut corporum ipſorum affectu. Quartum enim genus numerandũ inter ſymptomata non eſt, etiã ſi inter ſymptomata quam maximè non pauci id poſuere: ſicut eryſipelata, ophthalmias, vlcera, parotidas, reliquaq; id genus. Ex prædictis verò tribus actionum quidẽ offenſæ ſi contriſtant, ſolicitudinẽ medici ad ſe conuertunt, affectumq; deſerere cogunt. Idẽ faciunt & eorũ quæ retinentur vel expelluntur exceſſus. At genus ſymptomatum quod in affectibus conſiſtit, alterius quidẽ quẽ curare oportet, affectus eſt ſignum: ipſum tamẽ nullam ſeorſum curatio-

nem exigit, vtpote cũ affectu vnde nascitur, vnà cessans. Vt enim in summa dicã, nullum symptoma, quà symptoma est, nec curationis rationẽ indicat, nec primum immutat. Monstratũ enim est ex morbis ipsis curationis indicationẽ præstari, veluti ex causis ipsis † prouidentiæ. Dictum præterea est & quomodo prouisio ipsa cum medendo simul sit mista. Ex accidẽti tamen symptomata quoque curandi rationẽ aliquando mutãt: causæ scilicet locum eo tẽpore habentia. Eorum omnium cùm veluti causæ curationẽ immutant, vnũ caput est. Dico id vnum læsionẽ: siue ea ipsius virtutis sit, siue affectionis: quando si nihil ijs officiant, curationẽ non interpellant. Lædunt autem vires vigiliæ, dolor, & immodica vacuatio. Affectui verò eadẽ non vtique semper, cæterũ magna ex parte nocent, ac potißimũ cũ fuerint immodica. Ob hæc igitur sola curãdi ratione quam ab initio institueramus, ad præsens mutata, symptoma summouere primũ cogimur. Ergo si labãt vires, non tamẽ vehemẽter sunt iam resolutæ, sed adhuc resistũt, ad symptoma tantũ sumus attenti: atq; id quàm primũ summouere maturamus. Sin iam resolutæ vehementer vires sunt, nõ modò symptoma sedare, sed etiam illas firmare properamus. Quod si vno remedio tum symptoma leniri, tum morbus curari queat, id vtiq; nõ fuerit symptoma respicere, aut symptomatis causa remedia sumere: sed omnis eiusmodi auxiliorum species

† In Græco est ὑπροφυλακῆς, i. prouidentiam.

planè morbi curatio eſt. Neque enim cùm lateris dolorem in pleuritide miſſo ſanguine, vel corpore purgato, ſanamus, nec cùm abſceſſum diſtentũ, & cum dolore pulſantẽ diuidimus, ac pus emittimus, eiuſmodi curatio ſymptomatis eſt: ſed cùm exẽpli gratia in dyſentericorũ deiectionibus, vbi vehemẽter rodunt, vel tragi ſuccũ, vel hircinum ſeuum, vel roſaceũ ceratũ per inferius indimus: quibus vtiq; præſidijs ipſa exulceratio inteſtinorum non ſanatur, maximè ſi putreſcens aliquid habeant: ſed vires interim cõquieſcunt. Atque id eſt contra ſymptoma inſtare, morbo ad id tempus neglecto. Quippe vbi virium roboris fiducia eſt, adeò nunquam contra ſymptoma pugnamus, vt contrà prorſus per ea nonnunquam præſidia quæ dolorẽ afferũt, morbos ipſos curemus: veluti profectò dyſenteriæ ipſi, mordentibus maximè medicamentis, tum potiſsimũ medemur, cum vtiq; eſt grauiſsima. Quippe medicus quidã quinquagenarius, cùm iam ſeptimam noctem ægrotaret, nec viribus admodũ valentibus eſſet, dolore illi capitis vehemẽti in dextro potiſsimũ tempore oborto, nõ expectans dum amicorũ quiſpiam ad ſe veniret, ſibypſi nocte venam incidit. Itaque dolor illi protinus conquieuit. Cæterùm longo tẽpore tum decolor, tum viribus imbecillis, tum exilis mãſit, aliq; corpus eius deſiit, (ἀτροφίαν Græci vocant) ſic vt vix priſtinum habitũ receperit. Eſt porrò hic quoque duplex medicorum contra dolorem inſtan

ſtan

ſtantium ratio. Altera, qua delitijs cubantium ſubſcribunt: altera, ex artis ratione. Quippe ſi licet ægrũ doloribus obnitentẽ valentibus remedijs vno die perſanari, qui tota neglecta curatione dolori tantùm eſt intẽtus: nõ id ex artis ratione, ſed in ægrotantis gratiam facit. At ſi ex dolore vires reſoluuntur, atque ex eo periculum impendet, & mitigari dolor, & roborari vires debebunt: quò & morbo reſiſtere, & curationis ſpatio ſufficere valeãt. Equidẽ noui quoſdã, tum medicos, tum ægros, qui dum animoſi videre volebãt, ob id ipſum perierunt, quòd fortiter ac viriliter contra dolorẽ ſemper ſunt renixi, nec quod eũ leniret quicquã cœperunt, ſed id aſperis & (vt ipſi interpretabãtur) affectum deſtruẽtibus auxilijs perſeuerarunt. Quos ſanè ſpatio longiore curatos eſſe ſatius fuiſſet, quã breui viriliter mori. Quidam autẽ (vt ſibi eſt viſus) generosè dyſentericos vehementiſſimo medicamẽto curans, multos vno ſanauit die, quoſdam verò iugulauit. Erat nãq; eius medicandi ratio eiuſmodi. Cepas id genus: quod Græci κάςτορν vocant, vno die comedendas cum pane dabat: tum potum parcum: poſtridie manè muriam acerrimã per inferiora infundebat: ſecũdum hanc etiam pharmacum validum. His igitur tolerandis quicunque ſufficere potuerunt, prorſus ſunt ſanati: aliqui verò cõuulſione, aut animæ ex dolore defectu, vnà cum madore cutis oborto interiere. Eſto igitur terminus in

ægrotantibus, quem non transibit is qui ex arte generosè contra morbum pugnat, vt totò medicetur. Ei verò qui dolorem mitigat, vt vires custodiat. Vbi vltra pergitur, crudelis hominis officiũ facit, qui vnà cũ morbo vitam quoq; homini aufert. Qui verò cubantis delicijs subscribit, eiusq; voluptatẽ nõ sanitatẽ pro meta gerendorum habet, adulatoris. Committunt medici eiusmodi excessus cùm in alijs quoque remediorum generibus non paucis, tum vel maximè in ijs vocatis anodynis, quæ ex papaueris succo, vel alterci semine, [vel mãdragoræ radice, vel styrace] vel tali quopiam fiunt. Nam & qui ægris gratificantur, in eorum medicamentorũ vsu modum excedunt: & qui intempestiuè immodiceq; sunt animosi, dum prorsus horum vsum refugiunt, doloribus ægros iugulant. Ergo veluti in omni totius vitæ, tum habitudine, tum actione, ita hîc quoque cõsilium illud sapientis, qui, ne quid nimis, dixit, cõplectemur: habẽtes pro fine, quò tendamus, cubãtis vtilitatem. Quippe si fas est ijs remedijs quæ morbũ sanent, vtendo, quod optamus efficere, abstinẽdũ ab ijs somniferis medicamentis est quæ vocant ἀνώδυνα. Sin ex vigilijs, & viribus resoluendis, ad mortis discrimẽ æger tẽdat, tum profectò tempestiuè eiusmodi medicamẽtis vtare, scilicet non ignarus corporis habitum nonnihil ex his lædendum: læsionem tamẽ quàm mortem potius optandam. Nam si hæc admodum magna nõ sit, saltem

[In antiquis ista non sunt.

postea spatio longiore eam sarcire licebit. Sin ita est immodica, vt nec prolixo spatio persanari queat: at certè hanc ipsam eligendam potius remur, quàm vt homo pereat. Hac nimirũ persuasione ipse quoq;, tametsi omnium maximè ab vsu grauiter sapientium abhorrens, aliquãdo tamen ea & colicis exhibeo, & ijs qui vel oculorum, vel aurium, vel aliarũ partium vehementißimo dolore cruciãtur. Interim verò & cùm æger ex tenui destillatione, vigilijs & vehementi tußi vrgetur, pauxillulum eiusmodi medicamenti offero: facilè noxã eius si quis semel est vsus, spatio emẽdatũ iri ratus. Porrò dißident inter se ipsa medicamenta. Quippe quæ plurimũ torporẽ inducentium in se habẽt, ea ad præsens quidẽ magis sunt efficacia: cæterùm valẽtem, & remedijs rebellem, in ægrotantis corpore frigiditatẽ relinquũt. Quæ horum in se habent minus calfacientiũ verò sibi admistorũ plurimum, ea quanto sunt ad præsens minus efficacia, tanto in futurũ minus sunt noxia. Omnia tamẽ id genus magis sunt salubria, si post annum à compositione sumantur, veluti quod ad Philonem referunt autorem, quod ad dolores ex sensus torpore sedandos, nullo minus est celebre. Sunt & sanè & alia medicamẽta nõ pauca ex seminibus cõfecta, Græcè διὰ σπερμάτων & τρίγωνα nominata, quæ sicut ad torporẽ in præsens inducẽdũ mitiora, ita in futurũ sunt tutiora. atque hæc quoq; omnia vtilius anodina

su

sumuntur. Philonis verò medicamẽ etiã si duorũ, triúmve, aut quatuor annorũ sit, multo sanè est melius: sed nec inutile tamẽ sequentibus annis ad decimũ vsq;. Quod enim vltra inueterauit, tanto quidẽ est minus noxiũ, quanto est vetustius: cæterùm, languidis est viribus: eoque parum nauiter, cuius gratia paratum est, perficit. Ergo *sicuti cauendus est, quoad fieri potest, eiusmodi medicamentorũ vsus: ita si necessitas vrget, nec admodum noua sunt offerẽda: quòd frigida quæ in his sunt, præualentes vires adhuc habeãt, nec ita antiqua, vt spem nostrã frustrentur, sed vti cõprehensum est, tãdiu dimittẽda sunt quoad violentia refrigerantiũ, ab eorũ quæ calefaciunt vi mitigetur.* Et *talium quidem medicamentorum vsus, eorum qui aduersus symptoma pugnant, est proprius, potissimùm vbi ex frigida causa dolor est excitatus, obsunt enim talia plurimùm toti affectui, ac curationi contumacem eum reddunt.*

CAPVT II.

At sanguinis missio, quæ scilicet vires non deijcit, symptoma spectãtis medici opus non est, sed eius qui totũ affectum adimere studet. Ad eundem modũ & balneum, & purgatio, & fomenta calida, & vini potio. Quorũ omniũ Hippocrates in Aphorismis, vbi de oculis dolentibus loquitur, his verbis meminit: Oculorum dolores meri potio, lauatio, fomentum calidum, † vel purgatio soluit. Hæc nãque omnia dum affectus sanant,

† ἢ φλεβοτομίη, i. vel venæ sectio additur in antiq. codic. & in impress. vide Aphor. 36. lib. 6.

nant, vnà etiam cum ipsis dolores sedant. Eodem *modo nutrimẽtum (vt in superioribus est dictũ) vbi in sicco & squalente † corpore, stomacho laborante exhibetur, dum affectũ ipsum sanat, etiã syncope prehendi prohibet. At non ea quæ ex redundantia frigidorũ † incidit, siue resolutio, siue stomachi syncope est, alimentum ceu medicamen desyderat, quanquam etiam in eiusmodi affectibus non solùm nutrimentum, sed etiam vini aliquid nõ rarò ægrotanti dare cogimur: nõ vtique quò affectum curemus, sed quò periculũ in præsens depellamus. Quippe vacuatio potius, quam adiectio, est hoc genere laborantium curatio. Licetq; quotidie videre sic ægrotantium plurimos medicorum ignorantia perditos. De quibus agere nunc mihi tempestiuum videtur.*

† In antiquis est νοσήματι, i. morbo.

† χυμῶν, i. humorũ, additur in antiq.

CAPVT III.

ERGO *febricitare incipiunt nonnulli, vbi maximam crudorum succorum copiã vnà cum oris ventriculi (quod sanè stomachũ vocãt) offensione, vel ex cruditatibus, vel alia quapiam occasione congesserunt. His & præcordia inflata, & totũ corpus ampliore mole quàm pro naturæ modo cernitur, tum color alijs quidẽ ad albidius quàm pro naturali habitu, & † intercute aqua laborantium magis simile est mutatus. Nonnullis etiam ad nigrius, aut liuidius: quos quidem medici plumbei coloris appellãt, omnibus pulsus minores sunt quàm pro caloris ratione, præterea ob-*

† pro eo Græcè tantum est, ὑδαλεώτερον, id est aquosius.

scu

ſcuri omninoq́; inæquales, ſæpe ea inæqualita-
te, quam σύστηματικὴν Græci vocant, ſemper ver-
ea quæ in vno eſt ictu. Nulli taliũ ſanguis mitt-
ſine maximo diſpendio ſolet: cùm tamen vacua-
tionem deſyderẽt, verùm nec ſanguinis miſsionẽ
nec purgationẽ ſuſtinẽt: vtpote quos ſine his ſyn-
cope ſubitò adoritur. Quænã igitur eſt ratio tali-
bus medẽdi, qui cùm vacuari poſtulẽt, vacuãti-
præſidia nõ ferunt? Sanè nullã aliam his idoneã
vacuationẽ inueni, præter eam quæ ex friction-
paratur. Incipere verò in principio ſtatim morb-
oportet, ac primùm à cruribus, ſupernè deorſum
idq́; linteis non admodum mollibus, ſed aſpredini-
mediocre quid habẽtibus. Debet enim radi ab hi-
cutis, cũ ſimul & calefieri per eã & digeri ægro-
tus poſtulet. Dehinc† tota brachia, ab humeri-
vſq́;, atq́; supernè deorſum ſimili modo ſunt fric-
da. Vbi verò artus omnes abundè calere videbun-
tur, & metus fuerit, ne quis ex multitudine† fri-
ctionis contuſa iam carne, laſsitudinis ſenſus ipſi-
ſuperueniat, oleo relaxante vtêris, quod genus eſt
ſabinũ, ab adſtringẽte verò abſtinebis: cuiuſmodi
Hiſpanũ eſt, Hiſtricumq́;, & quod vnà cũ† ger-
minibus, vel ex oliua adhuc immatura cõficitur.
Hyems verò ſi fuerit, nihilo deterius ſit ſi ad di-
gerẽtium aliquid trãſieris: cuiuſmodi ſicyonium
eſt, aut quod cũ chamæmelo cõponitur, aut quod
apud Aegyptios eſt in precio. Quòd ſi horum copia
non ſit, oportebit accepto relaxantiũ oleorum ali-

quo

† ὅλαι αἱ χεῖρες i. manus totæ.
† τρίψεως eſt legendum non θλίψεως vt eſt in impreſſ.
† Libro ſuperiore vertit frõdes.

quo,& in quo nulla ſit adſtrictio,potiſsimumq́;
quod eſt antiquius immittere ipſi anethi quod
videbitur ſatis. Mox (vt ipſi ſolemus) vbi in vaſe
duplici tantiſper calfeceris,dum mediocriter qualitatẽ herbæ imbiberit,vngere hoc artus & fricare tũc quoque quamplurimũ debebis,poſtea oleũ,
quoniã tædiũ afferat, detergere, atque ad ſpinã
dorſi tranſire,hancq́; totã pariter fricare, primũ
ſicca frictione,pòſt oleo. Ab hac rurſus ad crura te
conferes,& ab his ad brachia,exin denuò ad ſpinam:ita totũ agens diem in domo puræ lucis,nec
madẽte. Esto eius domus & calor media tẽperie.
ſanè mulſa in qua coctum hyſſopum fuit,his eſt
aptiſsima. Seruandũq́; ne vel cibũ,vel ſorbitionẽ,
vel aquam exhibeas,vel omnino liberaliter bibere ſinas,niſi mulſa tribus primis diebus dũtaxat
vti:ipſe quas dixi partes ordine fricans,eoq́; ſolum tempore intermittens, quo ſomnus hominẽ
occupauerit. Ad quem etiam alliciendum,& frictio vberior facit,itaque vel hoc nomine vtile
præſidium fuerit,nedum quod inaniat. At verò
nec vberior ſomnus his eſt ſalutaris:cùm nec crudos ſuccos digeri ſinat,& viſcera grauiora reddat. Sed ſi quis alius affectus eſt qui ſomnum,&
vigilias modicas deſyderet,hic profectò in his eſt.
Quippe ſomnus cõcoquit. Vigiliæ digerunt. Quorum vtroque eſt opus ijs qui ex multitudine crudorum ſuccorũ ægrotãt. Ergo inuicẽ mediocriter
adhibiti,iuuare ſe mutuò vtiliter poterũt, atque

ſi pul

si pulsus his paruus admodum infirmusq́; sit, aut
etiam supra hæc vehementer inæqualis, scire licet
extremum periculum esse, facienda tamen nobis
quæ retuli sunt, nec aliud quicquam moliẽdum.
Sin pulsus robore mediocri sit ac magnitudine,
præterea minimè intercisus, & æqualis, cõsydera
quæ ad aluum spectant, ac si sua sponte commodè
non deijciat, audacter per inferius aliquid infun
des. Accidit nanque post aquam mulsam, vt quæ
in primis venis, quæ scilicet circa iecur & mesen-
terium sunt, colligi superuacua solent, hac cõmo-
dè deijciantur. Quòd si maior iusto superfluorum
impetus ad aluum citetur, principio quidem per-
coquere mulsam amplius oportebit. Ea nanq; si-
cut minus aluum subducit, ita magis nutrit. Cõ-
trà, cruda vt minus nutrit, sic magis subducit.
Post hæc, si superuacua largius descendant, ne sic
quidem sistenda, sed exhibẽdus pro aqua mulsa
ptissanæ cremor est. Si verò fluere pergant, alicæ
sorbitione nutries pulsuum interim ratione obser
uata. Aliquando enim subitò ad imbecillitatem,
vel inæqualitatẽ, vel paruitatem mutãtur. Quo
tempore panem ex vino diluto exhibere cõueniet:
vtique si nec ventriculi, nec iecur phlegmone la-
boret: quando si hæc infestentur iam corpore cru-
dis succis referto, planè desperata salus ægro est,
pulsibus sic mutatis. Ergo in eiusmodi ægri casu
teipsum à culpa immunem præstabis, si moriturũ
prædixeris, ac nullo generosiore medicamẽto vsus
fue

fueris. Quibus verò spes est salutis (est autē omnibus, qui ita citra phlegmonē ægrotant) maximū medico, qui vtiq; ipsos in principio susceperit, videtur mihi dedecus esse si in syncopen inciderint, quanquā per inscitiā medicorū quotidie id fieri cernitur. Verùm non est quod hos spectemus, aut cū his nosmet conferamus, sed cum eo qui cùm re vera peritus in arte sit, fœdū putet ægrū animo extemplo linqui, ipso nec symptoma prædicente, nec ad id præparato, aut idē prohibente. Sanè dictū à me etiā in superioribus est, qui cataplasmatis & perfusionibus aßiduè præcordia vexant, ipsos in eiusmodi affectibus phlegmonas accersere. Minimè igitur est his vtēdū, priusquā superuacua magna ex parte partim vacuata sint, partim cōcocta, tū verò etiā his vtaris licet: non tamen dūtaxat relaxās, sed ex absynthio mediocriter perfundēs: si tamē febris nō planè sit magna. Si verò medicāti tibi tres primos dies, vt dictum est, nihil occurrat incōmodū, ijsdē ipsis vteris vsq; ad septimū: aqua dūtaxat mulsa, in qua incoctū hyssopum sit, contentus. Siquidem longißimam, qui ita sunt affecti, cibi abstinētiā ferunt: corpore scilicet ex crudis ipsis quos continet succis, concoquendis alto. Quòd si nō modò crudi succi sint, sed etiā eò corruptionis peruenerint, vt concoqui ad perfectionem non queant: qui sic ægrotant, eorum desperata est salus. Sed qui, si nullus præsertim committatur error, seruari possunt, ij aqua

solùm mulsa ad septimū vsq; sunt nutriendi: aut sicubi id res exigat, vel aluo fluēte, vel ægro mulsam fastidiēte, ad ptissanæ cremorē est transeundum. Sin hūc quoq; auersetur, alica ad eundē quo ptissana modū ei præparabitur. Neq; enim ijs qui ita sunt affecti, acetū incōmodū est: imò sicubi crudos affatim succos esse animaduerteris, oxymeli pro mulsa exhibere aßiduè debebis. Quòd si huius aßiduus vsus tædio esse cœperit, transire inuicem ad mulsam & ptissanam conueniet: dein rursus ad oxymeli reuerti. Maximè verò quibus tū paruus, tū tardus ac rarus pulsus est, ijs frigidos subesse succos putādū. Iisdē protinus & color vitiatus in toto corpore manifestè cernitur: qualis nimirum prius est traditus. Sed fieri fortasse quod dictū est, nō posse cuipiā videatur, cùm nulli febricitātiū aut tardior, aut rarior pulsus fiat. Cæterùm, duplici ratione verum esse quod dictū est, comperietur. Vna quòd euidenter in acceßionibus appareat & tardiores & rariores, quàm pro naturali ipsorum habitu pulsus fieri. Altera quòd reliquis præter acceßionē temporibus horū arteriæ, tum rarius, tū tardius, quàm aliorū quorum vis qualitercūq; febricitantiū, pulsant. Ergo si æstas sit, & æger frigidæ potioni assuetus, frigidū huic oxymeli dabis. Sin hyēs sit, omnibus calidum, tum ijs qui calidæ, tum ijs qui frigidæ insueuerunt, offeres: æquè vt si immodicus æstatis tēpore æstus sit, etiam qui calidæ adsueti sunt,

fri

frigidũ: vtiq; si nullum sit ijs viscus ad iniuriam opportunum. Sanè propositis aduersißima sunt, tum balneum, tum aër ambiens, quoties vel nimiũ calidus est, vel frigidus, Itaq; vt lauandi hi nõ sunt, sic & reclinãdi in domo sunt æstate quidem, quæ frigeat: hyeme, quæ caleat. Lædũtur nãque non parum ab vtroq; excessu: videlicet in balneo æstate, & omni caloris incremento crudis humoribus liquatis, ac per omnes corporis partes fluentibus: ita vt metuendum sit, ne ad pulmones & cor ferantur: aliquando etiam ne ad cerebrũ subeant: cùm longè præstet, vt circa iecur & primas venas adhuc ipsis subsistãt. In domo verò immodicè frigida, & hyeme, & denique ambiente frigido, succi qui crudi sunt & inepti ad cõcoquẽdum manent, & iocinoris obstructiones, si† leues sunt, augẽt si nullæ sunt, eas craßitudine sua hærentes impactiq; creant. atque hæc quidem agẽda sunt, vbi à primo die ipse curationem susceperis. Si autem ad eos quos syncope iam premit, sis accitus, si ea quæretuli loca phlegmone vacent, panem exhibebis non multum huncq; ex vino aliquo quod celerem in corpus digestionem adiuuet: statimq; ad frictiones venies: quas etiam pro tradito iam modo administrabis. Ac si quidem æstas sit, & regio naturaliter calens & æstuans, aut status cæli vehementer calidus, cum frigida vinum dabis: si nihil eiusmodi sit, cum calida. Quæ tamen secundo & tertio dabitur potio

† Male legitur in impress. μακραὶ, pro μικραὶ.

omnino calidam exhibendam curabis. Quippe ad vniuersam eam curationem, cuius gratia frictiones adhibuimus, calidum præstat: vtpote crudorũ succorum concoctionem adiuuans. At quibus ex flaua bili quæ os ventriculi infestet, syncope incidit, ijs frigida exhibenda potio est.

CAPVT IIII.

VINVM tamen quod & calidum natura sit, & deductionem in corpus promoueat, omnibus quos syncope malè habet, offerre conueniet: distribui nãq; per corpus nutrimentũ quod sumptũ est, non in vẽtre manere volumus. Constat autẽ ex vinis ea deligenda esse, quæ & flauo sint colore, & substantia tenui, & ætate vetera: talia nimirum & boni odoris continuò fuerint. Quinetiã ipse si paululum vbi mista sint, gustes: senties calorem per totũ corpus trãsmitti. Cæterùm amara præ vetustate, vina ne sunto: præsertim quæ ijs exhibebis, quorũ stomachus flauabili vrgetur. Talia nanque simul laudabilem ac nutrientẽ vini succũ iam amiserũt: simul iniucunda cùm sint, hoc ipso stomachum offendũt. Cõmodissima igitur his vina sunt, quæ cum naturaliter austera sint, sensilem iam adstringẽdi vim propter vetustatem non amplius exhibent: calorẽ tamen admodum euidentẽ habent: omnia enim quæ requirimus in ijs quorum stomachus amara bili vexatur, efficient: cùm & iucundè sumãtur, & tum cõcoctionem, tum digestionem

in corpus promoueant: & succi vitium mitigẽt, & corporis habitum excalfaciañt: & stomachũ ipsum firment. Huiusce *generis vinorum optima sunt Surrentinum, Signinum, [Sabinum,] Tiburninum, Marsum: omnia quidem* Italica, & *adstringentia: non tamen pari modo omnia.* Nã *Surrentinum cùm mediocriter adstringat, tum calidius cæteris, tum iucundius est.* Ab *hoc nobile Tiburninum.* Est *enim & aliud quoddam† imbecillum* Tiburninum: *quod etiam sicut* Sabinũ, *leuiter potest adstringere.* Signinum *verò austerius est: sicut etiam* Signino *multo magis* Marsum. Hæc *omnia vina stomacho qui amara vexatur bili, salubria sunt.* Ideoq; *illis vtendũ quoties is vel ex ardenti febri offensus syncopen attulerit vel aliàs multa in eum bilis fluxerit, vel multam imbiberit.* Quibus *tamen ex crudis humoribus syncopes periculum imminet, sane phalernum tanto iam memoratis præstat quãto tum melioris est succi, tum etiã calidius: vtpote quod & velocius illis per corpus digeretur, & crudis succis concoquendis auxilio erit.* Quæ *cum dictorum singula aliud magis aliud minus faciant, omnia tamen phalerna magis stomachum roborant.* At *quoniam ipsorum phalernorum aliud dulce ad modum est, (quod† phaustianũ vocant) aliud si cum hoc conferas, austerum: si cum signino & marso, dulce: deligendum ad talia secundũ est.* Si *verò cubans per sanitatem dulcibas vinis*

† In impress. deest ἄτονον.

†In antiq. legitur phaustinianum.

insueuit, huic nihil prohibet dulcius phalernũ exhibere. Verùm in Asia, & Græcia, & nationibus quæ his sunt vicina, vbi copia iam dictorũ vinorũ aliquando nõ est, ex ijs quæ illæ regiones suppeditant, aptißima ad digestionem in corpus sunt Ariusium & Lesbium. Hoc quidẽ, veluti ex ipso nomine patet, in Lesbo natũ, Ariusium locis quibusdam in Chio prouenit. Cùm verò tria sint in Lesbo oppida, minus certè tum odorũ tum dulce in Mitylene gignitur, magis et odoratũ & dulce in Eresso, dein in Methymna. Porrò sumenda ex his sunt, quibus marina aqua admista nõ est: ratis, maximum futurũ incõmodum ex ijs quibus est admista. Alioqui nec assolent in Lesbo nobilibus vinis, de quibus nũc agitur, marinam aquã immittere: veluti nec Ariusio in Chio. Prouenit & in Hellesponti Mysia, vinum surrentino non absimile. Mysinũ per eminẽtiã vocãt. Hæc omnia vina flaua† & odora sunt, & † substantia quæ inter aquosa crassaq; sit media. Aquosæ porrò substantiæ sunt adrianum, & sabinum, & albanũ, & gaurianũ, & thuscum, & neapolitanũ amineum: quod scilicet in locis Neapoli vicinis gignitur: vnde etiã ita id nominãt. In Asia verò & tibecinũ, & titacazenũ, & tertiũ ab ijs arsyinũ. Cõtrà verò crassa† veluti sapa sunt, & scybellites, & thereum, et albates. In Asia verò ægeates, & perperinũ. Ergo quibus ex abũdãtia crudorũ humorũ syncope incidit, ijs crassa vina ceu noxia, aquo

† Addendũ καὶ θερμοί, i. & calida.
† συστάσει.
† In Græco est καθάπερ τὸ σίραιον, ὅπερ ἡμῖν ὀνομάζουσιν ἕψημα i. veluti siræum (id est sapa) quod nostrates hepsema appellant. vide in 7. de compositio. medic. secundum loca cap. 1. & hic infra ca. 8.

aquoſa ceu parũ efficacia, ſunt fugiẽda. Deligẽdæ verò eorum ſunt media, quæq;, vt prædictum eſt, flaua ſint & calida. Neq; enim inuenias ex albo vinorum genere calidum vllum: quando etiã auſtera, & mediocriter alba, cùm inueterauerint, fuluiora quodammodo reddantur. Quòd ſi aliter nominare fuluũ colorem velis, licet voces igneum pallens. Quotquot autẽ in ipſis calidiſsima ſunt, omnia certè flaua ſunt: cuiuſmodi in Italia eſt cæcubum. Quod etiã vnum quoddã genus eiuſmodi vinorum ab initio, ſicut aliqui putant, nõ eſt, verùm ex vetuſtate eò peruenit, vt igneum colorem contrahat: vnde ipſum quoque nomen eſt ſortitũ. Non tamen eò omnia perueniũt: cùm prius craſſentur, quàm in perlucido flauorem accipiãt. Reliquorũ vini generũ, auſtera quæ mediocriter alba craſſaq; ſunt, certè nullũ ad digeſtionẽ in corpus eſt idoneũ. Si tamẽ abũdè inueterauerint, nec aliorum copia ſit, vti illis licebit. Sunt verò eiuſmodi omnia cum inueterauerint, ſtomacho vtilia. Quò verò habeas horum quoque exemplum, tum eius quod ex Nicomedia affertur, memineris velim, quod omnibus hominibus eſt notum: tũ ſiculi aminei, quod in magnis reponitur fictilibus. Quod enim in paruis ſeruatur lagunculis, maximè huic eſt cõtrariũ: cùm & malũ ſtomacho ſit, & capitis dolorem excitet. Ac ſemper quidẽ eſt id agẽdũ, vt optimum eligas. Si id non eſt, quod illi pro iam comprehenſis notis eſt quamſimillimum.

Aptiſſima nãque ad deductionem in corpus ſunt Ariuſium, et Lesbium. Sed ſi ea deſint, ſimusq; in Aſia, aut Aphrodiſienſe petemus, aut auſterum Tmoliten, aut aliquod his ſimilium, quod & colore ſit fuluum, & illico cùm bibitur, manifeſtè excalfaciat. Cõſyderandum verò ante omnia eſt, qualiſnam ægrotantis natura ſit. Nam ſi imbecillum illi caput eſt, & quod facilè calentibus vinis impleatur: quæ minus calceant, potius ſunt offerẽda. Sin firmo admodum capite eſt, & talibus vinis delectatur, aut etiam citra noxã ea ferre eſt ſolitus, haud timidè his vtetur. Porrò vina quæ odora fuluaq́; ſunt, quantum ex ipſorum eſt natura, omnia caput grauant. Eoq́; tum phalernũ, tum Tmolites, tum Lesbiũ infirmo capiti noxia ſunt. Qualis autẽ in phalernis tradita nobis differentia eſt, talis profectò & in Tmolitis habetur. Alterum enim admodum eſt dulce, alterum auſterum, ſi cum illo conferatur. Calida tamen admodum ambo ſunt, eoq́; caput grauantia. Auſtera vina ventriculum roborant, caputq́; inter omnia vina minimè tentant. Cæterùm, digeſtionem in corpus non promouent, quo magis fugienda tibi in ſyncope prehenſis ſunt, non ſecus quàm aqua. Habile verò ad facilẽ in corpus deductionem, & Hippodamantium cùm inueterauit eſt, ipſum quoq; ex ea ſpecie cuius tũ dulce phalernũ eſt, tũ verò Tmolites. Ineſt huic & adſtrictio manifeſta, quæ tamen in neutro illorum eſt, itaque

etiam

etiam salubrius stomacho est. In penuria verò vini quod accommodum vtrique syncope sit, ei inquam quæ ex multitudine crudi succi oritur, & ei quæ ex bili incidit, coactus prorsus vino vti, fugere (vt prædiximus) oportebit omnia tũ austera, tum noua, itemq; crassa: deligere verò aquosa, magisq; si sint antiqua. Talia nanque tametsi non valenter excalfaciunt, tamen facilè in omne corpus deducuntur. Proinde cùm celeritas digestionis in corpus sit his cum fuluis communis, differentia rursus in his erit, quòd concoctioni quæ vel in ventriculo, vel venis agitur, fulua magis conducunt, propterea quòd magis excalfaciunt. Præterea † mistibilia sunt, & nutrientia: eoq; ad succi bonitatem opportuna vtiliáve. Quorum omnium nihil in aquosis vinis est. Minimum enim ex horum substantia in sanguinis mutatur speciem. Sed cùm fulua caput feriant: quæ aquosiora sunt, nusquam id contristant. Vrinas autem præter cætera omnia vina mouent. A quibus secundum locum obtinent, quæcunque fuluorum maximè sunt tenuia: quæ etiam ad syncopas potissimùm sunt deligenda. Tardius his deducuntur in corpus, quæ fulua sunt, & crassa, quanquam ea quoque austeris omnibus magis sunt penetrabilia. At verò nutriunt hæc magis, quàm tenuia: ac vitiosos succos omnium vinorum celerrimè bono sanguine generando corrigunt. Ergo institutum sermonem denuò repetamus.

† In impr. legitur ἐπικεράσικοὶ, in ant. autem ἐπικρατικοὶ, i. præpotentia.

CAPVT V.

QVOD syncope præceps viriũ lapsus sit, id ab alijs ante me dictum est. Sed cùm essentia virium quibus regitur corpus, tũ in spiritu, tum in solidorũ corporũ tẽperamẽto consistat, hæc nobis & vbi integra sunt, seruari: & vbi corrupta sunt, ad integrũ reuocari omnino debent. Ac quẽadmodum tueri ea per sanitatẽ conueniat, in opere de tuenda sanitate est præceptum. Quẽadmodum verò & in morbis, traditũ 1 iam aliquatenus, & in præcedẽtibus commentarijs est. Non tamen adhuc res tota ad talem qualem exigit contemplationem est perducta: nec talem methodum habuit qualem priora. Quod igitur deest, id nũc adijciamus. Spiritus substantia vnà cũ solidis corporibus sic nobis custodienda in morbis sunt, vt tum qualitate: tum quantitate: quoad fieri licet: naturaliter se habeãt. Ac si quidem sic prospici his posset, vt nec substãtiæ eorum quicquam aut vacuaretur: aut prorsus immuta 2 retur, id esset antiquißimum. Sed quoniam in cõmentarijs de sanitate tuenda ostendimus fieri nõ posse, vt id generabili corpori vnquam cõtingat, id agendum est, vt quæ substantiæ potio defluit, hanc apponendo sarciamus, quod alterascit, in debitam temperiem per contrariam alterationẽ vindicemus. Si igitur tum vacuatio, tum alteratio sensim paulatimq; fiãt, etiã correctio vtriusq; sensim administrabitur. Quod munus ad artem

sa

sanitatis tuendæ spectare est monstratū. Sin confertim & semel ac magna aliquando vacuatio, vel etiam adiectio incidat: & morbus ita efficiatur, & medendi methodum ad eorum sanationē requiremus. Veluti enim mutationem in nō naturalem habitum, quæ sensim paulatimq; irrepit corrigere, sanitatis tuendæ artis sunt partes: ita eam quæ multa simul irruit sarcire, ad medendi peritiam spectat. Ergo animalis spiritus cerebrū veluti fontem esse, clarè ostendimus, qui partim ex inspirando, partim ex eo quod reticularis plexus suppeditat, irrigatur atque alitur. Vitalis spiritus non æquè euidens demonstratio erat. Sed tamen in corde eum & arterijs contineri existimare, alienum à ratione non est: eundemq; nutritum maximè quidem ex inspirando: sed tamen & ex sanguine. Quòd si naturalis quoq; aliquis spiritus est, vtique is quoq; in iocinore & venis continebitur. Sanè dictum fusißimè de virium essentia est in libris, quos de Hippocratis & Platonis placitis scripsimus. Solidorum verò corporū substantia certa esse quantitate proculdubio desyderat. Eoq; nutrimenta mortale genus tuetur. Sed nihilo secius & elementa ex quibus componitur, mediocri esse tēperie requirit, dictūq; subinde est quemadmodum temperies ea sit tuenda. Cæterùm, virium lapsus, de quo nunc agere institui, qui quidem solidorum corporum substantiæ † digerendæ succedit, in longißimis morbis

† διαφορουμένη, id est resolutæ.

sub

ſubinde incidit: animante ex frequenti atrophia, id eſt nutriendi defectu, extenuato. Præterea in ijs febribus acutis quæ corpus liquãt. Qui ex ſubſtantiæ temperie mutata prouenit, cùm vel immodicè ipſa fuerint calefacta, vel frigefacta, vel madefacta, vel ſiccata, aut horũ aliquibus copulatis affecta. Alteratio verò in ſpiritu, tum ex vitioſis prouenit ſuccis, tum ex ambiẽtis aëris malitia: qui aliàs alia de cauſa in hanc eſt mutatus, præterea venenatis facultatibus, aut animaliũ quæ virus eiectant, venenis. Verùm hæc à præſenti inſtituto ſeponãtur. Ipſius verò eſſentiæ ſpiritus corruptio, & quæ futura timetur, & quæ iã adeſt, quæ tum ex affectu animi incidit, tũ ingẽti dolore, tum pluribus motibus, cuius generis & vigiliæ ſunt, tum ex immodica eius tenuitate, et continentiũ eum corporum raritudine, tum verò ante hæc omnia ex ipſo reſpiratu prohibito, & nutrimenti defectu, diligentius corrigi profectò poſtulat. Sunt porrò affectus animi, timor ſubitus, & vehemẽs, (quẽ ἔκπληξιν Græci vocant,) præterea quæ contraria huic timori eſt voluptas maxima, Græci περιχάρειαν vocant, quaſi exceſſum gaudij dixeris. Scimus enim amborũ occaſione periiſſe quoſdã. Iam reliqui quoq; magni timores omnes, & cũ his maximæ voluptates, etſi nõ iugulãt, ac certè facilè reſolubilẽ infirmumq; ſpiritũ reddũt. Triſtitia verò, et anxietas, et ira, & cura, eo genere ſunt noxiæ, quo frequẽtes vigiliæ,

liæ, quoniã vires resoluãt. Ac in ijs quidẽ omnibus ipsa per seipsam mouetur anima,† in corporalibus autẽ actionibus ipsa corpus mouet. Resoluitur aũt eius robur vtroq; motuũ suorũ genere, si modũ excedant. De laboribus verò qui attinet dicere, quo pacto & vehemẽtius aucti quosdam iugularint, & omnes certè læserint, tametsi non sustulerũt? In omnibus eiusmodi casibus manifestè videntur ægrotãtes, tũ animo linqui, tum viribus resolutis esse: nõnulli verò (vt dictũ est) etiã mori: scilicet aliàs spiritu ipso deperdito, aliàs alterato: aliquando ex parte digesto: non raro hæc vtraq; perpesso. Tractatum autẽ fusius de his est cùm in alijs libris, tũ verò in ijs quæ de Hippocratis & Platonis dogmatis prodidimus. Ad rẽ verò propositã, modum quo singula lædere sunt nata, disquirere necesse nõ est: imò quod lædũt, ab ipsa euidentia accipere, ac eo ad vires tuendas in morbis salubriter vti. Pari modo & si spirituũ qui nostrum corpus regunt, substãtia aliquãdo plus iusto extenuetur, vtroq; profectò modo imbecilla fuerit, & tanquã temperie alterata, & tanquã dißipabilis, vel exhalabilis, vel quocunque modo libet appellasse, reddita. Eadẽ nimirũ ratione & si totum corpus transmutatũ in immodicã raritudinem sit, facilè spirituũ substantia digeretur: quòd & ipsa tenium partiũ sit, & corpus eam non cõtineat. Ergo nec rare faciendum immodicè ægrotantis corpus est, si spiritum retineri in ipso studes

† In antiq. legitur κατὰ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας i. in animalibus actionibus. in impress. verò κατὰ τὰς πρακτικάς.

ſtudes: ſed nec quæ in eo ſunt, per comeſta & bibita valẽter extenuanda. Iam verò quod ipſorũ quoq; ciborũ ac potionum non leuis habenda ſit cura ad robur virium tuendũ, vt videlicet tum quãtitate modici, tũ qualitate exacti exquiſitiq; ſint, id neminem latere arbitror: ſicut illud profectò cuiq; perſpicuum, quòd etiam ſubſtantiæ quã inſpiramus, habẽda ſit cura, vti ſcilicet tũ optima tẽperie ſit, tũ ab omni inquinamento puriſsima, nec aliquid ex metallis, aut caminis, aut barathris ſibi admiſceat, aut aliquid ex putredine leguminum, vel olerum, vel animalium, vel cuiuſcunq; rei contrahat, aut halitus ex ſtagnis, vel paludibus, vel fluuio recipiat. His itaq; omnibus proſpiciat oportet, qui vires illæſas tueri volet. Ad hæc etiã ipſorum corporum ſolidorũ, in quibus vtiq; vel maximè conſiſtere virium ſubſtãtia videtur, non parua habenda prouidentia eſt, vt ſcilicet ſano temperamento ſint, atq; hoc quidem omnium partiũ cõmune commodum eſt. Ad robur autem virtutis conſeruandum, & ad ſyncopalẽ acceſsionẽ quo minus de repente incidat cauendã, ſingulare præſidium eſt tẽperamẽti cuſtodia: ante omnia quidẽ trium principiorum: mox verò reliquarũ partiũ quæcunque in conſortium affectus, principia ſecũ ex facili trahũt: cuiuſmodi eſt ventriculi os, quod propter exquiſitũ ſenſum tũ alia ſymptomata non pauca, tũ verò ſyncopas accerſit. Porrò memoratus iam crudorum ha

humorũ affectus, si & copia sua hi vires premãt, & propter tum multitudinẽ tum craßitudinem exiguos animalis meatus obstruant, iam multis nominibus exitialis est, ac syncope opportunos reddit, nempe & quòd animal sub eo nõ nutriatur, & suffocetur, & quòd mediocritas tẽperamenti eius non solùm arteretur, sed etiam corrũpatur. Quippe crudi succi nutrire priusquã sint concocti, nequeunt. Idemq; cùm multi sunt, grauant. Si verò spiramẽta quibus perspiratio agitur, obstruant calorẽ extingunt. Quòd si nec obstruãt, nec onerent, syncopen ij certè nõ inferunt, sed animi deliquia, quas λειποψυχίας Græci vocant. Siquidẽ resoluuntur eiusmodi ægrotãtes, nisi frequẽtius nutriantur. Porrò exhiberi his oportebit, nõ copiosè semel, nec quæ crassa frigidáve potestate nutrimẽta sint, sed sicut dictũ prius est, quæ ex genere extenuantiũ calfacientiumq; sint. Ad eundẽ modũ & medicamẽta, quæcunq; saltem medicamẽta sumere febricitãs homo potest, extenuantia calfacientiaq; sunt ipsis offerenda. His & aquosum vinũ idoneũ ab initio statim est, si tamẽ vehemẽter nõ febricitent: quod temerè in hoc affectu fieri non assolet, magis etiam si qui laborant, senes sint, præbendum ijs† post quanque cibationem vinum est, magisq; etiam si interposita quietis spatia mediocria sint. Sanè qui ex eiusmodi succis laborant, hos quotidie acceßiones exercent, præcipueq; ad vesperam, & noctu, non manè,

† ἐφ᾽ ἑκάστῃ τροφῇ, in vnaquaque cibatione.

manè, nec vsque ad meridiem. Atque de his quidem hactenus abundè.

CAPVT VI.

AGE modò transeamus ad eos qui contrario quidem huic laborant affectu, sed tamẽ syncope similiter opprimũtur, nisi quis sedulò sit attẽtus. Hi sunt qui prætenues succos habent sic vt ocyßimè exhalent. Itaq; etiam diuersa à iã dictis ratione sunt curandi. Illos nanq; paulatim & aßiduè vacuauimus, propterea quòd multã 1
simul vacuationem ferre nõ poterant. At qui sic se habent, hos paulatim & aßiduè nutriemus. Quòd si à principio hos viribus adhuc valentibus, curãdos susceperimus, nec paulatim eos cibabimus. Possunt nanq; ij vel quod liberius semel datũ est nutrimentũ superare. Tanquam autem eos quos ex crudi humoris multitudine syncope periclitantur, prorsus periclitari diximus, si vel iecur his vel ventriculũ phlegmone obsedit, itidẽ de quibus nunc agere instituimus, insanabiles 2
sunt existimãdi, si viribus iam languẽtibus aliquod eorũ viscus phlegmone infestetur, quando nec aßiduè hos nutrire fas est, sed tantũ in remissionibus, nec seruare eos si nõ nutriantur licet. In eiusmodi affectibus mortifera illa species in facie celeriter apparet, nasus acutus, oculi caui, & reliqua quæ deinceps sũt adscripta. Nã siue multùm excernãt, siue vigilent, siue tristẽtur, siue nõ citò nutriãtur, protinus eiusmodi faciẽ habẽt. Por-

rò ſi alicuius horũ, aut etiã pluriũ occaſione, tales eſſe videbũtur, minus eſſe malũ putabis quàm ſi abſq; ijs eſſent emaciati. Sin abſq; his tales appareãt, planè peſtiferũ iudicabis: atq; hoc amplius ſi à principio morbi eã habeant ſpeciẽ. Neq; enim dum cõcoquatur, ſufficient. Atq; ob id Hippocrates dixit, ſi quid eiuſmodi conſenſerit, minus ſubeſſe periculi putãdũ. In morbi nãq; principio (vt prædixi) etiã ſi cũ aliquo dictorũ in eo ſint ſtatu, haudquaquã id bonum eſt cæterùm minus id periculi minatur, quàm ſi cũ horũ nullo imò ex ſpiritu ipſo promptè digeſto. Non ſolùm autẽ extenuatis ad eũ modũ ſpiritu horum & ſanguine, digeſtio ſæpe incidere aſſueuit: ſed etiã expultrice vi per vniuerſam corporis molem †immoderatius concitata. Id quod incidere maximè ex imbecillitate retentricis ſolet. Sanè nutrire quicquid horũ inciderit, eſt neceſſe: ſicut etiam corporis ſumma denſare, nõ ſecus quàm priorũ rareſacere. Cùm enim maximè ij affectus inter ſe diſſidcãt, etiã præſidiorum ſpeciem diuerſiſsimã requirũt. Ergo frigidum ijs aërem adſtringentẽq; comparabimus: qui quemadmodum fiat, prius eſt dictũ. Vngẽdi præterea ſunt adſtrictorijs vnguẽtis. Tum cibi ijs dandi qui nõ admodum promptè diffluant, nõ aqua mulſa, nõ ptiſſanæ cremor: ſed panis, & ſorbitio ex alica, & †fructus auſteri, & qui nõ facilè corrũpãtur, tum ipſi per ſe, tum verò et cũ pane: etiã alica quæ in aqua ſit cocta.

† In antiq. legitur ἀῤῥωστίας, in impreſ. ἀμετρίαν.

† ὀπώραι.

† In antiquis non habetur.
† In antiquis non ἔνωμον, vt in impress. sed ἔνωμοι, i. crudum, legitur.
† ἐπὶ τοῖς σιτίοις.
† ἐπιδώσομεν, i. admetiemur.

Dabis verò [aliquãdo] ijs & oua præcipueq; eorũ vitellos. Albũ enim eorum ægrè cõcoquitur. Præterea gallinaceorũ, qui lacte sint alti, testiculos: itemq; suillũ cerebrũ: sed vel diligẽter assum (quãdo si †cructũ detur, summopere lædit) vel in albo iure legitimè elixũ, porro & anetho iniectis. Deniq; omnia ratione agendũ, vt & succorũ materiã crassiorẽ reddas, & cutim denses, & exhalationẽ inhibeas. Vinũ verò ijs aquosum necessariũ inter initia est, sumptũ †post cibũ. Quòd si ex sententia nobis omnia respõderint, etiã carnei ijs aliquid nutrimẽti †post alia dabimus, potissimum post quartũ diẽ: succis qui febrẽ excitauerũt, iam ad concoctionẽ veniẽtibus. Tali affectu laborãtis iuuenis in decimo libro meminimus, quẽ (vti dixi) quotidie nutriui, idq; ante accessionẽ potissimũ. tũ quẽadmodũ semel dedita opera non exhibito illi cibo, accessio cũ syncope inuaserit, memorauimus. Ergo in omnibus eiusmodi curationibus, si iã deprehẽsus syncope cubãs est, omnis solicitudo medẽtis ad symptoma vertitur. Sin nondũ ea premitur, vtriusq; curã habebit, & vt symptoma non incidat, & vt morbus paulatim discutiatur. Celerius autem hunc discuteremus, si nullus symptomatis subesset metus. Quippe qui multitudine crudi succi grauatur: hũc, si modò iustã semel vacuationem ferre posset, nec metus aliquis syncopes impenderet, semel arbitror vacuatum à morbo explicaremus. Eum verò cuius spiritus &

succi facilè exhalant, si ante accessionẽ cibare nõ cogeremur, longiorẽ illi morbũ certè non redderemus. Ac de ijs quidem hæc mihi dixisse sit satis.

CAPVT VII.

NVNC reliquas occasiones quibus syncopæ succedunt, deinceps referemus. Hæ sunt numero quatuor: dolor vehemens, vigiliæ, immodica ventris inanitio, ac † in ijs qui aliena loquuntur, aliquãdo motus, sed & quintã, si non displicet, addas: nempe principiorũ intemperiẽ, de qua in calce libri agemus: idcirco maximè quòd dupliciter prouenit, vel in nuda qualitate particulis alteratis, vel vitioso succo in has recepto. Deinceps igitur de omnibus quæ memorauimus, est agẽdũ, initio à doloribus sumpto. Ergo si causam ipsam, vnde dolor excitatur, adimere possis, ita vtiq; contra symptoma non pugnaueris, sed ægritudinem curaueris. Sed si qua occasione prohibitus, affectui summouendo intentum esse nõ licet, vehementiam doloris mitigabis. Verùm quoniam nec dolorum causas summouere, ne vehementiam eorum remittere fas est, nisi intellexeris cuius vitio is dolor in cubantis corpore excitetur, perpendendæ prius tum causæ dolorum sunt, tum verò signa quibus hæ dignosci queant. Nã cùm sensui plerunque parum pateant, hominem qui in tali speculatione sit exercitatus, nimirum postulant. Itaque cùm nobis in alijs operibus non pauca de dolorum generatione sint præcepta, ipsorumq;

† ἐπὶ τῶν παραπαιόντων.

omnium opportunum tempus iam venerit, necessum arbitror totam eorum rationem summatim percurrere. Quoniam igitur in animalis corpore omnibus consentientibus sectis, non omnes partes sensiles sunt, manifestũ est quæ prorsus sunt insensiles eas nõ dolituras. Igitur cũ sensilibus duntaxat dolor accidat, sequens est vt æstimemus eiusmodíne corpora perpetuò sint dolitura: an vno aliquo tẽpore, cùm videlicet ortus in his, crucians affectus sit. At si ipsa euidentia nos docet 1 multum esse tẽporis, quo nihil omnino doleamus, nõ obscurũ est certo aliquo tẽpore, quo scilicet excitatur in singulis quæ dolent, crucians affectus, necesse esse ea dolere. Ergo si inuentũ nobis fuerit quænam affectio ea sit, quæ in sensilibus corporibus orta facit vt animal doleat: vtique & quod quærimus, iam fuerit inuentũ. Hîc igitur ab ijs naturalibus notitijs quæ omnibus nobis sunt cõmunes, procedere methodo ad id quod considerãdum proponitur, cõueniet. Porrò naturalis notitia 2 nos docet vitiũ id corporis ex quo sit doliturũ, aut continuitatis diuisionẽ oportere esse, aut alterationem aliquam. Ita etiã nõ incommodè dictũ ijs est qui ex insectilibus, vel insensilibus, vel incõpactilibus elementis corpus componunt, affectum vnde dolor nascatur, prorsus † inueniri non posse. Quippe quæ tantũmodo tangunt, eorum nihil videtur dolorificum. At talia corpora tantũ se inuicem tangunt. Quòd si non cõtingant modò, sed etiam

† ἄπορον εἶναι.

etiam se inuicem in concursu †collidant, ad dolorem creandum nihilo plus conferunt, si quæ colliduntur, insensilia statuuntur: nisi etiã lapides cũ diuiduntur, dolore affici dicemus. Verũ de his latius tum alibi, tum in quinto de Asclepiadis placitis disseruimus. Nũc autẽ confessum hoc principium sumentes, necesse esse vt affectus qui dolorẽ excitet, vel diuisio sit, vel alteratio: illud etiam memoria repetamus, ne alterationẽ quidẽ ipsam sensim irrepentem, dolorem afferre animali posse: sed quæ dolore animal afficiet, eam mutationem tum confertim factam, tum verè violentam esse debere. Videntur enim corpora non solùm cùm in non naturalẽ habitum cõfertim aguntur, tristẽ mutationem sentire: sed etiã in ipso ad naturalẽ statum suum reditu (nisi eũ paulatim accipiant) cruciari. Scimus enim qui in vehementi frigore iter fecerunt, eos cũ sese non sensim, sed semel calfacere properarent, dolore circa vnguium radices adeò vehementi affectos, vt ferre non possent. Illud verò inquirere an ipsum quod vehementer excalfacit aut refrigerat, diuisionem aliquã continui efficiat, longiore fortasse disputatione eget. Et vtique demonstratum à nobis est in commentarijs de simplicium medicamentorum facultatibus. Verùm quid agendo, quæ vehementer vel excalfaciunt vel refrigerant, dolorẽ inferant, quærere, ad rẽ propositã minimè est necesse. Siue enim vt substantiæ sensibilium continuitatẽ diuiden-

† θράυοι. i. frãgant.

tia, siue vt eam semel & confertim alterantia, id ad eorum inuentionem quæ dolorem leuabunt, nihil refert, modò sciamus, quod violenter vel excalfacit vel refrigerat, id sententia corpora dolore afficere. Ergo si cœpisse ab euidentibus conueniet, euidenter autem videtur eorum quæ corporibus nostris propinquant, hæc sola esse dolorifica & quæ vehementer vel excalfaciant vel refrigerent, & quæ substantiæ continuitatem diuidant (hæc autem sunt quæ vel contundunt, vel 1
incidunt, vel distendunt) vtique curationis eorũ inuentionẽ quæremus via aliqua insistẽtes, quæ à quærendorũ natura sit accepta, quæ methodos appellatur. Rursus igitur suprà repetentes dicamus. Quoniam id quærimus, quemadmodum in morbis dolore affligamur, vbi nihil nobis extrinsecus triste appropinquat, necessum est aliquã talem causam in corpore quæramus, quæ scilicet vehementer excalfaciens vel refrigerãs, vel substãtiam sensilis alicuius corporis diuidẽs, nos excru- 20
ciet. Ac primùm illud speculabimur, cuiúsnã esse naturæ debeat, quod cõtinuitatẽ diuidet. Necesse igitur est vel ruptionem, vel contusionẽ, vel erosionem esse affectum eum qui diuisionem cõtinui faciat. At verò ruptio ex distensione quadã, contusio ex grauante, erosio ex mordente prouenit qualitate. Ergo cũ nihil extrinsecus sit quod vel distẽdat, vel grauet, vel erodat, sed ex seipso horũ aliquod corpus sentiat, neminem latêre potest distem

stentionẽ ab aliqua intrinsecus substantia, quæ multitudine sua corpus se cõtinens distendat, aut immodica siccitate prouenire contusionem, ex eo quòd aliquod corpus ab externo superceciderit, quod vel durum, vel magnum, vel graue, vel simul ambo fuit: erosionẽ verò, ex succo aliquo cui mordens natura insit. Igitur vbi vehemens dolor vrget scrutandũ nobis est, an succus plurimus, an spiritus cui nõ sit exitus, an grauis moles, an mordẽs humor, an siccus affectus subsit, Ad hæc, veluti inter initia est definitum, an aliquid quod valente excalfaciat vel refrigeret. Quorum ipsorum quoq; rursum causæ, vel in spiritu, vel in humoribus, vel in solidis ipsis sunt statuendæ. Quicquid enim eorum vehementer excalfactum refrigeratúmve: sit quãdo quod vicinum est tangit, graue illi molestumq; redditur. Igitur quemadmodum singula quæ comprehẽdimus agnosci poßint, tum verò quòd tum omniũ habeamus manifestas notas, quodq; si aliud quicquam, etiam causarũ & affectuum quæ sensum fugiunt agnitio, ex multa exercitatione, & curiosa omnium perpensione nobis tandem pareatur, alibi monstratum est. Nunc verò id consyderare propositum nobis non est, imò solam ipsam medendi methodũ persequi. Ex qua scienter perspecta, quantum auxilium compendiumq; medicis non ad præsidiorum modò curationumq; facultatẽ, sed etiam ad affectus aliquãdo agnitionem comparetur, sæpe vobis in ipsis

ægrotantibus manifestè ostendi:quorũ iam duos
treís ve qui haud pridẽ sunt sanati,referã. Vnus
enim vt scis, quadragenarius erat:qui cùm colo
laborare putaretur, nõ modò nihil est à fomentis
tum humidis tum siccis leuatus, sed nec cataplas-
matis nec clysteribus,quibus scilicet publicè vti
in eiusmodi affectibus solẽt: verũetiã à plurimis
eorũ exacerbatus. Nam à rutaceo oleo per sedem
infuso deterius habuit:itẽq; à castoreo : quinetiã
vbi mel coctũ cum pipere assumpsit,extremis do- 1
loribus est afflictus.Iam cùm cremorem cocti fœ-
nigræci vnà cum melle accepisset,vehementer est
irritatus.Ipse igitur vbi mordentes succos in tu-
nicis intestinorum immersos conieci,qui scilicet
secum vnà corrumperent, tum ea quæ per infe-
riora essent infusa, tum ea quæ per os sumebat,
exhibui homini nutrimentũ,quod nõ facilè cor-
rumperetur. Deinde cùm minus eum cruciatum
intellexi,vitiosos humores purgandos iudicaui.
Cùm verò aptißimũ ad eiusmodi vitiosos humo- 2
res esset medicamentũ quod ex aloë componitur,
† ἀθρόως. quodq; iam vulgo picran appellant,vtiq; † semel
hominẽ iustè purgare nõ sum ausus, quod dolo-
ribus & inedia duobus mẽsibus confectus esset.
Verùm ex quibusdã interuallis moderatè id fa-
ciens,quindecim circiter diebus hominẽ (vt scis)
prorsus sanaui:idq; nullo præterea adhibito præ-
sidio. Atq; hic quidẽ illo primùm tẽpore sic est ve-
xatus,nunquam prius intestini dolorẽ expertus.

At

At alius iuuenis huic quidem ætate propè par sed qui sæpe ante colico cruciatu fuerat affectus, accepto scammoniæ succo fuit purgatus. Cùm autem benè largiter fuisset vacuatus, primo quidem die vesperi in balneo lotus, mox ptissanæ cremorē sumen pòst piscem quoq; comedens, nocte ea quæ cæperat, euomuit. Secundo die itidem lauatus, comedit primùm lactucam, mox auium carnis aliquid in albo iure elixæ: ab hac alicā ex aqua sumpsit, vino austero iniecto. Vbi verò ab iis mediocriter se habere est visus, etiam tertio die nutritus similiter est. Reddidit tamen per aluum plura quàm pro ciborū portione: eaq; cū morsu. Deinde quarto die etiam magis dolere sibi ventrem sensit: & cùm se in balneo alicubi frigus accepisse imprudentem putasset, rutaceū sibi oleum per sedem infundens, non solùm vehementissimè est vexatus: sed etiam liquidam deiectionē copiosissimam excreuit: quod facilè declarauit aliquid à toto corpore ad loca vētris deferri. Post deinde per circuitus similis redibat cruciatus. Audiētes autē eius symptomata, intelleximus noxam ex scammonia in illis maximè intestinis procubuisse, quæ prius etiam fuerāt imbecilla: sic vt quasi fluxionis quidam exortus esset affectus. Ergo quemadmodum hunc quoque sanauerim, scis. Abiicere enim iussi præsidia colica: alicaq; calente, quæ cocta in aqua esset, nutriri, immissis ei mali punici granis. Cùm autem tota nocte citra dolorem dormiuisset, mi-

ratus profectò est remedij nouitatem: rogauitq́; quid esset bibendum. Dedimus itaq; bibendum dilutum rhois cremorem: quò videlicet siue aliqua esset in summo intestino facta † exulceratio, eam adstringeret, siue etiã ex consuetudine aliquid ex superioribus locis in partem afflictam cõflueret, id reprimeret, prandioq́; eodem vti iussimus: deinde ad vesperam cœnare pane puro madefacto in vino aliquo naturaliter quidẽ austero, sed veteri. Concessimus præterea vt austerũ quecunq; 1
vellet fructum sumeret, siue malum, siue pyrum, siue punicum. Simili ratione etiam tertio die cibatus, in quarto theriacẽ bibit, sanusq́; omnino est redditus, ac de cætero ad consueta reuersus, nullũ sensit incommodum. Simili genere & alteri cuidam in æstate affecto cùm sitibũdus admodum esset, supra alia quæ memoraui, etiam frigida potione vti permisi. Ergo ne requiras in omni affectu eiusmodi notas, quales in pleuritide vel dysenteria apparẽt. Quippe scientifica est morborũ id 20
genus agnitio, certis videlicet definitisq́; notis cõparata: cùm eorum qui proximè sunt dicti, coniecturalis agnitio sit: ac solis ijs inueniri potis, qui exactè cuiusque morbi propriam curationem norint. Quare quoniam de hac proposita nũc disputatio est, ipsam per se absoluamus. Nec affectuum agnitiones attingamus: maximè quæ ex coniecturalibus notis incipiẽtes, cùm eorum quæ prosunt obsuntq́;, cognitione sunt coniunctæ. Methodum

† διάθεσις ἑλκώδης, id est vlcerosa dispositio.

dum enim in ijs, atque etiam exercitationem, in morborum agnitionibus seorsum per se fecimus: quò scilicet arte qui instructus, in omni ægrotum locum qui affligitur, tum ipsius affectum, sicuti nos, inueniat.

CAPVT VIII.

ERGO *reuertamur ad affectus, qui dolores excitant. Si sanguinis abundantia sit, quod distēdat veluti profectò in phlegmone fieri solet, protinus vbi vires ægri valētes sunt sanguis mittēdus est. Sed si is vel sanguinis mißionē timeat, vel imbecillis viribus sit, tū reuellendus in diuersum sanguis est, tum per propinqua deriuandus. Dictumq; nobis prius est, quemadmodū hæc fieri conueniat. Quòd si his peractis dolor etiā perstat, patet profectò in ægrotante particula impactum esse quod cōtristat. Patet verò nō minus & quòd curatio ipsa per digerentia medicamenta sit molienda. Pari ratione & qui ex flatuoso spiritu dolores fiūt, curabimus, sed simul in his potius tum extenuantibus cibis, tum potione, tum per sedem iniectionibus, tum cataplasmatis, tum humidis siccisq; fomentis auxiliantes. Sin moles aliqua grauando contundendóve dolorem excitet, moli ipsi est medendum. Sin mordens humor est qui affligit, aduersißima huic sunt quæ extenuant & calfaciūt. Postulat nanque huius generis affectus, si modò curādus est, vt ea quæ cōtristant, vacuentur, si id omnino fieri nequeat, vt per epi-*

cra

craſin ſanetur, ſin id quoque fieri non poßit, vt quæ torporẽ inferant, medicamẽta exhibeantur. Quæ quanquam ſunt reliquorum cõmunia, minus tamẽ hos affectus quàm alios lædũt. Quippe tenuis conſiſtentiæ, & calidarũ virium plurimi talium humorũ ſunt, quæ autẽ ex papaueris ſucco, & alterco, & eo modo frigidis compoſita medicamenta ſunt, ſimul omnino & refrigerant & ſiccant, qua ratione non ſolùm vt ſenſui torporẽ inducentia ſalutaria ſunt: ſed etiam vt humorũ tenuitatẽ cogẽtia atque craſſantia, præterea vehementem calorem refrigerantia. Vbi verò craßi glutinoſiq; humores habentur, alienißima ſunt quæ torporem inducunt: cauendusq; magnopere in eiuſmodi affectibus eorũ vſus eſt. Sed nec alioqui comittatur eiuſmodi ſuccos, modò ſoli ſint, dolor vehemẽs. Si verò ex accidẽti aliquo cõiunctus his halituoſus ſpiritus eſt, qui ex ijs quibus continetur corporibus erumpere prorſus nõ poteſt grauißimis omnino doloribus, qui ita ſe habent cruciantur. Porrò accidit id illis duplici ex cauſa, vel obſtructione, vel calore. Nã & obſtructio ſpiritum cohibet, nec exire permittit: & craſſa glutinoſaq; cũ calefiunt, flatuoſum ſpiritũ gignere ſolent. Eiuſmodi ſanè affectus ijs qui ſe cibis natura frigidis, & cõſiſtentia craßis ac glutinoſis referſerunt, quãdo in ipſis inteſtinorũ tunicis flatuoſus ſpiritus cõtinetur, potißimùm incidit. Nã cùm hæ duplices ſint, vbi medio earũ ſpatio eiuſ-

modi collectus humor est in flatulentum mutatur spiritũ. Sanè is & crassus, & tardi motus, & frigidus est. Vbi igitur tum retinetur, tum tunicas distendit, tũ succus vnde oritur: intestini partes quas contingit, vehemẽter refrigerat, duplici occasione affliguntur qui sic laborant. Ac ad tẽpus quidem, vbi torporem faciẽs medicamẽ biberunt, prorsus indolẽtes redduntur: cæterùm affectus his † omnino fit maior. Nam & intestinorũ tunicæ medicamentorum frigiditate densiores, minusq́; flatui transmittẽdo habiles reddũtur: & humor ipse tum craßior, tum ad motũ ineptior euadit. Itaq; & spatio longiore ad ægri curationẽ & medico qui egregiè in arte sit exercitatus, est opus. Nisi enim certa ratione postmodum, curationem aggredietur, verendum erit nec succi secundò in flatuosum spiritum versi, eundem dolorem renouent: vnde rursus stupe facientium aliquid medicamentorũ exhiberi sit opus: eadem scilicet necessitate vrgente. Ac pari modo tertiò & quartò & sæpe deinceps: quoad homo insanabilis effectus, in malum totius corporis habitũ perueniat, & post longa tandem tædia pereat. Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio intestinorum interclusus excitauit, sanare cõueniet? Sanè non perfusionibus & cataplasmatis quæ valenter excalfaciant. Quippe lenti omnes craßiq; & frigidi humores, ab ijs quæ calfaciũt, nisi etiã valenter digerãt, liquãtur, ac inflatum

† παντοίως, i. variis modis.

mu

mutātur. Oportebit igitur eos incidere simul & concoquere, quas res tenuantia medicamēta praestabunt: potissimùm tamē si calida vehemēter nō sint. Quòd autē horū quoque ipsorum ea maximè deligenda sint, quae magis flatum discutiant, magisq; siccent, nemini potest dubium esse. Saepeq; ex plebe non paucos audias minus sibi dolere colon affirmātes, cùm nec ipsis cataplasma imponitur, nec oleo aliquo perfunduntur, nec per clysterem aliquid infunditur. Et sanè qui generosi animi fortesq; sunt, si mediocri vtuntur victu, †tutius longiore in tēpore percurātur, quàm qui violenter (vt dictū est) calfacientibus vtuntur. A nullo enim in eiusmodi succis tam est metuendū, quàm à calore, qui eos liquet, atque in flatū vertat, sed digerere nō valeat. Vidimus nāque ex agrestibus operis quempiam, qui vbi coli dolorem sensit, protinus se cinxit: cùm cingi antè non soleret, comedit autem cum pane allium, nullum dimittens consuetum opus, nec toto die quicquam bibit, sed vesperi meracius, ab his & tota nocte dormiuit, & manè ab omni dolore planè liber surrexit. Est enim profectò allium ex eorum ciborū genere qui & flatum discutiant, & minimè sitim inferāt. Sunt qui parum id experti existiment maiorem quàm cepa sitim excitare: sed planè errore: cùm nō modò nō maiorem quàm cepae, sed nec omnino sitim faciat. Idem omnium planè eduliorum maximè flatum discutit. Itaque ipse certè agrestium

† Συντομώτερον, i. citius, est in impres. sed in antiquis est βαιότερον.

the

theriacem id appello. Ac ſi quis vel Thracas, vel Gallos, vel deniq; qui frigidã regionem incolunt, veſci allijs vetuerit, non leuiter ijs hominibus nocuerit. Ac quos ex ſupradicta cauſa vehemẽs inteſtinorũ dolor citra febrem exercet, ijs & alliũ eſſe licet, & theriacẽ bibere: quippe quæ eiuſmodi affectibus magnopere ſubuenit. Ac ſi cũ febri vnà talis dolor aliquando incidat: principio quidẽ, ſi id ferunt, fomentũ ſiccũ ex milio eſt adhibendũ. Si ab hoc non quieſcãt, ſemen aliquod quod flatũ diſsipet, in oleo quod tenuium ſit partiũ, coquere, mox per linteũ, quo purũ ſic, oleum colare, deinde anſeris ſeuum in oleo liquare, & per ſedẽ infundere oportebit. Si anſeris ſeuum nõ ſit, gallinaceo eſt vtendum in primiſq; curandum, vt ſit expers ſalis. Eſto autem nec admodum vetus. Licet verò & recenti vti: præſertim anſerino. At ſi neq; ex hoc remittuntur dolores, ſecũdò rurſus inijciendũ idẽ eſt: adiecta etiamnum caſtorei & papaueris ſucci, vtriuſq; † fabæ non amplius magnitudine. Olei verò hemina modus eſto, excipitur & lanula ex hoc medicamento aliquid. Debebitq; appenſa forti † filo, quampenitiſsimè in rectum inteſtinum dimitti: quò vtique & cùm libet id facilè recipiatur, & euidentem conferat vtilitatem. Ad eundẽ modum & oculorum & aurium dolore qui ex huiuſmodi humore, aut ſpiritu flatulento in febri excitantur, ſedare cõueniet: tum fomento ex milio, quoniã id omniũ & leuiſsimũ

† Male legitur in impreſſ. κυάθου pro κυάμου.

† Male legitur in impreſſ. νοσήματος pro νήματος.

eſt,

est, & maximè siccans: quodq; ab eo defluit, innoxium expersq; morsus est, tum auribus medicamentum id quod ex castoreo & papaueris succo conficitur, infundẽtibus: quo scilicet ad talia vti solemus. Liquor quo hæc liquãtur, sapa esto: quod apud nos vocant ἕψημα, plerique medicorũ σίραιον Græcè appellant. Quòd si imponi cataplasma res aliquãdo suadebit, papauerum capitibus in aqua coctis, ac fœnigræci vel hordei vel lini seminis farina aquæ immissa, cataplasma cõficies. Scire autem licet medicamẽtum quod castoreum recipit non solùm aurium sedare dolorẽ: sed etiã oculorum & dentium, si auribus instilletur. Iam verò collyria quæ ex opio fiunt, vehementissimos oculorum dolores remittere, omnes norunt, vtendumq; (vt prædiximus) his est, cũ maxima necessitas vrget: illud minimè ignorãtibus particulas ipsas nõnihil lædendas: imbecillioresq; in reliquã vitam ex refrigeratione futuras, cæterùm saluti hominis in præsens ipsam futuram postea noxam post habentibus. Siquidem non paucos eorum qui his sunt vsi, eò infirmitatis venisse, vt alij ferè nihil omnino viderent, alij propemodũ surdi forẽt, id omnibus iam notum est. Itaque nos si quando cogimur his vti postmodũ in sanitatis tẽpore particulas ipsas excalfacimus, nempe auribus oleum id quod solum castoreum habet, infundẽtes: oculis verò collyria quæ tantùm excalfaciant. Ad quod scilicet munus maximè id probamus, quod

ex

ex cinamomo cōficitur. Ac de doloribus quidē qui ex craßis glutinoſíſve aut frigidis ſuccis, vel etiā flatuoſo ſpiritu excitātur, hactenus abūdè. Similis nanq; eſt eorum omnium curatio, & quæ per comprehenſas iam materias perficiatur: niſi quod ijs qui ſpiritum flatuoſum comitatur, propriam quandam curationem eſt ſortitus, ex cucurbita cum flāma copioſa ſubinde admota. Videbiturq́; tibi præſidium hoc in eiuſmodi affectibus, incantamēti cuiuſquam ſimile quid efficere: ſiue hi in inteſtinis, ſiue in quauis corporis particula ſunt excitati. Illico enim cucurbita admota qui ſpiritu flatuoſo cruciantur, tū à dolore liberi, tum omnino ſani redduntur. Quos verò non ſpiritus modò flatuoſus, ſed etiā humor quiſpiā vnde is oritur malè habet, ijs illico ad tempus dolor ſedatur, redit tamen vel in ſequente nocte, vel poſtridie, vel etiam tertio die ſimilis dolor: ac potißimū vbi in victu aliquid deliquerint, aut importunius particulas excalfecerint. Tibi verò hoc quoq; maximū indiciū affectus erit, ac curationē pro ratione proſequêris, nec impēſè particulam excalfaciens, & tenuatoria curationis ratione vtens. Quòd ſi in ventre quoque talium quippiam incidat, mirificè hi ex acrium iniectione leuantur. Sed percuranda in his primùm doloris acceßio eſt, admota ſcilicet cucurbita, quò ventoſus digeratur ſpiritus. Poſt id vacuandus humor eſt, infuſo per ſedem eiuſmodi medicamentorū aliquo. Ergo verò

oleo quopiã tenus ſubſtãtiæ vti aſſueui, rutã incoquens. Porrò aliqui in tali curãdi ratione, vbi oleum acceperũt, maximo dolore cruciãtur: poſtea exiguo interpoſito ſpatio excernunt humorem vitreum: atq; ex hoc protinus ſimul & à dolore & ab affectu liberãtur. Quippe ſublata cauſa quæ ſpiritum flatuoſum gignit, omnia conquieſcunt. His humoribus cõtrariã maximè naturã habẽt, qui tenues ſunt atque acres: ſed ſimilem dolorem inferunt: nonnunquam autem & conuulſiones †crebras accerſunt: vtiq; cùm in ore ventriculi ſunt collecti: veluti dudũ illi contigit, qui paulopoſt æruginoſum humorẽ euomuit. Satius verò ſit nõ æruginoſum ipſum dicere, ſed exactam planè æruginem. Talis nanque erat qualis pulcherrima eſt ærugo. Verùm huic adoleſcenti cùm conuulſione & ſyncope, etiam †guttæ quædam frigidæ, & pulſus in ſummo gradu parui erant. Ex quibus cùm coniijcerem in ore ventriculi, quem publicè ſtomachum vocant, mordentem aliquem cõtineri humorem, dedit illi aquam tepidam bibere, poſtquam protinus tale quid euomuit, quale ſi ipſe facere velles, floridiſsimam æruginem aquæ miſceres. Cùm igitur talis humor in ventriculo conſtitit, vomitu eſt expellẽdus: cũ in inteſtinis iniicere per ſedẽ conueniet, quod eluere eiuſmodi humorem ſit aptum. Ad id deterſiuũ ſit omnino oportebit. Cùm autem talium pleraq; mordeãt, cõmodiſsimè ex his aliquod deligitur cui morſus abſit.

†συντόνους, id eſt vehementes.

†νοτίδες, id eſt madores.

Eius

Eius generis maximè est ptissanæ cremor. Cibi verò exhibēdi his sunt, qui & boni sint succi, nec facilè corrūpantur: quorū exempla in priore libro iam tradita habes. Quoniā verò etiam eorū qui ex siccitate vehementi tenduntur cruciantuŕq;, mentionem feci, non alienum fuerit de his etiam aliquid apponere. Scire nanq; licet eiusmodi affectum, si modò curabitur, humectationē poscere: cæterùm, curatu per difficilē esse, vel potius qui curari omnino non poßit si febris occasione est contractus. Succedit maximè exitiali phrenitidi. Nec sanatū quempiam ita cōuulsorum aut ipse vidi, aut aliū narrantē audiui. Nam temerè cōuulsio, vel ex repletiōe neruosarū partiū incidit: (qua ratiōe eos quos magna phlegmone premit, adoritur) vel ex mordente & tenui humore qui neruosa corpora rodat, vel ex ingēti frigore quod tale quippiā quale gelu efficit. Atque hæ tres cōuulsiōes subinde percurātur. Sed quæ ex neruosarum partium siccitate prouenit, insanabilis est. Quippe etiā in libro de marasmo docuimus solidorū corporū siccitatē omninò esse insanabilem. Quo minus adijciēdū quicquā de eiusmodi symptomatis præterea puto: sed nec de ijs quæ vitio immodice vacuationis, vel per aluū, vel per vomitū vel sanguinis profusionē, incidūt: quod & antea de his mediocriter sit dictū, & posthac dicere sit necessum potißimùm cùm mihi de tumoribus, qui præter naturā incidūt, erit agendum.

Itaque librum hunc iam claudam: quando de symptomatis ijs quæ vtique tractatu maximè erant necessaria, & præcipuè quæ cum febrium affectibus ipsis sunt connexa, abundè disserui.

GALENI METHO-DI MEDENDI, VEL DE MORbis curandis, Thoma Linacro Anglo interprete,

LIBER XIII.

Quæ in decimotertio libro Methodi medendi habentur.

De tumoribus præter naturam.
Quæ sit phlegmonarum curatio.
Phlegmonis glandularum, atque iocinoris curationem prosequitur, quo exemplo methodũ vniuersum phlegmonarum curationis indicat.
De principe animæ parte, ac de phrenitide, & lethargo.
De indicatione quæ à particula affecta sumitur, quo in loco & de liene necnon de membris respirationis nonnulla adducit.
Methodus curandæ oculorum phlegmone, & de arteriarum incisione.

CAPVT I.

VO *iam genera morborũ quēadmodum quis methodo sanet, docuimus alterũ in intēperie positũ, cui antiqua est appellatio, alterũ, cui nos nomē indidimus continuitatis solutionē.* De *qua prima in*

tertio, quarto, quinto, ac ſexto horũ cõmentariorum præcepimus. Poſt eam de ijs quæ in intẽperie cõſiſtunt, vſq; ad duodecimũ egimus. In hoc verò totius operis tertiodecimo de tumoribus qui præter naturã incidunt, diſſerere incipiemus: in quibus ſcilicet partes à naturali habitu in quãtitate receſſerũt. Sanè ſanitatẽ, an naturalem habitũ dixeris, ad ea quæ nũc paramus, nihil interſit. At cum plures ſpecie affectiones in his ſint, †primùm agemus de phlegmone. Expedit enim ab hac cœpiſſe, & quòd frequẽtiſsimè incidit, & quod febres, aliaq́; ſymptomata periculoſiſsima excitet. Cùm autẽ veteres φλόγωσιν (quã inflãmationẽ interpretere) ſubinde phlegmonẽ appellent, sciri volumus nõ hoc loco nos de hac phlegmone diſſerere, ſed ea quæ ſupra inflammationẽ, tenſionem quoq; in particula facit: quã nõ modò ipſi tactu deprehẽdamus, ſed etiam ipſe æger proprio ſenſu aduertat. Quinetiam pro tẽſionis modo, tangenti quoq; renititur pars phlegmone obſeſſa, auctiorq́; eſt quàm pro naturali habitu, nec dolor illi deeſt, maior minórve. Cũ quo nõnunquã & pulſationis eſt ſenſus, cùm ſcilicet malũ amplius increuit: ac potiſsimùm cùm ſuppurat. Rubor quoq; in parte quæ phlegmone laborat, maior minórve ſemper viſitur. Semper autẽ omnia partibus inflãmatis inſunt, adeò vt ſiue in ipſo pedis veſtigio, ſiue in parte interna manus, magna phlegmone incubuit, hæc quoq; magis rubra videntur quã antè.

†In Græc. eſt περὶ πρώτης id eſt de prima.

CAPVT II.

ETENIM demõstratũ est phlegmonẽ omnẽ è sanguinis cõfluxu cõsistere. Qui alijs statim calidior est quàm pro natura fuit: omnibus certè in ipsa parte quæ phlegmone vexatur, calidior efficit. Atq; hoc omniũ sectarũ cõmune est, siue impactũ tantũ sanguinẽ in finibus vasorũ, phlegmones causam velint, siue intercidẽtiã eius (παρέμπτωσιν vocant) in solis arterijs, siue obstructionẽ aliquã, siue in raritatibus ratione contemplabilibus resistentiã. Quo fit vt etiã curationis † indicatio omnibus sit communis, nempe vacuatio redundantis in particula phlegmone obsessa, sanguinis. Phlegmones verò quæ in generatione adhuc est duplex indicatio est, veluti in reliquis morbis omnibus quicunq; in gignẽdo adhuc sunt, nec dum absolutionẽ sunt nacti ostendimus. Nã quod eorum generatum iam est, id medicinæ artis parti quæ morbos curat, subijcitur. Quod in generatione adhuc est, parti quæ futurum morbum præcauet. Atq; idcirco diximus non simplicem, sed compositam esse totã de ijs ægritudinibus quæ in generatione adhuc sunt, medẽtis solicitudinem: ex ea scilicet quæ prouidet, & ea quæ curat, sicuti etiã si omnino phlegmone laborare adhuc non ceperit, sed tamen appareat iam subesse in corpore genus aliquod eorum quæ phlegmonẽ excitare possint, in talibus quoque omnibus sola prouisio indicatur. At si nulla adhuc in corpore

† σκοπὸς.

causa subalitur: ijs qui ita se habent, ea quæ sanitatis est nutrix, prouidet. Ergo quæ causæ phlegmonem accersere videntur, has cùm iam in corpore sint conceptæ, sed tamē exiguæ adhuc & incipientes, vtique ne maiores fiant, inhibere cōueniet. Atq; hoc præcauentis phlegmonē est officiū. Cùm verò ea magnitudine sint, vt iā phlegmonē creent, eas summouere oportet: ac quantum iam phlegmones genitum est sanare.

CAPVT III.

AC COMMVNIS *omniū phlegmonarū generatio, ex sanguinis influxu est copiosioris scilicet quàm pars postulet, veluti tū in libro de tumoribus præter naturā ostendimus, tum in eo qui de inæquali intēperie est inscriptus. Sanè copiosior sanguis influit, alia quapiā, alijs ve particulis aliquando eum mittentibus, ac ea quæ phlegmone laborare incipit, recipiente, aliquando particula quæ affligitur, hunc ad se trahente. Partes quæ mittunt, aliàs vt copia superuacuū, vel vt qualitate molestum, aliàs vtroque nomine, succum† persequūtur.* διωθεῖται id est propellunt. *Quæ attrahunt, ea morboso calore trahūt. Porrò in doloribus incipit quidem causa ab eo quod affligitur: sed quicquid est phlegmones, id superpositæ partes efficiunt. Ergo quòd ad partem excalfactam vel trahuntur vicini succi (vt nos cēsemus) vel cōfluunt (vt Asclepiades putabat) euidenter cernitur. Et constet hoc loco ex ipso quod cernitur, sermoni fides.*

At verò quæ dolent, cernuntur ea quoque phlegmonem ex dolore pati, ſed cauſam eius quidam omnino non aßignant, quidam nullo modo probabilem. Noſtra verò ſentẽtia talis eſt. Docuimus in eo opere quod de naturalibus facultatibus edidimus, vnam eſſe naturæ facultatem, quã excretoriam dicimus. Ea ſuo munere tum fungitur, cũ triſte aliquid ſentit. Vnum verò quiddã eſt ex iјs quæ eam contriſtant, ipſa quæ dolorem excitat cauſa, quæcunq; ea ſit. Hãc igitur eijcere dũ properat, phlegmonem interdum in particula concitat. Cùm enim primis ſuis conatibus nihil profecit, vehementius aggreſſa quod infeſtat expellere, ſanguinis aliquid & ſpiritus ex ſuperpoſitis partibus in afflictam ſimul exprimit. Atque hinc fit, quòd ex dolore particula pro portione confluẽtis in eam humoris, in tumorem attollitur.

CAPVT IIII.

QVINETIAM *omnium tumorũ qui præter naturam ſunt, varietas ex eius quod influit, natura naſcitur. Vbi enim flatulenta materia copioſior acceßit, flatuoſi magis tumores fiũt. Phlegmone verò magis ſimiles, vbi ſanguis, ſicut eryſipelati, vbi flaua bilis, & œdemati, vbi pituita. Similiter ſcirrhoſi, vbi vel craſſus, vel vehemẽter lẽtus humor eſt, qui parti eſt infixus. Sanè craſſus humor, quodãmodo iam melancholicus magis minúſve eſt. Lentus autẽ ex glutinoſis prouenit cibis: ſed & ex ipſis aliquãdo*

ner

neruosis partibus, vtiq; cùm multum excremēti genuerint. Verùm de cæteris tumoribus pòst dicetur. Nunc de phlegmone agemus, ac prius, quæ omnium sunt communia, ad disputationem propositis: sic deinde quæ solius eius vitij sunt propria adijciemus. Cùm igitur particula aliqua phlegmone vrgeri cœperit, videndum est an propter calorem aliquem qui in illa præter naturam sit ortus, an propter dolorē, vel ipsius, vel propinquæ alicuius partis, hanc cōtraxerit: quò scilicet adēpta causa, phlegmone nō amplius increscat. Post hanc consyderationem, proximè illa contemplabere: nunquid vicina aliqua particula sanguinē largius ad partem phlegmone obsessam transmittat: deinde num totum corpus † sanguine nimiū abundet, πληθῶραν vocant.

† πληθωρικῶς διάκειται, i. succorum æqualiter auctorum redundantia laboret.

CAPVT V.

NAM tibi (arbitror) non excidit, vtpote sæpe à nobis monstratum, superuacanea, quæ à valentioribus partibus ob redundantiam, vel qualitatem expelluntur, ea in imbecilliores procumbere, atque hinc accidere vt glandulæ, quas adenas vocant, facilè fluxiones recipiant, & maximè quæ rariores natura sunt. Quippe valentius est arteriarum, & venarum, & neruorum, & musculorum robur, imbecillius autem ac fortè prorsus nullum, corporum quæ glandularum sunt naturæ. Sic igitur fit, vt & propter vlcus quod in manus aut pedis digito sit, eiusmodi glā-

dulæ in inguinibus & alis tum intumescant, tũ phlegmone occupentur, cùm desluentem ad vltimos artus sanguinem priores exceperint. Quinetiã in collo, & secus aures, sæpenumero glãdulæ, ijs quibus in collo, capite, vel aliqua vicina parte vlcus est natum, intumescunt. Nominãt autẽ ipsos adenas, cùm sic intumuerũt, bubones. Quòd si scirrhosior earum partium phlegmone aliquando fuerit: hæc & ægrè sanabilis est, & † struma dicitur. Quænam verò sit strumarum curatio, in proximo dicetur libro. Nunc de phlegmonis, quoniam de ijs disserere proposuimus, denuò repetentes, dicamus quod inhibitio earum incipiẽtium, ex generante illas causa tollenda præstatur: primumq́; de ijs quæ vlcera sequũtur, agamus. Postea enim, quàm prope magnã arteriam, aut venã vlcus ortus est, celerrimè bubones excitãtur. Cernitur autem aliquando ipsa quoq; vena, per totũ membrum rubra, & calẽs, & distenta, ac si quis eam tangat, dolens. Ergo si vel totum corpus sit plethoricum, vel malo succo redũdet, difficilis curatio redditur. Sin sanũ planè sit facilis. Quippe excalfacere & humectare modicè totum mẽbrũ, quòd dolor mitigetur, oportet (nosti autẽ eiusmodi præsidiorum materiam) ipsi vtiq; vlceri tetra pharmaco in linteolo imposito (liquatur id oleo potissimùm rosaceo: vel si id non adsit, relaxanti aliquo.) Toto verò mẽbro, hapso lanæ excalente oleo imbuto circũdato. Quinetiam ipsi vlceri calidum

† χοιράδες.

lidũ imponi medicamẽtũ oportet: ac super ipsum. calidũ extrinsecus cataplasma dare, quod ex farina vel hordeacea, vel triticea, vel ambabus mistis, constet. Humorẽ autem habeat aquam cum pauco oleo. Non secus verò etiam ipsi adeni quæ phlegmone vrgeri cœpit, vt mitigetur, imponi debebit primo die lana ex oleo calente madens: non autẽ sicut nonnulli faciunt, statim addito sale. Pòst enim sale vtemur, cùm & tumor per totum mẽbrũ fuerit remissus, & dolor vlceris sedatus. Quinetiã macedonicum quod vocãt pharmacũ, similiter sicut tetrapharmacũ, ipsi vlceri imponere licebit. Et enim similia inter se sunt, solo thure tetrapharmacũ macedonico superante. At si vel plethoricũ corpus sit, vel malo succo redundet, curatio per ea quæ sic calent, fluxionẽ ad membrũ citat. Atqui nec alia vlla vti datur. Cogimur ergo aliàs sanguinem mittere, idq; aut vena incisa, aut membris ijs quæ læsa nõ sunt, scarificatis. Manu enim laborante, scarificabis crura. Altero crurum malè habente, reliquum. Has nanque vacuationes indicat ipsa copia: sicut etiam succorum vitium, redundantis succi purgationem. Ac plerunque post hæc præsidia, glandularum phlegmone desinit. Sæpe tamen vel ipso qui curat, ad corporis totius vacuationem segniore: vel ipso qui laborat, præ mollitie eam non admittente, earum phlegmone maior efficitur: sic vt ad suppurationẽ perueniat. Sed & quæ φύματα quoq;

Græ

† In impſ. τὸς ἀδίνας, id eſt glandulis. ſed in antiq. hæc particula non habetur.

† eſt plethoricum.

Græcè appellant, memoratis† carnibus ſicubi fluxio in eas procubuit, citra vlceris occaſionẽ accidunt. Vbi ergo diſtentæ vehementer glandulæ ſunt, aut alia deniq; particula quæ vis quã phlegmone premit, cogimur toto corpore prius vacuato ipſam ſcarificare. Sanè vacuamus totum corpus (ſicut in libro de plenitudine monſtrauimus) nõ modò cùm † in redundãtiæ ſuccorum eſt habitu: ſed etiam, cùm mediocritatẽ ſuccorum continet, ſi morbi magnitudo ſuadeat. Siquidẽ dolor, & mẽbri in quo phlegmone ſedet, calor, etiam ſi purum ab excrementis totum corpus, ſit fluxionis cauſæ fiũt. Expedit igitur parcius id, hoc caſu facere: ac vacuare prout maximè tũ ætati laborantis, tum naturæ congruere videbitur, æſtimatis præterea tum anni tempore, tum regione, tum ægrotantis ipſius conſuetudine, de quibus ſæpe iam in multis diximus: ſic vt etiam ſi adhibita in ſermone non ſint, ſubaudire ea conueniat. Vbi verò phlegmones ipſe veluti feruor iam ſubſedit, mitigatorijs cataplaſmatis dimiſsis, ad ea quæ digerunt, paulatim eſt tranſeundum: ac primùm cum mitigatorijs paulùm mellis miſcendum. Mox triticea farina in totum prorſus auferenda, contentis hordeacea cũ melle vberiore. Deinde ab aliquod eiuſmodi digerentium medicamentorum eſt veniendum, quæ vel humida cõſiſtẽtia ſint, ſimiliter ijs quæ in linamẽtis, vel linteolis excipiũtur, (ἐμμοτα Græcè vocant) vel cerati ſpecie. A duris autem

ab

abſtinendum eſt: qualia pleraq; emplaſtra ſunt: nam & phlegmonarũ reliquias contrahunt, & rurſus phlegmonẽ in ægra parte excitãt. Quin ſi pus aliquod notabile in ſuppurante particula ſit cõtentum, nõ expedit (quod nõnulli faciũt) protinus † incidere: imò † exhalationẽ moliri medicamentis ad id valẽtibus, quorũ vſus ex affectu ſit cõiectatus. Quippe cùm phlegmones naturæ quicquam in mẽbro adhuc reſtat, acria medicamẽta magis irritant quàm digerant. Cùm verò quod ex phlegmone relinquitur, ſcirrhoſum effectũ videtur, fidẽter iã valentibus medicamentis vteris: ſed obſeruato bis in die quẽ præſtent effectũ, primùm manè, ſecũdò veſperi. Quòd ſi balneo quoq; vtatur, etiã in eo tẽpore. Si quando ergo ægram partẽ medicamẽti acrimonia irritatã videris, ita vt tumẽtior, aut rubicũdior ſit, aut magis indoleat: mitigabis eam interea fomẽto, quod per ſpongiam adminiſtrabis. Id autẽ aliquando ex aqua dulci eſto, aliquãdo etiã ſal habente, vbi ſcilicet ſcirrhoſiores phlegmonæ ſunt. Sin aliquando puris copia medicamẽta † ſuperet, nec ea videantur tibi totum digerere poſſe, † ſecare exitum ei quod digeſtioni nõ ceſſit, eo potiſſimũ loco oportet, quo eſt editiſſimũ. Quippe tenuiſſimam etiã illic inuenies cutim. Memineris præterea in ſectione & alterius indicationis quæ ad effluxum pertinet: atq; ad ambo reſpiciens, ita quod ſuppurauit incide: ac deinceps medicamentum aliquod eorum

quæ

† In antiquis legitur non τίμνειν ſed στομοῦν.

† digeſtionem.

† Male legitur in impreſſ. κινηθεῖν, pro νικηθεῖν.

† τίμνειν χρὴ τὸ οὕτως ἀφιστάμενον, id eſt quod ſic abſceſſit ſecare.

quæ ſine morſu ſiccent, impone. Quod ſi cõputruiſ-
ſe portio aliqua ſuppurãtis partis videbitur exci-
di eã eſt neceſſe. Sanè quidã in iis quæ in axillis
& inguinibus ſuppurant, in myrtei folij ſpeciem
ſemper excidi cutim iubent: quoniã in iis laxa ea
naturaliter ſit, ideoq́; † omne quod ipſi aduenit
promptè recipiens, [præterea] ipſa ex leui occaſio-
ne phlegmonẽ facilè cõtrahant. At maximas ali-
qui ſectiones facere ſolent: quarũ occaſione parti-
cula vbi ad cicatricẽ eſt perducta, non ſolum tur- 1
piſſima redditur, ſed etiã fit imbecillior, & quæ
ſæpe homini ad motus ſit in mora. Hæc igitur
ipſi vitãtes, ſæpiſſimè certè ſola inciſione, & me-
dicamẽtis valenter ſiccãtibus, huiuſmodi affectus
ſanauimus. Quòd ſi aliquando excidere aliquid
propter multitudinẽ non puris modò ſed etiã cor-
ruptarum partiũ fuit opus, contenti eramus ſe-
ctione quæ myrti foliũ imitatur, planè non ma-
gna. Cùm autẽ in ea exciſione longitudo maior
quàm latitudo ſit eſto in inguine longitudo per 2
tranſuerſum ducta nõ autẽ per membri rectitu-
dinẽ. Quippe itẽ cùm membrũ inflectimus, natu-
raliter cutis ſibi applicatur: poſt exciſam cutim,
medicamento quod Græci μάνναν vocant, affectã
partẽ impleuimus. Eſt autẽ ea † purgamẽtũ thu-
ris, leui adſtrictione prædita, atque hoc nomine
etiam thure ipſo ad nonnulla vtilior. Thus enim
puris tantùm mouendi facultatẽ obtinet: vtpote
nullã adſtringendi vim habẽs. Magiſq́; id facit
quod

† Hæc vox in antiq. nõ legitur ita enim habent: πᾶν τὸ παραγιγνόμενον ἐπ' αὐτὸ φλεγμαίνειν ῥαδίως.

† ὑπόσεισμα.

quod pinguius ex eo est, & magis albicans: sicuti etiam quod flauũ ex eo magis est, validius siccat. Mannæ verò, etiã corticis thuris paululũ est admistum: vnde scilicet adstringẽdi vim habet. Ipse verò cortex thuris tum adstringit, tũ siccat insigniter. Itaque etiã ad moderatiores sanguinis perfusiones eo vtimur solo: sicut etiam ad valẽtiores, solo vsto, sed tunc & cribrato, & in mollißimum puluerem redacto. Quinetiã mitigare prius incisam partẽ (sicut dictũ est) quãtũ poscere videbitur, oportet, fomentis primũ, dein cataplasmate, mox humectante aliquo medicamento, aut nõ siccante: singulis scilicet extrinsecus impositis. Nã in ipso vlcere tum mãnã (vt dictum est) tum ex præsidijs quæ linteolis excipiũtur, primũ ea quæ pus citant, dein ea quæ expurgant, sunt imponẽda, post quæ, si cauitas etiamnum sit, quæ impleant adhibenda sunt. Sin minus, ea quæ cicatricem inducunt: (Græcè συνουλωτικὰ & ἐπουλωτικὰ vocant) veluti quod ex cadmia conficitur. At quoniam in horum quoque vsu plurimis medicorum non paruum quiddam peccatur, non ab re fuerit etiam de ijs disserere. Tum nanque ducere vlcus ad cicatricem incipiunt, ac idonea illi rei medicamenta applicant, cùm iam penitus sit impletum, nec quicquam illi restat cauum. Hinc illis accidit, vt cicatrices efficiãt circũposita cute magis eminentes. Quò igitur illi cuti sint æquales, conueniet id genus medicamentis vti,

prius

priusquam vlcus ad æqualitatē prorsus sit imple-tū, imposito super ipsas vlceris oras ex specilli mucrone medicamento aliquo sicco ex ijs quæ in vlcerū curatione retulimus, super reliquū, linamēto dato, quod aliquo medicamento ex ijs quæ cicatricem inducant, & humida sint consistētia, fuerit † imbutū. Cedente autem prospere curatione, etiam id amouebis, ac postea sicco tantùm medicamine vtêris, lato specilli mucrone [ex eo] super toto vlcere volutato. Foris autē suffecerit linamē- 1
tum vel siccū, vel ex vino madēs: ac potissimum quod ex mollibus sit elychnijs: cuiusmodi tharsensia sunt, quoniam quoq; ad vlcera quæ supercrescant submittenda, vim aliquam obtineāt, atque hæc ducente nos rerum societate diximus.

† κεχρισμένον, id est inunctum.

CAPVT VI.

NVNC *ad sermonē de phlegmone reuersi dicamus communē omniū phlegmonarū curationis indicationē esse vacuationem. Quæ verò adhuc in generatione sunt, in ijs prior vacuatio-* 2
ne est confluentis ad affectū locum sanguinis inhibitio. Inhibebitur is commodè, si ipsam fluxionis causam inuenerimus. Sanè ea duplex est, aliquādo enim ex ipsa parte quā phlegmone vexat, oritur, aliquādo ex alia quapiā alijsve. Ex ipsa, quoties aut calidior est facta, aut dolore (sicuti antè diximus) vrgetur. Nō ex ipsa, quādo vel ab alia quapiā, vel ab alijs superfluū illi trāsmittit, vel etiā ex totius corporis affectu. Fit igitur calid

lidius vel propter immodicũ motum, vel aliquẽ ex Sole, aut igni teporẽ, vel acre medicamentum. Dolore verò angitur & propter intemperiẽ, & vulnus, & contusione, & distorsionẽ & tẽsionem, præterea obstructionẽ quandã, & spiritum flatuosum. Intẽperies modò extrinsecus illi prouenit, modò ex succis qui in ipso habẽtur corpore. Et extrinsecus vel ab aliquo venenatorum animaliũ, vel pharmaco quod vehementer excalfaciat, aut refrigeret: etiam ex ambiente nõnunquã. Ex ipso verò laborantis corpore, cum id vitiosos succos, qui facultate sint dißimili, cõgeßit. His igitur omnibus æstimatis, quæ phlegmonæ adhuc in generatione sunt, earũ causas prius abscindes. Quæ verò iã factæ sunt, has vtiq; curabit solas. Ergo quídnam medẽti agendum sit, si totũ corpus malè sit affectum, & dicta prius tũ in his nõ pauca sunt, tum in libro de plenitudine, & nunc summas eorũ quæ dicta sunt, recensebimus. Vbi enim æquabiliter inter se succi sunt adaucti, id & πλῆθος & πληθῶραν Græci vocãt nos plenitudinem, & succorũ redundantiã dixerimus. Vbi verò vel flaua bili, vel nigra, vel pituita, vel serosis humoribus refertum corpus iam fuerit, eũ habitũ κακοχυμίαν, quasi succorum vitiũ dicas, non plethorã nominant. Ergo plethora tum sanguinis mißione curatur, tũ frequenti balneo, tum exercitatione, tũ frictione: præterea digerentibus medicamẽtis: & præter hæc omnia inedia, de qui-

bus in ijs quæ de sanitate tuenda sunt prodita, dictū abunde est. Succorū vitium purgatione, quæ cuiq; superanti succo sit accōmodata, corrigitur. Dictū porrò & de hac est in ea parte operis de sanitate tuēda, quæ de vitandis morbis est instituta. Illinc igitur huc ea transferas oportebit, ac cōsyderes quonā ex ipsis vti maximè expediat. Siquidē si iā febricitet æger, nec exercitatione vacuare exuperantiā licet, nec vnctione quæ excalfaciat: sed nec multa frictione nec balneo imo sanguinis missione, vnà cum inedia, vel purgatione aliqua. At si nondū febricitat, omnibus iā dictis vtare, optimū quodq; ad id quod instat deligens. Illud enim patere vel me tacente arbitror, eum cui crura phlegmone laborant, nō esse vel ambulatione, vel cursu exercitādū: sed nec stare illi esse iubēdū: imò sedenti plurimū fricari, mox manuū motu exercitari illi est satius. At si cui in supernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione aut cursu est salutaris. Similiter & frictio his quidē ea potior est, quæ cruribus adhibetur, illis, quæ in supernis partibus administratur. Quippe præceptū in cōtrarium reuulsionis, in omnibus talibus cōmune est. Neq; igitur cū vel circa sedē vel aliquā huic vicinā partē initiū phlegmones incidit, aluum deijcies. Neq; cū in vesica, vel cole vel renibus est cœpta, pharmaca quæ vrinas prouocent, bibenda dabis. Nec si mulieri in vtero, vel pudendo

insedit, menses huic prouocabis: sed ad partes quæ maximè longinquæ sint: semper reuulsionem facies: æstimata scilicet tum phlegmones magnitudine, tũ corporis totius statu. Nã si plurima succorum abundantia sit, nec exercitatione, nec balneo sine periculo vtare. Sin exigua sit, licet & per hæc vacues. Cæterùm, (quod dixi) hæc tum in ea parte operis de sanitate tuenda, quæ morbos præcauet, sunt scripta: tum in libro qui de plenitudine inscribitur: tum in his quæ de phlebotomia, siue incidenda vena, tum quæ de purgantium medicamentorum facultatibus edidimus. Sed quod ad commonefaciendũ tantũ de ijs sit satis, nunc etiã abundè est dictũ. Itaque ad propriã de phlegmone disputationẽ nunc est veniendum. In qua primùm meritò verba faciemus de phlegmone, prout ab affectu partis cui insedit, est orta. Quippe satis cõstat affectum illum principio tibi esse sanandum: mox quicquid iam phlegmones est factum. Porrò interim ijsdem præsidijs ambo tolluntur: veluti cùm ex flatulento spiritu & densitate particulæ dolor quispiam est ortus. Hoc enim casu eorũ quæ modicè calefaciũt, (quæ etiã χαλαστικὰ, id est relaxantia, siue remittentia vocamus) vsus est commodus: vt qui pariter & cõniuentia corporis laxet, & flatuosum spiritum tenuet, & quod phlegmones iam conflatũ est digerat. Ad eundem modum & si ex frigido dominante intemperies sit oborta. Nam tunc quoque

calefaciendo, non solùm intemperantiæ, sed etiam phlegmonæ vnà medeberis. Itidē si calor vehemētior intemperiem fecit: refrigerantibus præsidijs ambo sistes. Siquidē intemperātia contraria semper requirit. Vacuatur autē quod impletū est, nō modò medicamentis ijs quæ digerūt, sed etiā quæ adstringunt & refrigerant. Magisq́; profectò ad incipientes phlegmonas frigidis adstringētibusq́;, quàm ijs quæ digerunt est vtendū. Atque etiamnum magis, vbi crassum quod confluit, non est. Sed si sanguis in particula quam phlegmone prehendit, vehementer est impactus, non est amplius repercutientibus vtendū: sed tum digerere est tēpestiuum. Vbi autē ex animalis punctu morsúve dolor incidit, duplex sedandi doloris ratio est, vel virus ipsum vacuādo, vel quòd dolorem excitat, alterando. Sanè vacues id eorū medicaminū ope, quæ vehementer attrahunt. Alteres ijs quæ sunt contraria, idq́; vel qualitatibus, vel tota substātia. Monstratū nanque est in libris de medicamētis, quædam esse totis substātijs inter se cōtraria, quedam solis qualitatibus. Sed & illud indicatū æquè est, quòd eorū quæ cōtraria qualitate sunt, methodus quæpiam sit, eorum quæ tota substātia sunt aduersa, methodus nō sit, sed omnia sint per experientiā inuenta. Tu igitur quæcunq; methodo curandi explorentur, hinc disces. Quæ experiētia tantū deprehēdit, ea in his operibus quibus de medicamentis agitur, sunt collecta, vno quod de

facultate eorum inscribitur, altero quod de cõpositione, & tertio quod de facilè parabilibus inscribitur. In quibus operibus ostendimus quænã ex sola experientia, quænam ex sola ratione, & quænam ex ambabus inuenta sint pharmaca. Ergo methodus quã hoc opere tradere institui, in doloribus vniuersis qui vel ex animalium medicamentorúmve noxa excitantur, duplicẽ indicationem habet, nempe eius quod dolorẽ creat vacuationẽ, atque alterationẽ. Vacuãt id tum calfacientia omnia: tum quæ citra calefactionẽ vehementer trahunt: veluti & cucurbitulæ, & caua cornua quædam, quibus nõnulli cucurbitularum vice vtuntur. Sunt autẽ & qui ore suo virus extrahunt: ægræ videlicet particulæ admoti, ipsamq; labijs cõplexi. Huc sanè pertinet & cauterium, & medicamenta quæ cauterijs similiter escharam efficiunt. Atque hæc omnia totam eius quòd infestat, substãtiam exinaniunt. Alterum auxiliorum genus est corũ, quæ qualitatem per contraria alterant: scilicet exhibentibus nobis, si vehementem calorẽ æger vel in ipso demorso loco vel in toto corpore sentiat, auxilia refrigerantia: sin frigus sentiat, calefacientia. Docuimus autem vtraque in ijs operibus, quæ de medicamẽtis sunt scripta. At tales quidem, omnis phlegmones communes medicationes sunt. Variantur autem pro laborantium particularum ratione. Etenim id iam quoque ostensum est, vbi de vlcerum cura-

tione egimus. Nec longo ſermone eſt opus ei qui meminerit eorum quæ ibi ſunt dicta: ſed ſat erit paucis ea tranſcurriſſe.

CAPVT VII.

VNA itaque indicatio ex ipſis ſimilaribus accipitur partibus: altera ex inſtrumentarijs, & ea quæ ex ſimilaribus ſumitur, modũ calfaciendi, refrigerandi, ſiccandi, ac humectãdi determinat. Quæ verò ex inſtrumentarijs, tum locum ipſum per quẽ vacuare oportet, tum vacuationis rationem, tum verò in ſimili ſpeciei medicamentorum vſu ipſum pluris minoris'q; modum. Ac de ſimilarium quidem partium indicatione ſuprà, vbi de vlcerum curatione eſt tractatum, diximus: de inſtrumentaria verò hîc agemus.

CAPVT VIII.

CVM enim phlegmone duplici ratione à natura receſsit, & quòd pars ipſa multo ſanguine ſit referta, & quòd eadem ſit calidior, vtique vacuationis indicatio refrigerationis indicationem vincit: contrà ſcilicet quàm in eryſipelate. In illo nanque refrigerationis indicatio magis vrget quàm vacuationis: quanquam vtriuſque affectus curandi commune caput eſt infeſtantis humoris vacuatio. Ideoq; poſtquam refrigeratum eryſipelas eſt, ad ea quæ digerunt medicamenta, conuertimur. In phlegmone igitur † ſtãtiſper eſt refrigerandum, quatenus & ad incrementum eius ſiſtendũ inhibendumq; eſt cõmodũ. Etenim cùm

† In antiqs additur. ζεούσης. i. ebulliẽte.

im

immoderatus calor dolorem excitet: atque etiam aliquid ad ægram partem attrahat, vtroque nomine augeſcere phlegmonem accidit. Ergo quantum refrigerationis phlegmonæ, ceu calido morbo congruit, tantum certè & incrementum eius inhibere eſt aptum. Idem parem gratiam præſtat & cùm †repercutit id quod affluit. Quod verò ex eo quod in laborāte membro continetur, quidpiam in proximas partes repellit, hoc phlegmones iā genitæ medela eſt. Simili modo & quæ modicè excalfaciūt, vtraq; interdū ratione proſunt, quoniam & dolorem ſedent, & quod contentum in laborante particula eſt, digerant. Quippe dolorem mitigando, augeri phlegmonas vetant: digerendo, quod earum iam conceptū eſt, ſanant.

† ἀναστέλλει, i. reprimit.

CAPVT IX.

QVONIAM igitur momentum omne curationis laborantis phlegmone partis, in redundantis in ipſa ſanguinis vacuatione conſiſtit, vacuatio autem hoc genus affectorum excogitata eſt duplex, aut trāſlato ad alias partes qui in ægra cōtinebatur ſanguine, aut foris à corpore expulſo: ſatius profectò eſt vtraque vti, obſeruantibus diligenter ne qua ex accidenti læſio ſequatur. Ergo cū gemina ſit dictarū vacuationē vtraq; quadruplex in vniuerſum naſcitur vacuantium auxiliorum genus. Tranſlationis enim ſanguinis ad alias partes alterum genus eſt, vbi ipſa pars quæ phlegmone laborat,

ſanguinem abigit. Alterum cùm eæ quæ integræ ſunt, ad ſe trahunt. Eius autem quæ extra corpus educit, alterum ſenſibili effluxu, alterũ ratione tantùm contemplabili perficitur. Atque id quod ſenſibili effluxu peragitur, aliàs per ipſam fit partẽ in qua phlegmone reſidet, aliàs per ea quæ vnà cũ hac aperiuntur. Proinde etiã diſſectionũ notitia ad eiuſmodi conſortium intelligendũ eſt opus. Ergo tum hæ indicationes phlegmonarum curationem immutantes à partium natura præſtantur: tũ ſupra has quæ tum ex poſitu, tum figuratione ſumuntur. Quas nimirum laborans locus, quà inſtrumentalis, non quà ſimilaris eſt, indicat. Sunt etiam aliæ quæ tum inſtrumentaliũ, tum ſimilarium cõmunes ſunt: ſicuti cùm actionẽ earum inſpicimus, præterea an rara pars ſit, an denſa: an acuti ſenſus, an hebetis†. Ad quæ omnia intentum eſſe oportet, qui rectè curare ſtudet.

Addēdum τὸ ἀναίσθητον, id eſt an ſenſu careant.

CAPVT X.

QVONIAM *verò (vt ſemper teſtati ſumus) non ſatis eſt ipſa tantùm vniuerſalia nouiſſe, niſi quis etiã in particularibus ſe exerceat, ita vtiq; & nos nũc faciamus: non tamen omnia particularia percurrentes, ſed ea tantùm quæ nobis ſatis eſſe lectori videbũtur.*

CAPVT XI.

PROPONATVR *itaq; iecur iam phlegmone contrahere cœpiſſe, tum quænã mali eius commodiſſima ſit curatio, quæratur. Omniũ ergo*

pri

primum ab ijs quæ retuli incipiẽs, an totũ corpus inanitione indigeat, cõsyderabis. Quod si indigere inueneris, mox ægri virtutẽ æstimabis: poßit, ne semel † iustam vacuationem tolerare. Primũ ἀθρόαν, ergo valida virtus esto. Ab hac æstimabis ætatẽ. Nam si puer sit, quæ per dissectam venam fit (vt suprà est monstratum) vacuationẽ non foret. Verùm cùm pubertatem attigerint, iam pueri misſionẽ sanguinis tolerant. Ergo pariter tum reuellendus, tum educendus qui ad iecur fluit sanguis est, interna in dextro cubito insecta vena: propterea quòd & † è regione, & ampla via cũ vena καθ᾽ εὐθύ, i. è directo. quæ caua dicitur, societatẽ habet. Hac non apparente, media secanda est. Quòd si nec ea se ostenderit, reliqua ac tertia est incidenda. Modũ verò vacuationis tum ex redundãtiæ modo: tum ex reliquis quæ in superioribus diximus, inuenies, ætate, natura, tempore anni, regione, & cõsuetudine, tum ante hæc, ipsa laborantis virtute. Hæc enim in omnibus sunt cõmunia. Illud verò, internáne, an media, an humeralis vena secanda sit, an ea quæ iuxta malleolũ est, an quæ in poplite: id verò ex laborante particula indicatur. Ac definitũ iam est in ijs quæ de incidenda vena scripsimus, de vacuationibus id genus omnibus, diceturq́; nunc, quantũ sit ad rẽ propositã opportunũ, primumq́; hoc ipsum, non esse scilicet solũ illud satis, quod vacuandũ sit inuenisse: veluti sentiunt qui amethodon sectã colũt: quibus nulla de laboran-

tiũ locorũ differentia habetur ratio. Nõ enim ratio solùm, verũetiam vsus ipse indicat aliam alij parti vacuationẽ congruere. Siquidem ex ijs quibus oculi tentari phlegmone cœperant, nonnullos sola purgatione per aluũ, vno die sanatos vidisti. Quã rem si quis facere in iocinore cùm phlegmone laborare incipit, tentet, maximam excitabit phlegmonẽ: æquè vt si cũ in renibus aut vesica incipit, inflãmatio quæ vrinas cient, medicamẽta exhibeat aut si cũ vterus phlegmone laborat mẽses deuocet. Siquidẽ longissimè à tentata fluxione parte quod redũdat reuellere, nequaquã ad eam trahere conuenit. Hac itaq; ratione, nec si ventriculum aut intestina phlegmone occupare iã cœperit, medicamine quod aluum deyciat, vti conueniat. Eandem cum his indicationem & vterus sortitur, sicuti cum vrinæ vasis, pudenda. At vomitu vti pudibundis laborãtibus in diuersa reuellens auxilium est. Græci ἀντισπαστικὸν vocãt. Eadem ratione in omnibus quæ circa caput accidunt † purgatio ad contrariũ auertit. Siqua verò circa fauces, † & palatum, aut linguam, aut deniq; in ore, phlegmone laborare inceperint, in his omnibus cauenda sunt quæ pituitã per os euocãt. ἀποφλεγματισμοὺς vocant. quippe cùm id simile sit, ac si deycere aluum intestinis ægrotantibus velis: aut vrinas mouere, cùm renibus aut vesicæ sit ægrè: aut vomitũ lacessere, cùm partes stomachi sint afflictæ. Satius igitur sit, vbi partes quæ in

† φάρμακον ὑπήλατον. i. medicamentum quod aluũ deiicit.

† In Græco legitur καὶ οὐρανίσκον, ἢ τὴν ὑπερῴαν.

ore

ore sunt, phlegmonem accersere cœperint, deriuare ad nares. Pari modo venã quoq; vbi hæ partes sic laborãt, incidere humeralẽ in manu, si ea non cernitur, mediã, vbi iecur, pectus, pulmo aut cor sic afficiuntur, internã. In angina, quam συνάγχην Græcè vocant, primas in manibus. Secundas eas, quæ sub lingua habentur. At ijs quæ in occipite sunt, afflictis, etiã eam quæ in cubito est necnon eam quæ habetur in fronte. Renibus verò, & vesica, & pudendo, & vtero sic habentibus, eas quæ in cruribus sunt sitæ: ac potissimũ quæ circa poplitem sunt. Si minus, eas quæ iuxta malleolũ, ac perpetuò quidẽ in omnibus, eam quæ è directo est. Vbi iecur phlegmone inuadit, quæ in dextra sunt manu: vbi lienem, cõtrà. Itaq; statim primæ vacuationis diuersitas pro particularum diuersitate variatur: constatq; cõmunem indicationem non magis esse vtilitatis quàm noxæ causam. Siquidem quòd vacuandum sit, id cõmunis indicatio est, vnde autẽ aut, quomodo vacuatio sit facienda, id æger ipse docet locus. Ad eundẽ nanque modũ, vbi pectus, aut ventriculus, aut partes citra collũ capút ve phlegmone laborant, excogitatũ est artus vincire. Quippe ipsum quod phlegmone infestatur, vinciendũ nõ est. Sed si in manibus phlegmone est orta, crura, sin in cruribus, manus.

CAPVT XII.

SED nec refrigerare inter initia, aut adstringere, citrã laborantis particulæ indicationẽ,

vti

vtilitatis magis quàm noxæ sunt causæ. Nam in particulis quæ circa artus sunt, sat fuerit etiam spongiam vel ex frigida aqua, cui paululū aceti sit immistum, vel aqua sola madentē imponere: sicut etiā ex vino aliquo austero. In iocinore verò si phlegmone laborare cœpit, nemo compos rationis his vtatur, imò nec si melino infundas, aut myrteo, aut mastichino, aut nardino, aut lētiscino, aut aliquo oleo quod adstringat, aut etiā alio quopiam cui absynthium sit incoctum: ne horum quidem vllum conueniet frigidū, sicut nec vllum cataplasma frigidum. Sed si mala præcipuè cotonea vino incoquens, cataplasma ex eo præparaueris, si iecur phlegmone laborare adhuc incipiat, ne id quidē admouebis frigidū: veluti nec oleum, vt dictum est, præparatū, vel oculis, vel oris partibus, sicubi hæc tentari phlegmone cœperint. Auri verò etiā si acetum cùm rosaceo infundas, nil offendes. At non est hoc oculis laborantibus vtile, veluti nec medicamen quod ex moris conficitur: aut aliud quippiam eorum quæ στοματικὰ Græcè dicuntur. Sunt enim eiusmodi omnia oculis tristia, quanquam genere sunt ex ijs quæ indicentur. Glandulis verò phlegmone tentari cœptis, sæpe solum oleum calens sat fuit.

CAPVT XIII.

SED & reliquus victus ordinandus ijs quibus glandulæ aut etiam aliquid circa artus phlegmone tentatur, vnā tantū indicationē habet:

bet: quæ tot ac talia exhiberi iubet, quot & qualia facillimè cõcoquentur. Nec quicquam refert, alicam, an ptiſſanam, an mulſam, an punicũ, an malum, an tale quippiam exhibeas. At ſi iecur phlegmone infeſtatur, exquiſitiſsimo victu eſt opus. Aequè profectò & ſi vẽtriculus ſic laborat, quippe munus eorum toti animali eſt commune. Acceditq; omnibus animalis partibus maximum incommodum, ſiue non probè concoctum alimentum ſit, ſiue non ritè in ſanguinẽ conuerſum. Artuum verò partes, tantũ alimenti capiũt, quanto ſunt nutriendæ. Quo fit, vt ſiue ex malo quod probè in ventriculo ſit concoctum alimentum ad eas perueniat, ſiue ex alica, ſiue ex ptiſſana, non multum interſit. In iocinore verò quantũ referat nutrimentorum differentia, tum quòd maximã in vtranque partẽ vim habeat, hinc diſcas licet.

CAPVT XIIII.

NAM expelli è iocinore oportet, quicquid in eo tum amaræ bilis, tum ſaniei quæ ex phlegmone prouenit, eſt collectũ. Id verò fieri nequit, niſi & vaſa quæ ſunt in viſcere, detergeãtur, & meatus qui ad ieiunum pertinet, ſit apertus. Ergo alica cũ & huic inhæreat, & vaſa quæ in viſcere ſunt condita obſtruat, præcipueq; eorũ ora: & bilem in inteſtinũ deſcendere, & alimẽtum in totum corpus digeri prohibet. Poſcit ergo tum iecur ipſum, tũ os meatus qui bilẽ trãſmittit, cibos & pharmaca quæ obſtructa recludant.

Talia verò omnia sunt, lęta quidem minimè, sed tenui consistētia, & qualitate mordēte. At verò ab his, vtpote mordentibus, phlegmone irritantur. Quare quæ citra morsum ea detergeant, indigemus: cuiusmodi scilicet mulsa est. At nouimus dulcibus omnibus, tum iecur, tum lienē maximè intumescere. Supersunt igitur quæ culpa vacent, vt in cibis ptissana, quippe quæ sine morsu deterget, vt in pharmacis oxymeli aqua mistū. Nam & punicū malū, † & cætera quæ adstringunt, dum bilis meatus os arctant, bilem ipsam excerni prohibent. Atq; inde iocinoris phlegmonis sunt incommoda, præsertim ijs quæ in cauo visceris consistunt. Quibus ad angustias quas facit ipsa phlegmone, etiam ea quæ ex adstringentibus, & lentis fit cibis, accedit, ac quæ mordent, ea phlegmonas ipsas, quæ in cauo sunt visceris, magis irritant. Quippe ijs quæ in gibbis eius consistūt, mutata iam veniunt ea quæ assumpta sunt: ita vt nec quæ adstrictoria sunt, similiter adhuc adstringant: nec quod mordēs est, similiter mordeat: nec quod propter lentorē in angustis vasis hærebat, similiter etiamnū maneat lentū. Est autē his occasio mutationis duplex, & quòd prius sunt cōcocta, & quòd sanguini qui in iocinore prius erat, sunt admista. Cauo autē iocinoris phlegmone obsesso, protinus etiā venas quæ in mesenterio sunt, vnà phlegmone laborare est necesse, qñ ex ea quæ ad portā pertinet, oēs sint ortæ, protinus etiā

† Addendū καὶ τὸ μῆλον, i. & cotoneum.

quæ

quæcũq; oſculis earũ incidunt, vim ſuã oſtẽdere.

CAPVT XV.

AN tibi ad cõmunem phlegmones curationẽ parua ex particulis ipſis accedere differẽtia videtur? Mihi ſanè maxima videtur, quãuis ij qui Theſſali ſtupiditatẽ æmulãtur, cõmunẽ indicationem ſolã ſatisfacere putent. Placet autem nunc ad memoriã reuocare tibi egregiã eorũ curationem, quã Theageni philoſopho Cynico adhibuerunt. Siquidẽ hãc norunt plurimi, propter viri famã, vt qui publicè diſputare in Traiani † circo quotidie ſit ſolitus. Erat qui hominẽ curabat, vnus ex Sorani diſcipulis, nomine Attalus. Is impoſuit quotidie iocinori cataplaſma ex pane & melle, haud intelligens viſcus hoc mediocriter adſtringi debere, propterea quòd animalibus altricis facultatis principium ſit, & venoſum ab hoc oriatur genus. Ita igitur viſcus curauit, ſicut bubonas, meris ſcilicet & ſolis relaxãtibus vtẽs, cataplaſma ex pane & melle imponẽs: ac prius oleo calẽte perfundẽs, tum ſorbitione ex alica cibans. Hæc nanque tria fermè omnibus nunc Amethodis iſtis Theſſalijs ad acutorum curationem ſufficiunt. Viſum autem eſt mihi ſeorſum Attalum monere, vt adſtringens aliquid admiſceret, nec nudis vteretur relaxantibus, ac de viſceris quidem natura nihil eram homini dicturis. Id enim fuiſſet planè aſino fabulam narrare: ſed quod me perſuaſurum homini arbitrabar, & cui omnes

† γυμνασίω.

homines facillimè aſſentire video, id tantum expoſui, nempe longam experientiam medicos docuiſſe: vt iecur miſta medicamentorum materia curarent. Eam autem ſcriptam inuenturum in iis medicorũ libris, qui ſint de medẽdi ratione cõſcripti. Si ergo, inquã tibi videtur, miſce aliquid de abſynthij coma diligẽter tunſa, cataplaſmati. Oleo verò, totius herbæ aliquid, modicè id quemadmodum alios cernis in illo incoquentes Cataplaſmati verò, μυροβαλάνου πίεσμα, & irim, & iunci florẽ, aut narditidos herbæ radicem, aut cyperi miſcebis, non inutile ſit & ex vino ea aliquando præparare, ac miſcere interim etiã de fece ipſa. Quinetiã aliquid adſtringentiũ incoquere malorum, cuiuſmodi cotonea ſunt, & quæ vocãtur ſtruthia. Præterea quæ Romæ abundãt, vocata ceſtiana. Oleũ verò (nã id quoq; video miſcere te) nõ quolibet eſto: ſed vel hiſpanũ, vel hiſtricum, vel crudũ, vel lẽtiſcinũ, vel myrteũ, vel melinum, vel nardinũ vnguentũ. Porrò aliã materiã plurimã eſſe dixi eorũ quæ incoquere liceret. Nam & lentiſci † tenera germina, & myrti, & rubi, & vitis præſertim ſylueſtris, à qua œnãthẽ vocatam decerpimus. Non alienum etiam ſit, & atticum hyſſopum tum cataplaſmati, tum etiam ceratis miſcere. Nam & cerata quæpiam illi ex eiuſmodi materia imponere poſt cataplaſma ſuaſi: & apponere illi tentabam vniuerſam deinceps curationem: quò ſcilicet etiam quæ à medicis

† Male legitur in impreſſ. ἁπλοῦς, pro ἁπαλοῦς ſicuti in eadem linea οἰάνθην pro οἰνάνθην

Græ

Græcè ἐπιθέματα vocãtur, ex mista materia cõponeret. Nã melius inquã est sublato cataplasmate aliquid super viscus esse. Attalus verò sermonẽ meũ interpellãs. Nisi multũ (inquit) tibi tribuerẽ, nihil horũ tolerassem, nam in quibus superiores medici paßi naufragia sunt, priusquã vera medicina inuẽta à nostris esset, ea mihi veluti ignaro suades. Cætera treis (inquit) aut quatuor dies sine me Theageni ex mea sententia prospicere: & sanum eum penitus conspicies. Sed quid inquã, si cùm subitò pauci, & hi lenti apparuerint, sudores, moriatur? recordaberísne quæ promiseris, ac de cætero sententiam mutabis? Atque Attalus post hæc abijt irridẽs, nec quicquã præterea respõdens sic vt neque de alica quicquã me consulere permitteret sed nec quod ex ijs quæ vrinas ciẽt, miscere aquæ paulò post oporteret, quòd scilicet iocinoris gibba essent afflicta. Nam sicuti iocinoris cauum per aluum purgatur, ceu paulò suprà diximus, sic gibba eius per ea quæ modicè vrinas mouent, cuius generis est apiũ. Procedente autem tempore, vbi phlegmone iam cõcoquitur, etiã valentioribus vti licet, assaro, & celtica nardo, & phu quod vocant, & petroselino, & smyrnio et †mio: sicut etiã per ventrẽ vacuare si cauũ afficitur, cnico cibis admiſſo, & vrtica, et mercuriali, & epithymo, & † filicula, omnibus præterea quæ modicè aluũ deijciũt, magisq; in remißionibus tũ his ipsis audacius quã ante vtendũ, tũ ve-

†In antiq. legitur μίω, i. meo. † πολυποδίῳ.

rò quæ his ſunt valẽtiora, partim in ptiſſana incoctis, partim tũſis, ac in molliſſimum puluerem redactis, exhibẽda verò & hæc ſunt vel ex ptiſſana, vel ex aqua. Ego nãq; etiã filiculæ aliquid in ptiſſana aliquãdo incoxi, & nigri veratri corticẽ. Etiã clyſtere vacuare eos cõueniet: inter initia vel ſale, vel nitro, vel aphronitro aquæ mulſæ admiſto cõtentis, in remiſſione verò, potiſſimumq; ſi quid ſcirrhoſum relictum è phlegmone eſt, etiã valẽtiora medicamenta miſcẽtibus. Quippe hyſſopum eo caſu aquæ † *incoquimus, & origanũ, & colocynthida, & minus cẽtauriũ.* Opportuniſſi*ma nanq; ad ſcirrhum ſunt* † *iecur & lienis, ſiue quis parum habita de his ratione glutinoſo cibo vtatur, (ſicut* Attalus *qui* Theageni *quotidie alicam exhibuit) ſiue nihil offerat quod tum obſtructiones eximat, tũ detergeat.* Verùm *quòd cõtigit* Theageni, *vel potius* Attalo, *dici eſt tempus.* Vt *enim promiſerat poſt treis dies daturum ſe hominem à iocinoris phlegmone liberatũ, tum magis quàm prius calente oleo viſcus plurimũ perfudit, tum cataplaſmate frequẽtius eſt vſus: hac diligẽtia felicius ſibi curationẽ ceſſuram ſperans: reſpõditq; percontantibus de* Theagene *gloriabundus meliora.* Cæterùm *contigit pro vt ipſe prædixeram, ſubitò hominẽ mori.* Et *quod omnium maximè dignum riſu fuit, ducebat* Attalus *ſecũ ex iis qui de hominis ſtatu rogaſſent quoſdam, quibus oſtenderet adeò rectè eum ſe habere, vt iam*

eſſet

† ἐναφέψομεν, legit antiq. non ἐναφεψόμενον, vt in impreſſ.

† In Græc. impreſſ. additur τὰ δύο σπλάγχνα, id eſt hæc duo viſcera.

esset lauandus:letusq; cũ multis in gressus est domum in qua iacebat:cùm Theagenem mortuum quidẽ ex amicis,qui & Cynici quidam erãt,& alioqui philosophi,lauare ex more pararẽt.Itaq; etiam vsque ad mortuum accedere,idq; vnà cum spectatorum cœtu Attalo contigit:vtpote cùm nemo intus lugeret.Nam Theageni nec seruus erat, nec puer,nec mulier:sed cum eo soli amici philosophantes versabantur:qui iusta quidẽ mortuorum,citra tamen omnem luctum obibant.Atque hanc laudem Thessalius asinus inter multos spectatores est cõsecutus,ostẽdens explicatũ à phlegmone hominem intra quatuor(vt pollicitus est) dies.Reliqui verò methodici cùm innumeros quotidie iugulẽt,adeò rationem curandi mutare adhuc nolũt,vt que à medicis sunt scripta,qui artis operibus verò insudarũt,ne vel semel experiri velint:adeò indelebile vitiũ vehemẽs ignorãtia est, præsertim si cum superbia sit coniuncta.Eiusmodi igitur in omnibus sunt Thessali sectatores.

CAPVT XVI.

NOBIS autem vitandi eiusmodi errores sunt.At si nihil aliud suppetat,saltem ipsi experientiæ credẽdum,Id quod ipse perpetuò suadere non desino ijs qui circa rationem parũ sunt exercitati. Nam melius profectò ijs est,quando & rudes sunt,& simul in rationabili methodo,quam nos nunc prodimus,minimè exercitati vt nihil penitus ex ratiocinando accipiant.

Quippe iocinoris ſubſtantia, ſcirrhis maximè opportuna eſt: vtpote quæ naturaliter lutoſum quippiã cõtinet, veluti medicus quidã noſtri tẽporis per iocum dixit. Lienis verò rarior ſubſtãtia, quàm iocinoris eſt. cæterùm crebrius ſcirrhoſis vitijs affligitur, propter nutrimenti quo vtitur ſpeciẽ. Mõſtratũ nanq; eſt quòd craſſo nutritur ſanguine: qui veluti limus purioris eſt facillimeq́; nigra bilis efficitur, ideoq́; etiam ipſum melancholicum ſiue atrum, appellamus excrementum. atque hæc duo viſcera ſcirrhoſis tumoribus tentari, vel experientia ipſa clarè indicat. Renes verò, quod conditi ſunt tactum effugiũt. Cæterùm hos quoq; facilè ſcirrhis deprehendi ratio docet, atque idcirco nephritidas aliàs† facilè ſolubiles, aliàs ægrè ſolubiles eſſe: cùm renes ambo habeant quæ in viſcerum vtroq; prædicta ſunt ineſſe, tũ ſubſtantiæ qualitatem, tum excrementorum quæ per ea dilabuntur† vitium. Quo fit, vt qui craßi ſucci cibis veſcantur, calculi vitio vexentur. Ergo quãto trium horũ viſcerũ ſcirrhoſi affectus difficilius curantur, tãto magis eſſe ſolicitos oportet, ne quis in hos incidat. Maximè autẽ (vt dictum eſt) incidunt, qui ipſis phlegmone laborãtibus, ijs cibis vtũtur, qui craſſos lentosq́; ſuccos efficiant. Quinetiam eiuſmodi affectuũ medicamina inter omnes cõuenit, ea eſſe quæ diſſecent & diſſoluãt, & frangãt. Quæ vtiq; ex eorum ſunt genere, quæ obſtructiones eruunt & detergẽt: cæterùm viri-

bus

† In Græ. codi. impreſſ. & in antiq. legitur, ἀλύτους τὰ πάμπαν, id eſt quæ omnino ſolui nequeant.

† φαυλότητα.

bus valentiora. Horum nō solùm materiam, sed etiam facultatē in opere de simplicibus medicamentis exposuimus. Itaque etiā breuior nūc ero, contentus generali facultate & sola methodo, cū paucis exemplis. Nam cùm & facultatem materiā iā habeas præparatā, & quæ curationē vnà coindicēt sint prædicta, nihil nūc aliud superest, nisi vt proprias cuiusque morbi indicationes cōmemorem. Coindicantia igitur voco virtutem, naturam, ætatem, anni tempus, regionē & cōsuetudinē, et siqua sunt id genus alia. Proinde de ea quæ à particulis sumitur indicatione, deinceps dicā initio à iocinere sumpto. Quippe vbi id phlegmone laborat, quæ extrinsecus applicātur, ea mistæ esse facultatis debere postulat: idq́; nō in generatione phlegmones modò (est enim id omnium phlegmonarum commune: quando etiam si quis repellentibus tantum illo tempore vtatur, nō peccet) sed etiam cùm nec affluat amplius quicquā, nec repelli quod in laborāte particula cōtinetur, possit. Accidit enim hoc quoque multis de caussis, Sanè in principio tum parum est quod affluit, tū magna ex parte non ita crassum, tum partis ipsius quæ recipit virtus nonnunquā valentior, vtpote nondum lassata: tū quod in afflicta continetur parte, nondū violenter impactū. At cū phlegmone in vigore suo iam consistit, tum multus in ea sanguis continetur, isq́; crassior subinde, ac vehementer impactus: tum virtus partis iam est

debilior: quam alioqui valẽtem requirimus, quo scilicet à se superuacua amoliatur quandoquidẽ haud satis potens est adstringẽtium præsidiorum vis, quæ sola totũ, efficiat. Quippe potest hæc cogẽdis ac cõstringendis, & veluti densandis, & exprimendis corporibus quæ tenuiora consistentià sunt ad circumpositas partes expellere. Ceterùm nisi etiam laborãtis particulæ virtus aliquid auxilietur, nihil adeò magnũ efficiat: tũ igitur quæ à phlegmone sumatur, vna duntaxat agendorũ est indicatio. Hanc Græcè διαφόρησιν vocant: Latinè digestionẽ, euaporationẽve dixeris. Hæc humorem qui in phlegmone obsessa parte continetur, per meatus insensibiles educit. Quæ verò ab ipsa sumitur parte, ea in diuersam nos partẽ trahit: scilicet robur eius seruari iubens. Coëuntibus igitur vnà contrarijs indicationibus, compositum quoque esse medicamentum oportet. At femur si phlegmone laboret, aut tibia, aut cubitus, aut brachiũ, aut qui in his sunt adenes, causa nõ est cur horum robori consulas. Hæc tibi communis indicatio sit in omnibus ijs partibus quarum munus eiusmodi est, vt toti corporis sit ex vsu.

CAPVT XVII.

ERGO nec lienem tantùm relaxantibus curare oportet, cùm hic quoq; ex iecinore quicquid limosum & melancholicum est expurget, propterea scilicet quòd ex eo humore nutritur. Idcirco quoties obstructio quæ in eũ incidit, aut

phlegmone potißimùm quum ſcirrhoſa ſit, tum ea quæ obſtructiones eximãt, tum quæ diſſecent, vehementiora exigit. Nam quale medicamẽtum iocinori eſt abſynthiũ, tale eſt lieni capparis cortex. Quale rurſus iocinori quod vocant eupatorium, tale eſt lieni ſcolopendrium. Siquidem ſimilia genere medicamenta, ambo viſcera poſtulãt. Cæterùm tanto valentiora lienis, quanto craßiore vtitur alimento. Scirrho igitur laborantibus ipſis conuenientia nutrimenta ſunt genere quidẽ eadem, ſed maioris minoriſq; ratione differentia. Itaque & ſi capparis ex oxymelite edatur, vtilis ſanè eſt vtriq; viſceri, cæterùm nec ipſa pari modo nec ſimiliter miſtum habens oxymeli. Nam & ipſa copioſior, & ex minus diluto oxymelite lieni erit vtilior. Atque hæc differentia eſt quæ ex maioris, minoriſq; ratione accepta eſt. At ſimilium genere, vel ſpecie, aut quomodocunque dixiſſe libet præſidiorũ, ex actione & † compoſitione indicatio ſumpta eſt. A` ſocietate verò cum vicinis partibus, quod idem cum ſitu eſt, illa capiuntur, quòd gibba iocinoris per renes expurgari oporteat: caua verò per inferiorẽ ventrẽ. In liene verò † alterã duntaxat eſſe ſuperflui vacuationẽ, cùm quæ per renes agatur, nulla huic viſceri vacuãdo via pateat. Proinde vbi plegmone premitur, deiectorijs id medicamẽtis tũ detergemus, tũ laceſſimus: quò dimittat † deponatq́; ſuperuacua. Sanè duplex ratio eſt eiuſmodi medicamentorũ vſus.

† διαπλάσεως, i. figura.
† In antiq. legitur nõ τὴν ἑτέραν, ſed τὴν κατ' ἔντερα, i. eam quæ per inteſtina fit.
† χαλᾶσαι, id eſt exoluatq́;.

Cùm partes ſuperius poſitæ laborant, per ea quæ eduntur ac bibuntur. Cùm inferiores, per id quod ſit per clyſterẽ infuſum. Quandoquidẽ quæ edũtur ac bibuntur, eorũ vis antequam ad inferiores partes perueniat, reſoluitur. Quæ infuſa ſunt, ea omnino ad ieiunum vſque aſcendere non poſſunt, imò etiam ſi admodum nitaris, fortaſſe tenue tantũ inteſtinũ contingant. Ergo illud quoque ex partium poſitura didicimus, nempè inferioribus inteſtinorum aliquid eſſe per clyſterem infundẽdũ: ſuperioribus verò, atq; etiã ipſi ventriculo, lieni, & ſtomacho, supernè aliquid exhibendum. Voco hoc loco ſtomachum, gulam, quam propriè Græci ſtomachum appellant. Nonnunquã enim ita etiam vocant os ventriculi: veluti cùm ſtomachice anima linqui aliquos dicunt. Verùm in gula, quæ propriè vocatur ſtomachus, cataplaſmata ſuper ſpinam [dorſi] imponimus, †non autem ad pectus, quemadmodum cùm os ventriculi phlegmone vrgetur. Siquidem ſpinæ gula ſuperiacet, per collum & pectus deorſum vſque ad ventriculum porrecta.

† In cod. impreſſ. & manuſcriptis legitur οὐκ ἔμπροσθεν ὥσπερ ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς φλεγμαίνῃ, id eſt non parte anteriore quẽadmodum quum os ventriculi phlegmone laborat.

CAPVT XVIII.

NEQVE igitur hæc nouere qui Theſſalũ imitantur, ideoq; omnes vna ratione curant. Neque vtique illud, quòd omne membrum phlegmone laborans, niſi cutim ſibi circundatam habeat ſpiſſam, tenuis ſaniei foras aliquid dimittit, ac laxat. Eò fit, vt ex iis quæ in ore, †& naſo,

† In impreſſ. deeſt καὶ τὴν ῥῖνα.

so, & faucibus, & stomacho, & intestinis, & vẽtriculo, & visceribus omnibus sunt, aliquid foras effluat. Ad eundem modum etiam ex interna facie pectoris, cùm phlegmone premitur, excernitur aliqua sanies. Quemadmodum igitur lienis ipse, & iocinoris caua per intestina, gibba verò iocinoris & renes per vrinas expurgãtur: ita pectus vbi interna eius phlegmone tẽtãtur, per mẽbranam qua tegitur (ὑπεζωκότα vocãt) aliquid in mediũ sui pulmonumq; spatium transmittit. Id autem expurgari per eandem qua pulmò viã debebit. Dabimus igitur ijs qui sic laborãt, medicamẽta quibus tenuatoria sit vis, quibus & viæ aperiãtur, & quæ deserẽda per eas sunt dissecẽtur [ac dißipẽtur] præsertim cùm vel crassæ substãtiæ sunt, vel glutinosæ, qualia in ijs sunt quos empyos vocant, deligẽda tamen ex ijs sunt, quãdiu adhuc phlegmone inualescit, quæ mediocria sunt. [Cùm verò planè iam decreuit, aut penitus cessauit, & educi excremẽta postulant quæ valẽtiora sunt.] Ergo mediocre in hoc genere est tum ptissanæ cremor, tum mulsa. Valentius autem & vrticæ semen, & mulsa in quã cõiectũ fuit paululum aliquid acriũ herbarũ, quales sunt origanũ, & hyssopũ, & †calaminthæ, & pulegiũ, & illiricæ ireos radix. Quòd si vel plus horũ admisceas, vel irin in mollißimũ puluerẽ tunsam cribra tamq; in mulsam immittas, maximè incidẽs medicamen habebis. Ad eũdem modũ & quod ex

[Legitur in Græc. in exquisita phlegmones declinatione.

† In antiquis est μίνθης, i. menta.

marrubio cõficitur oxymeli, aliaq; eiusmodi valenter crassiora excrementa quæ in pectore & pulmone continentur, incidere possunt, omniumq; eorũ copiam inuenies in operibus ijs quæ de medicamentis edidimus.

CAPVT XIX.

NON solùm autem iam dictam remediorũ differentiam ex laborante loco didicimus, sed etiã illud, quòd quæ in summo corporis phlegmone laborant, ea proprijs phlegmones remedijs curentur, quæ in alto sunt corpore, si cum his aliquid acrium medicamentorum sit immistũ. Resoluuntur enim eorum vires, dum altè descẽdũt. Hac ratione & cucurbitula (strenuum planè auxilium) est inuenta: tum vt foras euocentur, quæ sunt in alto: tum vt eximantur atque eruãtur, quæ iam in scirrhum abeunt. Verùm vtendũ cucurbita in ipsa parte quæ phlegmõe vrgetur, inter initia non est, imò postea quàm totũ corpus vacuaueris, ac necessarium est eorũ quæ inflammata parte continentur, aliquid † educas atque eruas, aut etiam foras versus attrahas. Generandis autem adhuc vitijs, minimè ipsis mẽbris quæ laborare incipiunt, sed ijs quæ cõtinuatè his sunt, cucurbita imponi debebit, auellendi in contrariũ causa. Sic nanq; ad mammillas cucurbitas imponimus, cùm sanguis ex vtero profluit: defixo maximè in ipsis communibus pectoris & vteri vasis, eius ore. Sic si ex naribus sanguis profunditur

† In antiquis legitur non κενῶσαι, sed κινῆσαι, id est moueas.

præ

præcordijs maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud ſanguinis profluuium, ad cõtrarium per communes venas auertimus. Quemadmodũ rurſum & ſanguinẽ (ſi ita eſt opus) attrahimus. Siquidem cùm menſes euocare in animo eſt, in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax eſt remedium, ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen prius totum corpus expedit. Nam ſi †refertum ſanguine corpus ſit, in quacunque parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipſum implebis. † plethoricum.

CAPVT XX.

ERGO *hæc omnis phlegmone communis indicatio, haudquaquam ſimiliter in qualibet parte adminiſtratur. Accedit ad omnia quæ prædicta ſunt, pro nõ leui portione, ipſius exhibẽdi medicamẽti natura. Neq; enim abſolutè ſi adſtringere incipientem phlegmonũ eſt opus, quidlibet adſtringẽs in ijs quæ deuorãda ſunt, adhibebimus: ſed ea quibus nulla corruptrix admiſta vis eſt. Nã chalcanthus inter præcipua adſtringit, ſicut etiã miſy, & ſori, & chalcitis, & diphriges, & æs vſtũ, & ſquama eius & flos: verùm hæc medicamenta noxia deuorata ſunt, quocirca ſtomaticis ea miſcere tutum non eſt, defluit nãq; interdum ex his aliquid ad ventriculum, ſed nec aloën probè miſcueris ijs medicamentis quæ phlegmones alicuius cauſa quæ intus cõſtiterit, deuoranda ſunt, quando huic quoq; admiſta purgãdi*

vis quædam est. Cæterùm vbi phlegmone prorsus inclinauerit, si quis paululum aloës admisceat deiiciendi vētris causa: qui prorsus non deiecerit, nihil lædet. Verū satius est mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aut taliū aliquo, aluū sic laborātiū subducere. In summa verò, si quis eā quæ à partibus ipsi præstatur indicationē adimat, nihil obstat quo minus medicinā nō sex mēsibus sed sex diebus totā perdiscas. At verò nec si quæ à partibus sumitur indicationē adiicias, iam totū quod exigitur ad curationem, habeas: nisi etiam methodos de medicamētis didiceris, itaq; eas aggrediatur oportet quisquis consummatè sanaturus est morbos. Nunc enim si alicuius medicamenti meminimus, id (vt sæpe testati sumus) exempli causa fecimus.

CAPVT XXI.

SED *adiiciamus adhuc ea quæ de indicatione quæ à partibus sumitur, nondum attigimus, Thessaliorū istorum sectam euidentißimè præcipitantes, qui cùm nec dissectionis rationē attigerint, nec partiū actiones, vsúsve norint, tamen cùm floccos carpentē quenquā cernunt, & festucas legentē, audent oxyrhodino caput madefacere, nostro exemplo. Nam cur, quæso, nō thoracem potius? Siquidē † ex indicatiōe remedia inueniūt. Sanè fieri potest, vt etiam corde affecto, phreniticus quis efficiatur. Empiricus nanq; ab experientia se ait eiusmodi medicamentorū nactum inuē-*

† ἐνδει- κτικῶς.

tio

tionem. Qui autem & hãc vituperat, & inquisitionẽ de actionibus refugit: huic vnde, quæso, succurrit, vt pro thorace caput in phreniticis madefacere eligat? Cæterùm, hoc ipsum oxyrhodinum quod capiti phreniticorũ applicamus, ceu quidã ex amicis dicere solebat, nõ solũ Amethodos istos Thessali sectatores, sed etiam reliquos manifestè redarguit vniuersos quicũq; principẽ animi partẽ in corde statuunt. Nam cùm aliquando vidissem quendã ex Athenæi discipulis caput aceto & oleo mistis perfundentẽ, prohibui: iussiq; pectori admouere id remediũ. Quippe læsam in delirio esse partẽ principẽ. Eã autẽ esse autore Athenæo in corde, itaq; non rectè relicto pectore, caput eiũ integrum præsertim membrũ vexare, eiq; negotium facessere, nunc oxyrhodinũ infundẽdo, nunc radendo, tũ sphõdyliũ, aut serpillum, aut id genus aliquid admouendo, imò verò si malũ traheret, etiã castoreũ, aut certè etiã cucurbitã. Quippe id esse persimile ac si cui in femore phlegmone sit, calcaneo remediũ applicet. Quinetiã in lethargicis, nemo est qui nõ capiti applicet auxilia, nam & id vitiũ contrariũ quodãmodo secundum speciem phrenitidi est. Gignitur autem in capite: in quo scilicet princeps animi pars residet. Ergo cũ humor qui in capite redundat, frigidus est, insensibilitas immobilitasq; hominem opprimunt, cùm verò calidus est, † perpetuus potius motus, vnà cum rationis noxa. Accidit enim, veluti demonstra

† In antiquis est ἀεικινησία in impressis verò εὐκινησία.

ſtratum in libris de his eſt, ex frigore ſegnitia, ex calore immodicus motus, ex humoris verò vitio dementia. Itaq; incidenda in talibus affectibus vena eſt ſtatim ab initio, ſi modò tã valens virtus ſit, vt ſine noxa miſsionem ſanguinis toleret, ac nihil prohibeat eorum quę de ſecanda vena retulimus, ſicuti vel crudi humoris copia, vel puerilis ætas, vel anni tempus, vel regio in qua ſit extremus calor, aut frigus. Atque hoc quidem commune vtriq; vitio, & ei quod cùm ſopore, & ei quod cum vigilijs incidit. Commune præterea vtriuſq; eſt, vt oxyrhodinum in principio admoueas. Nã repellendus à capite humor eſt, quiſquis is fuerit. Quæ ſequuntur, contraria ſunt. Nã quæ cum vigilijs coniuncta ſunt, ea lenire expedit. quæ cum immobilitate, excitare. Iure ergo cum in ſummo incremẽto ſunt ijs vitijs quæ peruigilio & delirio infeſtant, perfuſiones ex papauerũ capitibus applicabimus: odorẽ quoq; naribus obijciemus: ac narium alas intus, vel frontẽ ex ſimilibus medicamentis illinemus. Quippe ſopite ac ſtupe facere principem facultatem oportet: cerebrum ſcilicet quod ſupra modum incaluit, refrigerando. In contrarijs autem vitijs excitare: ac noxij humoris qui citra putredinem, & citra febrem altos ſopores inuehit, craſsitudinem incidere, atq; excalfacere. Tales nimirum altos ſopores, ἀποπληξίας, & κάρους, & κατοχὰς Græcè vocant. Quòd ſi aliquando humor putreſcat: vtiq;

cùm

cùm febri incidunt ea genera: vocaturq́; morbus Græcè ληθάργος. Incoquentes igitur in aceto thymum, & pulegium, & origanū, aliaq; id genus, naribus sic affectorum admouebimus: quò vapor ad cerebrum sublatus, crassitudinē humoris dissecet. Mox etiam palatum valentibus & acribus medicamētis vngemus. Ab his verò etiam sternutamentis vtemur, tum capiti similes præsidiorū facultates imponemus, adaucta semper eorū etiā ad ipsum vsq; sinapi vehementia si vitium diu trahat. Quinetiam cucurbitis ad vtrunq; vitiū si diutinum sit, vtemur: itemq; castoreo, quippe quod ipsum probè concoquit, si debito tempore sit adhibitum. Quare hîc ad communē rursus curationem redeunt lethargus et phrenitis, † Ergo in eiusmodi affectibus manifestè redarguuntur & qui Thessalū sequuntur omnes, & quisquis medicus principē animi facultatem statuit in corde. Non solùm enim iam dictorum præsidiorum destituentur copia, sed etiam cui ea parti accommodabunt, non intelligent. Neq; enim tanquam in ophthalmia, vel pleuritide, vel angina, tū ab ipso ægro affectus locus sentitur, tum nobis partim tactu, partim visu innotescit: sic in lethargo, & phrenitide, & epilepsia, & delirio, & conuulsionibus, & tetanis, præterea eo quod propriè vocatur catoche, se habet. In quibus omnibus præsidiorū formula ex affectus inuenitur natura: locus verò cui maximè sint applicāda, ex prænoscendis

† Est præterea in Græco, ἐπὶ τῆς παρακμῆς i. indeclinatione.

tum

tum actionibus, tum partium vsibus.

CAPVT XXII.

ILLVD *autem quãuis in sermone aliquando omittatur, sæpenumero prius dictũ est meminisse oportere nos eorũ quæ simul indicẽt. Cæterũ in præsenti eã quæ à partibus sumpta est indicationẽ, propositũ est persequi: veluti statim in ijs quæ ad caput pertinent, etsi nõ aliud saltẽ illud nosse cuiuis est promptũ, obiectã nobis ante cerebrum esse crassam mẽbranã, quæ corijs istis externis sit aßimilis: post hanc etiã cranium. Itaq; resolui in dẽsis obicibus & duris, præsidiorũ quæ imponũtur vim est necesse, ac nisi suturas, in capitis osse natura ipsa fuisset molita, nihil adeò æstimandũ efficeret pharmacũ vllum extrinsecus impositũ. Sed quoniam etiã suturæ, & in his præcipuè coronaria, non solùm impositi medicamenti qualitates, sed etiã substantiam, si tenuis est, facilè intro trãsmittit: meritò multa circa cerebrum vitia ab extrinsecus applicatorũ remediorũ facultate iuuãtur. Ipse enim in meipso expertus memini, cùm infunderetur rosaceũ frigidum, citißimè clarißimeq; sensisse me in syncipiti, loco eius intrò penetrationem. Quinetiam plurima diuersitas suturæ huius in hominibus, si inter se conferantur, etiam ante dissectionẽ manifestè apparet. Vidimus enim in ijs quibus rasum caput fuerat, inter mandendũ cõmißionis ossium in coronali sutura manifestũ motum: sic vt fa-*

cilè

cilè appareret hominibus illis laxã esse eiusmodi oßium capitis compositionem. Meritò igitur ad hanc maximè partẽ applicant omnes medici capiti infusiones: videlicet accepta quasi per manus à primis inuentoribus ratione, ad id opus venientes. Sed & ipsi quicunq; non negligenter ijs quæ fieri assolent, attendunt, cernẽtes & quemadmodũ futura ea liquido moueri appareat, & quẽadmodũ celerrimẽ homines hac parte, siue ab externo admoto quopiam refrigeretur, siue excalfiat, id sentiãt. Nam præter reliqua etiam tenuißimũ est hoc loco craniũ, & rarißimum. Ergo quoties medicamẽti cuiusquã vim vehementer descendere voles, hoc maximè loco impones. Commodius etiã fuerit, si & cũ infrictione id facias aut tunsis capillis, aut etiã planè abrasis. Quòd si humidũ sit quod applicandũ est: si id ex alto effundas, ac veluti fontis ritu illidas, quippe penitus intrò ab ictu magis cõpellitur. Sicut autem hic vehemẽtior humoris casus conducit, ita in oculis est contrarius. In capite nanque os est quod feritur: in oculis mẽbranosa quædã imbecillaq; corpora. Et in capite quidẽ aliud est quod ictũ excipit, aliud quod curatur: quodq; vt ictum nõ sentit, ita facultate quæ ex incussu ad ipsum peruenit, fruit̃. At in oculo non est quod feritur, diuersum ab eo quod curatur: sed idẽ ipsum quod est curandũ, valẽter icitur. Ad hæc os capitis sensu caret: oculus acerrimi est sensus. Ergo infundere huic medica-

† βλέφαρον, i. palpebram.

mẽta oportet primùm ſuperiorẽ†genam blandiſſimè attollẽtes, mox minimè quẽadmodũ in capite incutiẽtes. Inueniẽdi præterea humores mitiſſimæ minimeq; mordẽtis naturæ, qui cũ medicamentis ſint inſundendi. At mihi quidẽ magna cũ conſyderatione vidẽtur veteres ad oui deueniſſe humorẽ, electo ſcilicet ex eo quod & mordens minimè eſſet & glutinoſum. Nã ex eo quòd minimè mordet, modò dictã indicationem ijs cõpleuit. Ex lẽtore autẽ, ad indolentiã nõnihil cõfertur. Quippe lenire eiuſmodi humores poſſunt aſperitates omnes quaſcũq; acris fluxio excitat: accedit quòd craſſus mediocriter ac lentus humor cõſtantius, quàm tenuis & aquoſus, in loco permanet. Sanè quòd lentum id quod abſq; morſu ſit cùm modicè incaleat, dolorem maximè leniat, id profectò ex mordentibus in aluo deiectionibus didiciſti, in quibus iniectũ ſeuũ illico†dolorẽ mitigat. Quod autẽ permanere quoq; in laborãte particula eiuſmodi humidũ expediat manifeſtũ eſt. Siquidẽ in ijs quæ in vẽtre accidunt, per clyſterẽ aſsiduè infundere moleſtũ eſt. In ijs quæ in oculis, †genam attollere. At verò exquiſitus mẽbri ſenſus læue eſſe quòd inijciẽdũ nihilq; debere in ſe aſperũ ſabuloſum ve habere, omnino indicat. Hinc igitur excogitatũ cõmodè eſt, tũ humido oui vtẽdũ tũ quæ terrea corpora ophthalmicis, id eſt ocularijs medicamẽtis miſcẽda ſunt, ea eſſe cũ ſumma diligentia ad vnguẽ leuigãda. Quoties tamẽ dolores his

† In antiquis eſt δῆξιν, i. morſu.

† palpebrã.

accidunt vehemētes: repetitis iis quæ de omnium dolorū generatione accepisti, disquires quónā ex his affectu dolere oculos in phlegmone, de qua nunc sermo proponitur, contingat. Nam aut ex vehementi acris confluentis humoris morsu, aut quòd eorū tunicæ plenitudine distenduntur, aut propter crassorū humorū flatuosíve spiritus extensionem, vehementes in his excitantur dolores. At morsum quidē, tum purgantibus medicamentis, scilicet & deorsum reuellendo & vacuando curare conuenit: tum ipsi particulæ oui humore infuso, quò per cū acris fluxio sine offensa eluatur. Vbi autem cōcocta iam phlegmone ipsa fuerit, & simul corpus vacuum, tum vtiq; lauationes in balneo his sunt aptißimæ. Nam & dolorē statim sedant, & fluxionē quæ ad oculos fertur, sistunt: maxima quidem eius parte inter lauandum per totum corpus excreta: reliquo verò †diluto. At verò distensionē quæ ex repletione prouenit partis, mißione sanguinis, & alui deiectione, & infernarum partium frictione curare conueniet, quòd si neceßitas aliquādo vrgeat, ligādis artubus: mox fomentis ipsi laboranti particulæ ex aqua dulci modicè calida adhibitis. At humorum vel flatuosi spiritus extensiones curabimus vacuato prius in his quoque toto corpore: sed & humorum momento deorsum auerso. Mox localibus remediis (Græci τοπικὰ vocant) vtendum: nō tamē medicamentis iis quæ repercutiant

ἐπικερα-θέντος, i. contem-perato.

† τοῖς διαφοροῦσι..

ac reprimāt, imò ijs quæ † euocent. Fouendi igitur sunt sicut modò diximus, ac fœnigræci decoctum ijs infundendum sed lauato prius curiosè fœnogræco, ne quid illi, vel pulueris, vel sabuli adhærens clam lateat. Est nanq; medicamē hoc maximè omniū quæ oculis applicātur sine offensa digerēs. Meminisse verò in omnibus quæ mēbratim docentur, cōmunium præceptorū oportet. Quorū vnū id est, digerētia medicamēta, vbi redūdantia in toto corpore subest, si particulis quibusdam applicētur, implere potius quàm vacuare. Ergo tū reliquos morbos, tū verò phlegmonas (de quibus agimus) sicubi curas, nullo euaporāte auxilio prius fidenter vteris, quàm totū corpus purgaueris. Illud quoq; attēdas in omni vitio, nedū phlegmone, oportet aliquādo totū corpus mediocri habitu esse in humorū, tū qualitate, tū modo: vnam autē aliquā, aut duas earū, quæ suprapositæ sunt partium, redundantiam suam ad ægram transmittere: veluti nō rarò, sed planè sæpenumero accidere in oculis videre licet, capite his fluxionem mittente. Manifestum igitur arbitror in ijs quoque esse, ipsum prius caput sanandum esse, explorato eius affectu quē superfluorum generatio comitatur. Et diutinas quidē oculorum fluxiones curamus oculis ipsis dimissis, atque ad capitis † curationem conuersi. Cuius vitium si ex genere intemperantiarum sit: curationē ex sibi cōtrarijs, sicut prius monstratū est, adhibendam indicat.

† πρόνοιαν..

cat.

rat. Plurimùm igitur, vel frigida intemperies caput vitiat, vel humida, nec dubium est quin etiam ambæ congrediantur. Rariores sunt quæ propter calorem acrem oculis fluxionē immittūt: in quibus haud expedit ijs quæ ex thapsia & sinapi fiunt medicamentis vti: imò cōtrarijs omnino, oleo crudo, & hispano, & rosaceo, tum frequēti ex aqua dulci in balneo lauatione. Atque aliquādo cerebrum ipsum fluxionē transmittit debetq; huius intemperies totius capitis epithematis corrigi. Aliquando vasorū ipsorum vitiū est: cū venæ, vel arteriæ, imbecilliores sunt: sic vt aliorū vasorum superuacua recipiant. Quo casu aliqua earum parte excisa, aut etiā totis bene altè præcisis, †dura cicatrice quod interest intercipimus. Qua disiunctæ incisæ vasis partes, continuæ præterea nō sint: nec ex altera in alterā cōfluere aliquid possit. Cæterùm, cū eorū vasorū quæ in profundo sunt recōdita, ac è superiore ad oculos vnà cum neruis perueniunt, vitiū est, nihil horū agi licet. Proinde ægrè curabiles omnes eiusmodi fluxiones sunt. Quæ verò extrinsecus posita vasa sunt, ea vel sine chirurgia roborare licet: illitis medicamentis, quæ robur inferant Græci † τονικὰ vocant. Est & quādo calidus sanguis, ac vaporū plenus, ad caput ascendit, ac maximè in arterijs redūdat. Cui vitio excogitatū saluberrimū remediū medicis est, vt ipsa incidatur arteria. Oportet autē deraso capite curiosè tangere, tum quæ

† In antiquis est nō σκληρᾷ, sed σμικρᾷ. i. parua.

† τονωτικά.

retro,tum quæ ſecũdũ vtrãq; aurẽ ſunt arterias, præterea quæ in fronte,& quæ in tẽporibus ſunt. Quarũ quæ calidiores alijs apparebũt,ac maiorẽ exhibentes pulſum,hæ ſunt incidendæ. Quæcunq; verò & paruæ & prope cutẽ reſident,harũ vel ſi partẽ aliquã excideris,veluti facere in crurũ varicibus ſolemus,aptius erit. Noſtroq; tẽpore quidam ex ocularijs medicis nõ minimus,ex alterijs quæ in tẽporum ſummis muſculis reſidẽt,nõ exiguam excidit partẽ. Ac ferè quidem cũ exciſa eſt arteria,reliquæ eius partes ad ſibi cõtinuas retrahũtur. Euenitq; id magis in ijs arterijs quæ tum minores ſunt,tũ minorẽ exhibẽt pulſum. Quòd ſi inter nudãdũ appareat tibi vas magnũ aut magnum exhibere pulſum,tutius fuerit vinculo id prius excipere:mox quod in medio eſt præcidere. Sunto autẽ eiuſmodi vincula ex materia aliqua minimè putreſcibili. Talis autẽ Romæ eſt ea quæ Gaietanorũ dicitur,ipſa ex Gallijs aduecta:vẽdita verò maximè in ſacra via,quæ à tẽplo deſcẽdit ad fora. Ac horũ quidẽ Romæ facilis eſt copia. Viliſsimè enim vẽduntur. At ſi in alia vrbe artẽ exerceas,cõparetur filũ aliquod ex ijs quæ ſerica nũcupãt. Habẽt enim ea diuites mulieres ĩ multis ſub ditiõe Romanorũ locis:potiſsimũ ĩ magnis vrbibus,ĩ quibus multæ ſunt mulieres id genus. Sin huius facultas nõ eſt,ex ijs quæ inueniunt in regiõe quã incolis,deligito materiã quæ minimè ſit putreſcibilis:cuiuſmodi eſt graciliũ chordarũ.

Nam

Nam quæ facilè putrescunt, eæ citò à vasis decidunt. Nos verò postquã vndiq; sunt carne impleta, decidere vincula volumus. Quæ nanq; caro in abscißis vasorũ partibus, †coalescit, ea pro operculo est, ac osculũ eorũ cludit. Postea verò quam id factum cernitur, decidere iam vincula secure possunt. At verò cùm venarum partem aliquam excideris, non est opus eas tam imputrescibili materia deliges, sed suffecerit alia quæpiã. Siquidẽ in arterijs perpetuus motus insecti vasis ora resoluit. In venis autẽ posteaquã semel sunt vtcũq; clausæ, siue per deligaturã constrictæ, siue per medicamentum adstrictæ, permittunt circumpositã carnem circà coalescere: potißimùm si qui curatur, immotam partem seruet, magísque etiam si toto corpore vacuato ipsam attollat. Quippe etiã varices ita curamus. Vocatur autẽ varix vena dilatata. porrò dilatatur in testiculis & cruribus omnino. Sed quoniã cũ hos adhuc scriberẽ cõmẽtarios, non pauci amicorũ rogarũt, vt in fine totius operis omnia quæ ad chirurgiã pertinent, deinceps memorẽ, idcirco tractatio de varicibus nunc differatur. Cùm verò non pauci speciatim sint oculorum morbi, qui magis specialem curationem desyderent, ne de his quidem hoc loco pluribus est agendum. Nam qui curiosè quæ prædicta sunt, legerit, & naturali prudentia fuerit, huic omnia inuenire, eorum rationem sequenti, nullo negocio licebit. Qui autem tales non sunt,

†ἐπιτρέ- φεται.

ijs satius fuerit omnium vitiorum, quæ oculis incidunt, curandi rationem priuatim scribere: maximè cùm amicorum non pauci ita postulent.

GALENI METHODI MEDENDI, VEL DE MORBIS curandis, Thoma Linacro Anglo interprete,

LIBER XIIII.

Quæ in decimoquarto libro Methodi medendi habentur.

De erysipelate, œdemate, & scirrho.
De tumoribus pręter naturam inuicem complicatis.
De inflationibus, inter quas & priapismus adnumeratur.
De liuidis tumoribus.
De cancro. De Carbunculo. De strumis.
De abscessibus.
Methodus curationis tumorũ præter naturã, inter quos & steatomatha habentur, & atheromata, & meliceridès, & myrmeciæ & acrochordones.
De nimium obesis corporibus, & immodicè extenuatis.
De his, quæ toto genere sunt præter naturam, sicuti lapis est, & Hypochyma, & molæ partus in mulieribus, & huiuscemodi.
De affectibus, qui in numero & magnitudine, & figura instrumentariis partibus accidunt.
De herpete, & ei proximis affectibus.
Quemadmodum ascarides, & elminthes curentur.

CAP

CAPVT I.

DE tumoribus qui præter naturam in corpore consistunt, quod numero, qualesq; sint, proditum à nobis singulari volumine seorsum prius est. Quemadmodum autem hi methodo curandi sint (quod vtique docere propria propositi operis professio est) in horum commentariorũ tertiodecimo præcipere cœpimus. Et quoniam in superioribus de omni febrium ratione sermo erat habitus aptius mihi visum est de phlegmone primũ disserere: vt quæ & frequentissimè incideret, & febres subinde accenderet. Ac dictum quidem nonnihil fuerat in febrium curatione inter cæteras earum causas, etiam de phlegmone. Verum absolutus sermo, & qui propriè illi debebatur, in libro qui hũc præcedit, est traditus: in quo methodũ curandæ eius, qualisnã esse cõueniat, tradidimus. nequaquã tamẽ auxiliorũ materiã, nisi tantùm exẽpli gratia sicut in superioribus fecimus. Haud longè verò à phlegmone abest & alius morbus, quẽ Græci ἐρισύπελας vocant. Is vti mõstratum est, ex bilioso succho nascitur. Sed præstiterit fortaßis eũ pluribus verbis à phlegmone distinguere. Ergo cõmunia amborũ sunt, tũ tumor, qui præter naturã, sit, tũ verò calor. Dißident inter se primùm & maximè colore: quando si is ruber sit phlegmonẽ vitiũ appellãt, sin pallidus flauúsve vel ex pallido flauóque colore mistus, erysipelas.

Præterea pulsatio magnæ phlegmones proprium est symptoma, quippe quæ altè magis in corpus demittitur. Erysipelas verò in cute potius consistit, quàm altè descendit. Tenuis nanque substãtiæ est pallidæ bilis humor. Itaq; facilè ad ipsam cutim transfluit, carnosis rarisq; corporibus †transmißis. Cutis verò dẽsitas nõ æquè est huic bili peruia, nisi sit admodum tenuis aquosaq; sit. Talis nanque maximè est etiã quæ quotidie cum sudore exit. Licetq; multorum qui in balneis su- 1 *dorem sibi strigilibus detergent, hunc eius videre coloris cuius lotium est, ijs qui diutius cibo abstinuerunt. Neque enim ignoras eorum, qui inediã diu tolerant, pallidius ex aquoso lotium reddi, mox verò etiam flauum, nisi quis prius humectante nutrimento potioneq; squalorem corporis irroret. Ac corpore quidem pro naturæ modo se gubernato, amaræ bilis succus inuisibiliter exhalat. Præter naturam verò se habẽte, tum alijs (de quibus pòst agetur) vitijs redundat, tum ve-* 2 *rò eo de quò nũc agitur, quod erysipelas vocant. Cum enim vel longè copiosior, vel craßior quàm pro naturæ modo redditus, vniuersus ad cutim compulsus fuerit, eam tum perurit, tum in tumorem attollit.*

† διερχόμενος.

CAPVT II.

SED *satius est veluti semper nõ dicimus modò, sed etiam facimus, ita nunc quoq; à rebus non à nominibus initium faciamus: alterumq;*

prin

principiū, priore scilicet cōmodius, eiusmodi, sermoni demus. Cū sanguis copiosus in aliquā particulā procubuit, sic vt ab eius particulæ vasis nequeat cōtineri, exilitq; aliquid instar roris ex ipsis vasis in ea musculorū spatia quæ similaribus corporibus ex quibus cōponuntur, interueniūt, vtiq; tumor ex plenitudine oritur: cui succedit cutis tēsio,† & in alta carne cum pulsu dolor, & tangenti renixus quidā, & rubor, & calor: ipsa nimirū cute ea, quæ subiecta sibi caro patitur, sentiente.†Similis iā dicto & in visceribus affectus oritur. Est enim his quoq; sua quædā caro quam aliqui παρέγχυμα Græcè vocāt: in quam videlicet sanguis ex refertis vasis halitus specie exudās, iam dicta symptomata efficit. Atq; hic vnus affectus est sanguineæ fluxionis soboles, in carnosa corpora maximè incidēs. Secūdus alter biliosæ fluxionis germen est, ac circa cutim maximè consistens, tum hanc externam, quæ omnium partiū commune est tegumentum: tum membranosam & tenuem quæ singulis internarū est circūdata. Ergo sicuti prior affectus etiā cutis aliquid apprehendit, ita hic quoque aliquid subiectæ sibi carnis occupat. Quòd si craßior humor acriorq; sit, summam cuticulam (Græci ἐπιδερμίδα vocant) excoriat, spatioq; ad profundum aliquando cutis exulceratio peruenit. Atque hic quidem affectus erysipelas nuncupetur, duplicē (vt iam dictum est) habens differentiam: quod vel ab

† In Græco est ὀδύνη δ' ἐν τῷ βάθει, καὶ πόνος κατὰ σφυγμοῦ, id est dolor autē in profundo, & lassitudo cum pulsatione.

† ἀνάλογον.

absque exulceratione, vel vnà cum hac incidat. Prior autē affectus vnius rationis est, voceturq́; phlegmone. Cùm ergo nec planè biliosa, nec sanguinea fluxio est, sed ex ambabus mista: vtique ab eo quod in mistura exuperat, nomen ipsi indatur, ac dicatur de eo id quod exuperatur: sic vt vel phlegmonem erysipelatosam id vocemus, vel erysipelas phlegmonosum. Vbi autem neutrum vincit, ibi vitium phlegmones erysipelatosq́; medium nominetur.

CAPVT III.

CVRATIONIS verò methodus sicuti in alijs cōpositis, ita et nunc tradatur: initio à simplicibus sumpto. Ergo omnibus qui sic præter naturam cōsistunt tumoribus, cōmunis indicatio vacuatio est. Adieci verò illud, sic, admonens te multitudinis humorum qui eos excitent. Nam si quis eos vacuet, naturalem habitum membrum recipiet. Iā vacuatio pari modo in omnibus, duplex est: vna repellentium ad aliàs partes, altera foras digerētium per eum qui sensum fugiat halitum. At quoniam erysipelas non quātitate modò affligit, sed etiā ex vehemēti scilicet inflāmatione qualitate ipsa cruciat, ampliorē refrigerationē quàm phlegmone requirit. Nec tamen non periculosa toti corpori est eiusmodi curatio, propterea quòd bilis interim ad aliquod princeps mēbrum fertur, quippe cùm si vel sanguinis ipse † abundet, haud tutū sit ex minoris notæ mēbris flu-

† Ita legūt antiq. cod. Græc. in impress. autem ita habetur, ψύχηται πλεονάζον, id est abundans refrigeretur.

xio

xionem eius repellere. Tãquam igitur in illa post totius corporis vacuationẽ repellentibus auxilijs vsi sumus, ita nũc quoq; faciemus: sed pro sanguinis mißione, medicamento quod bilẽ trahat, purgantes: ipsam verò afflictam particulã refrigerãtes. Esto autẽ refrigerationis terminus, ipsa coloris mutatio. Etenim quod purum erysipelas est, statim cum hoc quiescit. Quod non purum est, sed iam quodãmodo phlegmonodes, si plusculũ refrigeres, liuidã cutim præfert. Sin ne sic quidẽ quis desistat, nigricat potißimùm in senili corpore: sic vt quædã ita refrigeratorũ, ne digerẽtibus quidẽ medicamẽtis ad perfectionẽ sanẽtur: sed scirrhosus quidã tumor in particula relinquatur. Ergo satius est, vbi laborãtis particulæ alteratũ colorẽ videris, à refrigerãtibus adstringẽtibusq; ad cõtraria transire priusquam vel liuida, vel nigra prorsus fiat. Porrò refrigerãtiũ materia in opere de medicamẽtis est tradita. Solanum, & semperuiuum, & portulaca, & vmbilicus veneris, & psylium, & altercũ, & lactuca & intybum, & lenticula palustris, & cerata ex aqua admodũ frigida, & alia id genus. Vbi verò inflammatio ægrotãtis mẽbri iam desijt cataplasma illi priusquam liueat, ex hordei farina (ὠμὴν λύσιν Græcè vocãt) est imponendũ. Quòd si iam liuor occuparit, incisa cute cataplasma superponendũ est, perfundendusq; locus plurimùm quidẽ ex aqua calida, † sed & marina aqua & muria interim

† Ita legunt Græ. cod. antiq. & marina, & muria, nõnunquã etiam conducet ipsi cataplasmati eiusmodi aquã vel acetũ, vel oxalme, id est acidã muriam admiscere.

con

conducet. Quinetiam ipsi cataplasmati eiusmodi aqua, vel acetũ, vel oxalme misceatur. Hoc tempore etiã coriandrum cũ polenta quidã esse salubre erysipelatum medicamentũ scripserunt. Alij rursus eodẽ inter initia vsi, magnæ noxæ occasio laborantibus fuere. Sed & rosaceũ ceratum cui immistum sit calcis aliquid, eodẽ modo sunt qui prodiderunt erysipelati prodesse, aliaq; similis generis nonnulla ex ijs quæ valenter excalfaciant.
1 Quorum nullũ est erysipelatis medela, antequã videlicet mutatum desinat esse id quod ab initio fuerat, atque alterũ iam, illiq; cõtrariũ euaserit. Quomodo enim, quæso, non sit contrarius calido affectui frigidus: aut ei qui flauo aut pallido colore est, is qui liuidus aut niger est? Sicuti autem subinde phlegmone admiscetur erysipelas, ita etiã aliquãdo œdemati, ac vocetur quod ex ambobus tum est conflatũ, erysipelas œdematosum: nõ secus quàm vbi ex refrigerando durũ ægreq; resolubile redditur, vocabitur erysipelas scirrhosum.
2 Iã curatio quoq; veluti in omnibus cõpositis, ita in his administrabitur, ac potissimũ quidẽ cõtra exuperans pugnabitur, non prætermissa tamẽ nec ea quæ ex admisto præstatur faciẽdorũ indicatione.

CAPVT IIII.

SICVT enim ex biliosa fluxiõe erysipelas, ita ex pituita cõstat œdema ipsum rarus quidã atq; indolens tumor. Equidem scio aliter quoque œdemata prouenire: sicut [in pedibus] in intercutis

† In antiquis non habetur.

tis

tis aquæ affectibus, & phthois, aliỹsq; qui vehementes sint, malis corporis habitibus. Atq; in illis quidẽ ædema † multitudinis eius quæ hominem premit, est symptoma, nullã seorsum propriã curationẽ requirẽs. Nã satis erit, (si modò curatione egebit,) ipsa tũ crura perfricare, aliàs oxyrhodino, aliàs oleo cũ sale, aut etiã oxyrhodino sal habente. At si ex pituitoso humore in particulã influente ædema cõstitit, abundè aliquãdo satisfacit spongia quæ ex aqua, in qua sit aceti aliquid, maduerit. Porrò hæc ita attemperabitur, vt vel bibi poßit, vel vt non multum supra hoc aceti habeat. Deligare verò spongiam debebis, ab inferiore parte incipiens, ac suprà finiens. Esto autẽ spongiam, si modò conducturа sit, omnino noua. Huius si copia non est cuius erit, hanc detergebis expurgabisq; nitro, & aphronitro, & aqua lixiua. Quòd si sub his ædema nõ subsidat, vbi rursus deligabis, pusillum aliquid aluminis conỹcies, ac nouam spongiã admouebis. Si nouæ copia non sit, melius est eo quod vulgus vocat λλύχνιον, vtare. Id verò ante omnia molle esto, quod genus tharsicũ est. Cuius si facultas est, audacter vtitor, vtilius enim experire quàm spongiam. Madeat verò ex posca, quæ aliquid habeat aluminis, tum (vt præscriptũ est) deligetur ab inferiore sursum. Sit autẽ arctatio mediocris: veluti in oßis fractura. ac primæ quidem fasciæ iniectiones, quæ scilicet infernè incipiunt, magis arctandæ, quæ deinceps sunt,

† In antiquis legitur non πλήθους, sed πάθους, idest affectus.

ſunt, ſenſim remittendæ. Cæterùm, nõ adeò vt la-
xa ſit aliqua deligationis pars. Porrò idoneũ me-
dicamentum ad hæc & Glaucium eſt, tum ipſum
per ſe liquatũ in poſca, tũ vel magis medicamẽ-
tum noſtrũ quod ex eo cõpoſitum eſt. Cuius com-
poſitionẽ habes in eo opere quod de medicamẽtis
eſt inſcriptũ. Sanè hactenus à me ſcripta fuerant
opera tria, vnum de ſimplicibus, alterũ poſt hoc
de cõpoſitione medicamẽtorum, & tertiũ de faci-
lè parabilibus. Quarũ autẽ adſcribere conſtitui,
quandoquidem multi amicorum ita ſuadent. In
eo de cõmunibus & proprijs cuiuſque partis &
vitij medicamentis agetur. Verùm medicamẽ il-
lud quod Glauciũ habet, non œdemata modò, ve-
rùm multò etiã magis, tum eryſipelata, tũ phleg-
monas incipientes ſanat, ac potiſsimùm calidas.
Manifeſtũ autẽ quod eryſipelatoſas phlegmonas,
& eryſipelata phlegmonoſa idem medicamẽtum
ſanet. At non eas phlegmonas quæ in ſcirrhũ iam
tranſierunt, aut eryſipelata quæ iam refrixerũt
aut denique vllum ſcirrhoſum affectum ſanaue-
rit, de quibus vtique in quinta de ſimpliciũ me-
dicamentorum facultatibus aliquid eſt proditũ:
dicetur verò & nunc. Siquidẽ humor vnde eiuſ-
modi vitium naſcitur, aut glutinoſus eſt, aut
craſſus, aut vtriuſque rationis particeps. Curan-
† σκοπός. *di verò eius communis † indicatio eſt, vt quod*
præter naturam in particula eſt, totũ vacuetur.
Modus tamen vacuationis eius proprius eſt. Nã
deter-

detergere id vbi contumaciter inhæret, oportebit. Quòd si quis iis quæ † vehementer trahunt, digeruntq; medicamentis vacuare tentet, nec iis quæ humectent & excalfaciãt, molliat ac liquet, huic paucis primis diebus egregiè processisse curatio videbitur: cæterùm quod de affectu restabit, id insanabile erit, siquidem toto quod in eo tenuium partium erat digesto: quod reliquũ est, veluti lapidosa cõcretio linquetur. Quippe etiã qui in articulari morbo visuntur pori, ex humore crasso glutinosóq; proueniũt, quando is nõ paulatim est digestus, sed violentis medicamentis totus simul siccatus. Ad eundem modum & calculi generantur in renibus, asso scilicet in his crasso glutinosóq; succo. Hac igitur de causa ad scirrhosos affectus nullũ vehemẽter excalfaciens siccánsve medicamentũ est aptum: sed ea tantùm quæ cũ molliendo digerere possunt: cuiusmodi sunt tum ceruina medulla, tum vitulina, tum seuum hircinum, & taurinum, & leoninum, ad hæc, Ammoniacũ thymiama, & Bdellium vtrũque magisq; Scythicum, quanto videlicet est humentius. Pari modo & Styrax qui humentior est, sicco vtilior est. His igitur indicationibus attentus, etiã complicatos affectus sanare poteris, pro subinde iam dicta in omnibus compositis vitiis methodo.

† ἀθρόως.

CAPVT V.

MIHI verò iam tempestiuũ fuerit de affectarũ partiũ differẽtia mentionẽ facere:

quã semper in omnibus tum morbis, tum symptomatis, in memoria habenda cẽsui. Diximus autẽ nõ pauca † de omniũ earum indicatione in libro qui hunc præcedit. Siquidem omnium qui præter naturã sunt tumorum, in quibus vtique adhuc non sunt geniti pori, prima † indicatio vacuatio est. Earum verò partiũ quæ iam scirrhum cõtraxerunt, vacuatio per iam dicta medicamẽta perficitur. Vocareq́; ea malactica, id est mollẽtia, medici solent. Quoniã autem membrorũ alia rariora naturaliter sunt, alia densiora: etiam vacuationem eorũ diuersa specie remedia postulare est necessum. Hac igitur de causa tum in tẽdonibus, tum in ligamentis, [cùm scirrhosa fuerint,] visum mihi satius est ei curationi quã per mollientia medicamenta molimur, aliquid incidentium admiscere. Ex quorum numero vel in primis acetum est. Interim verò & in alijs partibus quas scirrhus affecit, eo vtimur: vt paulò post dicã. Verùm in tẽdonibus & ligamẽtis in hunc modũ. In aceto acerrimo candentem igni lapidẽ extinguo: ac si quidẽ haberi potest, qui certè in magnis vrbibus rarus nõ est, pyriten. Sin eius copia nõ datur, molarẽ, Græci μυλίτην vocãt: scilicet ex quo molas quibus molimus, faciũt. Deinde ascendente post infusum lapidi acetum vapore calido, in hoc dimoueri scirrhosum ligamentum vel tendonem cogo: atque exinde rursus medicamen quod molliat, impono. Oleo tamen principio curationis nõ

† περὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν ἐνδείξεως, i. de indicatione, quæ ab eis sumitur.

† σκοπός.

aqua

aqua quotidie omnino laborantem particulam perfundo. Eſto autem id oleum haudquaquã adſtringẽs, ſed planè tenuium partiũ, cuiuſmodi ſabinum eſt. Incoquimus autem oleo interdũ althææ radicem, ac ſylueſtris cucumeris & ſiqua eſt eius generis alia. Atq; hoc vtor (vt dixi) quotidie. Cæterùm curatio quæ per acetũ adminiſtratur, vtilis eſt vitio iam adulto, & cùm præparata iam ſub mollientibus pars fuerit. Excogitaui autem & cõpoſita quædam ex aceto medicamenta, quæ inter mollientium vſum, ad vnum diem impono. †Siquidem aceti vis modò ea quis modicè & debito tempore vtatur, ſalutaris eiuſmodi affectibus eſt, ceu craſſos humores diſſecãs ac diſſoluẽs, ſin vel immoderatius, vel in tẽpore non idoneo tenuiores partes violenter abſumẽs, id quod reliquum eſt, lapideſcere ſinit. Sed et ſi quis eo diutius vtatur, ſubſtantiã ipſam neruorũ delibauerit. Ob id igitur nec ſæpe, nec inter initia, nec longo tempore, medicamentis quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones eſt vtendũ. At in liene & carnoſis muſculi partibus ſcirrho affectis, tutus eius eſt vſus. Quippe raræ ſunt naturaliter hæ partes, nec eſt quod metuas, ne quis neruus eius vi lædatur. Ac ammoniaco quidẽ thymiamate cũ aceto, etiã alij non pauci lieni imponentes vtuntur, ad luti ſcilicet craßitudinem quod ex vtriſq; miſtum eſt redacto. Idque ſolum ei curando ſæpe ſatis fuit. Ad muſculos verò alium ſanè nõ vidi.

† Additur in antiq. καὶ γλίσχρους. i. & glutinoſos.

Ego verò etiam sæpe sum vsus, vtiq; mollientiũ vsui interponens. Atque sub illis nulla cernitur euidens vtilitas. Sed postea quàm mollitus per ea scirrhosus tumor est, maximum certè vsum ammoniachũ aceto liquatum cõfert. Sufficit autem eo vno alteróve die vsos, rursus ad molliẽtia reuerti. Ac rursus his pluribus diebus vsos, denuò ad medicamẽ quod ex aceto fit redire, siue id ammoniacum siue quid aliud habeat eorũ mollientium quæ paulò suprà sunt cõprehẽsa. Neq; enim aliud quicquam est admouẽdum: cuiusmodi scilicet pleraque sunt eorum medicamentorum quæ † sicca vocant. Siquidem inter initia medicamentũ probabis. Sed id insanabiles affectionis reliquias relinquet. Ego nanq; eius rei causa in medio tempore cataplasmate ex althea sum vsus. Vocat autem hanc vulgus ἀναδενδρομαλάχην. Huius igitur radix seuo liquata, salutare ad alia medicamẽtũ est. Esto autẽ seuũ, si fieri potest, anserinũ. Sin id nõ sit gallinaceũ. Sin nec huius facultas sit suillo vtendũ. Sed & siluestris maluæ quæ passim nascitur, folia, cũ supradictorũ aliquo tũsa proficiẽt. Meliora tamẽ crudis sunt quæ modicè antè sunt decocta. Ac eiusmodi quidẽ auxilia, & curationis variatio qualis iam cõprehẽsa est, omniũ particularum quæ scirrhosis vitijs sunt affectæ, cõmunia sunt. Ad eũdẽ modũ œdematũ curatio, quàm paulò antè memorauimus, cõprehensis iã differentijs per particulas variatur

† In anti. est non ξυρῶν, sed ὀξυρῶν, i. quæ acetum recipiunt.

tur Iis enim quæ in præcordijs ſunt œdematis, nemo frigidam ex puſca ſpongiã applicuerit: veluti nec alijs qui in his ſunt tumoribus. Iã quis abſynthiũ oleo incoquẽs, genu vnquã perfudit? Quis oculũ, aut aliquid eorum quæ intra os ſunt, qualitercunque affectum? At iocinoris ægrotanti & lieni ſubinde cum maxima vtilitate adhibetur, Docet id ipſum & experientia, quæ vim eorum euidenter indicat, non ſecus quàm ratio. Nos tamen nunc hoc opere ſolam eam remediorũ inuentionem, quæ methodo paritur, qualísnam ſit diſſe rimus. In operibus de medicamẽtis ambas miſcuimus, omnia medico cognoſcenda eſſe rati: tũ quæ ſolo inuenta ſunt vſu: tum quæ ſola ratione: ad hæc tertio loco quæ conferentibus ad inuentionẽ vtriſque. Omnibus autem his ille ſolus commodè vtetur, qui in hac methodo eſt exercitatus.

CAPVT VI.

AC DE phlegmone quid ſcirrho & œdemate ſatis ſunto, quæ hactenus ſunt comprehẽſa: illo nõ omiſſo, quòd ſcirrhũ nominamus tumorẽ durũ qui ſine dolore eſt, non tamẽ omnino ſine ſenſu: talis enim ſanabilis non eſt, reliqui omnes ſicut ægrius ſenſilem ipſam partem affectam reddunt, ita omnino inſenſibilem non faciũt, vtique ſi ſenſilis natura ſit. Ligamẽta nanque ſcimus inſenſilia eſſe. Quòd ſi quis eos duntaxat tumores, qui & præter naturam ſunt, & omnino inſenſiles, ſcirrhos appellãdos cenſeat, re-

liquos non scirrhos, sed tumores scirrhosos, & se-de nominibus litigare sciat, & nos quoties cum eo disputabimus, ita quoque affectum nominabimus. Siquidem is mos noster est quibus quisque nominibus delectatur, isdem in disputatione cum illo vti. Nūc tēpestiuū est, vt de inflationibus disseramus: quibus diuersa ab œdematis curatio est.

CAPVT VII.

ILLA nanque ceu diximus, ex pituitoso succo ortum habent, proinde prementibus nobis cedunt, digitiq; admodum alte in ipsa descendunt. Inflationes verò ex flatuoso spiritu collecto nascūtur, aliàs sub cute, aliàs sub membranis quæ ossibus circundantur, aut musculos viscerúmve aliquod †includunt. Porrò colligitur aliquando non parum etiam in ventriculo & intestinis, itemq; in medio spatio horum & peritonæi. Differunt quoque hæc ab œdematis, quòd & pressa digitis †non retinent vestigium, & sonitum veluti tympanum reddunt. Itemq; quod in cauitate sensibili subinde continentur, atque hæc nonnunquam maxima: †indicatio autem curationis omnium communis est, vt quod præter naturam est, vacuetur, in quocunque id contineatur. Propria verò post hanc communem est, vt tenuissimis & calidis potestate medicamentis. Atque in ventriculo quidē & visceribus oleū quod tenuiū est partiū, quodq; rutā habet incoctam, aut aliquod calidorum seminū, cuiusmodi sunt cumini & apij & petro

† περιέχουσι.

† μὴ βε-θροῦσθαι.

† In Græco vtrobique est σκοπὸς.

petroselini, id præstabit. Aliquãdo verò & cucurbita magna bis terve sine incisione medio ventri affixa. Tanta verò ac taliter applicata etiã totum vmbilicum comprehendet. At in artubus & musculis qui sub cute, aut etiam membranis quæ ossa vestiũt, inflatione orta, si citra dolorem sit, liquor aliquis tenuissimarum partium, cuiusmodi est lixiuium, noua spongia exceptum, satisfecerit, sin dolor quoq; vrget, vngenda pars est oleo quod relaxandi remittendiq; vim habeat. Incidũt porrò ex percutiõibus eiusmodi affectus, vbi scilicet vel musculus vel membrana quæ os circuit, est cõtusa. Ac super mẽbranam quidem quæ os ambit, antedicta imponenda est spõgia. Ad musculos verò (nanque hi aliquando dolent) medicamentũ quod magis mitiget, est adhibendum. Quo fit, vt ad hos solo lixiuio nõ vtamur, sed immissa eis tum sapa, tũ pauculo oleo. Satius autẽ fuerit in principio non addidisse lixiuium, sed sapa cum vino & exiguo aceto vti, ac quod mediocre sit olei adijcere, vbi mista sunt, modicè excalfacere: ac lanã non lotam, quam succidam vocant, ipsis imbutã imponere. Quòd si eiusmodi lanæ facultas nõ sit, ipsius † œsypus iniiciendus miscellæ supradictæ est. Quòd autem atticus œsypus cæteris omnibus præstet, tametsi à me non dicatur, ipse scis. Quinetiam ceratum quod ex œsypo componitur, medicamentum est omnibus notũ. Vtuntur plurimi eo ad phlegmonas, quæ in præcordijs sunt.

† Eadem ferme quæ hic, habentur etiam supra libr. 13. cap. 15. vbi pro œsypo iterpres vertit hyssopũ. corruptũ verò eum locum esse hic locus, & vetusti codices ostendunt, in quibus vtrobiq; legitur οἴσυπος, non ὕσωπος, vt ibi habetur in impress.

Ergo huius quoque aliquid vbi æsypus præsto nō est, rectè iniecerìs. Debent enim contusi musculi leniri medicamento, cui mista facultas sit, quæ simul cōcoquat, digerat, et modicè adstringat, quādo si nihil habet adstrictionis, auget aliquando phlegmonas: ac maximè in ijs corporibus quæ sūt plethorica, sanguine abundant. Ergo trium iam comprehensarū indicationem in inflatis ex plaga quadam musculis memor, vbi dolor maior vrget, mitigatiua magis ratione vteris, vbi abest maiori vi instabis. Maiorem vim intelligo, cū breui via properatur ad finem. Porrò breuis via fit per ea medicamenta quæ valentes habent vires: hæ maximè in lixiuio & aceto habētur, post hæc in vino. Quoties igitur de mitigādo nō laboras, horū plus in misturā cōijcies. Rursus vbi repellere studes, vini plus quàm horum immittes, porrò id optimū in hūc vsum fuerit, si nigrū austerūq; sit. At si digerere males, lixiuij plus indes. Acetū verò si his miscebis, ac ambo erit vtile, propterea quòd mistas (vt monstratū est) habet facultates. Vbi verò musculus sine dolore est, licet sanè in lixiuij penuria pro eo aphronitrū immittere. Esto autē id minimè lapidosum, sed magis spumosum. Est verò quod lapidosum est, durū & spissum, ac ægrè liquabile cū dictis liquoribus miscetur. Spumosum verò molle est & laxum, itemq; cādidius quàm lapidosum. Hoc itaq; tum celerrimè ab humore soluitur, tū iuuat maximè, vtpote tenuium

partiũ. Quæ verò huius generis inflationes negle-
ctæ inueterarunt, primo quidẽ loco his ea quæ ex
lixiuio componũtur (vt prædictum est) adhibeas:
secundo loco emplasticum aliquod. Dicam autem
& horum exemplum. Strigmenta gymnasiorum
feruefacta percola primũ, sic vt pura sint, dein-
de rursum in cacabum immißis, calcem viuam
in farinæ speciem tũsam insperget† ad luti vsque † μέχρι-
craßitudinẽ. Salutare his est & medicamen quod πηλώδους
ex sycomoro cõponitur, aliaq; id genus. Nũc enim συστάσεως
(vt dictum est) exempla tantùm eorum medica-
mentorum scribo, quorum generalis facultas per
medendi methodum inuenitur. Tanquã verò me-
dicamentorum hoc loco ponuntur exempla, tum
vt tota hæc methodus clarius intelligatur, tũ vi
magis nobis ad inueniendam materiam facultas
suppetat: sic etiam & affectarum corporis parti-
cularum proponũtur. Statim enim affectus qui-
dam est quẽ iuniores priapismũ nũcuparũt, pro-
pterea quòd ijs qui sic sunt affecti, etiã inuitis pu-
dendũ arrigitur, quod vbi viderit quispiã qui in
his cõmẽtarijs est exercitatus, protinus intelliget
ex inflationũ esse genere. Qui enim memoria te-
nuerit, tũ omnia quæ in dissectiõe eius mẽbri ap-
parẽt, tum quæ de functione eius & vsu in natu-
ralibus libris sunt prodita, is nullo negotio intelli-
get quod cauernosus neruus, qui propriam colis
substãtiam cõstituit, halituoso spiritu impletus,
affectũ hũc excitat. Porrò halituosum spiritũ in

animalis corpore ex succi, qui lentè excalfiẽt sensim, nasci didicimus. Quippe vbi tum insitus calor validus est, tum partis humiditas ad summũ concocta, vtique in tenuem halitum soluta insensibili transpiratu in ambientem effluit. Contrà, vbi vel ingenitus calor, imbecillior est, vel naturalis humor tũ semicoctus, tum crassus, tum glutinosus, ibi crassior excitatur halitus quàm vt trãspirare possit, ac potissimùm sicubi particula ipsa dẽsior est reddita. Nõnunquam verò humor qui in mẽbro cõtinetur, subfrigidus est, præterea crassus & glutinosus, auctior verò calor in halitus eũ crassos resoluit. Quæ res profectò magnopere tibi ad curationẽ æstimãda discernendaq́; est. Siquidẽ principiũ ambobus affectibus commune est, nẽpe totũ prius corpus vacuare, †modò id capax vacuatiõis sit. Dictũ verò à nobis sæpe est de vacuãtiũ auxiliorum facultate. Ea sunt missio sanguinis, & purgatio tum per ea medicamẽta quæ subter expellũt, tũ per ea quæ suprà, siue ea vomitoria dicere mauis, præterea multa frictio, et omnis dimotio, itẽq; balneũ, potissimùm quod ex aquis sit digerentibus. Sed & acria medicamẽta illita per halitũ digerũt, omniaq́; vno verbo quæ calfaciũt & siccãt. Ex accidẽti etiã vacuare indicauimus & cibi abstinentiã, potissimũ vbi ambiens calet. Ergo quicquid horũ sustinere cubans aptissimè potest, eo est vacuãdus, imponendumq́; ipsi laborãti particulæ medicamẽtũ, si ea calidior

† In cod. antiquis additur ἣν vt locus ex Græco ita vertendus sit. Ea vacuatione quam ferre potest.

sit

ſit effecta, quod ad portionẽ caloris abundãtis refrigeret. Sin aliter, inter initia quidem omnino quod modicè refrigeret: poſtea verò id neceſſum nõ eſt. Pari modo & quæ circa lũbos ſunt particulæ omnes, eiuſdẽ facultatis medicamento ſunt cõprehendendæ, etiã reliquus victus exhibendus qui & flatui aduerſetur, & ſiccet. Incidit verò vitium hoc nõ ſanè multis, ſed iuuenibus magis quàm alijs ætatibus, quo magis his ſanguinis miſſio præcipuè eſt ſalutaris, ceu nec ætate eorũ eã recuſante. Scio enim ipſe quẽdã à me curatũ tribus diebus, naturalẽ habitũ recepiſſe, ſanguine primũ miſſo, dein medicamẽto hoc adhibito. Ceratũ ex ſimplici roſaceo factũ ita liquidũ, ſicut ad fracturas vti ſolemus, aqua frigida imbuẽs, ac ſimul cũ ea ſubigẽs (nã æſtatis initiũ erat) pudẽdo ac lũbis impoſui, atq; ita quidẽ hũc percuraui, ſimili modo et aliũ qui poſt miſſũ ſanguinẽ humido medicamẽto, quod ex chamæmelo cõficit, eſt vſus. Porrò iſtis etiã nymphææ aliquid potandũ exhibeo, ſaltẽ in principio, mox † amerinæ ſemẽ, ac ſi traxerit adhuc vitiũ, rutæ ſemẽ copioſè comedendũ. Eſt enim illud cõmune præceptum omnium fermè quos vitioſus ſuccus creat morborũ, qđ in fine calfacientibus & ſiccãtibus ſit vtendũ, quippe hæc quod reliquum humoris eſt, prorſus abſumunt.

† καὶ τὸ ἄγνου σπέρμα, i. viticis ſemen.

CAPVT VIII.

SANE linguã ita tumefactam cuidã vidimus, vt ore hominis contineri non poſſet.

Is nec venam inciderat vnquã, & ſexagenarius iam erat, horaq; diei ferè decima erat cùm ad eũ primũ acceßi & vidi. Ac viſus mihi eſt vſitatis mihi pilulis, quæ ex aloë, ſcammonia, & colocynthide conſtant, veſpere datis purgãdus, ipſi tamẽ particulæ afflictæ ſuaſi refrigerantiũ aliquid imponere, ſaltem in initio. Pòſt enim, inquã, applicabimus pro vt ſuadebit euentus. Verùm id vni medicorũ non placebat: ac propterea pilulas quidẽ ſumpſit: de locali tamẽ remedio deliberatio in diem poſterũ eſt dilata, quo tẽpore etiam efficacius aliquid præſtiturũ quicquid probatum fuiſſet, ſperabatur, & purgato ſcilicet iam toto corpore, & humoribus ad inferna reuulſis. Cæterùm ea nocte euidẽtißimũ per quietem inſomniũ, noſtrũ homini conſilium approbauit: ac materiam ipſam medicamenti definiuit: lactucæ ſucco collui iubens, quo ille ſolò vſus, prorſus eſt ſanatus, nullius alterius egens. Quòd autem in priapiſmo vomitorijs medicamentis potius quàm ſubducentibus ſit vtẽdũ, in linguæ vitio contra: id ex partium ſitũ indicari manifeſtum eſt. Nam auerſionis in contrarium, (quæ ab Hippocratis antiſpaſis dicitur) non à ſubſtantia, ſed à curandis membri poſitu, inuentio præſtatur.

CAPVT IX.

IAM verò tempus monet, vt ad aliud tumorũ genus tranſeamus, atq; à re potius quàm nomine initium faciamus. Ea nanq; eſt hud dubiè

ve

vereq́; ſcientifica doctrina. Quòd igitur omnibus eiuſmodi tumoribus ſuccus aliquis influit, id in libro quem de tumoribus præter naturā ſcripſimus indicatum eſt. Quòd autem nō idē in omnibus ſit, ipſe ſenſus euidēter docet: differentibus nimirū ipſis tumoribus nō colore modò, verūetiam ijs quæ ex calore frigore, mollitie, duritieq́; ſpectātur differentijs. Ac ruber quidem tumor euidēter ſubeſſe ſanguinis indicat humorē: ſicuti flauus et pallidus perſimilē ipſis bilem, ſubalbidus verò & laxus pituitā. Sunt autem & præter hos tumores quidā, qui colore ſint inter rubrū & nigrum medio: cuiuſmodi color fuſcus eſt. Hunc cùm in corporis partibus ſæpe incidat, plurimi medicorū liuidū, Græcè πελιδνὸν vocāt. Renixus autē his quoq; tumoribus, valens eſt: ac ſi venas euidentiores mēbrum habet, exaltatas eas à craſſo & nigriore quodāmodo ſanguine, cuiuſmodi per aluū aliquādo non paucis hepaticorum excernitur, videre licebit. Suntq́; medici qui mihi eū non abſurdè videtur fœci,† quæ ſuper vini dolijs hæret aſsimilare. Ergo hic humor, vbi amplius incaluerit aut propter putredinem, aut febrem phlegmonodē, nigrā efficit bilem, quam nullum animal, ne ipſi quidē mures guſtauerint. Terra quoq; raditur ab ea: ac partes quæ raduntur, omnes in altū attolluntur, vocaturq́; is effectus (vt Plato quodam loco inquit) tū feruor, tum fermentatio. Eſt nanq́; is humor talis, quale eſſe acetū docuimus.

† τῇ τοῖς οἴνοις ὑφιζανούσι, i. quæ in vinis ſubſidet.

Ex:

Ex quo ipso quoq; si in terrã effuderis.idem effectus visitur. Quo minus alienum est, si veteres eiusmodi humorẽ acidũ nominarũt,æquè vt pallidæ bilis amarũ. Sanè nõ raro etiã in vomitionibus talis apparet. Verùm sicuti paulò antè dixi vnũ quoddã vitiũ esse propriũ verũq; scirrhum, qui præter alia etiam insensilis sit:reliquos tumores,qui videlicet nondũ sunt omnino insensiles, dupliciter esse à medicis vocatos,nẽpe vel scirrhos propterea quòd generis scirrhorũ sunt,vel scirrhosos tumores:sic & in humoribus quæ quidẽ haud dubiè nigra est bilis,ea talis est qualẽ modò pinximus:certè acida,& terrã fermẽti ritu eleuans tum omni animãti iniucunda. Quæ verò fieri talis est idonea,hæc bifariã nũcupatur: vel melancholicus humor,vel nigrabilis:scilicet qui sic eam nominant,affirmaturis aliam esse nigram, quæ dũ animal naturaliter se habet quotidie gignitur:aliam quæ ex vstione ac velut assatione cõflatur. Quod aũt semper præcipuo, vt nominibus contemptis,ipsam naturæ rerum scientiam exerceas,id nunc est faciendum:ac nominandũ quidẽ pro vt succurret,cæterũ oratione sic interpretandum,quòd quidã præter naturã tumores ex eiusmodi naturæ succo proueniũt, cuiusmodi est fæx in vino,& † amurca in oleo:& quòd hi spatio tẽporis putrescente humore,propterea quòd in vasis sit impactus,exulcerãtur. Ergo sicuti reliqua omnia vitia plurimã habent particularẽ in ma-

† Male legitur in Græco ἀρμόγη pro ἀμόργη.

ioris minorisq; ratione differentiã: sic etiam hoc vitiũ habet. Quippe phlegmones alia quidẽ admodũ rubra est, alia paulo magis quàm pro naturali habitu rubra. At species, siue genus, siue quomodo libet appelles, ambobus est idẽ. Nam & rubriores quàm pro naturæ modo sunt, & dolor omnino cũ ipsis est, qui ipse quoq; magnam habet in excessu defectuq; differentiã. Ad eundem modũ nec remissus nec cutis tẽsio omnibus est æqualis. Cõmune tamen eorum est tum quòd pars magis renititur quàm antè, cum naturaliter se haberet: tum quòd in tumorem quendã attollitur: extenta scilicet attentaq; eatenus cute, quatenus tumor assurrexit. Simili ratione & vitiũ quod modò describimus, aliàs confusa exiguaq;, et quæ vulgũ fortasse latere poßint, affert symptomata: alias ita vehementia & magna, & cũctis euidẽtia, vt ne puerũ quidem clam sint. Verùm cõmune illud in omnibus particularibus, quod intelligentiã ad se trahit, vnus id morbus esse ostenditur: & vnã sibi appellationẽ imponi cogit. At vbi magna quidem omnia sunt, nemo de appellatione ambigit, sed nominãt vno assensu omnes eiusmodi affectũ cancrum. Cùm autem adhuc incipit, nihil miri est si vulgus lateat, non secus profectò quàm stirpes quæ è terra iam exeũt: quando hæ quoq; peritis tantùm agricolis agnoscũtur. Ergo quænam in cancro tum cõmunis, tũ propria curationis indicatio sit, opportunè nunc dicetur.

Com

Cōmunis igitur est, vt humorē, vnde vitiū est natū, illico vacues simili vacuationis genere ei quæ in alijs tumoribus supra est cōprehēsa. Mox prohibere, potissimum si fieri potest, ne de cætero eiusmodi succus in venis colligat. Sin id fieri nequit, saltem eum omnino ex interuallis vacuare, et simul particulā firmare, ne quid humorū redundantiæ ad eam confluat. Veluti ergo amaræ bilis humorē medicamento quod eum humorē trahere sit aptū, educimus: sic & melācholicū educemus vel simpliciū aliquo, cuiusmodi est epithymū pondo drachmarum quatuor in sero lactis mulsáve exhibitū: vel cōpositorū aliquo: cuiusmodi nostrū est, quod ex duobus & triginta simplicibus medicamentis est cōpositum. Sed horum materiā in alijs traditam habes. Hîc autem quæ ad propositam methodum propriè pertinent, dicamus. Post nanq; purgationē illud de omnibus eiusmodi affectibus prius est præceptū, quòd vel retrò regerere humorem, qui in membro procubuit, oportet, vel ipsum digerere præterea quod in principio quidē tam in ipso purgationis tēpore, quàm ante id repellere, vbi iam totū corpus exquisitè purgaueris digerere. Vbi tamen mediocris tantùm purgatio præcessit, mistum esse quod applicabitur pharmacum, ex repellente digerenteq; facultate conueniet. Sanè ad crassum humorem inutiles sunt, tū imbecillæ, eò quòd nullum operæpretium efficiāt: tum valentes, quòd vehementer tenuiores quæ in

ve-

venis ſunt ſanguinis partes, vel digerant, vel retrudant: craſſas verò & melãcholicas, quas feci aßimilauimus, nec euocent, nec repellant. Ergo *ſi his inter initia vtêre, vtique minutus apertè tumor erit.* Cæterùm *quod reliquum eius eſt, contumax ad ſoluendũ reddetur.* Quare *mediocriũ virium medicamẽtis eſt opus: quæ nec propter imbecillitatẽ vincentur, nec propter effectus vehementiã valenter ſanguinem craſſabunt.* Ad *hæc item quæ omnino haud mordeant: quãdoquidem vitij malignitas ab ijs quæ mordent, irritatur, ac vt dici ſolet, efferatur.* Propter *hæc igitur quæ viribus quidẽ ſunt mediocria, qualitate verò minimè mordẽtia, eiuſmodi affectibus ſunt idonea.* Mate*riæ verò copia, ſicuti in libris medicamentis eſt traditum, ex vſtis elotisq; metallicis habebitur.* Quippe *quæ medicamẽta ex his cõponuntur vnà cum purgationibus, ad ſanandos incipientes cancros magnã vim habẽt.* Maiores *verò ſat fuerit, ſi his prohibeãtur augeri.* Proſpicere *verò vt qui iam ſunt ſanati, amplius non regenerentur, id artis de tuẽda ſanitate eſt opus: cuius ſanè portio eſt ea quæ de cibis præcipit.* Cæterùm *ſiquando cancrum per chirurgiam curare audebis, cœpiſſe quidem ab vacuando per purgationem melancholico humore oportebit.* Vbi *verò totum quod vitiatum eſt, prorſus excideris, ſic vt nulla ſuperſit radix: ſines effluere ſanguinem, nec properè eum inhibebis: imò premendo potius quæ circum ſunt*

venas, exprimes ex his craßiorem sanguinem: mox alijs vlceribus similiter curabis.

CAPVT. X.

EST *tamen & aliud vitiũ, quod ex humore crasso feruẽteq; nascitur. Incipit hoc plerũq; à pustula: aliquãdo verò & sine hac. Cæterùm inter initia quibus hoc instat, scabunt particulã omnino. mox oritur pustula quædã. qua rupta, vlcus cũ crusta gignitur. Sæpe verò non vna oritur scabẽtibus pustula, sed multæ exiles veluti milij semina, crebræ in particula residẽtes. quibus perruptis, similiter crustosum vlcus prouenit. In carbunculis verò qui per Asiã populatim sunt grassati, etiã citra pustulas nonnullis excoriata statim cutis est. Omnibus tamẽ, vti dixi, crustosum vlcus fit: modò crusta ipsa cineris colorẽ præferẽte, modò nigrorẽ. Omnibus præterea his circũposita caro in summũ peruenit inflammationẽ non tamen colore aspicitur erysipelatis, imo qui adhuc phlegmones colore sit nigrior: veluti si plusculo rubro minus misceas nigri. Quod autẽ necessariò febricitent qui ita sunt affecti, idq; non minus, imò magis quàm illi quibus erysipelatosa est phlegmone, id vtiq; latere neminẽ potest. Sed & incipiẽdã ab incisa vena curationem esse, id quoq; neminẽ latere arbitror, qui præsertim meminerit quæ in curatiõe febriũ de sanguinis missione diximus. Nec illud obscurũ sanguinis vacuationẽ quæ ad animi defectũ vsq; sit adhibita, ma-*

gis his etiam collaturã: niſi tamen aliud quippiã obſtet ex ijs quæ venã incidi vetent. Imponi verò ſibi laborans particula quod ad humorũ inflammationẽ ſpectat, refrigerantia deſyderat. Cæterùm propter humoris craßitudinẽ atque etiã malitiam, nec fluxionẽ auertere vnquam poteris: & ſiquando id feceris, aliud quippiam quod in alto ſit corpore, offendes. Atqui nec adfluere is p̄mittẽdus eſt: quin potius inquirẽda remedia ſunt, quæ cũ modicè reprimẽdo etiam digerere poßint. Tale profectò eſt tũ cataplaſma quod ex † plantagine cõficitur, tũ quod ex cocta lente, ſcilicet miſcentibus his nobis micã panis tenerã qui clibano ſit coctus. Eſto autẽ panis nec omnino à furfure purus nec nimiũ eius habẽs. Siquidẽ qui omnino purus, eſt, eius ſubſtãtia in cutis meatibus hærere eſt apta, ἐμπλαστικώτερον Græci vocant. Furfuraceus autẽ craßiorũ eſt partiũ. Super ipſũ verò vlcus, valẽs aliquod imponẽdũ eſt medicamẽtũ: cuiuſmodi eſt Andronis, Paßionis, vel Polyidæ, liquariq́; id cũ vino aliquo dulci ad ſordiũ craßitudinẽ debebit. Porrò cõmodißima adhuc vſum vina ſunt tũ thereũ, tũ ſcybilites. In quorũ inopia ſapa vtẽdũ quæ apud nos ἕψημα dicit. Quæ aũt pharmaca reliquis adhiberi vlceribus ſolẽt, nẽpe quæ cõcoquãt & pus moueãt, ea nũc adhibẽda nõ ſũt: q̃n ita putredinẽ particulæ auxeris. Quin etiã ſcarificare eiuſmodi tumores poſt ſanguinis miſsionẽ alienũ non ſit. Sunto autẽ inciſiones mediocribus

† arnogloſſo.

altiores, propter infestantis humoris craßitudinem. Cessante verò iam inflãmatione, vlcus ad cicatricem similiter reliquis vlceribus perduces. Atq; hactenus de carbunculis dixisse sat arbitror.

CAPVT XI.

DEINCEPS de reliquis agã tumoribus orsus à strumis, χοιράδας Græci vocant. Existũt hæ glãdulis in scirrhosum affectũ mutatis. Estq; curatio earũ, quod ad ipsum attinet vitiũ, ijs scirrhis qui in alijs partibus nascũtur, cõmunis. Cæterũ quod ad ipsius partis naturã spectat, in quibusdã glãdulis aliàs geminas curationis indicationes adijciũt. Præstiterit fortaßis hoc loco de nominibus aliquid clarioris doctrinæ gratia distinxisse. Quippe glãdulæ quæ quod in medio vasorũ in diuersas partes diductorũ habetur, implent, eiusq; diductionis pro firmamento sunt, earum haud magnus vsus animãtibus est: sed ex abundãtiore prouidẽtia sicut alia quædã, sic has quoq; glãdulas natura fabricauit. Earum verò quæ vel saliuã, vel lac, vel genitale semẽ, ad hæc qua pituitosum quendã humorẽ in mesenterio, vel faucibus, vel larynge, generãt: earũ maior est vsus. Atq; aliqui has nõ glandulas, sed glãdulosa vocãt corpora, vt quæ nõ paulò quàm reliquæ glãdulæ & rariore sint & magis spõgiosa substãtia. Quinetiã in has tũ arteriæ, tũ venæ sensibiles perueniunt. Atque hæ quidẽ cũ in scirrhoso sunt affectu, non aliter quã cæteræ omnes partes

sunt

ſunt ſanandæ. At quæ in medio vaſorũ ſpatio cõſiſtunt, in ijs alia curationis indicatio præſtatur: qua ſimul cũ vitio etiam pars ipſa tollitur. Eſt verò duplex ea quoque: nẽpe vel totum quod vitiatum eſt, ſcalpello excidentibus nobis, veluti in cancro, vel putreſcere id medicamento cogentibus. Porrò quæ eiuſmodi medicamẽtorum materia ſit, id in opere de medicamentis eſt proditũ.

CAPVT XII.

MIHI verò tempeſtiuum eſt de alijs tumoribus docere. Quorũ ſe primũ abſceſſus offert, ἀπόστημα id Græcè dicitur. Huius duplex itẽ genus eſt. Vnũ cũ phlegmone in pus verſa, pus ipſum tanquã in ſinu aliquo eſt collectũ. Alterum cum nulla præcedẽte phlegmone, humor aliquis ſtatim ab initio, iſq; aliâs ſpecie alius, cæterùm omnino acris, in parte aliqua colligitur, porrò excoriat hic circũpoſita corpora: ſpatiũ videlicet ſibi molliẽs, vel inter duas tunicas, vel ſub certis membranis. Excoriat autẽ omnino ipſa copia diſtẽdens: interim verò acrimoniã quandam à putredine tẽpore contrahẽs. Sanè inueniũtur in huiuſmodi abſceſſibus cum ſcalpello ſunt diuiſi, proprietates, quædã nõ paucæ, nec humorũ modò, ſed etiam ſolidorũ quorundã corporũ. Siquidem vnguium, pilorũ, oſſiũ, teſtarũ, lapidum, & pori fragmentorum ſimilia inuẽta in his corpora quædam ſunt. Ac humorũ ipſorũ alius veluti lutum, vel cœnum, vel olei quidam limus, vel vini fæx,

alius adeò grauiter olens, vt omnes auersentur. Verùm hæc rarius incidũt. Frequentißima verò huius morbi sunt tria genera: quorũ singula propriam appellationem Græcè sunt sortita. Ea sunt ἀθέρωμα στέατωμα, *&* μελικηρὶς *à similitudine contentarũ in tumoribus substãtiarũ dicta. Est enim aliud eorũ veluti seuum, aliud veluti mel, aliud pulticulæ, quã* ἀθέραν *vocãt, simile. Curationis verò eorũ indicationes sunt cõmunes, nẽpe id quod cõtinet, vel digerere, vel totũ putre reddere, vel excidere. Aliqui igitur eiusmodi tumorũ triplicẽ curationis rõnẽ admittũt, quotquot scilicet ex tenuiore humore cõstãt, vt meliceris. Aliqui duplicẽ tãtũ, veluti atheroma: quippe quod tũ excidere, tũ putrefacere licet. Steatoma verò sola manuũ opera curatur: cũ nec putrefieri poßit, nec digeri. In his verò absceßibus: qui in alto corporis cõsistunt, ac potißimũ in visceribus: medicamẽta quæ ex aromatis cõponuntur, maximè sunt vtilia: vtpote quorũ vis collectũ humorẽ, tũ in halitũ resoluat, tũ digerat. Sũt ꝑfecto et alia eius generis nõ pauca, quorũ laudatißima sunt, tũ antidotus quæ ex viperis cõponit̃, (theriacẽ vocãt) tum quæ athanasia vocat̃, tũ ambrosia: atq; hæc quidẽ sumptuosa, viliorũ sanè optimũ est nostrum, quod ex cretica calamyntha est cõpositũ. Omnia verò id gen⁹ †in ope de medicamẽtis† colligemus, qđ, vti paulò antè diximus, satius arbitror ijs tribus q̃ suprà memoraui, quò nihil desit, subijcere.*

† Librum indicat de composi. medica. secundum locos. referẽda enim sunt hæc ad ea quæ de his lib. tetigit supra in cap. 4. idem habetur infra in fin. huius cap.

† Corrupti sunt Græ. cod. ipres. Ex antiq. autem legẽdum est, ἀπροίσομεν ἣν ὡς ὀλίγον.

CA

CAPVT XIII.

QVONIAM verò eorum quæ per chirurgiam fiunt, curationis indicationes aliquid cõmune habent, aliquid propriũ, satius nobis visum est, ea non distrahere, sed vniuersa in calce huius operis apponere. Nunc porrò tantulum etiam de tumoribus, qui præter naturam consistunt, est adijciendum quòd quicunq; ex his toto genere præter naturã sunt, ij sui ablationem indicent: cõmuniori scilicet indicationi quæ per omnia quæ totis substantijs à naturæ habitu recesserũt extẽditur, subiecti: velut in steatomatis & atheromatis habet. Huius certè generis est & quæ μυρμήκια Græcè vocatur, & quæ ἀκροχορδὼν præterea in vesica calculus, & ὑπόχυμα: & in mulieribus molæ in vtero gestatio. Ita verò appellãt informẽ carnẽ. Omnia nanq; talia summouere in totũ properamus. Quorũ verò etiã locus ipse affectus vna quapiã naturaliũ partiũ est prima indicatio est, vt affectus sanet̃. Secũda ab hac, si insanabilis is sit, vt vnà cum vitio pars quoq; ipsa excidat̃: sicut in cãcro & omnibus vlceribus q̃ curationẽ respuũt. E cõtrario verò in suffusione quod hypochima vocãt, victi in prima indicatione, ad aliũ eũ locũ, qui minoris sit momenti, transferimus. Non desunt qui hæc quoq; vacuare sint aggressi: sicut in ijs q̃ chirurgia tractãt dicã. Nũc illud dixisse sufficiet, quòd humor qui in hydrocelis visitur, alienus à corporis substantia tota

natura sit: sicut etiam quæ in ascitis hydropibus continetur aqua. Quarum certè vacuatione, vel medicamentis quæ digerant molimur, vel chirurgia: in hydrocele quidẽ immisso siphone, in ascite verò adhibita punctione, quam paracentesin vocãt. Porrò exciditur vna cum affectu ipso, veluti in ijs quæ antè cõprehensa sunt, etiã pars affecta: ita & in herniosis aliquid peritonæi. Pari modo & columella aliquando vnà cũ vitio ipso exciditur. Itidemq; in cruribus & testiculis, vnà cũ varicibus ipsæ venæ. Ad hæc tunica in naso cum polypo, et foratus dens cum foramine. verùm ex his nullum est quod ad naturalem habitum possit reduci. In columella verò id omnino est conandum, nec properandũ ad eam excidendam sed quando gracilis est, et ad lori tenuitatem redacta, tum est auferenda. Porrò talem eam reddet longius tempus. at qualẽ Hippocrates in præsagijs descripsit, paucorum dierum numerus: æquè verò & cætera quæ in magnitudine naturalẽ habitũ excesserũt in quibus annumerãda sunt omnia quibus supercreuit caro, & encanthides, & qui in sede thymi dicũtur. Sunt ex istiusmodi [vlceribus] et quæ ambigua sint specie, veluti cicatrices quæ supra circumpositã cutim multùm extant: itẽ, quæ in oculis sunt pterygia. Curationis tamẽ eorũ indicatio manifesta est. Siquidẽ talia omnia amouere oportebit: atq; id semper agere: vt rationibus quibus id fiat pensitatis, optimam semper earum deligas.

[In veter. Græc. cod. nõ legitur particula ἑλκῶν, i. vlceribus: sic etiam legit vetus interpres & sic legendũ esse patet ex his quę habentur infra in cap. 19. nõ longe à principio.

Sanè

Sanè optimæ rationes tripliciter iudicantur, tum ex temporis curandi breuitate, tum ex curãdo citra dolorẽ, tum ex maximè tutè curãdo. Rursus vt tutò cures, tria propria sunt quibus intẽtus sis oportet. Vnum primumq́; vt omnino absolutionẽ operis consequaris. Alterũ, vt sicubi hunc nõ consequaris, saltẽ cubantẽ nõ lædas. Tertiũ, vt vitiũ nõ facilè reuertatur. His cõsiderationibus si optimã curationis viam iudicaueris, inuenietur in omnibus quæ nũc ꝓposuimus, quãdo potius chirurgiæ, & quãdo potius medicamẽtorũ ope sit curandum. At chirurgiæ quidẽ studiũ in ijs præsertim quæ nunc sunt proposita, ad interemptionẽ eorũ festinat vt quæ quod in animalis corpore toto genere præter naturã habetur, id prorsus tollẽdum sibi proponat. Quod si perficere nequeat, proximũ illud consiliũ habet, vt vitiũ trãsferat, veluti in hypochymatis. Quod verò ex medicamẽtis petitur primum huc tendit, vt quod præter naturam est, tum vacuet, tum digerat: quod si per membri naturam, aut etiã vitij rebellionẽ fieri nõ licet: vt id tum in pus vertat tum putrefaciat: hoc verò secundo loco destinat. Quippe ita in columellæ vitio facimus primùm scilicet ad naturalẽ habitũ eam reuocare tentantes: id si consequi non est, prorsus amputãtes: idq́; vel chirurgiæ opera, vel per caustica medicamẽta: verũ medicamẽta melius est in tractationẽ de ijs differamus: (quãdoquidẽ tribus iam proditis, aliã quoq; quartã adijciẽdã statui-

mus) ac chirurgiã in calce huius opis apponamus.

CAPVT XIIII.

NON *eſt igitur quod in his amplius immoremur: ſed trãſeundum ad ea quæ ſimilem ijs quæ comprehenſa ſunt, curationem deſyderãt. Ea ſunt tum quæ in numero & magnitudine cõuenientem modũ excedunt: tum quæ in ambobus ijs deficiunt. Dixi hoc loco conuenientẽ. quod ſi cõferentem, vel conducentẽ, vel ſecundũ naturã, vel vtilẽ alibi vſurpauero, eadem ſermonis vis erit. Ac dictũ quidem de his eſt alibi latius. Cæterùm, redigere in memoriã ſummatim omnia, etiã hoc loco alienũ nõ fuerit. Omniũ ergo quæ in corpore habentur, primùm cuius maximè indigemus, eſt ipſa particularũ minimè impedita functio. Hanc verò quia poſsidemus natura, idcirco publicè dicimus expetere nos ſecũdum naturã agere. Et quia hoc ipſum, cum eo quod eſt ſecundum naturam, [vel naturaliter ſe habere,] eſt coniunctũ meritò profectò nihil intereſſe arbitramur, ſecũdũ naturam habere, an ſecundũ naturã agere, dicamus. Quin & ſine aditione interim Græcè dicimus expetere nos* τὸ κατὰ φύσιν: *vtiq; ſubaudito in dictione, vel habere, vel agere, vel ambobus. [Latinitas propter articuli fortaſsis inopiã ea figura deſtituitur.] Atq; hæc quidẽ cauſa eſt cur medicis rectè vſurpata vox hæc ſecũdum naturam ſit de omnibus, quæ in corpore ex ſentẽtia noſtra eſſe cupimus. Scire antẽ licet in ijs quibus natura deficit,*

[Iſta non ſunt in Græc.

nec

nec primũ, nec propter seipsum, secundũ naturã à nobis expeti: † sed propter actionẽ, & ex accidente. Siquidẽ sextus digitus nõnullis ab ipso statim ortu est congenitus, & quintus defecit: & alia quædã similia, aliqua in numero, aliqua in legitima quantitate vitiosa. Ac si quidem hæc plurimùm, recta verò rara fierent: contrà quàm nunc de naturæ operibus statueremus, vtique nõ tuentes vt nunc, sed auferẽtes ea. Hæc ratio memoria tua nunquã excidat: cũ sit ad nominũ vsum vtilis, quæ tum fallere inconsyderatos possunt, tum discordiæ phantasian excitare, sicubi alter dicat totum quod præter naturã est, esse tollendũ: alter quod nocet, aut inutile est, aut incõmodat actiõi.

† Ita legitur in antiq. & in impressis exemplaribus ἀλλὰ δευτέρως τε καὶ κατὰ συμβεβηκός, id est sed secundo loco & ex accidente.

CAPVT XV.

ERGO denuò repetẽtes, de rebus loquamur, quãdo de nominibus est nobis definitũ: hinc orsi. Cõiuncta cõprehẽsis iam morbis sunt ea quæ vel magnitudine, vel numero, à debito naturæ modo sunt aliena, in quibus amputare quidẽ cõueniet quod magnitudine, vel numero redũdat, reficere autẽ & fingere quod desit: vbi videlicet fieri id licet. Quintũ nãq; digitũ, aut tale aliud mẽbrũ, medico certè gignere nõ licet, sod vnius naturæ opus sunt omnia talia. Verũ in totũ tollere quod numero redundat, aut p̃cidere aliquid eius quod magnitudine modũ excessit, hæc nobis quoq; licent. Siquidẽ ex medici officijs vnum est, nec id leuissimũ, vbi in corpulẽtia eò deuenit corpus, vt

nec ingredi sine molestia, nec sedē propter ventrī molem contingere, sed nec respirare libere poßit: hāc liquare ac tollere, æquè nimirum vt cū corpus ali desinit (ἀτροφίαν Græci vocāt) † quod genus quos vomica malè habet, patiūtur, huic quoq; reficiendo prospicere. Sæpe autem euenit, vt non totum corpus, sed vna quæpiam pars ex atrophia tabescat, quam scilicet vel neruorū resolutio, vel ipsius partis intemperamētum præceßit. Opportuneq; iam de curatione horū cōsyderabimus, orsi ab ijs qui corpulētia nimium onerātur. Ostēsum verò in libris est qui de tēperamētis sunt inscripti, quòd calidor sicciorq; temperies exile corpus reddit. Ergo id agendū: vt nimium obesi corporis temperamentū tale esse faciamus, si modò ad debitū modū redibit. Sanè docuimus tū in illo opere, tum nihilo secius in opere de tuēda sanitate, quòd acuta exercitatio, & tenuās victus, & id genus medicamēta, & animi cogitatio, tēperamentum totū nō solū calidius, sed etiā siccius, ac propterea corpus exilius reddūt. Igit̄ in exercitationibus celerrimus cursus est idoneus. Tenuātis verò victus materia, seorsum singulari libro est prodita. Quòd si medicamēta tenuantia quoque requirent, etiā hæc in operibus quæ de medicamētis conscripsimus, sunt edita: quanquā referentur eorū nūc quoq; quæ sunt efficacißima: quibus vbi demere nimiā obesitatē studes, vtaris suadeo. Ergo quæ ad articularia vitia quidē exhibere solent,

† παραπλήσια τοῖς ἰχομένοις φθόη.

lēt,quæ ſcilicet valentē incidēdi facultatē habēt, ijs tu quoq; cùm nimiā obeſitatē curabis vtitor. Sunt porrò talia,rutæ ſemen,præſertimq́; ſylueſtris,vnà cum ipſis corymbis,& ariſtolochia rotunda,& minus centauriū,& gentiana & polium. Præterea ex vrinā ciētibus,ea quæ pollētes habēt vires,veluti petroſelinū. Vnū quodq; enim talium,tū ipſum per ſe,tū verò alijs miſta,vniuerſa & extenuare potenter ſuccos,& vacuare ſunt habilia,partim quidē ſenſibiliter ꝑ vrinas, partim per inſenſibilē trāſpiratū,ſed et ſal quod ex cōbuſtis fit viperis,potenter extenuat. Multiq́; cū vel graciliores,vel mediocris habitudinis eſſent,ex eiuſmodi medicamētorū potione perierūt, ſanguine ipſorum excocto. Ruerant autem ad ea propterea quòd liberatos aliquos articularijs vitijs viderāt:minimè ſcilicet æſtimātes quòd temperies eorum qui ſanati fuerāt, humidior pituitoſiorq́; erat,qualis nimirū obeſorū eſt. In quibus eiuſmodi medicamentorum ſecurus eſt vſus. Ipſe nanq; iuuenem quendā quadraginta circiter annos natum,oppidoq; obeſſum percuraui,vſus tum antidoto quæ aduerſus articularia vitia eſt cōpoſita,tū ſale theriaco,ipſaq́; theriace,ac reliquo extenuanti victu,& pro exercitatione curſu veloci. Porrò præparaui hominem ad curſum, perfricando primum linteis aſperis,quoad cutis ruberet,dein ſtatim cum oleo quod in ſe digerens aliquod medicamentum habebat:quo etiam poſt

cur

cursum rursus vtebar. Talia medicamenta sunt, tum syluestris cucurbitæ radix, tum althea, tum gẽtiana, tum aristolochia, tum panacis radix, tũ poliũ, tũc cẽtauriũ. Per hyemẽ verò etiã à balneo iam dicto oleo hominẽ reunxisse profuerit. Verũ cibum exhibere non statim à balneo, sed interposito somno cõueniet. Quòd si velit etiã rursus ante cibũ lauari, permittes. Magis etiã ad rẽ pertinebit, si aquæ ipsi digerendi facultas insit. Ac si quidem talẽ aliquã spontè natam habemus, ipsa vtemur: cuiusmodi in Lesbo visitur, à Mitylene stadijs quadraginta, sin minus, ipsi similẽ aliquã moliemur. Est porrò ea quæ in Mitylene cõspicitur, & viribus & colore talis qualis vtiq; fiat, si quis florem salis aquis marinæ misceat. Hæc ipsa aqua etiã hydropicis, & reliquis tumefactis, idonea est: vtpote valenter desiccans, ita profectò vt præpinguibus, ac præcipuè si quis ipsos cogat in ea celerrimè natare, ne post largã lauationẽ protinus esse biberéve, sed somno interposito, aut omnino saltem quiete. Sanè illud est sciendũ, atq; ab eo qui obesitatẽ curat prædicendũ, quòd aliquãdo ex multo simul obito motu, & febri hominem tẽtari est credibile, & quòd febris ad rẽ propositã nõ aliena erit: vtique si medicus rectè omnia faciat. Etenim perspicuũ est, vbi ex laßitudine febricitarint, qui ita curantur, quòd sopita eorum febre, rursus ad eandẽ curationis formulã redibunt. Sanè fugere in ijs curandis cõueniet, & vi-

na quæ multum nutriunt, cuius generis crassa sunt: vti verò vel aquosis, id est colore albis, & substãtia tenuibus: vel quibus mare est admistũ.

CAPVT XVI.

AT vbi eos qui extenuati sunt, reficere in animo est, ijs vinũ exhibebimus crassum: cibum verò, qui succũ efficiat crassum, exercitationes paucas, frictionẽ mediocrem: ac vt summa complectar, omnia iam cõprehensis cõtraria moliemur. His verò etiam picari cõmodum est: idq́ tertio aut quarto quoque die. Quippe id ad carnẽ instaurandam, egregium medicamentũ est: adeò si quod singulare membrum hoc vitio laborat, id hoc præsidio restituetur. Ac nobis quidẽ in omnibus fermè hoc vnũ satisfecerit, siquidẽ humectat & calefacit, sanguinis multitudine accita. Ergo nec aßiduè id ægrotanti corpori admouere conueniet: nec cum conueniet, sæpe illinere, verùm in hyeme bis, in æstate semel id fecisse est satis. Quibus verò à natali die gracilia sunt mẽbra quædã, ijs etiã mãgones puerorũ hoc ipso præsidio succurrunt, vnà cum certa percußione, quàm Græcè ἐπίκρουσιν vocant. Est porrò & illius mediocritas quædam, vt scilicet nec plus iusto, nec minus fiat. Ea talis est. Ferulas paruas ac leues modicè illitas, gracilibus partibus incutiunt, donec modicè attollantur, quippe in hoc summa rei est: veluti Hippocrates de perfusione aquæ † calidæ dixit. Primũ quidẽ pars ĩtumescit, post gracilescit.

† In impr. legitur σφοδρῶ, id est vehementi: in antiquis verò θερμῶ.

Ergo

Ergo quibuſcunq; particulis bonam habitudinē reddere ſtudemus, has & fricare, & perfundere, & percutere, & picare oportebit, tantiſper dum intumeſcant, hoc vbi factū eſt, protinus deſiſtere priuſquam digeri cœperint. Etenim quæ calefaciunt omnia, ſicuti attrahere, ita etiam digerere ſunt apta. Si ergo perſtes dum quod attractū eſt, digeſtum ſit, operam luſeris. Ad hūc modū mango quidam proximè nates pueri †fame conſumptas, breui auxit, percuſſu mediocri quotidie vſus, aut ſaltē alternis diebus, itē moderata picatione. Cæterùm, quibus totū corpus eſt extenuatum, ijs lauari quoq; poſt cibū eſt idoneū. Veluti autem metus erat, ne tenuantibus auxilijs febris ſuccederet, corpore ſcilicet immodicè per hæc calefacto: ſic ijs qui à cibo lauātur, timēdū eſt ne ſibi iecur obſtruatur, potiſsimùm propter ciborū ſpeciem, quippe cùm aliter quoq; obruere ſoleāt quæ ſuccū craſſum gignūt, ſi quis his liberalius vtatur. Vbi igitur aliàs id efficere ſolēt, multò profectò promptius idem poſt balneū†facient. Incidit tamen ex tali victu diutius exhibito, etiam calculi in renibus generatio, quod vitiū cur omnibus nō cōtingat, ſatis patet. Quippe incredibile nō eſt quibuſdam, vel denſos admodū eſſe renes, vel perangusta venarum in iocinore ora, quibuſdā contrà eſſe habita. Horumq; dignotio nulla planè certa eſt: ſed percōtandū aſsiduè ab eo qui iā dicto modo eſt cibatus, nū quis illi grauitatis ſenſus

† ὑπολίπτου, id eſt gracilioris.

† Hic in impreſsis additur ἁμα τροφῇ I anti. verò ἀνατροφῇ.

in dextris præcordijs & circa renes sit. Quod siquid tale aliquando senserit, protinus cappari ex oxymelite in principio cibationis, donec cõstiterit grauitas, dabitur. Ad mẽbra verò quæ ægrè reficiebãtur, ac plusculũ iã refrigerata erãt, vsus aliquãdo & thapsia sum: alias ea ex melle mẽbrum illiniens, aliàs etiam ex cerato. Siquidem attrahit ea quoq; partibus quibus superposita fuerit, sanguinis copiã. Quibus autẽ exiguũ aliquid pudẽdi præputio de naturali deest quãtitate ijs nõ rarò citra thapsiã sola tẽsione debitũ modũ reddidi: mẽbranulã mollẽ firmamq; cuti gũmi illitæ circũuoluẽs. Satis autẽ cõstat, quod etiã mẽbranulæ finẽ parti subiectæ agglutinari gũmi oportebit. Siquidẽ & siccatur citò, & sine dolore adstringit. Porrò cuti præputij ex interna parte rotũdũ aliquid ad mediocre supponi prius oportebit: quod videlicet posteaquam agglutinata mẽbranula est, facilè eximas. Eorũ verò qui thapsia præputiũ adducũt quidã rotũdũ id è plũbo fecerũt, veluti solenariũ quoddã. Mox illi extrinsecus præputij cutim circũtendunt, ac molli loro deligãt. Fueritq; & id nõnũquã vtile vtiq; quibus multa defit cutis. Quibus autẽ exiguũ est quod deest ijs (vt cõprehensum est) sola mẽbranula circundata sufficiat. vbi autẽ circundabitur cuti, & agglutinabitũ, subtus imponi solenariũ prius oportebit, Ego verò cùm nihil horum præsto est, modicũ chartæ inuoluẽs, immittere pro fulcimẽto præputij soleo:

vt postea cùm planè coaluit quod foris est circūdatū,exēpto quod fulciuerat, facilè meiat is qui curatur. Cōstat verò hoc quoq; vitium ex morborū esse genere,quod naturalē magnitudinē est egressum,aliàs putrescēte præputio incidens.aliàs ab ipso ortu minore quam par erat cōgenito. Subijcitur autem duplici chirurgiæ rationi : interim in superna pudendi parte circulo incisa cute,quò videlicet eius vnitate soluta eatenus deorsum trabatur,quo ad glādē cooperiat. Interim verò scalpro ex interna parte qua glandis initiū est excoriata,mox deorsum tracta,ac deinde(vt supra cōprehēsum est)molli quopiam deligata. Dicemus autē & de eiusmodi rationibus in sermonis progressu, æquè profectò vt de curtis id genus, quæ κολοβώματα Græci appellāt. Quippe ita vocant quæ in labijs,aut nariū alis,aut aure deficiūt. Nā methodo quadā curātur hæc quoq; : primùm quidē excoriata vtrinq; cute,deinde adductis cōiunctisq; inter se cutiū oris,ac vtriusq; quod callosum est detracto, mox quæ reliqua sunt adsutis atq; agglutinatis. Eiusdē generis sunt & quas in maiore oculi angulo ῥοιάδας Græcè vocant, vtique vel impensiùs minuto,vel prorsus perdito ipso angulo. At prorsus quidē perdito eo,omnino, insanabile relinquitur vitiū. Minuto verò,ijs quæ modicè astringūt curatur,si tamē totū corpus primùm antè purgaueris,dein caput. Sūt mediocriter adstringētia medicamēta & quæ è glaucio cōponūtur

tur & croco, & quæ nardina vocantur. Item, in primis quæ ex vino sunt cõfecta. Vt verò summa complectar, quibus perit aliquid substãtiæ, maximè quidẽ id agendum, vt ei quã simillimã faciendam curemus, si id fieri nequit, saltẽ aliquid quod eundẽ præstet vsum machinabimur. Erit autẽ profectò & id eatenus simile. Etenim cùm oßis tibiæ sæpe excidere portionem magnam cogimur, ad alterã loco eius substantiã producendam, carnẽ gignantibus medicamentis naturam ipsam prouocamus. Quæ vtique inter initia velut dura est caro: postmodũ calli durioris firmitudinem accipit: ac temporis spatio roborata, ad ingressum† oßis loco fit habilis. Quinetiam vbi internodia digitorum excidimus, in excisorum loco alteram (qualẽ prædiximus) naturam prouenire cernimus. Quòd autem venas quoq; sensibiles generatas aliquando vidimus, prius est dictũ, verùm has nõ tã similes ijs quæ prius perierãt, quã easdem renasci dixeris: veluti in cauis vlceribus carnem. Cicatrix verò quæ in hac calli modo durata gignitur, ea cuti quidẽ est quamsimillima, cutis tamẽ non est: quando & densior ea visu tactuq; sentitur, & ratione, ex eo quòd pilos non edit, intelligitur. Hæc igitur si præsto tibi ad manum semper erunt, quæ tibi in curationibus peragenda sint, minimè requires. Mihi verò iam tẽpestiuum est ad alia morborum genera transire, sed quibus est cùm suprà comprehensis societas.

† Male legitur in impress. αὐτῷ pro ἀντ᾽ ὀστῶ.

CAPVT XVII.

ERGO serpẽs vlcus, qui ἕρπης Græcè dicitur, is eiusdẽ est generis cũ exulcerato erysipelate. Ramex verò, quã σαρκοκήλην vocant, cũ scirrhis. At vitia quæ ὀφίασιν, ἀλωπεκίαν, & πτίλωσιν appellant, ex eo sunt morborum genere, in quibus naturale aliquid est amissum: æquè nimirũ vt myrmecia eorũ est quæ toto genere sunt præter naturã. Porrò triplex omniũ horũ est differentia. Quædã nanque ex mutatione cõsistunt solidarum partium, sicut myrmecia, & leuce, & †vitiligo, [& oßis caries, quã sphacelon vocãt,] & elephas, & scabies, & lepra. Quædã cũ prius omnino nõ fuerint, postmodum sunt orta: veluti meliceris, & atheromata, & steatomata: atque alio modo elmynthes, & ascarides, & ceria: (ita enim vocãt longam latamq; elmyntha) omniaq; quæ suprà diximus in absceßibus quibusdã callo sæ substãtiæ, aut lapillis, aut oßibus, aut pilis, aut alijs quibusdã id genus similia inueniri. Itaque attentũ esse semper oportet in omnibus quæ præter naturã habentur, atq; diligẽter aduertere ex quo ea genere sint: si modò illud rectè à nobis dictũ est, primã faciendorum indicationẽ, vnde ad omnia quæ deinceps sunt administranda, initiũ capietur, à genere ipso sumi. Herpetas nãq; biliosus procreat succus. Quo fit, vt eatenus eiusdẽ sit cum erysipelate generis: atque huius quoq; magis etiam cũ eo quod exulceratũ est. Differt autẽ ab

† ἀλφὸς. [In impres. deest καὶ ὀσφεὶ- κελος.

ery

erysipelate humoris tenuitate. Est enim admodũ tenuis qui herpetẽ excitat, adeò profectò vt nõ solùm omnes interiores partes, quæ vtique carnosæ substantia sunt, trãseat, sed etiã cutim ipsam ad summã vsq; cuticulã: (ἐπιδερμίδα Græci vocãt) quam solã propterea quòd ab ea remoratur, tum erodit, tũ exedit: quando si hæc quoq; sudoris vice trãsiret, haud quaquã vlcus excitaret. Quippe id vlcerũ quæ ex mordente humore oriũtur, quæ nimirũ spontanea vocãt, cõmune est quòd humor qui ea facit, sistitur in exitu ac tardat. Porrò ex eo quòd alter humor altero sit tenuior crassiórve vlcerũ differẽtiæ quæ ex profunditate spectãtur proueniũt. Huius certè generis est & quæ φαγέδαινα Græcè dicitur, & exulcerati cancri. Quorũ omniũ cõmunis curatio est, vt inhibeatur primũ humoris cõfluxio, pòst sanetur vlcus. Propria verò cuiusq; tũ ex mẽbri inuenitur natura, tum ex humoris nõ solũ specie, sed etiã quãtitate. At tenuissimus quidem in eiusmodi humoribus est is, qui exulceratũ herpetẽ excitat: crassissimus qui cãcrũ. Proximũ ab his locũ occupat quod ad crassitudinẽ attinet, qui phagedænas creat. Harum species quædam sunt, quæ χειρώνια ac τηλέφια Græcè dicũtur. Iã aliæ quædã eiusmodi appellationes sunt, sed inutiles & superuacuæ. Siquidẽ ad curationẽ pernosci oportet humoris tum copiã, tum crassitudinis tenuitatisq; eius modum, tum potentiam: veluti statim in herpete, quoniã hu-

mor tenuis eſt (vt qui ex genere flauæ ſit bilis) vbi ſummã cuticulã in tranſitu perrupit: vtique cùm digeſtus is eſt, permittit cicatricẽ vlceri induci. Itaque ſi quis toto priùs corpore purgato, mox quæ influentẽ humorẽ reprimãt regerantq́; medicamentis vtatur, iam herpetẽ curauerit. Sin neutrũ horũ fecerit, ſed tantũ ea quæ cicatricem inducunt adhibuerit: vtiq; exulceratã cuticulam ita ſanauerit: proxima tamẽ illi quo minus exulceretur, non cõſuluerit. Poſtmodũ verò illa quoq; cicatrice incluſa, quæ ipſi continua eſt, exulceratur: idq́; longo ſpatio ceu malo ipſo ſerpente fit donec humor vnde oritur, ſit vacuatus. Etenim Romæ mulier quædam illuſtris cùm herpetem in malleolo haberet, primùm quidem medicamento quod algam recipit, eſt vſa. Hoc cùm protinus cicatrix induceretur, proxima illi ſumma cutis eſt excoriata, veluti ex deſquãmatis. Cui cùm deinde ſuperpoſitum medicamentum eſt, rurſus illi continua eſt exulcerata. Idq́; ita aſsiduè perrexit, donec ad genu exulceratio perueniret: cùm interim quiduis potius pati quàm medicamento quod bilẽ traheret, purgari parata eſſet. Itaque etiam, quod fieri in talibus aſſueuit, quoniã plerique culpant non culpanda, damnato ex alga medicamento, aliud admoueri iuſsit. Deinceps igitur quod ex ſandice componitur, vtebamur. Vt verò id quoque quod exulceratũ iam fuerat ſanauit: quod verò nunc exulcerabatur, nõ inhibuit.

buit, sed iã ad bubones vsq; vitiũ ascenderat, ipsa necessitate coacta, serũ se lactis sumpturam annuit. Immittentes igitur clanculum minimũ scãmoniæ, inuitã purgauimus, ac sanauimus. Ergo cuius gratia hæc dicta sint, denuò repetamus. Postquam communẽ omniũ quæ sub eodem genere vitiorum sunt indicationem acceperis, vtiq; nõ hanc in particularibus exequêris, sed reduces semper ad differentiam, quæ tum affectibus, tũ ipsorum causis sit accõmoda: sicuti de spontaneis ostẽsum est vlceribus. Vacuabis nanque eum qui redundat humorem, cæterùm aliquãdo medicamẽto quod flauam purgat bilem, sæpe eo quod nigram, modo eo quod mistæ est facultatis: quod scilicet bilẽ simul & pituitã educat, veluti in altero herpetum genere, quem à similitudine quã habet cum milio, κεγχρίαν Græcè appellant. Quippe is nõ protinus vlcus facit quemadmodum alter, sed admodũ exiguas pustulas, ad speciem milij: quæ ipse interposito spatio in vlcus abeunt. Adeò non sine ratione quibusdam visum est in eiusmodi vitio bili esse aliquid pituitæ admistũ. Incidunt sanè nonnunquam & citra vehemens totius corporis humorum vitium in partibus vlcera, quæ haud difficulter medicamentis, quæ repellendi digerendiq; mistas facultates habent, curãtur. Ac repellunt quidem nõ solùm ea quæ adstringunt, sed etiam quæ sine adstrictione refrigerant: digerunt verò quæ calefaciunt. Constátque

quòd in generatione vlceris, exuperare debebunt quæ repellendi facultatē habent vbi non amplius confluit in ægrotātem particulā vitiosus humor, quæ digerūt. Siquidem exiguum vitiosi humoris etiam si quis ad viscera & magnas venas retrudat: nullū profectò quod sensu percipiatur, malū cōmittet. At si eius non leuis quantitas sit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit. vbi scilicet prius, naturæ viribus totum corpus expurgantis non sit vel per deiectionem, vel vrinas, vel cutim, quæ totū corpus includit, vacuatum. Atq; flauæ quidem bilis vacuatio est facilis: pituitæ verò ac potissimū eius quæ crassior glutinosiorq; est, itemq; nigræ bilis, difficilior: quo magis purgantis medicamenti ope indigent. In herpete verò, quoniam tenuis humor est qui id vitiū creat: abundè est etiam aluum leuiter soluisse, vel vrinas, per ea quæ id modicè efficiunt, citasse. Verùm quoniam de medicamentorum methodo proditum etiam aliquid in superioribus est, non pauca autem & in operibus quæ propriè his sunt dicata: satius sit sermonē nihil vltra proferre quādo satisfacere etiam ei qui attentus eris, hæc possint: neq; enim nos ea à musis accepimus. Verū homini qui prudens sit & diligēs, & mēte exercitatus, ipsa rerū natura quid agēdum sit, suggerit. Vbi verò etiam inueniēdi viam ab alio quis traditam ceperit: huic facillimum est per eam vltrà progredi. Huius rei amplum testimoniū fuerit,

quod

quod eiusmodi viri artē maximis operibus illustrarūt. Qui verò parū sunt prudētes: ꝗ nihil præterea inueniāt, etiam si tota vita infinitos artis effectus cōspexerint. Plurima nāq; inueniuntur hodieq;, quæ apud maiores nostros non fuere inuēta veluti nūc Romæ quidā excogitauit quēad modū acrochordonas & myrmecias ore sanet. Verùm de peioribus, vtpote à cute extātibus, minus est mirum: de myrmecijs verò potissimū, quæ cum summa cute prorsus sunt æquales, mirū videbatur. Veruntamen has quoq; primum labiorū applicatione, ceu suctu ad se trahebat, atque à radice euellebat: deinde primoribus apprehēsam dentibus totā simul eximebat. Sed & scalpro ad myrtacei folij speciem formato, & ferramento eo quod σκολοπομαχαίριον Græci vocāt quispiam manibus exercitatus, facilè eas excidat: cùm proprijs lineamentis à circumposita cute circūscripta discernātur. Aequè verò & valente aliqua pinna circulo myrmeciæ imposita, ipsam educimus. Debebit porrò pinnæ fistula esse myrmeciæ crassitudini par, vt eā vndiq; prorsus cōstringat. Quæ postea circūacta, ac simul deorsum impulsa, celerrimè ita myrmeciam etiam cum ipsa redice totā educet. Constat verò & quòd finis ipse pinnæ quæ eā circulo secabit, nō tenuis modò, sed etiā acutus & firmus esse debebit. Itaq; tū galli veteris pinna, tum vel magis aquilæ ad hūc vsum est commoda Abscindere verò ab his tantùm radicē ver-

ὀξύτητα id eſt celeritatem.

† σκόλοψ, id eſt palus.

ſus oportet, quatenus reliquæ partis fiſtula cõplecti myrmeciam poßit. Sanè ex ipſa ſtatim abſciſſione, ſi modò ſcitè fiat etiam † acumen ipſi cõparabis. Atque hoc quidẽ ratio inuenit, non caſus. Iã quòd hæc vehemẽter attrahentibus medicamẽtis ſurſum velletur, & putrefaciẽtibus enecabitur: ratione ab aliquo eſt inuentum: qui iiſdẽ poſtea vſus, experientia rem comprobauit. Quædã nanque etiam ante experientiam fiduciã de ſe manifeſtè præbent: veluti quæ † aculeum ac telũ quod modò infixum ſit, eximũt: itemq; arenulas, ſi quæ oculo inciderunt. Quædam ratione certè excogitantur, confirmãtur autem ipſo vſu. Quo autem facilius etiam per te eiuſmodi vias ad curationũ comparandam copiam inuenias: non tædebit aliquod huius generis exemplum proponere. Nominamus autem id genus in numero particularum vitium. Quoniam enim quædam deficiunt, ſicut dens, vel digitus, vel è naſo ala, vel auris quæpiã particula, vel pudendi pellis: quædã redundãt, veluti ſextus digitus, & quæ Græcè ἐξοστώσεις dicũtur, & dẽtiũ iis qui naturalibus adnaſcũtur: adimere quidẽ quod ſuperuacuũ eſt, ſanè haud difficile eſt: aliud verò producere quod ſimile ei ſit quod deſit, id in quibuſdã quidẽ eſt facile, in quibuſdam difficile: in aliis planè fieri non poteſt. Si nanq; carnoſum ſit quod deeſt: haud magno negocio id reficias: atq; eius rei in cauis vlceribus tradita methodus eſt. Sin os ſit, ipſum quidẽ inſtau-

rare

rare non est: cæterum aliud pro eo durum efficere, id licet. Dictũ verò etiam in præcedentibus est de reficiendis venis: nempe quòd aliquando nouas alias sensibiliter progenitas vidimus, aliquando omnia tentantibus non prouenerunt.

CAPVT XVIII.

AT si digitus desit, vel tale quippiam, restituere id prorsus nõ licebit. Sanè proditũ & de præputio prius est, quẽadmodum id quispiam instauret. At quæ in naso, vel aure, vel labio sunt curta: ea quidẽ vt refecisse nõ liceat, ita decorẽ aliquem his adijcere licet, si quis diuisam vtrinque cutim mox in vnum conductam queat agglutinare. Alia verò ratione huic morborũ generi adnumerãtur atheromatha, & steatomatas, et melicerides, & ascarides, & ceria, et elmynthes, præterea qui in articulos & pulmones incidunt calli, quos poros vocant: itemq; qui in renibus & vesica inueniuntur calculi. Quippe in omnibus his communis est substantiæ generatio quæ antè non fuit. Contrà fit in alopecia, & ophiasi, & ptilosi: item caluitie: in quibus amißio particulæ est quæ vtilis fuerat. Tãquam igitur in cæteris omnibus in quibus gigni quippiam volumus, id agimus, vt naturæ motus liberos miniméque impeditos reddamus: eodem certè modo & in pilis amissis. Quippe naturæ opus est veluti in sinuosis vlceribus generatio carnis, itidem in capite & palpebris productio pilorum. Ergo si recordaberis

ea

ea quæ in naturalibus libris noſtris de pilorum generatione didiciſti: vtique ex ipſis amißionis eorũ cauſas inuenies. Siquidẽ oſtenſum in his eſt quòd ex ſuccis qui per cutim tranſpirãt, quod limoſum eſt, id pilos tũ à principio gignit, tum de cætero veluti ſuccreſcẽdo auget. Hoc igitur quoties vel prorſus perijt, vel redditũ eſt vitioſum: toties pilos corrũpi eſt neceſſe. Corrũpuntur nãq; & ſtirpes ipſæ duplici de cauſa: aliàs nutriente ſucco deſtitutæ, aliàs non idoneo vſæ. Ac prorſus quidem perdito eo qui pilos alat ſucco, caluicies, oritur. Eodem vitiato tum quas ὀφιάσεις Græcè vocant, tũ alopeciæ proueniunt. At primũ quidẽ †ex naturali eorum tũ ortu, tum mutatione, etiã alienam à natura cauſam inueſtigabis. Ab hinc curationis rationẽ inuenies. Quæ vtiq; †per indicationes omnibus iam dictis (in quibus vel aliud quoduis vitiũ, vel etiã vlcus ex humoris vitio incidit) cõmunes peragetur. Siquidem & inhibere quod influit, & abſumere ac digerere quod iam ægrotantem locum occupauit, cõueniet. Ergo ceu in vlceribus illis purgationẽ nocentis ſucci primũ adhibuiſti: eodem modo in pilis ipſis ab hac primùm curationẽ incoabis: ſcilicet diligenter prius æſtimans quis color cutis ſit, cuius cernis corruptos pilos. Nam ſi is albidior quàm pro naturæ habitu ſit: pituitoſi humoris purgationẽ exhibebis ſin pallidior, eiuſmodi bilis purgationẽ: nõ ſecus quam ſi nigrior cõſpicitur, quæ nigrã detra-

hant

† In Græco tãtũ eſt ἐκ τῆς κατὰ φύσιν αὐτῶν διοικήσεως, i. ex naturali ipſorum adminiſtratione.

† ἐνδεικτικῶς.

hant bilem offeres. Sanè ad vitiosi humoris speciem certius agnoscendam non leue tibi adiumẽtum præcedens victus conferet, præsertim intelligenti quínam ciborum nigræ bilis succũ colligãt, quínam pallidæ, & pituitæ. Ergo cùm iã planè purum ex purgatione corpus existimas: eum qui in cute continetur humorem, digerẽtibus medicamentis discuties: sic tamen vt in his caueas, ne adeò calida acriaq; admoueas, vt cutis exulceretur. Quinetiam ea quæ valẽter siccãt, cauere cõueniet, ne videlicet cum vitiato humore etiam vtilem qui adfluit, absumas: veluti in caluicie fit. Hæc igitur ipse aduertens, admiscui primùm ijs medicamẽtis quæ alopeciam sanarent, exiguũ thapsiæ. Deinde consyderans quotidie quemadmodum ægrotantis natura ab hac esset affecta: vbi vel tumefactã plusculum, vel quodammodo excoriatam vidi: illo quidẽ die medicamentum abstinui, illeui autem particulam vel galli vel anseris liquato seuo: propterea quòd hæc magis tenuium sunt partium, & altius descendunt. Deinde postero die, si quidem aliquid iam dictorum remanserat, simili modo illeui. Sin nihil tale apparuerat, rursus medicamento sum vsus. Atque vt id altè dimitteretur, etiam cutim prius linteo infricui, quoad manifestè rubra fieret. Verùm si à balneo vti eiusmodi medicamento voles: id ipsum ex balneo factũ cernes, quod prius ex frictione habebas. Iam eos quoq; quibus periere ex-

ci

ciliis pili (quos Græcè πτίλας nominant) similibus genere medicamentis sanabis.

CAPVT XIX.

D ELIGES *autem materiam oculis idoneam, nec per negligentiam committes, vt medicamentum intra tunicas eorum cõfluat, ita quæ sicca tutiora sunt: de quibus æquè ac de cæteris in nostris de medicamentis operibus est proditum. Nũc enim (quod dixi) abundè est sola genera medicamentorũ prætermissa particulari materia, transcurrere: quò minus de iisdẽ identidem dicere cogar. Ergo quæcũque ab ipsa naturæ moderatione sunt aliena, ea † tollere cõueniet. Quæcunque verò † sub hac se tenent, cæterùm quodãmodo corrupta sunt, ea restituere quatenus licet, oportebit. Sanè dictum à nobis est aliqua ambiguæ naturæ esse. Nec illud non dictum, quòd eorum quæ aliena sunt, quædam tota substantia sunt aliena, logica scilicet inquisitione, nec ad curationes in quibusdam affectibus perinde vtili. Siquidem pterygium à sanitatis habitu alienum esse, patêre cuiuis arbitror. Nõ tamẽ idẽ substãtiæ ratione, quemadmodum atheroma & meliceris, est alienum, sanatio verò huius quoq;, dum paruum adhuc est & molle, per ea medicamenta quæ detergent, perficitur: cuius generis sunt, quæ trachomatica vocant. Vbi magnũ durumq; euasit, chirurgiam postulat. Simili ratione & aquularum (quas ὑδατίδας vocãt) quæ magnæ sunt,*

† Additur in impres. ὅλα, id est tota.
† In Græco est οἰκεῖα αὐτῇ.

chi

chirurgia curabis. Quæ paruæ sunt ſiccãtibus medicamentis iuuantur. At χαλάζιον (eſt enim id quoq; ex vitijs quæ oculos infeſtãt vnũ) cùm toto genere alienum à natura ſit, auferri poſtulat. Ad eundẽ modũ & pus ab oculis, quos ὑποπύους vocant. Verùm id plerunque medicamẽtis digeritur. Hypochyma verò iam incipiens digeritur: vbi diu conſtitit, non poteſt. Aetate verò noſtra ocularius quidã medicus, cui iuſto nomen erat, etiam concuſsione capitis multos ὑποπύους ſanauit. Collocauit enim eos in ſella rectos: ac capita eorum vtrinq; à lateribus apprehẽdẽs, mos quatiebat, adeò vt manifeſtè deſcendere pus ipſi videremus. Manſit autẽ horũ pus deorſum propter grauitatem ſubſtãtiæ, tametſi hypochymatis nequaquam manẽtibus, niſi admodum ea quis diligenter impingi cogeret. Etenim leuius eſt: ac vt ita quis aſsimilet, nebulæ ſimilius hypochyma quam pus? quãquam horũ quoque ipſorũ quædã (hypochymatũ dico) ſeroſioris humoris ſunt. Hæc autem punctione ad præſens diſcutiuntur. Interpoſito tamen haud longo ſpatio, ceu† limus quidam deorſum fertur. At quãdo pus quod in oculis eſt, digerere placet, collyrijs quæ mirrham habent, maximè vtemur quæ vtiq; & διάσμυρνα Græci propriè vocãt, his certè minus, ſed reliquis melius faciunt quæ διὰ λιβάνου vocant. Quæ verò impensè ſiccant, ad præſens certè valenter vacuant: ſed quod reliquum eſt, ita cogunt, vt

† Antiq. codices legunt καθάπερ οἶνος τὶς ἰλύς, id eſt ceu vini fex quædam.

ægrè

ægrè reſolui poßit veluti de ſcirrhoſis tumoribus prius eſt comprehẽſum. Subinde verò multum ſimul puris vacuabimus diuiſa tunica ea quæ cornu eſt ſpecie, paulò ſuprà locum quo committuntur inter ſe tunicæ vniuerſæ. Nominãt porrò locum Græcè alij ἴριν, *alij* στέφανον, *id eſt coronã. Quo fit, vt hoc quoque vitium tribus ſubijciatur vacuandis modis, & chirurgiæ quæ ſimul multũ aut totũ expellit, & per medicamenta quæ paulatim, & ei quæ ad alium ignobiliorẽ transfert* † *locum veluti in concußione. Sunt profectò (vt dixi) ex genere eorum quæ tota ſubſtantia præter naturam ſint, & aſcarides, & elmynthes, ſiue ex teretes ſint, ſiue etiam latæ. Quocirca & prorſus eas expelli è corpore conueniet. Expelles autem ſi prius enecaueris. Necabis autem amaris medicamentis. Viuentes nanque obſiſtunt inteſtinis adhærentes: at mortuæ expelluntur vnà cũ ſtercore. Expelluntur cũ hoc etiam viuæ, ſed ſtupefactæ, & vt ita quis dixerit, ſemimortuæ factæ. At teretes quidem abſynthium perimere poteſt. Latæ vehementiora medicamenta deſyderant.* † *Pari modo quæ* ἀσκαρις *Græcè dicitur. Verùm de medicamentorum copia dicere non eſt præſentis propoſiti. Quare hic iam huic quoque libro finem imponamus.* FINIS.

† Male legitur in impreſſ. cod. Græc. τρόπον pro τόπον.

† In Græcis codi. impreſſ. additur ὃ ποιόν ἐστι καὶ ἡ πτερίς, i. cuiuſmodi eſt & filix. Commẽdant autem eã in his affectibus & Dioſcorides & Theophraſtus in antiq. tamen hæc particula non habetur.

LVGDVNI,

Excudebant Philibertus Rolletius, & Bartholomæus Frænus.

